ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLAR DERGİSİ

Sayı: 45
4. Cilt

2008

Anayasa Mahkemesi Yayınları
ISSN ???
ISBN 978-????

2008 yılında Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi kararlarının özgün şekliyle yer aldığı bu dergide, sınıflandırma "karar numarasına" göre yapılmıştır.

Yayın Kurulu
Mehmet ERTEN (Üye)
Serdar ÖZGÜLDÜR (Üye)
Recep KÖMÜRCÜ (Üye)

Kitabı Yayıma Hazırlayan
Nuray ÖZCAN Yayın İşleri Müdür Vekili

İletişim ve İstem Adresi
Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın İşleri Müdürlüğü
Ahlatlıbel Mahallesi
İncek Yolu Serpmeleri No: 4
06890 Çankaya/Ankara
Telefon: (312) 463 74 67-68
Faks : (312) 463 74 00
www.anayasa.gov.tr

Baskı ve Cilt
SFN Televizyon Tanıtım
Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti.
Dr. Mediha Eldem Sok. 61/6
06640 Kocatepe/ANKARA
Telefon : 0312 435 15 95
Faks : 0312 435 05 85
http://www.sfn.com.tr

Baskı Tarihi
Aralık 2009

Dizinler

1. Siyasi Parti Kapatma Kararları Dizini.....2687
2. Anayasa Maddeleri Dizini.....2687

Esas Sayısı : 2002/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı : 2008/1

Karar Günü : 29.1.2008

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Hak ve Özgürlükler Partisi

DAVANIN KONUSU: Tüzük ve Programında yer alan bazı bölümlerin Anayasa'nın Başlangıç'ı ve 2., 3., 14., 68. maddeleriyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırılığı savıyla Hak ve Özgürlükler Partisi'nin (HAK-PAR) Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci fıkrasıyla 2820 sayılı Kanun'un l00. ve 101. maddesinin (a) bentleri uyarınca kapatılmasına karar verilmesi istemidir.

I- DAVA

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın kapatılma istemli kamu davasına ilişkin 14.3.2002 günlü ve SP 115 Hz.2002/3 sayılı İddianamesinde şöyle denilmektedir:

"II- DAVA KONUSU PARTİ TÜZÜK VE PROGRAMI

Hak ve Özgürlükler Partisi'nin tüzük ve programının dava ile ilgili bölümleri şöyledir:

A- Tüzük

Madde 3: PARTİNİN AMACI

Dünya birçok evrelerden geçerek; idari, siyasi, toplumsal ve kültürel olarak yeniden çoğulcu demokratik toplum projesinin normları içinde yapılanıyor, değişiyor. Etnik, ulusal, kültürel ve toplumsal topluluklar, çoğulcu bir idari sistem içinde; kendilerini yönetme hakkı dahil, tüm hak ve özgürlüklere kavuşuyor.

Dünyadaki toplumsal gelişmeler, bilim ve kültürdeki hızlı evrenselleşme; ulusal devlet modelini ve buna bağlı sistemleri, toplumsal

gelişmelerin ve dünyanın bütünleşmesi önünde ayak bağı haline getirmektedir. Gelişmiş, çoğulcu demokrasiyi sistemleştiren ülkeler, yaşadıkları sorunları çözmede hızlı adımlar atmak için kendi aralarında ulus-üstü birlikler yoluna giderek çok uluslu, çok dilli, çok kültürlü yapılanmalar oluşturmaktadır. Türkiye'nin aday üye olduğu Avrupa Birliği, bu konuda en gelişkin model görünümündedir.

Dünyanın önemli bölgelerinden birinde bulunan TÜRKİYE, dünyayla bütünleşmek ve Avrupa Birliği'ne (AB'ye) üye olmak istediği halde; çoğulcu demokratik bir devlet yapısını oluşturmamak; toplumsal çoğulculuğu dışlamak için tekçi, otoriter devlet yapısında ısrar ediyor. Bu konuda imzaladığı ilgili uluslar arası sözleşmeleri hiçe sayıyor.

Bu yapısından dolayı, Türkiye, temel sorunu olan Kürt sorununu çözemiyor çoğulcu demokrasiyi yapılandıramıyor; toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunları krizlere sokuyor.

Partimiz, Türkiye'yi idari, siyasi, toplumsal ve ekonomik olarak; evrensel demokratik hukukun, dünyanın ve AB ülkelerinin çoğulcu siyasi sistem normları içinde adem-i merkeziyetçi tarzda yeniden yapılandıracak; Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşma ile çözecek."

B- Program

TÜRKİYE DEĞİŞMEK ZORUNDA

Tüm dünyada bu değişim ve dönüşümler yaşanırken, Türkiye çağdaş olmayan bir çizgide kalmakta ısrar ediyor; kitlelerin Özgürlük ve demokrasi taleplerini şiddetle cezalandırıyor.

Türkiye, tüm iddialarına karşın demokrasi yarışında yol alamamış, söylemde demokrat özde totaliter tutumlar yüzünden inandırıcılığını yitirmiş, batılı devletler nezdinde güvenilmez bir konuma düşmüştür.

Türkiye'yi yönetenler, insan haklarına saygı; çoğulcu demokrasi ve hukukun üstünlüğü olmadan; ekonomik kalkınma ve toplumsal barışın sağlanamayacağını, bir ayağın mutlaka eksik kalacağını artık görmelidirler. Kürt sorunu başta olmak üzere, sorunlar inkar ve bastırma yoluyla çözmeyi hedefleyen politikaların, çözüm getirmediği, aksine sorunları ağırlaştırdığı ortaya çıkmıştır. Bu politikalar yüzünden toplum militarizmin etkisine girmiş; hukukun üstünlüğünü, insan hakları, temel hak ve özgürlüklerin kullanımı vb. çağdaş değerler konusunda, Türkiye uygar dünyanın gerisinde kalmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, taraf olduğu uluslar arası sözleşmeleri iç hukukuna yansıtmadığı, otoriter devlet anlayışının sonucu olan yasa ve yönetmelikleri değiştirmediği; etnik, dinsel ve toplumsal farklılıklara karşı hoşgörülü ve bölgeler arası dengesizliği gidermede gönüllü davranmadığı için uygar dünyadan her gün biraz daha uzaklaşıyor.

Bugün Kürtlerin haklarını tanımamak uğruna toplumu çağdışı bir geriliğe mahkum eden; düşünce ve ifade özgürlüğüne olanak tanımayan; sorunları diyalog ve uzlaşma yerine, toplumsal gerilim ve çatışma yöntemiyle çözmeye çalışan çağdışı bir anlayış devlette egemen olmuştur.

Hak ve Özgürlükler Partisi, bu anlayışa karşı çıkan toplum kesimlerinin Türkiye'yi yeniden yapılandırma istek ve ihtiyaçlarının bir ürünüdür; Kürt sorunu çözülmeden Türkiye'de hiçbir sorunun çözülemeyeceği inancındadır. Bu nedenle programının merkezinde Kürt sorununun toplumsal uzlaşma yoluyla adil, eşitlikçi ve demokratik bir çözüm kavuşturulması hedefini koymuştur; **Türkiye hükümetlerinin, Kıbrıs, Bulgaristan, Yunanistan, Kosova ve benzeri ülkelerde bulunan azınlıklar/topluluklar için savunduğu tezleri, Türkiye'de yaşayan Kürtler için de istemesi durumunda, sorunun çözüm yoluna gireceği inancındadır.**

Burada asıl sorun çoğulcu demokratik devleti yapılandırma ve çağdaş çoğulcu demokratik idari sistemleri kabul edip etmeme sorundur.

Hak ve Özgürlükler Partisi, değişik toplum kesimlerine mensup farklı görüş ve düşüncedeki aydın ve politikacıların, Kürt sorununu adil ve kalıcı bir çözüme ulaştırmak; demokratik hak ve toplumsal özgürlükleri anayasa ve yasaların güvencesi altına almak amacıyla, siyasal ve toplumsal sistemi yeniden yapılandırmak için kurulan bir partidir; Kürt sorununun barışçıl, demokratik ve eşitlikçi bir yaklaşımla diyalog ve toplumsal uzlaşma yoluyla çözümünden yanadır. Bunun gerçekleşmesi için devleti çoğulculuğa uygun tarzda yeniden yapılandıracaktır. Partimiz bunu gerçekleştirmek için mücadele edecektir.

YENİDEN YAPILANDIRMA

Yeni bir Toplumsal Sözleşme

Türkiye için uluslararası hukuk normlarına uygun; çoğulcu, katılımcı, insan haklarını ve hukukun üstünlüğünü esas alan demokratik bir anayasayı gerekli görüyoruz. Öngördüğümüz anayasa, evrensel hukuk ilkelerine

uygun olacak; toplumsal ve kültürel çoğulculuk esasları üzerende bireysel, grupsal hak ve özgürlükleri teminat altına alacaktır.

Böyle bir anayasa, en geniş toplum kesimlerini katılım ve tartışması sonucunda gerçekleştirecek devletin ve toplumun çok kültürlüğüne, çok dilliliğe, çok sınırlılığa ve çok dinliliğe göre yeniden yapılandırılarak demokratikleştirilmesi; sivil toplum ve bireyin öne çıkarılması için çalışacak. Vatandaşını tebaa gibi gören bir devleti değil, vatandaşına hizmet götüren, bir devlet yapılanması sağlanacak.

Ademi merkeziyetçi bir anlayışın yerel yönetimler eliyle hayata geçirilmesini, hem toplumun hem devletin demokratikleşmesi için gerekli görüyoruz. **Yerel yönetimleri düzenlerken katılımcılık ve çoğulculuğun evrensel ilkeleri esas alınacak. Yerel yönetimler özerk yapıya kavuşturulacak.**

Seçilmiş yöneticilerin halkın oyu veya yargı kararı dışında görevden alınmasını önleyen yasal düzenlemeler getirilecek.

Devletin merkeziyetçi otoriter yapısına son verilecek. Yerel yönetim yasaları yeniden düzenlenerek, dışişleri ve savunma dışındaki tüm hizmetleri bölge meclislerin yasal düzenlemeleriyle, özerk yerel yönetimlere terk edilecek.

Belediye ve İl Genel Meclisleri toplumsal çoğulculuğa ve renkliliğe uygun aktif temsil kurumları haline getirilecek.

Eğitim, sağlık, iç güvenlik ve yerel vergi gibi konular özerk yerel yönetimlere terk edilecek.

Belediye ve İl genel Meclisleri temsilcilerinden Yerel Bölge Meclisleri oluşturulacak.

Valiler, Kaymakamlar, emniyet müdürleri seçimle saptanacaklar.

Eğitim ve Kültür

Türkiye'de eğitim politikası çok kültürlülük esasına aykırı, ırkçı ve şovendir. Partimiz, eğitimi bu öğelerden arındıracak; hem diller ve kültürler hem de bireyler arasında fırsat eşitliğini sağlayacaktır.

Partimiz yüzyılların ihmaline uğramış olan Türkiye toplumunun eğitim düzeyini yükseltmek için öncelikler Kürtlerden başlayarak bir eğitim seferberliğinin başlatılmasını zorunlu görüyor.

Partimiz, eğitim konusunu planlarken, evrensel hukuk ilkelerini ve Türkiye'nin taraf olduğu antlaşmaları temel alacak, Türkiye'nin çoğulcu ve çok dilli yapısına göre eğitim hakkının sağlanması için gereken yasal ve idari düzenlemeleri yapacaktır."

III- KONUYLA İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Davalı siyasi Parti'nin, kapatılma nedeni olarak iddianamede dayanılan ve ilgili görülen Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası kuralları şunlardır:

A- Anayasa Kuralları

Siyasi Partilerin kapatılmalarıyla ilgili düzenlemelerin kaynağı, Devletin temel öğelerini belirleyerek bunları güvenceye bağlayan ve toplumsal uzlaşmanın temelini oluşturan Anayasa'nın aşağıdaki maddelerinde yer alan kurallardır:

Madde 1- "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir."

Madde 2- "Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

Madde 3- "Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.

Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.

Milli Marşı "İstiklal Marşı"dır.

Başkenti Ankara'dır."

Madde 4- "Anayasanın 1'inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2'nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3'üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez."

Görüldüğü üzere Anayasa koyucu, bu kurallarla ulusal birliğimizin değişmezliğiyle ülke bütünlüğünü ve devletin tekil yapısını ortaya koymuştur. Burada öncelikli olanlar ülke-ulus bütünlüğüyle Atatürk milliyetçiliğidir.

Vatana ve ulusa bağlılığın, sevgi ve kardeşliğin, içte ve dışta barışın simgesi sayılan, tüm bireyleri eşitlik ve adaletle kavrayıp çağdaş evrensel

değerlerle birleşen ve bu ilkeler, yaşamın her alanda çağdaşlaşmasının ve demokratikleşmesinin kaynağı ve dayanağıdır.

Siyasi partilerin tüzük ve programları yönünden Anayasa'ya aykırılık, yalnızca Anayasa'da sayılan parti yasaklarına ilişkin hükümlerle sınırlıdır.

Madde 68-

Siyasi partilerin tüzük ve programları (...) Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez. ..."

Madde 69-

Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir."

B- Siyasi Partiler Yasası Kuralları

Anayasamın buyurucu kuralı uyarınca çıkarılan, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'ndaki dava konusu ile ilgili,

Madde 78- "Siyasi Partiler:

a) Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın Başlangıç Kısmımda ve 2.maddesinde belirtilen esaslarını; Anayasanın 3.maddesinde açıklanan Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, diline, bayrağına, milli marşına ve başkentine dair hükümlerini; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ve bunun ancak Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanabileceği esasını; Türk milletine ait olan egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmayacağı veya hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü, seçimler ve halk oylamalarının serbest, eşit, gizli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılması esasını değiştirmek;

Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak;

Amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkanlarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler.

b) Bölge, ırk, belli kişi aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar."

Madde 80- "Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı Devletin tekliği ilkesini değiştirmek amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar."

Madde 81- "Siyasi Partiler:

a) Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dini kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler.

b) Türk dilinden ve kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler ve bu yolda faaliyette bulunamazlar."

hükümleri yer almaktadır.

Yüksek Mahkemenizin siyasi parti kapatılmasıyla ilgili 16.6.1994 (Esas 1993/3, Karar 1994/2) ve 14.2.1997 (Esas 1996/1, Karar 1997/1) günlü kararlarında da belirtildiği gibi;

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın bu kurallarında, devletin tekliği ile ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünden söz edilmektedir. Bu maddeler, Anayasa'da yazılı soyut "Bölünmez bütünlük" ve "tekil devlet" kavramlarını açıklayarak somutlaştırmaktadır. Eş anlatımla, Siyasi Partiler Yasası, devletin tekliği, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü korumak amacıyla, ayrılıkçı akımların bir parti durumunda Örgütlenmesini yasaklamakta ve yine siyasi partilerin federal bir sistemi savunamayacaklarını azınlık yaratamayacaklarını (özendirip kışkırtmayacaklarını), bölgecilik, ırkçılık yapamayacaklarını ve eşitlik ilkesini korumak zorunda olduklarını vurgulamaktadır. Böylece anayasal ilkeler Siyasi Partiler Yasası'yla yaşama geçirilip yaptırımlara bağlanmıştır.

Madde 100- "Bir siyasi partinin, bu Kanununun dördüncü kısmında yer alan hükümleri ihlal etmesi sebebiyle Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından partinin kapatılması davasının açılması:

a) Resen,

b) Bakanlar Kurulu kararı üzerine Adalet Bakanının istemiyle,

c) Bir siyasi partinin istemi üzerine Olur..."

Bu maddede, siyasi partilerle ilgili yasaklara aykırılık halinde, ne şekilde kapatma davası açılacağı düzenlenmektedir. Ayrıca, Siyasi Partiler Yasası'nın dördüncü kısmında yer alan 78, 80, ve 81.madde hükümlerine aykırılık durumunda, Cumhuriyet Başsavcılığınca partinin kapatılması istemiyle başka bir koşula bağlı olmadan resen dava açılabileceği açıkça belirtilmektedir.

Madde 101- (Değişik: 12.8.1999-4445/16 md.) "Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı;

a) Bir siyasi partinin tüzük ve programının devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

b)

c)

Hallerinde verilir."

Anayasanın 68.maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırılık halinde partinin kapatılmasının ayrıca bu maddede yer aldığı görülmektedir. Nitekim maddenin başlığında da açıkça, Anayasadaki yasaklara aykırılık halinde partilerin kapatılmasının düzenlendiği belirtilmiştir.

IV- KAPATMA NEDENLERİ VE DEĞERLENDİRME

Davalı partinin tüzüğü ve programında yer alan, kapatma isteminin nedenleri olarak belirlenen, iddianamemizin ilgili kısmında yazılı bölümlerinin, öncelikle Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'nda kurala bağlanan, "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün"

bozulması amacına yönelik olup olmadığının tartışılıp irdelenmesi gerekmektedir.

Davalı parti tüzüğünün 3.maddesi "Partinin Amacı" başlığını taşımaktadır. Tüzüğün bu 3.maddesinde, "tekçi, otoriter devlet yapısında ısrar eden" Türkiye'yi "adem-i merkeziyetçi tarzda yeniden yapılandırma" ve "Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşma ile çözme" hedeflerinin Anayasaya uygunluğu sorunu, Anayasanın 3.maddesinde belirlenen ve 4.maddesiyle de değiştirilemezlik güvencesiyle donatılan "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesinin anayasal düzen içindeki yeri ile yakından ilgilidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletimin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü ve bunu pekiştiren ortak dil, kültür, eğitim ve Türk Milliyetçiliği kavramları hukuksal ve siyasal olduğu kadar, tarihsel ve sosyal gerçeklere dayanmaktadır.

Anayasanın en temel ilkesi olan, "Devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmezliği" ilkesi, Anayasamın birçok maddesinde Özellikle vurgulanmış, Türk Milletimin bağımsızlığı ve bütünlüğüyle, ülkenin bölünmezliğini korumak devletin temel amaç ve görevleri arasında gösterilmiştir (Madde 5). Ülke ve ulus bütünlüğünü korumak için temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceği kabul edilmiş (Madde 14); aynı amaçla basın özgürlüğüne özel sınırlamalar getirilmiş (Madde 28, 30); gençlerin bu anlayış doğrultusunda yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı önlemler alınması, devlete özel görev olarak verilmiş (Madde 58); bilimsel araştırma ve yayında bulunma yetkisinin; Devletin varlığı ve bağımsızlığıyla, ulusun ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliğine karşı, kullanılamayacağı belirtilmiş (Madde 130); birlik ve bütünlüğe karşı işlenecek suçlar için özel mahkemelerin kurulması öngörülmüş (Madde 143); aynı konu, TBMM üyeleri ve Cumhurbaşkanı yeminlerinin temel öğelerinden birini oluşturmuştur (Madde 81 ve 103).

Anılan ilke, son Anayasa değişikliğinde de (Değişik: 3.10.2001 - 4709/3), hem Anayasanın temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılamayacağına ilişkin 14. maddesinde korunmuş, hem de düşünceyi açıklama özgürlüğüne ilişkin bir özel sınırlama nedeni olarak Anayasanın 26. maddesinin 2. fıkrasına eklenmiştir (Değişik: 3.10.2001 - 4709/9). Siyasi partilerle ilgili, Anayasa'nın 68. maddesinin 4. fıkrası, siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemlerinin belirli anayasal ilke ve değerlere aykırı olamayacaklarını düzenlemektedir. Bunların arasında "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" de yer almaktadır. Anayasanın 69. maddesinin 5. fıkrası 68.

maddenin 4. fıkrasına gönderme yaparak, tüzük ve programları "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı bulunan partilerin temelli kapatılacağını düzenlemektedir.

Anayasada korunan bu ilke, Siyasi Partiler Yasası ile somutlaştırılmıştır.

Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (a) bendinde; demokratik devlet düzeninin korunmasına ilişkin yasaklar kapsamında "bölünmez bütünlük" esasının değiştirilmesi yasaklanmaktadır. Aynı madde çerçevesinde, "dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayalı bir devlet düzeni kurmak" da yasaklanmıştır. Görülüyor ki, siyasi partilerin; devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü yanında, devlet dilinin Türkçe olduğuna dair (Anayasanın 3. maddesinin birinci fıkrası, devlet dilinin Türkçe olduğu hükmünü taşımaktadır.) kuralı da değiştirme amacını güdemeyecekleri ve bu yolda faaliyette bulunamayacakları, yasada açıkça belirtilmiştir.

Yüksek Mahkemenizin 26.2.1999 gün (Siyasi parti kapatma), Esas 1997/2, Karar 1999/1 sayılı kararında da belirtildiği gibi; Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'nda "Türk" sözcüğü etnik kökenine bakılmaksızın, Türkiye Cumhuriyetime yurttaşlık (vatandaşlık) bağı ile bağlı olan herkesi ifade etmektedir.

Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (b) bendinde ise, siyasi partilerin bölge ve ırk esasına dayandırılamayacakları belirtilmektedir. Buna göre, siyasi partiler belirli bir ırka, etnik kökene mensup olanların partisi olduklarını iddia edemezler.

Davalı parti ise, Kürt sorununun çözümüne parti tüzüğünün amaç maddesinde ve programının merkezinde yer vermiştir. Kürt sorununun çözümünün parti tarafından acil hedef olarak benimsendiği belirtilerek, Kürt sorununun çözümlenmesinin temel amaçlardan biri olduğu, tüzük ve programda özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca, Kürt kökenlilerin varlık ve kültürleri öne çıkarılmıştır.

Görülüyor ki; parti tüzüğünde ve programında, "Kürt Sorunu", "Türkiye'nin temel sorunu olarak" tanımlanmıştır. Bu anlayış, "Türkler ve Kürtler" ayrımını, "ayrı bir Kürt ulusunun varlığı"nın kabul edilerek vatandaşlık bilinç ve beraberliğini temel alan ulus kavramının reddini içermektedir.

Açıklanan nedenlerle, davalı parti'nin tüzük ve programında "Türkler ve Kürtler biçiminde bir ayrım yapılması; ulus bütünlüğü içinde, etnik

kimliği olan sorunları yadsınan ve baskı altında bulunan bir Kürt ulusunun bulunduğunun ileri sürülmesi, Siyasi Partiler Yasası'nın 78.maddesinin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve siyasi partilerin ırk esasına dayanamayacakları" ilkelerine, ayrıca Siyasi Partiler Yasasının 101. maddesinin (a) bendindeki, bir siyasi partinin tüzük ve programının "Devletin (...) ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı olamayacağı ilkesine de aykırılık oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Yüksek Mahkemenizin de, 26.2.1999 gün, Esas 1997/2 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1999/1 sayılı kararında bu görüşte olduğu açıkça vurgulanmaktadır.

Davalı partinin programında, Türkiye'de, merkezi hükümetin yerel sorunlara seyirci kaldığından, bu duyarsızlığın çarpık kentleşme sorununu doğurduğundan söz edilerek, devletin demokratikleşmesi, politik, yönetsel demokratik katılımın ve çoğulculuğun sağlanabilmesi, hizmetin hızlandırılması için öncelikle merkezi devletin yerel yönetimler üzerindeki vesayetinin kaldırılacağı, toplumun kendisini yönetenleri doğrudan seçebilmesi, yönetimleri ve yönetenleri denetleyebilmesinin sağlanacağı, merkezi idare küçülürken, yerel yönetimlerin kendi alanlarında daha çok söz sahibi olacağı, Belediye ve İl Genel meclisleri temsilcilerinden Yerel Bölge Meclisleri oluşturulacağı, bu anlayışa uygun olarak, vali, emniyet müdürü, kaymakam gibi yöneticilerin seçimle gelmelerinin sağlanacağı, eğitim, sağlık, iç güvenlik ve vergi gibi konuların özerk yerel yönetimlere bırakılacağı belirtilmektedir.

Davalı partinin bu görüş ve hedefleri, Kürt sorununun çözümü için bir çare olarak öngördüğü ve gerçekleştirmeyi misyon olarak benimsediği idari ademi merkeziyetçi sistem çerçevesinde, devletin idari bölgeler şeklinde yapılandırılması biçiminde belirtilen amaç ile birlikte düşünülmelidir.

Anayasa, özerk bölge, özerk yönetim birimi ya da federasyon gibi yapılanmalara bilinçli olarak yer vermemiştir. Ulusun tümüne ait en üstün kudret olan egemenliğin federe devletler veya özerk bölgeler tarafından paylaşılması, ülke bütünlüğünün sadece siyasal sınırların korunması biçiminde anlaşılması, merkeziyetçi olmayan idari yapılanmaların ülke bütünlüğünü bozucu nitelikte görülmemesi kabul edilemez.

Yüksek Mahkemenizin 18.8.1993 gün, Esas 1992/1 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1993/1 sayılı kararında da değinildiği gibi, ":... 'Devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü' kuralı, azınlık yaratılmamasını, bölgecilik ve ırkçılık yapılmamasını ve eşitlik ilkesinin korunmasını içermektedir. <Egemenlik> ve <Devlet> kavramlarının <Ulus> kavramıyla

bütünleşmesi, devletin herhangi bir kökenden gelenlerle, ya da herhangi bir toplumsal sınıfla özdeşleştirilmesine engeldir. Bunun nedeni; ulusun çeşitli toplumsal sınıflardan oluşmasına karşın sınıflar üstü bir kavram olmasıdır. Bunun için egemenliğin kullanılmasından alıkoyan veya egemenliği bölen düzenlemeler bölünmez bütünlük ve tekil devlet ilkesine ters düşer..."

Davalı siyasi partinin programında, devletin yeniden yapılandırılması adı altında önerdiği idari bölgeler ve egemenlik sahibi özerk bölgeler modelleri ile, Siyasi Partiler Yasasının 78/b ve 80. maddelerine aykırı olarak Devletin tekliği ilkesinin değiştirilmesi amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır.

Siyasi Partiler Yasasının ulus bütünlüğü ilkesinin güçlendirilerek tekrarlanması niteliğindeki hükümlerinden biri olan "azınlıklar yaratılmasının önlenmesi" başlıklı 81. maddesinin (a) bendinde, siyasi partilerin milli ya da dini, kültür, mezhep, ırk ya da dil ayrılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri öngörülmüştür. Lozan Barış Antlaşması kapsamında bulunan azınlıklar bundan ayrıktır.

Maddenin (b) bendinde ise, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak ve geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek siyasi partiler açısından yasaklanmıştır.

Yasayla, ülkedeki etnik grupların dil ve kültürleri yasaklanmamıştır. Çeşitli kökenlerden gelen yurttaşlar kendi dil ve kültürlerine sahip bulunmakta, onları geliştirmektedir. Tarihi, dinî, gelenek ve görenekleri aynı olan, kültürleri güçlü biçimde ulusal kültürde yerini alan bir topluluğun bireyleri arasında ayrımcılık yaratacak düzeyde kültür ayrılığı olduğunu ileri sürmek ve ortak ulusal kültürü yadsıyıp dışlamak gerçeklerle bağdaşmaz.

Parti tüzüğün 3. maddesinde partinin amacı bölümünde "Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşma ile çözmek", parti programının "Türkiye değişmek zorundadır" başlıklı bölümünde, "Türkiye hükümetlerinin, Kıbrıs, Bulgaristan, Yunanistan, Kosova ve benzeri ülkelerde bulunan azınlıklar/topluluklar için savunduğu tezleri, Türkiye'de yaşayan Kürtler için de istemesi durumunda, sorunun çözüm yoluna gireceği inancındadır." biçimindeki değerlendirmeler ile parti programının diğer bölümlerindeki düzenlemeler, farklı ulus ve ulusal azınlıkların varlıklarının kabul edildiklerinin istendiğini göstermektedir. Bunlar birlikte ele alındığında, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde milli veya dini, kültür

veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun söylendiği, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu nedenlerle, davalı partinin tüzük ve programında, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde kültür, ırk ya da dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun ileri sürüldüğü, böylece Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amaçlandığından, parti tüzük ve programı, Siyasi Partiler Yasasının 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırılık oluşturmaktadır.

Nitekim Yüksek Mahkemenizin de, 30.11.1993 gün, Esas 1993/2 (Siyasi Parti Kapatma), Karar 1993/3; 19.3.1996 gün, Esas 1995/1 (Siyasi Parti Kapatma) Karar 1996/1; 26.2.1999 gün, Esas 1997/2 (Siyasi Parti Kapatma) karar 1999/1 sayılı kararlarından aynı görüşte olduğu anlaşılmaktadır.

V- SONUÇ VE İSTEM

Yukarıda gerekçeleriyle açıklandığı üzere, davalı partinin tüzük ve programının bazı bölümlerinin Anayasanın Başlangıç kısmı ile 2., 3., 14., 68. maddelerine ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğundan, Hak ve Özgürlükler Partisinin Anayasanın 69. maddesinin 5. fıkrası ve Siyasi Partiler Yasasının ise, 100. maddesinin (a) bendi ile 101. maddesinin (a) bendi uyarınca kapatılmasına karar verilmesi arz ve talep olunur."

II- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ÖN SAVUNMASI

Hak ve Özgürlükler Partisi'nin tamamı dava dosyasında bulunan 10.6.2002 günlü ön savunmada, öncelikle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın kapatma gerekçeleri yorumlanmıştır. Bu çerçevede HAK-PAR'ın tüzük ve programından başka bir delile iddianamede yer verilmediği belirtilmiştir. Buna gerekçe olarak da Parti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra kapatma davasının açıldığı tespiti yapılmıştır. 11 Şubat **2002'de** parti kuruluşu için gerekli belgelerin İçişleri Bakanlığına sunulmasıyla tüzel kişilik kazanan Parti'nin kapatma davasının kuruluşundan yaklaşık bir ay sonra (14. 03. 2002 günü) olduğu vurgulandıktan sonra özetle aşağıdaki savunmalara yer verilmiştir:

İLK İTİRAZLAR

1) …Anayasanın 69. maddesinin 1995 değişikliğinden önceki (hali) "**siyasi partiler tüzük ve programları dışında faaliyette bulunamazlar, anayasanın 14. maddesindeki sınırlama dışına çıkamaz, çıkanlar temeli kapatılır"** şeklindedir. Yeni şeklinde ise ".... faaliyetlerini, parti içi düzenlemeler ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir." Oysa, tüzük ve program dışında etkinlikte bulunma yasağı SPK'DA devam ediyor.

Yurtdışında teşkilatlanma, kadın ve gençlik kolu kurma yasağı, bu değişikliklerle kaldırılmıştır; ancak SPK'DA (m.91) devam ediyor. Yine Siyasi Partilerin dernek, sendika, vakıf, kooperatif v.b. örgütlenmelerle ilişki yasağı değişiklikle ortadan kaldırıldı; ama SPK'DA (m.92.de) devam ediyor. Yüksek öğretim kurumundaki öğretim üyesi ve öğrencilerin siyasi partilere üyelik yasağı değişiklikle kaldırıldı; ama bu yasak SPK'DA (m.11) devam ediyor. Anayasanın 69/8 paragrafında temelli kapatılan bir partinin bir başka ad altında kurulamayacağı hükmü yer almış ise de, SPK'DA bu kurala aykırı davranış kapatma sebepleri arasında sayılmamıştır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

SPK'NIN 78, 80 ve 81. maddelerinde yer verilen kapatma nedenleri Anayasanın 1995 ve 2001 yılında değiştirilen 68 ve 69. maddelerindeki yeni düzenleme çerçevesinde değerlendirilmesi, Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin zaruri bir neticesi olmalıdır. Anayasa, siyasi partileri demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez unsurları olarak tanımlamış ve demokratik rejimin işleyişi bakımından taşıdıkları önemleri nedeniyle anayasal güvencelerle donatmıştır. Kapatma nedenlerinin anayasada belirtilmesi, kapatma davasının Anayasa Mahkemesinde görülmesi bu öneme işaret eder.

"Vazgeçilmezlikten" öngörülen temel amaç, partilerin kuruluş ve faaliyetlerinin "kural" kapatılmalarının ise ancak sayılı nedenlere dayanılarak **"istisna"** olduğudur. Bu amaç çerçevesinde Demokratik Çoğulcu Katılımcı Siyasal Sistemin gereği olarak Anayasa Mahkemesi'nin yorumu, siyasi partiler (SP) lehine olmalıdır. Oysa SPK'DA, Anayasada sayılmayan çok sayıda kapatma nedeni vardır ve Anayasa Mahkemesinin pratiğinde SP'LERİN belirtilen önemi, anayasal güvencelerin düzenleme amaçlarının çok da ciddiye alınmadığı görülmektedir.

SPK, partilerin oluşturacakları politikaların temel ilkelerini, hattını (çizgisini), hatta bazen ayrıntılarını egemen **"resmi ideolojinin"** kadim

felsefesi çerçevesinde olmasını istemiş, aykırı öneri ve faaliyetleri kapatma nedeni saymıştır. Aynı kulvarda aynı görüş ve yönetim modeline sahip birden fazla parti sistemi öngörmüştür. **"ÇOKLUK'A evet ÇOĞULCULUK'A hayır"** bir sistem tahayyül etmiştir.

2) SPK'NIN 78, 80 ve 81. maddelerinde yer verilen kapatma nedenleri Anayasanın 1995 ve 2001 yılında değiştirilen 68 ve 69. maddelerindeki yeni düzenleme çerçevesinde değerlendirilmesi, Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin zaruri bir neticesi olmalıdır. Bugüne kadar Anayasanın geçici 15. maddesi nedeniyle denetlenemeyen aykırı hükümler, geçici madde kaldırıldığına göre, Anayasa Mahkemesince denetlenmelidir.

3) İddianamede partimizin kapatılması gerekçesi olarak ileri sürülen SPK'NIN 78/a-b, 80 ve 81/a-b hükümleri Anayasanın 68/IV fıkrasındaki yeni düzenleme çerçevesinde değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesi, buna göre, SPK'DAKİ bu hükümleri Anayasaya aykırı bulmalıdır.

4) **SPK'NIN 78 / a-b**: Anayasanın 68/IV fıkrası " **SP'LERİN tüzük ve programları ile eylemleri, devletin bağımsızlığına, ülkesiyle milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve terleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez";** Anayasanın 69/V hükmü ise **"bir SP'NİN tüzüğü ve programının 68. maddenin 4. fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir"** hükmündedir. Oysa, SPK'NIN 78/a-b hükümleri Anayasada bulunmayan ve öngörülmeyen kapatma sebeplerini düzenlemektedir.

5) İddianamede yer alan kapatma gerekçesi, bölünmezlik ilkesiyle bağlantılıdır. İddianamede **"Anayasanın 3. maddesinde belirlenen ve 4. maddesi ile de değiştirilmezlik güvencesiyle donatılan, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, ilkesinin anayasal düzen içerisindeki yeri ile yakından ilgilidir",** biçiminde ifade edilmiştir. İddianamede, Anayasada korunan bu ilkenin, SPK'NIN 78/a ve b bendiyle somutlaştırılmış olduğu öne sürülmüştür. Oysa, SPK'NIN bu hükümleri, parti kapatma nedenleri olarak düzenlenen Anayasanın 68/IV maddesinde belirtilen ilkelerden hiç birinin zorunlu bir sonucu olarak yorumlanamaz. Partimiz 11 Şubat 2002 günü İçişleri Bakanlığına gerekli bilgi ve belgeleri vermesiyle tüzel kişilik kazanmış; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise 14 Mart 2002 tarihinde iddianame ile kapatma istemli davayı açmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi(AİHS)'NİN siyasi partileri de kapsayan **"örgütlenme özgürlüğünü"** düzenleyen 11. maddesi, aynı Sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen **"ifade özgürlüğünü"** bir kullanma biçimidir. Anayasamızın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetleri sınırlanması düzenlenmiştir. Buna göre; " **temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Sınırlamalar, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."** Anayasa Mahkemesi, Anayasanın 13. maddesini ve uluslararası hukukun genel ilkelerini "dayanak norm" yaparak ve AİHM'NİN parti kapatma davalarındaki kriterlerine öncelik vererek ve üstünlük tanıyarak davalı partimiz lehine yorum yapmalıdır. Buna göre; SPK'NIN 78 / a ve b bentlerindeki düzenlemeleri Anayasamızın 68/IV maddesine ve 13. maddedeki temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılma ölçütlerine aykırı olduğu tespit edilecektir.

6) **SPK m. 80, devletin tekliği:** Bu maddeye göre siyasi partiler **"devletin tekliği ilkesini değiştirme amacını güdemezler ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar".** Bunun anlamı, siyasi partilerin federalizm ve bölgesel yönetimin güçlendirilmesi gibi yönetim modellerini savunmalarının yasak olduğudur. Bizce bu yasak, Anayasanın temel ilkelerinden biri olan **"devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" nün bir uzantısı değildir.** Çünkü, federalizm, özerklik ve benzeri yerelleşmeyi savunan bir partinin devletin ve milletin bütünlüğünü parçalamayı amaçladığını söylemek mümkün değildir. Bu amaç; ancak ilkeye aykırı bir tutumun açıkça ortaya konulması halinde parti yasağı olarak değerlendirilebilir. Üniter devlet kavramı, siyasi anlamda idarenin tek merkezliğine işaret eder. Bu yapı içinde yasama gücü bir mecliste toplanır. Devlet idaresi ülkenin her yerinde aynı hiyerarşik yapıyı korur. Yargı, kurumsal olarak tüm ülkede bütündür. **Ama Üniter Devlet, yerel ve bölgesel idarelerin olmadığı anlamına gelmez.** Hem belediyelerin hem de il veya bölgelerin seçimle gelmiş meclisleri, seçimle gelmiş yöneticileri olabilir. Bunların varlığı üniter devleti zedelemez. Çünkü yetkilerini, yasa yapma erkini elinde tutan parlamentodan alırlar ve tasarrufları, merkezi idarenin ve ulusal yargının denetimi altındadır. İleriki bölümlerde, belirli bilim otoritelerinin görüşleriyle bu konuyu daha derinliğine açmaya çalışcağız. Ama, şunu belirtmek gerekir ki, Türkiye'deki hakim otoriter/totaliter ve dolayısıyla Başsavcının "üniter devlet" anlayışlarının ve yapılanmasının dünyadaki uygulamalarla da yakından bir ilişkisi yoktur.

7) **SPK'NUN 81/a-b hükümleri**: SPK'NIN 81. maddesinin 81/a-b-c "....." demek suretiyle bir dizi yasaklama getirmiştir. SPK'DA yer alan bu

yasağın, "azınlık yaratılmasının önlenmesi" şeklinde ifade edilmesi, azınlıkların dışarıdan bir müdahale ve bir irade ile yaratıldığı anlamına gelmektedir ki, bunun bilimsel gerçeklerle, akıl ve mantıkla bağdaşır bir yönü yoktur. İlgili maddenin ilk bendindeki ifadelerde sonuç; herhangi bir siyasal partinin, Türkiye'de farklı dil, mezhep, ya da etnik grubun varolduğunu ileri süremeyeceğidir. Oysa, Anayasanın kendisi 10. maddesiyle farklı dil, din, ırk ve mezhebe bağlı vatandaşların varlığını kabul etmiş, bunlar arasında ayrım yapılmamasını öngören eşitlik getirmiştir.

İkinci bendi ise, daha da ileri giderek siyasal partilerin, egemen kültürün dışındaki kültürlerin korunması amacını güdemeyeceklerini ve bu doğrultuda etkinlikte ulunamayacaklarını öngörmektedir.

Üçüncü bende göre de, yasa koyucu herhangi bir dilin kullanılmasını kanunla yasaklayabilecektir. SPK'NIN bu hükmü her şeyden önce mevcut anayasaya aykırılık arz etmektedir. Zira, anayasanın çeşitli maddelerinde yer alan "devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi", Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının bir bölümünün devletle olan vatandaşlık bağını koparmaya yönelik amaç ve faaliyetleri yasaklamaktadır. Oysa SPK'NIN düzenlemesi, Anayasanın koyduğu ilkenin dışına çıkmış ve ilkeye aykırılığın ifadesi olmayan yasaklamalar da getirmiştir. Böylece de anayasanın sınırlı olarak gördüğü kapatma nedenlerine yenileri eklenmiştir.

Kuşkusuz bu düzenleme, ülke bütünlüğünü sağlama amacına değil, ayrılıkçılığa hizmet etmiş ve hizmeti halen devam etmektedir. Toplumun doğal yapısından kaynaklanan farklılıkların varlığını reddeden, farklılıkları zoraki yöntemlerle eriterek yok eden ve bunların çoğulcu bir yapı içinde siyasete yansımasını engellemeye çalışan bu düzenleme, baskıcı-otoriter asimilasyoncu bir anlayışın ürünüdür. Sosyolojik gerçekliği tümüyle yadsıyan bu madde hükmü toplumsal barışı sağlamanın önündeki en önemli yasal engellerden biridir. Bunun için yapılması gereken, farklı etnik ve dinsel talepleri dile getiren siyasi partilerin çoğulcu siyasete dahil edilmesini öngören demokratik anlayışı benimsemek ve bunun gereği olarak da söz konusu hükmü kaldırmaktır. Anayasanın 1995 ve 2001 yılındaki değişikliklerin amacı budur.

Sonuç olarak 81. madde tümüyle Anayasaya aykırıdır.

Bu ciddi nedenlerle, Mahkemenizin, partimiz hakkında açılan davayı usul ve esas yönünden görülmezliğine karar vermelidir."

DİĞER SAVUNMALAR

Partimizin kuruluşundan 3 hafta sonra, iddianame bize tebliğ edilmeden önce, Partimiz hakkında kapatılma davasının açıldığı ya da açılacağı (7 Mart 2002 günü) basında açıklanmıştır. Bu davranışın, tarafsızlık ilkesine aykırı ve önyargılı bir davranış olduğunu saptamanın yanlış olmadığını mahkemenizin kabul etmesini bekliyoruz. **Partimiz hakkında bu kadar acele bir biçimde dava açılmış olması, parti program ve tüzüğümüzün hem belgeler olarak ve hem siyasal partiler hakkındaki yasal değişikliklerin çok iyi incelenmediği; geçmişte hakkında kapatılma ile karşı karşıya kalan partilere biçilen giysinin partimize giydirildiği; AB üyeliği süresinde Türkiye'de yapılan ve gündemde olan yapısal hukuksal, siyasal, zihniyetsel değişimlerin gözetilmediği gibi bir sonuca varmakta haksız olmadığımızı göstermektedir.**

…Partimiz, programını, Türkiye'de belirli bir toplumsal kesim, bölge, etnik gurup, sınıf, din mezhep için yapmamıştır. Partimizin programı, Türkiye'de yaşayan tüm vatandaşların ve toplumsal kesimlerin sorunlarını çözmek için belirlenmiştir.

Parti programımız, Türkiye'de yeniden, çoğulcu, katılımcı demokratik bir yapılanmayı öngörmektedir. Bu yeniden yapılanmayı, değişiklikleri, yeni idari yapılanmayı, yerel yönetimlerin özerkleşmesini ve bunun gibi tüm temel konuları Türkiye'nin sınırları ve bütünlüğü içinde öngörmektedir. Programımızın ana felsefesi ve içerdiği ilkeler, projeler ve önermeleri incelendiği zaman, partimizin Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğüyle bir probleminin olmadığı görülecektir.

Partimiz, demokratik ve kitlesel bir partidir. Türkiye'nin tüm temel sorunlarını bir-bir saptamakta, bu sorunların nasıl çözümlenebileceğini, kapsamlı ve bütünlüklü bir "yeniden yapılandırma toplumsal projesi" içinde ele almaktadır. Bu toplumsal proje, otoriter olmaması ve iktidarın demokratik paylaşımını öngörmesi anlamında tekçi olmayan çağdaş, çoğulcu ve katılımcı demokratik bir projedir. Yani partimiz, iktidarın otoriter ve monolitik olmaması anlamında tekçiliğe karşıdır. Adem-i merkeziyetçiliği ve yerel yönetim özerkliklerini, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin iç idari yapılanması olarak projelendirmektedir.

Partimiz, Kürt sorununu da, Türkiye'ye bütünlüklü bakış ve felsefesiyle temel bir sorun olarak saptamaktadır. Kürt sorununun çözümünü de, **"Türkiye'nin yeniden yapılandırılması toplumsal projesi"** içinde göstermekte ve bir hukuk yapısına kavuşturmaktadır.

Ayrıca, Türkiye'de çözülmesi gereken bir Kürt sorununun olduğunu söyleyen, saptayan sadece bizim partimiz de değildir. AB üyeliğine bağlı olarak gündemde olan yapısal değişiklikler itibarıyla iktidar partileri, muhalefet partileri, sivil ve askeri çevreler, MGK de Kürt sorununun çözümüyle uğraşmaktadır.

Partimiz, Türkiye Cumhuriyeti Yasalarına göre kurulmuştur. Ama siyasi bir parti olarak Yüksek mahkemenizin Sayın Başkanı ve Yargıtay'ın Sayın Başkanı'nın da ifade ettikleri gibi; AB'nin KOB' de dile getirildiği ve Türkiye'nin ulusal programında da taahhüt edildiği gibi, köklü hukuki ve yasal, kurumsal değişiklikler önermekteyiz. Daha sonraki bölümlerde de belirteceğimiz gibi, Siyasi Partiler, yönetmek, hem de iyi yönetmek göreviyle karşı karşıyadırlar, ayrıca uygun olmayan yasaları da halkın iradesini temsil eden yasama organı vasıtasıyla değiştirmek görevindedirler.

Demokrasiyi bir ana felsefe ve yaşam tarzı olarak benimseyen siyasi partilere, Türkiye gibi yarı demokratik ya da demokrasisi topal ve otoriter olan ülkelerde daha büyük görevler düştüğü de ortada. Bu partilerin, demokrasiye, çağdaşlığa, insan hak-özgürlüklerine aykırı olan ve özellikle de AB üyelik sürecinin güncelliğini yaşayan bir ülkede köklü değişiklikler yapması hem bir görev ve hem de bir kaçınılmazlıktır.

Bu genel saptamalarımız da Partimizin, "azınlık" diye bir olgu ve topluluk yaratmak istemediği, sadece herkesin, sivil ve askeri çevrelerin, siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının özellikle AB üyeliği sürecinde bahsettikleri, dile getirdikleri Kürt sorunu ve çözümünden bahsettiğidir.

Bu nedenle de, davanın usul ve muhteva açısından görülmez olduğunu ileri sürüyoruz.

…Bu (AB) sürecin(nin) gelip dayanacağı yer, Türkiye'nin AB üyesi olmasıdır. O durumda da, AB hukuk sistemi ve anayasal ilkeleri, Türkiye'nin siyasi parti rejimi için de geçerli olacaktır. Bu durumda da, AİHS, AİHM İçtihatları ve diğer ilgili hukuk metinleri mutlak bir tarzda siyasi parti rejimine hükmedecektir.

O zaman da Türkiye, çok kültürlülük, çok dillilik, çok etniklilik, çok dinlilik, çok sınıflılık gerçeğine göre yeniden yapılandırılmak zorundadır. Zaten günümüzde çoğu ülke kültürel bakımdan çeşitlilik göstermektedir. Son tahminlere göre dünyadaki 184 bağımsız devlet, bünyesinde 600 yaşayan dil gurubu ve 5000 etnik grup barındırmaktadır. Çok az ülkede, yurttaşların aynı dili konuştukları ve aynı etnik-ulusal gruba ait oldukları söylenebilir.

Sayın Yargıtay Başsavcısı bu durumu gözetmeden, Türkiye'deki demokratikleşmedeki evrimleşmeyi hesap etmeden, birkaç yıl içinde yapısal değişikliklerin ve yeniden yapılandırma projesinin yol alacağı aşamaları ve varacağı konakları hesap etmeden partimiz hakkında kapatma davası açmıştır. Bu yönden de, davanın usul ve muhteva açısından red edilmesini, demokratikleşmesi açısından Yüksek Mahkemenizden talep etmekteyiz.

…HAK-PAR'DA bir hükmi şahsiyet olarak, program ve tüzüğü kanalıyla kendisini dışarı açma, anlatma özgürlüğünü ifade etmiştir. Ne yazık ki, daha düşüncelerini halka ve kamuoyuna tam anlamıyla ulaştıramadan; başka bir deyimle halk ve kamuoyu daha HAK-PAR'DAN haberdar olmadan, Sayın Başsavcı tarafından "düşüncesini ifade etme teşebbüs hali" kapatılmaya gerekçe olmuştur.

…(AİHS ve AİHM kararlarına göre) Örgütlenme özgürlüğünün kısıtlanması ve partinin kapatılması için gerekli şartlar; partinin, ülke topraklarını parçalamaya yönelmesi, anayasal düzeni şiddet yoluyla değiştirmek istemesi, hak ve özgürlükleri zor ve terörle sınırlandırmaya çalışması, eylemleriyle bölge barışını bozma eğilimi taşıması, komşu devletlerin amaçlarına düşmanca hizmet etmesi, terörü desteklemesi veya yönetmesi, halk içinde kin ve husumeti yaygınlaştırması olarak ortaya çıkmaktadır. Sayın Cumhuriyet Başsavcısı, partimiz hakkında bu tür tespitlerde bulunmadığı gibi, herhangi bir iddia veya iddiasını somutlaştıracak bir delil de sunmamaktadır. Çünkü partimizin program ve tüzüğü incelendiğinde, şiddet ve terörün açıkça dışlandığı, Türkiye'deki yeniden yapılandırmanın, Kürt sorunu ile birlikte tüm sorunların, demokratik ve barışçı bir tarzda çözümlenmek istendiği hemen saptanacaktır… Bu nedenle de, davanın usul ve muhteva açısından görülmemesi gerekir.

… Başsavcının, parti programımızda sadece "Kürt kökenlilerin varlık ve kültürlerinin öne çıkarıldığı" görüşü, partimizin Türkiye'nin diğer sorunları küçümsediği, önemsemediği anlamında yanlıştır ve yerinde bir tespit değildir. Kürt sorununun Türkiye'nin temel sorunu olduğu: Uzağa gitmeden, 1984'den sonraki silahlı çatışmalara; uzağa gidildiğinde de, genç Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş yıllarındaki örgütlenmeler, ayaklanmalara, göz atıldığında rahatlıkla görülecektir. Ayrıca, Kürt sorununun Türkiye'nin temel bir sorunu olduğu, daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi, tüm siyasal partiler, sivil toplum örgütleri, ideolojik guruplar, askeri çevreler, kamu kurumları ve devlet yetkilileri tarafından da kabul görmektedir. Ama bu sorunun çözümü konusunda değişik görüş ve

öneriler söz konusu: Bu da demokrasinin ve toplumsal çoğulculuğun bir gereğidir.

Türkiye'nin AB üyelik sürecinin hızlandırılması için yapılan tartışmaların yoğunlaştığı ve davamızın görülmekte olduğu bu kritik aşamada, Kürt sorununun çözümü için yapılmakta olan tartışmalar, soruna ilişkini gündeme gelen öneriler v.b. gibi davranışlarda söylediklerimizi doğrular ve partimizi onaylar niteliktedir. Parti programımızın, Türkiye toplumunun tümü için, tüm ulusal ve etnik guruplar, dinler, mezhepler ve toplumsal kesimler için hazırlandığı açıktır. Partimiz, Kürt sorunu dışında Türkiye'nin diğer temel sorunlarının da mevcut olduğunu açık seçik ifade etmiştir.

…

l.c) "Yeniden Yapılanma" üçüncü ana başlıktır ve 11 alt başlığı içermektedir. Bu bölüm Türkiye'nin temel sorunlarına bütünlüklü bir yaklaşım gösterilmekte, değişik alanlarda (anayasa -yeni bir toplumsal sözleşme-, parlamento, hükümet ve ordu, İnanç özgürlüğü ve laiklik, Hukuk ve Yargı, Eğitim ve Kültür, eğitim-öğretim, Kadın Sorunu, Gençlik, Toplum Sağlığı, Konut ve Çevre Politikası, Çalışma Hayatı ve Sosyal Yaşam, Ekonomi ve Dış Politika) çözümler önerilmekte ve bir bütün olarak toplumsal, siyasal, idari, kültürel yeniden yapılanma öngörülmektedir. Bu bütünlüklü bakış, program önermesi ve yeniden yapılanma projesi içinde de Kürt sorununun çözümlenmesine ilişkin önermeler yapmaktadır.

Türkiye'de Kürt sorununun yanında genel demokratikleşme, ekonomi, yoksulluk, eğitim-öğretim, hukuk, yargı, kadın, anayasa, konut, gençlik gibi bir çok hayati sorunlara parti programımızda değer verildiği ve bu alanlarla ilgili çözüm önerileriyle birlikte, çaba gösterilmek istendiği rahatlıkla görülecektir. Bu nedenle de, partimiz hakkındaki davanın hem usul ve özellikle de esas (muhteva) açısından görülmemesi gerekir.

2-) İddia makamı, partimizin tüzük ve programında, "Kürtler ve Türkler" diye bir ayrım yapmakla; Kürtler üzerinde baskılar olduğuna işaret ettiğini ileri sürmekle "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı hareket ettiğini ve **bu nedenle kapatılması gerektiğini ileri sürmektedir.**

İddia makamının literatürüyle uğraşma ve Onun literatürüyle partimizi açıklama yoluna gitmenin bir tuzak olduğunu biliyoruz. Biz partimizi, hukuk, siyaset biliminin kavramları ve Anayasadaki kavramsal kategorilerle açıklamaya çalışacağız. İddia konusu olan kavramların, demokratik

içeriklerine ağırlık vereceğiz. Çünkü iddia makamı, kavramları ruhsuz, cansız ve evrimsiz ele almakta ve sunmakta.

Öncelikle şunu belirtelim ki, Sayın Başsavcının iddia ettiği gibi, partimiz, programında "Türkler ve Kürtler" şeklinde **özel bir ayrıma** gitmemiştir. İddia makamının ileri sürdüğü saptama kabul gördüğü zaman, Kürtlerin Türklere karşı, ya da Türklerin Kürtler karşı bir sosyolojik, hukuksal ve toplumsal konumlanması gibi, kabul edemeyeceğimiz bir pozisyon ortaya çıkar ki, bu partimizin çoğulcu, çağdaş, demokratik ve katılımcı anlayışına aykırıdır.

Partimiz, Kürt sorunu gibi temel ve Türkiye'nin diğer hayati sorunlarından bahsettiği zaman; Türkiye'deki ulusal/etniksel toplulukları, toplumsal kesimleri ve sınıfları, dinleri, mezhepleri, dilleri ve kültürleri kategorize etmek, Onları birbirine karşı güçler haline getirmek, vuruşturmak, birbirlerini alt etmeleri için yapmıyor. Partimiz sadece Türkiye'nin gerçeklerini olduğu gibi görüyor, Türkiye'nin bütün renklerinin haritasını ortaya çıkarıyor ve gerçeklere dayalı yeniden tanımını yapıyor. Kürtlerin de, Türkiye haritası içinde bir belirgin, önemli renk ve topluluk olduğunu saptıyor. **Partimizin bu yaklaşımı, ayrımcı bir anlayışa dayanmıyor, partimizin bütünlüklü, gerçekçi, organik, tarihsel, çoğulcu, katılımcı ve demokratik bakış açısına dayanıyor.**

Partimizin Kürtlerin Türkiye'nin temel etnik/ulusal renklerinden biri olduğu saptaması da, sadece partimize ait; afaki, tarihsel gerçeklere ve olgulara, tarihsel belgeler aykırı bir saptama değildir. Osmanlı İmparatorluğunun yapısal, etnik/ulusal ve kültürel bileşimini konu edinen binlerce eserde Kürt gerçeğinden, Kürtlerin Osmanlı İmparatorluğu bünyesindeki yerlerine işaret edilir. İslam Ansiklopedisi'nin ilgili "Kürdistan" maddesinde Kürtlere ilişkin çok açık, objektif ve hayati resmi görüşlere rastlanır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında ve Genç Cumhuriyetin kuruluşu aşamasında birçok ulusun devlet kurup ayrılmasından sonra, iki etnik/ulusal unsur; Türkler ve Kürtler birlikte ve belirleyici olarak birlikte varolmuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna yol açan savaşı, Kürtlerle Türkler ve diğer etnik gruplar birlikte omuzlamışlardır.

Kurtuluş Savaşı'na katılımı hazırlayan Sivas ve Erzurum Kongreleri, M. Kemal Atatürk'ün Kürtlerle, Kürt ileri gelenleriyle yaptığı kongreler olduğu, bizzat M. Kemal Atatürk tarafından da dile getirilmektedir. M. Kemal Atatürk, TBMM'nin açılışındaki konuşmasında Türkiye Cumhuriyeti

Devletinin etnik ve toplumsal bileşiminden bahsederken, Kürtlerin toplumun asli unsurlardan biri olduğuna işaret etmiştir. M. Kemal Atatürk genç cumhuriyetin kuruluşundan sonra, Cizre Komutanlığına çektiği telgraflarda da, Özerk Kürdistan'dan bahsetmektedir. Lozan Antlaşmasında da, Kürtler üzerine yapılan tartışmalar bilinmekte. Lozan Antlaşmasının 39. maddesinde Kürtlerin dillerini ve kültürlerini geliştirmesi o dönemin devlet sorumluları, T.C Hükümeti tarafından imza altına almıyor, bu anlaşma TBMM'de onaylanıyor. Bundan sonraki dönemde her ne kadar bu konuda şaşkın, kör bir dönem, Kürtlerin varolmadığı Türk olduğu şeklinde savunulan bir dönem olmuşsa da, zaman içinde acı olaylarca bu sakat anlayış aşılmıştır. 1980 sonrasında, Cumhurbaşkanı Özal'ın **"Türkiye'de 12 milyon Kürt vardır"**, Demirel ve Erdal İnönü'nün ortak iktidar döneminde Diyarbakır'da her iki yetkilinin **"Kürtler bir realitedir"** açıklamalarından sonra, o şaşkın ve kör dönem son bulmuştur. Kürtlerin varlığı ve yokluğu ilkel tartışması bir tarafa bırakılarak, AB üyeliği bazında en azından Kopenhag Siyasi Kriterleri çerçevesinde Kürtlere hangi hakların tanınması gerektiği tartışmaları, hayati, öncel ve Türkiye'nin birinci sorunu haline gelmiştir.

Bu nedenle, partimizin Kürtlerin baskılanma altında olduğunu belirtmesine bile gerek yok. Her şey ortada. Ayrıca, Kürtler üzerindeki bu baskılardan bahsetmekle, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliğiyle" de bir ilişkisi yoktur. Kürtlerin bireysel ve grupsal hak ve özgürlüklerinden yoksun olmalarının en açık ve büyük göstergesi, Türkiye'nin AB üyeliği bazında Kürtlerle ilgili gündeme gelen tartışmalar göstermektedir.

Demek oluyor ki, Kürt gerçeği saptaması ve Kürtlerin haklarından yoksun olduklarını belirtme şerefi sadece bizim partimize de ait değildir. Ayıca partimiz, olmayan bir şeyi hayali ve gerçek dışı yaratma gibi asla bir "gaflet ve delalet" içinde de değildir. Partimiz Kürtlerden bahsederken, sosyolojik bir gerçekten bahsetmektedir. **En önemlisi de, eğer Kürt diye bir etnik ve ulusal grup yoksa, Kürtlükten bahsetmek de suç olmaz ve bir partinin kapatılması için de gerekçe olamaz diye düşünüyoruz.**

Sayın Başsavcı, partimizin Kürt Sorunundan bahsetmiş olmasını, "devletin... ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı davrandığını, partimiz programını bütünlüklü incelemeye tabi tutmadan, ileri sürmektedir. İddianamesinde de, Kürt sorunundan bahsedilme dışında bu ilkenin ihlali konusunda başka bir delil de ileri sürememektedir. Eğer Başsavcının bu dar, ruhsuz mantığıyla hareket edersek, Çerkezlerden, Gürcülerden, Lazlardan bahsetmiş olmak da "devletin bütünlüğüne ve

milletin bölünmezliğine" aykırıdır. O zaman da, bu aşamada başta Başbakan olmak üzere, Genel Kurmay Başkanı, Cumhurbaşkanı (Mahkemeniz üyesi olduğu zaman DKP Davasında, Kürtlerden bahsetmenin bölücülük olamayacağını, Kürtlerden bahsetmenin "devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğüne" karşı olmadığını muhalefet görüşlerinde belirtmiştir), Başbakan Vekilleri ve özellikle de AB'den sorumlu Başbakan Yardımcısı Mesut YILMAZ her gün bu suçu işliyor. En önemlisi de AB üyeliğinde Türkiye'nin yol haritası durumundaki Katılım Ortaklığı Belgesi, Kopenhag Siyasi Kriterleri Belgesi doğrudan ve Türkiye'nin tayin ettiği "Ulusal Program" dolaylı bölücü belgelerdir.

Bundan daha önemlisi, Türkiye'nin AB üyeliğinin, egemenliğin bir ölçüde devri anlama geldiğini, siyaset ve sosyal bilimciler, siyasetçiler kabul etmektedir. Bu durumda da, T.C hükümetleri, meclisi, siyasal partileri, sivil toplum örgütleri, siyasetçileri, aydınları, sivil ve askeri yetkilileri ve kurumları bu suçu işlemekteler. O zaman da, Sayın Başsavcının yaklaşımına göre, bunların tümünün düzeylerine uygun yargı kurumlarında yargılanmaları gerekmektedir. Böyle bir şey olduğu zaman, Türkiye'nin çağdaş dünya karşısındaki konumu ne olur? Zaten siyasi partilerin kapatılması ve buna ilişkin AİHM'NİN verdiği kararların ve vardığı sonuçların Türkiye'nin itibarını sarstığı konusunda güçlü bir görüş ve kanaat söz konusu olduğunu, Yüksek Mahkemeniz de kabul eder.

Partimizin tüzük ve programı incelendiği zaman, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüyle bir sorununun olmadığını daha öncede söylemiştik. Partimiz Türkiye'nin birlik ve bütünlüğü içinde, değişimi öngörüyor, reformlar yapmaya çalışıyor, Kürt sorununu çözmeye çalışıyor, devletin-idarenin yeniden yapılanmasını istiyor ve demokratikleşmeyi sağlamaya çalışıyor; bireysel ve kolektif hakların güvenceye bağlanmasını, yoksulluğun, eşitsizliğin son bulması için projeler geliştiriyor; hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmek için çaba gösteriyor.

Partimizin, programında belirttiği "tekliğe" karşıtlığı, siyasi sistemin ve iktidarın otoriterliğidir. Sistemin otoriter yapısının son bulması anlamında, tekliğin son bulmasıdır. İktidarın çoğulcu demokratik sistem rasyonelleri içinde paylaşılmasıdır. Daha sonraki satırlarda da bahsedeceğimiz gibi, partimiz programında iktidarın paylaşımından, iktidara katılımdan; Onun kurumlaşması ve ilkelerinden bahsetmekle de, Sayın Başsavcının iddiasını doğrulamış olmuyor. Yukarıdaki bölümlerin birinde bahsettiğimiz gibi, federal bir devletten bahsetmek bile, iktidarın paylaşılmasından öteye geçmiyor, devletin ve ülkenin parçalaması anlamına gelmiyor. Tersine

devletin ve toplumun bütünlüğünün daha da güçlenmesi, yeni kurallar ve kurumlarla temellerinin sağlamlaşması anlamına geliyor. Bu nedenle de partimiz hakkındaki davanın usul ve esas açısından görülmemesi gerekir.

3) Sayın Başsavcı iddianamesinde, partimizin programının "yeniden yapılandırma" ana başlığı altındaki bölümünü özetle aktararak ve yorumlayarak partimizin:

3.a)adem-i merkeziyetçi anlayışını, "özerk birim", "özerk yönetim birimi" ve "federasyon" ile özdeşleştirerek, "devletin tekliği" prensibine aykırı hareket ettiği ve ilgili kanun hükümlerini ihlal ettiğini;

3.b) Kürtlerin dil ve kültür haklarından bahsetmekle egemen ulus tanımına aykırı hareket ettiği; en önemlisi ve garip olanın da Türkiye hükümetlerinin, Bulgaristan, Yunanistan, Kosova ve benzeri ülkelerde bulunan etnik/ulusal topluluklar için savunduğu tezleri Kürtlere uygulamasının sorunun çözülebileceği görüşünün, farklı ulus ve azınlıkların varlıklarını tanıma anlamına geldiğini, bununla da azınlıklar yarattığını ileri sürmektedir. Yani partimiz, Türkiye'nin çevre devletlerdeki topluluklar/azınlıklar politikasından bahsettiği ve benimsediği zaman yanlış yapmakta, suç işlemekte ve Türkiye için bir tehlike oluşturmaktadır. Peki, aynı yaklaşımı gösteren Türkiye hükümetleri ve sivil-askeri kurumları neden haklı görürü, Böyle bir yaklaşımın hukukun genellik ve eşitlik prensibiyle bir alakası var mı?

Sayın Yargıtay Başsavcısının bu görüş ve iddialarının alabildiğine dar, siyaset ve sosyoloji bilimleriyle; en önemlisi de Türkiye gerçekleriyle alakalı olmayan görüşler olduğunu ileri sürerken, Yüksek Mahkemenizin geniş perspektifli bakış açısına sığınmak istiyoruz.

…1982 Anayasanın köklü değiştirilmesi ya da yeni bir anayasanın yapılması sadece partimizin de bir isteği değil, geniş toplumsal kesimlerin, diğer siyasi partilerin bir kesiminin ve sivil toplum örgütlerinin tümünün de istek ve talebidir. Devletin en yetkili kurumları, yetkilileri ve yargı kurumlarının üyeleri ve başkanları da bu görüşe sahiptirler. Bu konuda sözü Yargıtay Başkanı Sayın Sami Selçuk'a bırakırsak, yeni bir anayasa talebinde partimizin ne kadar haklı olduğu daha da belirgin hale gelecektir.

Sayın Sami SELÇUK diyor ki:

"Çıplak bir uyarıda bulunmak istiyorum. Türkiye meşruluk debisi neredeyse sıfıra yaklaşmış bir Anayasayla yeni yüzyıla giremez,

girmemelidir. "Meşruluk, toplumbilimin, siyaset biliminin en önemli kavramlarından biridir ve örselenemez.

"Halkta, bir kurumun, yasanın ya da yöneten kişi(ler)in, bilinen ve benimsenen kurallara göre oluşmuş bir çoğunluğu arkalarında bulundurduklarına ilişkin yaygın inanç varsa, o kurum o yasa ya da yöneten(ler) meşrudur (Burdeau, Duverger, Aron, Easton, Kelsen, Lipson, Weber).

"Meşruluk, barış ve dinginliği sağlayan, kurumu, yasayı, iktidarı ayakta tutan büyülü bir inançtır. En zorba yönetimler bile hep kendilerini meşru göstermeye çalışırlar. Bu yüzden İtalyan Tarihçisi Ferraro: 'Meşruluk, sitenin/devletin/ toplumun görünmeyen barış meleğidir' der. "Meşruluk iki türlüdür. Biçimsel meşruluk... ve maddi meşruluk.

"Çoğunluk kurallara göre sağlanmamış ise biçimsel meşruluk yoktur. Kurallara göre sağlanan çoğunluğun onayı sonradan geri çekilmiş ise maddi meşruluk yoktur.

"Acaba 1982 Anayasası biçimsel ve maddi açılardan meşru mudur?

"Biçimsel meşruluk açısından ele aldığımızda görünüm şudur: Anayasa, halk ya da halkın özgür iradesiyle seçilen bir kurucu iktidar, parlamento tarafından değil, kapatılan parlamentonun sıralarına oturtulan atanmış kişilerce yapılmıştır.

"İkinci olarak, meşruluk bir karara, işleme, herkesin sonuçları sorgulayabilecek ve eşit biçimde, zorsuz ve yasaksız katılmalarına bağlıdır. İradeler tartışma sürecinden geçmedikçe meşruluktan söz edilemez. Çünkü tartışma varsa ve ne denli açıksa, sorunları o denli saydamlaşır. Bilgi edinilir ve yanlışa düşme tehlikesi azalır. 04.06.1888'de Clemenceau, 'konuşulan ülkelerde zafer, susulan ülkelerde utanç vardır' demişti.

"1982 Anayasası tartışmaya kapalı tutulmuştur.

"Üçüncüsü, tartışma yasağına koşut olarak tek yanlı bir beyin yıkama bombardımanından sonra oylama yapılmış, halk iğfal edilmiştir.

"Dördüncüsü, Anayasa benimsenmediği takdirde pretoryen diktasının süreceği mesajı verilmiş, ölümü gören eli böğründeki halk çaresiz, sıtmaya razı olmuştur.

"Beşincisi, içini gösteren, 'seni mimlerim' zarflarıyla gizli oy ilkesi çiğnenmiştir.

"Altıncısı, tek işlemle hem devlet başkanı, hem de Anayasa oylanmıştır. Her ikisini destekleyenlerin ya da onlara karşı olanların sayısı, oranı belirsizdir. Anayasa, anayasayı destekleyenler devlet başkanına katlanmışlarsa Anayasa. Anayasayı destekleyenler, devlet başkanına katlanmışlarsa devlet başkanı desteksiz kalmış demektir. Peki hangisi çoğunluğu elde etmiştir. Bu bir bilmecedir. Ancak bilinen şudur: İkisi de kuşkuyu içinde yaşıyor. Üstelik devlet başkanı için zaten seçme söz konusu değil. Çünkü tek adaydır. Seçenekler arasında özgür seçimde bulunamayan birey özerk değildir. Çünkü özgürlük özerklikten önce gelir.

"Görülüyor ki, toplumla yapılan bu sözleşme (Anayasa) tehditle, fesada uğratılmış bir iradeyle benimsetilmiştir. Bu yüzden Anayasa, biçimsel meşruluktan yoksundur...

"Gelelim 1982 Anayasasının maddi meşruluk açısından durumuna.

"Bilindiği üzere anayasalar, örgütlenmiş siyasal birim olan devletin gücünü sınırlayan, bireyin hak ve özgürlük alalarıyla bunların çiğnenmelerine karşı denetim yolları belirleyen, iktidarın tek elde toplanmasını önleyerek çoğulculuğu benimseyen, çok iktidar ilişkisinde dengeleri sağlayan, her türlü hukuk dişiliği engelleyen metinlerdir.

"1982 Anayasası tersini yapmış, devlet gücünü sınırlayacak yerde hak ve özgürlükleri sınırlamış ve bunları adeta istisnalar haline getirmiş, halka güvensizliği ruhuna içselleştirmiş, yargı birliğini ve bağımsızlığını örselemiş, demokrasi rejimini değil, cumhuriyet yönetimini öngörmüştür. 1961'in insan hak ve özgürlüklerine dayanan devleti (md.2) gitmiş hak ve özgürlüklere lütfen "saygılı" (md2) "kutsal devleti" gelmiştir." (Adli Yıl Açış Konuşması 1999-2000, sayfa: 49-50)

İşte partimizin değiştirmek istediği anayasa, Sayın Sami Selçuk'un tanımladığı bu anayasadır.

Partimiz, programını kaleme alırken, "azınlıklar" ve "çoğunluklar" gibi bir ayrımı gözeterek hareket etmemiştir. Daha önceki satırlarda da belirttiğimiz gibi, programda Türkiye'de gerçekleştirmek istediği toplumsal ve siyasi yeni sistemi çerçevelendirerek; Türkiye'deki tüm hayati sorunları ve bu hayati sorunların içinde de Kürt sorununu temel sorun olarak tespit ederek, çözümler üretmiştir.

Ayrıca partimiz, Kürtlerin de azınlık statüsünde olduğu görüşünde de değildir. Kürtler, Türkiye nüfusunun 1/3'i kadardır. Hem belirli iki bölgede

yaşayan ve hem de Türkiye'nin belirli bölgelerinde, kentlerinde yoğunlaşma gösteren bir topluluk özelliğin göstermektedir.

Sayın Başsavcı, programımızda genel anlamda dile getirilen bazı kavramlardan belirli sonuçlara varmakta; Türk dili ve kültürü dışındaki dillerin ve kültürlerin yasak olmadığını ileri sürmekle başka etnik gurupların/azınlıkların olduğunu kabul ediyor ve ne yazık ki bunlardan bahsetmekle de partimizin "azınlıklar" yarattığını ve bununla anayasal suç işlediğini ileri sürüyor.

Oysa Kürt dili ve Kürt kültürü üzerinde yasakların olduğunu, bu yasakların kaldırılması için Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde yapılan tartışmalar hem açıklıyor ve hem de Sayın Başsavcının doğruyu ifade etmediğini gösteriyor. Ayrıca, bulunduğumuz aşamada, hükümet ve hükümet dışı güçlerin, yetkililerin, Kürt dilinden, Kürt dilinden yayın ve eğitimden bahsetmeleriyle, "azınlıklar" yaratmıyorlarsa partimiz de böyle bir eylem içinde değildir, anlamına gelir.

Ayrıca, Sayın Başsavcı da iddianamesinin 13. sayfasında Türkiye'de etnik gurupların varlığını kabul etmekte ve şöyle demektedir: **"Yasayla, ülkedeki etnik gurupların dil ve kültürleri yasaklanmamıştır. Çeşitli kökenlerden gelen yurttaşlar kendi dil ve kültürlerine sahip bulunmakta, onları geliştirmektedir."** Sayın Başsavcının, Türkiye'de etnik gurupların varlığından bahsetmesi dışındaki diğer görüşlerine katılmak mümkün olmamakla birlikte, Sayın Başsavcının da **"azınlıklar yaratma suçunu"** işlemekte olduğunu ileri sürmemiz yanlış olmaz.

Görünen o ki, toplumsal olgular, gerçekler ne kadar gizlenmeye çalışılsa da, güneşin balçıkla sıvanmayacağı ve mızrağın çuvala sığmayacağı gerçeğiyle karşı karşıya kalınıyor. Olgular ve gerçekler "kara deliklerini" kapatmak ve tümden perdelemek olanaklı olmuyor.

Kürtlerin varlığı bir gerçek. Türkiye yapılandırılırken bu gerçek gözetilmemiştir. Oysa Osmanlı İmparatorluğu yapılanmasında Kürtler, toplumsal, siyasal ve idari alanda önemli bir yere sahiptiler. Türkiye Devletinin kuruluşundan bir dönem sonra, Kürtlerin varlığı inkar edilmiştir. Bunun doğru olmadığı, Türkiye'nin AB üyeliği sürecinden önce açığa çıkmıştır. Buna rağmen, Kürt dili, kültürünün yasaklılığı devam etmiştir, günümüzde de devam etmektedir. Kürtçe eğitim-öğretim, basın yayın hakkı Kürtlere tanınmamıştır. Bu tutum, insan ve insan topluluklarının sahip olması gereken bireysel ve kollektif haklar dizisine, uluslar arası sözleşmelere, en önemlisi de Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine

aykırıdır. O sözleşmede her çocuğun ana diliyle eğitim yapma hakkı vardır. Dünyadaki tüm çocuklar kendi ana dillerinden eğitim yapma hakkına sahipken, Kürt çocuklarının bundan mahrum bırakılmasının kabul edilir yanı olamayacağını Yüksek Mahkemenizin de kabul edeceğinden şüphe duymuyoruz. Ayrıca bu hakkın tanınması tesadüfi değil, çocuk gelişiminin doğal sonucu ve pedagojik bir olgudur.

Yerel yönetimler, çoğulcu ve katılımcı demokrasinin yaygın ve genişliğine yapılanmasının önemli platformları, temsil organları, hizmet alanları ve doğrudan demokrasi ilkelerinin işlerlik bulduğu düzeyleridir. Demokrasi, halkın alabildiğince katılımını ve yönetimde temsil gücünü ve yönetme kapasitesini güçlendirmek anlamına geldiğine göre, bu anlamda da yerel ve hem de özerk yerel yönetimlerin önemi tartışmasızdır. Halk yerel yönetimlerde, kendisini ilgilendiren konularda doğrudan söz ve karar sahibidir. Bu demokratik özerk yerel yönetim yapılanması, bölünmeyi değil, halkın kendi genel ve özel çıkarları etrafında, farklı dil, kültür, etnik, dinsel, mezhepsel ve sınıfsal renkleriyle birlikte daha da bütünleşmesini sağlar.

Demokrasilerde Bölge Meclisleri, özerk yerel yönetimlerimden daha kapsamlı, daha makro kararların alındığı temsil organlarıdır. Partimiz, Bölge Meclisleriyle özel yeni bölgeler oluşturmuyor. Türkiye'de düşüncemize göre derin tarihsel, siyasal ve kültürel referansları olan varolan coğrafi bölgeler üstünde Bölge Meclisleri'nin oluşmasını öngörüyor. Partimiz bu Bölge Meclisi yapılanması önermesiyle, devletin tekliği ve bölünmezliğiyle değil; devletin ve siyasi sistemin yapısının değişmesi, iktidarın paylaşılmasıyla ilgilenmektedir.

Ayrıca bu idari ve demokratik temsil yapısı önerisiyle, Türkiye'yi bölgelere ayırma ve Anayasaya aykırı bir iş de yapmıyor. Bu düşünce ve temsil organı yapılanması, Anayasanın 126. maddesinin 3. fıkrasından da söz konusu. Anayasanın bu hükmüne göre: **"Kamu hizmetlerin görülmesinde verim ve uyumu sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatların görev ve yetkileri kanunla düzenlenir."** Anayasa, birden çok ili içine alan "merkez idare teşkilatının" oluşmasını öngörüyor. OHAL Bölgesi ve valiliği bunun en somut göstergesidir. Partimiz de, bölgelerdeki illeri bileştirerek demokratik bir temsil organı olan Bölge Meclislerini oluşturmaya çalışıyor.

Partimiz, bu illerin valilerinin, kaymakamlarının ve emniyet müdürlerinin seçimle tespit edilmesini, ülkenin daha demokratikçe yönetimi ve halkın ihtiyaçlarına cevap verebilecek yöneticisini seçmesi, hizmetlerin demokratik bir yarış anlayışı içinde görülmesi için, vazgeçilmez kabul

ediyor. Bu projeyle, devletin "tekliği" ve "bütünlüğü" sorununa son verilmiyor, siyasi iktidarın ve sistemin otoriter, tekçi karakterine son verilmek isteniyor. ABD, AB üyesi ülkelerin hepsinde demokratik çoğulcu, partimizin öngördüğü bir sistem ve yapılanma söz konusu. Bu sistemlerde öngörülen ve gerçekleştirilen bu yapılar, bölünmeye yol açmadıkları gibi, daha bütünleşmiş toplumsal yapıların ve devletlerin gelişmesine yol açmıştır.

Partimiz, teknik federal bir sistem önermiyor. Türkiye'nin AB'ye girişinden sonra, idari yapılanmanın kendi doğası içinde, halkın özgür tartışması, seçimi, genel ve bölge meclislerinin belirleyeceği hukuk çerçevesi içinde yapılanacağı ve statü kazanacağı ortada. Topluma ilişkin konularda, önceden tespit edilen ya da başka yerlerden ihraç edilen şablon modellerle hareket etmek, en büyük antidemokratikliktir. Bu noktada üniter devletin yapısal özelliklerini biraz daha açmak, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezlik" ilkesine daha fazla ışık tutacaktır.

"...Avrupa Birliği üyelerinin üçü dışında hepsi üniter devlettir. Üniter devletlerin anayasalarının başlıca iki özelliği dikkat çekicidir. Birincisi, bunların çoğunda devletin "üniter" vasfının açıkça ifade edilmemiş olmasıdır. Bu konuda Portekiz ve İtalya istisna teşkil etmektedir. Nitekim, Portekiz Anayasası'nın 6., İtalya Anayasası'nın 5. maddesinde üniter vasfı açıkça belirtilmiştir. Mamafih, bu terime yer vermeyen kimi üniter anayasalarda devletin "bölünmez" olduğu yazılıdır. Bunlar da Fransa (m.2), Lüksemburg (m.1) ve Finlandiya (m.4) anayasalarıdır. İtalya Anayasası her iki sıfatı birlikte zikretmiştir (m.5)…

"Üniter devletler arasında bulunan Finlandiya Anayasasının 17. maddesinde çeşitli toplulukların (örn. Romanlar) ve Samiler gibi yerli halkların kendi dil ve kültürlerini koruyup geliştirme hakkına sahip oldukları, ayrıca bu ikinci gurubun kendi dillerini resmi makamlar önünde kullanabilecekleri belirtilmiştir.

"İkinci özellik, üniter Avrupa Devletlerin önemlice bir kısmında ya etnik-kültürel topluluklara özerklik tanınmış ya da idari yapının belirgin bir adem-i merkeziyetçiliğe dayandırılmış olmasıdır. Birinci grubun tipik örneğini İspanya oluşturmaktadır. Nitekim İspanya Anayasası'nın 2. maddesinde "anayasa onu oluşturan milliyetlerin ve bölgelerin özerklik oluşturan hakkı ile birlikte onlar arasındaki dayanışmayı tanır ve garanti eder" hükmü yer almaktadır. Ayrıca 3. madde İspanyolca dışındaki diğer dillerin de her bir özerk toplulukta resmi dil olacağını (2. bend) ve İspanya dil zenginliğinin kültürel bir miras olarak özel saygı göreceğini (3. bend)

hükme bağlamıştır. Portekiz anayasasında da buna benzer bir hüküm vardır. Nitekim, Anayasa'nın 6. maddesine göre "Azores ve Madeira takım adaları kendi siyasi ve idari statüleri ve kendi öz-yönetim kurumları bulunan özerk bölgeler oluştururlar." Nihayet yine üniter bir devlet olan İsveç'in Anayasası da 2. maddesinin 4. bendinde "etnik, dilsel ve dinsel azınlıkların kendi kültürel ve sosyal hayatlarını koruma ve geliştirmeleri için fırsatlar artırılır" demektedir.

"Üniter devletler içinde anayasası adem-i merkeziyetçiliği vurgulayan ülkelerin başında İtalya gelmektedir. Nitekim, İtalya Anayasası'nın 5. maddesinde devletin üniter ve bölünmez olduğu, ama aynı zamanda yerel özerklikleri tanıdığı ve kamu hizmetlerinde en geniş adem-i merkeziyete yer verileceği hükmü yer almaktadır. Ayrıca bu ülkede etnik-kültürel azınlıklara özerklik tanınmamışsa da, Anayasa dil azınlıklarının korunmasını öngörmektedir.(m.6).

"Üniter devletlerde ilgili olarak işaret edilmesi gereken nokta, İrlanda Anayasasındaki **"resmi dil" ikiliğidir.** Gerçektende de, bu anayasanın 8. maddesi 1. fıkrasında İrlanda dilini **"birinci resmi dil",** ikinci fıkrasında ise İngilizceyi **"ikinci resmi dil"** olarak tanımlamaktadır." **(Mustafa Erdoğan, Prof. Dr ve Hacettepe Üniversitesi Öğretim Üyesi, Liberal Düşünce Dergisi, 23. Sayı, sayfa; 30-31)**

Demek oluyor ki, üniter devletin, etnik-ulusal toplulukların dilsel ve kültürel haklara sahip olmaları, adem-i merkeziyetçilik, bölgesel özerklikler, resmi dillerin çoğulculuğu ile bir çatışması da söz konusu olmayabiliyor. Üstelik federal sistemler bile, devletlerin tekliğine son veren sistemler değil, egemenlik ve iktidarın bölgeler arasında paylaşılmasını getiren devlet yapılanmalarıdır. Sayın Mahkemeniz üyesi Haşim KILIÇ'ın DKP Davası'ndaki muhalefet gerekçesinde de belirttiği, Sosyalist Partinin Mahkemeniz tarafından verilen kapatma kararından sonra AİHM'NİN verdiği karşıt kararda da: **"Türk ve Kürt kesimlerini içeren bir federal devlet kurulması düşüncesini ve Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına sahip yolundaki görüşlerini devletin ülkesiyle bölünmez bütünlük ilkesine aykırı" görmemiştir" diyor. (22 Kasım 2001 tarih ve 24591 Sayılı Resmi Gazete, sayfa: 199)**

Bir ülkenin ve devletin bölünmezliğine son vermek, uygun ve uyumlu araçları, yöntemleri seçmeyi de gerekli kılar. Bu araçlar ve yöntemler de, toplumların tarihsel tecrübelerinin gösterdiği gibi, şiddet ve silahlı mücadeledir. Demek ki partimizin de Türkiye'nin bölünmezliği için tehdit oluşturması, bölünmezliğine son verme isteği bu araçları ve yöntemleri

benimsemesiyle olanaklı olabilirdi. Oysa partimiz, şiddeti ve silahlı mücadeleyi kesinlikle red ediyor. Türkiye'deki hayati sorunların ve temel bir sorun olan Kürt sorununun çözümü için, "toplumsal uzlaşmayı", eşitlikçi, demokratik hukuka ve uluslar arası demokratik ve Türkiye'nin de imzaladığı sözleşmelere dayalı çözümleri, barışçıl yöntemleri benimsemektedir. Toplumsal uzlaşma, bir arada olmayı, birlikte yaşamayı, birlikte tartışarak çözümler üretmeyi öngörür.

Partimiz tüzüğünün 3. maddesinde bu yöntem ve tarzını açıkça belirtmektedir: **"Partimiz, Türkiye'yi idari, siyasi, toplumsal ve ekonomik olarak; evrensel demokratik hukukun, dünyanın ve AB ülkelerinin çoğulcu siyasi normları içinde adem-i merkeziyetçi tarzda yeniden yapılandıracak; Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşma ile çözecek."**

Başka bir gerçek: Bir devleti ve ülkeyi bölmek isteyen bir parti şiddet ve silahlı mücadeleyi vasıta ve yöntem olarak benimsediği zaman, Ona uygun örgütlenme biçimini de seçmek zorundadır. Böyle bir örgütlenme, mevcut hukuka uygun yasal bir örgütlenme olamaz, yasal olmayan, yani mevcut devlet ve kanun otoritelerinin denetimi dışında bir örgütlenme olur. Açık, şeffaf, kitlesel demokratik bir örgütlenme olmaz. Sıkı, askeri ve otoriter disiplinli, üye alımında alabildiğince seçkinci davranan, üyeleri özel eğitimli olan bir örgütlenme olur. Partimiz ise tüzüğünde, açık, şeffaf, demokratik, kitlesel bir parti olduğunu açıkça belirtmiş; çoğulcu demokrasiyi parti içinde yapılandırmıştır. Partimiz tüzüğünün 2. maddesinde partimizin karakteri konusunda şunlar söylenmektedir:

"HAK VE ÖZGÜRLÜKLER PARTİSİ, YENİLİKÇİ, DEĞİŞİMCİ, DEMOKRAT, YURTSEVER DEĞİŞİK GÖRÜŞLERE SAHİP UNSURLARIN ÜYE OLDUĞU ÇOĞULCU, KATILIMCI, KOLLEKTİF VE AKLA DAYALI DEMOKRATİK KİTLE PARTİSİDİR.

"Parti, üye ve örgütlerini, parti çalışmalarıyla ilgili olarak sürekli ve zamanında yazılı biçimde, özel yapacağı toplantılar, konferanslar, seminerlerle bilgilendirir, denetleme sürecini yaratır.

Parti tüzüğümüzün 4. maddesinde "partinin bağlı olduğu çalışma ilkeleri" incelendiği zaman, partimizin ne kadar açık, şeffaf, demokratik, hem hukuk otoriteleri ve hem de kamuoyu denetimine açık olduğu rahatlıkla görülecektir. Bu kadar açık, demokratik ve denetlenebilir bir partinin, Türkiye'nin bölünmezliğini tehlikeye sokup sokmayacağı Yüksek Mahkemenizin takdirleri arasındadır.

DKP Davası'ndaki muhalefet gerekçesinde Sayın Mahkemeniz üyesi Haşim KILIÇ ve AİHM'NİN bölünmeyle şiddet ve terör arasında doğrudan bir bağ kurması da isabetli, olgusal, tarihsel, sosyolojik olduğu kadar; siyasal sistemlerin yapılanma süreçleriyle de bir uyumluluk içindedir.

"DKP'NİN terörle ve şiddetle bir bağlantısının kurulamadığı, yakın ve kesin bir tehlikeyi harekete geçirecek söz ve eylem birliğinin olmadığı, kapatılmalarından ötürü Türkiye'nin mahkum olduğu Türkiye Birleşik Komünist Partisi ile Sosyalist Partinin program ve eylemleri ile davalı Partinin programı arasında benzerlik bulunmasına karşın, Avrupa Mahkemesi'nin kararının göz ardı edildiği, **otoriter ve totaliter uygulamalar sonunda ortaya çıkan kimi bölgesel sorunları dile getirerek ülkenin bölünmez bütünlüğü içinde barışçıl çözümler öneren Partinin kapatılması AİHS'NİN ve Avrupa Mahkemesi'nin içtihatlarına açık aykırılık oluşturmaktadır." (22 Kasım 2001 Tarih, 24591 Sayılı Resmi Gazete, sayfa: 199)** Aynı davada muhalefeti olan Sayın Mahkemeniz üyeleri, Yalçın ACARGÜN, Sacit ADALI ve Fulya KANTARCIOĞLU'NUN görüşleri de bu doğrultudadır, **(aynı Resmi Gazete, sayfa: 201-203)** Aynı gerçeklerin ve görüşlerin partimiz içinde geçerli olacağı ortada. Bu nedenle de, partimiz hakkındaki davanın usul ve muhteva açısından görülmezliği ortadadır.

ANAYASA İLE FARKLI DEĞERLENDİRME İÇİNDE OLMAK, DEMOKRASİYE AYKIRILIK ANLAMINA GELMEYECEĞİ GİBİ, ANAYASAYI DA İHLAL ANLAMINA GELMEZ..

Partimiz programında, mevcut anayasadan farklı değerlendirmelerin olduğu açık. Çünkü partimiz, mevcut anayasaya kendisini bağlı ve Onun kapsamı içinde kurulmasına rağmen, Onu değiştirmek istemektedir. Bu bağlamda, anayasadan farklı değerlendirmeler içinde olması kadar doğal bir şey olamaz.

Üstelik, Türkiye'deki Anayasanın evrensel hukuk ve AB hukukuna göre değişikliğe ihtiyacı olduğu, Yüksek Mahkemeniz dahil, bütün devlet kurumları, sivil ve askeri yetkililer, siyasal partiler ve sivil topum örgütleri tarafından da kabul gördüğüne göre, anayasadan farklı değerlendirmeler ihlal olmadığı gibi, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliğine" aykırılık anlamına hiç gelmez.

AB Hukuk mevzuatına uygun Türkiye'deki yasal değişikliklerde ölçü, çağdaş, çoğulcu katılımcı demokrasinin kurallarına uyarlılık içinde olması, evrensel demokrasinin kurallarına göre, Ona uygun yerel hukuk, kanunları ve anayasayı şekillendirmedir. Partimiz de, değiştirmek istediği mevcut

anayasayla farklı değerlendirmelere sahip olmasına rağmen, bütünlükçü sisteme yol açan çoğulcu, katılımcı demokrasi ve demokratik kurallarla bir uyum içindedir.

…

AİHM'DE PARTİ KAPATMA DAVALARI VE ANAYASANIN GEÇİCİ 15. MADDESİ

…

AİHM, 30.01.1998 tarihli kararı ile TBKP'NİN, 25.05.1998 tarihli kararıyla Sosyalist Partinin ve 06.12.1999 tarihli kararıyla ÖZ-DEP'İN, Mahkemenizce kapatılması kararlarını demokratik toplumda zorunlu, meşru amaçla orantılı bulunmaması nedenleriyle, AİHS'NİN 11. maddesine aykırı bulmuştur. Bunlardan TBKP, mahkemeniziz tarafından isminde komünist ismine yer verdiğinden (SPK, m. 96), tüzük ve programının devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez niteliğini bozduğundan (AY, m. 68, SPK, m. 78/a, 81/a, 81/b, 89) kapatılmıştı. Sosyalist Parti ise tüzük ve programlarıyla eylemlerinin anayasaya ve SPK'NİN dördüncü bölümünde yer verilen devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı amaçlar gütme yasaklarına aykırılık gerekçesiyle kapatılmıştı. ÖZ-DEP ise, parti programının devletin ülkesi ve bölünmez niteliği (SPK 78/a, 81/a, 81/b) ile laik devlet niteliğine aykırılık (SPK, m. 89) oluşturduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.

"AİHM, her üç parti kapama davasına ilişkin kararlarında şu görüşlere yer vermektedir:

a) Demokrasi, düşünce özgürlüğü ile beslenir. Çoğulculuk olmadan demokrasiden söz edilemez. Demokrasinin iyi işleyişi ve çoğulculuğun sürdürülebilmesi açısından siyasal partiler büyük öneme haizdir. Demokrasinin temel prensiplerinden birisi de, bir ülkenin karşılaştığı sorumların şiddete başvurulmaksızın, diyalog yoluyla çözümü konusunda fikir ve düşüncelerin serbestçe ifade edilebilmeleri imkanının güvence altına alınmasıdır. Hatta bu düşünceler rahatsız edici olsalar bile.

b) Bir parti programındaki istemlerin, projelerin, önerilerin, bir devletin mevcut siyasal ve sosyal yapısıyla ve prensipleriyle bağdaşmaması, Onların demokrasi ilkesine aykırılığı sonucu doğurmaz. Bir devletin mevcut organizasyon modeliyle çatışsa da, farklı siyasal programların önerilmesi, tartışmaya açılması, demokratik ilkeler içerisinde kalmak, bizzat demokrasiye zarar vermemek şartıyla demokrasinin özünü ifade eder.

c) Örgütlenme özgürlüğü, yalnızca inandırıcı ve zorlayıcı nedenlerle kısıtlanabilir. 11. maddede belirtilen istisnalar, siyasal partiler söz konusu olduğunda dar bir yorumu zorunlu kılar...

d) Sözleşmenin 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü, defalarca belirtildiği üzere, sadece açıklanan düşüncelere taraftar olunduğunda, rahatsız edici bulunmadığında, hoşa gittiğinde ya da farklı olmadığında değil, aynı zamanda taciz edici, rahatsız edici, şok altına sokucu etkileri bulunduğunda da söz konusudur. Bunlar çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleri olup bunlarsız bir demokratik toplum olamaz.

e)Kapatma, siyasal partilere uygulanabilecek en radikal yaptırım olarak hedeflenen amaçla orantılı, bu amaç bakımından elverişli ve demokratik toplum açısından zorunlu olmadıkça başvurulamaz.

f).....Partinin toplum, devlet ve demokrasi bakımından gerçek bir tehlike oluşturan politikayı benimsemiş olduğunu gösteren açık, somut ve inandırıcı deliller olmaksızın salt ismine bakılarak kapatma yoluna gitmek yeterli bir sebep oluşturmaz.

g) İfade özgürlüğü, 11. maddede de düzenlenen toplantı, gösteri yürüyüşü ve örgütlenme özgürlüğünün önemli unsurlarından biridir. Siyasal partiler bakımından 11. madde, 10. maddeyle bir bütün olarak değerlendirilir." **(Yrd. Doç. Dr. Ömer ANAYURT, Liberal Düşünce dergisi, 23. Sayı, s. 11-12-13)**

Yüksek Mahkemeniz üyesi Sayın Haşim KILIÇ'IN AİHM'NİN TBKP ve Sosyalist Parti hakkındaki kararından "Kürt halkı", "Kürt ulusu" ve "Kürt vatandaşları" kavramlarına ve programda verilen içeriklerine ilişkin, DKP Davası'ndaki muhalefet görüşlerinin üzerinde durmak, onları aktarmak hatırlatma babında bir değere sahip olduğu gibi, Sayın Başsavcının partimiz hakkında açmış olduğu kararı da etkiler niteliktedir.

ANAYASA MAHKEMESİNİN Parti Program ve Tüzüğündeki aykırılıklardan dolayı kapatmış olduğu TBKP AİHM'NE başvurmuş ve Mahkeme konuyu inceleyerek özetle "...Türk Anayasa Mahkemesi TBKP'NİN, program ve tüzüğünde, Türk ve Kürt halkı arasında ayrım yapılarak azınlık yaratma amacının ortaya çıktığını, Türk ve Kürt ulusları biçimindeki sözleri nedeniyle Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesine aykırı davrandığını belirterek temelli kapatmıştır. Ancak, parti programında "Kürt halkı" ve "ulusu" ve "Kürt vatandaşları" sözcüklerinin yer almasının azınlık yaratma amacıyla tanımlanamayacağını ve böyle bir iddiada bulunulmadığını, "Kürt varlığının" sadece kabul

edilmesinden başka bir şey istenmediğini, Kürt halkının Türk halkından ayrılması hakkının verilmesi gibi bir istemlerinin olmadığını, şiddete başvurmadan ülke sorunlarına çözümler önerildiğini, bunların can sıkıcı ve hoşa gitmeyen düşünceler olabileceğini ancak katlanılması gerektiği" düşüncesiyle Türkiye'yi sözleşmeyi ihlalden mahkum etmiştir.

Mahkeme kapatılan Sosyalist Parti kararında da aynı görüşleri tekrarlayarak, "Sosyalist Partinin Türk ve Kürt kesimlerini kapsayan bir federal devlet kurulması düşüncesini ve Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkının sahip olduğu yolundaki görüşlerini devletin ülkesiyle bölünmez bütünlük ilkesine aykırı" görmemiş, şiddete başvurmadığı sürece sözleşme hukuku korumasından yararlanması gerektiğini ayrıca vurgulamıştır. Mahkeme bu kararı, Sosyalist Partinin dört yıl faaliyette bulunmasına karşın vermiştir.

"Belirtilen bu düşünceler karşısında, bir siyasi partinin ifade özgürlüğünü henüz kullanma aşamasında iken kapatılmasının mümkün olamayacağı, şiddet içermeyen barışçıl önerilerinin de kapatmaya yeter delil olarak kabul edilmeyeceği ortaya çıkmaktadır..." (22 Kasım 2001 tarih, 24591 sayılı Resmi Gazete, sayfa: 199)

Açıkça ortaya çıkan bir sonuç var ki, AİHM'NİN bu kararları karşısında Sayın Başsavcının partimiz hakkında açtı dava uluslararası hukuka, AİHM İçtihatlarına oldukça ters ve aykırıdır.

AİHM'NİN parti kapatmalar ve diğer konularda Türkiye aleyhinde verdiği kararların tümü, Türkiye'nin demokrasisini haklı olarak sorgulayıp, hukukunun demokratik karakterini tartışmaya sokmaktadır.

SONUÇ VE İSTEM

Yüksek Mahkemeniz, ileri sürdüğümüz görüşlerimizle, partimizin bütünlüklü düşüncesiyle Türkiye'yi yeniden yapılandırmak konumunda olduğunu rahatlıkla tespit edecek; Sayın Yargıtay Başsavcısı'nın iddia ve taleplerinde de, hukukun üstünlüğü ilkesi, kanunlar, sosyoloji, siyaset bilimi ve Türkiye'nin AB üyesi olmasıyla kazanacağı yeni çerçeve ve demokratikleşme açısından haksız olduğunu saptayacaktır.

Yüksek Mahkemenizin, ileri sürdüğümüz hayati görüşleri ve belirtmediğimiz konuları res'en gözeterek Partimiz hakkında açılmış olan davanın usul ve esas açısından görülmez olduğuna karar vermesini, siyasi partileri kapatma ayıbına ve antidemokratikliğine son vermesini arz ve talep etmekteyiz. Mahkemenizin bu kararı, Türkiye demokrasisinin kalitesinin

yükseltilmesine hizmet edecek, demokratikleşmeye ivme kazandıracaktır. Saygılarımızla."

III- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 19.6.2002 gün ve SP.114 Hz.2002/3 sayılı esas hakkındaki görüşünde, öncelikle davalı partinin ön savunmasıyla 23.7.1995 ve 3.10.2001 tarihlerinde yapılan Anayasa değişiklikleri hakkında siyasi partinin vardığı sonuçlarla talepleri üzerinde durulmuştur. Buna göre ileri sürülen görüşler şöyledir;

"…Anayasanın dayanak aldığı temel ilkelerden birinin özgürlükçülük olduğu gerçeği kesin olarak bilinmektedir. Ancak, anayasa kurallarının ve özellikle siyasi partilerle ilgili olanların sırf bu ilke açısından değerlendirilip yorumlanması hatalı sonuçlara götürebilir. Kaldı ki siyasi partiler hakkındaki anayasa kuralları mutlak bir özgürlük içermemektedir. Devlet yaşamındaki olağanüstü rollerine, iddianamede işaret ettiğimiz siyasi partilerin cumhuriyetin ilkelerini tahrip edici bir güç odağı haline gelmesine seyirci kalınamayacağından, bu halde siyasi partilerin kapatılması esası kabul edilmiştir. O halde, siyasi partilerle ilgili Anayasa normları Anayasanın öteki temel dayanaklarından biri olan devletin güvenliği ile ilgili esasları ile birlikte düşünülmelidir. Bu esasların başında dava ile ilişkili olarak Anayasanın 68. maddesinin 4. fıkrasında belirtilen devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesi gelir.

Anayasanın 1. maddesinde, Türkiye Devletinin bir Cumhuriyet olduğu belirtildikten sonra 2. maddede "Cumhuriyetin nitelikleri" başlığı altında Türkiye Cumhuriyetinin; toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu ifade edilmiştir. Bu ifade biçiminden, Devlet ve Cumhuriyetin özdeş kavramlar olarak kabul edildiği ve dolayısıyla devletin güvenliğinin Cumhuriyetin ve onu tanımlayan niteliklerinin de güvenliği anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

Anayasanın 14. maddesi ile (değişik 3.10.2001 - 4709/3) Anayasada yer alan hak (ve bu bağlamda siyasi parti kurma ve partiye girme hakları) ve hürriyetlerinden hiçbirinin, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde

kullanılamayacağı genel bir ilke olarak benimsenmiştir. Siyasi partilerle ilgili özel hüküm olan Anayasanın 68. maddesinin 4. fıkrasında, siyasi partilerin tüzük ve programlarının, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağı, 14. maddeyi teyiden tekrarlanmış ve yaptırımı 69. maddenin 5. fıkrasında "temelli kapatma" olarak belirlenmiştir.

Anayasa, Başlangıç'ın 4709 sayılı Yasadan (Değişik; 3.10.2001 - 4709/1) sonraki metinde de, hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esası karşısında koruma göremeyeceğini belirtmek suretiyle kuralların yorumlanmasına ışık tutmaktadır. Şu halde, Anayasanın siyasi partilerle ilgili hükümlerinin bu hukuki çerçeve içinde yorumlanması gerekir. İddianamedeki yorum yöntemi de budur.

Ön savunmada ileri sürülen diğer bir görüş, 23.7.1995 ve 3.10.2001 tarihlerinde Anayasanın 68. ve 69.maddelerinde yapılan değişiklik sonucunda Siyasi Partiler Yasasında yer alan kapatma nedenlerinin geçerliliğini kaybettiğidir.

Bu iddiayı incelemek için önce, Anayasanın 68. ve 69. maddelerinin kapatmaya ilişkin bölümlerinin iddianamede uygulanması istenen yasa maddeleri ile sınırlı olarak eski ve yeni durumlarını karşılaştırmak gerekir.

Anayasanın 68. maddesinin önceki 4.fıkrası, siyasi partilerin tüzük ve programlarının, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, millet egemenliğine, demokratik ve lâik cumhuriyet ilkelerine aykırı olamayacağını belirlemiş, 4121 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikte (Değişik; 23.7.1995/4121/7) bu hususlar aynen muhafaza edilmiştir. 4709 sayılı Yasayla 3.10.2001 tarihinde Anayasada yapılan değişiklikte ise, bu maddede değişiklik yapılmamıştır.

Anayasanın 69. maddesinin 5. fıkrasında ise, bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde, o parti hakkında temelli kapatma kararı verileceği düzenlenmektedir. Bu maddede, 68. maddenin dördüncü fıkrasına aykırılık durumunda partinin temelli kapatılması durumu düzenlenmiş olup, 4709 sayılı Yasa ile yapılan değişiklikle bu fıkra hükmü aynen korunmuştur.

Anayasalar belli bir konuyu düzenleme amacıyla yalnızca ilke temelinde genel ve soyut hükümler sevk edebilirler. Her konuyu ayrıntıları ile belirlemek Anayasa tekniği ile bağdaşmaz. Bu düşünceden hareket eden, halen yürürlükte bulunan 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası, Anayasanın,

siyasi partilerin tüzük ve programlarının aykırı olamayacağını emrettiği ilkelerine uyulmaması hallerini, yaptırım niteliğinde olmak üzere birer kapatma sebebi olarak ve Anayasal ilkeleri teyiden düzenlemiştir. İddianamede davalı parti hakkında uygulanması istenen Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (a) ve (b) bentleri 80. maddesi ve 81. maddesinin (a) ve (b) bentleri hükümleri, Anayasanın değişik 68. maddesinin 4. fıkrasında, siyasi partilerin tüzük ve programlarının aykırı olamayacağı kabul edilen ve devletin ve dolayısıyla Cumhuriyetin varlığını korumaya yönelik, Anayasanın Başlangıç'tan itibaren pek çok hükmünde tekrarlandığı gibi devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliği ve ulusal devlet ilkelerinin değişik cephelerden ortaya konmuş birer belirtisidir, onların somutlaştırılmış halleridir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi de, 10.7.1992 gün, E.1991/2 (Siyasi Parti-Kapatma) K.1992/1 sayılı kararında, "Siyasi Partiler Yasasının getirdiği yasaklar, Anayasanın 68. ve 69. maddelerinde yer alan kapatılma nedenlerinin somutlaştırılması olarak düşünülmelidir. Bu hükümler "milli devlet niteliğinin korunması" ilkesinin yaptırımladır. Çünkü Anayasanın 69. maddenin son fıkrasında, siyasi partilerin kuruluş ve faaliyetleri, denetleme ve kapatılmaları yukarıdaki esaslar dairesinde kanunla düzenlenir." denilmektedir, şeklindeki görüşüyle sorunu açıklığa kavuşturmuştur.

Ayrıca, Anayasanın ve Siyasi Partiler Yasasının devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmezliğini siyasi partilerin amaç ve çalışmaları yönünden güvence altına alan hükümleri var olmasa bile, Anayasanın 11. maddesi uyarınca, Başlangıç kısmı ile 2. ve 3. maddelerindeki bölünmezlik temel kuralı ile bağlı ve sınırlı bulunan bütün siyasi partilerin, ülkenin ya da ulusun bir bölümünün, var olan bütünlüğünü bozarak ayrılması sonucunu doğrudan ya da dolaylı olarak meydana getirme olasılığı bulunan her türlü davranıştan, sözden ve yazıdan kaçınması ve çalışmalarını bu bütünlüğü daha da pekiştirecek biçimde yürütmesi gerekir. Siyasi partiler ırk ayrımcılığını ve bunun siyasi ve hukuki sonuçlarını amaç ve erek olarak benimseyemezler. Tersine davranışları, uluslar arası hukukta da benimsenen, devletin varlığını güçlendirerek sürdürmek, bağımsızlığına ve varlığına yönelik tehlikelere karşı önlemler alıp uygulamak yetkisi çerçevesinde, siyasi partileri de kapsayacak biçimde, alacağı önlemlerle karşılaması devletin doğal hakkı, kamu düzenini koruma yönünden de görevidir.

Bir an için, Siyasi Partiler Yasasının kapatma sebebi olarak belirtilen maddelerinin yürürlükte bulunmadığı kabul edilse bile, Anayasanın

Başlangıç'ı, 2. ve 3. maddeleri ile birlikte yorumlanması gereken 68. maddesinin 4. fıkrası ve 69. maddenin 5. fıkrası uyarınca davanın görülmesi ve sonuçlandırılması yine de mümkündür.

Sonuç olarak; ön savunmadaki usule ilişkin itirazlara karşı belirttiğimiz bu görüşlere ilaveten, davalı partinin yerinde görülmeyen savunmalarının reddiyle, iddianamemizde yasal dayanakları ve gerekçeleriyle açıklandığı üzere, partinin tüzük ve programının bazı bölümleri Anayasanın Başlangıç kısmı ile 2., 3., 14., 68.maddelerine ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine, 80.maddesine, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğundan, Hak ve Özgürlükler Partisinin, Anayasanın 69. maddesinin 5. fıkrası ve Siyasi Partiler Yasasının 101. maddesinin (a) bendi uyarınca kapatılmasına karar verilmesi arz ve talep olunur."

IV- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ESAS HAKKINDAKİ SAVUNMASI

Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 17.9.2002 tarih ve 02-383 sayılı yazı ekinde alınan esas hakkındaki savunmasının, ön savunmanın tekrarı niteliğinde olmayan kısımlarında; Partiyle ilgili yargılamanın "Duruşmalı Yargılama" platformunda yapılması gerektiği savunulduktan sonra aşağıdaki görüşlere yer verilmiştir:

"…Siyasi partilerin sadece, program ve tüzüklerinin Anayasa'nın 68/4 ve 69/6. maddelerinde yer alan kişiye ve zaman göre değişebilen, soyut nitelikteki yasaklara aykırı diye kapatılması korkunç bir hukuksuzluktur. Oysa siyasi partiler, toplumsal sorunlara farklı bakış açıları, farklı çözümler ve öneriler hatta farklı örgütlenme modeli önerebilirler. Bireyin ve bireylerin oluşturduğu toplulukların iç dünyasındaki düşüncenin topluma aktarılmasında, hayata geçirilmesinde bir araç olan siyasi partilerin, şiddet içeren eylemlerin yönetildiği bir merkez olduğu kanıtlanmadığı sürece asla kapatılmaması gerekir. Bir partinin programında beyan ettiği amaçlarından ve niyetlerinden daha farklı niyet ve amaçlara sahip.olduğunu teraziye vurabilmek, bu konuda belirli ölçüler ortaya çıkarabilmek için partinin programı/tüzüğü ile faaliyetlerini ve savunduğu görüşleri karşılaştırmak gerekir.

Bilinen bir genel doğru var. O da her suçun maddi ve manevi unsurlarının olduğudur.. Hareket olarak ortaya çıkan "eylem" ve "sonuç" manevi unsurlar birleşmedikçe suçun oluşması olanaklı değildir. Bu nedenle hareketin olmadığı bir yerde sadece program ya da tüzükten hareketle, bunların yorumlanması suretiyle bir suçun varlığına karar verilemez.

Dolayısıyla, henüz siyasi alanda yerini almadan, parti programında yer alan ifadelerden dolayı. Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması karar verilen TBKP'nin AİHM'nde görülen davasında: "Bir partiyi programı ile yargılamak, amacını yargılamak olarak", tanımlamıştır. Zira soyut olup, eylemle onaya konulacak olan, Anayasa'da ve SPK'da getirilen yasakları 'ihlal kastı' ispatlanamayacaktır. Partiyi programı ile yargılamak, aslında TBKP'nin bu alandaki amacını da yargılamaktır. Belirtildiği gibi, bir partinin programında beyan ettiği amaçlardan ve niyetlerinden daha farklı amaç ve niyetlere sahip olduğunu gizleyebileceği gözden ırak tutulamaz. Partinin amaç ve niyetlerini gizlemediğini doğrulamak için partinin programı ile faaliyetleri ve savunduğu görüşlerin karşılaştırılması zorunludur. Bu davada ise, TBKP'nin kuruluşundan hemen sonra kapatılması herhangi bir faaliyette bulunmak için zamanının dahi bulunmaması nedeniyle TBKP'nin programı pratikteki bir faaliyeti ile yalanlanamaz."(AİHM TBKP karan, insan hakları kararlar belgesi, İstanbul Barosu yayınları, İstanbul 1998, cilt 11, sayfa 395).

Aynı kararda şu hususlarda vurgulanmıştır "... Mahkemenin defalarca söylediği gibi çoğulculuk olmadan, demokrasi de olmaz. Bu nedenle 10. madde ile düzenlenen ifade özgürlüğü 2. fıkradaki sınırlara tabi olarak sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen 'haber' ya da 'düşünceler' için değil; aleyhe olan, çarpıcı gelen veya rahatsız eden haber ve düşüncelere de uygulanır. İfade özgürlüğünün topluca kullanılması siyasi parti faaliyetlerinin bir kısmını oluşturması kendiliğinden, sözleşmenin 10 ve 11. maddesinin sağladığı korumadan yararlanma hakkı verir. Mahkeme Informations Verein Lentia ve diğerleri Avusturya kararında devleti çoğulculuk ilkesinin garantörü olarak tanımlamıştır. Bu sorumluluğun siyasi alandaki anlamı, devletin, diğerlerinin yanısıra 1. protokolün 3. maddesine uygun olarak yasama meclisinin seçimi konusunda halkın düşüncesini özgürce ifade edebileceği, şartların yerine getirildiği bir ortamda, makul aralıklarla ve gizli oyla özgür seçimlerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olmasıdır. Ülke nüfusu içinde bulunan farklı düşünceleri temsil eden, siyasi partilerin çoğulculuğu içinde yer alamayan bu tür ifadenin varlığı düşünülemez". (AİHM, TBKP Türkiye karan, İnsan Haklan Kararları Derlemesi, İstanbul Barosu Yayınları, İst.1998, cilt 2. sayfa 385).

…03.08.2002 günü, 4771 Nolu Kanun'un 8. maddesiyle, **"...Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir" hükmü,**

Aynı Kanun'un 11. maddesiyle, 14.10.1983 tarih ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun adının, **"Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun"** şeklinde değiştirilmiştir. Kanunun bu ilgili hükümleri tümüyle ve kanununu onaylanmasından sonra gündeme gelen öneri, eleştiri ve yönetmenliklerin hazırlanmasındaki görüşler çerçevesinde incelendiği zaman ortaya çıkan çok çıplak gerçekler vardır. Bu gerçekleri sıralarsak: 1- Türkiye'de Türk dilinden başka diller ve dillerin lehçeleri de vardır. Bu diller ve lehçeler, yaşayan, ağırlığı olan diller ve lehçelerdir. Bu dilleri somutlaştırırsak: Başta ve ağırlıkla Kürt dili olmak üzere, Çerkez dili, Gürcü dili ve diğer etnik grupların dilleridir. 2- Bugüne dek bu dillerden yayın (Gazete, TV, Radyo), eğitim ve öğrenim resmi bir şekilde yapılamıyordu; bundan sonra bu dillerden de resmi bir konsept içinde öğrenim ve yayın yapılabilecektir.

….Türkiye'de on yıllardır, Kürtlerin, Kürt dili, kültürünün varolmadığı resmi bir anlayış olarak benimsenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısı tek etnik/ulusal topluluğa göre yapılandırılmıştır, çözümler ona göre yapılmıştır. Yönetimde, siyasal, sosyal yaşamda temsil (daha doğrusu temsilsizlik) bu temel üzerinde yükselmiştir. Bu da, antidemokratik, otoriter/totaliter bir yapılanmaya yol açmıştır. T.C Devletinin kuruluşundan somaki dönemlerde sık-sık olduğu gibi, son yaşadığımız aşamada da bu resmi anlayıştan hareketle sonuçlara varılmıştır. Partimiz hakkında açılmış dava da, bu anlayışın, felsefenin, resmi yaklaşımın ve yapılanmanın bir ürünüdür.

"AB Uyum Yasaları"nın ilgili hükümleri, Kürtlerin ve Kürt dilinin varlığım kabul etmekle, bu resmi anlayışı dışlamış; yanlışlığını, gerçek dişiliğim ortaya çıkarmıştır. Ayrıca, tüm dillerden ve lehçelerden, Kürtçe'den de yayın ve öğrenim yapılabilineceğini kanunlaştırmıştır.

Bu durum karşısından, partimizin, Kürtlerden bahsetmekle, bir azınlık yarattığı, bununla devletin ve milletin tekliği-bölünmezliğine zarar verdiği/karşı olduğu savının ileri sürülmesinin, hukuken kabul edilmesi olanaksızdır. Zaten daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi, partimizin Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüyle bir sorunu sözkonusu değil. Partimiz sadece birlik ve bütünlük kavramlarını yeni bir içerikle tanımlamakta, Kürt sorununun çözümünü istemekte, Kürt sorununun çözümünün Türkiye'yi geliştireceğini, büyümesine yol açacağını savunmaktadır.

"AB Uyum yasaları"nın da ortaya çıkardığı kesin bir sonuç var ki; bugüne dek, hukuksal, siyasal, sosyal, kültürel, felsefe alanında kullanılan

bazı kavramların yeni içeriklerle ele alınmasının kaçınılmazlığıdır. Yani bundan böyle, Türkiye'de ulus, iktidar, kültür, birlik-bütünlük kavramları çoğulcu bir yaklaşımla ve çok renklilikle tanımlanmak zorundadır.

Özetle "AB Uyum Yasaları",Türkiye'de Türkler dışında Kürtler ve diğer etnik grupların yaşamakta olduğunu tescil etmektedir. Türkçe dışında, Kürtçe ve diğer diller söz konusudur. Bu nedenle, sadece Türkçe ile yayın ve öğrenim yapılmayacak; Kürtçe ve diğer dillerden de yayın ve öğrenim yapılacaktır.

Bu gerçeklik, yeni bir sosyal denklemi ve Türkiye'nin yeniden tanımlanmasını ifade etmektedir. Mahkemenizin bu yeni denklem ve Türkiye tanımlaması karşısında, partimiz hakkında açılan kapatma davasını usul ve esastan ele almayacağım düşünmekteyiz.

…TC Devletinin benimsediği batılı demokratik rejimde, siyasal partilerin büyük bir rolü vardır. Denilebilir ki, dokunulmazlığı olan canlı sosyal kurumlardan biridir. Siyasal partilerin bu rolü, teknik bir rol değil, halkın temsili rolüdür. Bu nedenle. Siyasal Partiler sorununda hassas ve dengeli bir hukuk sistemi söz konusudur. Siyasal partilerin bu hassas ve dengeli hukuk sisteminde, siyasal partilerin yaşamlarına son verilmesi alabildiğince zorlaştırılmıştır. AB'ye üye olma iddiası taşıyan Türkiye'de de anlayış, felsefe, psikoloji ve hukuk açısından, siyasal partilerin kapatılmasının alabildiğince zorlaştırılması eğilimi güçlenmektedir. Bu eğilimin sonucudur ki, Anayasa'da, yetersiz de olsa değişiklik yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

…03.08.2002 Tarihli 4771 Nolu "AB'ye Uyum Yasası --3, Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" da, örgütlenme, düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırlarını genişleten, AB hukuk standartlarında bir özgürlük alanını yaratmak isteyen bir gelişme söz konusudur.

İlgili Kanununun 2. maddesinin A fıkrasında Türk Ceza Kanununun 159'uncu maddesinde yapılan değişiklik; 3. maddenin 6.10.1983 tarihli ve 2908 Sayılı Dernekler Yasasında yaptığı değişiklikler; 5.6.1935 tarihli ve 2762 Sayılı Vakıflar Kanununun 1. maddesinde Cemaat Vakıfların taşınmaz mal edinebilmeleri ve taşınmaz mallar üzerinde tasarrufta bulunabilmeleri hakkındaki hükümler; 5. maddede 6.10.1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 3. maddesinin ikinci fıkrası ve 10. maddelerindeki değişiklikler; 9. maddesindeki 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu'nda yapılan değişiklikler; örgütlenme, düşünce ve ifade özgürlükleri alanlarındaki iyileştirmelerdir.

Mahkemenizin, partimiz hakkındaki davayı görüşürken bu değişiklikleri gözeteceğinden şüphe duymuyoruz.

Bu değişikliklerin, Yargıtay Başsavcısının düşünce ve ifade özgürlüğünü dar çerçevede ve demokratik hukuk kurallarına uygun olmayan yorumlarını dışlamakta olduğu da bir gerçektir.

Yargıtay Başsavcısının bu dar düşünce ve ifade özgürlüğü alanındaki yorumu, kaçınılmaz olarak partimiz hakkında kapatma davasının açılması kanaatini geliştirmiştir. Bu yaklaşımın, demokratikleşme, Türkiye'nin AB hukuk standartlarına uyumluluğu açısından büyük bir tehlike oluşturduğu da ortadadır.

Yüksek Mahkemenizin, "AB Uyum Yasaları" çerçevesinde ortaya çıkan bu hayati gelişmeyi de gözeterek, partimiz hakkındaki davaya esastan bakılmayacağına karar vermesini talep etmekteyiz.

…Bölge, tek merkezli devletlerde ortaya çıkan bir idari birimdir. Birinci özelliği il-üstü bir kademe olmasıysa; ikinci özelliği bir devlet olmamasıdır. Bu anlamda federe devletler siyasal bölgelere (Örneğin İspanyol Özerk Topluluklarına) çok benzemekle birlikte bölge niteliğinde değildir. Üçüncü olarak bölgenin en az ölçütü onun hukuki ve idari bir varlık olarak tanınmasıdır. Bu tüzel kişilik anlamına gelmez. Fakat basit hukuki tanımadan tüzelkişiliğe sahip olmaya ve nihayet; kendi halkıyla, yasama organıyla siyasal tanımaya varan geniş yelpazede bölge kavramı çok değişik biçimler gösterebilir. Bölge ile federe devlet, bu ikisi ayrı tarihsel ve doktriner kaynaklara sahiptir.

Ülke içinde bölgelerarası ekonomik büyümenin orantısızlığı bölgeselleşmenin önemli bir itici gücüdür. Gelişmiş ve azgelişmiş bölgelerin merkezi iktidardan istemlerinin taban tabana zıtlığı pek çok kez değişik ekonomik planlama ve politikalarını gerektirmektedir. Nitekim İspanya'nın ve İtalya'nın güneyi, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusu merkezileşme süreci içinde ekonomik kalkınmadan yeterince yararlanamamış bölgelerdir. Bu açıdan bölgeselleşmenin etik temelinin/amacının dağıtıcı adaleti sağlamak olduğu söylenebilir. Bu biçimde gelişmede denklik ve daha adil bir paylaşım mekanizması kurulmak istenmiştir. Türkiye'de GAP Bölge Kalkınma İdaresi ekonomik nedene dayalı bölgeselleşmenin bir örneği olarak nitelendirilebilir.

İç güvenlik pek çok kez il üstü güvenlik belgelerinin kuruluşuna yol açmaktadır. Bunun örnekleri bakımdan Türkiye zengin bir geçmişe sahiptir. Geçmişin Umumi Müfettişlik uygulaması günümüzde güvenlik bölgesinin

ortaya çıkışma yol açan Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ve Olağanüstü Hal Hukuku güvenlik gereksinimine dayana bölgeselleşmenin önemli örnekleridir. Güvenlik gereksinimi Fransa'da da bölgeselleşmenin dayandığı iki temel gerekçeden bir tanesidir. 1941 Fransa'nın güvenlik amaçlı bölgeselleşmesi, 1944 yılının hükümet komiserliği uygulaması, 1947 yılının ağır grevlerinin ardından İdarenin Olağanüstü Görevli Genel Müfettişliklerin kurulması güvenlik gereksinimine dayalı bölgeselleşme örnekleridir.

Bölgeselleşmede temel siyasal neden, merkezi devlet yapısının siyasal bir yetersizlik durumu ile karşı karşıya kalmasıdır. Merkezi devlette görülen tıkanma ve etkisizleşme olgusu siyasal iktidarın kullanımına daha geniş katılımı gerektiren bir özerklik gereksinimini doğurmaktadır. Bu durum, yerel güçlerin, ulusal planlamaya daha etkin müdahalelerini mümkün kılmaktadır. Bu açıdan bölgeselleşme, ulusal devlete sorunların çözümünde yardımcı olacaktır. Bu durum Büyük Britanya'da yetkilerin devri eğiliminin ve Mitterand iktidarından bu yana bölgesel yerinden yönetimin siyasal nedenleridir. Çok farklı olmakla birlikte her iki durumda da merkeziyetçi ve bürokratik devletin işlevlerini, iç siyasal düzlemde de olsa hafifletme iradesi gözlemlenmektedir.

Kimi ülkelerde bölgeselleşmenin ağırlıklı nedenleri arasında kültürel ve dilsel öğeler bulunmaktadır. Belçika'nın Valon, Flaman ve Alman kültürel topluluktan gibi, İspanya'nın Bask ve Katalonya Özerk Toplulukları gibi.

Bu nedenlere, Avrupa bütünleşmesi sürecinin getirdiği gerekçeleri de eklenebilir. Avrupa Birliği'nin bölgeler politikası ulusal devletlerin yanında bölgesel birimlerin yeni ve daha etkin bir muhatap olmalarını yaratmaktadır. Başka bir anlatımla yurttaşlara uzak ulusal devletler yerine veya onlarla birlikte, yurttaşlara daha yakın bölgesel birimler muhatap olma durumundadır.

Bölgeselleşme, Plan-Program Bölgeleri ve Ekonomik Bölgeselleşme, idari bölge, siyasal bölge, kültürel bölge modelleri şeklinde ortaya çıkabilir.

1961 ve 1982 Anayasalarının 129. Maddesi ve 126/3 maddesi **plan bölgeler modelinin** geniş bir dayanağıdır. Portekiz Anayasası da plan bölgelerini öngörür. **İdari bölge Modeli,** iki yönlü işlev görür. Hem genel yönetim hizmetlerinin görüldüğü bir idari çevredir ve buna bağlı olarak, yetki genişliği veya planlama gibi esasları da içerir; hem de yerel topluluğun idari özerkliğinin tanındığı bir yerel yönetimdir. **Siyasal bölge modeli,** siyasal yetkilere sahip ve genellikle hukuki değer yönünden ya anayasaya

eşit (İtalya'da birinci derece 5 bölgenin statüsü, ya anayasayla yasa arasında yer alan (İspanya'da bütün bölge statüleri) yasa, ya da yasalarla eşdüzeyde olmakla birlikte (İtalyan ikinci derece bölgeleri) gerek hazırlanma, gerek kabul, gerekse değiştirme yönünden istisnai kurallara bağlı olan statülerle kurulan ve yetkilerini de Anayasa, statü ve yasaların belirlediği ve kural olarak organları seçimle gelen bölge modelidir. **Kültürel bölge modeli,** çok kültürlü, çok dilli, çok dinli toplumlarda görülen bir bölgeselleşme tipidir. Federalizm öncesi Belçika'nın iki düzeyli bölgeselleşmesinde (kültürel bölge/coğrafi ve ekonomik bölge) kültürel bölgeler bu tipte bölgelerdir ve bunların, kültürel alanda normatif iktidarı vardır. Bu bölgeler temelde kültürel bir ölçütle tanımlansa da yersel bir öğe içerir. Çünkü, örneğin Valon Kültür Konseyi'nin yasaları sadece Valon bölgesinde ve Brüksel'in Fransızca konuşulan kantonlarında geçerliydi."

Esas savunmanın "**AB Uyum Yasaları" Ve Aihm'nin Kararlarının Uygulanması"** başlıklı kısmında ise AB Uyum Yasaları ile AİHM'nin kararlarının uygulanmasına yeni bir çerçeve kazandırıldığı, yenilikçi ve bağlayıcı bir değişiklikle 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 327. maddesine bir ekleme yapılarak AİHM ihlal kararlarının yargılamanın yenilenmesi sebebi sayıldığı hatırlatılarak, Anayasa Mahkemesinin bu değişikliği de göz önüne alarak, sonuca varacağından şüphe duyulmadığı ifade edilmiştir. Sonuç ve istem kısmında ise,

"Yüksek Mahkemeniz, esas hakkındaki savunmamızı, program ve tüzüğümüzü incelediği zaman, partimizin bütünlüklü düşüncesiyle Türkiye'yi yeniden yapılandırmak konumunda olduğunu rahatlıkla tespit edecektir. Ayrıca Partimizin kuruluş sürecinin, ana belgeleri olan tüzük ve programının da Anayasamıza ve diğer ilgili yasalara uygunluk, uyumluluk gösterdiği görülecektir. Sayın Yargıtay Başsavcısı'nın da iddia ve taleplerinde, hukukun üstünlüğü ilkesi, kanunlar sosyoloji ve siyaset bilimi; Türkiye'nin AB üyesi olması halinde kazanacağı yeni çerçeve, hukuk mevzuatındaki köklü değişik ve genel demokratikleşme açısından haksız olduğunu saptayacaktır.

Yüksek Mahkemenizin, Ön savunmamızda ileri sürdüğümüz temel görüşlerimizle sentezleşen ve AB Uyum Yasalarını kesinlikle göz önüne alan "Esas Hakkındaki Savunma"mızdaki görüşleri inceleyerek; belirtmediğimiz fakat mahkemenizin res'en gözeteceği konuları gözeterek: Partimiz hakkındaki açılmış olan kapatma davasının usul ve esas açısından görülmez olduğuna karar vermesini, siyasi partileri kapatma ayıbına ve

antidemokratikliğine son vermesini arz ve talep etmekteyiz. Mahkemenizin bu kararı, Türkiye demokrasisinin kalitesinin yükseltilmesine ayrıca hizmet edecek, demokratikleşmeye ivme kazandıracaktır" denilmek suretiyle esas hakkında savunma noktalanmıştır.

V- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI'NIN SÖZLÜ AÇIKLAMASI İLE DAVALI PARTİ TEMSİLCİLERİNİN SÖZLÜ SAVUNMALARI

Anayasa Mahkemesinin Çalışma ve Yargılama Usûlü'nü belirleyen Anayasa'nın 149. maddesinin son fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi, 31.10.2002 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının sözlü açıklamasını, 7.11.2002 tarihinde ise davalı siyasî parti temsilcilerinin sözlü savunmalarını dinlemiştir.

A- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın Sözlü Açıklaması

Başsavcının sözlü açıklaması şöyledir:

"Siyasî partiler, belli siyasal düşünce ve amaçlar çerçevesinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrılabildikleri kuruluşlardır. Kamuoyunun oluşmasında diğer kurumlardan daha değişik etkisi bulunan siyasal partiler, yurttaşların istem ve özlemlerinin gerçekleşmesine çalışan ve siyasal katılımı somutlaştıran hukuksal yapılardır. Tüzük ve programları doğrultusundaki çalışmalarıyla ulusal iradenin oluşmasındaki rol ve görevleri nedeniyle siyasal partilerin demokratik siyasal yaşamdaki önemleri tartışmasızdır.

Siyasî partilere ilişkin Anayasa kuralları incelendiğinde, Anayasa Koyucunun bu konuya özel önem ve değer vermiş olduğu açıkça görülmektedir. Anayasa, temel ilke olarak siyasal partilerin kuruluş ve çalışmalarının özgürlük içinde olması gerektiğini öngörmektedir.

Anayasanın 68'inci maddesinin birinci fıkrasında "vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahiptir" ilkesine yer verilerek, ikinci fıkrasında "siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" denildikten sonra, üçüncü fıkrasında da "siyasî partiler önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürürler" hükmü öngörülmüştür.

Siyasî partilerin, demokratik siyasî yaşamın vazgeçilmez öğeleri olmaları, devlet örgütü ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde

bulunmaları onların her istediklerini yapabilecekleri anlamına gelmez. Siyasî partilerin baskı ve engellerden uzak kalmasını sağlamaya yönelik kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alam düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme, aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da bir gereğidir.

Nitekim, Anayasanın 2'nci maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti, demokratik bir hukuk devletidir" denilmektedir. Hukuk devleti de, her şeyden önce hukukun üstünlüğünü kabul eden ve koruyan devlettir. Siyasî partilerin uyacakları esasların Anayasada yer alması, çalışmaların Anayasa ve yasa kurallarına uygunluğunun özel biçimde denetlenmesi, onların olağan bir dernek sayılmadıklarını, demokratik yaşamın vazgeçilmez öğesi olduklarını doğrulamaktadır.

Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasında "Siyasî partilerin tüzük ve programları, devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez" diye belirttikten sonra; 69'uncu maddesinin beşinci fıkrasında da "Bir siyasî partinin tüzüğü ve programının, 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir."

Dördüncü fıkrasında ise "Siyasî partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır" denilmiştir.

Görülüyor ki, devlet yönetimindeki etkinlikleri ve ulusal iradenin gerçekleşmesinde başlıca araç oluşları nedeniyle, Anayasa Koyucu, siyasî partileri öteki tüzelkişilerden farklı görerek temelli kapatılma nedenlerini Anayasada özel biçimde düzenlemiştir.

Demokrasinin olmazsa olmaz koşulu olan partilerin, sosyal ve siyasal yaşamdaki etkileri ve ulusal iradenin gerçekleşmesindeki rolleri nedeniyle. Anayasa Koyucu, onları öteki tüzelkişilerden farklı tutarak, kurulmalarını, çalışmalarında uyacakları esasları ve kapatılmalarında izlenecek yöntem ve kuralları özel olarak belirlemekle kalmamış, Anayasanın 69'uncu maddesinin son fıkrasında, çalışma, denetleme ve kapatılmalarının Anayasada belirlenen ilkeler çerçevesinde çıkarılacak bir yasayla düzenlenmesini de öngörmüştür.

Anayasanın anılan buyurucu kuralı uyarınca çıkarılan 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasasında, siyasî partilerin kuruluşlarından başlayarak, çalışmaları, denetimleri, kapatılmaları konularında belirli bir sistem içerisinde çok ayrıntılı kurallar getirilmiştir. Getirilen sistemde Anayasada yer alan yasaklara uymayan siyasal partilerin, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca izleneceği ve gerektiğinde kapatılmaları için Anayasa Mahkemesinde dava açılacağı öngörülmüştür.

Davalı Hak ve Özgürlükler Partisi, gerekli bildiri ve belgeleri 11.2.2002 günü İçişleri Bakanlığına vermesiyle Siyasî Partiler Yasasının 8'inci maddesine göre tüzelkişilik kazanmıştır. Kuruluş bildiri ve eklerinin anılan bakanlıkça Cumhuriyet Başsavcılığımıza gönderilmesini takiben, Anayasanın ve Siyasî Partiler Yasasının yüklediği görev ve verdiği yetki kapsamında, davalı partinin tüzük ve programı, Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası hükümlerine uygun olup olmadığı incelenmiş, tüzük ve programının bazı bölümlerinin Anayasa ve Siyasî Partiler Yasasına aykırılıklar oluşturduğu saptanmıştır.

Bu nedenle, 14.3.2002 tarihli iddianamede, tüzük ve programın hangi bölümlerinin Anayasanın ve Siyasî Partiler Yasasının hangi maddelerine aykırılıklar oluşturduğu, ayrıntılı bir biçimde, yasal dayanakları ve gerekçeleriyle açıklanarak, davalı parti hakkında Yüksek Mahkemenize temelli kapatma davası açılmıştır. Mahkemenizce gönderilen davalı partinin ön savunması yazısı üzerine, 19.6.2002 tarihli esas hakkındaki görüşümüzde de, 23.7.95 ve 3.10.2001 tarihlerinde yapılan anayasa değişikliklerinin, parti kapatma davalarına ilişkin hükümleriyle, Siyasî Partiler Yasasının parti kapatmaya ilişkin söz konusu bu davayla ilgili kuralları tek tek ele alınarak irdelenmiştir.

Davalı partinin tüzüğü ve programında yer alan kapatma isteminin nedenleri olarak belirlenen iddianamemizin ilgili kısmında yazılı bölümlerinin öncelikle Anayasa ve Siyasî Partiler Yasasında kurala bağlanan devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün bozulması amacına yönelik olup olmadığının tartışılıp irdelenmesi gerekmektedir.

Davalı parti tüzüğünün 3'üncü maddesi "Partinin amacı" başlığını taşımaktadır. Tüzüğün bu maddesinde, tekçi, otoriter devlet yapısında ısrar eden Türkiye'yi, ademi merkeziyetçi tarzında yeniden yapılandırma ve Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşmayla çözme hedeflerinin Anayasaya uygunluğu sorunu. Anayasanın 3'üncü maddesinde belirlenen ve 4'üncü maddesiyle de değiştirilemezlik güvencesiyle donatılan devletin

ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesinin anayasal düzen içindeki yeriyle yakından ilgilidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü ve bunu pekiştiren ortak dil, kültür, eğitim ve Türk milliyetçiliği kavramları, hukuksal ve siyasal olduğu kadar, tarihsel ve sosyal gerçeklere dayanmaktadır. Anayasanın en temel ilkesi olan devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği ilkesi Anayasanın birçok maddesinde özellikle vurgulanmış, 5'inci maddede, Türk Milletinin bağımsızlığı ve bütünlüğüyle, ülkenin bölünmezliğini korumak, devletin temel amaç ve görevleri arasında gösterilmiştir

Ülke, ulus bütünlüğünü korumak için, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanabileceği kabul edilmiş, aynı amaçla basın özgürlüğüne özel sınırlamalar getirilmiş, gençlerin bu anlayış doğrultusunda yetişme ve gelişmelerini sağlayıcı önlemler alınması devlete özel olarak görev biçiminde verilmiş; bilimsel araştırma ve yayında bulunma yetkisinin, devletin varlığı ve bağımsızlığıyla, ulusun ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliğine karşı kullanılamayacağı belirtilmiş, birlik ve bütünlüğe karşı işlenecek suçlar için özel mahkemelerin kurulması öngörülmüş, aynı konu Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Cumhurbaşkanı yeminlerinin temel öğelerinden birini oluşturmuştur.

Anılan ilke, son anayasa değişikliğinde de, hem Anayasanın temel hak ve özgürlüklerinin kötüye kullanılamayacağına ilişkin 14'üncü maddesinde korunmuş hem de düşünceyi açıklama özgürlüğüne ilişkin bir özel sınırlama nedeni olarak Anayasanın 26'ncı maddesinin ikinci fıkrasına eklenmiştir.

Siyasî partilerle ilgili Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrası, siyasî partilerin tüzük ve programlarıyla eylemlerinin belirli anayasal ilke ve değerlere aykırı olamayacaklarını düzenlemektedir;, bunların arasında devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü de yer almaktadır. Anayasanın 69'uncu maddesinin beşinci fıkrası, 68'inci maddenin dördüncü fıkrasına gönderme yaparak, tüzük ve programları devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı bulunan partilerin temelli kapatılacağını düzenlemektedir. Anayasada korunan bu ilke Siyasî Partiler Yasasıyla somutlaştırılmıştır.

Siyasî Partiler Yasasının 78'inci maddesinin (a) bendinde, demokratik devlet düzeninin korunmasına ilişkin yasaklar kapsamında, bölünmez bütünlük esasının değiştirilmesi yasaklanmaktadır. Aynı madde

çerçevesinde dil, ırk, renk, din ve mezhep ayırımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayalı bir devlet düzeni kurmak da yasaklanmıştır.

Görülüyor ki, siyasî partilerin, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü yanında, devlet dilinin Türkçe olduğuna dair -Anayasanın 3'üncü maddesinin birinci fıkrası, devlet dilinin Türkçe olduğu hükmünü taşımaktadır -kuralı da değiştirme amacını güdemeyecekleri ve bu yolda faaliyette bulunamayacakları yasada açıkça belirtilmiştir.

Yüksek Mahkemenizin 26.2.99 gün (siyasî parti kapatma) esas 97/2 karar 99 sayılı kararlarında da belirtildiği gibi, Anayasa ve Siyasî Partiler Yasası da, Türk sözcüğü etnik kökenine bakılmaksızın Türkiye Cumhuriyetine yurttaşlık, vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkesi ifade etmektedir.

Siyasî Partiler Yasasının 78'inci maddesinin (b) bendinde ise, siyasî partilerin bölge ve ırk esasına dayandırılamayacakları belirtilmektedir. Buna göre, siyasî partiler, belli bir ırka, etnik kökene mensup olanların partisi olduklarını iddia edemezler.

Davalı parti ise, Kürt sorununun çözümüne, parti tüzüğünün amaç maddesinde ve programının merkezinde yer vermiştir. Ayrıca, Kürt kökenlilerin varlık ve kültürleri öne çıkarılmıştır. Parti tüzüğünde ve programında Kürt sorunu, Türkiye'nin temel sorunu olarak tanımlanmıştır. Bu anlayış, Türkler ve Kürtler ayırımını, ayrı bir Kürt ulusunun varlığının kabul edilerek vatandaşlık bilinç ve beraberliğini temel alan ulus kavramının reddini içermektedir.

Açıklanan nedenlerle, davalı partinin tüzük ve programında "Türkler ve Kürtler" biçiminde bir ayırım yapılması, ulus bütünlüğü içerisinde etnik kimliği olan, sorunları yadsınan ve baskı altında bulunan bir Kürt ulusunun bulunduğunun ileri sürülmesi. Siyasî Partiler Yasasının 78'inci maddesinin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve siyasî partilerin ırk esasına dayanamayacakları ilkelerine; ayrıca. Siyasî Partiler Yasasının 101'inci maddesinin (a) bendindeki bir siyasî partinin tüzük ve programının devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağı ilkesine de aykırılık oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Yüksek Mahkemenizin de, 26.2.99 gün ve 97/2, 99/1 sayılı kararında bu görüşte olduğu açıkça vurgulanmaktadır.

Davalı partinin programında, Türkiye'de merkezî hükümetin yerel sorunlara seyirci kaldığından, bu duyarsızlığın çarpık kentleşme sorununu doğurduğundan söz edilerek, devletin demokratikleşmesi, politik, yönetsel

demokratik katılımın ve çoğulculuğun sağlanabilmesi, hizmetin hızlandırılması için öncelikle merkezî devletin yerel yönetimler üzerindeki vesayetinin kaldırılacağı; toplumun kendisini yönetenleri doğrudan seçebilmesi; yönetimleri ve yönetenleri denetleyebilmesinin sağlanacağı; merkezî idare küçülürken yerel yönetimlerin kendi alanlarında daha çok söz sahibi olacağı; belediye ve il genel meclisleri temsilcilerinden yerel bölge meclisleri oluşturulacağı; bu anlayışa uygun olarak vali, emniyet müdürü, kaymakam gibi yöneticilerin seçimle gelmelerinin sağlanacağı; eğitim, sağlık, iş güvenlik ve vergi gibi konuların özerk yerel yönetimlere bırakılacağı belirtilmektedir.

Davalı partinin bu görüş ve hedefleri, Kürt sorununun çözümü için bir çare olarak öngördüğü ve gerçekleştirmeyi misyon olarak benimsediği idarî ademi merkeziyetçi sistem çerçevesinde devletin idarî bölgeler şeklinde yapılandırılması biçiminde belirtilen amaçla birlikte düşünülmeli ve değerlendirilmelidir.

Anayasa, özerk bölge, özerk yönetim birimi ya da federasyon gibi yapılanmalara bilinçli olarak yer vermemiştir. Ulusun tümüne ait en üstün kudret olan egemenliğin, federe devletler veya özerk bölgeler tarafından paylaşılması, ülke bütünlüğünün sadece siyasal sınırların korunması biçiminde anlaşılması, merkeziyetçi olmayan idarî yapılanmaların ülke bütünlüğünü bozucu nitelikte görülmemesi kabul edilemez.

Yüksek Mahkemenizin 18.8.93 gün 1-1 sayılı kararında da değinildiği gibi, devletin ülkesi ve ulusuyla bölünmez bütünlüğü kuralı, azınlık yaratamamasını, bölgecilik ve ırkçılık yapılmamasını ve eşitlik ilkesinin korunmasını içermektedir. Egemenlik ve devlet kavramlarının ulus kavramıyla bütünleşmesi, devletin herhangi bir kökenden gelenlerle ya da herhangi bir toplumsal sınıfla özdeşleştirilmesine engeldir. Bunun nedeni, ulusun çeşitli toplumsal sınıflardan oluşmasına karşın sınıflarüstü bir kavram olmasıdır. Bunun için egemenliğin kullanılmasından alıkoyan ve egemenliği bölen düzenlemeler, bölünmez bütünlük ve tekil devlet ilkesine ters düşer.

Davalı siyasî partinin programında, devletin yeniden yapılandırılması adı akında önerdiği idarî bölgeler ve egemenlik sahibi özerk bölgeler modelleriyle Siyasî Partiler Yasasının 78/b ve 80 maddelerine aykırı olarak devletin tekliği ilkesinin değiştirilmesi amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır. Siyasî Partiler Yasasının ulus bütünlüğü ilkesinin güçlendirilerek tekrarlanması niteliğindeki hükümlerinden biri olan "azınlıklar yaratılmasının önlenmesi" başlıklı 81'inci maddesinin (a)

bendinde, siyasî partilerin millî ya da dinî kültür, mezhep, ırk ya da dil ayırımına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri öngörülmüştür. Lozan Barış Antlaşması kapsamında bulunan azınlıklar bundan ayrıktır. Maddenin (b) bendinde ise, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak ve geliştirmek veya yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak millet bütünlüğünün bozulması amacını gütmek, siyasî partiler açısından yasaklanmıştır.

Yasayla, ülkedeki etnik grupların dil ve kültürleri yasaklanmamıştır. Çeşitli kökenlerden gelen yurttaşlar, kendi dil ve kültürlerine sahip bulunmakta, onları geliştirmektedir. Tarihi, dini, gelenek ve görenekleri aynı olan, kültürleri güçlü biçimde ulusal kültürde yerini alan bir topluluğun bireyleri arasında ayırımcılık yaratacak düzeyde kültür ayrılığı olduğunu ileri sürmek ve ortak ulusal kültürü yadsıyıp dışlamak gerçeklerle bağdaşmaz.

Parti tüzüğünün 3'üncü maddesinde "partinin amacı" bölümünde, Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşmayla çözmek, parti programının "Türkiye Değişmek Zorundadır" başlıklı bölümünde,"Türkiye hükümetlerinin, Kıbrıs, Bulgaristan, Yunanistan, Kosova ve benzeri ülkelerde bulunan azınlıklar, topluluklar için savunduğu tezleri Türkiye'de yaşayan Kürtler için de istemesi durumunda sorunun çözüm yoluna gireceği inancındadır" biçimindeki değerlendirmelerle, parti programının diğer bölümlerindeki düzenlemeler, farklı ulus ve ulusal azınlıkların varlıklarının kabul edildiklerinin istendiğini göstermektedir. Bunlar birlikte ele alındığında, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde millî veya dinî, kültür veya mezhep veya ırk veya dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun söylendiği, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacının güdüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu nedenlerle, davalı partinin tüzük ve programında, Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde kültür, ırk ya da dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunun ileri sürüldüğü, böylece Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amaçlandığından, parti tüzük ve programı. Siyasî Partiler Yasasının 81'inci maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırılık oluşturmaktadır.

Nitekim, Yüksek Mahkemenizin de, 30.11.93 gün, esas 93/2 (siyasî parti kapatma) karar 93/3, 19.3.96 gün, esas 95/1 (siyasî parti kapatma) karar 96/1,

26.2.99 gün esas 97/2, (siyasî parti kapatma) karar 99/1 sayılı kararlarından, aynı görüşte olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç ve istem: Bugünkü sözlü açıklamalarımızla, ayrıca iddianamede ve esas hakkındaki görüşümüzde yasal dayanakları ve gerekçeleriyle açıkladığımız nedenler gözetilerek, davalı partinin yerinde görülmeyen savunmalarının reddiyle, partinin tüzük ve programının iddianamemizde açıkladığımız bölümlerinin Anayasanın başlangıç kısmıyla 2,13, 14, 68'inci maddelerine ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasasının 78'inci maddesinin (a) ve (b) bentlerine; 80'inci maddesine, 81'inci maddenin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğundan, Hak ve Özgürlükler Partisinin, Anayasanın 69'uncu maddesinin beşinci fıkrası ve Siyasî Partiler Yasasının 100'üncü maddesinin (a) bendiyle 101'inci maddesinin (a) bendi uyarınca temelli kapatılmasına karar verilmesini saygıyla arz ve talep ederim."

B- Davalı Parti Temsilcilerinin Sözlü Savunmaları

Davalı Parti'nin sözlü savunması Parti Genel Başkanı Abdulmelik Fırat ve ve Genel Başkan Yardımcısı İbrahim Güçlü tarafından yapılmıştır. Abdulmelik Fırat kısa bir giriş içerisinde hayatına dair kısa bir kesite yer verdikten sonra Anayasayı değiştirmek veya yeni bir yönetim sunmanın Türkiye'yi bölmek manasına gelmediğini, Türklerle birlikte Cumhuriyeti kuran Kürtlerin sonradan kimliğinin yok olduğunu, bu nedenle halkımızın büyük zararlara uğradığını belirterek kendi kimlik, hüviyet ve kültürlerinden bahsetmeyi suç sayan bir mantığı kabul etmediğini beyan ettikten sonra AB ülkelerinden örneklere atıf yapmış ve kapatma davasının reddedileceği ümidiyle sözü yardımcısına bırakmıştır.

İbrahim Güçlü'nün sözlü savunmalarının ilgili kısmı şöyledir:

"…Aslında bu anlamıyla, esas hakkındaki savunmamızda belirttiğimiz gibi, duruşmanın, yani, bu safhanın da duruşmalı olmasının hakkaniyet, hukuk ilkeleri ve de bu aşamadaki mahkemenin yaptığına yüklediğim anlam itibariyle anlamlı olacağım, yani, özellikle, Sayın Yargıtay Başsavcısının da burada bulunmasının bizim için önemli olacağını düşünüyorum. Yani, bazen yazılarla, hele ki, yazılanlardaki canlılığı ve dinamizmi yakalama ruhundan uzaklaşmış iseniz, yazılanları anlayabilmek, o yazanların iç dünyasını anlayabilmek, o yazılanların amaçlarını anlayabilmek olabildiğince zordur.

Siz, hepiniz bizlerden daha tecrübeli meslektaşlarımsınız, bu konuda tecrübeleriniz var. Bu anlamda ben, davanın duruşmalı olmamasını

doğrusu, yani bir talihsizlik olarak değerlendiriyorum. Bu konuda Sayın Yargıtay eski Başkanımız Sami Selçuk'un, biliyorsunuz, bu sorunla ilgili veciz bir görüşü var. Öyle zannediyorum, belki sizlere ait olan buna yönelik görüşler var, izleyemediğim için, ya da herhangi bir yerde yakalayamadığım için ifade edemiyorum, beni bağışlayınız. Sayın Selçuk diyor ki: "Duruşmasız yargılama, yargılama değildir" Çünkü, duruşmadan amaç şudur: Bizi anlamak, karşılıklı birbirimizi anlamaktır diye anlıyorum ve yine, mahkemeleri, çok teknik olan bir sorunun ötesinde toplumsal bir vakıa olarak değerlendirdiğimiz zaman, ben, sizleri de., mahkemenizi de, kendimizi de, mahkemenin tabiî teknik statüsünü, hukuksal statüsünü, yetki ve sorumluluklarını görerek, kendimizden bir parça olarak değerlendirdiğim için bunu ifade ediyorum.

Şimdi, Sayın Kanadoğlu, 31.10.2002 günlü sözlü savunmasında, bizim söylediklerimizden, bizim ön savunmada ileri sürdüğümüz görüşlerden ve yine esas hakkındaki savunmada ileri sürdüğümüz görüşlerden hiç etkilenmeden... Haydi bizden etkilenmemesini anlayabilmek mümkündür; Türkiye'nin izlediği rotayı, doğrultuyu, yani, Avrupa Birliği üyeliği konusundaki çabalarını, doğrultusunu ve bu çabaların teknik bir sorunun ötesinde bir değişim, yeniden bir yapılanma sorunu olduğu ve bu yapılanmanın hukuk alanını daha çok ilgilendirdiği, biraz sonraki konuşmalarımızda hukuk neden hayatımızın bütün alanlarını kapsadığını -benden daha iyi biliyorsunuz, ben de yeri gelince ifade edeceğim- çok önemli bir alan olduğunu, yani, bir toplumda hukuk yoksa, bir toplumda adalet yoksa, o toplum sosyolojik anlamda da modernitesi, hatta modemite öncesi birtakım toplum şekillenmelerinden daha geri olarak ifade edebilirler.. Modern toplum, hukuk demektir. Hukuk da -yine biraz sonra ifade edeceğimiz ve kabul edeceğimiz gibi- demokrasiyle iç içe geçmiştir. Modernite, demokrasi demektir, hukuk demektir, adalet demektir. Bu anlamıyla, Sayın Kanadoğlu, isterdim ki yine burada gerçekten karşılıklı konuşmamızın yararlarının olacağını düşünüyoruz biz.

Biz, sayın genel başkanımın da ifade ettiği gibi, aslında zor bir işle ilgileniyoruz, Türkiye'nin çok önemli zor işlerinden biriyle ilgileniyoruz, Türkiye'nin fay hattını oluşturan, çatışma sorunlarından birisiyle ilgileniyoruz. Hem de toplumun, eğer tabi olduğumuz, aidiyetimiz olan büyük Türkiye toplumunu ele aldığımız zaman, hem de tabi olduğumuz etnik ulusal topluluğu, Kürt toplumunu ele aldığımız zaman, çatışmayı isteyen şahinlere rağmen, önemli bir iş görmeye çalışıyoruz.

Ben, şuna inanıyorum, benim tecrübem bana bunu Öğretiyor, hukuk kültürüm bana bunu öğretiyor: Bugüne dek birlik ve beraberlik tezini kuru bir içerikle savunanların, devletin birliği ve bütünlüğünü içeriksizce savunanların, devletin bütünlüğünü, yahut da devleti iyi bir aile reisleri olarak göremeyenlerin, eşitlikçi, adaletçi aile reisleri olarak göremeyenlerin, bu toplumda çatışma ortamını, bu toplumda çatışmaya neden olduklarını ve zaman zaman büyük çatışmalara neden olduklarını hatta bizatihi organize ettiklerini...

Biliyorsunuz, Kürtlerle ilgili işte "28 isyan yapıldı ve 29'uncuyu da bastırdık" denilmektedir; ama, sadece bu sanki bir askerî sorunmuş gibi; yani, bu ayaklanmalar niye çıktı, neden çıktı, kimler çıkarttı, birtakım özel güçlerin bu hareketi erdeki rolleri ne oldu?!.. Bırakalım öncesini, yakın tarihimize bakalım; şu son 15-20 yıldaki silahlı çatışma dönemine bakalım; bu silahlı çatışma döneminde, ben, devletin özel güçlerinin, organize güçlerinin çok önemli bir rol oynadığım, bazı güçlerin, iktidar odaklarının kendi iktidarlarını devam ettirmek için bu çatışmaya ihtiyaç duydukları düşüncesindeyiz biz. Bu, bizim toplumlarımızı karşı karşıya getirdi; iç dinamiklerimizi parçaladı.

Gidip bölgeyi, Kürt bölgesini -mutlaka sizler de izliyorsunuz- gidip izlemek gereklidir; bu toplum 21'inci asırda hangi aşamada, kendi dinamiklerinin ötesinde nasıl alabora olmuş, demografisi nasıl değişmiş, nasıl bir ast üstlük söz konusudur, buna baktığımız zaman bile, bugüne kadar sürdürülmüş olan politikaların çok doğru sürdürülmediğini göreceğiz.

Mesela yine. Sayın Genel Başkanımızın 45 yıllık siyasî hayatından örnek vermesinin şöyle bir anlamı olsa gerek, ben şöyle algılıyorum: Ben ki, 45 yıl bu memlekette siyaset yapıyorum, eğer, bu ülkeyi bölmek istemiş olsaydım, bölmek fiilî bir olaydır, o zaman ben de 45 yıllık süre içinde dağa çıkmam gerekliydi, silahı ele almam gerekliydi, çatışma yaratmam gerekliydi. Bunu yaratamadığıma göre, bu, Sayın Savcıya ve sizin mahkemenize mutlaka büyük bir mesaj veriyordur.

Şimdi, ben kendimi ele alayım. Ben, 12 Eylülden sonra 18 yıl yurtdışında kaldım ve 1998 yılında Türkiye'ye döndüm. Dönmemin nedeni, olanaklarımın da çok iyi olmasına rağmen, -biliyorsunuz, yani herkesin Avrupa'da belli ölçüde olanakları iyi olabilir- dönmemin nedeni, gerçekten içler acısı o gelişmeler karşısında bizim bazı şeyleri yapabileceğimizdi; yani, bazı katkılarda bulunabileceğimizdi. Biz bu katkıyı da, kendim siyasetçi olarak, işte, hukukçu, siyasetçi, siyaset bilimiyle az çok ilgilenen, sosyolojiyle

ilgilenen bir insan olarak katkıda bulunacağımı düşünüyordum; ama, bu kadar iyi niyetle başlatılmış olan bir çabanın, bir hareketin hem de partimizin kapatılmasından 2 hafta sonra ya da 1 ay sonra, Şubatta kuruluyoruz, 7 Martta gazetelerde, bizim partimiz hakkında Sayın Yargıtay Başsavcısının dava açtığını öğreniyoruz. Yani, bizi denemeden, bizi sınamadan, belki de teknik anlamda -belki de- diyorum, teknik anlamda programda yanlış kavramlar da kullanmış olabiliriz, bazen kavramlarla, kavramlaştırmalarla hayat aynı değildir. Hatta, biz çoğu zaman kavramların ötesinde bazı şeyler yaparız. Onun içindir ki, Türkiye'de deniliyor ya "hukukla yaşam bağdaşmaz, hukukun boşlukları çoktur" Bu, belki de bunun tam ifadesidir, bu siyasetle ilgili de vardır.

İkincisi, eğer, bir ülkede sınırsız bir düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü söz konusu değilse ve bu, bireysel, kollektif hak ve özgürlükler çerçevesinde, güvenceye alınmış hak ve özgürlükler çerçevesinde yaşayan bir topluluk değilseniz, özgürce kendinizi ifade edemiyorsanız, ifade ettiğiniz zaman da kavramlar mutlaka reaksiyonel kavramlara dönüşebilir. Çünkü, kavramlar, kavramsallaştırmalar canlı bir organizma gibidir. Canlı organizma nasıl gelişirse kavramlar da öyle geliştir.

Hukuk felsefesine bakalım, hukuk pratiğine bakalım; biz bunu çok rahatlıkla görebiliriz. Yani, 20 yıl öncesinde sayın büyüklerimizin, profesörlerimizin, hocalarımızın kullandıkları kavramlarla ve yükledikleri anlamlarla bugünkü anlamların çok farklı olduğunu, çok fark edebilecek durumdayız biz; çünkü, koşullar değişmiştir. O anlamda bazen de yanlış kavramlaştırma da söz konusu olabilir.

Ve ben 18 yıl sonra geliyorum, bölücü bir parti kuruyorum, Türkiye'yi bölmek için!.. Ve diğer arkadaşlarım da -sayın genel başkanımın da ifade ettiği gibi kurucu arkadaşlarım- daha önce birçok partilere kurucu olmuşlar, o partiler kapatılmış ve yine biz kader birliği yapmışız, "Hak ve Özgürlükler Partisini" kurmuşuz ve o arkadaşlarımızın çoğu da 5 yıl 10 yıl hapis cezaları alıyor, buna rağmen, bu Türkiye ile ilgili olan, Türkiye'deki halkla ilgili olan sevgisini, insanlıkla olan ilgisini devam ettiriyorlar; demiyorlar ki, biz de bu ülkenin dışına çıkalım ve ülkenin dışında Türkiye'ye karşı salvolar yapalım. Diyorlar ki biz yine burada kalacağız, bizi cezalandırın, biz yine kalacağız: çünkü, biz biliyoruz ki, bu durum değişecektir.

Sayın Yargıtay Başsavcısının kurgusu şu: Şimdi bir defa, Avrupa Birliği sürecinde ya da Avrupa Birliğini bırakalım bir tarafa, eğer, demokratik bir toplum ve yeniden yapılanacak bir toplum, geleneksel bugün kullanılan hepimizin aşağı yukarı üzerinde anlaştığımız bu kavramları eğer genel

ifadelerle kullanırsak, farkına var... Senaryosunun dışında eski senaryonun takipçisi Sayın Yargıtay Başsavcısı. Yani, Türkiye, 1970 lerin Türkiyesi değil.

İşin doğrusu, ben, Sayın Yargıtay Başsavcılarının eski senaryoya bağları olmalarına rağmen, yani, Kürtlükten bahsettiğim zaman, Kürtlerden, etnik gruplardan, farklı inanç gruplarından bahsettiğiniz zaman eğer, dava açılacaksa, neden Süleyman Demirel hakkında dava açılmadığını anlamış değilim, anlamış değiliz. Ya da Sayın Turgut Özal hakkında, onun partisi hakkında. Sayın Mesut Yılmaz ve onun partisi hakkında. Sayın Erdal İnönü ve onun partisi hakkında neden kapatılma davası açılmadığı konusunda doğrusu anlamaktan zorluk çekmenin ötesinde bunun bir çifte standartlık, bunun bir önyargı olduğunu görmemiz gereklidir.

Sayın Turgut Özal diyor ki: "Bu memlekette 12 milyon Kürt var," Üstelik orada da kalınmıyor, daha sonraki tartışmaları biliyorsunuz; eğer, bir halk varsa, onun bireysel ve kolektif haklan da vardır. Demek ki, Kürtlerin bireysel, kollektif hakları da söz konusudur. "Bunları tartışalım" demiştir Sayın Turgut Özal.

Hatta, zaman zaman bazen düşünsel anlamda provakatif olarak gündeme şöyle şeyler gelmiştir: Türkiye federalizm mi yoksa otonomi muhtariyet mi söz konusu olabilir. Şunu çok iyi biliyorum ki, Sayın Turgut Özal, bunlar benim sorunum değil, bunlar tartışıla tartışıla bir yere varılır, bunları tartışa tartışa bir yere vardırabiliriz. Yani, toplumların yeniden yapılanması sorununda, ki, ana nokta şu, hareket noktası Türkiye'nin... Çünkü, 12 Eylülde, 12 Eylül rejiminden, askerî rejiminden çıkıyordu, demokratikleşmesi gerekir, yani, "biz demokrat değiliz daha, bu ülkede demokrasi yok" diyordu.

"2- Yarı ve yerli malı demokrasi içinde bile, biz daha realitelerimizi ifade edebilir durumda değiliz" diyordu.

Dolayısıyla, biz bu realiteleri ifade ettikçe, demokratikleşme ve yeni yapılanmayla -ben öyle algılıyorum- bence Avrupa Birliği süreci de bugün odur, ya da biz öyle algılıyoruz; bugünden şablonları geçiremeyiz biz toplumun üstüne. Yani, tamam, kavramsal yanlışlar yapabiliriz: ama, demokratik zihniyetimizden dolayı topluma bir şey dayatmıyoruz, programımız incelendiği zaman.

Gene Sayın Başsavcının söylediği gibi, federalizmi mi?.. Bölge meclislerinden bahsetmişsiniz, yerel yönetimlere özerklikten, vali, kaymakam ve emniyet müdürlerinin seçimle tespit edilmesi konusunda, "olsa olsa bu federalizm olur" gibi bir sonuç çıkarıyor Sayın Başsavcı.

Şimdi, şunu çok içtenlikle söylüyoruz biz: Biz, şuna ikna olursak, Türkiye'de bizim kafamızda o şablon şekillenirse ve Türkiye'nin refah ve Türkiye insanının refah ve mutluluğunun, o bizim kafamızda şekillenen federalizm modeliyle gerçekleşebileceğini düşünürsek, biz, onu aynen programımıza geçeriz; çünkü, sistemler, her şey insanın mutluluğu içindir; biz öyle düşünüyoruz... Her şey insanın mutluluğu içindir; her şey, bu ülkede, Kürdüyle, Türküyle, diğer etnik gruplarıyla, Lazıyla, Çerkeziyle, Alevisiyle, Sünnisiyle, Musevisiyle, Hıristiyanı ve Müslümanıyla herkesin mutluluğu içindir. Eğer bir sistem, eğer bir proje, toplumsal bir hukuk, bir topluma huzur, refah getirmiyorsa, siz onda ne kadar diretirseniz diretin, biz ne kadar diretirsek diretelim, refah ve mutluluğu getirmediği gibi refah ve mutluluğu daha da dumura uğratır.

Biz şunu söylüyoruz: Türkiye'de el yordamıyla yeniden yapılanıyoruz. Gerçekten Türkiye insanı, gerçek demokrasinin temsil anlamında kendi kafasında yaşadığı bir model söz konusu değildir. Bir tek model var; büyükler söyler, biz uyarız; babalar anneler söyler, biz uyarız; devletimiz söyler, biz uyarız; komutanımız söyler, biz uyarız; ağamız söyler, biz uyarız.... Şimdi, bu model, demokratik bir temsil modeli değil; bu, bir otoriter, totaliter sistem modelidir. Bizdeki zihniyet, bizdeki davranış tarzı, yaşam tarzı budur; biz, buna alışmışız. Dolayısıyla, yeni modeller yaratmak önemli ölçüde bir tartışmayı, araştırmayı ve incelemeyi gerektiriyor.

Avrupa Birliği ülkelerinin demokrasi tarihi eski bir tarihtir. Şimdi, bu eski tarih içinde, son dönemlerde Avrupa konvansiyoneli oluştu. Nedeni şu: Mevcut olan demokrasinin, mevcut olan modellerin Avrupa Birliği için yeterli olmadığını saptamış olmalarıdır. Mevcut olan demokrasinin doğrudan demokrasi ve doğrudan temsili engellemek, engelleyen sistem için tıkanıklıkları tespit etmiş olmalarından dolayıdır. Onlar bile, mevcut olan temsilî demokrasiyi yeterli görmüyorlar, daha ileriye götürebilmek için, daha derinleştirebilmek için yeni modeller peşindeler, yeni bir anayasa arıyorlar.

Bizim Sayın Başsavcı, Anayasanın değişmesinden bahsettiğimiz için "bu parti, olsa olsa bölücü bir parti olur" diyor. Şimdi, düşünebiliyor musunuz, güçlü anayasal düzenlere, demokratik anayasal düzenlere sahip olan Avrupa, yeni anayasa yapmak istiyor, yeni bir anayasayı oluşturmaya çalışıyor.

Yüce Mahkemenizin üyeleri ve Sayın Başkanı, bu anayasayla ilgili rahatsızlıklarını belirtiyorlar. Haksızlık olmasın diye söylüyorum, haksızlığın; yani, rahatsızlığı belirtmenin ötesinde Yargıtay eski Başkanımız

"bu, olsa olsa ordunun tüzüğü olabilir" dedi. Şimdi, ordunun tüzüğüyle nasıl bir demokratik toplum olabiliriz?!.

Anayasayı bizim dışımızda herkes tartışır, onlar bölücü olmaz, onlar yıkıcı olmaz; ama, biz Kürk kökenli vatandaşlar, Türkiye'deki vatandaşlar konuşuruz, bölücü oluruz ya da anayasayı gerçek tanımına kavuşturalım dediğimiz zaman bölücü oluruz, yıkıcı oluruz, bizim kurumlarımız, bizim partimiz yıkıcı, bölücü olur; ama, yeni hükümet "biz yeni anayasa yapacağız" dediği zaman yıkıcı, bölücü olmaz. Biz, onun da, yıkıcı, bölücü olmadığını düşünüyoruz; çünkü, neden; toplum, 1980'den bu yana 22 yıl geçti, herkes ifade ediyor bunu; Yüce Mahkemeniz ediyor, Yargıtay ediyor bunu, siyasetçilerimiz söylüyor, sivil toplum örgütlerimiz söylüyor, sermayedarımız söylüyor, işçimiz söylüyor, köylümüz söylüyor, kadınımız, çocuğumuz söylüyor, Kürdü söylüyor, Türkü söylüyor, Lazı söylüyor, Çerkezi söylüyor; ama, buna rağmen, biz, halen şu noktadayız: Anayasayı değiştiremezsiniz. Neden, çünkü. Anayasaya uygun kurulmuşsunuz. Evet, biz, Anayasaya uygun kurulduk, doğrudur. Siz, bir hukuk sisteminin içerisinde hareket edersiniz; ama, bir anayasayı değiştirme talebi kişilerin ve kurumların hakkıdır, bunu talep etmek bunun hakkıdır; meşru demokratik zeminlerde bunu talep etmek ve bunun koşullarım kitleselleştirerek, kitlesel bir uzlaşmayla, toplumsal bir uzlaşmayla bunu gerçekleştirmek demokratik bir tutumdur. Yani, Anayasaya göre kurulmuş olan kurumlar, siyasal partiler... Yeri gelince ifade edeceğim. Öyle zannediyorum Sayın Haşim Kılıç'ın görüşlerinden bir tanesidir ve aynı zamanda şu andaki Anayasa Mahkemesi eski başkanımız Sayın Ahmet Necdet Sezer'in de bu doğrultuda görüşleri var. Demokratik Kitle Partisinin kapatılmasıyla ilgili gerekçeli karara göz atarsanız, orada, Avrupa İnsan Haklan Mahkemesinin, mahkemenizin kapatma kararıyla ilgili yaptığı; yani, birtakım kararların yorumunda diyor ki; Anayasaya uygun olan bir kurum. Anayasayla çelişen düşünceler, görüşler ileri sürebilir; bu, hiçbir zaman anayasayı ihlal anlamına gelmez demokrasilerde. Eğer biz mevcudu kabul edeceksek, biz bir siyasal partiyiz, bizim dışımızda partiler var. Biz kurulduğumuz zaman 40 parti mi, 41 parti mi vardı; biz, niye yeniden bir parti kuralım, yani, bizim yeniden bir toplumsal projemiz yoksa; biz, bu ülkeye yeni bir anayasa; biz, bu ülkeye yeni bir hukuk; biz, bu ülkeye yeni bir idarî sistem; biz, bu ülkeyi yeniden tanımlamak diye bir durumumuz olmayacaksa veyahut da biz, eğer mevcut olan hukukun yetersizliğini görüp, varılması gerekli olan hukuk sistemi için bir proje üretemeyeceksek ve bunun arasındaki ilişkileri kurmaya çalışmak istemezsek, neden yeni bir siyasî parti olalım ya da eğer mevcut olan siyasal partiler ve hatta resmî ideolojinin Türkiye

tanımlamasına katılırsak, biz, niye bir siyasal parti olalım ya da hiçbirimizin olmasına gerek yok; bir tane devlet partisi kurardık, hepimiz de o partinin üyeleri olurduk. Neticede de, biliyorsunuz, 1946 öncesinde bir tek partimiz vardı; ama, sonradan anlaşıldı ki, bu parti bizim ihtiyaçlarımıza cevap vermez; bu, demokrasi değildir. Onun gelişim sürecini benden iyi biliyorsunuz, benim anlatmama gerek yok; ama, bu, şu demektir, bunu şunu ifade etmek için söylüyorum; Yani, hiçbir olay tesadüfen çıkmaz, sosyolojik temelleri vardır, psikolojik, sosyopsikolojik, sosyokültürel nedenleri vardır.

Yıllardır bir şeyi bir türlü anlayamaz Türkiye: Türkiye kendisini, şu tanım etrafında tutarak kendisine en büyük kötülüğü yapmıştır. Bizim partimiz bunu eleştiriyor, tek ulusa dayalı olacağız, tek dine dayalı olacağız, tek mezhebe olacağız, tek sınıfa dahil olacağız... İnsanlar "bu ülkede işçi sınıfı var" diye yıllarca, onyıllarca hapis yattılar, işçiden bahsetmiş olmak komünizm oldu. Kendim de, 1970'te Kürtçü olarak yakalandım, cezası 3 yıl falandı, sonunda sıkıyönetim mahkemesi, olağanüstü dönem mahkemesi baktı ki, zaten, bu 3 yılı fazlasıyla yattı, en iyisi buna bir de komünist Kürtçü örgütleyip, 15 yıllık bir süreyle bunları uzun tutalım. Şimdi, tek işçi varsa bu memlekette... Neticede çıktı ki ortaya, hayır, bu memlekette tek sınıf yok. İnsanlar, bunu ısrarla söylediler, bunun için bir yığın insanımız şu anda toprağın altında, bununla ilgili olarak birbirimize düşmanlık besledik bu memlekette, çile çektik, sürgünler yaşadık... Sonunda, bu memlekette, hakikaten işçiler de var, bunlar için sendika gereklidir; köylüler var, köylüler için kooperatif gereklidir; sermayedarlar var, bunun için TÜSİAD gereklidir...

Şimdi, peki, tek ulus var... Peki, nedir tek ulus; Türk Ulusu var, onun dışında hiçbir etnik gruptan, topluluktan bahsedemezsiniz; yani, 20 milyon Kürt, nüfusun üçte biri Kürt, Kürtçe mi konuşuyor, yani, ne anlamı var, çok mu önemlidir diyebilir; Çerkez mi; o da önemli değil... Şimdi, birileri de diyor ki, bunu yapmakla, siz toplumu yeniden tanımlayamazsanız yeniden İnşa edemezsiniz. Toplumun doğal dengeleri var. Neden, acaba, bu bölgeler arasında bu tür bir dengesizlik söz konusu?.. Neden, yani, Hakkâri geri, öbürü ileri; bunların galiba nedenleri olsa gerektir. Şimdi, nedenlerini saptamadığımız zaman, böyle bir dünyanın içerisinde nasıl denge kurabileceğiz. Yani, korkularla, kuşkularla, Sayın Kanadoğlu'nun düşünceleriyle, senaryo ve toplumsal kurgusuyla ya da onun gibi düşünen çevrelerin, güçlerin, Türkiye'yi hiçbir türlü çatışma kültürünün dışına çıkarmak istemeyen o özel güçlerin dışında biz bunu nasıl sağlayabiliriz? Ya da, peki bu yok. Sayın Kanadoğlu'na, esas savunmamızda da belirtmiştik,

sayın mahkemenize de bu konuda şey yapmak... Avrupa uyum yasalarında evirdiler çevirdiler... Dediler ya, biz "Kürt" dediğimiz için yargılanıyoruz, ceza alıyoruz ya da "biz" derken, sadece Kürtler değil; çünkü, bunu söyleyen sadece Kürtler de değil, onu da söyleyeyim Sayın Başkan, sayın mahkeme üyeleri, bizim dışımızda da bu gerçekleri görenler var; yani, Kürtlerin dışında da yırtınıp yakınanlar var, diyorlar ki "bu gerçekleri görelim, bizim çocuklarımız çatışmasın. Bu realiteleri gördükten sonra da toplumu onun üzerinde inşa edelim" diyorlar.

Avrupa uyum yasalarında şu gerçek kabul edildi, ifade edilmedi. Sanki derseniz ki, ülkemizde Türkçenin dışında Laz, Çerkez, Kürtlerin de lehçeleri, dilleri var, dünya yıkılır. Tabiî, biz şunun farkına varmayız: Bunu ifade etmemekle o toplumun dışlandığını, o toplumun horlandığını, o toplumun kendisini egemen olanla, hükmedenle, o da Türk kavramıyla ifade ediliyorsa, mukayese ederek, içinde çatışma kültürünü, şiddet kültürünü beslediğini bizim yöneticilerimiz göremez durumdalar. Diyorlar ki "yabancı dillerde ve lehçelerde..," Ondan sonra yönetmelikler... Siz, televizyonlarda 4 saat; pardon, bütün bu dilleri televizyonda haftada 2 saat radyoda 4 saat... Burada söylemek istediğim şu Sayın Başkan, sayın üyeler; bu bir şeyi çıkardı ortaya; yıllardır birtakım doğruları söyleyen insanlar doğrulandı.

Geçen gün Avrupa Birliği ve Türkiye üzerine bir sempozyuma katıldım, sempozyumda dediler ki "bu Avrupa uyum yasaları ne getirdi ne götürdü?" Dedim ki, belki fazlasını götürecek... Bazen bir şeyi yapmamak yapmaktan daha iyidir; yani, adama "sizi tanımıyoruz, televizyonda Kürtçe programa gerek yoktur" dersiniz, onu anlarsın; fakat, eğer derseniz ki, haftanın 2 günü... Ondan sonra onlar da bakarsa ki, yahu 40 ulusal televizyon var, yerel bölge televizyonları var ve o televizyonlarda bangır bangır Türkçe programlar yapılıyor... Bu insanlar diyecekler ki, biz neyiz, biz de bu memlekette vergi ödeyen insanlarız, askerlik yapıyoruz, bu memleketi koruyoruz, bu memleketin insanlarıyız, neden bu ayırımcılık?! Evet, bu tamda bir etnik ayırımcılıktır ve şu anda bizim yöneticilerimiz, devletimiz, etnik ayırımcılık yapıyor, uluslararası sözleşmeler açısından da tam da böyle bir ayırımcılıkla karşı karşıyayız. Bir şey söylüyor, diyor ki, bunları yıllarca söylediniz; ama, biz, sizi dolaylı doğruluyoruz. Böyle bir mesajı bize iletmekle, biz de, yıllardır yırtınıp söylediğimizin, hep "yahu doğru değildir" dedikleri zaman, "acaba mı doğru değildir" kompleksinden biraz kurtulup, "Demek ki, bizim de söylediğimiz 40 yıl sonra doğrulandı..'.' Sayın Turgut Özal söylemese, Sayın Süleyman Demirel ve Erdal İnönü "Kürt gerçeği var" demese; yani, bu...

O bakımdan biz, bu senaryoyu, bu kurguyu değiştirmek zorundayız; yani, Türkiye ile ilgili senaryo, kurgu değişmezse, Türkiye'yi yeniden tanımlamazsak, eşitlikçi yaklaşımlar göstermezsek, bunun adı demokrasi olur olmaz, o ayrı bir olaydır; ama, aile reislerinin, anne ve babanın bütün çocuklarına eşitçe yaklaşması prensibini, anlayışını devlete egemen kılamazsak, modern bir toplum olmamız, refah ve mutluluğa kavuşmamız olanaklı değildir.

Bugün bir haber, Avrupa Birliği üyeliği konusunda, aslında hem önemli bir gün, Kopenhag zirvesinin olduğu bir gün, mahkememizin bugüne denk gelmiş olmasının, umut ederim ki, geçiş toplumu açısından da mahkemeniz de aynı zamanda bir geçiş sağlayacaktır; yani, bu çok önemli bir olay olacaktır, böyle bir gün gerçekten çok önemli; çünkü, Kopenhag zirvesi demek, şu anda uğraştığımız olay şu demektir: Bazı sosyolojik siyaset biliminde kırılma noktası dediğimiz ya da daha yumuşatılmış ifadelerle, toplumumuz yeniden yapılanıp, demokratikleşip, demokratikleşmemenin tam da geçiş noktasında, bugün öyle bir gün. Çok tesadüf değil bugünler; çünkü, tarihler, günler bazen tesadüf gibi görünür; ama, belirli gelişmelerin ürünüdür ve bakıyoruz ki, bugün, hükümetimiz, AK Parti Hükümeti, eğer 2005'te şartlı müzakere tarihi verirseniz diye, birinci uyum paketini askıya almış. Bugün, Anayasa Mahkemesinin salonundayken, öyle zannediyorum ki, Anadolu Ajansından gelen bir basın mensubu arkadaş ifade etti. Ortaya çıkıyor ki, demek ki, biz kendimiz için bir demokrasiyi, halkımıza layık gördüğümüz bir demokrasiyi, halkımızın kollektif, bireysel ya da halklarımızın bireysel ve kollektif hak ve özgürlüklerini güvence altına almak için bu işleri yapmıyoruz, Avrupa Birliğine girmek için yapıyoruz. Tabiî, bu, ciddî bir aldatmacadır. Sorunlar, yıllardır böyle geliyor Sayın Başkan, sayın üyeler, Türkiye'de yıllardır böyle geliyor.

Bizim partimiz, bu senaryoyu, bu kurguyu değiştirmek için, Türkiye'yi yeniden tanımlamak için ortaya çıktı. Başarı ve başarısızlıklar ayrı tartışma konusudur; ama, biz, bir defa önce doğru tespit yapmayı doğru görüyoruz, Türkiye'yi yeniden tanımlamaya çalışıyoruz; ama, bizim Sayın Başsavcı, bunları gözetmeden; yani, parti program ve tüzüğümüzü gözetmeden alelacele, üç hafta sonra ya da bir ay sonra bizim partimiz hakkında dava açıyor.

Bizim düşüncemize göre, yine, mahkemenizin birtakım sayın üyelerinin de görüşünün bu olduğunu biliyorum, sadece parti program ve tüzüğünden dolayı bir partinin kapatılması demokrasiye aykırıdır. Yine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde, yine sizin mahkemenizin birçok kararında da ifade

edildiği gibi, program ve tüzükler ifade özgürlüğü kapsamında ele alınmak durumundadır; çünkü, partilerde aşağı yukarı, tesadüf olmasa gerektir, şahsiyet olarak tanımlanırlar; ama, onlar hükmî şahsiyetlerdir. Demektir ki, hükmî şahsiyetler canlı, belki bizim gibi kanlı ve canlı değillerdir; ama, bizden daha kanlı canlı başka yönleri vardır, kendilerini bu anlamda ifade ederler. Dolayısıyla, kurumun kendisi, bir dönem sonra, eğer siyasal partiyi ele aldığımız zaman, kurucuları ve üyeleri yöneticilerle birlikte yeni bir sentez oluştururlar. Dolayısıyla bu, hükmî şahsiyetin kendisini ifade etmesi gereklidir; İfadesi de, programlarda, tüzüklerde kendisini ifade eder. Bu anlamıyla biz, sadece program ve tüzüğümüze bakarak, hakkımızda açılmış olan kapatılma davasının yerinde olmadığını; yani, esas savunmamızda da bunu belirttiğimiz gibi, mahkemenizin bunu gözeteceğini düşünüyoruz.

Yine, mahkemenizin, esas hakkındaki savunmamızda belki belirtmiş olmamıza rağmen, üzerinde durması gerekli olan bir şey var. Bazı, tesadüfen demiyoruz, biz parti olarak ya da bizim dışımızda belirli talepleri dile getiren partiler bir ihtiyacın ürünüdür. Biz, ciddî bir ihtiyacın ürünüyüz. Biz, demokratik entegrasyonu, çok dilli, çok kültürlü toplumsal yapıyı yeniden yapılandırmanın çok önemli görevlerini yüklenmiş olan bir sivil kuruluşuz aynı zamanda; yani, biz, toplumda Kürtlerin taleplerini, isteklerini ağırlıkla ifade ve formüle etmemiz, bu toplum için bir ihtiyaçtır.

Eğer olmazsa, bizim gibi partiler; yani Hak ve Özgürlükler Partisi gibi partiler, daha öncesinde kapatılmış olan partilerimizin ağırlıkla önemli bir bölümü olmazsa, bu toplumda, farkına varmadan, bizim, sizin elinizde değil, çatışma kültürü gelişmeye başlar ve çatışma ortaya çıkar.

Biz ise parti olarak, çatışmasız, şiddetsiz, sorunların çözümü için bir araç, bir vasıta olmaya çalışıyoruz ve bugüne kadar da -Genel Başkanımızın da ifade ettiği gibi- bizim partimiz de hep bunu gösterdi. Hatta zaman zaman evrensel demokratik ilkeler açısından yapılan haksızlıklardan meşru müdafaa hakkını bile bir hak olarak kullanmayı belirli dönemlerde kendimiz için doğru bulmadık. Şiddetle karışık olmasına rağmen, şiddetten kaçarak, baskılardan kaçarak, şiddet ortamını zayıflatmaya, mümkün mertebe uzlaşma kültürünü, demokratik uzlaşma kültürünü, birlikte yaşama kültürünü geliştirmeye çalıştık. Bunun için bizim partimiz, partimiz gibi partilerin temel bir ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz. Ve yine bizim partimiz, şuna inanıyor: Kendisini demokrasiye bağlı görüyor. Bizim partimizin programında da belirttiği gibi, biz, Avrupa Birliğinin standartlarında, en azından standartlarında bir demokrasinin, Türkiye için, Türkiye'nin ona layık olduğunu söylüyoruz; ama, şu gerçeği de görüyoruz: Türkiye,

demokrasi rejimini benimseyen bir rejim. Batı demokrasisine öykünerek ortaya çıkan bir rejim. İşte, Osmanlı İmparatorluğundan ele alırsanız, işte Batılılık ve demokrasi geleneğini eğer oralarda başlatırsa, iki yüz yıllık bir tarihi var bunun. Ama, her zaman yapar göründük biz; biz, hep yapar görünürüz, yapmayız. Biz, demokrat görünürüz, demokrat olmayız. Bu, genel bir kültürdür. Bu kültürü değiştirmek istemeyiz ya da farkına varmadan üstelik moderniteyi savunmuş olan yöneticiler olarak, geleneksel ve demokrasiyi geliştirmeyecek olan bir siyasî kültürün referanslarına hep kendimizi, kendi küçük çıkarlarımız için teslim ederiz. Türkiye'de, hep, bu böyle olmuştur. Hep "demokrasi" denilmiştir; ama, hiçbir zaman demokrasi layıkıyla olmamıştır.

Biz demokrasiyi savunmuşuzdur, evimize dönmüşüzdür, eşlerimizin üzerinde hegemonya kurmuşuzdur. Herkes, fırsat bulduğu zaman orada hegemonyacı kültür kendisini göstermiştir. Bu, toplumumuz için geçerli olandır.

Biz, buna son vermek istiyoruz. Gerçekten, yapar görünen değil, yapan bir demokrasi istiyoruz, sorunları çözen bir demokrasi istiyoruz. Herkesin kendisini ifade ettiği, ben bu topluma gönüllü bağlıyım diyen insan toplumunu yaratacak bir demokrasiyi öngörüyor bizim partimiz; biz, böyle bir demokrasiyi savunuyoruz.

Siz, bana baskı yapabilirsiniz, sevmediğimi söylemeyebilirim; ama, içimde, sevmiyorsam sevmiyorumdur. Zorla hiçbir kimseyi, örneğin zorbalıkla egemen olan elit, kendi dışındakine baskı yapmaya çalışmıştır, her zaman tepki görmüştür. Son zamanlarda yaşadık, şimdi herkes vah tuh ediyor, onu da anlamlı bulmamakla birlikte, biz kendi açımızdan anlamlı, demokrasi açısından bir renklilik görmekle birlikte, biz, hep rüzgâr eker, fırtına biçeriz. Şu yakın seçimlerde, illa birilerini iktidar yapacağız dediler, halk dedi ki "hayır, iktidar yapacaksanız, buyurun, ben yapıyorum." Onun için, rüzgâr ektiniz, fırtınayı biçersiniz. Umut ederim ki, tabiî, bu fırtına değil, söz gelişi olduğu için söylüyorum; yani, AK Parti ve Hükümetini, o anlamda bir yaklaşım anlamında demiyorum; ama, özel müdahalelerle özel güçleri iktidar yapmak açısından bir fırtına biçilmiş oldu.

Şimdi, bu anlamda da demokrasinin en önemli unsurlarından birisi ya da demokrasinin gereği, demokrasilerde siyasî partilerin kapatılması zorlaştırılmıştır. Hiç yoktur demiyorum; çünkü, yakın sürede İspanya Örneği var, Bask örneği var; Batassuna Partisi; yani, ETA'nın... ETA, bir şiddet örgütü ve de kapatılan parti onun yan örgütü olmasına rağmen, uzun bir dönem demokrasi bu riski göğüsledi ve partiyi kapatmadı; ama,

biliniyordu, herkes biliyordu, ETA var, bunun bir de legal olan partisi var. Demokrasiyi yaşatmak için ona tahammül gösterdiler, en son noktada kapatıldı.

Şimdi, şunu söylemek istiyorum: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin... Tabiî ki, sizin pozitif hukuk ilkelerine bağlı aldığımız, birçok üyenizin içine sindirmediği kapatma davaları konusunda aldığı kararlar haklı kararlardır; yani, bu partileri kapatmakla. Sayın Genel Başkanımın belirttiği gibi, belki, zannediyorum ki, Yüce Mahkemenizin Başkanının da bu tür bir açıklaması vardı; yani "Türkiye siyasal partiler mezbahasına döndü" diye. Şimdi, bu partileri kapatıyorsunuz, eskiden 5 parti vardı, şimdi 45 parti var, demek ki, parti kapatmakla partiler engellenemiyor. Ya da şöyle bir şey söyleyeyim: Şimdi, ben kendimi Hak ve Özgürlükler Partisinden ifade etmek istiyorum, bizler ifade etmek istiyoruz. Siz, bizi kapatırsanız yeni parti kurarız; yani, açık bir biçimde, biz, birbirimizi aldatmış mı olalım Sayın Başkan, sayın üyeler. Parti kapatıyorsunuz, yeni partiler kuruluyor ve aynı insanlar kuruyor ya da bazı değişiklikler oluyor. Bu mizahın, bu tiyatronun son bulması gerekir; yani, demokrasilerde bu tür tiyatrolar oynanmaz, gerçek tiyatrolar oynanır. Olmayan tiyatrolar oynamakla...

Şunu da biliyorum ki; Yüce mahkemeniz, hukuk yıpranıyor. Gelişmek için yapacağımız uğraşların yerine gereksiz işlerle uğraşıyoruz gibi geliyor bana. Ben bunu söylerken burada aynı zamanda bir hukukçu, aynı zamanda bu ülkenin bir vatandaşı olarak, hukukçularımızın yapacağı çok şeyleri bildiğim içindir. Hukuk önemli, hâkimler önemli; yani, Türkiye'deki otoriter sistemin, Türkiye'deki bu imtiyazlar sisteminin onurunu zedelediği hâkimlik kurumu her dönemde çok önemli olmuştur; hukuk ve adalet çok önemli olmuştur. Biz, bu anlamda, demokrasilerde zorlaştırılan, zor zor hatta imkânsız olan sürecin bizim ülkemizde başlamasını söylüyoruz.

Elbette şu değildir; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki ölçütlere aykırı davranan, demokrasi ölçütlerine aykırı davranan... Hadi, bırakalım insan hakları sözleşmesini, kendi düşüncesini zor ve şiddetle uygulamaya çalışanları, demokrasi olmasa bile, mutlaka engelleme refleksi vardır; eğer gücünüz yetiyorsa bunu engellersiniz.

Şimdi, bizim partimiz ise demokratik bir kitle partisi ve gerçekten -Sayın Başkan ve üyeler mutlaka inceleyeceklerdir- bizim program ve tüzüğümüz incelendiği zaman korkunç şeffaf bir partidir. Mevcut olan hiçbir siyasî partide olmayan bir şeffaflık vardır; yani, bizim gibi bölücüler daha şeffaf Diyorlar ki, partide yapılmış olan her şeyi siz meydana çıkaracaksınız. Şimdi, bir ülkeyi bölmek isteyen bir parti, bu tür metotlarla çalışır mı? İllegal

parti tecrübeleri varken ya da şiddetten; yani, bölmenin de böyle sözle, lafla olmayacağım, otoriter toplumlarda, otoriter siyasî sistemlerde...

Ama, evet, bölünme, gönüllülük temelinde, demokratik toplumlarda gerçekleşebiliyor, Çekoslovakya örneği var. Slovakya, Çekoslovakya "biz birlikte yaşamıyoruz, ayrılıyoruz" dediler, hiçte kavga etmediler. Ama, otoriter sistemlerde mutlaka bir şeyi başarmak, özellikle iktidar alanlarına egemen olabilmek için şiddeti kullanmak kaçınılmazdır, işte, Irak'taki deney var. Türkiye daha farklı bir deney yaşıyor; yani, işte darbeler dönemi vardır. Bu anlamda darbelere baktığımız zaman; yani, partilerin kapatılmasının bize zarar vermesinin en önemli süreçlerini darbelerde yaşadık. Her siyasî darbeden sonra yeni partiler kuruldu ve bu yeni partiler, hiçbir zaman bir türlü kurumlaşamadılar, bir türlü yapılanamadılar. Halen parti midir değil midir tartışmalıdırlar ve biz, halen bu partiyi; bizim partilerimiz liderler tarafından yönetilen parti durumundadır.

Şimdi, modern demokratik toplumlarda siyasal partilerde liderler yönetir mi; kollektif akıldır çünkü, bir sentezdir orası. Ama neden; çünkü, bizde iki arada bir derede ve sadece yapmak için değil, yapar görünen bir demokrasiye sahip olduğumuz için, yamalı ve bohçalı bir demokrasiye sahip olduğumuz için bizim partilerimiz de bir türlü kurumlaşamazlar.

Bence, şu anda lider şef hegemonyasının var olduğu siyasî partiler sisteminin en önemli nedenlerinden bir tanesi de, bu otoriter sistemin kendisini beslemiş olmasıdır. Bunlardan da kurtulabilmek için, bizce, demokrasilerde ya da demokratik bir toplumun, başka bir ifadesi var; çünkü, belki, sizler de mutlaka katılırsınız, demokrasi, siyasî partilerin özgürlüğü demektir. Siyasî partiler yoksa, o konuda Anayasamızda ve Sayın Başsavcı da, haklı olarak uzun uzun anlatıyor, kavramsal olarak ona katılmamam mümkün değildir; ama, biz, onları nasıl hayata geçirdiğimiz daha da önemlidir. Madem ki, siyasî partilerin özgürlüğü demektir, o halde, hemen bir partinin kuruluşundan üç hafta sonra bir parti hakkında kapatma davası lüksüne sahip olamayız. Madem ki, demokrasilerde, anayasal demokratik düzenlerde siyasal partiler bu kadar önemlidir, bu kadar hayatidir ve neticede de siyasal partisiz ülkeyi yönetemeyeceksek, bunun sonucu, biz, mutlaka....

Sayın Başkan, sayın üyeler; bu anlatımlarımdan sonra, Sayın Yargıtay Başsavcısının program ve tüzüğümüze yönelik olan birtakım konularını elimden geldiğince özetleyerek kısa, sizin de, daha fazla zamanınızı almadan, öyle zannediyorum ki, sizin sorularınıza da mazhar kalacağız,

önemli gördüğüm birtakım noktalara daha işaret etmenin faydalı olacağını düşünüyorum.

Birinci işaret etmek istediğim, zaman zaman da belki dokundum; ama, yeniden ifade etmeyi uygun gördüğüm bir sorun var. Bizim partimiz, sadece Türkiye'de Kürt sorununu çözmek için var olan bir parti değil; yani, bizim programımızı incelediğiniz zaman, Kürt sorununa özel bir önem verdiği görülecektir. İşte, temel, Türkiye'nin önemli bir sorunudur gibi tanımlar kullanılmaktadır; fakat, bunu dile getirirken hiçbir zaman, Sayın Başsavcının ileri sürdüğü gibi, bir azınlık, çoğunluk konumlanması, bir karşı konumlanma, bir ayırım ve çizgisi olarak ortaya koymuyor. Biz, Türkiye'de Kürt sorununu bir sorun olarak ortaya koyuyoruz; yani, Türkiye'nin bir sorunudur diyoruz ve Türkiye'deki Kürt sorununun sorun olması, sadece Kürtler için sorun olan bir sorun değildir. Eğer, etnik tanımlamayla ele alırsak, belki de daha fazla Türklerin sorunudur; yani, bizim daha çok demokratik bir toplum yaratabilmemiz için var olan sorunlarımızın çözümlenmesi mantığıyla ele alınmıştır ve programımız incelendiği zaman bir dünya senaryosu var.

Biz şuna inanıyoruz: Türkiye kendi başına yaşamak durumunda değildir. Sadece Türkiye değil, hiçbir ulus, hiçbir ülke, hiçbir devlet tek başına yaşamak durumunda değildir, özellikle de bu globalleşme, evrenselleşme koşullarında dünyada bir yer edinmek durumundayız ve zaten, denilebilir ki, Türkiye'nin Avrupa üyeliği konusundaki çabaları da bunun bir işareti, bunun bir sonucudur, yoksa keyfî bir çaba değildir bu; yani, biz dünyanın bir parçası olmayı düşünüyoruz ve dünyanın bir parçası olurken soğuk savaş koşullarında, yani, dünyanın sosyalist ve kapitalist, özgür demokrasi dünyası diye ikiye bölündüğü koşullarda belirli ittifaklarda yer alıyorduk, dünyanın şekillenmesi farklı projelerle gerçekleşiyordu; fakat, günümüzde evrensel ve insanın en önemli gelişmelerinden biri olan Avrupa Birliği projesinde yer almaya çalışıyoruz. Avrupa Birliği de, dünyanın en önemli bir projesidir. Belki de denilebilir ki, gelecek toplum projesinin de önemli gelişkin, hem sayısal anlamda hem niteliksel anlamda gelecek için model olabilecek alanlardan bir tanesidir. Yani, bizim partimiz demek ki, sadece Türkiye ile değil dünya ile de ilgileniyor ve Türkiye'nin çıkarlarını, bu sorunların çözümünün dünya ile daha doğrusu, dünyalık düşündüğümüz zaman çözmenin daha kolay olduğunu düşünüyor.

Aslında bu, bir zihniyet sorunudur. Yani, sadece, bazılarının, bazı siyasî partilerin ele aldığı gibi, bizim partimiz bu tür birlikleri, teknik, ekonomik

çıkarlar, birtakım günah savuşturma anlayışıyla bu işlere bakmıyor. Dünyalı olmak demek, insanın iç dünyasının zenginleşmesi demektir; yani, dünyaya açılmamız demektir, herkesi hoşgörüyle görebilmemiz demektir; verebilmek, alabilmek demektir. Bu, bir kültür sorunudur. Bizim partimiz böyle bir konsepti benimsiyor, böyle bir anlayışla yola çıkıyor. Dünya ile ilgili düşündüğümüz bu konsepti, Türkiye için de yapıyoruz, düşünüyoruz. Yani biz, biri birimiz olmadan, birlikte olmadan iyi bir yaşam kurulamayacağını düşünüyoruz, birlikte iyi bir yaşam kuracağız. Farklı etnik gruplarla, farklı dinî gruplarla birlikte iyi bir dünya kuracağız. Birbirimize açıldığımız zaman mevcut olan handikaplarımızın aşılacağını düşünüyoruz, kültürel kısırlıktan bununla kurtulabileceğimizi düşünüyoruz. Çünkü dünyalı düşünmeyince, Türkiyeli düşünmediğimiz için, şu anda ciddî bir kültür kısırlaşmasıyla karşı karşıyayız. Bu memlekette, o zengin kültür kısırlaşmış durumdadır; çünkü birbirimizden alıp veremiyoruz, çünkü, birimiz, bir diğerini reddetmektedir, gücü ele geçirenler de bir diğeri üzerinde hegemonya kurarak, onların inkârına yönelmektedir ve bu inkâr politikaları da çok tehlikeli sonuçlar doğruyor. Bizim partimiz, mümkün mertebe, hiç kimsenin, hiçbir kurumun inkârına dayalı bir politikanın başarı sağlamayacağını ve insana mutluluk getirmeyeceğini düşünüyor. Biz, onun için Türkiye'nin yeniden yapılanması gerekir diyoruz, onun için yeni bir anayasa diyoruz ve bu konuda mahkeme üyelerimizin. Sayın Başkanımızın ve birçok değerli hukukçumuzun, anayasa konusundaki dile getirdiği görüşlerine katılıyoruz, onun için yeni bir anayasa diyoruz.

Tabiî, yeni anayasa dediğimiz zaman, bu da sadece bir teknik, kuru bir olay değildir. Bu şu demektir; Kurumlarıyla yeniden yapılanma demektir; yani, yargı, yasama, yürütmenin yeniden dizayn edilmesi demektir, yetki ve sorumlulukların birbirinden demokratik bir tarzda ayrılması demektir, birinin diğeri üzerinde hegemonya kurmaması demektir.

Yine, Anayasa, yasaların anası demektir ve de çok güzel bir kavram, bütün yasaların anasıdır; ama, aynı zamanda toplumu tanımlayan en önemli belgedir, yani, Anayasa, toplumu tanımlar. Anayasada doğru bir tanım olmadığı için toplumu, doğruyu tanımlayamadığı için biz bu sorunlarla karşı karşıyayız. Eğer anayasa, bu sorunlarımızı doğrudan tanımlarsa; yani, biz Türkiye'yi doğrudan tanımlamaya başlarsak, bence, sorunların çözümü de çok kolaydır. Ama, ne yazık ki, geleneksel kültürün ve geçmiş kültürlerin devraldığımız tutucu olan yönleri bizde bir özellik daha geliştirmiştir; işte,

yapmama kültürünün yanında bir de gerçekleri kabul etmemek gibi bir alışkanlığımız, bir kültürümüz var.

Bu, sadece ve sadece devlet sisteminde değil, sadece siyasî sistemlerde değil, bu bir köyde bile böyledir; yani, ağamız, köylüsünü doğru tespit etmez, onu bir şeyden saymaz, sonra çatışma çıkar; oysa bir şey sayması lazım; çünkü, onunla ortak bir yaşam sürdürecektir. Biz, bu anlamda, yani, bizim partimiz, Kürtler gibi bir azınlık, Türkler gibi bir çoğunluk, Çerkezler gibi bir azınlık, Türkler gibi çoğunluk yaratma diye bir iddia sahibi değildir. Yani, şunu içtenlikle söylemek istiyorum: Biz, bu programı oluştururken de hiçbir zaman böyle düşünmedik. Doğrusu, Sayın Yargıtay Başsavcısının bu tanımıyla karşılaştığım zaman da dehşete kapıldım; çünkü, bu tanımlar çatışma kültürünün tanımlarıdırlar, soğuk savaş döneminin tanımlarıdırlar.

Tabiî ki, sistemler çözüldü. Biz, genel anlamda soğuk savaşın son bulduğunu söylüyoruz; ama, yerel anlamda çatışmalar son bulmuş değil, bu kültür son bulmuş değildir ve bu kültür, bizce, Türkiye'de Türkiye halklarına, Türkiye insanına hiçbir yarar getirmez. Biz niye azınlık olalım, Türkler niye çoğunluk olsun; Türkler niye azınlık olsun, niye biz çoğunluk olalım. Bir de, azınlık ve çoğunluk bir şey ifade edebilir mi; farz edelim biz tek kişi olsak ne olabilir!.. Ben, günlerden bir gün bir televizyon programını izlemiştim, çok ekstrem bir tanımdı belki, bir Kürdü çağırmışlardı programa, orada tartışılan şey şu idi... Çatışmalar da devam ediyor o zaman, PKK olayı devam ediyor, insanlarımız ölüyor, iç dinamikler parçalanıyor, insanlar şunu tartışıyorlar: "Siz yoksunuz ki... Diliniz yok ki..." Katılımcılardan biri şunu söyledi: "Ben bilmiyorum, Kürtler var mı, yok mu; fakat, ben ayrı bir dile sahibim, bu dilin geliştirilmesini istiyorum, ben bu hakka sahibim; yani, siz, bu hakkı bana vermeyecek misiniz? Eğer vermiyorsanız bu bir zorbalıktır. Ama, benim bir talebim varsa, bu, ekmek ve su gibi bir şeydir. Ben bir kişiyim."

Şimdi, o bakımdan, biz zaten, azınlık ve çoğunluk sorununa da böyle bakıyoruz. Biz, haklar ve özgürlükler açısından bakıyoruz, çünkü, haklar ve özgürlükler açısından bakmazsak sorunları çözemeyiz. Dolayısıyla kadın ve erkek sorununu da Türkiye'de çözebildik mi; çözemiyoruz. Aşağı yukarı bizim düşüncemizin arka planında kadınlar azınlıktırlar. Dediğimiz azınlık sayısal azınlık değil, hükmedilmesi gerekli olan bir azınlık olduğu içindir, dolayısıyla o sorunu bir türlü çözemeyiz. Bu, bir mantıktır; bu, bir zihniyettir. Bizim partimiz, doğrusu, bu zihniyeti değiştirmeye çalışıyor.

Sayın Başsavcı bize diyor ki, tabiî ki, Sayın Genel Başkan söyledi, vaktinizi almayayım, esas hakkındaki savunmamızda da uzun uzun

anlattık. Tarihsel referansları da inkâr eder duruma gelmiş; yani, Erzurum Kongresinde, Sivas Kongresinde söylenenleri, Mustafa Kemal'in söyledikleri var, İnönü'nün söyledikleri var; yani, Türkiye'nin kurucuları çok önemli şeyler söylemişler; Meclis tutanakları var.

Sayın Savcı diyor ki "Kürtlerden bahsetmekle azınlık yaratıyorlar; ama - hemen kendi iddianamesinde hemen ekliyor- aslında bu memlekette etnik gruplara da hak ve özgürlükler veriliyor" Peki, biz ne diyoruz; yani, biz etnik gruplardan bahsettiğimiz zaman ayırımcılık, bölücülük oluyor da. Sayın Savcı bundan bahsettiği zaman, yani, bu çelişkiyi ifade ettiği zaman ya da bunu ifade ettiği zaman neyi ifade etmiş oluyor; bizi doğrulamış olmuyor mu? O bakımdan, yani biz Türkiye'de, tabir caizse, belki de birtakım acı gerçeklerin görülmesini, belki de şeytanın avukatlığını yapıyoruz. Ama, her dönemin acı çekenleri olur; yani, biz, o zaman Türkiye'deki kurtuluş hareketinden ne dersler çıkarabiliriz?.. Mustafa Kemaller nasıl tanımlamışlardı?... Egemenlere göre; her egemen kendisinden sonra gelenleri nasıl tanımlar? Oysa, böyle uç haksız tanımlamalar yerine, birbirimizi anlama kültürünü geliştirmek zorundayız. "O, yurtsever; diğeri hain" tanımları yerine, "farklı farklı konumları birlikte nasıl yaşatabiliriz, nasıl birlikte anayasal bir düzen içerisinde dizayn edebiliriz" sorunudur. Bunun için bu çok önemli bir olaydır.

Ya da mesela biz şunu söylüyorsak, yerel yönetimlerde özerklik demişiz; bu, bölge oluşturma anlamına geliyor, diyor ki "bölge, ayırımcılık" yapıyorlar. Peki, 7 bölge var ülkemizde, hangi referansa dayalıdır bu? Neden Karadeniz Bölgesi, neden Marmara Bölgesi ya da neden Akdeniz, Güneydoğu, Doğu Anadolu Bölgesi?... Tabiî, bunlar tesadüf değil, bunun sosyolojik ve siyasî tarihsel referansları var.

Ya da uzağa gitmeyelim, 1982 Anayasasına bakalım, 1961 Anayasasında da var... Yani, GAP'ı özel bir bölge olarak sunmak hangi referansa dayalıdır? Niye bölücü değildir Güneydoğu işte bilmem ne projesi?... Ya da, OHAL Valiliği ya da geçmişte müfettişlikler var... Şimdi, biz bunları söylediğimiz zaman...

Tabiî ki, bunları bir programa sığdırmam mümkün değildir, o anlamda duruşmalı olmasını çok önemsediğimi söylüyorum. Aslında, bu sistemleri geliştirmek lazım, iddianameyi, belki de yeni bir hukuk sistemi içinde, bir teknik içinde iddianameler tanzim edilmeden önce tarafların görüşü de alınabilir mi, belki de yaradı olur diye düşünüyorum. Çok düşünmemiştim; ama, şu anda onu söylüyorum, belki bu yanlışları yapma durumunda olmayız.

Bölge meclisleri diyoruz ve üniterlik problemi diye bir problem var bizde. Bu, tabiî paranoya dönüşmüş durumdadır. Şimdi, enteresan bir şey, İspanya üniter bir devlet, hem de tarihsel gelenek itibariyle en eski üniter devletlerden biridir ve yine de halen Finlandiya, İtalya, Avrupa Birliği içerisinde 3 devlet hariç, hepsi kendisini üniter devlet olarak ifade ediyor. Biz, şimdi üniter devlete sığınarak, var olan etnik, ulusal, dinsel, sosyal, siyasal grupların fikirsel, felsefî grupların temsilini engelleyeceğiz mi demektir; yani, bu olamaz mı? Ya da efendim, üniter bir devlette bir bölgenin meclisi olamaz mı? Neticede, bölge meclisi dediğimiz olaylar temsil olaylarıdır; yani, en iyi temsili sağlayabilmektir, toplumu en iyi yönetebilme mekanizmalarıdır.

Bunlar zaman zaman, renkler işler mi bölge meclislerine; işleyebilir, etnik renkler, dinî renkler işleyebilir, çağdaş dünya bundan da hiç korkmuyor, yani, o meclise, kendi gelenekleriyle Yahudi geldiği zaman dünya da yıkılmıyor. Bir başkası da gelebilir, Kürtler de gelebilir, Türkler de gelebilir; ama, asıl olarak meclisin fonksiyonu vardır; Kürtlük, Türklük yapmak değildir, onları en iyi temsil etmektir, onları en iyi yaşatabilme mekanizmalarıdır. Yani biz, bu olaylara bakarken, bu senaryo içinde bakıyoruz, bölünme paranoyasının ötesinde, toplumu daha iyi yönetmek, daha ileri götürebilme meselesindedir.

Doğru, bizim resmî ideolojiyle, daha önce de İfade ettim, farklı tanımlarımız var, sizlerin de var Sayın Başkan, sayın üyeler. Aynı da düşünmeyeceğiz, zaten aynı düşündüğümüz zaman, o bu toplumun değişmesine gerek yok. Farklı düşünceler bizi zenginleştirip, ileriye götürebilirler. Şu anda global dünyanın da belki en önemli zenginliklerinden bir tanesidir.

Şimdi, Avrupa Birliği tesadüfen mi gelişmiştir; yani, onlar Avrupalı olduğu için, İngiliz olduğu için mi gelişmişlerdir; biz, Türk, Kürt, Arap olduğumuz için mi geri kalmışızdır?! Yani, bizim ulusal özelliklerimiz, genlerimizle mi ilgili bir olaydır; hayır. Oysa Avrupa'nın geri yaşadığı dönemler vardır, ama, daha sonra kendilerine, onları geliştirebilecek olan sistemi bulmuşlardır. Çoğulcu, katılımcı, demokratik, öyle bir sistem, ona uygun kurumlar, öyle yapılanmalar göstermiştir ki, toplum birden, hem kültürel olarak hem ekonomik olarak gelişme göstermeye başlamıştır, hem de bütünlüklü olarak gelişmeye başlamıştır.

Şimdi, diyelim ki, Avrupa'da... İşte, yaşadım, biraz deney de var, İsveç'te kaldım. Stockholm İsveç'in başkentidir. Stockholmlüler diyebilir ki, "Ben devlet olmak istiyorum..." Var^ çünkü, yani ekstrem bir toplumun sıra

dışı insanları da var. 'İstiyorsan, buyurun, hodri meydan, referandum yap, olacaksan ol" diyor. Ya da, İsveç'in içinde bir ada gibi, ekonomik olarak, sosyal olarak yaşama şansı bulabilecekseniz, yapın diyorlar. İnsanlarda akıl var. Neticede bütün insanlar iyi yaşam için hareket ederler; insan yerine konulmak içindir; yani, etik, ahlakî tanımlarla ifade edersek... Bu anlamda bizim bakış açımız budur; biz, işe böyle bakıyoruz. Yani, bölge temsilcileri anayasayı isterken; yanlışı olabilir mi, olabilir; biz onu da tartışabiliriz; çünkü, bizim söylediklerimizin hepsi doğru değildir. En önemli bir şey vardır biliyorsunuz, partiler programlarını sık sık da değiştirirler. Neden değiştirirler; çünkü, bakıyor, ihtiyaca cevap vermiyor. Geçmişte yaptığı tanımlara uygundu, belki de yeni gelişmelere uygun değildir, yeni dengelere uygun değildir, yeni sorunlar ortaya çıkmıştır, yeni sorunları çözmek için onu programa almak gerekiyor. Yani, neticede partilerin programları da kalıcı değildir, mutlak değildirler, onlar da sürekli değişiyor; nasıl ki, anayasal düzenlerde anayasalar sık sık değişiyorsa.

Şimdi, ben gelir ayak -rahmetle anayım- Sayın Bülent Tanör'ün "Anayasalar-Osmanlıdan Günümüze" kitabına tekrar şöyle baktım. Ne değişiklikler olmuş Sayın Başkan, sayın üyeler, daha ne değişiklikler olacak!.. Demek ki, hayat, başka bir ifadeyle değişim demektir.

Onun için biz, değişimi birlikte yapmak istiyoruz ve Türkiye önemli bir geçiş dönemi noktasındadır. Bütün alanlarda, mutlaka bu geçiş döneminin problemlerini akılla, adaletle hukukla çözmek zorundayız.

Siyasî partilerle ilgili, kapatma davalarıyla ilgili, bu alanda size önemli görevler düşmektedir. Yani, siz, siyasî partileri kapatmamakla sadece teknik bir iş yapmamış olacaksınız, yeni bir hukuk anlayışı getirmiş olacaksınız. Tabiî ki, mevcut olan kurallar önemli ölçüde bağlayıcılıkları olur; ama, şu anda toplum, şu anda Türkiye'nin gelişim trendi şunu gösteriyor: Haklı olarak siz üyeler. Sayın Başkan, nasıl ki partilerin kapatılmasından rahatsızsa, bu toplum da rahatsız; ama, toplumun yine demokratik olmayan yönetiminden dolayı, yönetilememesinden dolayı çözülemeyen sorunlarının bedelini biz insanlarımıza ödetmemeliyiz. Bu anlamda partimiz hakkındaki kapatma davasının reddedilmesini, yani, bunun Türkiye için önemli olduğunu düşünüyoruz."

VI- DEĞERLENDİRME

A- Ön Sorunlar Yönünden

1- Siyasî Partiler Kanunu'nun 78., 80. ve 81. Maddelerinin Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Parti, savunmalarında, iddianamede yer alan Siyasî Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) fıkralarıyla, 80. ve 81. maddelerinin, 1995 ve 2001 Anayasa değişiklikleri sonucunda Anayasa'da bulunmayan kapatma nedenlerine yer vermesinden dolayı Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasıyla 13. maddelerine aykırı olduğunu, bu kuralların Anayasa'nın Geçici 15. maddesi kapsamından çıkarılması nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise gerek iddianamede gerekse sonraki aşamalarda anılan hükümlerin anayasal ilkelerin somutlaştırılmış biçimleri olduğundan bahisle, Anayasa'ya aykırı olmadıklarını ve davada uygulanmaları gerektiğini savunmuştur.

Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrasını aynen tekrar eden 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre, bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması; suç işlenmesini teşvik etmesi kapatma sebebidir.

Buna göre, anılan yasa hükümlerinin Anayasa'nın 68. maddesindeki kapatma sebeplerinin sayısını artırması veya bunların kapsamını genişletmesi durumunda Anayasa'ya aykırılıkları gündeme gelebilir. Bu açıdan, bu kuralların Anayasa'nın kapatma sebepleriyle örtüştüğü oranda uygulanabilecekleri, bu nedenleri artıran, ya da böyle bir durum olmaksızın var olan kapatma sebeplerinin alanını genişleten bir içeriğe sahip olmaları durumunda Anayasa'ya aykırılıkları söz konusu olabilir. Böyle bir durumda, sorunun ciddi bulunmasına bağlı olarak, davaya bakan mahkeme sıfatıyla konunun Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi gerekebilir. Ancak bunun için söz konusu yasa hükümlerinin davada uygulanma niteliğine sahip olmaları gerekir.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, mahkemeler,

bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırlarsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve Mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanan yasa kurallarından, davanın değişik aşamalarında ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan, uyuşmazlığı çözmeye, davayı sona erdirmeye, kararın dayanağını oluşturmaya yahut tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde karara varmakta ön planda tutulması zorunlu yasa hükümleri anlaşılmalıdır.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinde "Anayasa Mahkemesince bir siyasi parti hakkında kapatma kararı;

a) Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine ayrı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

b) Bir siyasi partinin, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,

c) Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması.

Hallerinde verilir.

(Ek: 26/3/2002- 4748/4 md.) Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkranın (a) ve (b) bentlerinde sayılan hallerde temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin almakta olduğu son yıllık Devlet yardımı miktarının yarısından az olmamak kaydıyla, bu yardımdan kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına, yardımın tamamı ödenmişse aynı miktarın Hazineye iadesine karar verebilir.";

Hükmüne yer verdikten sonra, Yasa'nın 104. maddesinde de "Bir siyasi partinin bu Kanunun 101'inci maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen yazı ile başvurulur. Anayasa Mahkemesi, söz konusu hükümlere aykırılık görürse bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı verir. Bu yazının tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde aykırılık giderilmediği takdirde, Cumhuriyet Başsavcılığı o siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması için Anayasa Mahkemesine re'sen dava açabilir." denilmektedir.

Kapatılma davası, 2820 sayılı Yasa'nın 101. maddesinin (a) bendi uyarınca açılmıştır. Bu durumda olayda Siyasi Partiler Kanunu'nun eyleme uyan 101. maddesinin (a) bendinin uygulanması gerekir. Yasa'nın 78., 80. ve 81. maddelerinin uygulanabilmesi, davanın Yasa'nın 104. maddesine göre açılmasına bağlıdır.

Bu nedenle, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 78., 80. ve 81. maddeleri bakılmakta olan davada uygulanacak kurallar niteliğinde bulunmadıklarından Anayasa Mahkemesine başvuru isteminin reddine oybirliğiyle karar verilmiştir.

2- Yargılamanın Duruşmalı Yapılıp Yapılmaması Sorunu

Davalı Parti aşamalardaki savunmalarında, davanın duruşmalı olarak görülmesi isteminde bulunmuş; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise esas hakkındaki görüşünde bu düşünceye katılmadığını ve istemin reddi gerektiğini belirtmiştir.

Anayasa'nın 149. maddesinin son fıkrasında, "Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinde inceler" denilmektedir. 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 33. maddesinde de Anayasa'daki hüküm doğrultusunda, "Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davalar Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanmak suretiyle dosya üzerinde incelenir ve karara bağlanır" kuralına yer verilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, siyasi parti kapatma davalarında duruşma yapılması olanağı bulunmadığından davalı Parti'nin bu konudaki istemi yerinde değildir.

B- Esas Yönünden

İddianamenin kapatma nedenlerinin değerlendirildiği gerekçe bölümüyle buna göre oluşturulan sonuç kısmında dile getirilip aşamalarda sürdürülen iddialarında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı;

- Tüzük ve programda yer alan "tekçi, otoriter devlet yapısında ısrar eden" Türkiye'yi "adem-i merkeziyetçi tarzda yeniden yapılandırma" ve "Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşma ile çözme" şeklindeki Parti hedeflerinin Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ilkesiyle bağdaşmadığını; Anayasa'da korunan bu ilkenin Siyasi Partiler Yasası ile somutlaştırılmış olması nedeniyle söz konusu ibarelerin bu Yasa'nın 78. maddesinin (a) bendine de aykırı olduğunu,

- "Kürt Sorunu"nun "Türkiye'nin temel sorunu olarak" tanımlanmış olmasının "Türkler ve Kürtler" ayrımı meydana getirerek, "ayrı bir Kürt ulusunun varlığı"na ve böylece vatandaşlık bilinç ve beraberliğini temel alan ulus kavramının reddini içerdiğini; bu durumun Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü ve siyasi partilerin ırk esasına dayanamayacakları" ilkelerine; ayrıca Siyasi Partiler Yasasının 101. maddesinin (a) bendindeki, bir siyasi partinin tüzük ve programının "Devletin (...) ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı olamayacağı ilkesine de aykırılık oluşturduğunu,

- Devletin yeniden yapılandırılması adı altında önerilen idari bölgeler ve egemenlik sahibi özerk bölgeler modelleriyle Devletin tekliği ilkesinin değiştirilmesinin amaçlandığını,

- Parti Tüzüğü'nün 3. maddesinde "Kürt sorununu hak eşitliği temelinde toplumsal uzlaşma ile çözmek", parti programının "Türkiye değişmek zorundadır" başlıklı bölümünde, "Türkiye hükümetlerinin, Kıbrıs, Bulgaristan, Yunanistan, Kosova ve benzeri ülkelerde bulunan azınlıklar/topluluklar için savunduğu tezleri, Türkiye'de yaşayan Kürtler için de istemesi durumunda, sorunun çözüm yoluna gireceği inancındadır." biçimindeki değerlendirmeler ile parti programının diğer bölümlerindeki düzenlemelerin, farklı ulus ve ulusal azınlıkların varlıklarının kabul edilmesinin istendiğini gösterdiğini, bunun, Türk dilinden veya kültüründen başka dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak yoluyla azınlıklar yaratarak ulus bütünlüğünün bozulması amacını güttüğünü bu nedenle Siyasî Partiler Yasası'nın 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırılık oluşturduğunu,

İleri sürerek, davalı Partinin, tüzük ve programının bazı bölümlerinin Anayasa'nın Başlangıç kısmı ile 2., 3., 14., 68. maddelerine ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 78. maddesinin (a) ve (b) bentlerine, 80. maddesine, 81. maddesinin (a) ve (b) bentlerine aykırı olduğundan, Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci fıkrası ve Siyasi Partiler Yasası'nın 100. maddesinin (a) bendi ile 101. maddesinin (a) bendi uyarınca kapatılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

Buna karşılık davalı Parti davanın aşamalarında iddiaları reddetmiş, bu bağlamda özetle;

Kürt diye bir etnik ve ulusal grup yoksa, Kürtlükten bahsetmenin de suç oluşturmayacağı ve bir partinin kapatılmasına gerekçe olamayacağını; Kürt sorunundan bahsetmenin Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırılık anlamına gelmeyeceğini; iyi incelendiğinde Tüzük ve programın Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüyle bir sorununun olmadığının görüleceğini; bölge meclisleriyle yeni bölgeler oluşturulmadığını, Türkiye'de tarihsel, siyasal ve kültürel referansları olan coğrafi bölgeler üzerinde bölge meclislerinin oluşturulmasının benimsendiğini, bunun da Anayasa'nın 126. maddesinin 3. fıkrasına uygun olduğunu, Partinin teknik olarak federal bir sistem önermediğini savunmuştur.

Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci fıkrasında, "Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir."; 68. maddesinin dördüncü fıkrasında da "Siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez" denilmektedir. Bu kapatılma nedenleri 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin ilk fıkrasında da aynen benimsenmiştir.

Siyasal çoğulculuğu ve katılımcılığı esas alan kurallar ve kurumlar düzeni olan çağdaş demokrasilerde, bireysel iradeleri birleştirip yönlendirerek onlara ağırlık kazandıracak özgün kuruluşlara duyulan gereksinim, dağınık siyasal görüşleri birleştirmek suretiyle halk iradesini oluşturan ve açığa çıkaran siyasal partiler vasıtasıyla karşılanmaktadır. Partiler, belli siyasal düşünceler çevresinde birleşen yurttaşların özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrıldıkları hukuksal yapılardır. Siyasi partilerin kendilerine göre öne çıkardıkları ülke sorunlarına ilişkin farklı

çözüm önerileri getirmeleri, demokratik siyasi yaşamda üstlendikleri işlevin doğal sonucudur. Bu nedenle siyasi partiler, Anayasanın konuya ilişkin kuralları ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "örgütlenme", "düşünce ve ifade özgürlüğü" konusundaki 10. ve 11. maddelerinin koruması altındadırlar.

Demokratik rejimin olmazsa olmaz ön koşulu sayılmaları nedeniyle siyasî partiler Anayasa'da özel olarak düzenlenmiş, 68. maddenin ikinci fıkrasında, siyasî partilerin demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları; üçüncü fıkrasında da siyasî partilerin önceden izin almadan kurulacakları ve Anayasa ve kanun hükümleri içerisinde faaliyetlerini sürdürecekleri belirtilmiştir. Böylece, siyasî partilerin diğer tüzelkişilerden farklı olarak kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin esaslar Anayasal güvenceye kavuşturulmuş, kapatılmalarına yol açabilecek nedenler ise Anayasa'nın 14. maddesindeki temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasını engelleyen düzenleme de gözetilerek tek tek sayılmış, yasakoyucuya bunların dışında düzenleme yapmaya elverişli bir alan bırakılmamıştır.

Belirtilen düzenlemelerle Anayasa koyucu siyasî partilerin varlıklarını sürdürmelerini esas alıp, kapatılmalarını ise ayrık durumlarla sınırlı tutarak, öncelikle demokratik rejimin, sağlıklı biçimde yaşatılmasını amaçlamış, ancak korunması gereğini de göz ardı etmemiştir.

Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırılığı değerlendirilirken, Anayasa'nın siyasi partilere verdiği özel önemi vurgulayan diğer kurallarının da göz önünde bulundurulması gerekir. Bu nedenle, siyasi partilerin, Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen tüzük ve programlarındaki söylemlerinin demokratik yaşam için doğrudan açık ve yakın tehlike oluşturmaması durumunda, bunların ifade özgürlüğü kapsamında kaldığının kabulü gerekir. Demokratik rejimin tüm kurum ve kurallarıyla özümsendiği ülkelerde de rejim için ciddi bir tehlike oluşturmadıkça siyasi partilerin kapatılmasına olur verilmediği gözetildiğinde çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkma hedefini esas alan Anayasamızın da salt ifade özgürlüğü kapsamında kalan tüzük ve program düzenlemesini kapatma nedeni saydığını kabul etmek olanaklı değildir.

Tüzük ve Programında HAK-PAR'ın, genel olarak adem-i merkeziyetçi bir yönetime ağırlık verdiği, Türkiye'nin temel sorunu olarak kabul ettiği Kürt sorununu hak eşitliği temelinde çözmeyi seçmenine vaadettiği görülmektedir.

Tüzük ve Programında ifade edildiği biçimde Parti'nin, Kürt sorunu olarak ele alıp değerlendirdiği soruna, kendine göre çözüm önerileri getirmesi, vatandaşlık temelinde ulus kavramının reddi olarak nitelendirilemez. Kapatma davasının Parti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra açıldığı da gözetildiğinde, belli bir sorunun varlığına ve buna dair çözüm önerilerine ilişkin ifadelerin demokratik bir rejimde düşünce ve ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Gerek iddianamede gerekse sonraki aşamalarda, Parti'nin söz konusu amaçları gerçekleştirmek için Anayasa dışı bir yöntemi uygulayacağına ilişkin herhangi bir kanıta da yer verilmemiştir.

Yukarıdaki açıklama ve değerlendirmeler çerçevesinde Parti'ye, tüzük ve programında yeralan ifadelere dayanılarak yaptırım uygulanması, örgütlenme ve ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale oluşturacağından, İddianame'de ileri sürülen gerekçelerle Parti hakkında kapatma ya da yerine başka bir yaptırım uygulanması demokratik bir toplumda zorunlu bir tedbir niteliğinde görülemez.

Açıklanan nedenlerle Hak ve Özgürlükler Partisinin Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci fıkrası ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası'nın 101. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendi uyarınca kapatılması isteminin reddi gerekir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR ile Şevket APALAK bu görüşlere katılmamışlardır.

VII- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, Hak ve Özgürlükler Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemini içeren 14.3.2002 günlü, SP.115 Hz. 2002/3 sayılı İddianamesi ve ekleri, konuya ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve yasa kuralları okundu, gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Hak ve Özgürlükler Partisi'nin kapatılma davasında yapılan oylamada, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR ile Şevket APALAK'ın "Parti'nin kapatılması", Haşim KILIÇ, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Serruh KALELİ ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın ise "Parti'nin kapatılmaması" gerektiği yolundaki oyları sonucunda, Anayasa'nın 149. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen nitelikli çoğunluğun sağlanamaması nedeniyle kapatılma isteminin REDDİNE,

B- Gereği için karar örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesine,

29.1.2008 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN
Üye	Üye	Üye
A. Necmi ÖZLER	Serdar ÖZGÜLDÜR	Şevket APALAK
Üye	Üye	
Serruh KALELİ	Zehra Ayla PERKTAŞ	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1- Davalı Parti'nin amacını ve sürdüreceği faaliyetlerini açıkça ortaya koyan Tüzüğü'nün "Partinin Amacı" başlıklı 3. maddesinin 4. ve 5. paragrafları ile davalı Parti Programı'nın 2. sahifesindeki "TÜRKİYE DEĞİŞMEK ZORUNDA" başlıklı bölümün 3., 4., 5., 16. ve 21. paragrafları ve yine "Program"ın 4. sahifesindeki "YENİDEN YAPILANDIRMA" başlıklı bölümün 3., 4., 6., 8., 9., 11. paragrafları ve "Program"ın 5. sahifesindeki 2., 5., 8., 9. ve 10. paragraflar incelendiğinde, Anayasa'nın 68. maddesinde belirtilen "…devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne…" açıkça aykırı görüş ve değerlendirmelere yer verildiği anlaşılmaktadır.

2- Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasına eklenen düzenleme, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağını öngörmektedir.

Anayasa'nın 69. maddesinin beşinci fıkrası ise bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68. maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine (dava konusunda devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü esasına) aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verileceğini belirtmektedir.

Davanın somutunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesiyle çeliştiği ileri sürülen "iç norm" bir yasa kuralı değil, Anayasa hükmüdür. Dolayısiyle, Anayasa'nın 90. maddesinin davada uygulama kabiliyeti yoktur. Yine Anayasa'nın 138. maddesine göre hâkimler "…Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler…" ve bu nedenle de Anayasa Mahkemesinin bu somut Anayasal kurallar dururken, yorum yoluyla doğrudan AİHM içtihadını esas alarak hüküm tesis etmesi söz konusu edilemez.

Anayasa (Md. 68 ve 69) açıkça bir siyasi partinin tüzük ve programının devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü esasına aykırı olması halinin varlığını tek başına kapatma nedeni saydığından ve bunun ötesinde söz konusu yasak doğrultusunda eylem ve faaliyette bulunma halini aramadığından, ayrıca bu hal Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinin ikinci fıkrasındaki "meşru amaç" sınırları içerisinde kaldığından; bu yönü itibariyle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı bir normun varlığından bahsedilemez. Dolayısıyla, belirtilen Anayasal düzenlemenin demokratik bir toplumda zorunlu bir müdahale olarak değerlendirmesi gerekir.

3- Açıklanan nedenlerle, davalı parti hakkında koşulları oluştuğundan, Anayasa'nın 68 ve 69. maddeleri ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesi uyarınca hüküm tesisi gerektiği kanısına vardığımızdan, aksi yöndeki karara katılamıyoruz.

Başkanvekili Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Ahmet AKYALÇIN	Üye Mehmet ERTEN
Üye A. Necmi ÖZLER	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Şevket APALAK

Esas Sayısı : 2008/1 (Siyasî Parti Kapatma)

Karar Sayısı : 2008/2

Karar Günü : 30.7.2008

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Adalet ve Kalkınma Partisi

DAVANIN KONUSU: Davalı Partinin laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği savıyla Anayasa'nın 68. maddesinin dördüncü fıkrası, 69. maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ve 103. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca temelli kapatılmasına karar verilmesi istemi.

I- DAVA

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Anayasa Mahkemesi'nin 30.3.2008 günlü toplantısında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 175. maddesi uyarınca kabul edilerek davanın açılmasına esas alınan kapatma istemli 1 sayısından 170 sayısına kadar delil numaralarına göre sıralanmış belgeleri içeren 10 adet klasör ile çeşitli belgeleri kapsayan 7 klasör olmak üzere 17 klasör ekli 14.3.2008 günlü ve SP 115 Hz.2002/3 sayılı İddianamesi:

"A- GİRİŞ

Toplumların yerleşik bir yaşama geçmeleri giderek örgütlenmelerini gerektirmiş; örgütlü toplumlarda ise yönetime katılma istekleri, ortak paydalar çerçevesinde bir araya gelen siyasal yapılanmaları doğurmuştur.

Ortak düşünce sahibi bireylerden oluşan yapılanmaların yönetimde yer alma ve siyasi iradeyi kullanma istekleri, bu amaca ulaşabilmek için siyasi parti denilen örgütlenmeleri ortaya çıkarmıştır. Hatta giderek düşüncelerin farklılaşması karşısında, çoğulculuk içerisinde bu parçalar, farklı siyasi partilerin oluşmasını sağlamıştır. Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez ögeleri olmalarına karşılık modern siyasi partiler toplumsal yaşamdaki yerlerini 19'ncu Yüzyılda almışlardır. Tarihsel evrimleri sonucunda günümüzdeki siyasal partiler belirli siyasal düşünce ve amaçlar

çerçevesinde birleşen yurttaşların, özgürce kurdukları ve özgürce katılıp ayrılabildikleri kuruluşlardır. Kamuoyunun oluşmasında diğer kurumlardan daha güçlü etkisi bulunan siyasal partiler, yurttaşların ülke yönetimine ilişkin istem ve özlemlerinin gerçekleşmesine çalışan ve siyasal katılımı somutlaştıran hukuksal yapılardır.

Demokrasinin vazgeçilmezleri, olmazsa olmaz kurumları olarak nitelenen, özgürlük, siyasal katılım ve hukuksallığın ulusal araçları durumunda bulunan siyasi partilerin, devlet yönetimindeki etkinlikleri ve ulusal istencin gerçekleşmesindeki rolleri nedeni ile, anayasakoyucu, partileri öteki tüzel kişilerden farklı değerlendirerek, kurulmalarından başlayıp çalışmalarında uyacakları esasları ve kapatılmalarında izlenecek yöntem ve kuralları özel olarak belirlemiştir. Temel hak ve özgürlüklerin ve özellikle örgütlenme özgürlüğünün kullanılmasındaki kurumsal önem ve işlevleri çerçevesinde uluslararası sözleşmelerde de siyasi partiler hakkında düzenlemelere yer verilmiştir.

Siyasal partilerin, uyacakları esasların Anayasa'da yer alması, çalışmalarının anayasa ve yasalara uygunluğunun özel biçimde denetlenmesi, onların olağan bir dernek sayılmadıklarını, demokratik yaşamın vazgeçilmez öğesi olduklarını doğrulamaktadır.

Ancak siyasi partilerin demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez öğeleri olmaları, devlet örgütü ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde bulunmaları, onlara sınırsız bir faaliyet alanı ve özgürlük olanağı sunmaz. Siyasal partilerin baskı ve engellerden uzak kalmasını sağlamaya yönelik "kurulma ve çalışma özgürlüğü", Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Uluslararası sözleşmelere uygun yorumlanan bu düzenlemeler çerçevesinde, varlık nedeni demokrasi olan siyasi partilerin demokrasi düşüncesinden uzaklaşmaları ve demokrasiyi yok etmeye çalışmaları durumunda, yaptırımlarla karşılaşmaları söz konusudur. Eylemlerinin yoğunluğu ve sosyal gereksinim yönünden başvurulacak son yöntem ise demokrasi düşüncesiyle bağdaşmayan eylemlerin odağı olan bir siyasi partinin kapatılmasıdır.

B- SİYASİ PARTİ KAPATMA NEDENLERİ

1- Uluslararası hukuk yönünden

Korporatif hukuk bağlamında örgütlenme özgürlüğü içerisinde değerlendirilen siyasi partiler, kural olarak BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) tarafından

korunmaktadır. Her iki sözleşmedeki düzenlemeler ana hatlarıyla aynı paralel de olup, siyasi partiler konusunda İHAS'ın öngördüğü koruma, ana hatlarıyla şöyledir:

İHAS'ın 11'nci maddesinde konu düzenlenmiştir. Ancak, madde de açıkça siyasi partilerden kurum olarak söz edilmemiştir. Siyasi Partiler İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) tarafından dernekler kapsamında değerlendirilmektedir.

İHAM'a göre, 11'nci madde ile bir siyasi partinin kurulmasından başka ve faaliyetlerini özgürce sürdürmesi de korunmaktadır (TBKP/Türkiye Kararı). Çünkü İHAS, sözleşmede yer alan hakları teorik ve hayali olarak değil, pratikte ve etkin olarak koruma amacına dayalıdır (Artico/İtalya Kararı). Bu nedenle sözleşme sadece siyasi partilerin kurulmalarını değil, özgürce faaliyette bulunabilmelerini de koruma altına almıştır. Ancak bu özgürlük, sınırsız olmayıp nispi niteliktedir.

Yukarıda değinildiği üzere siyasi partilere tanınan bu özgürlük kuşkusuz sınırlandırılamayan bir özgürlük değildir. Avrupa kamu düzenini oluşturan ve koruyan sözleşme uyarınca, bir siyasi partinin eylemlerinin, Avrupa kamu düzeniyle çatışması ve sözleşmeyle korunan alanın dışına taşması durumunda, yine sözleşmede öngörülen nedenlere dayalı olarak yasaklama ve sınırlandırmalar öngörülebilecektir.

İHAS'ın "temel haklar" kapsamında görerek, 11'nci maddesinin birinci fıkrasıyla koruduğu siyasi partiler konusunda, aynı maddenin ikinci fıkrasındaki *"Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir"* biçimindeki düzenlemeden hareketle, siyasi partiler hakkında yaptırımlar ve bu bağlamda kapatma yaptırımı uygulanması olasıdır.

Bu düzenleme gözetildiğinde, ülkedeki demokratik rejimi tehlikeye sokacak siyasi projesi bulunan ve/veya siyasi amaçlar için gerektiğinde şiddete başvurmayı amaçlayan siyasi parti için kapatma yaptırımı öngörülmesi İHAS'a aykırı değildir (Emek Partisi/Türkiye kararı).

İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan nedenlere dayanarak bir siyasi partinin kapatılması konusu, Avrupa Konseyi Venedik

Komisyonu tarafından incelenerek "Venedik İlkeleri" adıyla da raporlaştırılmıştır. Buna göre, ifade özgürlüğünü düzenleyen İHAS'ın 10'ncu maddesiyle çok yakın ilişkisi olan 11'nci madde uyarınca bir siyasi partinin, "ırkçılığı, terörü, yabancı düşmanlığını, şiddeti, şiddet çağrısını teşvik etmesi veya hoşgörüsüzlüğe dayanması" halinde, İHAS'ın 11'nci maddesinin bir ve ikinci fıkrasındaki düzenlemelerden hareket ile kapatılması gündeme gelebilecektir.

Siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar arasında kuşkusuz en ağırı, bir siyasi partinin kapatılmasıdır. Ancak kapatma yaptırımının, bir siyasi partiye uygulanabilecek en radikal yaptırım olması karşısında, bu yaptırımın uygulanabilmesi, eylemlerin belirli bir ağırlığa ulaşması koşulunu da beraberinde getirmektedir.

Bir siyasi partinin kapatılması, örgütlenme özgürlüğüne müdahale niteliğindedir. Bu nedenle bir siyasi parti hakkında uygulanacak kapatma yaptırımının İHAS' a uygun olarak değerlendirilebilmesi, yani bu müdahalenin haklı sayılabilmesi için İHAM kararları ışığında konuya yaklaşılmalıdır.

Bu bağlamda;

- Müdahalenin haklılığı, kapatma yaptırımını içeren yasanın, herkesçe erişilebilir, bilinebilir, anlaşılabilir, öngörülebilir, açık ve kesin ifadeler içeren ve ilan edilen bir yasa olmasını gerektirmektedir (Refah Partisi/Türkiye Kararı).

- Kapatma yaptırımı, amaca uygun olmalı; yani İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrasında sayılan neden veya nedenlere dayanmalıdır. Kapatma yaptırımının, bir siyasi partiye uygulanabilecek en radikal yaptırım olması, bu yaptırımın inandırıcı ve zorlayıcı koşulların varlığı durumunda uygulanmasını gerektirmektedir. İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrasındaki nedenlerin, kapatma yaptırımı söz konusu olduğunda, dar ve katı bir biçimde yorumlanması zorunludur (TBKP/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, HEP/Türkiye, RP/Türkiye Kararları).

- Kapatma yaptırımı ile birlikte siyasi yasaklamalar öngörülmesi için de, bu yasaklamaların, "ilgili ve yeterli" olması gerekmektedir (RP/Türkiye kararı).

- Müdahalenin haklılığı için, uygulanan kapatma yaptırımı "demokratik toplum gereklerine uygun olmalıdır". Burada kastedilen çoğulcu demokrasidir. Siyasi partiler hedeflerine şiddeti teşvik ederek değil, mevcut

yasal sistem içerisinde ulaşmayı amaç edinmelidir (TBKP/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, HEP/Türkiye Kararları). Siyasi partiler devletin hukuksal, anayasal ve yasal yapısını değiştirmek için mücadele edebilmelidirler. Ancak bu mücadele için kullanılan araçlar herhalde hukuka uygun olmalı, demokratik araçlara dayanmalı, önerilen değişim temel demokratik ilkelere uyumlu olmalıdır (TBKP/Türkiye Kararı). Bu çerçevede olaylar, ulusal mercilerce kabul edilebilir şekilde değerlendirilmiş olmalıdır (ÖZDEP/Türkiye Kararı).

İHAM'a göre bir siyasi parti, mevzuatın veya yasal ve anayasal yapının değiştirilmesi konusunda iki koşulda kampanya yürütebilir: Bunlardan birincisi, kullanılan bütün yollar her bakımdan yasal ve demokratik olmalıdır. İkincisi ise, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik prensiplerle bağdaşmalıdır. Bu kuraldan hareketle, sorumluları şiddete başvurmayı teşvik eden veya demokrasinin bir veya birçok kuralına uymayan veya demokrasiyi yıkmayı amaçlayan ve de demokrasinin tanıdığı hak ve özgürlükleri tanımayan "siyasi bir projeyi öneren" partinin, bu nitelikteki eylemleri, kapatma yaptırımına konu olabileceği gibi, bu nedenle uygulanacak yaptırıma karşı da ilgili siyasi parti İHAS korumasından yararlanamaz (RP/Türkiye, Emek Partisi/Türkiye Kararları).

Kapatma yaptırımı boyutundaki müdahale, takip edilen meşru amaçla orantılı, uygun ve yeterli olmalı, sosyal bir ihtiyaca cevap vermelidir, yani demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır (TBKP/Türkiye, Sosyalist parti/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, HEP/Türkiye, RP/Türkiye Kararları).

Müdahalenin orantılılığı için, müdahalenin özü ve ağırlığına bakılmalı, kapatma yaptırımı en ciddi durumlarda uygulanmalı, radikal bir önlem niteliğinde olmamalıdır. Bu konuda tarihsel şartlardan kaynaklanan ihtiyaçlar dikkate alınmalıdır (RP/Türkiye, ÖZDEP/Türkiye, TBKP/Türkiye Kararları).

Zorlayıcı sosyal gereksinim yönünden aranılacak hususlar ise şunlardır; demokrasiye yönelen tehdidin varlığına ve yeterince yakın olduğuna ilişkin kanıtlar inandırıcı olmalı; siyasi parti lider ve üyelerinin konuşma ve eylemleri, partiye isnat edilebilmeli; isnat edilebilen eylem ve konuşmalar, "demokratik toplum " kavramıyla çelişen parti tarafından algılanan ve savunulan toplum modelinin, sarih bir resmini çizen bir bütün oluşturmalıdır (RP/Türkiye Kararı). Zorlayıcı sosyal gereksinim yönünden, ülkelerin takdir hakkı da bulunmaktadır. Takdir hakkı, İHAM tarafından somut olay bazında ve ilgili ülkedeki koşullar da gözetilerek değerlendirilmektedir (RP/Türkiye, Lingens/Avusturya Kararları).

Kuşkusuz hiç kimse, demokratik bir toplumun ideallerini ve değerlerini zayıflatmak ya da yok etmek amacıyla sözleşme hükümlerine dayanamaz. Modern Avrupa tarihinde de görüldüğü üzere, siyasi partiler şeklinde örgütlenen totaliter hareketlerin, demokratik rejim içerisinde güçlendikten sonra demokrasiden kurtulmak isteyeceklerinin olasılık dâhilinde olduğu düşünülmelidir. Böyle bir durum ulusal makamlarca titizlikle tespit edildiğinde, kuşkusuz sözleşme ve demokrasinin standartlarıyla çelişen somut adımlar henüz atılmadan, ulusal makamlar bunları engelleme hakkına sahiptir. Bir devlet, medeni barışa, ülkenin demokratik rejimine zarar verebilecek somut adımlar atılmadan önce, sözleşme hükümleriyle çelişen böyle bir uygulamayı makul biçimde engellemekle yetkilidir. Örneğin iktidardaki bir siyasi partinin, planlarını gerçekleştirmek için yasama organından yasaları geçirmesini beklemek gerekmemektedir. Bu noktada uygun bir zamanlama seçilmelidir (RP/Türkiye Kararı).

Bir siyasi parti eylemlerinin kapatma yaptırımına konu olabilmesi, her şeyden önce bu eylemlerin niteliği ve siyasi partiye isnat edilebilirliği sorununu gündeme getirmektedir. Konu İHAS yönünden İHAM kararlarıyla açıklığa kavuşturulmuştur. İHAM kararlarına göre;

Kapatma yönünden tüzük ve programdaki aykırılık tek başına yeterli olmayıp, eylem de olmalıdır (RP/Türkiye Kararı). Bir siyasi partinin tüzük ve programındaki aleni hedeflerinden farklı hedef ve niyetlerinin varlığı olasıdır. Bu nedenle programın içeriği ile sahibinin eylem ve tutumlarını karşılaştırmak gerekmektedir (TBKP/Türkiye Kararı). Türk toplumu ve devleti için gerçek bir tehlike oluşturduğuna ilişkin somut kanıtlar ortaya konulmalıdır (TBKP/Türkiye Kararı) Eylemler aşırı uç ve terörist grupları teşvik etmeye yönelik olmalıdır (Sosyalist Parti/Türkiye Kararı). Yine Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin argümanlarından yararlanarak işlenen eylemler de kapatma yaptırımına dayanak olarak kullanılabilir (RP/Türkiye Kararı).

Siyasi parti, çoğulcu demokrasiyle çatışmayan hedeflerini, sadece yasal araçlarla elde etmeye çalışmalıdır. Demokratik ve çoksesli sistemin ortadan kaldırılması amaçlanmamalı, temel insan hakları ihlali teşvik edilmemelidir (ÖZDEP/Türkiye Kararı).

Bir genel başkanın açıklama ve eylemleri partiyi tartışmasız olarak bağlayıcıdır. Çünkü genel başkan partinin simgesel figürüdür. Genel başkanın siyasi veya hassas konularda açıkladığı düşüncelerin, kişisel görüşü olduğu vurgulanmadığı sürece, kurumlar ve kamuoyu tarafından partinin görüşünü yansıttığı şekilde yorumlanır ve partiye isnat edilebilir.

Genel başkan için söylenenler, genel başkan yardımcıları içinde geçerlidir. Milletvekilleri veya yerel yönetimlerde görev üstlenen üyeler de, partinin amaç ve eğilimlerini sergileyen ve yaratmak istedikleri toplum modeline ilişkin bir imajı yansıtan bütünü oluşturan eylemleri sergilemeleri durumunda, bunlar da partiye isnat edilebilir. Bu tür eylemler soyut programlara göre potansiyel seçmenler üzerinde daha etkilidirler. Bu tür eylem ve konuşmalardan parti kendini uzaklaştırmadığı sürece, bunlar da partiye isnat edilebilir (Refah Partisi/Türkiye Kararı).

Yukarıda belirtilen nitelikteki eylemlerden parti kaçınmamış, bu fiilleri işleyenler için disiplin işlemi yapmamış ve eleştirmemiş, göstermelik olarak disiplin soruşturması yapmış veya öngörülenden daha az bir disiplin yaptırımı uygulamış ise bu eylemler de partiye isnat edilebilir (RP/Türkiye Kararı).

2- İç hukuk yönünden

Bir siyasi parti hakkında uygulanacak en radikal yaptırım kuşkusuz kapatma yaptırımıdır. İç hukukta siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar düzenlenirken, bu yaptırımlar arasında siyasi partinin kapatılmasına da yer verilmiştir.

a- Anayasal düzenleme

Siyasi parti kapatma yaptırımı ve bu yaptırımın hangi hallerde söz konusu olabileceği Anayasa'nın 69'ncu maddesinde düzenlenmiştir. Böylece anayasakoyucu kapatma yaptırımı nedenlerinin yasa ile artırılmasını engellemiştir.

Anayasa'nın 69'ncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Anayasa'nın 69'ncu maddesine göre siyasi partilerin kapatılması ancak üç nedenle söz konusu olabilmektedir. Buna göre:

- Bir siyasi partinin tüzük ve programının Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması (Anayasa md 69/5),

- Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi (Anayasa md 69/6)

- Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması (Anayasa md 69/10)

halinde siyasi partinin kapatılmasına hükmedilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasında, *"siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez."* denilmektedir.

Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ise, 69'ncu maddenin altıncı fıkrasındaki düzenleme uyarınca *"68'nci maddenin dördüncü fıkrasına aykırı fiillerin, o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bu durumun, o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsenmesi yahut bu fiillerin doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlenmesi durumunda"* söz konusudur.

b- Yasal düzenleme

SPY'ndaki hükümler, Anayasa'nın 69'ncu maddesinin son fıkrasından hareketle, Anayasa'daki esaslar çerçevesinde düzenlenmiş, bu bağlamda siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin düzenlemeler de, Anayasa'nın 68'nci ve 69'ncu maddesindeki esaslar gözetilerek 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda da (SPY) yer almıştır.

SPY'nda, siyasi partiler hakkında uygulanacak yaptırımlar;

- Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması

- Ve siyasi partinin kapatılması

olarak düzenlenmiştir.

SPY'nda Anayasaya paralel olarak yapılan düzenlemelere göre, bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'daki yasaklara aykırılık durumunda ve üç nedenle olasıdır. SPY'nın 101'nci maddesindeki düzenlemelere göre;

- Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk

devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

- Bir siyasi partinin, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,- Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması,

durumlarında, siyasi parti hakkında kapatma kararı verilmesi gerekmektedir. Ancak belirtilen ilk iki durumda, kapatma yaptırımı yerine dava konusu eylemlerin ağırlığına göre, siyasi partinin almakta olduğu son yıllık devlet yardımı miktarının kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verilebilmektedir.

Yukarıda belirtilen ikinci nedene dayanarak bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi koşuluna bağlıdır. Odak haline gelmiş sayılmak ise, Anayasa'nın 68 ve 69'ncu maddelerindeki düzenlemelerle aynı paralelde, SPY'nın 103 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

SPY'nın "siyasi partilerle ilgili yasaklar" başlıklı dördüncü kısmının;

- Birinci bölümü, "amaçlar ve faaliyetlerle ilgili yasaklar" başlığını taşımaktadır. Bu bölüm tek maddeden oluşmakta olup, 78'nci maddede "demokratik devlet düzeninin korunması yönünden" öngörülen yasaklamalara yer verilmiştir.

- İkinci bölümü, "milli devlet niteliğinin korunması" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, bağımsızlığın korunmasına (md 79), devletin tekliğinin korunmasına (md 80), azınlık yaratılmasının önlenmesine (md 81), bölgecilik ve ırkçılık yasağına (md 82) ve eşitlik ilkesinin korunmasına (md 83) yönelik yasaklamalar gösterilmiştir.

- Üçüncü bölümü ise, "Atatürk ilke ve inkılâplarının ve laik devlet niteliğinin korunması" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ise, Atatürk ilke ve inkılâplarının korunması (md 84), Atatürk'e saygı (md 85), laiklik ilkesinin korunması ve halifeliğin istenemeyeceği (md 86), din ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar yasağı (md 87), dini gösteri yasağı (md 88) ve

Diyanet İşleri Başkanlığı'nı yerinin korunması (md 89) konusunda yasaklamalar açıklanmıştır.

3- Anayasa'nın 90/son maddesi çerçevesinde siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımında uluslararası sözleşmelerin gözetilmesi

Anayasa'nın 90'ncı maddesinin son fıkrasında, *"yöntemince yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla yasaların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, uluslararası antlaşma hükümleri esas alınır"* denilmektedir.

1982 Anayasası'nın nitelemesine göre, Anayasa'nın 12'nci ila 74 ncü maddeleri arasında yer alan hakların hepsi "temel hak ve özgürlüklerden" olup, Anayasa'nın 68'nci ve 69'ncu maddelerinde siyasi haklar kapsamında düzenlenen siyasi partiler de, temel hak ve özgürlükler kapsamındadır. Aynı şekilde temel hak ve özgürlüklerin bir bölümünü konu alan İHAS'a göre, siyasi partiler İHAM'ın yorumlarıyla bu sözleşmenin 11'nci maddesi kapsamında temel hak ve özgürlükler içerisinde kabul edilmiştir.

Bu bağlamda SPY'nın öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımın irdelenmesi gerekmektedir.

4- Siyasi parti kapatma davalarının ve kapatma yaptırımının hukuksal niteliği

Anayasa'nın 69'ncu maddesinin dördüncü fıkrası ile SPY'nın 98'nci maddesine göre, siyasi partilerin kapatılması Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Yasa'nın 33 ncü maddesi gereğince, açılan bu davalar Ceza Muhakemesi Yasası hükümleri uygulanmak suretiyle, dosya üzerinde incelenerek kesin olarak karara bağlanmaktadır.

Kapatma davalarında Ceza Muhakemesi Yasası hükümlerinin uygulanması demek, bu davaların bir ceza davası ve yaptırımın da ceza hukuku kapsamında bir ceza olduğu anlamında değildir. Aksine, siyasi parti kapatma davaları, ceza davası olmayıp, kendine özgü nitelikte bir dava türü olduğundan, bu davalarda uygulanacak usul kurallarının açıklanması gereği duyulmuş ve maddi gerçeği araştırmak yönünden, siyasi partilerin lehine olarak bu davalarda Ceza Muhakemesi Yasası kurallarının

uygulanacağı belirtilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin 22.6.2001 tarih ve 2/2 sayılı kararı). Bu düşünceden hareketle, siyasi parti kapatma davasına yönelik iddianame düzenlenmesinden önce, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hangi yetkileri kullanarak dava açabileceği de özel olarak SPY'nın 98'nci maddesinde gösterilmiştir.

Siyasi parti kapatma davalarının, ceza muhakemesi hukuku anlamında ceza davası olmaması, kapatmaya konu eylemlerin de ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğunu gerektirmemektedir. Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası ile SPY'nın 101 ve 103 ncü maddesindeki düzenlemelere göre, kapatmaya konu eylemlerin "sadece işlenmiş" olması yeterli olup, bu eylemlerin hükmen sabit olması koşulu da aranmamaktadır. Bu nedenle kapatmaya konu eylemler hakkında açılmış ve mahkümiyetle sonuçlanmış davaların bulunmaması sonuca etkili değildir.

C- LAİKLİĞE AYKIRI EYLEMLERİN ODAĞI OLMAK DURUMUNDA SİYASİ PARTİ KAPATMA NEDENLERİNİN İRDELENMESİ

1- Kapatma nedeninin hukuksal yönden irdelenmesi

Kısaca "laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmek" olarak isimlendiren kapatma nedeni, Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası yoluyla, 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenmiş bulunmaktadır.

Ancak siyasi parti kapatma nedenlerinden birisi olan "laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmak" olgusunun anayasal ve yasal düzenlemelerden hareketle değerlendirilmesine geçmeden önce laiklikten ne anlaşılması gerektiği, bu ilkenin Anayasa'da ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ne şekilde yer aldığı hususlarında açıklama yapılmasında fayda bulunmaktadır.

Lâiklik, ortaçağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan bir uygar yaşam biçimidir. Çağdaş bilim, skolâstik düşünce tarzının yıkılmasıyla doğmuş ve gelişmiştir. Lâiklik, toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması; ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir. İnsanı kul olmaktan çıkarıp birey yapan, bireye kişiliğini geliştirmesi için özgür düşünce olanaklarını veren, bu yolla siyaset-din ve inanç ayrımını gerekli

kılarak din ve vicdan özgürlüğünü sağlayan ilkedir. Dinsel düşünce ve değerlendirmelerin geçerli olduğu dine dayalı toplumlarda, siyasal örgütlenme ve düzenlemeler de dinsel niteliklidir. Lâik düzende ise din, siyasallaşmadan kurtarılır, yönetim aracı olmaktan çıkarılır, gerçek ve saygın yerinde tutularak kişilerin vicdanlarına bırakılır. Dünya işlerinin lâik hukukla, din işlerinin de (inanç ve ibadet çerçevesinde) kendi kurallarıyla yürütülmesi, çağdaş demokrasilerin dayandığı temellerden biridir. Bu bağlamda; laik devlet düzeninde kamusal düzenlemelerin kaynağı dinî kurallar olamaz ve bu düzenlemelerin dinî kurallara göre yapılması düşünülemez.

Demokratik ve lâik devlet, bireyler arasında inançlarına göre ayırım gözetemez. Herkes, dinini seçmekte, inançlarını açıklamakta, din ve vicdan özgürlüğü sınırları içerisinde serbesttir. Lâik bir toplumda, Devletin dinlerden birini tercih fikri, ayrı dinlere bağlı yurttaşların yasa önünde eşitliğine de aykırı düşer. Lâik ülkelerde, gerçek vicdan özgürlüğünden söz edilebilmesi, lâikliğin bu özgürlüğün de güvencesi olduğunu göstermektedir. Ayrıca devletin, her dinin mensuplarının kendi dinsel kurallarına tabi olarak yönetilmesini benimsemesi, çok hukukluğunun geçerlilik kazanması anlamındadır. Bu durum ise, devleti dışlayıcıdır ve dinler yönünden de ayrımcılık yaratmaktadır.

Laik düzende, devlet dinlere karşı tarafsız olup, devletin tarafsızlığı dinsel özgürlüklerin sınırsızlığı anlamında değildir. Devlet, hak ve özgürlüklerin korunması yönünden bu alanda düzenlemeler yapabilir ve sınırlamalar öngörebilir. Ancak bu sınırlamalar yapılırken kuşkusuz, bir dinin korunması ya da baskılanması amaçlanmaz; demokratik toplum gereklerine göre hareket edilir.

Türkiye'de lâiklik ilkesinin uygulanması, kimi batılı ülkelerdeki lâiklik uygulamalarından farklıdır. Lâiklik ilkesinin, her ülkenin içinde bulunduğu koşullarla her dinin özelliklerinden esinlenmesi ve buna göre değişik nitelikleri ve uygulamaları ortaya çıkarması doğaldır. İslâm ve Hıristiyan dinlerinin farklı özellikleri gereği, ülkemizde ve batı ülkelerindeki uygulamalar farklı olmuştur. Kaldı ki, aynı dinî benimseyen batı ülkelerinde de lâiklik anlayışı ayrılıklar göstermiş, değişik ülkelerde ayrı ayrı yorumlandığı gibi aynı ülkede farklı dönemlerde, kimi kesimlerce kendi anlayışları ve siyasal tercihleri doğrultusunda değişik biçimde yorumlanabilmiştir. Yalnızca felsefi bir kavram olmayıp yasalarla yaşama geçirilerek hukuksal bir değer kazanan lâiklik, uygulandığı ülkelerin, dinsel, sosyal ve siyasal koşullarından etkilenmektedir. Tarihsel gelişiminin

farklılığı nedeniyle Türkiye için ayrı bir özellik taşıyan lâiklik, Anayasa ile benimsenen ve korunan bir ilkedir.

Bu bağlamda Türkiye'deki siyasal İslamı esas alan partiler ile Avrupa'daki Hıristiyan Demokrat Partiler arasında hiçbir benzerlik bulunmamaktadır. Türkiye'de siyasal İslam, yalnızca kişi ile Tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayarak, devlet ve toplum kurallarını da düzenleme iddiasındadır. Siyasal İslam7ın temel düsturu şeriattır. İslam şeriatı kişinin inanç dünyasına ilişkin kurallar kadar dünyevi yaşamını ve bunun ötesinde devlet ve toplum yaşamını da düzenleyen, bu kuralları Tanrı buyruğu olarak kabul edip değiştirilmesi bir yana tartışılmasını bile yasaklayan kurallar bütünüdür. Bu nedenle siyasal İslam ve onun anayasası niteliğindeki şeriat demokratik değil, totaliterdir. Siyasal İslam demokrasiyi bir araç, şeriatı da bir amaç edindiği için demokrasinin kendisini korumaya ilişkin kural ve kurumlarının takibinden kurtulmak için kaynağını da yine şeriat düzeninden alan takiyye yöntemini kullanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ve çağdaş demokrasilerin en önemli yapı taşlarından olan lâiklik ilkesi ile devletin akla ve bilim kurallarına göre kurumsallaşması amaçlanmıştır. Laik devlet, ilkelerine, hükümet icraat ve prensiplerini, kanun ve nizamlarını dini kayıt ve düşüncelerle bağlı olmayarak doğrudan doğruya bilimin verilerinden yararlanarak, kişi ve toplum gereksinmelerini göz önünde bulundurarak oluşturur. Dini kurallar Devlet yönetim ve prensiplerinden tamamen ayrılır ve kişilerin vicdanlarında yerini bulur. Karşılıklı saygı, hoşgörü ve anlayışa katkıda bulunan lâiklik, ulusal birliğin de temelini oluşturmuştur. Batı aydınlamasının da temeli olan lâikliğin, insana, dine saygısı, dinî kendi yerinde tutan anlayışı, aklın ve bilimin öncülüğünde çağdaşlaşmayı gerçekleştirmiştir. Oysa tarih, dini kural ve prensiplerle yönetilen hiçbir ülkede demokrasinin ve tüm insanlığın ortak kazanımları olan temel hak ve özgürlüklerin yaşama geçirildiğine tanıklık etmemiştir. Demokrasinin ve çağdaşlığın temeli olan demokratik ve laik Cumhuriyet sayesinde Türk insanı ümmetten ulusa, kulluktan yurttaşlığa, geçebilmiştir.

Lâiklik ilkesinin kabulüyle, dogmatizmin katı ve değişmez kalıpları yerine akla ve bilime dayanan değerler geçmiş, dinsel duygular sahibinin vicdanında dokunulmaz yerini almıştır. Değişik inançlara sahip olanlar, inançlarına sağlanan güvence sayesinde birlikte yaşama gereğini benimseyerek devletin kendilerine karşı eşit yaklaşımından güven duymuşlardır. Böylece, iç barış sağlanarak vatandaşlar, ulus bilinciyle, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türk Ulusu'nun bireyleri olmuşlardır. Hukuk

devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi, gücünü lâiklikten almış, milliyetçilik ilkesi lâiklikle tamamlanmış, Türk Devrimi lâiklikle anlam kazanmıştır. Anayasa'da da bu ilkenin değiştirilemeyeceği öngörülmüştür. Lâiklik, devlet etkinliklerinde dinin, bilimin yerine geçmesini önleyerek çağdaşlaşmayı hızlandırmıştır.

Devlete, dinsel konularda denetim ve gözetim hakkı tanınması, din ve vicdan özgürlüğünün, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir sınırlama sayılamaz. Devlet-din özdeşliğinin yol açtığı zararlar lâiklikle önlenmiş, çağdaş uygarlık yolu lâiklik ilkesiyle açılmış, bağımsız bir hukuk kurumu olarak yeni yapısına kavuşmuştur. Demokrasiye geçişin de aracı olan lâiklik, Türkiye'nin yaşam felsefesidir. Lâik devlette, kutsal din duyguları politikaya, dünya işlerine, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılamaz. Bu tür düzenlemeler, dinsel gerekler ve düşüncelerle değil, bilimsel verilerden yararlanılarak kişi ve toplum gereksinimlerine göre yapılır.[1]

Laiklik ilkesi; 5 Şubat 1937 tarih ve 2115 sayılı Yasa ile Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri arasında yer almıştır. Laik devlet ilkesinin cumhuriyetin temel nitelikleri arasında yer verilmesine 1961 ve 1982 Anayasalarında devam edilmiş ve her iki Anayasa laiklik ilkesini sıkı bir korumaya almıştır.

Laiklik, Türkiye Cumhuriyeti'nin en temel özelliğidir. Devlet düzenini yansıtan anayasa ve dolayısıyla hukuk düzeni, laiklik ilkesine göre biçimlenmiştir. Bu durum, Anayasa'nın başlangıç bölümünde ve birçok maddesinde ifade edilmiştir.

1982 Anayasa'sının, Başlangıç kısmının 7. paragrafında: "*Hiçbir faaliyetin Türk milli menfaatlerinin, Türk varlığının, Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılâpları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı*" ifadesine yer verilerek, laiklik ilkesinin, anayasanın dayandığı temel değer ve prensiplerden biri olduğu ilan edilmiş, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırılamayacağı belirtilmiştir.

---

[1] Anayasa Mahkemesi'nin 16.1.1998 günlü ve 1/1 sayılı kararı.

Anayasanın 176. maddesi göre, Anayasa metnine dâhil olan ve uygulanabilirlik açısından diğer maddelerden bir farkı bulunmayan Başlangıç bölümü Anayasa Mahkemesinin ifadesiyle "*Anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri içermekle Anayasa maddelerinin amacını ve yönünü belirleyen bir kaynak*"tır.[2]

Laiklik ilkesi, Anayasa'nın 4. maddesine göre "*değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez*" vasfa sahip 2. maddede Cumhuriyetin nitelikleri arasında da sayılmıştır.

Anayasanın 2. maddesinde, "*Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.*" hükmüne yer verilmiştir.

Ancak Başlangıç Kısım 7. paragraf dikkate alındığında laikliğin sadece cumhuriyetin niteliklerinden biri olmanın ötesinde cumhuriyetin temeli olduğu anlaşılır.

Laiklik 2. maddenin gerekçesinde şöyle açıklanmaktadır "*Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir.*" Görülüyor ki gerekçede vurgu yapılan laikliğin "dinsizlik" olarak yorumlanamayacağı, başka bir ifadeyle laikliğin toplumsal ilişkilerin manevi değerlerden soyutlanmasını gerektirmediğidir.

Anayasanın 6. maddesinde yer alan "Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.","Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." hükümleriyle egemenliğin ilahi değil beşeri bir iradeden kaynaklandığını ifade edilerek laikliğe vurgu yapılmaktadır. Yasama yetkisi, Ulus adına TBMM'nin olup; yürütme yetki ve görevi ise Anayasa ve yasalara uygun olarak kullanılarak yerine getirilir. Bu anlamda, Ulus devlette, kaynağını bizatihi dinden alan bir yetki kullanılamaz ve böyle bir görev yerine getirilemez.

Laikliğin bir başka gerekliliği olan eşitlik ilkesi Anayasa 10. maddede şöyle ifade edilmiştir: " Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun

---

[2] AMK, E.1988/64, E.1990/2, E. 1988/62, E. 1990/3.

önünde eşittir… Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

11'nci maddede Anayasa hükümlerinin herkesi bağladığı, 12. maddede ise temel hak ve özgürlüklerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da içerdiği hükme bağlanmıştır.

Anayasa'nın 13 ncü maddesine göre, temel haklar da sınırlama yapılırken, bu sınırlamalar demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve de ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

Anayasa 14. madde 1. fıkrasında yer alan "*Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.*" hükmü ile temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasının hiçbir koşulda koruma göremeyeceği, bu yolla laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetlere girişilemeyeceği öngörülmüştür.

Anayasanın "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddesi 1. fıkrasında "*Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.*" cümlesiyle din ve vicdan özgürlüğü tanınmış, ikinci fıkrada "*14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini âyin ve törenler serbesttir*" ifadesiyle dinin uygulama kısmına bir sınırlama getirilmiştir. Maddenin 3. fıkrasında "*Kimse, ibadete, dini âyin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.*" denilerek dini inanç ve kanaat özgürlüğü düzenlenmiştir. Maddenin 5. fıkrasında ise "*Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz*" hükmü öngörülerek dinin ve dini duyguların siyasi amaçlara alet edilmesi yasaklanmıştır. Bu yasakla amaçlanan; dinin ve din duygularının şahsi veya siyasi nüfuz elde etmek amacıyla dinin aldatma aracı haline getirilmesinin önlenmesidir.

Anayasa'nın 26'ncı maddesinde düzenlenen düşünce özgürlüğü ile 34 ncü maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı da, başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak amacıyla yasayla sınırlanabilmektedir. Bu bağlamda laik düzenin ortadan kaldırılmasına dayalı olarak başkalarının hak ve özgürlüklerini korumaya dayanarak, yasayla bu özgürlükle sınırlanabilecektir.

Anayasa'nın 42'nci maddesi uyarınca, eğitim ve öğretim Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yerine getirilebilir ve eğitim ve öğretim özgürlüğü Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz.

Anayasanın 58'nci maddesinde gençlerin pozitif bilim ve Atatürk ilke ve devrimleri çerçevesinde yetiştirileceği, 130'ncu maddesinde ise yükseköğretimde çağdaş eğitim ve öğretim esaslarına dayanan bir düzen içerisinde bilimsel ilkelere uygun olarak eğitim, öğretim ve araştırmalar yapılabileceği öngörülmüştür.

Anayasanın 174. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğini koruma amacını güden devrim yasalarının hükümlerinin, Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamayacağı ve yorumlanmayacağı belirtilmiştir.

1961 Anayasası'nın 153. maddesi, 1982 Anayasası'na 174. madde olarak alınmış, ayrıca 1982 Anayasası'nın Başlangıcıyla kimi maddelerinde açıkça yer verilerek laiklik anlayışı benimsenmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi gerek 1961 Anayasası gerekse 1982 Anayasası döneminde birçok kararında ayrıntılarıyla açıkladığı laiklik ilkesinin anayasal düzenin temeli ve Anayasa'da benimsenmiş bütün temel ilkelere egemen bir düşünce olduğunu belirtmiş, laikliğin koruması yönünde son derece hassas davranmıştır.[3]

Kararlarda ilk göze çarpan unsur batı dünyasından alınan laiklik kavramının Türkiye'de farklı bir anlam taşıması bu nedenle farklı bir uygulama şeklinin gerekliliğidir. Uygulama farklılığı ülkelerin içinde bulundukları özgün şartlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında laikliğin önemi, modern devlet yaratma sürecinde laikliğin rolü ya da İslam dininin öznel yapısı ile gerekçelendirilmiştir;

"Her şeyden önce şurasını belirtilmelidir ki, laiklik ilkesi din ve Devlet ilişkilerini düzenleyen bir ilke olması nedeniyle, her ülkenin içinde bulunduğu ve her dinin bünyesinin oluşturduğu koşullar arasındaki ayrılıkların, laiklik anlayışında da ortaya ayrımlar çıkarması zorunlu bir sonuçtur."[4]

---

[3] 20.5.1971 günlü, 7/1 sayılı; 21.10.1971 günlü, 53/76 sayılı; 3.7.1980 günlü, 19/48 sayılı; 25.10.1983 günlü, 2/2 sayılı; 4.11.1986 günlü, 11/26 sayılı; 7.3.1989 günlü, 1/12 sayılı; 9.4.1991 günlü 36/8 sayılı; 2.2.1996 günlü, 15/5 sayılı; 16.1.1998 günlü ve 1/1 sayılı; 22.6.2001 günlü ve 2/2 sayılı.

[4] E.1970/53, K.1971/76, k.t.21.10.1971.

"Türkiye'de laiklik ilkesinin uygulanması, rejimleri değişik kimi batılı ülkelerdeki laiklik uygulamalarından farklıdır. Laiklik ilkesinin, her ülkenin içinde bulunduğu koşullarla her dinin özelliklerinden esinlenmesi, bu koşullarla özellikler arasındaki uyum ya da uyumsuzlukların laiklik anlayışına da yansıyarak değişik nitelikleri ve uygulamaları ortaya çıkarması doğaldır."[5]

"İslamlık bireylerin yalnız vicdanlarına ilişkin olan dinî inanç bölümünü düzenlemekle kalmamış, aynı zamanda bütün toplum ilişkilerini, devlet faaliyetlerini ve hukuku da tanzim etmiştir"[6]

Anayasa Mahkemesi değişik kararlarında tekrar ettiği laiklik anlayışını şöyle açıklamaktadır:[7]

1- Dinin devlet işlerinde etkili ve egemen olmaması,

2- Dinin, bireyin manevi yaşamına ilişkin olan dini inanç bölümünde, aralarında ayrım gözetilmeksizin, sınırsız bir özgürlük tanınarak dinlerin anayasal güvence altına alınması,

3- Dinin, bireyin manevi yaşamını aşarak toplumsal yaşamı etkileyen eylem ve davranışlara ilişkin bölümlerinde, kamu düzenini, güvenliğini ve yararını korumak amacıyla sınırlamalar yapılması ve dinin kötüye kullanılmasının ve sömürülmesinin yasaklanması,

4- Kamu düzeninin ve haklarının koruyucusu sıfatıyla, dinsel hak ve özgürlükler konusunda devlete denetim yetkisi tanınması.

Görülüyor ki Anayasa Mahkemesi din ile devletin birbirinden ayrılmasını laikliğin gereği saymıştır: "Hukuki yönden, klasik anlamda laiklik, din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrılması anlamına gelmektedir. Ayrılık, dinin Devlet işlerine, Devletin de din işlerine karışmaması biçimindedir. ..."[8]

"Devlete, dinsel konularda denetim ve gözetim hakkı tanınması, din ve vicdan özgürlüğünün demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı bir sınırlama sayılamaz."[9]

---

[5] AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989.
[6] AMK., E. 1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995.
[7] AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989; E. 1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995.
[8] AMK., E. 1970/53, K. 1971/ 76, k.t.21.10.1971
[9] AMK., E.1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989

"Laik düzende özgün bir sosyal kurum olan din, devlet kuruluşuna ve yönetimine egemen olamaz" "… sınırsız, denetimsiz bir din hürriyeti ve bağımsız bir dini örgütlenme anlayışının ülkemiz için pek ağır tehlikelerle yüklü olduğu uzak ve yayın tarihi tecrübelerle anlaşılmıştır. Bu nedenlerle Anayasakoyucu, mabedin ve din işleriyle uğraşan kimselerin özerkliği veya bağımsızlığı biçiminde sınırsız ve Devlet denetimi dışında kalan bir din hürriyeti anlayışının Anayasa'da kabul edilen laiklik düzeni ve ilkelerine uygun görmemiştir"[10]

Temel hak ve özgürlükler açısından konuya yaklaştığımızda Anayasa Mahkemesi'nin, devlet yönetiminde din kurallarından esinlenilmemesi gerektiği biçimindeki en geniş laiklik anlayışına bağlı kaldığını görüyoruz:

"laik devlette, kutsal din duyguları politikaya, dünya işlerine, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılamaz. Bu tür düzenlemeler, dinsel gerekler ve düşüncelerle değil, bilimsel verilerden yararlanılarak kişi ve toplum gereksinimlerine göre yapılır.... Dinsel kurallardan arındırılmış, akla ve bilime dayanan, dinsel inancı kişilerin vicdanlarına bırakan laik devlette, hukuk düzeninin dinsel gereklerle sağlanıp sürdürülmesi benimsenemez.... Yasalar dine dayanamaz ve bağlanamaz. Yasalar ilkelerini dinden değil, yaşamdan ve hukuktan almazlarsa hukuk devleti niteliği zedelenir. Yasalar dinsel temele oturtulamaz."[11]

"Anayasa'daki laiklik ilkesine ... karşı eylemlerin demokratik bir hak olduğu savunulamaz. anayasal ayrıcalığa sahip laiklik ilkesi, demokrasiye aykırı olmadığı gibi tüm hak ve özgürlüklerin de bu temel ilke ele alınarak değerlendirilmesi zorunludur.... laiklik ilkesine özel bir önem ve üstünlük tanıyan Anayasa, özgürlüklere karşı laiklik ilkesini özenle korumayı amaçlamış ve bu ilkenin özgürlüklere kıydırılmasına olanak tanımamıştır."[12]

"Türk Ulusu'nun yücelmesi bakımından laikliğin Anayasa'da öngörülen kimi sınırlamaları zorunlu kılan bir neden, Anayasa'da benimsenmiş bütün temel ilkelere egemen bir düşünce olduğu yinelenerek ortaya konulmuştur."[13]

"… laiklik karşıtı beyan ve davranışlarıyla, demokratik hak ve özgürlükleri, demokrasiyi ortadan kaldıracak olan şeriat düzeninin

---

[10] AMK., E.1995/17, K. 1995/16, k.t.21.06.1995
[11] AMK., E.1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989; E.1990/36, K. 1991/8, k.t. 9.4.1991.
[12] AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989
[13] AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989

getirilmesi için araç olarak kullandıkları anlaşılmıştır. Bu tür davranışların, … korunmaları olanaksızdır" [14]

Bu tavır laiklikle Cumhuriyet'in diğer nitelikleri arasında ilişki kuran Mahkeme kararlarında açıkça görülmektedir.

"Demokratik düzen, dinsel gerekleri egemen kılmayı amaçlayan şeriat düzeninin karşıtıdır. Dinsel gereklere yönetimde ağırlık veren bir düzenleme demokratik olamaz. Demokratik devlet ancak laik devlettir"[15]

"Hukuk Devleti, hukukun üstünlüğü ilkesi gücünü laiklikten almış, milliyetçilik ilkesi laiklikle tamamlanmış, Türk Devrimi laiklikle anlam kazanmıştır."[16]

"Laikliğin, Türk Devrimi'nin, Cumhuriyetin özü ve ulusal yaşamın temeli olduğu bir gerçektir."[17]

"Gerçekte laiklik din-devlet işleri ayrılığı biçiminde daraltılamaz. Boyutları daha büyük, alanı daha geniş bir uygarlık, özgürlük ve çağdaşlık ortamıdır. Türkiye'nin modernleşme felsefesi, insanca yaşama yöntemidir, insanlık idealidir."[18]

"Laiklik, orta çağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışını, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli kılan bir uygar yaşam biçimidir. Çağdaş bilim, skolâstik düşünce tarzının yıkılmasıyla doğmuş ve gelişmiştir"[19]

"Devlete egemen ve etkin güç, dinsel kurallar ve gerekler değil, akıl ve bilimdir. Din, kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-insan arasındaki inanış olgusudur. Kişinin iç inanç dünyasının düzenleyicisi olan dinin, devlet işlerinde söz sahibi ve çağdaş değerlerle, hukukun yerine geçerek yasal düzenlemelerin kaynağı ve dayanağı olması düşünülemez."[20]

---

14 AMK., E.1997/1 K.1998/1, k.t. 16.1.1998
15 AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989
16 AMK., E:1989/1, K. 1989/12, k.t. 7.3.1989
17 AMK., E. 1989/1, K. 1989/12, k.t.7.3.1989
18 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t. 7.3.1989
19 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t.7.3.1989
20 AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t. 7.3.1989

"Çağdaşlaşmayı hızlandıran ve Türk Devrimi'nin kaynağı olan laiklik ilkesi toplumun akıl ve bilim dışı düşüncelerle yargılardan uzak kalmasını amaçlar"[21]

Bu açıklamalardan sonra, "laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmak" olgusunun anayasal ve yasal düzenlemelerden hareketle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına göre "*siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, … insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez.*" Belirtilen bu kurallara aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmek kapatma nedenidir.

Anayasa'nın 68'nci ve 69'ncu maddelerine göre, siyasi partiler demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarından olup, çalışmaları ve faaliyetleri demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

Anayasa ile kastedilen demokrasi, kuşkusuz çoğulcu ve laik demokrasidir. Anayasa ve yasaların Atatürk'e, Atatürk ilke ve devrimlerine, Atatürk milliyetçiliğine özel önem vermesi ise, konumuz yönünden kuşkusuz Atatürk'ün bir İslam toplumunda ilk kez şeri düzeni ortadan kaldırıp laik hukuk düzenine dayalı Ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve simgesi olmasıdır. Laikliğe aykırılığın odaklığı irdelenirken, Atatürk'e yönelik saldırı ve eylemler özellikle bu yönüyle ele alınmalıdır.

SPY'da laikliğin korunmasına özel önem vererek bu konuda düzenlemeler getirmiştir.

Buna ilişkin olarak:

Yasanın 3'üncü maddesinde siyasi partilerin çağdaş medeniyet düzeyine ulaşmayı amaç edinmeleri hükme bağlanmış, 4 ncü maddesinde ise demokratik siyasi hayatın vazgeçilmezi olan siyasi partilerin, Atatürk ilke ve devrimlerine ve Anayasa'daki demokrasi esaslarına bağlı olarak çalışmaları gerektiği belirtilmiştir.

---

[21] AMK., E.1989/1, K.1989/12, k.t.7.3.1989

SPY'nın 78'nci maddesi uyarınca siyasi partiler, Türkiye Devletinin Cumhuriyet olan şeklini; Anayasanın başlangıç kısmında ve 2'nci maddesinde belirtilen esaslarını; egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunun ancak, Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organları eliyle kullanılabileceği esasını; hiçbir kimse veya organın, kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamayacağı hükmünü değiştirmek; Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, dil, ırk, renk, din ve mezhep ayrımı yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacını güdemezler veya bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar, başkalarını bu yolda tahrik ve teşvik edemezler. Yine bu maddeye göre, bölge, ırk, belli kişi, aile, zümre veya cemaat, din, mezhep veya tarikat esaslarına dayanamaz veya adlarını kullanamazlar. Herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamazlar ve bu amaca yönelik faaliyette bulunamazlar. Anayasanın hiçbir hükmünü, Anayasada yer alan hak ve hürriyetleri yok etmeye yörelik bir faaliyette bulunma hakkını verir şekilde yorumlayamazlar.

SPY'nın 81'nci maddesine göre dini kültür veya mezhep farklılığına dayalı azınlıklar bulunduğunu ileri süremeyecekleri gibi; 83 ncü madde hükmü gereğince felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin herkesin yasa önünde eşit olduklarına aykırı amaç güdemezler ve faaliyette bulunamazlar.

Siyasi partiler SPY'nın 84 ncü ila 89'ncu maddeleri uyarınca; Türkiye Cumhuriyeti'nin laiklik niteliğini koruma amacı güden devrim yasalarına aykırı amaç güdemezler ve faaliyette bulunamazlar. Türk Ulusu'nun Kurtarıcısı, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Atatürk'ün şahsiyet ve faaliyetlerini veya hatırasını kötülemek veya küçük düşürmek amacını güdemez ve buna yol açabilecek davranış ve faaliyetlerde bulunamazlar. Türkiye Cumhuriyetinin laiklik niteliğinin değiştirilmesi ve halifeliğin yeniden kurulması amacını güdemez ve bu amaca yönelik faaliyetlerde bulunamazlar. Devletin sosyal veya ekonomik veya siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla veya siyasi amaçla veya siyasi menfaat temin ve tesis eylemek maksadıyla dini veya dini hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapamaz, istismar edemez veya kötüye kullanamazlar. Siyasi partiler, herhangi bir şekilde dini tören ve ayin tertipleyemez veya parti sıfatıyla bu gibi tören ve ayinlere katılamazlar. Dini bayramlar, ayinleri ve cenaze törenlerini parti gösterilerine ve propagandalarına vesile yapamazlar.

Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti yönünden olmazsa olmaz değer taşıyan laiklik ilkesini korumak amacıyla getirilen düzenlemelere, siyasi partiler uymak; hatta laikliği pekiştirici iş ve işlemlerde bulunmak durumundadırlar. Bu cümleden olarak; siyasi partilerin Anayasa'da tarif edilen laiklik ilkesinin içeriğini boşaltmaya, değiştirmeye yönelik düşünce açıklamaları, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, ulus egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkesine aykırı eylemlerde bulunmaları, yine herhangi bir tür diktatörlüğü/totalitarizmi savunarak, bu çerçevede suç işlenmesini özendirmeleri de temel de laikliğe aykırılık oluşturmaktadır. Şöyle ki, laiklik ilkesi, çoğulcu demokratik düzenin olmazsa olmaz koşuludur. Çoğulcu demokrasi de ise, egemenliğin kaynağı Tanrı değil, Ulustur. Çoğulcu demokrasi, insan haklarını ve eşitlik ilkesini koruyan ve içselleştiren bir hukuk devletinin varlığını da gerektirir. Şeriat, din egemenliği ve totalitarizm boyutu nedeniyle, ayrıca buna ulaşmak için mevcut düzene aykırı ve suç teşkil eden eylemlerin işlenmesi de bu çerçevede değerlendirilmektedir. Bu konuların biri, bir kaçı ya da hepsine aykırı eylemlerin odağı olmak, sonuçta laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmak anlamındadır.

Bir siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olması ise, Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası ve SPY'nın 101'nci maddesi gereğince, kapatma nedenidir. Tarihi deneyimleri nedeniyle laiklik ilkesi, Türkiye için çok özel bir öneme sahiptir ve bu konuda Türkiye'nin takdir hakkı da geniştir. Takdir hakkının genişliği, temel hak ve özgürlükler alanındaki sınırlamaların en dar anlamıyla yorumlanması gerektiği yolundaki İHAM görüşüne aykırılık oluşturmamaktadır. Bu nedenden dolayı bir siyasi partinin kapatılması, İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki yasal amaçlara uygundur. Laiklik kavramı, Avrupa kamu düzeni içerisinde de koruma görmektedir. Bu bağlamda şeriat ta Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmamaktadır(RP/Türkiye Kararı). Avrupa kamu düzeni içerisinde yer alan Türkiye yönünden, açıklanan kapatma nedeni, hem bu bütünün parçası olmasının, hem de ayrıca kendi hukuk düzeninin bir gereğidir.

2- Kapatma yaptırımına konu eylemler ve siyasi partiye isnat edilebilirliği

Bir siyasi partinin, laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi ve bu nedenle kapatılabilmesi için, bu eylemlerin, Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası ve SPY'nın 103 ncü maddesine göre;

- Bu eylemlerin, o partinin üyelerince yoğun bir biçimde işlenmesi ve bu durumun da, o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsenmesi,

- Ya da bu eylemlerin, doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlenmesi,

gerekmektedir.

Bir siyasi partinin kapatılmasını gerektiren eylemlerin, aleniyet kazanmış, belli bir konuyu ihtiva etmesi yeterli olup, ceza hukuku kapsamında mutlaka suç olarak düzenlenmiş ve bu konudaki davaların da mahkumiyetle sonuçlanmış olması gerekmemektedir. Ancak eylem aynı zamanda ceza hukuku kapsamında suç olarak düzenlenmiş ise, bu konuda ceza mahkemesindeki davaların sonuçlanmasını beklemeye gerek bulunmamaktadır. Ceza mahkemesinde sonuçlanarak kesinleşen davalarda verilen kararlar ise, sadece eylemin kesin olarak işlenmemiş olduğu veya işlenmiş olduğu yönündeki tespitler yönünden bağlayıcıdır.

Siyasi partiler, demokratik bir rejimde hak ve özgürlüklerden en çok yararlanması gereken örgütlerdir. Bu durum siyasi partiler için daha geniş bir faaliyet alanını ortaya çıkarmaktadır. Geniş faaliyet alanının bulunması demek ise, siyasi partilerin eylemleri için farklı bir değerlendirme yapılmasını gerektirmektedir.

Siyasi partinin geniş hareket sahasının bulunması, ona isnat edilen eylem aynı zamanda suç teşkil ediyorsa, toplum ve hukuk düzeni yönünden kınanan bu davranışın, siyasi parti yönünden kınanmayarak hukuka uygun değerlendirilmesini gerektirmez. Ancak toplum ve hukuk düzeni tarafından açıkça kınanmayan ve suç olarak düzenlenmeyen davranış ve eylemlerin, daha çok hak ve özgürlüklere sahip olan siyasi partiler yönünden kapatma davasına konu edilebilmesi, çok özel ve sınırlı durumlarda söz konusudur ki, bunlar da Anayasa'nın 68'nci maddesinin 4 ncü fıkrasına ve İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrasına uygun nitelikteki, yoğunluk ve kararlılıkla işlenen eylemlerdir.

Hukuk düzeninin suç olarak öngörmediği eylem, bu eylemin bir siyasi parti tarafından veya siyasi parti aracı kılınmak yoluyla işlenmesi durumunda, yarattığı ve kaçınılmaz olarak yaratacağı sonuçları gözetildiğinde, siyasi parti için yasaklama gerektirebilir. Eylemin suç olarak düzenlenmemesi, o eylemin hiçbir biçimde kınanamaması sonucunu doğurmaz.

Kaldı ki Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına dayanan ve bu fıkrayı açıklayarak siyasi partiler hakkındaki yasaklamaları sıralayan SPY'nın 78'nci ila 89'ncu maddeleri arasındaki düzenlemelere aykırılık, SPY'nın 117'nci maddesinde suç olarak ta öngörülmüştür. Siyasi partiye isnat edilen eylem hakkında, ceza davasının veya soruşturmasının açılmamış veya dokunulmazlık gibi yasal engeller nedeniyle açılamamış olması da, sonuca etkili değildir.

Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, "odaklığın" ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır.

İHAS irdelenirken, siyasi parti kapatma yaptırımı ile ilgili olarak eylemlerin niteliği ve isnat edilebilirliği konusunda açıklanan durumlar, burada da geçerlidir.

Siyasi partinin genel merkez organlarının (SPY md 13), il ve ilçe teşkilatlarının (SPY md 19, 20), TBMM grup genel kurulu ve grup yönetim kurulunun (SPY md 24, 25), üyelerinin (SPY md 12) eylemleri; o siyasi partinin, yasa, anayasa ve İHAS tarafından korunmayan, hedeflediği amaç veya siyasi projeyi gerçekleştirmek, kolaylaştırmak, altyapı hazırlamak veya bunları ifadeye yönelik ise, siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu noktada şunu da belirtmek gerekmektedir ki, partiyi temsil eden organlarca gerçekleştirilen eylem veya söylemlerin, partinin değil kendi kişisel görüşleri olduğu açıklanmadıkça, bu söylem ve eylemler de partiye isnat edilebilecektir. Ancak, siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmak adına, siyasi partinin amaç ve hedefleriyle örtüşen eylem ve söylemlerin, kendi kişisel görüşleri olduğunun açıklanması da, kuşkusuz siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmayacaktır.

Yine eylem ve söylemlerin özellikle bir iktidar partisi yönünden somutlaşması yani sonuçlarının ortaya çıkması gerekmemektedir. Yasama organında çoğunluğa sahip bir siyasi partinin, bu eylem ve söylemleri her an için gerçekleştirebilecek konumda olması karşısında, bu eylem ve söylemlerin gerçekleşebilir olması karşısında, soyut olarak varlığı dahi, kapatma yaptırımına dayanak olabilecektir.

Ancak özellik arzeden aşağıdaki konuların da açıklanması gerekmektedir.

Bir siyasi parti üyesi olup, yerel yönetimlerde görev alanların eylemleri de, o siyasi partinin hedeflediği siyasi projeyi gerçekleştirmek veya ifade etmek amacına yönelikse, siyasi partiye isnat edilebilir.

İktidarda bulunan bir siyasi parti, kuşkusuz kendi kadrolarını da, (bir örnek olarak bakan düzeyinde) devlet birimlerine taşımaktadır. Bu noktada, siyasi parti mensuplarına organik anlamda yakın planda çalışan, böylece siyasi partililerle yakın ve/veya yoğun ilişkide bulunan kamu görevlilerinin eylemlerinin, siyasi partiye isnat edilebilir olup olmadığının açıklanması gerekmektedir.

Devletin idare mekanizması, söz konusu görevlinin bulunduğu makamın ışığında, ancak dar bir yoruma tabi tutulmalıdır (Vogt/Almanya Kararı). Bu bağlamda, devlet birimlerinde siyasi parti mensuplarına yakın planda çalışan (müsteşar, genel müdür gibi) kişilerin eylemleri, siyasi partinin amaçlarını ifadeye yönelikse, bu eylemler o birim üstü parti mensuplarınca ve ayrıca/dolayısıyla siyasi parti organlarınca zımnen veya açıkça benimseniyorsa, bunlarda siyasi partiye isnat edilebilecektir. Çünkü, siyasi partinin özellikle iktidardaki siyasi partinin amaçladığı modeli oluşturmak adına, bir bütünlük içerisinde ve bir bütünün parçalarını oluşturmak adına bu eylemler gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin belirtilen eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun bir gereği olarak ortaya çıktığından, biçimlendiğinden, siyasi partiye isnat edilebilecektir.

Bu bağlamda halen Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekilli olan eski Başbakanlık Müsteşarı'nın konumu nedeniyle anılan kişinin iş ve işlemleri, ayrıca önem taşımaktadır. Bürokrasinin en tepesindeki bu kişinin de etkisiyle yapılanan kadrolarda, iktidar partisinin eylem ve söylemleri gerçekleştiriliyor veya dile getiriliyorsa, siyasi partinin kendisini sorumlu kılmamak adına, devlet mekanizması gereğince yakın ilişkide bulunduğu bu kadrolardaki kişilerin, siyasi parti tarafından da benimsenen iş ve işlemleri, tartışmasız olarak siyasi partiye eylem olarak isnat edilebilecektir.

Yine TBMM Başkanı ve Başkanvekillerinin de konumları itibarıyla, eylemlerinin mensubu oldukları siyasi partiye isnat edilebilirliği önem taşımaktadır. Anayasa'nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY'nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, *"TBMM Başkanı ve Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkanı ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar."* Ancak TBMM Başkanı ve Başkanvekillerine yönelik bu düzenleme, Başkan ve

Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmamaktadır. Eğer Başkan ve Başkanvekillerinin eylemleri, açıkça bu kuralı da ihlal ederek, mensubu oldukları siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşüyor ve bu kişiler, siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket ediyorlar ise, siyasi parti tarafından kabul gören bu eylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir.

Diğer taraftan parti üyeliğinden ayrılanların fiil ve söylemleri de partiye isnat edilebilir. Bu anlamda Abdullah Gül'ün, parti kurucu üyesi, başbakan, başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak eylem ve beyanları da partiye yüklenebilecektir.

Bir iktidar partisi yönünden, hükümetin icraatları, siyasi parti söylemiyle biçimlendiğinden, bu bağlamdaki iş ve işlemler de siyasi partinin eylemi olarak, o siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu bağlamda, yasa tasarıları, eğer siyasi partinin kapatmaya konu olan eylemlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmeye veya kolaylaştırmaya yönelikse, bu tasarılar da siyasi parti eylemi olarak o siyasi partiye isnat edilebilecektir. İHAM kararlarında da açıklandığı üzere, TBMM'nde çoğunluğu oluşturan siyasi parti için, bu tasarıların eylem olarak isnadiyeti için, yasalaştırılmalarını beklemek zorunluluğu bulunmamaktadır. Çünkü bu eylemlerin yasalaşması yani somuta indirgenmesi, yasama organın da çoğunluğa sahip bir iktidar partisi yönünden her an için olasıdır. İsnat edilebilen eylem niteliğindeki bu tasarıların yasalaşması da, eylemin yasama organı işlemi niteliğine geldiğinden bahisle, siyasi partiye isnadiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, siyasi partinin eylemini sürdürmesi niteliğindedir (RP/Türkiye Kararı).

Bu bağlamda, o siyasi partiye mensup milletvekilleri tarafından sunulan yasa teklifleri de, siyasi partinin kapatma yaptırımına konu olan siyasi projesiyle veya eylemleriyle örtüşüyorsa, yasama organın da çoğunluğu oluşturan bir siyasi partiye, bu tekliflerin yasalaşmalarını beklemeden isnat edilebilecektir.

Anayasa'nın 83 ncü maddesinin birinci fıkrası, yasa tasarısı veya yasa teklifleri hatta yasa olarak ortaya çıkan bu eylemler nedeniyle siyasi partinin sorumlu tutulmasını bertaraf etmemektedir. Bireysel anlamda mutlak dokunulmazlık yaratan madde kapsamındaki eylemler, siyasi parti yönünden bu maddenin koruma alanında kalmamaktadır (RP/Türkiye Kararı)

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem veya söylemler nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturmasının başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır.

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla açıkça örtüşen eylem ve söylemler nedeniyle siyasi partinin bu eylem veya söylem sahiplerini eleştirmesi veya haklarında soruşturma yapması, sadece partinin kendisini bu eylemlerden sorumlu kılmamak amacına yönelik olduğunda, bu eylem ve söylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir. Göstermelik olarak başlatılan, sonuçsuz kalan veya öngörülenden daha az yaptırımla sonuçlanan soruşturmalar da, o siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmamaktadır.

D- DAVALI SİYASİ PARTİ HAKKINDAKİ İSTEMİN İRDELENMESİ:

1- Adalet ve Kalkınma Partisi

Davalı siyasi parti, gerekli bildirim ve belgeleri 14.08.2001 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 8'inci maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır.

Tüzel kişilik kazanmasından sonra 03 Kasım 2002 ve 22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel seçimleri sonucunda Parlamento çoğunluğunu elde ederek tek başına iktidar olmuştur.

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, daha önce Refah Partisi'nde siyaset yaparken, bu parti listesinden beş yıl süre için 1994 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilmiş, ancak 06.12.1997 tarihinde Siirt"te yaptığı konuşma nedeniyle halkı din ayrımı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek suçundan on ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Bu mahkûmiyeti nedeniyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 11'nci maddesi gereğince siyasi parti kurucusu (veya üyesi) olmasına yasal engel bulunmasına rağmen, Adalet ve Kalkınma Partisi'nde kurucu üye olmuş ve bilahare partinin genel başkanı seçilmiştir.

Bu durumun yasal olarak olanaksızlığı karşısında Başsavcılığımızca 21.8.2001 tarihli başvuru üzerine Yüksek Mahkemenizce, 09.01.2002 tarih ve 8/9 sayılı kararla adı geçenin parti kurucu üyesi olamayacağı belirtilerek mevcut aykırılığın giderilmesi konusunda ihtar kararı verilmiştir. Bu ihtar kararında öngörülen altı aylık süre içerisinde aykırılık giderilmediğinden, Başsavcılığımızca SPY'nin 02.01.2003 tarih ve 4778 sayılı yasa ile değişiklik

yapılmadan önceki 104 ncü maddesi uyarınca adı geçen parti hakkında 23.10.2002 tarihinde kapatma davası açılmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, 27.12.2002 tarih ve 4777 sayılı yasa ile Anayasa'nın 76'ncı maddesinde; 02.01.2003 tarih ve 4778 sayılı yasa ile SPY'nin 8'nci, 11'nci, 104 ncü ve Milletvekili Seçim Yasası'nın 11'nci maddelerinde değişiklik yapmış, ayrıca adli sicil kaydından kaynaklanan yasal engeli bertaraf etmek için (veto edilen 4779 sayılı yasa yerine) 4809 sayılı yasayı da çıkartmıştır. Yasalardaki ve Anayasa'daki bu değişikliklerle Recep Tayyip Erdoğan hakkında söz konusu olan mevzuat engelleri ortadan kaldırılmıştır. Açılan kapatma davasında karar halen açıklanmamış ise de, yasa değişikliği ile bu davaya konu SPY'nin 104 ncü maddesindeki yaptırım devlet yardımından yoksunluğa dönüştürülmüştür.

Recep Tayyip Erdoğan, Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmadan önce, laikliğe aykırı eylemlerin odağı oldukları için Anayasa Mahkemesi'nce 1998 yılında kapatılan Refah Partisi ve 2001 yılında kapatılan Fazilet Partisi'nde siyaset yapmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından 18.11.2002 ila 14.3.2003 tarihleri arasında kurulan 58. hükümette Başbakanlık görevini Abdullah Gül, siyasi yasaklılığının mevzuat değişikliği ile kalkması sonrasında yapılan ara seçimde milletvekili seçilmesi üzerine 14.3.2003 tarihinde kurulan 59'ncu ve daha sonra kurulan 60.ncı hükümetlerde ise Başbakanlık görevini Recep Tayyip Erdoğan üstlenmiştir.

Abdullah Gül, Abdüllatif Şener, Mehmet Ali Şahin, Abdülkadir Aksu, Ali Coşkun ve Zeki Ergezen daha önce Refah Partisi ve Fazilet Partisi'nde siyaset yapmışlardır. Cemil Çiçek, Mehmet Vecdi Gönül ise Fazilet Partisi'nde siyaset yapmışlardır.

22. dönemde TBMM Başkanı olan Bülent Arınç daha önce Refah ve Fazilet Partisi'nde siyaset yapmıştır. TBMM Başkanvekillerinden İsmail Alptekin daha önce Fazilet Partisi kurucu genel başkanlığı görevinde bulunmuştur.

Laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle 1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü görevinden alınan Beşir Atalay ise 58'nci ve 59'ncu hükümette Devlet Bakanı, 60'ncı hükümette İçişleri Bakanı olarak görev almıştır.

Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde, aynı belediyenin şirketleri olan İDO Genel Müdürü Binali Yıldırım Ulaştırma Bakanı, İGDAŞ yönetim kurulu üyesi Mehmet Hilmi

Güler ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, yine aynı belediyenin Veteriner İşleri Müdürü Mehmet Mehdi Eker Tarım ve Köyişleri Bakanı olarak görev almışlardır. TBMM Başkanvekili Nevzat Pakdil, Erdoğan'ın belediye başkanı olduğu dönemde belediyeye bağlı İETT Genel Müdürlüğü görevinde bulunmuştur.

Milletvekilleri, örgütler, yerel yönetimler ve üyeler bağlamında ise, Adalet ve Kalkınma Partisi'nde halen siyaset yapanlardan, geçmişte başka bir siyasi parti ile bağlantısı olanlar esas alındığında; geçmişte siyaset yapılan partiler sıralamasında Refah Partisi - Fazilet Partisi ilk sırada yer almaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin tüzük ve programı incelendiğinde, soyut metinlerde hedeflenen laiklik karşıtı modele yönelik hükümlerin yer almadığı görülmektedir. Ancak davalı parti, laiklik karşıtı eylem ve söylemleriyle yasalara ve Anayasa'ya aykırı olarak tüzük ve programının ötesine geçmiştir.

2- Adalet ve Kalkınma Partisinin davaya konu eylemleri

a- Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın laiklik ilkesine aykırı eylem ve demeçleri

1) 2003 yılı Mayıs ayında Malezya'ya yapmış olduğu gezide bu ülkede yayımlanan News Straits Times adlı gazeteye demeç veren Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın ***"Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir"*** dediği, **(Ek.1)**

2) Yargıtay Onursal Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya'nın ülkede yaşanan gelişmeleri ve gidişatı da gözeterek 2003 Yılı Adli Yıl açılış konuşmasında, "…Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı…" şeklindeki tespitine, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın " *…Bu bir defa çirkin ve olumsuz bir yaklaşım, Bir defa özgürlükleri farklı bir noktada olan kişinin özgürlük alanına kadar o alana giremezsiniz. Siz bir dinin mensubuysanız, farklı bir dinin mensubunun olduğu alana giremezsiniz. İnancınızın gereği neyse, bu inanca saygı duymak yönetimlerin görevidir.(…)* ***Kaldı ki, şu anda yaşanan süreçte gerek Türkiye'de, gerek Batı'da, gerek Dünya'da tamamıyla dinlere saygılı olan bir anlayışın egemen kılınması, aynı şekilde düşünceye ve örgütlenmeye saygılı yapıların, özgürlüklerin***

oluşmasına fırsat verilmesini devamlı olarak imkânını hazırlıyor. *Biz de böyle bir gayretin içindeyiz …"* diye beyanda bulunduğu, **(Ek.2)**

3) Genelkurmay 2. Başkanı Org. İlker Başbuğ'un imam hatip lisesi mezunlarıyla ilgili askerlerin rahatsızlığını ortaya koymasından sonra, Üniversitelerarası Kurul üyesi profesörler ve Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök ile görüşen Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 16.10.2003 tarihinde yazılı basında yer alan ifadesinde, Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in acil olarak çıkarılmasını savunduğu imam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişini zorlaştıran katsayı engelini ortadan kaldırması amacıyla YÖK Yasasında yapılacak değişikliğe ilişkin tasarıyı ***"acelemiz yok"*** diyerek geri çektiklerini bildirdiği, tasarının TBMM Milli Eğitim Komisyonu Başkanı Tayyar Altıkulaç tarafından YÖK Yasa taslağı içerisinde değerlendirilmek üzere alt komisyona gönderildiği, **(Ek.3)**

4) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 29.05.2004 tarihinde Oxford Üniversitesinde yaptığı konuşma sonrası verdiği demeçte imam hatip liselilerin önünü açan YÖK Yasası'nı laikliğe aykırı olduğu gerekçesiyle veto eden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e, *"Bu okullar çok partili dönemden beri var. Dün laikliğe aykırı değildiler, bugün niye aykırı oldular? Bunun laiklikle alakası yok" …"Normal liselerde okutulan birçok ders İHL'de de okutuluyor. Ayrıca din dersi için de bir yıl fazla okuyorlar. Bu tür bir eğitim almak laikliğe aykırı mı?" diye söylediği, "Son 5 yılda bu yasağı koymak hangi adalet duygusuyla bağdaşır?,," "Sizin için ılımlı İslamcı deniyor. Biz Avrupalılar bu tanıma şaşırıyoruz. Hem İslamcı hem laik birbiriyle nasıl bağdaşır?"* sorusuna *"Ilımlı denilince, ılımlı olmayanı varmış gibi oluyor. Sadece bir İslam vardır. Önüne bir şey konulamaz. Bu İslamı zedelemeye yönelik bir tezdir. Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa'da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir.* ***İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz."*** yanıtını verdiği, **(Ek.4)**

5) RP İstanbul İl Başkanı olarak Ümraniye'de 1994 tarihinde yaptığı konuşmanın kasedinin Kanal D'de yayınlanması üzerine Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 22.08.2001 tarihli Akşam gazetesinde yayınlanan açıklamasında, söz konusu konuşmayı günün şartları içinde, üyesi bulunduğu partinin söylemleri ve disiplini gereği gerçekleştirdiğini ifade ederek, ***"Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin***

laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim." dediği, **(Ek.5)**

6) Christchurch kentinde, *"Ulusal Avrupa Etütleri Merkezi"* tarafından düzenlenen konferansa katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"Türkiye'de Türkü vardır, Kürdü vardır, Lazı vardır, Çerkezi vardır, Gürcüsü vardır, Abhazı vardır, aklınıza ne gelirse.* ***Bizdeki etnik unsurları birbirine bağlayan önemli bir din bağı vardır.*** *Çünkü Türkiye'nin yüzde 99'u Müslüman'dır. Bizdeki etnik unsurları birbirinden ayıran ya da bağlayan bağ, Yugoslavya'daki gibi Hırvat, Boşnak, Sırp gibi değildir. Yugoslavya'da savaşlar başladığı zaman birbirlerinden boşanmışlardır, ayrılmışlardır. Türkiye'de Kürt kökenli vatandaşlarımızın sorunu, Türk vatandaşın sorunu kadardır, Laz kökenli vatandaşımın sorunu ne kadarsa Kürt kökenli vatandaşımın sorunu da o kadardır."* şeklindeki beyanlarının 6.12.2005 tarihli basın yayın organlarında yer aldığı, **(Ek.6)**

7) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Avustralya'nın Sydney Kentini gezerken, *"Herkes kendi kimliğiyle övünebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Kürt Kürtlüğüyle, Türk Türklüğüyle, Çerkez Çerkezliğiyle, Laz Lazlığıyla övünebilir. Etnik kimlik anlamında söylüyorum. Ama bizi üstte birbirimize bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır. Bu ortak paydadır"...****"Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah'tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz"* dediği, **(Ek.7)**

8) Yeni Zelanda ve Avustralya'ya yaptığı ziyareti tamamlayarak Ankara'ya dönen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Esenboğa Havaalanı'nda 11.12.2005 tarihinde yaptığı basın toplantısında; *"Türkiye'de etnik unsurları birleştiren ana unsur dindir' şeklinde bir ifadeniz oldu mu, yoksa yanlış anlaşılma mı oldu?"* sorusu üzerine, *"Ben ne söylediğimi çok iyi biliyorum. Bakın bunu ne zaman, ne üzerine söyledim. İşin başını, arkasını bir tarafa koyup ortasını almayın. Biliyorsunuz konu, Sayın Baykal'ın Yugoslavya benzetmesi üzerine söylenmiştir. Türkiye, bir Yugoslavya değildir. Orada Sırp, Hırvat, Boşnak hepsi ayrı dinlerin mensuplarıdır. Aynı dinde olup farklı mezheplerde olanlar da vardır. Ama Türkiye'de ise 30'a yakın etnik unsur var. Bunu her zaman sizler de yazıyorsunuz, yüzde 99'u Müslüman bir ülke* ***Türkiye'de din bir çimentodur."*** cevabını verdiği,

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın bugüne kadar *"din bir üst kimliktir"* ifadesi kullanmadığını vurgulayarak, *"Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor.* ***Yine söylüyorum, din bir çimentodur***

ve şu anda en önemli birleştirici unsurumuzdur. Tarih boyunca bu böyledir…." diye söylediği, **(Ek.8)**

9) 2005 yılı Mayıs ayında Kazakistan ziyareti dönüşü Atatürk Havalimanı'nda gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; izinsiz açılan Kuran kurslarıyla ilgili olarak*"**Bir defa, şu ifade, çok çirkin bir ifade (…) Kaçak Kur'an kursu diye bir ifade olmaz. Yanlış bir şey. Bir defa, kanunun ruhuna aykırı. Kur'an öğrenilir. Kuranı öğrenmede kimse suç ifadesi kullanmaz. Bu millet Müslüman'dır ve Müslüman olan millet, kendi kitabı Kuranı da rahatlıkla öğrenebilir. 'Kaçak Kuran kursları' diye bir kanun maddesi yok.** Ortada olan madde şudur; kanuna aykırı eğitim kurumlarıyla ilgilidir. Bu, birçok alanda eğitim veren kurumları kapsamaktadır. Bu tür yanlışlarla ülkemizi, **halkının yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede, kendi kitabını öğrenme konusunda, kalkıp da böyle laflar kullanmayalım.** Ondan sonra da kalkıp 'efendim niye İncil dağıtılıyor' diye bağırmanın bir anlamı yoktur. Önce bu millet, Müslüman olarak, tabiî ki kendi kitabını öğrenecektir, bilecektir ama onun ruhunu kavrayacaktır. **Onun ruhunu kavramasına yönelik de kendi çarelerini bu millet, yasalar içerisinde, tabiî ki üretecektir**."*…Türban konusunda ise; *"ben toplumun talebini çok iyi biliyorum ve duyarlılığı çok iyi anlıyorum. Bu duyarlılığın bilinci içerisinde de geleceğe bakıyorum. Çünkü ben yaşıyorum, ben konuşmuyorum"* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.9)**

10) 2005 yılı Haziran ayında Amerika'ya giderken uçakta Dünden Bugüne Tercüman gazetesinden Nazlı Ilıcak ile görüşen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın laiklik konusunda, *"Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz"…"Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası'nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, 'bütün dinlere eşit mesafede olmak' diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum**: **Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm.** Ama siz laikliği bir din gibi takdim ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye'de 'niyet okuyucuları' haksız isnadlar ortaya atıyor"…"Eski TCK'daki 261. madde yerine, 263. madde ikame edildi. Biz sadece cezayı 1 yıla indirdik veyahut hâkimin takdirine bağlı olarak para cezası koyduk. Şunu söyleyeyim ki, bu madde eğitim ve öğretim özgürlüğü açısından hatalı. **Eğitim ve öğretim nasıl kanuna aykırı olur?** Artık kendimize güvenen toplum olmak zorundayız. ABD'de, İngiltere'de, örgün eğitimin dışında, çocuk evinde oturuyor, eğitimi evde alıyor, ona diplomayı da veriyorlar. Biz ise, oradan buradan buduyoruz, okuma imkânlarını kısıtlıyoruz. Sonra da 700 bin kız, okuma yazma bilmiyor diye feryat ediyoruz. Aslında, 263. maddeye "Kaçak Kur'an kursu"*

maddesi demek çok çirkin. Eğitim ve öğretim, suç kapsamına sokulmaz ama, bazı hassasiyetlere saygımız olduğundan, hafifletmekle birlikte, kanuna aykırı eğitim kurumlarına verilen cezayı kaldırmadık." dediği, **(Ek.10)**

11) 2005 yılı Haziran ayında Beyrut'tan İstanbul'a dönerken, uçakta gazetecilere, açıklamalarda bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın**, Kur'an kursları için yaş sınırı konulmasına karşı olduğunu söylerken, kendisinin de 7 yaşında Kur'an kursuna gittiğini hatırlatarak,** "*Çok açık net bir şey söylemek istiyorum. Bir defa eğitimin kanuna aykırılığının tartışılması lazım. Adı üzerinde eğitim kurumu. Burada eninde sonunda eğitim yapılıyor. Bu kişileri silahlı eyleme götüren bir olaysa, zaten başka maddelerde bu var. Nedir eğitim? Çünkü bugüne kadar bizim en büyük sıkıntımız madde konur, kelime orda durur, ama nedir diye geldiğinizde tanımda yok. Orada biz arkadaşlara dedik ki bu eğitim kurumunun gerekçede tanımını yapalım. Bu tanım orada açıkça yapılıyor. Bu kadar açık ve net olduğuna göre, bunu başka bir yere saptırmak gerçekten de çirkin. Kaldı ki Kuran öğrenecek. Kuran'ın eğitimi olmaz. Kuran'ın öğrenimi olur. Yani bir taraftan kalkacağız diyeceğiz ki, yani işte misyonerler geldi şunu bunu yapıyor, İncil dağıtıyor, Tevrat dağıtıyor, ama öte yandan geleceksin Kuran'ı öğrenmeyi yasaklayacaksın. Bir şey söyleyeyim. Çeşitli yazılarınızda mesela Orhan Pamuk un kitabında (Sütlüce Kaymakamı'nın kitabın toplatılması isteği) ne yaptınız, hep beraber isyan ettiniz. Öbür tarafta şiir okuyan bir çocukla ilgili bir durum oldu. Hepiniz dediniz ki böyle bir şey olmaz. Peki bir Müslüman'ın kendi arzusuyla, Kuran'ı öğrenmesine niçin karşı çıkıyoruz…Kuran öğrenimi konusundaki tartışmalar gerginliğe yol açıyor. Ondan sonra bunun sorumluları kimse bunları aramaya başlıyor***. Bir çocuğun Kuran'ı öğrenmesinin ona getireceği olumsuz ne olabilir? Burada bir yaş sınırı getirildiği zaman öğrenme kolay olsun diye değil, tam tersine bunun önünü nasıl keseriz; bu anlayışla getirildi. Şu anda Diyanet konu üzerinde çalışıyor. Milli Eğitim de çalışıyor. Birisinde 12 yaş, diğerinde 15 yaş. Diyor ki bu yaşlardan önce öğretemezsin. Bırakılım kitabını, Kuran'ı öğrensin. Bu durumdan niye rahatsız olalım. Bırakalım rahat rahat öğrensin. Tommiks-Teksas okumaya hiç kimse mani olmuyor ama kendi kitabını öğrenmesine niye mani oluyoruz."… "Benim tezgâhımdan geçmiş olanların, ülkeme ne zararı var ki. Bunu öğrenenlerin ülkelerine ne zararı var.*** *Varsa üzerinde duralım. Ben, ülkeme zarar verecek bir şeyi niye yapayım? Deli miyim?..."* ***Din kültürü, ahlâk bilgisi dersinde Kur'an öğrenmiyorlar ki.*** *Ben biliyorum, sûre ezberleme problemi olan çocuklar aradı. Şimdi bakın, burada namazla ilgili bahislerde, namazla ilgili bazı sureleri öğretmenler öğretebilir. Ama, bu, Kur'an öğretmek değil. Orada birkaç tane sûreyi öğretmişsin; başka bir şey değil. Kur'an dersi dediğimiz zaman bunda tecvid var, tilavet var, tefsir var; bunlar ayrı şeylerdir"* dediği,

Başörtüsü konusunda ise *"Ülkenin bir gerçeği olduğuna inanıyorum"…"Toplumda mutabakat olduğuna göre, kurumlar arasındaki, kuruluşlar arasındaki uyumsuzluğu anlamak mümkün değil. Ülkede toplumsal mutabakatı tesis etmişsin. Kurumsal mutabakat da tesis edilsin ki, birbirine şüpheyle bakan bir ülke olmayalım" dediği, Başbakan,* ***"türban sorunu"nu nihai kertede aşmak için referanduma gidilmesi gereğinin de "zaman zaman kendi düşünce dünyasına girdiğini"*** *söylerken,* ***"Tabii, bunun taymingi (zamanlama) önemli.*** *Olayın sosyal boyutu var, siyasal boyutu var. Bütün bunların değerlendirmesini, analizini aramızda hükümet olarak, parti olarak yapmamız lazım. Diğer partilerle bunu değerlendirmemiz lazım. Ben yaptım oldu, şeklinde olmaz"* diye söylediği, **(Ek.11)**

12) a-Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın basına yansıyan geçmişteki beyanlarında:

- Fanilere kul olmayacağız, dedik. Biz sadece bir zihniyetin, bir sistemin bu ülkede iktidarı için çalışıyoruz. Bu zihniyet, bu sistem er geç bu ülkede iktidar olacak. Dolayısıyla kula kul olmayacağız, çıkara kul olmayacağız. Fanilere kul olmayacağız, sadece Allah'a kul olmanın hazzını yaşayacağız.

- Türkiye'de şu anda birilerinin şeriatı var. Ama bu şeriat tükendi. Şu anda kahrolsun şeriat diyenler, kendi kendilerine kahroluyorlar.

- Ben İstanbul'un imamıyım.

- Elhamdülillah şeriatçıyım.

- Yılbaşına karşıyım.

- Ata' ya saygı duruşunda sap gibi ayakta durmaya gerek yok.

- Bizim için günah dosyası hazırlamışlar. Bizim günah dosyamızda ne var, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'ni fatiha ile açmak var. Bir Meclis'i fatihayla açtık. Fatiha ile Meclis'i açmak nedir? Önce bunu açıklayalım... Fatihanın manası nedir? Fatiha, karanlığı aydınlığa açmaktır.

- Yirmi yıl önce, yirmi beş yıl önce deselerdi, pop yıldızlarının çılgınlıklarını sergiledikleri Gülhane Parkı'nda bir gün gelecek, Allah'a âşık olanlar, ona sadık olanlar, muhlisler bu çınarların altını dolduracak ve buradan dünyaya nasıl ortaçağın karanlıklarından bir yeni çağ açmışlarsa, Allah'ın izniyle bir yeni çağ açılmışsa, Allah'ın izniyle yeni bir çağ, zulüm çağı kapatılacak, aydınlık bir çağ açılacaktır.

- İmamlar da nikâh kıysın.

- Minareler süngü, kubbeler miğfer, camiler kışlamız, müminler asker.

- Ben tekkeye değil dergâha gittim….,

şeklinde ifadelerde bulunduğu,

RP İstanbul İl Başkanı olduğu 1994 yılında Refah Partisi'nin Ümraniye İlçe Örgütü'nün yeni hizmet binasının açılış töreninde:

"…1 Kasım bir dönüm noktasının adıdır. Zafer değil. Zafer böyle yakalanmaz. Şu anda daha henüz bir yoldayız. İnanıyorum ki yeşil ışıklar gözükmüştür. Fakat biliniz ki oraya kadar daha çok işaretler var. Ama inanıyorum ki zafer Allahın lütfuyla er geç bizim olacaktır. Çünkü vahi ilahi böyledir bunun işaretleri gözüküyor. Biz Cezayir gibi olmayız. Biz hazmettire hazmettire geliyoruz. Allahın izniyle."

"Bir buçuk milyarlık İslam alemi Müslüman Türk milletinin ayağa kalkmasını bekliyor. Kalkacağız. Şu anda içte onun ışıkları göründü. Allahın izniyle. Bu kıyam başlayacak. Koşmaya mecbursun. çalışmaya mecbursun. Eğer çileyi çekmezsen gelmez. Eğer çocuklarınız, eğer mallarınız, eğer zevceleriniz sizi bu davadan gayretten alıkoyuyorsa bu zaferi beklemeyin değerli kardeşlerim. Bunu aşmaya mecbursun. Bunu aştığımız gün zaferin ışıkları bize yakın olacaktır. Ve o zaman hak nurunu tamamlayacaktır."

"Bu ülkenin yüzde 99'u Müslüman. ***Hem laik, hem Müslüman olunmaz. Ya Müslüman olacaksın, ya laik. İkisi bir arada olduğu zaman adeta ters mıknatıslanma yapar. Mümkün değil, ikisinin bir arada olması. Durum böyle olunca ben Müslüman'ım diyenin tekrar yanına gelip bir de aynı zamanda da laikim demesi mümkün değil. Niye? Çünkü Müslüman'ın yaratıcısı olan Allah kesin hakimiyet sahibidir. Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Bak yalan koskoca bir yalan."***

"Tutturmuşlar laiklik elden gidiyor, laiklik elden gidiyor. Yahu, bu millet istedikten sonra tabii elden gidecek yahu! *Sen bunun önüne geçemezsin ki. Yani zorla bu milletin elinde tutmaya gücün yetmez. Millete rağmen bu yürümez zaten. Sonra nedir bu laiklik Allah aşkına. Bir tarif edin diyorsun, tarif etmiyor. Bugün her kavramın lugatta bir tarifi vardır. Ama çıkıyor içişleri bakanı devlet dine karışır. Eee!... Gerisini niye, söylemiyorsun.* ***Din de devlete karışır niye demiyor."***

"Belediyelerimiz hastaneler, doğumevleri yapıyor. Doğumevlerinde sadece kadın doktorlar çalışacak. Adil düzenin sağlık anlayışı da görülecek. Psikolojide, çocuk

bakımında, öğretmenlikte yetişmiş başörtülü kızlarımız var. Şimdi işe alınmayan bu başörtülü kızlarımız anaokullarında yavrularımızı yetiştirecek..." diye söylediği, **(Ek.12)**

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara geldikten sonra sürekli *''gelişerek değiştiğini''* savunan ve Milli Görüş için *''Biz o gömleği çıkardık''* biçiminde beyanda bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın TRT 1 de 21.06.2006 tarihinde yayınlanan *"Enine Boyuna"* programında söylem değiştirerek; ***''Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişemem, değişmedim''*** dediği, **(Ek.12)**

13) 9 Temmuz 2004 tarihinde Kanal D isimli yayın kuruluşunun *"Teke Tek"* isimli programına katılan Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın, NATO Zirvesinde yaşanan türban gerginliğini değerlendirerek, ***"Kamusal alan sadece bizde var.****(…)* ***Sivil toplum örgütleri vakıf üniversitelerinde başörtülü eğitime ilişkin bir dayanışma ortaya koyarlarsa, burada hazır bir hükümet var. Bunu zorlayamam.(…) Özel üniversitelerde türbanla eğitimi serbest bırakalım.*** *Devlet'te görev verilmesin. Özel sektörde çalışsınlar."…''Türkiye'de kavramlar kargaşası var. İşimize geldiği zaman sahipleniyoruz, işimize gelmediği zaman sahiplenmiyoruz. Bu konunun Türkiye'de uzmanları var. Önüne gelen, ağzı olan konuşuyor. İlgisi alakası olan, olmayan, din, diyanet bilmeyen konuşuyor. Bir toplumun dini değerlerle ilgili ihtiyacı var. Yok mu?. Anayasamızın 24. maddesi çok açık, bütün bunlara rağmen bütün bunları işine geldiği gibi yorumlayanlar var. Bir ülkede devletin en önemli görevlerinden bir tanesi de o ülke halkına dini eğitimi, öğretimini vermektir. Ama diyorlar ki yapmayın. Siz bunu vermediğiniz zaman illegal yapanlar devreye girer.* ***Sizin yasak koyduğunuz o yapılar kendileri için müşteri bulmaya başlar, yeraltına girer.''…"Bizde ülkenin ileri gelenleri caminin semtine uğramazlar. Uğradığı zaman bazı değerlerini kaybettiğini düşünür veya elden gidiyor diye düşünür.*** *Eski ABD Başkanı Ronald Reagan'ın cenaze töreninde ABD'nin en büyük katedralinin içindeydik. Herkese dağıtılan ilahi kitabı vardı, ilahilere katılarak, okudular. Hiçbir kutsalları veya değerleri kaybolmadı, ellerinden gitmedi. Bizde ise bu endişe niye, niçin biz bu noktada rahat olamıyoruz. Bu değerlerimizi kaybetmek mi iyi, yoksa yakalamak mı iyi. Doğru, gerçek olduğu şekilde yakalamak.''…''Biz de ortada yönetim tarzını icra ediyoruz. O dediğimiz zihniyetler aynı şeyi bizim için de söylüyorlar. Yahu kardeşim ben senin yaşadığın gibi yaşamaya mecbur muyum, değilim ya..."* diye beyanda bulunduğu, **Konuşmasında *'Haydi Kızlar Okula'* kampanyası sırasında yaşadığı ilginç bir olayı anlatarak, genç kızların okula gönderilmesini istediklerinde bir**

kızın ***"Okula gideyim; ama başörtüm var!"*** **cevabını verdiğinden söz ederek;** ***"Başörtülüyü devlet okuluna sokmuyorsun, bari bırak özelde okusun.*** *Gelin bunun önünü açalım. Sen yarın yine bu çocukları devlette işe alma, özel sektörde çalışsın.* ***Şimdi bunların mantığı şöyle; 'Sen başörtünle tarlada çalış, çapa yap; ama sosyolog olma, psikolog olma.' Bunu artık aşmamız lazım."*** diye söylediği **(Ek.13)**

14) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Alman Welt am Sonntag gazetesine 2005 yılı Şubat ayında verdiği demeçte, kızlarının neden türban taktığı sorusunu, kızları Sümeyye Erdoğan ve Esra Albayrak'ın Kuran'a uyduğunu dile getirerek *"İnançlı Müslümanlarız. Kuran'da kadının toplum içinde türban takması gerektiği yazıyor"… "Bundan, din ve devlet işlerinin ayrılmasına karşı olduğum anlamı çıkmaz. Ayrıca kızım türbanı şık buluyor" "Yüksekokullardaki türban yasağını hata olarak görüyorum.* ***Bir demokratik ülke din özgürlüğünü sağlamalı. Buna, vatandaşların dinlerini yasalara saygı koşuluyla semboller vasıtasıyla ifade etmesi de dâhildir****. Türban yasağı liberal değildir."* biçiminde yanıtladığı,

Yasağı değiştirerek, yüksekokullarda türbana izin vermeyi istiyor musunuz? sorusuna; *"Evet, bunu araştırıyoruz. Bu adımı, vatandaşa daha çok din özgürlüğü verilmesi açısından doğru buluyorum."*

AB'yi İslamlaştırmaya çalışacak mısınız? sorusuna; *"Biz dini misyonerler değiliz... Türkiye'de laiklik geleneği var. Avrupa bir Hıristiyan kulübü değildir. İslami haçlı seferleri asla olmadı. Bizim topraklarımızdan ne dini, ne de askeri şiddet çıkmayacaktır",* Fransa'daki başörtüsü yasağı konusunda ise *"****Yasaklama, Fransızların kullandığı bir yöntem. Türkler, laikliğin Anglo-sakson yorumunu daha uygun buluyor.*** *İnsanlara 21. yüzyılda bir şeyleri yasaklamayı saçma buluyoruz."* yanıtını verdiği,

Başbakan Recep Tayip Erdoğan, daha sonra bu röportajın "aslı astarı" olmadığını açıklamış, röportajı yapan gazetecinin ses kaydının olduğunu söylemesi üzerine ise basın danışmanı Ahmet Tezcan'ın, yazının doğru, ancak eksik olduğunu, yazıda Başbakan'ın ''toplumsal mutabakat şartıyla'' sözlerine yer verilmediğini açıkladığı, **(Ek.14)**

15) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, 2004 yılı Ocak ayında New York'taki Dış İlişkiler Konseyi'nde *"Türkiye'nin dış politikası"* konulu bir konuşma yaptıktan sonra *"Fransa'daki başörtüsü yasağını hatırlatan bir katılımcının, Türkiye'deki durumu sorması"* üzerine; *"Başörtüsü, yüzde 98'i Müslüman olan Türkiye'de gerek millet ve gerekse kurumların ortak sorunu****. Biz bunu toplumsal mutabakatla çözmek istiyoruz.*** *Ama sonuçta şunu da*

söylemek zorundayım ki, bu sorun Türkiye'de vardır."…"Farklı olan bu yaklaşımın, Avrupa Birliği'nin (AB) temel ilkesi olan ***Kopenhag kriterleriyle, yani din ve vicdan özgürlükleriyle, inanç özgürlüğüyle açıklanması nasıl olur, merak ediyorum?"*** dediği, **(Ek.15)**

16) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanlığı'nın 2004 yılı Mart ayında Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Dedeman Otel'de düzenlediği '*Siyaset ve Kadın'* konulu panelin açılışında yaptığı konuşmada, türban sorununa dikkat çekerek "*Her gün üniversite kapılarından töre cinayetlerine, fabrikadan mahkeme salonlarına, gazete sütunlarından televizyon ekranlarına yürekleri yakan binlerce dram karşımızdayken, yılda bir kez Kadınlar Günü kutlamanın bana göre anlamı yok. Kadına karşı ayrımcılık, ırkçılıktan daha tehlikeli, daha ilkel bir tutumdur. Her tür ayrımcılığa karşı mücadele etmek zorundayız. Kadına ve kız çocuklarına karşı ayrımcılık insanlığın cahiliye dönemlerinden kalma meselesidir.''* diye söylediği, **(Ek.16)**

17) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 2004 yılı Nisan ayında Ukrayna ziyareti sırasında kaldığı otelde bu ülkede okuyan ikisi türbanlı Türk öğrencilerinin denklik sorununu gündeme getirmesi üzerine; *"Bu soruyu her yerde soruyorlar, ama artık sormayın. Ben bu konuyu iyi biliyorum. Benim çocuğum Boğaziçi'ni kazandığı halde imam hatip lisesi mezunu olduğu için puanı düşürüldü, buraya gidemedi. Kızlarım başlarını örttükleri için Türkiye'de okuyamadı. Biz ailece bu konunun mağduruyuz. Bu tip ayrımlara karşıyız.* ***Ama sizin bu sorunlarınızın çözümü sadece bizim isteğimizle değil tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözülmeli. Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor.*** *Ben ülkede gerginlik yaratmak istemiyorum… Kızlarım başını örttükleri için Türkiye'de okuyamadı"* dediği, **(Ek.17)**

18) 2007 yılı Mayıs ayında NTV'de katıldığı canlı yayında Ankara Temsilcisi Murat Akgün'ün sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün *"Türban daha modern olabilir"* sözlerinin ardından yaşanan tartışmaya ilişkin görüşlerini de aktararak *"Sizce türban modernleşir mi?"* sorusuna karşılık: "*Ben o şekilde bir ifadeyi doğru bulmuyorum. Bu işin aslı başörtüsüdür. Türban ifadesini yanlış buluyorum. Olay türban ifadesiyle siyasallaştırıldı. Başörtüsü inançtan geliyor. Takan, dinimizin bir gereği olarak takıyor. Moda noktasında buna çeşitli şekiller getirebilirsiniz. Kalkar boynun altından bağlarsınız. Kimin estetik anlayışı neyse buna saygı duymak lazım. Ama burada yerellik öne çıkar. Doğu bölgelerinde kadınlarımız farklı, batıda farklı örter. İslam ölçü koymuş, o ölçüyü*

değişik şekilde ortaya koyar. Bazıları düz kumaş, bazıları çiçekli kumaşlar kullanıyor. Dünyanın tanınmış marka firmaları bunlara yönelik ürünler kullanıyor. Burada ölçü vardır. Örtmek, örtmemek, bunun hesabını sormak bizim görevimiz değil. Sormamamız lazım. Bu ülkede başörtüsüne de başını örtmeyene de saygı duyulmalıdır. Bireysel tercihini başını örtmekten yana kullanıyorsa, ona saygı duymak zorundayız. Bizim ülkemizde her siyasi partinin mensupları içinde eşi başı örtülü olan da var, başı açık olan da var. Bunlara takılıp kalmamalıyız. CHP'nin grup toplantılarına başörtülü geldiğinde kıyamet kopmuyor, Adalet ve Kalkınma Partisi'ne geldiğinde kıyamet kopuyor. Türkiye bunları aşmalı. Aşmazsak yazık olur. Bu ülkenin evlatları arasında ayrımcılık yapmamamız lazım. ***Ağlayan yavrular onları affetmeyecektir. Bu konuda toplumsal mutabakat var, ama kurumsal mutabakatta sıkıntımız var****. Başörtüsü bir oy zemini olmamalı. Ben bir oy zemini olarak görmüyorum.* ***3*** *Kasım seçimlerinde de 'böyle bir vaatle gelmiyorum' dedim.* ***Kurumsal mutabakat sağlandığında bu zaten çözülecektir****. Yavrularıma da asla bu noktada müdahale edemem."* diye beyanda bulunduğu, **(Ek.18)**

19) 2005 yılı Temmuz ayında ABD'de San Francisco'daki *"World Affairs Council of Northern California''* ve *''Commonwealth Club of California"* isimli kuruluşlar tarafından Fairmont Oteli'nde düzenlenen toplantıda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır.* ***Kamusal alanın henüz tanımı yoktur.*** *Sıkıntı biraz buradan kaynaklanmaktadır.* ***Bizdeki sorun, üniversitelerde başörtülü kızlara yer verilmemesi sorunudur. Tabii bu sorunu burada dile getirmem de hemen sanki bunu burada şikâyet etmiş gibi ifade ediliyor. Benim böyle bir şikâyete ihtiyacım yok. Bu noktada benim bu tür sorunları paylaştığım, ülkemin insanıdır. Tek sorunum, ülkemde toplumsal bir mutabakat var, ama kurumsal bir mutabakat yok, bunu halletmenin gayreti içerisindeyiz. Ve artık bunları aşmanın gereğine inanıyoruz"*** diye konuştuğu, **(Ek.19)**

20) 2005 yılı Kasım ayında Almanya dönüşü uçakta gazetecilerle sohbet eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, **Fransa'nın varoşlarında başlayan isyan eylemlerini okullardaki türban yasağıyla ilişkilendirerek;** ***"Başörtüsünün yasaklanmasının da etkisi var. Bu gibi tutumlarla göçmen toplumlarının dışlanması şiddet olaylarını fitilledi.*** *Daha önce Fransa'da hiç böyle bir şey olmamıştı. Bir buçuk yıl önce Fransız iş adamları ve entelektüellerinin de bulunduğu bir grupla bir araya geldim. Kendilerine anlattım, bizi dikkate almadılar. Bizim, Türkiye olarak bu gelişmeleri engellemek açısından yapabileceğimiz çok şey var. Medeniyetler ittifakında biz yardımcı olabiliriz. Avrupa*

da yasaklarla bir yere varılamayacağını anlamalı. Türkiye'siz bir Avrupa'nın geleceğinin güven içinde olmadığı belli olmuştur." şeklinde beyanda bulunduğu, bu beyanının tepki çekmesi üzerine Erdoğan, Partisinin 8.11.2005 tarihli Grup Toplantısı'nda yaptığı konuşmada Fransa'daki olaylarla ilgili değerlendirmelerinde, tek sebep olarak *"türban yasağını"* gösterdiğini yazan gazeteleri eleştirerek; "*Bu tür sosyolojik hadiseler, tek bir sebebe indirgenemeyecek kadar karmaşık ve derinliklidir. Bunların altında yılların birikimi vardır. Sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin tesiri vardır. Yanlış politika ve anlayışların rolü vardır. Bunların hepsi doğrudur. Bizim söylediğimiz de budur. Yoksa bazı yasakçı uygulamaların bu olaylardaki etkisine dikkat çekerken* ***meseleyi tek bir sebebe indirgemiyoruz. Fransa'daki bundan aylarca önce başörtüsüyle ilgili yasağının da bugünlere gelinmesindeki, bu süreç içerisindeki etkenlerden bir tanesi olduğunu orada ifade etmişizdir. "*** açıklamasını yaptığı, **(Ek.20)**

21) 2005 yılı Nisan ayında Zaman Gazetesi yayın yöneticilerini kabul eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; imam hatip liseleri ve başörtüsü sorunu ne zaman çözülecek? sorusuna ***"Başörtüsü sorunu konuşulmaz, yaşanır." … "Halk nezdinde bir mutabakatı kastetmiyorum. Orada zaten mutabakat var. Parlamento içi mutabakat gerekir. Parlamento halkın iradesini yansıtmıyor. Sıkıntı burada."*** dediği, **(Ek.21)**

22) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2005 yılı Nisan ayında, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in *"türbanla"* ilgili yaptığı uyarılara, *"Türkiye'de, bir halkın mutabakatı, bir de halkın temsilcisi olanların ve kurumların mutabakatı vardır.* ***Görünen o ki, halkın mutabakatı ile kurumların mutabakatı henüz oluşmuyor"… "Bugün çok daha net olarak söylüyorum; Türkiye'de halkın mutabakatı ile halkın temsilcisi olanların ve kurumların mutabakatı henüz oluşmuyor" …"Eğer evrensel hakları görmemezlikten gelirsek, ülkemize yazık ederiz.*** *Bir hak, dünyanın bir ucunda farklı, bir başka ucunda farklı olamaz. Çünkü hak, hukuktan doğar; kanundan doğmaz. Hak, kanunlarla güvence altına alınır. Şu anda bütün gayretimizi ülkemizdeki bu mutabakat üzerine tahsis ediyoruz."* şeklinde yanıt verdiği, **(Ek.22)**

23) 2005 yılı Mayıs ayında Bolu'da Kredi ve Yurtlar Kurumu'nun yaptırdığı öğrenci yurdunun açılışına katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"Gençler yurtdışına eğitim almaya gidiyor ve bunun için 1 milyar 250 milyon dolar ödüyor. Buradan nerelere, ne mesajı verdiğimi anladınız. Bu sorunu halledersek onlar da gitmez"* dediği, **(Ek.23)**

24) 2005 yılı Haziran ayında Lübnan seyahati dönüşü uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; *"Başörtüsü ülkenin bir gerçeği. Ortadaki gerginlikleri kaldırmakla*

yükümlülüğümüz olduğuna göre bu sorun çözülmeli. Bu konuda araştırmalar var, üç dört sene olmuştur. Sonraki süreçte tespitler değişmedi. ***Lehte gelişme var, aleyhte gelişme yok. Bugün toplumda mutabakat olduğuna göre kurumlar arası, kuruluşlar arasındaki uyumsuzluğu anlamak mümkün değil. Ülkede toplumsal mutabakatı da tesis etmişsin. Kurumsal mutabakat da tesis edilsin ki birbirine şüpheyle bakan bir ülke olmayalım.*** *(…)****Referandum anayasal bir süreçtir. Gerekirse o da düşünülebilir, gerekirse bu yönde gidilebilir. Tabii taymingi önemli…"*** diye beyanda bulunduğu, **(Ek.24)**

25) Adalet ve Kalkınma Partisi grubunda konuşan Tokat milletvekili **Resul Tosun,** üniversitede türbana serbestlik tanınmasını isterken hükümetin AİHM'deki duruşmada yanlış taktik izlediğini ileri sürmüş, Anayasa ve yasalarda türban yasağı bulunmadığını belirterek *"Hükümet pasif kalabilirdi, hiç savunma yapmayabilirdi. Öyle anlaşılıyor ki, Anayasa Mahkemesi kararları ve Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın etkisinde kalınarak bu savunma yapılmış. Daha sağlıklı bir cevap verilebilirdi. Dışişleri Bakanımız Abdullah Gül 'ün bunu hükümetin görüşü olarak söylemesi de hükümeti sıkıntıya soktu, töhmet altında bıraktı. Bu savunmayı tasvip etmemiz mümkün değil", "Partimiz güçlü, çoğunluğumuz var. Bu konuları halletmemiz lazım, önümüzde kısa bir zaman kaldı. Bu düzenlemeleri niye yapamıyoruz?"* diye sorması üzerine Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan'ın**; *"Metnin tamamını okuyun, ona göre konuşun. Metnin tamamı basında yer aldığı gibi değil''* şeklinde cevap vererek savunma metnini getirttikten sonra *''Bu, hükümetin savunması ve bu savunmayı bilinçli olarak yaptık. Biz AB kriterlerini koyduk ve arkasından 'takdirlerinize bırakıyoruz' dedik. (TBMM Genel Kurulu'nu işaret ederek) Burada 'Egemenlik milletindir' yazıyor. Ama bazı kurumların, bunun böyle olmadığı, egemenliğin bölüşüldüğü yönünde görüşleri var. Biz de böyle olmadığını biliyoruz.* ***Bir karar alıyoruz, Cumhurbaşkanı'ndan dönüyor, Anayasa Mahkemesi'nden dönüyor. Hani hükümet tek başına karar veriyordu.*** *Resul Bey sen bu gruptan birisin; ne zorluklarla bu düzenlemeleri getirdiğimizi biliyorsun. Bunlar basit şeyler değil, kolay halledilecek meseleler değil.* ***Çok acelecisiniz, biz sorumluluk sahibiyiz.*** *Bu işi kangren haline getirenlerin şimdi dışarıdan konuştuklarını görüyoruz, siz de onların oyununa geliyorsunuz,* ***sabırlı olun."*** dediği, **(Ek.25)**

26) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Yeni Şafak gazetesi yazarlarına 2005 yılı Haziran ayında yaptığı açıklamalar sırasında; YÖK, kamu reformu, 2B gibi konularda takvimin ne olduğu, başörtüsü sorununun nasıl çözüleceğinin sorulması üzerine; ***"Kesin bir takvimimiz yok. Biraz atmosfer ve zemin olayı.*** *Bunlar anayasa değişikliği gerektiren konular. Anayasa değişikliğiyle netice alıp alamayacağımız, referandum yolunun denenip*

denenmeyeceği, bunlar aramızda tartışılan konular. Paket olarak referanduma gidilir gerekirse. Ancak başörtüsü anayasa konusu değil. Farklı bir konu. Burada biz toplumdaki bütün hassasiyetleri düşünerek adımlar atıyoruz. Onun için şu saatte bunu yapacağız diye bir şey yok. ***Zemin ve atmosfer elverirse adımı atarız.*** *Yoksa bunu erteleyebiliriz de. Bizim parametreleri kaybetmememiz lazım. Ekonomik öncelikleri gözetmemiz lazım"* diye söylediği, **(Ek.26)**

27) 2005 yılı Mayıs ayında Haldun Alagaş Spor Salonu'nda düzenlenen *"1. Bölge Teşkilat Toplantısı"*nda konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın: *"Genciyle, yaşlısıyla, bak buradan bir kez daha açık ve net söylüyorum, başı örtülü, başı örtüsüz, kim olursa olsun bütün benim bayan kardeşlerim canımdır, ciğerimdir. Bu ülkede haksız yere ayrımcılık yapıldı. Ama biz asla ayrımcı değiliz. Bu çatı, bütün vatandaşlarımı bir arada toplama çatısıdır. Bunu böyle bilin. Çok değişik şeyler konuşabilirler. Şu anda biliyorum, bazı sıkıntıları yaşıyoruz. Bunu ben de yaşıyorum.* ***Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var****. Bunu da açıkça söylemek zorundayım. Fakat şunu bilmenizi istiyorum; her şey zamana gebe. Zira millet iradesi birçok şeyi halledecektir.* ***Ama sabırlı olmaya mecburuz.*** *Niçin? Bu toplumda gerilmeyi asla Adalet ve Kalkınma Partisi yaratmayacaktır. Varsın olsun, birileri yaratsın. Onların cevabını birileri veriyor ve verecektir. Ama bu oyuna asla benim kardeşlerim gelmeyecektir ve gelmemelidir"… "Türkiye'de marjinal siyaset yapan grupların yıllarca başörtüsü üzerinden siyaset yaparak ülkeye nasıl faturalar ödettiklerini biliyorsunuz. Ama Adalet ve Kalkınma Partisi başörtüsü üzerinden siyaset yapmayacak, yapılmasına da müsaade etmeyecek. Bu olay konuşulmaz, bu olay yaşanır. Biz felsefemizi insanları tüm inançlarını yaşama noktasında olduğu gibi yaşamaya kabul etmeye mecbur olduğumuzu anlatıyorum"… "Ülkemizin yüzde 99'u Müslüman. Ve bu ülke bir Müslüman ülkesidir. Halkının yüzde 99'u Müslüman olan ülkemizde şunu unutmayalım ve gerçekleri birbirine hiçbir zaman karıştırmayalım¡ İslam devleti olmak başka bir şey, bir İslam ülkesi olmak başka bir şey. Bir defa bunu çok iyi kavrayacağız, çok iyi anlayacağız ve bu anlayışla yarına bakacağız. Ben teşkilatımızın insanlarını bu hassasiyete özellikle davet ediyorum…"* diye beyanda bulunduğu, **(Ek.27)**

28) 2005 yılı Haziran ayında resmi ziyaret için Washington'da bulunan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Amerikan CNN International televizyonundan Wolf Blitzer'ın; *"Başörtülülerin kamu okullarına ve kamu binalarına girmeleri yasak. Buna mukabil, eşiniz başının örtüsüyle Beyaz Saray'a davet edildi. Amerikalılar Türkiye'de dini hoşgörünün bulunup bulunmadığı hususunda endişe ediyorlar. Türkiye'de değiştirilmesi gereken bir kanun mu var?"* şeklindeki sorusuna; *''Bunu yasaklayan bir konu yok ki. Sıkıntı burada. Sadece şu anda buna yönelik olarak bir algılama var, yorumlama var.* ***Ama biz özellikle***

ülkemizde bir toplumsal gerilim olmasın diye sabırlı hareket ediyoruz. Ve diyoruz ki bir toplumsal mutabakat olsun. Bakın benim kızlarım ABD'de okuyor. Burada o özgürlük anlayışı var. Ama ülkemde yok. Şu anda ben bu acıya sadece ülkemde bir toplumsal gerilim olmasın diye katlanıyorum. *Halkımın arasında böyle bir sıkıntı yok. Ama kurumların yaklaşımı toplumun yaklaşımıyla örtüşmüyor. Onun için biraz sabredeceğiz. Biraz daha bu işin çilesini çekeceğiz gibime geliyor. Ama inanıyorum ki eninde sonunda hak yerini bulacaktır.''* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.28)**

29) 2005 yılı Haziran ayında AB büyükelçileri onuruna Başbakanlık Konutu'nda verdiği yemekte Belçika Büyükelçisi Mark Van Rysselberghe'nin Türkiye'de dini azınlıkların özgürlükleri kapsamında Fener Rum Patrikhanesi'nin statüsü ve Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın misyonerlik faaliyetlerine yönelik eleştirilerini anımsatması üzerine, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, ***"Bu sorunu sadece azınlıktaki gayrimüslümler değil çoğunluktaki Müslüman kesim de çekiyor. Bu konu bizim için de zor"*** demiş, türban yasağı konusundaki rahatsızlığını da *"Bu sorunu bizzat ben yaşıyorum. Eşim başörtülü. Eşim Başbakanlık Konutu'nda takabiliyor, karşıda (Cumhurbaşkanlığı'nı işaret ederek) takamıyor.* ***Bu konularda bir toplumsal ve kurumsal mutabakat henüz sağlanmadı."*** diye konuştuğu, **(Ek.29)**

30) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, 2005 yılı Temmuz ayında ABD'ye giderken uçakta gazetecilerle yaptığı sohbette; *"Biz niye türbana karışıyoruz? Bırakalım kadınlar, kızlar kendileri karar versinler. Bakın Türkiye'de dekolte aldı başını gidiyor. Karın kısmı açık pantolonlarla üniversiteye bile gidiliyor. Biz bunları düzenlemek için bir kanun çıkarıyor muyuz?...****"Biz önce devlet üniversiteleri ile özel ve vakıf üniversiteleri arasında bir ayrım yapalım, diyoruz. Hiç olmazsa isteyen kızlar özel ve vakıf üniversitelerine türbanla girebilir, eğitim hakkı alabilir*. *Bu toplumsal sorunu böyle çözebiliriz. Ama buna bile itiraz ediyorlar... Bu yüzden kızların okula gönderilmemesi yönünde sosyal baskı var. Bir genç kız üniversiteye gidip eğitim alsa, bu baskılara daha kolay direnemez mi? Ama muhalefet buna tam tersinden bakıyor… .Camilere kadro verilmesine bile karşı çıkıyorlar. Anadolu'ya gidin, birçok caminin kadrolu imamı yok. Peki insanlara kim namaz kıldıracak? İşte o zaman cahil insanlar imamlık yapmaya başlıyor…Ailede başı açık niye kabul etmeyeyim? Kayınbiraderimin eşinin başı açık. Kızlarının başı da açık. Ama bu soruları sormak doğru mu? Ben de size, "Niye çevrenizde hiç başı örtülü kadın yok?" diye sorabilirim. Benim eşimin başına örttüğü türban değil, başörtüsü… Biz niye buna karışıyoruz? Benim idealim hep şu oldu: Başı açık kız ile örtülü kız yan yana okusun, kol kola gezsin… Üniversite kapıları açık olsaydı kızlarım Türkiye'de okurdu. Oğlum da burada katsayı engeline*

takıldı. Aldığı puan Boğaziçi Üniversitesi'ne girmesine müsaitti. Ama imam hatipte okuduğu için giremedi. İmam hatipin tarihi Atatürk'e dayanıyor. İmam bu toplumda dini ihtiyaçları karşılayan insan. Hatip iyi konuşmacı. Bu okullara niye itiraz ediliyor, anlamıyorum. Biz imam hatiplere arka bahçe diyenlerle o yüzden ayrıldık...Ben,"Referandum yapacağız" demedim. "Gerekirse referanduma da gidebiliriz" dedim. Çıkardığımız yasaya Kuran kursu maddesi demek yanlış. Bu, adı itibarıyla talihsiz bir kanun. Dünyanın herhangi bir yerinde, ***"Kanuna aykırı eğitim kurumları" diye bir ifade var mı? Anayasa Mahkemesi bunu iptal ederse gerekçeli kararları tarihe büyük bir not düşecektir.*** *Siyasi bir karar almamaları gerekir. Bu gibi sorunları konsensüsle çözmek istediğimizi söyledik. Ama kimse bize yardımcı olmadı. Tam aksine, tam aksini yaptılar. Bize bu konulardan vurmaya çalıştılar..."* dediği, **(Ek.30)**

31) 2005 yılı Ekim ayında Londra'da AB zirvesine katıldıktan sonra London Shools of Economics'te *"Kültürel Çeşitlilikte Kadının İnsan Hakları"* konulu konferansta katılımcıların sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; ***İngiltere, ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına karşın kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de kamu kurumlarında başörtülü çalışılamadığını, başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini*** söyleyerek; *"Tartışılmaz tabii ki insan hakkıdır. Yani 'din ve vicdan özgürlüğü' diyoruz. Din ve vicdan özgürlüğünün gereği neyse şüphesiz ki sağlanmalıdır.* ***Bu, ağırlığı Hıristiyan olan ülkelerde sağlanmışsa, ağırlığı Müslüman olan Türkiye'de de konsensüsle başarılmalıdır, sağlanmalıdır. Biz geldiğimizden beri hep şunu söyledik; seçim öncesinde de ben söyledim; 'bir toplumsal mutabakat sağlandığı anda çözüleceğine inanıyorum' dedim. Bugün de aynısını söylüyorum. Bu konuda toplumsal mutabakat Tükiye'de vardır. Mutabakat yüzde 100 değildir ama yüzde itibariyle, daha önce birçok kurumun yaptığı araştırmalar bu, yüzde 70-80'lerde. Bu konuda mutabakat vardır. Kurumlar arasında mutabakat var mı derseniz, parlamento içi siyasi partilerde henüz bir mutabakat oluşmamıştır. Parlamento içinde bu mutabakat oluştuğu anda parlamentoda bu işi çözeriz.*** *İnanıyorum ki parlamento dışı kurumlarda da mutabakat büyük ölçüde vardır.* ***Eğer özgürlükten yanaysak, özgürlükleri savunuyorsak, o zaman 'özgürlüğün bir kısmını kabul ediyorum' deyip, 'bir kısmını kabul etmiyorum' mantığı yanlış bir mantıktır.*** *Bunu özgürlük tanımı içine sokamazsınız ve insanları olduğu gibi kabul etmek durumundasınız. Kabul etmiyorsanız, o zaman sizin değişmez tabularınız vardır. Bu tabuları yıkamadığınız sürece işte o zaman yine kadın haklarıyla ilgili özgürlüklerde de maalesef bir yanlış ve eksik yaklaşım tarzı doğar ki ben, buna da doğru bakmıyorum.*

İnanıyorum ki Türkiye, bu yanlışını düzeltecektir. Bu yanlışı da bir an önce aşacaktır çünkü ***gerilim noktalarından bir tanesi de maalesef budur****. Bunu başardığımız anda el ele başörtülüsüyle, başı açığıyla herkes yürüdüğü zaman, toplumun birbirine olan saygısı, sevgisi, dayanışması daha misli olacaktır. Bizim bu noktada bir endişemiz yok."* dediği, **(Ek.31)**

32) 2005 yılı Kasım ayında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Tayland Başbakanı Thaksin Shinawatra ile yaptığı ortak basın toplantısında AİHM'in türban yasağı konusunda verdiği kararı değerlendirmiş;*"Neyin noktasını koymuşsunuz? Neye göre koymuşsunuz? Böyle bir şey olabilir mi? Başlıkların atılış şekli de çok yanlış. Dünya, özgürlüklerde nerelerden nerelere geldi.* ***AİHM'deki bu kararı verenlere şu soruyu sormak istiyorum; sizin ülkelerinizde mevcut yasalarınızın inançlarla örtüşen veya çakışan yanlarını değerlendirdiniz mi? Bu soruyu bir sormak lazım. Acaba örtü nedir? Bunu acaba sorarak, bunun yetkilisi olanlardan bu konuda herhangi bir cevap alınmış mıdır? Böyle bir cevap alınmamıştır ve bu cevap alınmadan böyle bir karara varmak bir defa din ve vicdan özgürlüğüne ters düşer, eğitim özgürlüğüne de ters düşer.*** *Bu karar, bu dosya olsa olsa kendi içinde değerlendirilebilir. Bunu böyle bir genelleştirme gayreti içine girmek maalesef art niyetli davranmaktan başka bir şey değildir. Bunu da özellikle ülkemdeki, bu konuyu böyle değerlendirme gayreti içinde ideolojik yaklaşımlarını ortaya koyanlara ifade etmek istiyorum.''... "İnsanların hukukunu yanlış yasalarla yok edemezsiniz. Geçici bir süre yok edebilirsiniz ama eninde sonunda bu hukuk yasa haline gelir, geldiği zaman da beklenen çözüme kavuşulmuş olunur. Bu sorunu da Türkiye kendi içinde toplumuyla halletmiştir. Millet olarak halletmiştir. Her zaman söylüyorum kurumların sorunu vardır, müesseselerin sorunu vardır, siyasi partilerin sorunu vardır. Bu sorun, kendi içinde çözülecektir. Çözüldüğünde de inanıyorum ki bu gerginlikler de kalkacaktır."* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.32)**

33) 2005 yılı Kasım ayında Katar'a hareketinden önce Esenboğa Havalimanı'nda basın toplantısı düzenleyen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, bir gazetecinin, *"Sayın Cumhurbaşkanı, AİHM'in türban kararı ile ilgili olarak 'AB'nin gereğini yapanlar bunu da uygulamalıdır. Konu hukuken kapanmıştır' dedi. Bu konu hukuken kapandı mı? Bundan sonra hangi düzlemde tartışılacak?"* şeklindeki sorusuna; *"Ben düşüncelerimi daha önce söyledim. Sayın Cumhurbaşkanı ile bir atışma içerisine girmek istemem. Benim düşüncem bellidir. Bu genellenmemelidir. Burada verilen karar bir genel karar değildir, bir dosya ile ilgili karardır. Dolayısıyla bundan sonraki süreci de bu anlayış içerisinde değerlendirmenin gereğine inanıyorum. AB sürecine kim saygı duyuyorsa, AB üyesi ülkelerdeki icraatlara da saygı duysunlar. Çünkü yüzde 99'u Müslüman olan Türkiye'deki bu uygulama, AB üyesi ülkelerden acaba hangisinde var? Bu soruya da*

cevap bulmalarını özellikle isterim. Eğer bu soruya da cevap bulabilirlerse, o zaman bu düşüncelere çok daha farklı bir şekilde ben de saygı duyarım." yanıtını verdiği, **(Ek.33)**

34) Katar'a gidişinde uçakta gazetecilerin sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; *"Emredici bir hüküm getirseydi, tüm AB ülkelerinde uygulanması gerekirdi. Avrupa'da ve dünyada genel olarak üniversitelerde başörtüsü yasağı yok. AİHM'nin Türkiye'ye özgü şartlar nedeniyle böyle bir karar aldığını düşünüyorum.* ***Böyle bir yasak Anayasa'da yok. Sadece Anayasa Mahkemesi'nin bir yorumu var. Yasama yeni bir yasa çıkarırsa, Anayasa Mahkemesi durumu gözden geçirmek zorundadır, bu yorum da kalıcı değildir. Yasa çıkarabiliriz. Ama arzumuz bu sorun toplumsal gerilime yol açmasın ve özgürlükler noktasında çözülsün."*** şeklinde konuştuğu, **(Ek.34)**

35) 2005 yılı Aralık ayında Avustralya'da yaşayan Türklerin temsilcileriyle bir araya gelen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"Türban sorunu ne zaman bitecek"* sorusuna, *"Burada böyle bir sorun yaşamıyorsunuz değil mi?"* sorusuyla karşılık vermiş, kalabalıktan, *"hayır"* yanıtını alan Erdoğan, Türkiye'de kabul edilse de, edilmese de bunun bir sorun olduğunu söyleyerek, Avustralya'da ilkokulda bile türban yasağı olmadığı söylenince; *"**Gerginlik olmasın diye toplumsal mutabakat ifadesini kullandık. Toplumun yüzde 80'inde bu mutabakat var. Ama kurumlar arası mutabakat ve parlamentoda mutabakat olması gerekiyor. Parlamentoda ve diğer kurumlarla mutabakat sağlandığı anda bu işi çözeriz. Yasama organı içerisindeki mutabakat önemli. Yoksa toplumsal gerginlik olur.** Hassasiyet içerisindeyiz. Böyle davranmaya mecburuz."* dediği, **(Ek.35)**

36) 2005 yılı Aralık ayında İzmir ili Buca'da parti örgütüyle bir araya gelen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın *''İzmir'in üzerindeki o zaman zaman yakıştırılan bazı ifadeler vardır ya, bu ifadelerin olmadığı da görüldü. Çünkü İzmir'in hakkı bu değil. O yakıştırmalar değil. İnşallah o yakıştırmaları da bir şekilde silip atacaktır İzmir. Ben buna inanıyorum. Biz böyle bir ifadeye hiçbir zaman inanmadık. Bugün de inanmıyoruz. Yarın da inanmayacağız''* diye konuştuğu, adını anmadan *''türban''* ve öteki konularda örgütten ***''sabırlı''*** olmalarını isteyen Erdoğan, ***''Şunu unutmayın, sağlıklı bir doğum, 9 ay 10 günde olur''***..: *''Bazılarının tahriklerine sakın aldanmayın. Biz dertliyiz. Biz nerde, neyin, nasıl dertleri olduğunu biliyoruz.* ***Ama her şey bir yol haritası içerisinde yürüyecektir.*** *Öyle, kimse Adalet ve Kalkınma Partisi'ni gaza getirmeye çalışmasın. Bizim gaza gelmeye niyetimiz yok. Burada gaza basan biziz ve gaza ne kadar basacağımızı da iyi biliyoruz. Bu gaza, ben örgütüme de söylüyorum, özellikle*

dikkatli olun. Ne siz milletvekillerimize baskı yapın, ne milletvekillerimiz bize baskı yapsın.'' şeklinde konuştuğu, **(Ek.36)**

37) 2005 yılı Kasım ayında Danimarka Avrupa Hareketi tarafından Kopenhag'da düzenlenen *"Medeniyetler arası ittifak: Türkiye'nin rolü"* konulu toplantıya katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın *"Bu (başörtüsü yasağı) 8 yıllık bir süreçtir. Bu süreç içerisinde üniversiteye giden kızlarımız, başları örtülü olarak devlet üniversitelerinde ve vakıf üniversitelerinde başörtülü olarak derslere girememektedir.* ***Bu, bana göre din ve vicdan özgürlüğünün, eğitim özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.*** *AİHM'nin son kararı var. Ben bu kararlara şaşıyorum. Bazı hukuki yorumlara, bazı köşe yazarlarına baktığımız zaman, bizim yaklaşım tarzımızı 'Bunların hukuka saygısı yok' diye değerlendiriyorlar. Bu bir dosya kararıdır. Ben cezaevine girdiğim zaman gazeteler 'Artık muhtar bile olamaz' diyorlardı. Recep Tayyip Erdoğan TC'ye Başbakan oldu. Neyle oldu? Gene yargıyla, değişen, gelişen yasalarla oldu. AİHM'nin verdiği bu karara ben yargı kararı olarak uyarım, ama haklar, özgürlükler noktasında doğru bakmam. Niye? Çünkü nasıl olur da bir insan başını örtüyor diye eğitim, din ve vicdan özgürlüğü ortadan kalkar? 'İnanç hiçbir zaman yasanın önüne geçemez' diyor. Benim bu kızımın böyle bir iddiası yok ki... İnancı böyle olduğu için başını örtüyor, o halde saygı duymak lazım.* ***Mahkemenin de bu konuda söz söyleme hakkı yoktur. <u>Söz söyleme hakkı din ulemasınındır</u>. Açarsın o dinin mensubuna, Musevi ise o dinin mensubuna, Hıristiyansa o dinin mensubuna sorarsın, bunun dinde gerçekten emredici bir hükmü var mı? Varsa saygı duymak zorundasınız.*** *Yoksa ayrı bir konudur, o zaman siyasi, ideolojik olur. O farklı bir olay.* ***Dinde bunun yeri varsa saygı duymak zorundasınız. Ben diyorum ki dinde bunun yeri var.*** *Biraz bu alanda mürekkep yaladık. Bu alanda hiç alakası olmayanların, İslam dininin aydınlarına sormadan böyle bir kararı farklı bir yere çekmek suretiyle vermek yanlıştır Bu bir sorundur ve er veya geç çözülmelidir. Okula gidemeyen yüz binlerce kızımız var. Bu aşıldığı anda gidebileceklerdir. İmkânı olanlar Avrupa'ya, Amerika'ya gidiyor, okuma fırsatını buluyor, olmayan kaderiyle baş başa kalıyor. Kurumlar arası mutabakat sağlandığı anda bu sorun aşılacaktır."* diye konuştuğu, **(Ek.37)**

38) Açılışlara katılmak üzere gittiği Denizli'de ***"ulema"*** tartışmalarına değinen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"Cehalet içinde konuşuyorlar. Açsınlar Türk Dil Kurum lugatını. Milli Eğitim Ansiklopedisi'ni, diğer lugatları açsınlar. Ulemanın ne anlama geldiğini okusunlar. Bunlar şecaat arzederken sirkatlerini de ortaya koyuyorlar. Yani kendilerini överken açıklarını da ortaya koyuyorlar. Ulema, alimin çoğuludur. Bugünkü söyleyişle bilginin çoğuludur. Ulema ise bilginler anlamına gelir.(…)Danimarka'da yaptığımız konuşmada,* ***AİHM'nin Müslümanlara ait örtü ile ilgili karar verirken bu konuda***

bilirkişi olarak İslam'ın din bilginlerine sorması gerekirdi. Bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi, dinin gereği mi? (…) Sorduktan sonra kararını yine orası versin. Biz onların kararına uyarız. Türkiye'de de kimse bunu saptırma yoluna gitmesin." dediği, **(Ek.38)**

39) Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanlığı'nın 3. kuruluş yıldönümü nedeniyle Bilkent Otel'de düzenlenen etkinliğe katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; *"Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada zulüm ve acı vardır. Tabii ki bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsızdır…Bütün dünyada, özelde ise Müslüman toplumlarda, kadınların toplumsal hayata katılması ve üretim süreçlerine dahil edilmesiyle ilgili bazı sorunlar yaşanıyor. Hiç kimse bu sorunu yalnız bize özgü bir sorun olarak görmesin. Bu sorun, en gelişmiş ülkelerden, en geri kalmış ülkelere kadar bütün dünyanın gündeminde var…Kadına karşı ayrımcılık bizim geleneğimizde cahiliye örneğidir.* ***Kadını özel alana hapseden, kamusal alandan dışlayan,*** *cinsiyet ayrımcılığına dayanan baskıcı ve tutucu anlayışlar medeni olamaz. Bazı eksiklerimiz var. Biraz zaman alacak, ama kurumlararası, toplumsal mutabakat sağlanarak elimizden geleni yapacağız. Bu ülke bu sorunu da çözecek…****Sorun adalet sorunu****. Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada* ***zulüm*** *ve acı vardır.* ***Bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsız.*** *Kadına karşı ayrımcılık, kız çocuklarını temel haklarından mahrum bırakmak, kadını üretim sürecinden dışlamak gibi anlayışlar cahiliye geleneği…Günlük hayatta toplumsal ve geleneksel yapıdan kaynaklanan kadınlarımızın halen karşılaştığı sorunları görmezden gelemeyiz. Bu sorunların çözümü için yasal düzenlemeleri yapan bir kurumu, bir duyarlılığı hayata hâkim kılmalıyız. Toplumların olduğu gibi devletlerin de kadına karşı ayrımcılığı töre haline getirmesi kabul edilemez. Kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı en az ırkçılık kadar tehlikeli. Hiçbir mazeret insana karşı şiddet kullanılmasını haklı kılamaz. "* diye söylediği, **(Ek.39)**

40) 2006 yılı Mart ayında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 6. İstişare Toplantısı'nın açılış konuşmasını yapan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı ile özgürlükler alanında önemli iyileşmeler sağlandığını ifade ederek *"Biz iktidara gelmeden önce bu ülkede düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü yüzünden hapis yatanlar vardı. Şimdi bunlar kalmadı. Bugün bunlar suç olmaktan çıktı.* ***Özgürlükler konusunda genel mutabakat ile bütün mağduriyetleri giderme kararlılığındayız. Niyetimizden hiç kimsenin şüphesi olmasın"*** biçiminde konuştuğu, **(Ek.40)**

41) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2006 yılı Mayıs ayında Berlin'de halkla buluşma toplantısında, vatandaşların pasaportlarında türbanlı fotoğraf bulunması hususunda tartışma yaşanmış, Büyükelçinin durumu açıklamaya çalışması sırasında Başbakan Erdoğan'ın; *"Türkiye Cumhuriyeti'nin Büyükelçiliği'ne benim vatandaşım bu kıyafetiyle girer, bir genelge olduğunu hiç zannetmiyorum, bunu bir kere göreceğim, "Bakacağım. Çözümünü de buraya emredeceğim inşallah. Bu genelge nasıl gönderildiyse o şekilde de iptal edilir"* dediği, Büyükelçimizin Başbakan'ın yanında yuhalandığı, **(Ek.41)**

42) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, 2006 yılı Şubat ayında partisinin Mersin Merkez İlçe İkinci Olağan Kongresi'nde Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; *Bu kararı hukuk ilkeleri içerisinde tanımlayamıyorum. Tarif edemiyorum. Kalkıp da bir anaokul öğretmenine, öğretmenlik yaparken başını açtın, dışarda da başın açık olarak gezeceksin deme hakkına kimse sahip değildir. Hangi makamda olursa olsun. Bu anlayış, hiçbir hukuk anlayışı içerisinde tanımlanamaz. Türkiye'de kendilerine göre alanlar belirlemek suretiyle vatandaşımızın din ve vicdan özgürlüğünü kimsenin kısıtlamaya hakkı yoktur. Bu böyle biline. Özgürlüklerin egemen olduğu bir ülkede alınan bu kararı ben bu ülkenin bir başbakanı olarak, evladı olarak,-bu karar alındığı için bu yorumu yapıyorum, yapmak zorundayım- doğrusu kınıyorum. Bunu hiçbir yere sığdıramıyorum. İnsanın bir özel alanı vardır, kamusal alanı vardır bir de kamu alanı vardır. Bu alanlara hükmetmeye kimsenin hakkı yoktur.* ***"Bunlar bu gidişle evin içine de karışacaklar. Şöyle şöyle davranacaksınız diyecekler. Kusura bakmayın. Türkiye yolgeçen hanı değil. Herkes yerini belirlemek zorunda. Biz gerilim olmasını istemiyoruz. Birileri nemalanmasın diye sabrediyoruz. Ancak hukuk adına yargı makamını işgal edenler, bu ülkede böyle bir zemini hazırlama gayreti içine girmesinler****. Ben milletin vekili olarak konuşuyorum, konuşmak zorundayım. Ben yargı makamı değil, yürütme makamıyım. Sorumluluğum ne ise onu yapıyorum. Yargıdan da adil yaklaşmalarını bekliyorum"…"Meslek liseleriyle ilgili biz üzerimize düşeni yaptık.* ***Meslek liselilere bizim dönemizde olduğu gibi fark derslerini vererek düz liseden mezun olma hakkı verdik. Ancak YÖK bu konuyla ilgili Danıştay'a gitti. Danıştay da maalesef bunu reddetti. Bunu anlamak mümkün değil. Düz lise mezunu meslek lisesine başvurarak fark dersleri vererek mezun olma hakkına sahip. Meslek liselilerin düz liseyi bitirme hakkının önünü niye kesiyorsunuz? Danıştay'ın kararını anlamakta zorlanıyorum. Bu eğitimde nasıl bir eşitliktir? İster meslek, ister düz liseli olsun ÖYS imtihanına hepsi eşit gitsin. Kazanan devam eder, kazanamayan da mesleğine devam eder.***

Dünyanın gelişmiş ülkelerine bakıyorsunuz yüzde 70'i meslek lisesi, yüzde 30'u düz lise. Bizimkiler de ama inadına düz lise diyorlar. Bunlar ne yapıyorlar? İmam hatipten çekindikleri için diğer meslek liselerini de mahrum ediyorlar. Ama ne kadar imam hatipli var, yüzde 3. Ne kadar meslek liseli var, yüzde 27. İnsaf edin ya. Bunu niye bu kadar engelliyorsunuz? İHL'nin önünü kesmek için. Diğer meslek liselilerin de yazık ediyorlar. Ama bu noktada herhalde eninde sonunda bir gün aklı selim hakim olacaktır." …"Şimdi çıkmışlar dürüstlük adına dolaşıyorlar. Bunların hedefi, 'Çamur at, tutmazsa iz bırakır'. Güneşi balçıkla sıvamaya uğraşmasınlar. İşimiz var. Yolumuza devam ediyoruz. Böyle bir kaba gürültüye de pabuç bırakma niyetinde de değiliz. Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... ***Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman 'Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakandı' veya 'Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine' demeyecekler****. "Er kişi niyetine' diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partiler'e şunları söylüyorum: Mütavazı ol"…"Sınıf öğretmenliğinden alan öğretmenliğine geçiyoruz. Yani artık din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilahiyat mezunları verecek. Uygun olan odur. Ama 'Din kültürü ve ahlak bilgisi dersini ilahiyat mezunları niye versin' diyenler olabilir. Niye, Çünkü bunlar ideolojik yaklaşımlardır. Halen ilahiyat fakültelerine öğrenci almamak suretiyle adeta ilahiyat fakültelerini kapatma gayreti içerisindeler. Kimse, bu konularda belli mevkilere, makamlara gelmiş olanlar bana laf yetiştirmeye kalkmasınlar. Ülkede din kültürü dersi öğretmenine ihtiyaç var mı, yok mu? Diyanet İşleri 16 bin camimizin boş olduğunu belirtiyor. Bazıları da çıkıp 2 yıllıklar var, şu var bu var diyorlar****. Efendi bak. Bu senin işin değil. Diyanet İşleri'nin işi.*** *Benim ihtiyacım var diyor. Eskilerin dediği gibi 'yarım imam dinden, yarım doktor candan' etmesin. Camilerde dinimizi hakkıyla bilenler olsun. Köyden gelen birine Cuma hutbelerini verirsen farklı İslam dini olur."* şeklinde konuştuğu **(Ek.42)**

43) Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2005 yılı Haziran ayında Yeni Şafak gazetesi yazarları ile yaptığı kahvaltılı toplantıda; *"Anadolu'ya gidiyoruz. Sizin tabanınızdan insanların rahatsızlıkları var. İktidar olup muktedir olamamaktan söz ediliyor... Türkiye'de hiçbir kurum kayıtsız şekilde tek başına muktedir değildir. Buna siyaset de dâhil. Parlamentoda egemenlik kayıtsız şartsız milletindir deniyor. Bunun tanımına bile son zamanlarda dikkat ederseniz çok farklı cümleler getirenler oluyor. Türkiye'de iki devlet vardır diyenler de oldu. Fakat biz bu alanlarda da mesafe aldığımıza inanıyoruz.* ***Eğer hıçkırıklarımızı içimize atıyorsak, sebepleri var. Gerilim istemiyoruz. Gerilimin faturaları çok ağır oldu****. Ormanı yanmaktan kurtaralım istiyoruz. Onun için üç beş ağaç yanıyor,*

bunu feda ediyoruz. Anadolu'daki serzenişler. Bunun içinde başörtüsü var, sonra 263 var... Ana muhalefet lideri, kaçak Kur'an eğitimi diyor. Kur'an eğitimi almanın kaçak olması mümkün değil. Zaten kanunun metninde böyle bir şey yok, ruhuna aykırı. Bu ülkenin yüzde 98'i Müslüman olan halkına hakaret ve saygısızlıktır. " dediği, **(Ek.43)**

44) 2007 yılı Ekim ayında Ankara Mehmet Akif Kız Kız Öğrenci Yurdu'nda öğrencilerle birlikte iftar yemeği yiyen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, bir öğrencinin türbana ilişkin sorusuna, ***"…En büyük dileğim başı kapalı kızlarımızla, başı açıkların el ele dolaştığı bir üniversite, bir ülkedir. Bunun için uğraşıyoruz. Bunu çözmek en büyük aşkımdır*** *(…) Bunun için çalışıyoruz****. Bunlar aşama aşama yapılacak şeyler, birden olmuyor. Bazı mutabakatlar aranıyor****. Bu konuyu her getirdiğimizde önümüze engel çıkarılıyor. Şu an tek sorunumuz başörtüsü değil. Anayasa meselesi de var.(…) Bu durumun da sonu gelecek. Üniversitelere özgür, istediğiniz gibi girebileceksiniz.(…) İki oğlumun ikisi de istedikleri üniversiteleri katsayı nedeniyle kaybetti. Bu bana hak mı? Çocuklarım da katsayı kurbanı. Bizim imkânımız var da yurtdışında okutuyoruz(…)"* şeklinde yanıtladığı, **(Ek.44)**

45) 2007 yılı Aralık ayı başlarında Adana/Kozan ilçesinde bir kompozisyon yarışmasında ödül alan Tevhide Kütük isimli lise öğrencisinin, resmi ödül töreninde türbanı ile yer almak isteyince kürsüden indirilmesine tepki gösterdiği, aynı tarihlerde benzer bir olayın Rize'de meydana geldiği, Emine Elif Azder isimli bir ilköğretim öğrencisinin birincisi olduğu bir kompozisyon yarışmasının resmi ödül törenine başı açık katıldığında, öğrencinin babasının kızının başının zorla açıldığı iddiasında bulunduğu, Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın her iki öğrencinin ailelerine telefon ederek üzüntülerini bildirdiği, bu haksızlıkların bir gün mutlaka biteceğini, başörtüsü ile resmi toplantılara katılmalarına izin vermeyen kamu görevlileri hakkında inceleme talimatı verdiğini belirttiği,

Başbakanın kamuoyuna yansıtılan "aileleri arama" eyleminden hemen sonra 12.12.007 tarihinde, TUBİTAK tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Şura Salonunda düzenlenen ve Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in de katıldığı ödül töreninde, lise 1. sınıf öğrencisi türbanlı Elif Büşra Doğan'a ödülünü Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Temel'in verdiği,

Aynı törende bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi Adıyaman Milletvekili **Fehmi Hüsrev Kutlu'**nun, ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz verdiği, **(Ek.45)**

46) Başbakan Tayyip Erdoğan'ın 2007 yılı Aralık ayında "2. AB-Afrika Zirvesi"ne katılmak üzere Lizbon'a giderken "Yeni Anayasa'da türbanla üniversiteye girişi serbest bırakacak mısınız?" şeklindeki soruyu; "*Benim özellikle üzüldüğüm konu şu: Anayasa tartışmalarını başörtüsüne niye indirgiyoruz? Eğitim özgürlüğü başka bir şey, din ve vicdan özgürlüğü başka bir şey. Zaten pazarda çarşıda bu insanlar arasında bir problem yok. Problem seçkincilerin kafasında. Hizmet alanlar noktasında genelde sorun yok. Gerçi bazı yerlerde son zamanlarda maalesef sorun başladı ama genelde sorun yok.* ***Eğitime gelince, ülkemizde eğitim özgürlüğü noktasında kızlarımızın bu sıkıntısının aşılması gerekir diye düşünüyorum. Türban yüzünden kızlarımız eğitim hakkından yararlanamıyor.*** *İmkánı olanlar yurtdışına gidiyor, olmayanlar* ***ilkokuldan sonra*** *eğitimi bırakmak zorunda kalıyorlar. Üniversitede nasıl olsa önüm tıkanıyor diyerek liseye de gitmiyorlar. Ben buna üzülüyorum. Dünyanın hiçbir yerinde olmayan uygulama başka ülkelere de örnek teşkil ediyor. Bazı Batı ülkelerinde eyalet düzeyinde de olsa 'Siz Müslüman ülkesiniz, bakın sizin ülkenizde türban yasağı var' diyerek böyle bir uygulamaya gidiyorlar. Bunu bir yerden çözmemiz lazım ama hep beraber çözmemiz lazım. Rejim elden gidiyor diyorlar, rejim niye elden gitsin? Bu hepimizin rejimi, hep beraber koruruz."* biçiminde yanıtladığı, **(Ek.46)**

47) Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın 2008 yılı Ocak ayında "Medeniyetler İttifakı Forumu" için gittiği İspanya'da Europa Press'in konuğu olarak katıldığı kahvaltılı toplantıda, "Türban sorununu yeni anayasa ile çözecek misiniz?" sorusunu; *"semboller dediniz, Benim partim içinde nasıl başörtülü varsa diğer partiler içinde de var. Hepsinin siyasi tercihidir bu.* ***Bu onların siyasi tercihine, dinin bir gereği olarak başını örttüğüne inanan ve bunu bu şekilde uygulayana zorla şu söyleniyor; 'sen bunu siyasi simge olarak takıyorsun ' deniyor. Hayır ben bunu siyasi simge olarak takmıyorum, diyor. <u>Velev ki (türbanı) bir siyasi simge olarak taktığını düşünün</u>. Bir siyasi simge olarak takmayı da suç kabul edebilir misiniz? Simgelere, sembollere bir yasak getirebilir misiniz? Özgürlükler noktasında dünyanın neresinde böyle bir yasak var?"*** şeklinde cevapladığı, **(Ek.47)**

48) Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın, İspanya dönüşü Ankara Esenboğa Havaalanı'nda yaptığı konuşmada; "*Yeni Anayasayı beklemeye gerek yok, onun çözümü çok kolay. Oturup beraber mutabık kaldığımız bir cümleyle çözülür.(…)bizim kafamız gayet nettir. Karmaşıktır diyenler, kendi kafalarının durumunu düşünsünler.(…) Türkiye hala bu sorunu çözemiyorsa bu özgürlükler noktasında ciddi sıkıntıdır. Bunu beraber aşarız."* dediği, **(Ek.48)**

49) Başbakan **Recep Tayip Erdoğan'ın** 2008 yılı Ocak ayında partisinin İstanbul Ümraniye Kadın kollarının düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşmada; Üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasının laiklik ilkesiyle çelişeceği yönünde açıklamalar yapan kurumları hedef alarak,***"…Bizim önümüze ikide bir Anayasayı çıkarmasınlar. (…) En az onlar kadar Anayasa'yı biz de biliriz. (…)kimse kendini yasama-yürütme organının üstünde göremez. Yargı ihsası rey makamı değil.(…)Herkes konumunu, yerini gayet iyi bilmeli…"*** *diye söylediği,* **(Ek.49)**

50) 9 Şubat 2008 günü Almanya'da gazetecilerin "İslamiyet ile AB sürecini nasıl bağdaştırdığını" sormaları üzerine Başbakan Erdoğan'ın; *"…Farklı dinlerin mensuplarına bizler nasıl 'siz niçin dininizi bu kadar iyi yaşıyorsunuz ya da bu kadar hassasiyetle yaşıyorsunuz' deme hakkına sahip değilsek, bir müslümanın da dinini yaşamasına kimse kalkıp 'sen niçin dinini bu kadar iyi yaşıyorsun, başarılı yaşıyorsun' deme hakkına sahip değildir. Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz,* ***öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksın. Bu defansa uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok"*** dediği, **(Ek.50)**

51) Milli Eğitim Bakanlığının düzenlediği *"Eğitime Yüzde Yüz Destek"* kampanyasının başlatılması töreninde konuşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; mesleki ve teknik eğitime büyük önem verdiklerini kaydederek ***"üniversite sınavlarında meslek liseleri aleyhine işleyen katsayı uygulamasının da önümüzdeki yıldan itibaren kaldırılacağını"*** belirttiği, **(Ek.51)**

52) 24.11.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan *"Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"* ile ilköğretimi bitirmiş veya ilköğretim çağını geçmiş, gündüz çalışmak zorunda olan ve kursa devam edemeyenlerden 10 kişinin müracaatı üzerine, müftülüğün teklifi ve mülki amirin onayı ile kurs binaları ve müftülükçe uygun görülen yerlerde *"akşam Kur-an kursları"*, okulların yaz tatiline girmesinden bir hafta sonra, ilköğretimin 5. sınıfını tamamlayan öğrenciler için kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur-anı kerimi ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde *"yaz Kur-an kursları"* açılabileceği, kadrolu öğretici bulunmadığı takdirde imam hatip lisesi mezunlarının öğretici olabilecekleri, okulların tatil olduğu zamanlarda iki ayrı ve haftada 5 günü geçmeyecek şekilde sınırlanan yaz Kuran kursları için bu sınırlamanın kaldırılması,

önceden eğitim öğretim yılı devamınca açık olan yurt ve pansiyonların, kurslarda eğitim öğretim yapıldığı sürece açık olması hükmünün getirildiği,

Oluşan tepkiler ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in 9.12.2003 günü Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu ile Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ı ayrı ayrı kabullerinde yaptıkları görüşmesi sonrasında, Diyanet İşleri Başkanlığı değişiklik üzerinde yeniden çalışma yaparak 23.12.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"* uyarınca 24.11.2003 tarihinde yapılan değişiklik ile getirilen düzenlemelerin kaldırıldığı,

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın; *"**öğrencilerin önündeki eğitim engellerinin kaldırılması gerektiğini"*** söyleyerek, önceki değişikliğin destekçisi oldukları mesajını verdiği,

03.12.2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan *"Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği"*nin 51. maddesi ile 13.1.1989 tarih ve 89/13715 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan *Öğrenci Yurtları ile Benzeri Kurumların Açılması, İşletilmesi ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik*'in yürürlükten kaldırıldığı, yeni düzenleme ile eski yönetmeliğin 51/c maddesinde yer alan özel öğrenci yurtlarında, dinin veya dini hissiyatı veya dince mukaddes sayılan şeyleri alet ederek faaliyette bulunmak hükmünün, kapatma nedeni olmaktan çıkartıldığı, **(Ek.52)**

53) Birlik Vakfı tarafından Grand Cevahir Otel'de düzenlenen *'Meseleler ve Çareler'* konulu toplantıda, imam hatip liseleriyle ilgili düzenlemelerin Cumhurbaşkanı'nın 13.05.2004 gün ve 5171 sayılı *"Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu'nun"* vetosunun ardından yeniden TBMM gündemine alınmamasıyla ilgili eleştirilerle karşılaşan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Yasanın tartışıldığı dönemde, başta Cumhurbaşkanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı olmak üzere, sivil toplum örgütlerinin tepkisini "yasanın karşısına dikilenler" olarak niteleyip, meslek liselerinde çocuklarını okutanları çocuklarının durumuna sahip çıkmamakla suçlayarak, toplumun gerektiği cevabı vermediğini öne sürerek, Yasanın Mecliste ikinci defa görülmemesinin nedenini; ***'Şunu hatırlatmak isterim, biz bunun ikincisini de yaparız, yapardık. Ama bunun bedelini siz ödemeye hazır mısınız? Bunun bedeli var. Biz hükümet olarak bu bedeli ödemeye hazır değiliz. Çünkü daha önce ödenen bedeller var. Biz şimdi bu meslek liselerinde okuyanlara da aynı bedeli ödetemeyiz. Bunun için de bu adımı atamayız.***

Toplum buna hazır olduğu zaman bu adım atılır.'' şeklinde ifade ettiği, **(Ek.53)**

54) 23.6.2005 günü Nizip'te halka hitap eden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın:

"İmam hatip ve meslek liseleriyle diğer düz liseler arasında üniversiteye girişte uygulanan katsayı farkını doğru bulmuyorum. *YÖK'ün bu tavrını tasvip etmemiz mümkün değil. YÖK şu anda, düz liselerle meslek liseleri arasında ayrımcılık yapar durumda. YÖK bu ayrımcılığı yapma hakkına sahip değil. Dünyanın hiçbir gelişmiş ülkesinde, 'Sen meslek, sen düz liselisin' ayrımı yapılmaz. Şüphesiz bunlar kendi içinde yapılmadığı sürece o zaman bizler, yasama organı olarak yapılması gerekeni yaparız. Ben ve çocuklarım imam-hatip mezunuyuz. Türkiye'de böyle bir ayrımcılığı kabul edemeyiz. Sürekli olarak imam-hatip okullarını öne çıkarmak suretiyle meslek liselerini mahrum etmek ayrımcılıktır. Bu yanlıştan vazgeçmelisiniz.* ***Eninde sonunda bu ülke bu sorunu halledecek. Yavrularımızın önünü açın ki okusunlar… Katsayı adil bir yaklaşım değil. Bir defa üniversiteye girecek olan öğrencilerin önüne böyle bir katsayı zulmünü koymak çok büyük bir adaletsizlik.*** *Çünkü bu bir yarış. Siz bir imtihan yapıyorsunuz. O zaman 'Bu imtihanı niçin yapıyorsunuz' diye sorarlar. Eğer bir meslek lisesi mezunu da bu imtihana giriyor ve başarıyorsa yola devam eder. Önünü kesemezsiniz. Dünyanın hiçbir yerinde böyle bir şey yok. Diğer ülkelerde, öğrenciler imtihana katılır ve başarırsa istediği üniversiteye girer. Bunu kendi ailemde de yaşadım. Yavrularımın hepsi arzu ettikleri üniversiteye imtihanları neticesinde girdiler. Bu süreci icat edenler sadece meslek liseleri noktasından bakmadılar. Niyet okuyarak baktılar ve bu niyet okuyucuları süreci şu anda bir* ***zulme*** *dayalı olarak maalesef devam ediyor… Sen YÖK yönetimi olarak başarılı olmayı istiyorsan, ben de buradan YÖK yönetimine sesleniyorum: Şu anda Türkiye üniversiteleri dünyada ilk 500'ün içerisinde yer alamamış. İkinci 500'ün içerisinde iki üniversite var. Birisi 600 küsur, diğer 900 küsur sırada. Önce bunu halledin. Sen buralarda başarılı olamıyorsun, gelip yavrularımızın önünü kesiyorsun. Bu, adalet değil.****"…"Diyorlar ki, bu bir siyasi simge. Ne siyasi simgesi, ne alakası var?*** *Bu siyasi simge ise bu başörtülü vatandaşım sadece Adalet ve Kalkınma Partisi de mi var? Diğer siyasi parti mensupları arasında başörtülü yok mu? Milleti bölme yoluna gitmeyiniz. Bu ülkede başı açık olan da örtülü olan da benim canım, ciğerim, kardeşimdir'' …Bu ülkede imam-hatip okulları bizim dönemimizde kurulmadı. Bu okuldakiler, tüm dersleri okuyor, bunun yanında dini ilimleri de okuyor. Ben ve çocuklarım da imam-hatip mezunuyuz. Zamanında bu engelleri bana da çıkardılar. Gidip bir de liseyi bitirdik, sonra üniversiteye girdik. Bu yanlıştan vazgeçmelisiniz. Eninde sonunda bu ülke bunu halledecektir."* dediği **(Ek.54)**

55) 2006 yılı Nisan ayında Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Genel Kurulu'na katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, *"irticanın siyasete, eğitime ve devlete sistemli bir şekilde sızmaya çalıştığını"* söyleyen Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e tepki göstererek, bazılarının zaman zaman *"laiklik tehlikede"* diyerek havayı bulandırma gayreti içine girdiğini savunduğu, *"Bu yanlıştır. 14 milyon kişinin oyunu almış ve iktidar olmuş bir parti, laiklik karşıtı olarak bu sahneye çıkmadı"* dediği, İrticanın ikide bir gündeme getirilmesinin yanlış olduğunu vurgulayarak, *"Önce irticanın bir tanımını yapın**? Eğer irtica dini siyasete alet etmekse, Türkiye'de dini siyasete kimlerin alet ettiği bellidir. Ama eğer siz dindar insanları siyasetten alıkoymak için bunu konuşuyorsanız, bu millet de sizi affetmez. Bunu böyle bilin. Bu ülkede dindar insanların da siyaset yapma hakkı vardır.*** " şeklinde konuştuğu, **(Ek.55)**

56) Başbakan Recep **Tayyip ERDOĞAN'**ın 12.02.2008 tarihinde AKP TBMM Grubunda yaptığı konuşmada, kendisini ve partisini eleştiren Doğan Medya Grubuna hitaben *"Bunların derdi laiklik değil, menfaat hesabı. Bunlar köşeye sıkıştırma metotları. Tehditle bizden bir şey alamazsınız. Bunların istediği düzen demokrasi değil, diktatoryal düzen"* dediği, CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL'a yönelik olarak da *"İdam sehpasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz.* ***Biz o beyaz çarşaflarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız.*** *Bu konuda rahatız."* diye söylediği, **(Ek.161)**

57) Başbakan Recep **Tayyip ERDOĞAN'**ın 13.02.2008 tarihinde partisinin İl Başkanları Toplantısında yaptığı konuşmada *"Biz küçük olsun, benim olsun mantığı ile hareket etmedik. Yüzde yüzün hizmetkarıyız, belli bir kesimin değil. Bizlere karşı gösterilen bir farklı yaklaşım varsa cevapsız kalmayız.* ***Zira bize de inanan, güvenen bir kitle var. O kitle, sessiz yığınlar olarak yıllar yılı bekledi. O dille tercüman olacak siyasetçiler olarak bizi buraya gönderdi. (…)*** *"Öfkeli olduğumu söylüyorlar, öfke de bir hitabet sanatı. Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de sevmem. Yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz…"* dediği, **(Ek. 162)**

58) Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın 17.02.2008 günü ATV isimli televizyon kanalında gazetecilere verdiği mülakatta ***"Kızlarımızın önündeki en önemli engel birinci derecede 'Ben ülkemde üniversiteye gidemiyorum, neden?' 'başörtüm olduğu için gidemiyorum' işte bunu aşabilmenin gayreti içinde, bundan sonraki beklentilere yönelik olarak Türkiye'de yasalar zaten belli. (…) Kurumsal mutabakatı yüzde yüz bekleyenler bir defa yanlışın içindeler. Hiçbir zaman mutabakat yüzde yüz olur diyemezsiniz. (…) Her***

şeyden önce sessiz duran yığınların bir temsilcisiyim. Bakın alanlara, belli insanlar gelip toplanıyor. Onlar da benim vatandaşım ve oralarda bazı senaryolar düzenleniyor. Sabırla izliyorum. Bulunduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını biz toplarız. (…) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (…) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980'de Kuran-ı Kerim'den bir ayeti alıyor şöyle diyor: Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir." şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.163)**

59) 28 Şubat 2008 tarihinde Vakıf Üniversiteleri Birliği üyelerini kabulden sonra Başbakanlık koridorunda bazı üniversite yöneticileriyle yaptığı sohbette türban konusunun gündeme gelmesi üzerine Başbakan **Recep Tayyip ERDOĞAN'**ın,*"Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik."* dediği,**(Ek.164)**

60) Başbakan **Recep Tayip Erdoğan'ın** 7 Mart 2008 tarihinde partisinin Uşak ilinde düzenlediği bir toplantıda kendisine "Af yok mu?" diye seslenen bir vatandaşa, *"..Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir**. Katili affetme yetkisi aslında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım…"*** diye yanıt verdiği**, (Ek.165)**

61) NTV'de katıldığı canlı yayında Ankara Temsilcisi Murat Akgün'ün sorularını yanıtlayan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak verdiği karar hakkında; *"…Halk 3 kurumun değil 2 kurumun seçimini yapıyor. Meclis Başkanı'nı halk seçmiyor. Bu beton bariyerler koymaktır. Biz Anayasal olarak ne gerekiyorsa, bugüne kadar uygulama neyse bunu yaptık. Bunun dışına çıkmadık. Kimse bize Anayasa'nın dışına çıktınız diyemez. Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karar çok konuşulacak. Bitmedi**. **Bu yargı için talihsizliktir, yüzkarasıdır**. Açık net her şey ortada.(…). Bizim adayımızın ülkemizi temsil noktasında neyi eksikti. Kariyerinden karizmasına kadar neyi eksikti. **Her şey art niyetli**."* Dediği, **(Ek.178)**

Tespit edilmiştir.

b- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent Arınç'ın laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri

1) *"Girişim"* dergisinde hem kendi ismi ve hem de *"Mir Mahmut Rıza"* adıyla Cumhuriyet karşıtı yazıları yayımlanan, yazdığı *"Rahmetli-Bir Garip Oğlanın Hikayesi"* isimli kitabında, Atatürk'ten rahmetli diye söz eden, laiklik ve Devlet hakkında küçültücü yorumlar yapan, hazırladığı *"İlk meclis"* adlı belgeseli resmi ideolojiye aykırı bulunduğu gerekçesiyle yasaklanan Kemal ÖZTÜRK'ün, TBMM Başkanı Bülent ARINÇ tarafından 2003 yılında *"İletişim Danışmanlığı"* görevine getirildiği, **(Ek.56)**

2) TBMM Başkanı Arınç'ın, Dolmabahçe Sarayı'nda, ''2. Değerli Eşya Bölümü'' nün açılışının ardından Erdoğan'ın başlattığı kamusal alan tartışmasını sürdürerek; *"Anayasa ve kanunlarda ''kamusal alan'' diye açıkça tarif edilmiş hiçbir şeyin bulunmadığını… Anayasada olmayan, bir kanun içerisinde yer almayan bir kavramı kimse kendi düşüncesiyle böyle olmalıdır diye kural olarak koyamaz ve dayatamaz'' …"Anayasayı yapan kurum Meclis'tir. Başka hiçbir kimse yasama yetkisini paylaşamaz''* dediği, **(Ek.57)**

3) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 2005 yılı Nisan ayında katıldığı CNN Türk'te yayımlanan *"Ankara Kulisi"* programında, Milliyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Fikret Bila ile Hürriyet Gazetesi Ankara Temsilcisi Nur Batur'un, *"Meclis'e çarşaflı bile girebilir;* bir kadın milletvekiline *'Bikiniyle Meclis'e girmemeli, yaşı geçmiş'* dediniz gürültü koptu. *'Laik demokratik sistemi Türk halkı benimsedi' dediniz. Laik demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nden yana mısınız yoksa gönlünüzde bir İslam devleti mi yatıyor?"* sorusunu: *"Sözümü sakınmam. Konumum engellemese hiçbir haksızlığa tahammül etmem. Espri yapmış olabilirim. O hanımefendi, 'Bikiniyle gelsem ne olur?' dedi, kendimce cevap verdim, o da kendine yakışır bir cevap verdi, alacağımız vereceğimiz kalmadı."* biçiminde yanıtladığı,

"Cumhuriyetin temel ilkelerini düzenleyen ve değiştirilmesi teklif bile edilemeyecek olan Anayasa maddelerinin hukuk mantığı içinde kendisine uygun gelip gelmediğinin" sorulması üzerine; *"Anayasa Mahkemesi'nin yetkisi Anayasa'da sayılmış. Anayasa'nın değiştirilmesi teklif bile edilemez maddelerine amenna, buna hiç kimsenin bir şey söylediği yok. Başka bir şey söylüyorum.* ***Bu Anayasa Mahkemesi'ni Meclis'te yapacağım bir Anayasa değişikliğiyle kaldırabilir miyim? Kaldırabilirim. Avrupa ülkelerinin hiçbirinde Anayasa Mahkemesi'ne benzer bir kurum yok.*** *Tartışmaya açmıyorum, bir şikâyetim yok.* ***Bugün üye sayısını, görev sahasını değiştirebilirim. Yüce Divan yetkisini alabilirim. Her kanunun Anayasa Mahkemesi'ne gitmesini engelleyebilirim. Her şeyi yapabilirim. Ben Meclisim.*** *Başkana cevap vermiyorum. Cevap vermeyi*

arzu etsem kisvelerimizi çıkarır geliriz, ne kadar güzel olur o zaman. AİHM türbanı yasakladı, yaşasın; Abdullah Öcalan'ı yeniden yargılanmasına karar verdi, yuh. Böyle şey olur mu?" şeklinde yanıt verdiği, **(Ek.58)**

4) Dolmabahçe Sarayında Karaman Valiliği ve Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen *"Karaman Türk Dili Ödülleri Töreni"*nin ardından, basın mensuplarının sorularını yanıtlayan TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın; *"Benim söylediğim şeyler, eski tabirle malumu ilandır. Yani herkesin bilmesi gereken, aslında da bildiği şeylerdir. Ben Meclis başkanı olarak 'Biz istemedikçe siz yasama yapamazsınız. Sizin yaptığınız şeyi mutlaka iptal ederiz. Biz bir karar vermekle, her şeyi kökünden hallettik' gibi bir tavra yabancı olduğumuzu, bunun doğru olmadığını ifade etmek istiyorum. Yoksa sayın Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın şahsı ve makamıyla da herhangi bir sıkıntımız yok. Çok da iyi ilişkilere sahibiz. Ama yasama yetkisini elinde tutan Meclis'in üstünde hiçbir organ yoktur. Bugüne kadar yoktu, bundan sonra da olmayacak. Yasama yetkisini biz, halkımızın egemenliğinden alıyoruz. Bunu da kimseyle paylaşmaya niyetimiz yok."* dediği,

Bir gazetecinin, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in sözlerine atıfta bulunarak, Bumin'in bütün Avrupa ülkelerinde Anayasa Mahkemesi bulunduğuna ilişkin sözlerini nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine de; *"Sayın Başkan'ın bunları söyleyip söylemediğini bilmiyorum. Kendisine selam ve sevgilerimi gönderiyorum. Türbanla ilgili olarak konuşan veya konuşamayan pek çok insanın düşüncelerini hepimiz biliyoruz. Bu benim konumun dışında. Bu konuya bizleri çekmeye çalışanlara ben rica ediyorum ki, sizler bu konuyu yerli yersiz gündeme getirmeyin ki, ülkemizde bir gerginlik olmasın. Bu konuların daha çok muhatabı biz olurduk. 'Konuştu, ortamı gerdi' derlerdi. Şimdi görüyoruz ki, biz konuşmayınca başkalarının canı sıkılıyor ve onlar konuşmaya başlıyorlar. Onlara rica ediyorum, türban konusunda konuşacak kimseler olaya pozitif yaklaşsınlar ve çözümü konusunda öneriler getirsinler. Bu önerilere ihtiyacımız olabilir. Ben sayın başkanın konuşmalarıyla ilgili olarak türbanı bir kenara bırakıyorum, niçin konuştuğu konusuna da girmiyorum. Bir siyasetçi, Meclis'in bir mensubu olarak, Meclis'in yasama yetkisine gölge düşürecek hiçbir söze tahammül edemem. Bu sözü hiçbir zaman kabul edemem. Bu benim sorunum değil. Ülkeyi bağımsızlık savaşından Cumhuriyet'e, Cumhuriyet'ten güçlü ve bağımsız bir devlet olmaya götürenlere, Meclis'e saygı duyduğum için bunu yapıyorum. Bu tepkisel bir davranış değil. Dünkü televizyon programını izleyenler meseleye nasıl hukuk ve Anayasa açısından yaklaştığımı görmüşlerdir. Türkiye sahipsiz değildir. Meclisimiz hiç sahipsiz değildir. Bu Meclis'in sahibi 70 milyon insanımızdır. Meclis kimsenin şamar oğlanı değildir. Bundan sonra da olmayacaktır. Meclis'in yasama yetkisini gelişi güzel sözlerle 'sayın başkanı dışında*

bırakarak söylüyorum. Başkalarının da bu konuda niyeti olabilir' sarsmaya, örselemeye, yıpratmaya kimsenin hakkı yok." yanıtını verdiği,

Bir gazetecinin *"Anayasa Mahkemesi'nin kapatılabileceğini söylüyorsunuz. Burada hukuk ne işe yarıyor?"* şeklindeki sorusunu, *"(Anayasa Mahkemesi'ni kapatırız) şeklinde bir cümlem olmadı. Anayasa Mahkemesi kaldırılabilir, Anayasa Mahkemesi ile ilgili Anayasa'nın hükümleri değiştirilebilir. TBMM, yasama yetkisine sahiptir. Bir örnek olarak söylenmiştir."* biçiminde yanıtladığı,

TBMM Başkanı Arınç'ın, katıldığı bir televizyon programında Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in geçtiğimiz günlerde yaptığı konuşmayla ilgili kendi düşüncesinin sorulduğunu, kendisinin de bunun üzerine şunları dile getirdiğini söyleyerek, *"Sayın Bumin'in türbanla ilgili sözlerini çok önemsemiyorum. Çünkü bu konular zaten geçmişten bu yana konuşuluyor. Herkesin hemen hemen fikirleri aynı. Sayın Başkan'ın emekliliğine 2 ay kala niye böyle bir konuya temas ettiği konusuyla da ilgili değilim. Bu da beni ilgilendirmiyor. Ama beni ilgilendiren bir yönü var. Bir siyasetçi, milletvekili, TBMM'nin Başkanı olarak Sayın Bumin'in konuşmasıyla ilgili önemli gördüğüm husus şudur:* ***TBMM, Anayasa'nın 7. maddesi gereğince egemenliği halkı adına kullanır ve yasama yetkisi O'na verilmiştir. Bu yasama yetkisi mutlaktır. Yasama yetkisini kısıtlayacak, üzerine gölge düşürecek, bölecek, birbirinden ayıracak bir mekanizma yoktur.*** *Yasama yetkisini Meclis, halkının adına, egemenlik adına kullanır dedim."* açıklamasında bulunduğu,

Arınç'ın Anayasa'yı yapanın Meclis olduğunu, halkoyuna da Meclis'in sunduğunu ifade ettiği, Meclis'in bugüne kadar Anayasa'nın 40'dan fazla maddesini değiştirdiğini hatırlatarak; *"Anayasa'nın değiştirilemeyecek 1, 2 ve 3. maddelerinin dışında her kurum değişebilir"*, *"Türkiye'de demokrasi varsa, Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletiyse, bu Anayasa 1982'den beri yürürlükte. Bunun hükümleri milletimiz tarafından kabul edilmişse, yasama yetkisi önüne engel koymak isteyenlere demokratik ülkelerde ancak gülerler. Dolayısıyla eğer Anayasa Mahkemesi, Anayasa içinde bugün hiç kimsenin tartışmadığı bir kurum olarak, hiç kimsenin tartışmadığı bir konumda ise ama yeri geldiğinde TBMM, Anayasa Mahkemesi üyelerini, üyelerinin seçiliş şeklini, görevlerini değiştirebilir. Bugünkü bazı görevlerini alıp, yeni görevler yükleyebilir. Buna hiç kimsenin itirazının olmaması lazım. Bu iktidar, muhalefet meselesi değildir. Bütün siyasetçilerin, TBMM'nin bütün üyelerinin, yasama yetkisinin Meclis'te olduğunu bilerek ona sahip çıkması lazım. Kim ki, Meclis'in bu yasama yetkisini elinden almaya kalkışır, kim ki, Meclis'in yasama yetkisine dil uzatmaya veya O'nu bölmeye çalışır, yanlış yapar. Ben bu yanlışlığı söylemek istiyorum."*, *"312. madde nasıl değişti ki, 5 yıl önce mahkûmiyet alan bir insan, bugün bütün sonuçlarıyla affa uğrayabiliyor. Artık*

suç olmaktan çıkarıldı. 158 ve 159. maddeler değişti. Yani Anayasa'nın değiştirilebilecek hükümlerinin hepsi Meclis, tarafından değiştirilebilir. Bazı eski Anayasa Mahkemesi başkanlarının bugünkü sözlerine bakıyorum, yani Meclis, bir yasama görevi yapacak. Bunun check-balans sistemi içinde kontrol mekanizmaları vardır. Ama hiçbirisi mutlak değildir. Sayın Cumhurbaşkanı, Anayasa değişikliğini tekrar görüşülmek üzere Meclis'e gönderebilir. Meclis de bunu tekrar çıkarabilir. Sayın Cumhurbaşkanı, bunu halk oylamasına götürebilir. Halk oylamasının sonucunu beklememiz gerekir. Ama hiçbir şey, Meclis'in yasama yetkisini elinde tuttuğunun aksini göstermez. Anayasa Mahkemesi'ne gidilebilir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa değişikliklerini esas yönünden de incelemez. Sadece şekil yönünden inceler. Niye bu kadar büyük laflar konuşanlar, Anayasa'yı bir kere açıp da okuma zahmetine katlanmazlar? Anayasa Mahkemesi bir kanunu iptal edebilir. Tümünü, bir ya da birkaç maddesini iptal edebilir. Ama Anayasa Mahkemesi'ne vücut veren Anayasa'nın kendisi diyor ki; bu mahkemenin kararları kanun koyucu yerine geçmez. Geriye yürümez. Ancak gerekçeli olarak yayınlandığı zaman hüküm ifade eder." şeklinde konuştuğu, **(Ek.59)**

5) Başkanlığını yaptığı TBMM'nin mescidinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı, **(Ek.60)**

6) TBMM'nin açılışının 86. yıldönümü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle özel gündemle toplanan Genel Kurul'da konuşan TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın; *"Özgürlüklerin genişletilmesinde, yasakların kaldırılmasında ve demokratikleşmede temel iki zorunluluk vardır: Birincisi, Anayasa'ya uygun olarak Meclisin karar alması. İkincisi ise, milletin mutabakatıdır. Yeni bir düzenleme yapılmasında, Anayasa değişikliğinde kurumların görüşünü almak başka bir şeydir, kurumların mutabakat şartını aramak başka bir konudur. Dünya üzerinde daha çok demokrasi için, sadece "kurumların mutabakatını" arayan demokratik başka bir ülke yoktur.Türkiye'de doğal bir durummuş gibi gösterilen bu tutumun, demokrasi anlayışımızı, özgürlüklere yaklaşımımızı ve hukuka olan inancımızın nasıl olduğunu açıkça gösterdiği inancındayım. Anlaşılmaz bir şekilde özgürlüklerin genişletilmesi, yasakların kaldırılması için yıllarca bu kurumların mutabakatı beklenir olmuştur. Ancak bir mutabakat aranacaksa sadece Yüce Meclis çatısı altında halkı temsil eden Milletvekillerinin mutabakatının aranması gerekir. Eğer burada bir mutabakat sağlanamazsa gidilecek bir tek merci vardır, o da yüce milletimizin iradesidir. Ülkenin rejimine karşı bu kadar güvensiz olunamaz. Türkiye'nin rejimi her konu tartışıldığında sarsılacak, etkilenecek kadar zayıf değildir. Hiç kimse Cumhuriyetten, demokrasiden, temel özgülüklerden vazgeçme niyetinde değildir. Dolayısıyla ülkede bir rejim sorunu değil, rejimin sahibi olma tartışması vardır. Ülke yönetiminde inisiyatif alanlarını genişletme ya da sahip oldukları gücü kaybetmeme tartışmaları vardır. Laikliğin, Yüce Önder Atatürk'ün,*

Cumhuriyetin, bayrağın, rejimin sahibi milletin kendisidir. Milletin temsilcileri olan bizler tüm bu değerlere bağlı kalacağımıza, sahip çıkacağımıza milletvekili olduğumuzda yemin ettik. Bugüne kadar bu yeminimize muhalif bir tek davranış dahi bu Yüce Meclisimiz içinde vuku bulmamıştır. Tartışmaların odağında yer alan ve nerdeyse tüm fikir ayrılıklarının gelip dayandığı bir başka konu da laiklik ilkesidir. Açıkça belirtmeliyim ki, Anayasa'mızın değiştirilemez maddesi olan laiklik ilkesine, Türkiye'de karşı çıkan kimse yoktur. Bütün tartışmalar laiklik ilkesinin farklı yorumlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu yorum farkı nedeniyle kamusal alanda her dönemde farklı uygulamalar yapılmış ve tartışma yaşanmıştır. Kamusal alan, yurttaşların ortak meselelerini eşit ve özgürce tartıştığı alandır. Dolayısıyla her bireyin ayrım yapılmadan haklarının korunduğu, haklardan yararlandığı ve kendilerini özgür hissettiği bir alandır. Bu alanı güvence altına almak ve tüm yurttaşlarına eşitçe kullanım hakkı sağlamak devletin görevidir. Kamu yararı devletin değil, halkın yararına doğru genişletilmelidir. Devlet kamusal alanın sahibi değil, koruyucusudur. Bu koruyuculuk; oradaki eşitliğin, adil paylaşımın ve hizmetlerin her birey tarafından kullanılmasını sağlamaktır. Kamusal alandaki özgürlüklerin ve hakların bir gruba, bir kesime kayması anında devlet koruyuculuğu devreye girer ve haksızlığı önler. Devlet kamusal alanda herkes için geçerli olan hakları bir kesime yasaklayamaz ya da sınırlayamaz. Buradan hareketle laiklik ilkesinin yorum farklılığını gündeme getirmek gerekir. Anayasamızın değiştirilemez maddesi olan laiklik maddesi, ilelebet var olacaktır. Ancak günün şartlarına, toplum yapımıza uygun olarak yorum farklılıklarını ortadan kaldırmak gerekir. Bu, laikliğin özünü değiştirmeyecek, bilakis toplumun bir arada daha uyum içinde yaşamasına katkı sağlayacaktır. Dünyada birçok örneği olan laiklik uygulamasının, Türkiye'dekine benzer tek örneği sadece Fransa vardır. Orada bile laiklikten yola çıkarak hak ve özgürlükler bizdeki kadar kısıtlanmamıştır. Laikliği bir toplumsal barış ve uzlaşı mekanizması olarak algılamak gerekir. Laiklik, devletin inançlar karşısında tarafsızlığını zorunlu kılar. Bütün inançların kendisini ifade etmesine imkân vermek, bireylerin ibadet hürriyetini sağlamak laiklik ilkesinin temel işlevidir. Devlet, bu işlevi uygulayan ve tüm inançlara eşit mesafede davranan aygıttır. Sorun işte burada başlamaktadır. ***Devlet, dini inançların yaşamasını teminat altına alması gerekirken, tam tersine kamusal alanda bazı inançların yaşam hakkını, ifade hürriyetini kısıtlamaktadır. Bunu da laiklik adına yapmaktadır ki, siyaset bilimi açısından büyük bir çelişkidir.*** *Bu çelişki yıllardır Türkiye'nin iç huzurunu zedelemekte ve bitmez tükenmez sorunları beraberinde getirmektedir. Aydınların, siyasetçilerin ve akademisyenlerin hep birlikte çözmesi gereken* ***yorum farkından kaynaklanan*** *işte bu çelişkidir."* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.61)**

7) 23 Nisan 2006'daki TBMM özel oturumunda yaptığı konuşmanın ardından Anayasa Mahkemesi'nin 44. kuruluş yıldönümü törenine katılan TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, *"Konuşmanız hem takdir gördü, hem eleştirildi. Ne diyorsunuz"* sorusunu; *"Türkiye büyük bir devlet. Şu anda Türkiye'de en çok ihtiyacımız olan şey toplumsal barış. Toplumsal barış projemizi gerçekleştirmek zorundayız. Bunun gerçekleşebilmesi için bazı konularda elbirliği yapmamız gerekir.* ***Bu laikliğin yorumlanmasıdır.*** *Laiklik ilkesine ne benim, ne başka bir kimsenin hiçbir zaman ciddi bir itirazı olmaz.* ***Ama laiklikten ne anladığınızı ortaya koymalısınız. Katı laiklik uygulamasıyla insanlara sosyal hayatı bir cezaevine çevirecek anlayışlar ne kadar zararlıysa, laikliği bir barış ve özgürlük, din ve vicdan hürriyeti olarak tanımak ve insanların inançlarına müdahale etmemek de o kadar toplumsal barışa hizmet edecektir."*** biçiminde yanıtladığı, **(Ek.62)**

8) 2006 yılı Mayıs ayında ATV de katıldığı Teke tek programda TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, türban tartışmalarıyla ilgili olarak, *"Kurumlar arası mutabakatı en çok başbakan konuşuyor. Bu güzel bir şey ama, çok gerekli bir şey de değil. Çünkü Anayasa görevi bize vermiş. Bireysel bir hakla ilgili referandum olmaz. Kurumların mutabakatını aramak için gün geçirilmez. Kanun çıkarılırken vekillerin mutabakatı aranır. Buradan da sonuç alınamadı ikinci yer millet iradesi yani referandumdur. Bakalım halk ne diyecek" ifadelerini kullandığı,* ***"Anayasanın hiçbir yerinde, 'laiklik şu anlama gelir' şeklinde bir madde yok"*** diye söylediği, ***"laikliğin, devletin, Cumhuriyetin bir vasfı olduğunu, insanların laiklik vasfının olmadığını"*** ifade ettiği, **(Ek.63)**

9) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 22. Dönem 3. yasama yılını değerlendirmek üzere düzenlediği 07.07.2007 günlü basın toplantısında; ***"Yaşanan tartışmaların merkezinde başörtüsü, laiklik, YÖK, imam hatipler, Kuran kursları ve benzeri konulardır. Ancak tartışmanın ana merkezi bizce bu konular değildir. Tartışmanın ana merkezi özgürlüktür.*** *Türkiye'nin sorunu özgürlüklerin sınırını kimin belirleyeceğidir. Sınırın Meclis tarafından belirlenmesini savunuyoruz. Bu, demokrasinin gereğidir. TBMM, halkın temsil edildiği tek yerdir. Bu yüzden de ülkenin kaderi için son sözü Meclis söyler. Ancak nedense bazı kurumlar ya da kişiler, bu gerçeği kabullenmek istemiyorlar. Halk bu Meclis'i, partilerin program ve projelerine bakarak seçmiştir. Ortaya çıkan aritmetik tablo ne olursa olsun, Meclis'in her tasarrufu halkın kararıdır ve herkesin buna saygı göstermesi gerekir. Dolayısıyla halka hesap verecek siyaset kurumunun, hiçbir siyasi sorumluluğu olmayan kurumlar tarafından iş yapamaz hale getirilmesi, bloke edilmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Daha da şaşırtıcı olan şey, 'Meclis bu kanunu çıkaramaz, değiştiremez', diyerek, halkın iradesine meydan okuyanların bile ortaya çıkmasıdır."* dediği **(Ek.64)**

10) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 01.06.2006 tarihinde CNNTürk televizyonunda katıldığı canlı yayında; 23 Nisan konuşmasındaki sadece laiklik konusunu birkaç kişinin tartıştığını ileri sürerek; *''Söylediğimiz tek şey şudur:* ***Anayasanın 2. maddesinde demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanan Türkiye Cumhuriyeti'nin bu niteliklerine benim de kimsenin de bir itirazı yok. Anayasanın 3. maddesi, bu ilkenin değiştirilmesini ve kaldırılmasını yasaklıyor. Doğru olan da bu. Laiklik ilkesine 'evet' diyoruz ama burada konuştuğumuz konu, bu ilke nasıl yorumlanacak? Anayasada laiklik tarif edilmemiştir. Laiklik ilkesi söz konusudur. Başka hiçbir yasada laiklik ilkesi tarif edilmemiştir.*** *'' şeklinde konuştuğu,***(Ek.65)**

11) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, Yeni Şafak Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Mustafa Karaalioğlu ile 2006 yılı Mayıs ayında yaptığı mülakatta;

"Laiklik, Türkiye Cumhuriyet Devleti'nin niteliklerinden bir tanesidir. Hiçbir itirazımız yok. Bunu çıkaralım gibi bir düşüncemiz kesinlikle yok. ***Gerçek laikliğe bir itirazımız yok. Laiklik Türkiye'ye Batı'dan gelmiştir. Bugün Batı kültürünün kendi içinde yaşattığı laiklik duygusu ile Türkiye'de dayatılmak istenen laiklik arasında çok büyük farklar var****. Geçirdiğimiz değişimler sonucunda artık liberalizm, özgürlükler, insanların kendilerini rahatlıkla ifade etmesi gibi bir noktaya geldik.* ***Biz burada laikliği din ve vicdan özgürlüğü olarak anlayabiliriz."****…"Yargıtay içtihatlarında 1985'e kadar katı laiklik anlayışı vardır. Bu tarihten sonra katı laiklikten ayrılmıştır. Bir içtihatta der ki: 'Laikliğe iman etmek mecburiyetinde değilsiniz.' Bugün 'dini ibadetler bile yasaklanabilir' anlayışını kabul etmiyorum. Bir bayanın başındaki örtüsünü sokakta bile giyemeyeceğini, taşıdığı kamusal görev sebebiyle yasaklayan bir anlayışın, dünyanın hiçbir ülkesinde olmadığını düşünüyorum. Hem 'egemenlik milletindir' diyoruz, hem de millete biraz korkuyla, biraz endişeyle, biraz şüpheyle bakıyoruz.* ***Geçmişten beri ceberrut bir zihniyet yani milleti 'güvenilmez, ne yapacağı belli olmaz, çok fazla imkan vermemek lazım' düşüncesiyle kabul ediyorsa tartışma oradan çıkıyor.*** *Rejiminde, laikliğin de, demokrasinin de, cumhuriyetin de bir tek koruyucu vardır o da Türk milletidir. Hiç bir kurum ben korurum dememelidir."*

"Benim konuşmama bütün kurumlar dururken, sadece YÖK'ten cevap geldiyse, ben şunu düşünürüm: Niçin sadece YÖK? Yani halk tabiriyle yarası olan gocunur; kendilerine atfettiğimi anladılar da onun için mi? Bunu düşünerek Sayın YÖK Başkanı Erdoğan Teziç bana cevap verdi. Teziç 'kuvvetler ayrımı vardır bütün yetki ve egemenlik Meclis'te değildir' diyor. Evet doğru. Ama sen bunların içinde yoksun! Sen yasamayı, yürütmeyi, yargıyı temsil etmiyorsun! Senin bana cevap vermek

veya beni eleştirmek hakkın yok! Sen ne hakla kendini bu erklerden birisi olarak görüp bana cevap getiriyorsun?!.. Yüksek öğretim YÖK'e bırakılmayacak kadar önemlidir."

"Biz birbirimizin görev sahasına müdahale etmeyeceğiz. Anayasa Mahkemesi eski başkanı gözümüzün içine baka baka: 'Bizim kabul etmediğimiz bir konuda siz yasama yapamazsınız' dediğinde, ben gereğini söylemiştim. Eğer yürütme ve yargı kendi hukuklarını korumazsa, bazı kurumlar kendilerini çok güçlü görerek, bunlar üzerinde söz söylemeye devam ederse, büyük yıpranma olur. Ben Meclis Başkanlığım süresince Meclis'e sahip çıkmaya çalıştım."

"Ben kamusal alan derken, halkın özgürce paylaştığı alanlar olarak tarif ediyorum. Birisinin, burası kamusal alandır, diyerek, yasak levhası koyması bugüne kadar Avrupa'da kabul görmemiştir. Bazılarının anladığı gibiyse kamusal alan, orada yaşamak mümkün değildir. Ne belediye otobüsünde, ne hastanede, ne Tapu Kadastro'da ne belediye binası içinde, ne Meclis'te, ne Çankaya Köşkü'nde, ne şurada ne burada... ***Kamusal alanı devletin hizmet verdiği alanlar olarak sınırlamaya sokamazsınız. Burada insan, halk önemlidir. Toplumda yaşayan insanların, eşit olarak paylaştıkları özgürlüklerden eşit olarak istifade ettikleri alan olarak anlamak lazım. Devlet bunun koruyucusudur, sınırlayıcısı değildir."***

"Tartışmalar yanlış yerlere çekildi, çünkü tam demokrasi isteğine verecekleri bir cevap yoktur. Azınlık antireformcu bir grup tarafından Türkiye'nin küresel güç olması engelleniyor. Bunlar güçlerini Türkiye'nin daha özgür ve demokrasiye sahip olmasına engel olmak için kullanıyorlar. Çünkü, tam demokrasi olsa bu azınlık antireformcular güçlerini kaybederler. Demokrasi elitlerin rejimi değildir. Demokrasi, azınlık bir grubun rejimi değildir. Demokrasi zenginlerin rejimi değildir. Demokrasi, fakirler, mağdurlar, ***mazlumlar*** *ve sokakta yaşayan herkes için vardır. Hiçbir ayrım yapmadan her birey için vardır demokrasi. Bu hakkı kullanmaya kimse engel olamaz."*

"Bu kızlar Türkiye'de okuyamaz Suudi Arabistan'a gitsinler, demek hem bizim için hem kızlarımızın için aşağılayıcı bir kelimedir. Niçin Arabistan'a gitsinler? Başı örtülü olanlar sadece Arabistan'da mı tahsillerini görüyor? Dünyadan habersiz. Avusturya'dan Güney Kore'ye, Avustralya'dan ABD'ye kadar bütün ülkelerdeki üniversitelerin hepsinde çocuklar başörtülü okuyabiliyor. Niçin o ülkeleri örnek vermiyorsunuz, Suudi Arabistan'a gidin diyorsunuz? Bunun içerisinde bir aşağılama seziyorum. Bu söz bence bir aşağılamadır.." dediği, **(Ek.66)**

12) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın 2003 yılı Eylül ayında, Türkiye Demokrasi Vakfı'nca Armada Otel'de düzenlenen toplantıda 'Meclis ve

Demokrasi' konulu yaptığı konuşmada "***Siz ifade özgürlüğüne tam sahip değilseniz, kapatılmamak için, önünüze engeller çıkmaması, iktidara giderken bir takoza ayağınız takılıp da düşmemek için yalan söylemeye, samimiyetsiz davranmaya, takiyye yapmaya mecbursunuz***." diye söylediği, **(Ek.67)**

13) TBMM Başkanı Bülent ARINÇ'ın 2007 yılı Nisan ayında Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneği tarafından TBMM'ne verilen *"Demokrasi Ödül Töreni"*nde yaptığı konuşmada; *"….1950 yılında 12 Nisan'ında Mareşal Fevzi Çakmak vefat ettiğinde O'na görkemli bir dini tören yapılması tartışması çıkmıştı. Tartışmaların bir kısmı sanırım yine laikliğe aykırı olacağı gerekçesiyle yapılmıştı. Ancak sonunda halkın büyük sevgi beslediği Mareşal için Beyazıt Camiinde büyük bir katılımla cenaze namazı kılındı ve sonra da defnedildi. O tartışmaların içinde 23 yaşında bir genç öğrenci lideri daha vardı: Turgut Özal. Tarihin cilvesine bakın ki, rahmetli Özal'ın cenazesi de aynı tartışmalara sahne oldu. Ancak yine aynı görkemli kalabalık Fatih Camiinden O'nu hakkın rahmetine uğurladı. O zaman sadece sevenleri değil, O'nu desteklemeyenler de o cenazeye katıldı ve tekbirlerle 8. Cumhurbaşkanımız Edirnekapı'da defnedildi. O cenazede küçük kartona elle yazılmış pankart taşınmıştı. Halkın arasından biriydi kuşkusuz. Tekbirler eşliğinde taşınan cenazenin arkasından tutuluyordu. Şöyle yazıyordu o kartonda:* ***"Sivil, dindar, demokrat Cumhurbaşkanı"*** *Bu Özal'ın kendisiydi.* ***Bu milletin özlediği Cumhurbaşkanının tanımıydı.*** ***Baylar, Bayanlar son elli yılda yaşanan tartışmaların nedeni işte bu kartona yazılmış bu tanımdır. Sivil, dindar ve demokrat Cumhurbaşkanı taraftarları ile onun tam tersi tanımların tartışması son elli yıldır hiç bitmedi. Bugün de tartışmanın adı budur. Meclisimizin sivil, dindar, demokrat bir Cumhurbaşkanı seçecek olmasına yine itiraz ediliyor.*** *Menderes'in Başbakanlığına, Özal'ın Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığına yapılan itirazların altında hep bu kimlik tanımı vardır. Bu tanım kim ne derse desin, Türk milletinin kendi öz Cumhurbaşkanı tanımıdır. Rahmeti Özal dindar olduğu için hakkında söylenmedik şey bırakılmadı. "Takunyalı" gibi seviyesiz sıfatlar Özal'a ve onun çalışma arkadaşlarına o dönemde takıldı. Cuma namazına gitmesi, bayram namazına gitmesi, Hacca gitmesi hep eleştirildi. Sivil olması, dindar olması, demokrat olması nasıl sorun çıkartabilirdi bu ülke için?..."* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.68)**

14) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 13.11.2005 tarihinde TBMM Sabit Osman Avcı Eğitim Tesisi'nde basınla düzenlediği sohbet toplantısında *''Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) Leyla Şahin hakkındaki kararının hukuki anlamda Türkiye için bağlayıcı olmadığını, yasaklılığı savunmadığını, bu yasakların kaldırılması halinde de kendisinin herhangi bir kısıtlayıcı madde*

getirmeyeceğini düşündüğünü'' kaydetmiştir. *''AİHM bir mahkemedir ve verdiği karar da bir yargı kararıdır. Bunun üzerinde söz söylerken, hukuki, objektif ve adil olmak mecburiyetindeyiz. Duygularımızı işin içine sokarsak bir tartışmayı devam ettirmiş oluruz. Türkiye'de maalesef pek çok konu tartışma yerine kavgaya dönüştüğü için; tartışma, fikirlerini rahatlıkla ortaya koyma yerine, birbirlerinin düşüncelerine karşı hasmane mücadele edildiği için, çoğu zaman da ne olduğunun farkına varmıyoruz. Bu mahkeme kararlarına karşı bir şey söylerken, 'mahkeme kararı yüzde yüz doğrudur, buna katılıyoruz' deme konusunda biraz ihtiyatlı olmak mecburiyetindeyiz. Çünkü bu mahkemenin bugüne kadar ki pek çok kararına karşı çıktık. Bu kararları hukuki olmaktan çok, siyasi olmakta nitelendirdik. AİHM'in birçok konuda verdiği kararı eleştirirken, sadece bu konuda verdiği kararı alkışlamanın bir çifte standart olacağını söyleyenler, doğrusu çok da haksız sayılmazlar.''…''Dolayısıyla AİHM'in bu kararının hukuki anlamda Türkiye için bağlayıcı olmadığını, yasaklılığı savunmadığını, bu yasakların kaldırılması halinde de kendisinin herhangi bir kısıtlayıcı madde getirmeyeceğini düşünüyorum. Bu karar sebebiyle Avrupa ya da ABD'de de yüksek öğretimde, yani üniversitelerinde başörtüsünün yasaklanmayacağını düşünüyorum.* ***Laiklik tartışmaları eskiden beri devam eder, zaman içerisinde laiklik de gelişir. Ama bugün bütün dünyada görebildiğimiz kadarıyla, din ve vicdan özgürlüğünün genel anlamda kabul edilmesi halinde, Türkiye'de bu sebeple laikliğin ihlal edildiğini söylemek de mümkün değildir.****"… ''Bu kararı yanlış bulduğumu ifade ediyorum. AİHM büyük bir yanlış yapmıştır''… ''Buradan söylüyor ve iddia ediyorum. Hukukçulardan rica ediyorum; Bu konunun cevabı eğer bir soru ise 'evet doğrudur, hayır yanlıştır...' ikisinden biri. Doğruysa sözümün arkasına dikkat etsinler, yanlışsa biri bana desin ki hayır 3. bir kanun daha var ki o kılık kıyafeti tanzim ediyor, yasaklıyor veya serbest bırakıyor. Böyle bir hukuk normunu Anayasa içinde ya da kanun olarak bulmak mümkün değildir. Anayasa Mahkemesi, kendisine yapılan başvurular sonucunda, Anayasa'nın 2, 3, ve 4. maddelerine atıf yaparak, 'çağdaş giysinin böyle olamayacağı konusunda' bir hüküm getirmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da ve yasalarda açıkça ortaya konulmamış bir hüküm konusunda, yorum yapmak suretiyle bir karar vermiştir. Oysa Anayasa ve hukuk normları, mahkemeler tarafından uygulanacak normlardır.(…) Bugün Leyla Şahin davası nedeniyle tartıştığımız konu üniversitelerde başörtüsüyle tahsillerine devam edip edemeyecekleri konusudur. Ve benim bu konudaki argümanın Avrupa'da ABD'de pek çok ülkede de başörtüsüyle üniversiteye devam edilebildiği, yasaklamanın ilköğretim okulları ve kamu görevlileriyle sınırlı olduğudur. Hukukçuların meseleye bu açıdan da bakmasını istiyorum. 70 milyon insanı huzursuz eden yasakların hangi anlamda konulduğunu hangi anlamda kaldırıldığını bu açıdan düşünmeleri gerektiği için bunları söylüyorum. "Dünyanın*

her yerinde inandığı mesele için doğru haklı yolda mücadele edenler sonunda bu özgürlüklerine kavuşurlar. Yapacağınız tek şey demokrasi ve hukuk içinde kalmaktır. Devletimizi, toplumumuzu çiğnemeden 'benim bu hakkım var' diyebilmeliyiz" …"Stilistler olsa da 5 tane baş örtme modeli belirlese 'bu siyasi simge değildir' dese, TSE olmasa da Yüksek Öğretim Kurumu yapsa iyi bir iş yapmış olur. Bu insanların hiçbiri devlete, Cumhuriyete, Atatürk'e karşı değil."…"Türkiye'de eğitim birliği olduğunu anımsatan Arınç; "Farklı grupların okulları olsaydı, bunun yanında laik okullar olsaydı, ikili yapıyı anlamak mümkündü. İnsanların tercih hakkı olurdu." biçiminde konuştuğu, **(Ek.69)**

15) TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın, 15.11.2005 tarihinde Romanya'ya hareketinden önce Esenboğa Havalimanı'nda düzenlediği basın toplantısında AİHM'in türban kararıyla ilgili tartışmalara ilişkin olarak, *''Herkesi bu konuda dürüst olmaya çağırıyorum''… ''Türban konusunda, 'bu iş bitmiştir' demekle iş bitmiyor. Eğer bir sorun varsa bu sorunun çözümü konusunda herkesin yardımcı olması lazım. Herkesin beyaz sayfa açarak olayda doğrudan taraf olmayı bir kenara bırakıp toplumun, insanlarımızın huzuru için milletimizin kardeşliğinin, beraberliğinin pekişmesi için bir çözüm bulmaya mecburuz. Ben size soruyorum; türbana 'siyasi simge' diyorsunuz, türban da örtünme biçimlerinden birisidir. Böyle bir kabul varsa, Anayasa Mahkemesi kararlarına bu girmişse ve devletin tüm kurumları bu konuda bir hassasiyet gösteriyorsa peki eyvallah. Türban olmasın da ne olsun ben bunu soruyorum. Benim bu soruma kaçamak cevap vermeyin lütfen. Benim bu sorumu yanlış, gülünç, tartışılabilir bulabilirsiniz. O zaman da lütfen sizin düşünceniz ne, siz bu konuda bir uzlaşma meydana getirebilmek için ne öneriyorsunuz? Şimdi Türkiye'de bir kesim diyebilir ki, 'başını örtmek kesinlikle yasaktır ve mümkün değildir. Bunu anlamak mümkün. Katılmazsınız ama bu bir tavırdır. Denir ki şu veya bu şekilde başını örtmek kesinlikle yasaktır. Bunun tartışması olmaz. Yani 'yasaktır' denmişse bunun azı mı, çoğu mu nasıl olacağı konusunda kimsenin tartışmaya girmesi düşünülemez.'' …''Bu kızların, bu bayanların üniversitede örttükleri şeye türban denir ve türban bizim geleneksel baş örtülerinden birisi değildir. Bir inancın gereği değildir. 'Bu bir siyasi simgedir'. Buradan şunu anlayabiliriz, türban takmamak suretiyle baş örtülebilecekse bu serbesttir. Bilmem yanlış mı anlıyorum? Bu konuda dürüst ve samimi davranan çevreler, Türkiye'de böyle bir çıkar yol bulmaya çalışıyorlarsa, mesela bazı toplumlarda türban şeklinde değil de 'geleneksel başörtüsü' denen şekilde yok aşağıdan bağlayarak, kelebek yaparak, önden biraz açarak, arkadan biraz fazla bırakarak, bu tip birbaş örtmenin siyasi simge sayılamayacağı ve serbest olacağı konusunda bir duyarlılık varsa ben teklifte bulunuyorum; diyorum ki, türban değil, siyasi simge değil ama başını örtmek isteyen nasıl örtsün? Siz bunu tarif edin hukukta..."* dediği, **(Ek.70)**

16) Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbest bırakılması amacıyla Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisisin ittifak yaparak Anayasanın 10'ncu ve 42'nci, Yüksek Öğretim Kanunun Ek 17'nci maddesinin değiştirilmesi teklifini 1 Şubat 2008 tarihinde TBMM'nin gündemine taşımaları sonrasında, 22'nci dönem TBMM Başkanı ve halen davalı parti milletvekili olan Bülent Arınç'ın, ***"…İnsanlar sokakta teneke çalmaya başladı.*** *Yüzde 47 oy almış bir parti, mütevazi olacağım diye, teneke çalıp gürültü yapanların karşısında neredeyse mahcup durumda…"* dediği, türbanlı öğrencileri kastederek, *"…Onlar bu kıyafetiyle giremezken,* ***çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz****…"* diye söylediği, **(Ek.71)**

Anlaşılmıştır.

c- Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri

1) Laik devlet yapısını değiştirerek yerine dini kurallara dayalı bir devlet kurmak amacıyla yasadışı örgüt kurup bu amaç doğrultusunda faaliyetlerde bulunmak suçundan hakkında dava açılan Fetullah GÜLEN isimli tarikat liderinin yurt dışında kurduğu okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve işbirliği yapılması, Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde Bakanlığın genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenmiştir.

Şöyle ki;

Genelkurmay Harekat Başkanlığının Mart 2002 tarihli "*PKK, DHKP/C ve İrticai Örgütlerin Avrupa'daki Faaliyetleri*" adlı raporunda "*demokratik yollardan devlet kademelerinde kadrolaşarak, Atatürk İlke ve Devrimlerini ortadan kaldırıp Şeriat esaslarına dayalı bir devlet kurmayı ve bunu takiben Dünya İslam birliğini gerçekleştirmeyi hedeflediği*" belirtilen Fetullah GÜLEN isimli cemaat liderinin yurt dışında kurduğu ve faaliyetleri nedeni ile bulundukları ülke Devletleri tarafından Türkiye'nin uyarılmasına neden olan okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve ilişki kurulması, Abdullah Gül'ün başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığının bir genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenildiği,

Dışişleri Bakanlığı'nın, Büyükelçiliklere gönderdiği bir başka genelge ile de; Milli Görüş örgütlenmesinin Genelkurmay Harekat Başkanlığınca düzenlenen ve yukarıda sözü edilen raporda, "*şer'i esaslara dayalı devlet düzeni kurmayı amaçladığının*" belirtilmesine (Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 1999/37 sayılı dava dosyası. Klasör no:17) ve Almanya ile

imzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nda Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'ndan *"köktenci terör örgütü"* olarak söz edilmesine rağmen, bu teşkilat mensuplarının yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunları ve milli konularda dış temsilciliklerimizce gerçekleştirilen faaliyetlere katkıda bulundukları belirtilerek bu örgütle temas ve işbirliği kurulmasının istenildiği, **(Ek.72)**

2) Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün 2005 yılı Kasım ayında bir gazetecinin, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, AİHM'nin türban kararını din alimlerinden görüş almadan vermesini eleştirdiği açıklamasını hatırlatarak "AİHM kararından önce din bilginlerine danışması gerekir mi?" şeklinde soru sorması üzerine *"Bunu AİHM'ne sormanız gerekir. Sayın Başbakan'ın söylediği gayet açık. Mademki din ve inançlarla ilgili konular söz konusu, o zaman din bilginlerinden de görüş almak gerekir şeklinde düşüncelerini paylaşmış arkadaşlarla. Bunu farklı mecralara çekmenin bir anlamı yok. Buradaki tuzağı da gayet iyi görüyoruz biz. O açıdan bu konularla ilgili dikkatli hareket etmeye devam edeceğiz. İnanıyorum ki günü geldiğinde Türkiye kendi sorunlarını kendisi çözecek olgunluğa ulaşacak."* dediği, **(Ek.73)**

3) Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, 2003 yılı Kasım ayında Roma'daki AB Troykası toplantısına giderken uçakta yaptığı söyleşide Avrupa Birliği İlerleme Raporu'nun demokrasi ve insan hakları alanlarındaki sorunlar listesinde türban yasağının dâhil edilmemesini eleştirdiği, **(Ek.74)**

4) 2004 yılı Ekim ayında SKY-Türk televizyonunda soruları yanıtlayan Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, **türban yasağının AB insan hakları standartları içinde bulunmayan bir yasak olduğunu ve günü geldiğinde bu yasağın Türkiye'de kalkacağından şüphe duymadığını** belirterek, raporda türban konusuna yer verilmemesi konusunda; *"Tabii ki bunlar AB insan hakları standartları içinde olmayan yasaklardır. Günü geldiğinde bunların hepsi kalkacak Türkiye'de. Ben doğrusu bundan eminim. Paris, Londra veya Berlin'deki bir üniversitede olmayan yasakların, Türkiye'de de olmaması gerekir.* ***Üstelik bizim kendi kültürümüzün bir parçasıysa hiç olmaması gerekir****. Bunlara zamanla, soğukkanlılıkla halledilmesi gereken konular olarak bakıyoruz. O açıdan toplumun da bunları bu şekilde göreceğine inanıyorum, ama muhakkak ki bu tip yasaklar Türkiye'de kalkacaktır. Bunlar AB standartlarındaki özgürlük, demokrasi, insan hakları anlayışıyla bağdaşmaz. AB söz konusu olmasa bile bunlar bizim partimizin, hükümetimizin zaten öncelik verdiği konulardır. Bunların uzlaşma ortamı içinde çözülmesi gerektiğine inanıyoruz."* şeklinde açıklamalarda bulunduğu, **(Ek.75)**

5) Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulünün 55. yıldönümü nedeniyle özel gündemle toplanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu toplantısında, hedeflerinin ifade ve inanç özgürlüğünün işkence ile terörden arındırılması olduğunu, bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsinin, kararlı şekilde gerçekleştirileceğini belirterek; *"ifade ve inanç özgürlüğünde kararlıyız; herkes inandığını yaşayabilmeli..Herkes güven içinde, korkudan, endişeden uzak olmalıdır. Düşündüğünü inandığını rahatlıkla ifade etmeli, inandığını rahatlıkla yaşayabilmelidir. İfade ve inanç özgürlüğü, işkenceden ve terörden tamamen arınmak, bizim hedefimizdir. Bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsi, kararlı şekilde gerçekleştirilmeye devam edilecektir"* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.76)**

6) İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi Leyla Şahin'in, 1998 yılında derslere türbanla girmekte ısrar edince 15 gün okuldan uzaklaştırma cezası aldığı, ardından okuldan atıldığı, iç hukuk yollarını tüketen Şahin'in türban yasağının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin, "hiç kimsenin dinsel inanç ve kanaatlerinden dolayı eğitim görmekten men edilemeyeceğine" ilişkin din ve vicdan hürriyetiyle ilgili 9. maddesinin ihlali olduğunu ileri sürerek AİHM'ne başvurduğu,

Strasbourg'daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde görüşülen Leyla Şahin davasında Hükümet adına Abdullah Gül'ün başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığı kanalıyla gönderilen yazılı savunmada; Türkiye'nin laiklik ilkesi, çağdaş eğitim konusundaki tutumu, çağdaş eğitim ilkeleri, yasal düzenlemeler ve mahkemelerin aldığı kararlara yer verilerek, Türkiye'de Anayasa'nın, din istismarını yasakladığı, türbanın üniversitelerde laik eğitimle çeliştiği ve bağdaşmadığı, gericiliği teşvik ettiği gerekçesiyle, türban yasağının Anayasa'ya uygun olduğunun vurgulandığı, *"Türbanın üniversitelerde laik eğitimle çeliştiği ve bağdaşmadığı, gericiliği teşvik ettiği, çağdaşlaşma yolunda bir geri adım niteliğinde bulunduğu, amacın modernleşme ve çağdaş görüntüyü korumak olup, siyasal simge haline getirilen başörtüsü, özgürlük sorunu değil politikacılar tarafından şeriat amaçlı kullanılmış bir olgu olduğu"* görüşü dile getirildiği, üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılmasının dinin siyasal alana çekilmesi ve siyasal araç durumuna getirilmesi açısından taşıdığı sakıncalara da dikkat çekildiği,

Savunmada, Anayasa Mahkemesi'nin 1989 yılındaki kararına atıfta bulunularak, türbanın kamusal alanda yasaklanmasının Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin düzenlendiği ve *"değiştirilemez"* maddeleri arasında yer alan *"Başlangıç Bölümü"* ile *"laiklik"* ilkesinin yer

aldığı 2. maddesine, *"eşitlik"* ilkesinin düzenlendiği 10. maddesine, *"din ve vicdan özgürlüğü"*nü tanzim eden 24. maddesine ve *"İnkılap Kanunlarının Korunması"*nı düzenleyen 174. maddesine uygun olduğunun belirtildiği, türbanın masum bir yaşam biçimi olmanın dışında cumhuriyet ilke ve inkılaplarına karşı bir sembol olduğunun vurgulandığı,

Dava sırasında Leyla Şahin'in Avukatının ek görüş belirtmesine müteakip AİHM'nin bu ek görüşü ülkemize ileterek savunma yapılıp yapılmayacağının sorulması üzerine Türkiye'nin Strazburg'daki Avrupa Konseyi neznindeki daimi temsilciliği, 2003 yılı Kasım ayında türbanın gericiliği teşvik ettiği, çağdaşlaşma yolunda geri adım olduğu, laik eğitim ilkesine ters düştüğü, siyasilerce şeriat bayraktarlığı için siyasi amaçlı kullanıldığı gerekçelerini içren ek savunmayı gönderdiği,

Hükümet adına gönderilen ek savunmadan bir ay sonra Aralık 2003 başında haberdar olan ve ek savunmadaki ifadeleri öğrenen Dışişleri Bakanı **Abdullah Gül'ün** kendisini ve partisini zor durumda bırakacak ek savunmayı geri çekilmesini istemesi üzerine Türkiye'nin 10 Aralık'ta AİHM'e başvurarak ek savunmasından vazgeçtiğini, belgeyi geri çektiğini bildirdiği,

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, 2003 yılı Aralık ayında, Hükümetin bilgisi dışında AİHM'ne verilen savunmayı, onaylamadıkları için geri çektiklerini, davayla ilgili olarak yeni bir savunma vermeyeceklerini, Türkiye Cumhuriyeti adına 2002 yılında bir savunma verildiğini, davanın savunma aşamasının tamamlandığını belirterek, "*Dolayısıyla hükümetimiz adına yeni bir savunma mevcut değildir.* ***Kaldı ki, hükümetimizin konuyla ilgili tutumunun yasaklama yerine özgürlükten yana olduğu bütün kamuoyunca bilinmektedir''*** dediği, **(Ek.77)**

7) 2005 yılı Aralık ayında Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün Akşam Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Serdar Turgut ile yaptığı mülakatta; *"Düşünsenize ben toplumda hak ve özgürlüklerin gelişmesi için bu kadar mücadele vermişim, sonra da hayattaki en yakınım olan eşimin hakları için mücadele etmemem istenecek, böyle bir şey olabilir mi?* ***Adalet ve Kalkınma Partisi olarak türban konusunu biz fikir ve ifade özgürlüğü kapsamında görüyoruz ve değerlendiriyoruz. İsteyen başını örter, isteyen de örtmez, örten de nasıl örteceğine karar verir.*** *Meselenin benim için özeti budur. Düşünsenize ben bu toplumda hak ve özgürlüklerin gelişmesi için bu kadar mücadele vermişim, sonra da hayattaki en yakınım olan eşimin hakları için mücadele etmemem istenecek, böyle bir şey olabilir mi? Ben bu türban konusunda en zor konumdaki insanlardan bir tanesiyim. Bu İnsan Hakları Mahkemesi'ndeki Leyla*

Şahin davası sürecinde de daha net olarak ortaya çıktı. Ben devletin görüşünü ve var olan kanunları savunmak zorundayım, bu yüzden vicdanım ile devlet işleri arasında sıkışıp kalıyorum. Ancak Türkiye'de insanlar baş örtülmesi işine fikir ve vicdan hürriyeti bağlamında bakmaya başladıklarında benim gibi insanların vicdanları ile devlet kuralları arasında sıkışıp kalması da sona erecektir. Buna inanıyorum." şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.78)**

8) Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün, 2005 yılı Kasım ayında AİHM'nin türbanla ilgili Leyla Şahin kararı üzerine görüşlerini; *"Bildiğim kadarıyla bu, yasakları savunan bir şey değil. Bir kurumun uygulaması, o kurumun yetkisi dahilinde diyor. Bu, yasakların devam ettiği anlamına gelmez. Bunun ötesinde bu, Türkiye'nin kendi sorunudur. Bu tip yasaklarla Türkiye'nin bir yere gitmesi mümkün değildir.* ***Türkiye'de azınlıkların dini hakları, özgürlükleri söz konusu olurken, çoğunluğun hak ve hukukuyla ilgili konularda eğer kısıtlamalar varsa, bunlar savunulacak işler değildir.*** *Ama bunlar kendi meselelerimizdir. Kendi sorunlarımızı kendimizin çözeceğimize inanıyorum.* ***Muhakkak ki bunların bir süresi vardır.*** *Kimse de çıkıp yasaklarla övünmesin. Yasakları savunmak, yasaklarla övünmek kimseye şeref getirmez, kimseye de onur kazandırmaz.* ***O açıdan hep beraber günü gelecektir ki, bunların hepsi kendi inisiyatifimizle temizlenecektir****….İleride görürsünüz, yapılır mı, yapılmaz mı? Bu bir turnusol kağıdı gibi; kimin ayrımcılığı, kimin yasakçılığı savunduğu görülmektedir.* ***Çağdaşlık, demokrasi, şeffaflık, hukukun üstünlüğü, en bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınmasıdır.*** *Bu olay turnusol kağıdı gibi herkesin görüşünü ortaya koyuyor.* ***Hükümet yasakları kaldırmakta kararlıdır.*** *Türkiye'nin bütün meseleleri çözülmedi. 3 sene öncesinin özgürlükleriyle bugünü mukayese ederseniz çok farklı bir ortam var. 3-4 sene önce neredeyse başörtülü insanlara Kızılay'ı (Kızılay Meydanı) bile yasak edeceklerdi. Bugün öyle mi? Bunlar şüphesiz ki, hâlâ tam bir demokratik ülkede olması gereken özgürlüklerin kullanıldığı anlamına gelmiyor."* şeklinde açıkladığı, **(Ek.79)**

9) Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdullah Gül'ün 2005 yılı Kasım ayında; *"Türkiye'de kadınların yüzde 70'e yakını başörtüsü kullanırken,* ***hâlâ üniversitelerde, birçok yerlerde ne yazık ki sıkıntılar var****. Ama bunları kesinlikle unutmuş değiliz, bunu açık söyleyeyim. Önce bu sıkıntıyı kendi evinde yaşayan insanlar olarak böyle bir şey söz konusu olabilir mi? Bunlar Türkiye'ye yakışmayan yasaklardır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin bir meselesi olarak da görmüyorum. Bütün Türkiye'nin meselesidir. İsteyen başını açar, isteyen örter bu bireysel bir özgürlüktür. Bir problem varsa, çözülecektir. Gittiğim yerlere eşimle davet ediliyorum. Zirve toplantıları da dahil, en ufak protokol sıkıntısı çekiyor değilim. Eşime uygulanacak protokol ne ise o uygulanıyor. En ufak bir sıkıntı görülmüyor.* ***Milli Eğitim Bakanlığımız'ın bu adaletsizlikleri (katsayı)***

gidermeye yönelik çalışmaları var, tahmin ediyorum bu uygulamalar bu yıl geçerli olacak. *Bir Anayasa değişikliği olmadan YÖK'te reformları gerçekleştirmek mümkün değil. Türkiye'nin her tarafında reformlar olurken, "Üniversite dokunulamaz, YÖK dokunulamaz" demek çok mantıksız, kabul edilemez bir şey"* şeklinde konuştuğu, **(Ek.80)**

10) Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak **Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün;** *"Doğrusu bunu kaygıyla karşılıyorum ve hayretler içinde kaldık. Türkiye'nin giderek demokratikleşme eğilimine ters bir davranıştır bu.* ***Bu yaklaşımın altında negatif özgürlükler anlayışı vardır. Bu anlayış bildiğiniz gibi otoriter, diktatör rejimlerin felsefesidir.*** *Halbuki Türkiye giderek demokratikleşen, bireyin, toplumun haklarının daha da genişletilmesine doğru bir yöneliş içindedir. Bu, Türkiye'nin yönelişine ters bir karardır"…* ***"Bizim anlayışımız hep pozitif özgürlüklerden yanadır. Bu açıdan kararı yanlış ve tehlikeli görüyorum… "Çünkü böyle bir yaklaşımla giderek, yarın oruç tutan bir öğretmeni bile, (öğreniciye yanlış örnek oluyor) diye suçlarsınız. Çünkü görebildiğim kadarıyla bu karar dini bir vecibeyi yanlış bir örnek olarak gösteriyor.*** *Bunlar çok tehlikeli ve yanlış şeylerdir, umut ederim ki düzelir. Bütün bu kararlar alınırken, şu herkesin zihninde olması gerekir ki Türkiye giderek özgürleşen, demokratikleşen, sivil alanı daha da genişleten bir toplum olacaktır. Buna kararlıyız. Toplum olarak, meclis olarak, hükümet olarak kararlıyız. Bu bakımdan bu kararın ciddi şekilde kamuoyunda büyük bir olgunlukla tartışılacağını ve herkesin bir kez daha düşüneceğini ve yanlışlarını düzelteceğini tahmin ediyorum."* dediği, **(Ek.81)**

Tespit edilmiştir.

d- Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri

1) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, mesleki teknik eğitim mezunlarına ÖSS'de uygulanan katsayılarla ilgili sorunu yapacakları değişikliklerle çözeceklerini söylediği,

İmam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişini zorlaştıran katsayı engelini ortadan kaldırmaya söz veren Hükümet tarafından hazırlanan imam hatip lisesi mezunlarının üniversiteye girişlerine kolaylık sağlayan, üniversiteye giriş sınavını Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu'nun ortaklaşa düzenleyeceğini ve kılık-kıyafet yönetmeliğinin üniversiteler tarafından hazırlanacağını öngören "Yükseköğretim

Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildiği, ancak Cumhurbaşkanı tarafından veto edildiği, **(Ek.82)**

2) Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğinde yapılan değişikliklere ilişkin gösterilen tepkileri değerlendiren Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in 2005 yılı Aralık ayında; *"Açıköğretim Lisesi Yönetmeliğine, sırf imam hatipliler de faydalanacak diye karşı çıkanlar, gerginliği hedefleyenlerdir… Yönetmelikte imam hatipler geçmiyor. Bu Yönetmeliğe 'İmam Hatip Yönetmeliği' adını koyuyorlar. Sonra da verdikleri bu ismi öne sürerek, gerginlik ortamı meydana getirmeye çalışıyorlar. Bu istismardır. Bu hasmane tutumdur. Bizleri imam hatipler üzerinden siyaset yapmakla' suçluyorlar. Ben mi koydum o ismi? O isim senin koyduğun isim. Biz, 'Herkesin faydalandığı bir haktan imam hatipler de faydalansın' diyoruz. 'Hayır, onlar faydalanmasın' tavrının izahı yok. Ortada iyi niyetle bağdaşmayan bir tutum var... Doğrusu ben ortada zerre kadar hukuksuzluk göremiyorum. Hukuksuzluk yok, aksine, bir adaletsizliğin bir ölçüde de olsa giderilmesi var. Eşitlik ilkesinin gereğinin yerine getirilmesi var. Bunun dışında bir şey yok. Ama, hukuk mekanizmalarına herkes başvurabilir. Bunun için kimseyi eleştiremeyiz….Burada, çifte diplomadan bahsediliyor. Bir hak verilmiş. Bu haktan, İlahiyatçılar da yararlanıyormuş. Bu haktan, Siyasal okuyanlar da yararlanıyor. O yararlansın, öbürü yararlanmasın. Ayrımcılık mı yapalım? Eşitlik ilkesine aykırı mı hareket edelim? Bir Milli Eğitim Bakanı'ndan beklenen, eşitlik ilkesine aykırı hareketler midir? Yoksa, ayrım yapmaksızın bütün memleket evlatlarını aynı muhabbetle kucaklamak mıdır?...Şimdi birileri, İmam Hatiplilerin nefes almasına karşı çıkıyor. Yani, biz 'Herkes nefes alacak' dediğimizde, hemen soruyorlar: 'İmam Hatipliler de nefes alacak mı?..' 'Evet, onlar da nefes alacak. Onlar nefessiz kalmasın' diyoruz. 'Hayır' diyorlar. 'Onlar nefes almasın. Onlar nefessiz kalsın.' Böyle bir yaklaşımı kabul etmek mümkün mü? Bu, eğitime ideolojik bakmak değil mi?.. Bu saplantı değil mi? Bu istismar değil mi?.."Bir düzenleme hazırladık. Kanun geçmiş olsaydı, takılmamış olsaydı adaletsizlik giderilmiş olacaktı. Ancak bu olmadı. Demokratik sistem içinde bazı uygulamalar yasayla, bazı uygulamalar da yönetmelikle gerçekleştirilir. Önemli olan; hukuk mantığının, hukukiliğin ön planda olmasıdır. Burada bana göre hukuk mantığı ile bağdaşmayan hiçbir taraf yok."* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.83)**

3) 2004 yılı Haziran ayında Isparta Yalvaç İlçesinde bir anaokulunun açılış töreninde konuşan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2 türbanlı kızın ellerinde bulunan pankartlara atıfta bulunarak; *"meslek liselerini unutmuş falan değiliz, her şeyin zamanı vardır, siz bir şey yapmak istersiniz, onun zamanı gelmediyse, onu bir süre ertelemiş olabilirsiniz, ama biz bu haksızlığın bu yanlışlığın,* ***bu zulmün*** *giderilmesi için bundan sonraki süreçte de gereğini yapacağız, bundan emin olabilirsiniz"* dediği, **(Ek.84)**

4) 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı "Din Öğretimi Genel Müdürlüğü"nce din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatında değişiklik yapılarak, öğrencilere *"dinsel etkinlik programı"* hazırlandığı, Talim Terbiye Kurulunun onayladığı programa göre; etkinlikler kapsamında ders veren öğretmenin öğrencileri camilere, mezarlıklara götürerek uygulamalı ders verebileceği,

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, ortaöğretimde 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında uygulanacak din kültürü ve ahlak bilgisi dersi müfredatında, camide abdest, namaz ve mezarlık ziyareti gibi uygulamaları içeren etkinliklerin mecburi olmadığını belirtirken, *"Müfredat hazırlanırken laiklik ilkesinden kesinlikle taviz verilmedi. Aksine laiklik ilkesini pekiştirmek esas alındı. Müfredatın içinde yer alan bir cümleden hareket ederek eleştiri yöneltildi. Müfredatlarda esas olan ana konulardır. Sonra öğrencilerin bunlardan ne kazanacağıdır. Şerh anlamına gelebilecek bir açıklamadan, bir cümleden yola çıkarak, bütün bu dersler sanki camilerde yapılacakmış gibi, laiklik ayaklar altına alınmış gibi bir propaganda başladı. Öğrenciler camilere götürülecek, abdest alınacak... Bunlar öğretmenin ne yapabileceğini anlatan bir cümledir. Bu bir mecburiyet değildir. Ama önemli olan sizin ne dediğiniz değil, iletişimde karşı tarafın ne anladığıdır. Bu meseleye ben de muttali olduğum zaman arkadaşlarıma dedim ki 'Bunları çıkarın'. Talim ve Terbiye Kurulu da çıkardı."* diye konuştuğu, **(Ek.85)**

5) 2005 yılı Kasım ayında Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, AİHM'in Leyla Şahin kararı ile ilgili olarak sorulan soru üzerine; *"Karar, hukuki olmaktan ziyade siyasidir. Avrupa tarihinde benzeri kararlar vardır. Bu, bir çeşit Dreyfus Davası'dır. Genelleştirilmesi sıkıntılar doğurabilir. İnsanları öteki, beriki şeklinde ayırmak tehlikelidir. Başörtüsü takanların radikal fundamantalizmin birer temsilcisi olarak görülmesini sağlar. Bu da vahim bir sonuçtur… Eğer bu kararı genelleştirirseniz, çok ciddî sıkıntılara yol açarsınız. Çünkü daha önce de Doğu ve Güneydoğu'da 'terör ortamında mağdur olduğunu' beyan ederek AİHM'e müracaat eden insanların durumunu da yine bu şekilde genelleştirirseniz, burada da büyük sıkıntılar çıkarırsınız… Bu karar, hukuki olmaktan ziyade siyasi bir karar mahiyetindedir… Leyla Şahin'in kocası kendisiyle aynı dünya görüşüne sahip olmasına rağmen, kocası üniversiteye gittiğinde herhangi bir engel çıkartılmayacak. Böyle değerlendirdiğiniz zaman karar,* ***kadınlara karşı ayrımcılığı teşvik eden bir karardır.*** *AİHM'in Leyla Şahin ile ilgili verdiği kararı genelleştirirseniz, evdeki hanımların, tarlada başörtülü hanımların, bütün Müslüman başörtülü hanımların radikal fundamantalizmin birer sembolü, temsilcisi olduğu gibi yoruma varırsınız.*

Bu da son derece vahimdir. Mahkeme, Leyla Şahin davasında son noktayı koymuş olabilir, ama hak, hukuk son nokta tanımaz." dediği, **(Ek.86)**

6) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, 2005 yılı Kasım ayında TBMM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada: Başbakan Erdoğan'ın *''ulema''* açıklamasıyla ilgili sözlerinin *''tefsire gerek olmayacak kadar açık''* olduğunu belirterek, *''İnancım gereği yapıyorum diyen insanın yaptığının dinde olup olmadığını tartışmak, size düşmez'' …''Yapılan, dini inançlardan dolayı yapılıyorsa, tesettür dinin emrine göreyse buna inanır veya inanmazsınız. Niçin 5 vakit namaz …''İsterseniz İslam dininden değil, Hıristiyan dininden örnek vereyim'' …''Laik devletin tanımı, 'devletin icraatlarına dini esasları karıştırmayan' devlettir. Bu, Hıristiyan, ateist, Budist olur, şu veya bu din olabilir. Sihler başlarına sarık sarıyor. Kanunlar yasaklayabilir ama 'inancımız gereği takarız' demiş ve takmışlar. Başbakan'ın söylediği de bu... Öyle kabul etmek zorundasınız.* ***Hâkim, hukuk kararlarıyla bunu yasaklayamazsınız.*** *Türkiye Cumhuriyeti'nin, demokratik, laik, sosyal, hukuk devletinin sahibi biziz. Hiç kimsenin uyarısına ihtiyacımız yok.''* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.87)**

7) Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, Ufuk Kitapları'ndan çıkan ve ilk baskısı Eylül 2002'de yapılan *"Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar"* adlı kitabında: *"Amerika'da Washingtoncılık, İngiltere'de Churchillcilik, Fransa'da De Gaullecülük, Hindistan'da Gandicilik ve Pakistan'da Cinnahcılık diye bir şey yoktur, ancak Türkiye'de üstelik resmi ideoloji haline getirilmiş Atatürkçülük diye bir şey vardır."…"Atatürk bir asker ve devlet adamı idi. O, ne bir filozof ne de bir müçtehit idi. Onun altı okta topladığı prensiplerin hiçbiri kendi icadı değildi. Kaldı ki, "altı ok" artık onu kendine amblem yapmış partilerin mensuplarınca bile tartışılır olmuştur. Çizginin üstünde olan her devlet başkanının kendinden sonra bir "-cılık" bıraktığını veya birilerinin onlar adına birer icat ettiğini bir an düşünelim. Bu işin sonu nereye varır? "…"Bütün dünyada, milli lider olarak kabul edilmiş kimselerin değil, bizimki gibi binlerce, yüz binlerce büstüne, belki onlarcasına bile rastlanmaz."…"Çocukluğumda dümeni kırık, pusulasız, sisten yararlanarak İngiliz zırhlılarını atlatacak kadar da becerikli olan Bandırma Vapuru'nda, kaptanla baş başa soğuktan titreyen bir Mustafa Kemal düşünürdüm. Çünkü bana böyle anlatılmıştı. Gemideki diğer kurmay heyetinin varlığından bile söz edilmemişti."…"Kimsenin küçümseme gibi bir küçüklüğü gösteremeyeceği, bitmiş tükenmiş bir milletin şahlanışı olan Milli Mücadele'de "Atatürk yedi düveli denize döktü" diye körpe beyinlere telkinde bulunursanız ve günün birinde işgalcilere karşı vatanperverlik örnekleri veren Şahin'ler, Sütçü İmam'lar takdir edilmekle beraber İngilizlerin, Fransızların ve İtalyanların hiç de öyle ordularla, silah zoruyla çıkarılmadıkları öğrenildiği zaman, tarih kitaplarında anlatılan Milli Mücadele şaibe altına girmez mi? "…"Atatürk'ü her türlü beşerüstü vasıftan arındırarak*

anlamak ve anlatmak zorundayız. Onu sevapları ve günahlarıyla, her türlü art niyet ve karalamanın dışında ele almak aklın gereğidir."…"Atatürkçü Düşünce Derneği Kadıköy Şubesi, Cumhuriyet Bayramı (2000) dolayısıyla 24 saat kesintisiz Nutuk okuttu. Sabah gazetesi yazarı Can Ataklı, Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'nde Yavuz Sultan Selim 'den beri kesintisiz Kuranıkerim okunmasına bir çeşit nazire olarak yapılan bu faaliyeti kınayan yazılar yazdı. Ataklı haklı olarak, "Nutuk Kuran değil, Atatürkçülük de din değildir" dedi."…"Atatürk büstlerinin önünde esas duruşa geçip saygı duruşunda bulunurken, özel defterlere yazdığımız yazılarda neredeyse onun ruhaniyetinden istimdat ederken bizim yaptığımızın adı nedir Allah aşkına? Halk ne yaparsa cehaletinin gereğidir, ama biz ne yaparsak aynı hikmettir, öyle mi?"…"Dünyanın hiçbir yerinde ülkesini kurtarmış bir liderin öldükten sonra kanunla korumaya muhtaç hale getirildiği görülmemiştir."…"Hele son yıllarda Atatürkçülük askeri darbelerin ilham kaynağı ve ideolojisi olunca büsbütün fikri ve kültürel zeminden uzaklaşıp dogmatik ve ideolojik bir mecraya sürüklenmiştir. Hatta Türkiye'nin itilmek istendiği laik-antilaik kamplaşmasında muharrik güç olarak Atatürkçülüğün kullanılması tesadüfi değildir. Türkiye'de iyi saatte olsunları çağırmayı düşünen insanların her defasında Atatürkçülüğü çıkış noktası yapmaları da düşündürücüdür."…"Atatürk'ü sevmek için geçmişi ayaklar altına almak zorunda olmadığımız gibi bu ülkede yaşayan herkesi ille de Atatürk'ü sevmek zorunda bırakmak gibi bir mecburiyetimiz de yoktur. ***Zorladığımız zaman o insanları takiyyeci ve ikiyüzlü yaparız.*** *Tahran'da lokantasına kocaman bir Humeyni posteri asan Azeri Türkü'ne "Bunu buraya asmanız mecburi midir, siz Humeyni'yi sevdiğiniz için mi astınız" sorusunu sorduğumda, sağa sola bakıp kimsenin duymadığından emin olduktan sonra hafif bir sesle: "Ağa! Mecburi değil, men Humeyni'yi hiç sevmirem, ama bizim menfeetimiz için eyi olar" cevabını verdi."…"1990'lı yıllardan itibaren komünizm korkunç olmaktan çıktı. Korku mönümüze yeni bir şey ilave edildi: İslami fundamentalizm. Bunun bizdeki adı, 200 yıldan beri "irtica" idi. Bu sefer irticadan, sarıktan, sakaldan, cüppeden, takkeden, başörtüsünden korkmaya başladık."…"****Genç kızlarımızın sadece başlarını kapattıkları için eğitim haklarından mahrum edilmeleriyse kendi başına bir dramdır****…"* görüşlerini savunduğu, **(Ek.88)**

8) CHP Milletvekili Ahmet ERSİN'in soru önergesine karşı Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'in öğrencilerinin çoğunluğunun türbanlı olduğu öne sürülen Özel Şefkat Kolejinde yönetmeliğe aykırı bir durum olmadığını açıkladığı, TÜBİTAK'ın ödül töreninde Milli Eğitim Bakanlığı müsteşar yardımcısının bu okulun türbanlı öğrencisine ödül vermesi hakkında ise; *"Öğrencilerin kılık kıyafetlerine ilişkin yönetmeliğin okul içindeki düzenlemeye yönelik olduğu, adı geçen öğrencinin diğer öğrencilerden ayrı olarak sonradan salona geldiği ve adı okununca geldiği, günlük kıyafetiyle gayrı ihtiyari sahneye*

çıktığı dikkate alındığında bakanlığımız ilgililerinin öğrencinin başı kapalı olarak ödülünü alması hususunda kusurlu olmadıkları" şeklinde konuştuğu, **(Ek.166)**

9) Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK**'in YÖK Yasasının Ek 17. maddesinde değişiklik yapılmadığı gerekçesiyle türbanlı öğrencileri üniversitelere almayan ve Ankara'da bir toplantı yaparak YÖK Başkanını istifaya davet eden ÜAK üyelerini eleştirerek "YÖK Kanunu, Üniversitelerarası Kurulun görevlerini belirliyor. Bunlar arasında yasa koyma ve kaldırma yoktur. Kurul siyaset yapamaz. Rektör adı altında kurul adı altında, Türk milletinin iradesine karşı durmak gibi bir görevi kimse kurula vermemiştir." (…) "Hukuk devletinde anayasa hükmü değişse, yürürlüğe girse bile, özgürlükleri sınırlandırıcı bir şey olmamasına rağmen, 'Ben üniversiteme almam' sözünü dillendirmek kimsenin hakkı olamaz. Üniversite rektörlerin, yöneticilerin malı değildir. Pozisyonu ne olursa olsun, hukuk devletinde herkes haddini bilmek zorunda" dediği,

YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN'ın yasal değişiklik yapılmadan üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasına ilişkin genelgesi ve sonrasında rektörleri baskılayan açıklaması karşısında hakkında görevi kötüye kullanmak ve benzeri suçlardan suç duyurularında bulunulduğunun basında yer alması üzerine basına demeç veren Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK**'in, "Soruşturma açmaya yetkim var. Ama ben YÖK Başkanı'nın söylediklerinin suç teşkil ettiğini düşünmüyorum. Soruşturmaya izin vermeyeceğim." diye açıklamada bulunduğu, **(Ek.174)**

Anlaşılmıştır.

e- Diğer Milletvekillerinin Laikliğe Aykırı Eylem ve Demeçleri.

1) Başbakanlık eski Müsteşarı ve halen AKP Milletvekili **Ömer Dinçer'in,** 19-21 Mayıs 1995 tarihinde Sivas'ta yapılan bir konferansta yaptığı ve *"Bilgi ve Hikmet"* dergisinin Güz 1995 Tarihli -12. sayısında yayınlanan *"21. Yüzyıla Girerken Dünya ve Türkiye Gündeminde İslam"* konulu konuşmasındaki *"…Türkiye'de Cumhuriyet ilkesinin yerini katılımcı bir yönetime devretmesi gerektiği ve nihayet laiklik ilkesinin yerinin İslam'la bütünleşmesinin gerekli olduğu kanaatini taşıyorum… "* ifadeleri kamuoyunda yoğun tepkilere sebebiyet verdiği,

Ömer Dinçer'in 24.12.2003 günü yaptığı yazılı açıklamada: bu konuşmasına sahip çıkıp, yazının bir bütün olarak okunup değerlendirildiğinde, söz konusu konuşmanın o dönemde tartışılan konuları analiz eden bilimsel bir sempozyum bildirisi olduğunun görüleceğini

belirterek,*"Yaklaşık dokuz yıl önce halka açık bir sempozyumda bildiri olarak sunulmuş ve daha sonra bilimsel bir dergide kısmen kısaltılarak makale olarak yayımlanmış bir çalışmanın "takiyye belgesi" türünden yakışıksız sıfatlarla ve bağlamından kopartılıp, çarpıtılmış cümlelerle bir 'niyet sorgulama aracı'na dönüştürülmesi üzücüdür"* diye söylediği,

Ömer Dinçer'in makalesi hakkında yapılan eleştirilerde kişilik haklarına saldırıda bulunulduğundan bahisle açtığı ve yerel mahkemece kabul edilen manevi tazminat istemine ilişkin dava, temyizen yapılan inceleme üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 13.3.2006 gün ve 2005/73718 Esas, 2006/92575 sayılı hükmüyle bozulduğu,

Bozma Kararında özetle; "…*Davacı 1995 yılında bir sempozyumda yaptığı konuşmasında Cumhuriyet ve laiklik ilkelerinin yerini İslam'la bütünleşmeye terk etmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Davacının, ileri sürdüğü bu görüşleri Türkiye Cumhuriyeti anayasasında yer alan değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez nitelikteki hükümler ile bağdaşmamaktadır. Davalı da dava konusu konuşmasında davacının bu fikirlerini eleştirmiş ve davacının Şeyhülİslam gibi fetvalar verdiğini ileri sürmüştür. Davacı Anayasa ile bağdaşmayan görüşler savunduğuna göre eleştirilere de katlanmak durumundadır. Davalının davacı ile ilgili olarak söylediği sözler bu açıdan değerlendirildiğinde eleştiri kapsamında kalmakta olup düşünce açıklaması niteliğindedir. Bu nedenle hukuka aykırılıktan söz edilemez."* denildiği, **(Ek.89)**

2) 2007 yılı Ocak ayında Eskişehir ilinde imam hatip liseleri arasında yapılan *"Hafızlık, Kuran-ı Kerim'i Güzel Okuma ve Ezan Okuma"* etkinliğine katılan Eskişehir Milletvekili **Fahri Keskin'in**, ***imam hatip mezunlarının valilik, kaymakamlık gibi görevlere gelmesi ile yolsuzlukların önünün kesileceğini, imam hatiple ilgili verdikleri sözleri unutmadıklarını, yeri ve zamanı geldiğinde yerine getireceklerini, bir takım mecburiyetlerden dolayı geciktiklerini, bu okullara karşı olanların İslamdan ve milli duygulardan uzaklaştırılmış bir nesil elde etmek amacıyla mücadele verdiklerini, inşallah bu milletin sahiplerinin onlara pabuç bırakmayacağını*** söylediği, **(Ek.90)**

3) İstanbul Milletvekili ve TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu, İstanbul Milletvekili Hüseyin Kansu, Eyüp İlçe Başkanı Mehmet Er, Üsküdar Belediye Başkan Yardımcısı Nemci Aköz'ün katıldığı İmam Hatip Liseleri Mezunları ve Mensupları Derneği (ÖNDER) tarafından 30.5.2003 tarihinde Ümraniye Haldun Alagaş Spor Kompleksi'nde düzenlenen *"İyi ki Varız"* konulu toplantıda bir konuşma yapan **Burhan Kuzu'nun**, *"İmam hatip mezunlarına üniversite ve polis okullarına girişte **zulüm** yapıldığını, Anayasa'da*

fırsat eşitliği var. Üniversite sınavlarında İmam hatiplilere yapılan haksızlığı kaldıracağız. Bu okullardan mezun olanların polis okullarına alınması sağlanacak" dediği, (**Ek.91)**

4) AKP Ordu Milletvekili ve Grup Başkan Vekili **Eyüp Fatsa'nın**, Ordu İslami İlimler Hizmet Vakfı tarafından 2003 yılı Temmuz ayında düzenlenen *"Ordu İmam Hatip Lisesi Mezunları ve Mensuplarının Anı Tazeleme Yemeği"*nde yaptığı konuşmada; *"Ben de imam hatip lisesi mezunuyum. Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan da imam hatip mezunu. Onların çektiği sıkıntıların ne olduğunu iyi biliyorum. Çok badireler atlattık. Önümüze birçok engeller konuldu. Üniversitede okumamız engellenmek istendi. Yüksek puanlar aldık, ancak farklı puan sistemleriyle önümüz kesilmeye çalışıldı. Ancak bunları da aştık.* ***Şimdi çıkaracağımız yeni YÖK Yasası'yla bu durumlar yaşanmayacak. Bu haksızlıklar ortadan kalkacak.*** *Okullar arası farklı puan uygulamaları kaldırılmak suretiyle, okuması istenmeyen, ilminden irfanından endişe edilen imam hatiplilerin yolu bu kez açılacak." …Artık imam hatipli olmanın mutluluğunu hep birlikte doyasıya yaşacağız.* ***İmam hatipli olmak bir ayrıcalıktır"*** şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.92)**

5) Adalet ve Kalkınma Partisi Mardin Milletvekili **Nihat Eri'**nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakınarak *"**Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor. Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor.** Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar,"* dediği,

Bu sözler komisyonun bazı üyeleri tarafından tepki ile karşılaşınca, Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara Milletvekili **Eyüp Sanay**'ın *"…Bizi tekkeleri istiyormuş gibi zannetmeyin.(…) Bu Türkiye'nin bir gerçeğidir. Bir Vak'adır. göz ardı edilemez. Medreseler, tekkeler kapatıldı ama yasak olmasına rağmen bunların verdiği eğitimler bir şekilde veriliyor. "* diye konuştuğu, **(Ek.93)**

6) İmam Hatip Liselerinde türban takılmasının yasaklanmasına ilişkin Yönetmeliğin uygulanmasına tepki gösteren Antalya Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri 10.12.2003 günü sınıflara türban ile girmek istemelerinin okul idaresi tarafından engellenmesi üzerine yolun trafiğe kapatılarak araçları yumruklanması, okulun tabelasına türban asılması şeklindeki eylemler üzerine;

Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinden;

Grup Başkanvekili **Eyüp Fatsa'**nın; *"Bu sorun çözülmeli. İşe ideoloji katılmamalı. Ancak şartları zorlamamak gerekir. Türkiye bu sorunu aşamadığı için hep ayağına bağlanıyor. Bu iş sokakta değil, ancak uzlaşmayla çözülebilir."* dediği,

Milli Eğitim Komisyonu Başkanı **Tayyar Altıkulaç**'ın; *"Hiçbir eylemi desteklemem. Haklılar, ama sokak çözüm değil. Ancak öğrencilerin bireysel tercihlerinin engellenmesiyle yaşadıkları ruh bunalımını görmezden gelemeyiz. Konu, bir parti ve iktidarın her zaman tartışmaya açık tercihine ve yaklaşımına bırakılmamalı. Farklı tercihlerimize saygı göstererek birlikte yaşamanın çözümünü bulmalıyız. Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara gelince, 'Bu konuyu Adalet ve Kalkınma Partisi çözer, kadroları bu konuda samimi' inanışıyla eylemler durmuştu. Ancak Adalet ve Kalkınma Partisi kadrolarının konuyu ele almamış olması sabırlarını taşırdı."* diye söylediği, **(Ek.94)**

7) AİHM'nin verdiği Leyla Şahin kararıyla ilgili olarak;

AKP Milletvekili ve Milli Eğitim Komisyonu Başkanı **Tayyar Altıkulaç'**ın, türban sorununun AİHM kararından sonra yargı yoluyla çözülmesinin mümkün olmadığını belirterek, *"Artık top yasamada.* ***Anayasa değişikliğinden başka çare kalmadı****. AİHM kararı, yasağı onaylayan ve genelleyen bir karar değil. Başörtülülere diyor ki, 'gidin kendi yöneticilerinizle bu sorunu çözün'. Bu kararla birlikte anlaşılmıştır ki, yargı yoluyla bu yasağı kaldırmak mümkün değil. Bu yasak yasağı koyanların ikna edilmesiyle kaldırılabilir. İş yine toplumsal mutabakat ve yasakçıların kafasının değişmesine geliyor. Çünkü, AİHM bu kararı ile 'bu yasak bizim hukukumuzu bağlamaz' demek istiyor. Bu karar türban yasağının insan hakkı ihlali olduğu teziyle çelişse de, o tezi çürütmüyor. Bize 'aksini yapamazsınız' demiyor. Tam tersi bu yasağı kaldıracak bir karar da alabilirsiniz, bu beni ilgilendirmez' diyor.* ***Aksi ise yasal düzenleme ile bunu çözüme kavuşturmaktır. Bunun yolu da Anayasa değişikliğidir…****Anayasa Mahkemesi kendisini Yasama Organının yerine koyarak bu kararı almıştır. Anayasa Mahkemesi'nin yapısını değiştirmek gerekiyor."*,

Adalet ve Kalkınma Partisi Erzurum Milletvekili **Ömer Özyılmaz**'ın; türban yasağının bu karardan sonra, Anayasa ve YÖK yasalarında yapılacak değişiklikle kaldırılabileceğini belirterek; *"sorun kurumların birbirlerine güvensizliğinde yatıyor. Ama Cumhurbaşkanımızı ikna etmek mümkün değil.* ***Bu açıdan Anayasa değişikliğiyle çözülebilecek bu sorun için Köşk seçimlerini beklemek en uygunu. Anayasa değişikliği için ancak o noktadan sonra adım atılabilir.****"*

Şeklinde beyanatlar verdikleri,

AKP Milletvekili ve Grup Başkan Vekili **Sadullah Ergin'**in ise:

-"Evrensel insan hakları, kurumların ya da mahkemelerin "var" demesiyle var olan, "yok" demesiyle yok olan haklar değildir. Bunlar doğuştan, insan olmamızdan dolayı taşıdığımız haklardır. İçtihatlar ve kararlar zamanla değişir ama evrensel haklar ilanihaye devam edecektir. Mahkeme, Şahin lehine karar verse duracağımız zemin yine aynıydı.",

- Söz konusu kararın AİHM'nin evrensel insan hakları noktasında gösterdiği titiz tavrına gölge düşürdüğünü, türbanın evrensel bir insan hakkı olduğunu ileri sürerek; *''İnanma, inandığını kişisel hayatında tatbik etme bir haktır'' ''YÖK'ün almış olduğu yasaklama kararını kendi içinde tutarlı bulmuştur. Bu durumda YÖK'ün bu yasağı uygulamaması durumu insan haklarına aykırı olmayacaktır. Orada ince bir çizgi var. Türkiye'de azınlıkların hakları konusunda kılı kırk yaran AİHM'nin, çoğunluğun inancı gereği yaşaması konusunda verdiği kararla derin bir çelişki içine düşmüştür."*,

- Başörtüsünün kamusal alanda yasaklanmasının, temel bir hak ve özgürlüğün ihlali olarak yorumlandığını, özellikle üniversitelerde başı örtülü kız öğrencilerin derslere alınmamasının uzun zamandır protestolara neden olduğunu kaydederek, *''Türban, kabul edin ya da etmeyin Türkiye'de bir realitedir. İdareler de halklarına kapalı olamazlar. Var demekle var olmaz, yok demekle yok olmaz''*,

biçiminde beyanlarda bulunduğu, **(Ek.95)**

8) AKP Diyarbakır Milletvekili **Cavit Torun**'un, TBMM'nin 19.6.2003 tarihli 96. birleşiminde şahsı adına yaptığı konuşmada; *"Bu ülkede azınlıkların değil, çoğunlukların bile inanç, düşünce ve fikir özgürlüğünün bulunmadığı bir vakıadır. Bu yönde ileri sürülen aksi fikirler, mızrağın çuvala sığdırılmasına yetmemektedir.* ***Hala binlerce kız öğrenci inançları sebebiyle özgürce okullarına gidememekte, mağduriyet ve mahzuniyet, sabır taşlarını çatlatacak duruma gelmiş bulunmaktadır.*** *Yine bu ülkede, ilköğretim okullarını bitirmemiş olan çocuklarımız, inançlarının kitabını serbestçe, gidip okuma imkânını bulamıyorlar. "* dediği, **(Ek.96)**

9) Ankara Üniversitesi Senatosu'nun Kuran kurslarıyla ilgili olarak; *"Yasadışı gerçekleştirilen Kuran kurslarına zemin hazırlanarak gizli din okullarına yol açılmasının, türbanın serbest bırakılmasının istenmesinin, öğretimde dinsel pratiklere ağırlık verilmesinin laiklikten uzaklaşıldığının göstergesidir… Laiklik, siyasal iktidarın derinden ve kararlı uygulamaları ile hızla aşındırılmaya çalışılmaktadır"* değerlendirmesinde bulunması, Rektör Prof. Dr. Nusret

Aras'ın, TCK.nun izinsiz eğitim kurumlarıyla ilgili olarak 263. maddesinde yapılan değişiklik hakkında milletvekillerine *"laiklik aşındırılmaya çalışılıyor"* şeklinde yazı göndermesi üzerine; Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinin konuya sert tepki gösterdikleri,

Bunlardan Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır Milletvekili **Cavit Torun'**un; *"Halktan ve onun isteklerinden tamamen kopuk, hiçbir gerçekle ilgili olmayan,* ***laiklik dinciliği adına ahkam kesen ve inanca davet eden,*** *milletin gerçek temsilcilerinin halk yararına çalışmalarını ve bu alanda büyük başarılar elde etmelerini çekemeyen, haset, kıskançlık, kin dolu paçavrayı aynen iade ediyorum. Bunun; aziz milletimize, onun şanlı tarihine ve mukaddes geleceğine en önemli görev ve katkı olacağı inancımı belirtiyor, Yüce Allah'ın bu Aziz Milleti, sizin gibilerin umuduna ve düşüncelerine bırakmamasını diliyorum."* şeklinde kaleme aldığı bir yanıtla yazıyı üniversiteye iade ettiği, **(Ek.97)**

10) Adalet ve Kalkınma Partisi Trabzon Milletvekili **Asım Aykan'**ın, 2003 yılı Aralık ayında *Türk Standartları Enstitüsü'nden (TSE) türbanın tanımı ve boyutlarıyla bir standart belirlenmesini istediği, TSE'nün başvuru üzerine Dünyada kriteri olmayan bir standardı üretemeyeceklerini* belirttiği, **(Ek.98)**

11) Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekili **Asım Aykan'**ın, 2005 yılı Kasım ayında kendisine ait internet sitesinde de bulunan açıklamasında: *"Tarihin her döneminde yönetenlerin en önemli görevi yönettikleri insanların; mal, can, akıl, nesil, inanç, ibadet, fikir seyahat ve ticaret emniyetlerini sağlamaktır. Mümin kadınların Allah'ın emri istikametinde başlarını örtmeleri imanlarının gereğidir. İdarenin görevi bunu yasaklamak değil, teminat altına almaktır.* ***AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararını verirken Kur'anı incelemiş, erbabından görüş istemiş midir?*** *Çok merak ediyorum. Allah'ın emrine yerine getiren insanların bu hakkı elinden hangi sebeple olursa olsun alınırken, HANGİ İNSAN HAKKINDAN bahsedilebilir? AİHM kararı sonrası mahkemeyi otorite olarak ilân edenler, aynı mahkemenin terörist başı Öcalan için aldığı kararı nasıl yorumlayacaklardır? Leyla ŞAHİN Hanım kızımız iyi niyetli olarak olayı AİHM ne taşımıştır. Ancak bir Müslüman için mecburiyet olan örtü konusunda, ayni hassasiyeti dinlerinde taşımayan Hıristiyanların insaflı karar vermesini beklemek çokta gerçekçi sayılamaz. İslâm, kültürümüzün temel dinamiğidir. Başörtüsü de İslâm'ın emridir. Sorunda ülkemizin sorunudur. Çözüm getirme görevi de bizimdir. Görevimizin de farkındayız. Problem zamanla gündemden çıkacaktır. Kamuoyuna saygı ile duyurulur."* dediği, **(Ek.99)**

12) Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin, Anayasa Mahkemesi'nin 43. kuruluş yıldönümü töreninde *"Laiklik ilkesinin Türkiye için önemi"* konusunda:

"…İlk kez 25 Nisan 2001 günü yaptığım Anayasa Mahkemesi'nin 39. Kuruluş Yıldönümü konuşmasında, laiklik ilkesinin Türkiye Cumhuriyeti için taşıdığı öneme, başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere bu konuyu düzenleyen kimi uluslararası normlardan da söz ederek değinmiş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi, Danıştay 8. Daire ve İdari Dava Daireleri Genel Kurulu kararlarında türbanın inanç gereği takılan giysi olmadığı, bir nevi simge olarak kullanıldığı, resmi daire ve üniversitelerde başörtüsü serbestisi tanımanın bir tür yönlendirme ve bir anlamda zorlama olduğu biçiminde gerekçelere yer verildiğini belirtmiştim.

Bu konuşmanın yapıldığı günden bugüne kadar geçen (4) yılda konu güncelliğini yitirmemiş, aksine giderek artan biçimde gündemde tutulmak istenilmiştir. Ancak, bu (4) yıllık süre içinde Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği kararlar konuya daha da netlik kazandırmıştır.

Anayasa'nın 176. maddesi uyarınca Anayasa metni içinde yer alan "Başlangıç" kısmında; laiklik ilkesinin gereği olarak, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı vurgulandıktan sonra, Anayasa'nın 2., 4., 10., 14., 15. ve 24. maddelerinde de bu konuda özel düzenlemeler getirilmiştir.

Din ve vicdan özgürlüğü konusunda evrensel anlayışı yansıtan kurallara İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18., İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 9., Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 18., Din ve İnanca Dayalı Her Türlü Hoşgörüsüzlük ve Ayırımcılığın Kaldırılması Bildirisi'nin 1. maddelerinde de yer verilmiştir.

Türkiye'de din ve din duyguları ile dince kutsal sayılan şeylerin istismar edilerek oya çevrilmesi batı ülkelerine göre çok daha kolay ve olağan olduğundan, geçmişte bu yola başvuran partiler laiklik karşıtı bu eylemleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılmış bu karara karşı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptıkları başvurular da reddedilmiştir.

Ülkemizde zaman zaman kimi parti yetkilileri, bayanların inançları gereği türban takabilecekleri, bu tür bir giysi ile yükseköğretim kurumlarına devama engel olunmasının; Anayasa ile tanınan temel haklardan olan "eğitim ve öğrenim hakkı" ile "inanç özgürlüğü"ne müdahale olduğu yolunda savlar ileri sürmüşlerdir.

Oysa bu konuda Danıştay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce verilmiş pek çok kararlar vardır ve yargının değerlendirmesine göre, dinsel nedenlerle türbanla boyun ve saçların örtülmesine resmi daire ve üniversitelerde serbestlik tanınması, bir tür yönlendirme ve bir anlamda zorlama olup; kişileri şu ya da bu biçimde giyindirip başlarını örtmeye zorlamak, dinsel inanç ve görüşler nedeniyle gençler arasında çatışmalara neden olacak ortamın

yaratılmasını sağlayacak, hatta aynı dinden olanlar arasında bile ayrılıklar yaratacağından, bu davranış biçimi laiklik ilkesine aykırı düşecektir.

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin başörtüsüne ilişkin istikrar bulmuş kararları varken, kimi yazılı ve görsel yayın organlarınca bu konunun gündemde tutulmaya çalışılması, kimi siyasal partiler yetkililerince de, yasal düzenlemeler yapılarak, türbanla öğrenim yapma olanağının tanınacağı yolunda beyanlarda bulunulması, bu konudaki yargı içtihatlarını bilmemekten kaynaklanmıyorsa, din duygularını kullanarak siyasi avantaj sağlamaya yöneliktir.

Anayasa'daki laik düzenlemeler kaldığı sürece, türbanlı kızların yükseköğretim kurumlarına öğrenci sıfatıyla, öğrenimlerinden sonra da resmi dairelere kamu görevlisi olarak girmelerini sağlayacak tüm yasal düzenlemeler Anayasa'ya aykırı olacaktır. Hatta bu konuda Anayasa'ya kural konulsa bile bu kez, Anayasa'nın bu yeni kuralı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun olmayacaktır.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi'nin, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen "EK MADDE 17"de yer alan; "yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile; yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir." kuralının iptali istemiyle açılan davada, 2.4.1991 günlü, Esas: 1990/36; Karar: 1991/8 sayılı kararla başvurunun reddine karar verdiğinden söz edilerek, yükseköğretim kurumlarında türban takılmasını sağlayacak yasal düzenleme yapılabileceğini söylemek, ya anılan kararın gerekçelerini bilmemek veya gerekçe gözardı edilerek sadece sonuç bölümüne bakıp değerlendirme yapmaktır. Bilindiği gibi, Mahkeme kararları gerekçeleri ile bir bütün teşkil eder, idareyi ve yasamayı bağlar. Başka bir söylemle, kararların sonuç bölümüne anlam kazandıran kararların gerekçeleridir.

Söz konusu kararın gerekçesine bakıldığında, hiçbir duraksamaya yer kalmayacak biçimde yükseköğretim kurumlarında türban takılmasına olur veren açıklama bulunmadığı görülecektir. Aksine, bu konudaki açıklamalar yapıldıktan sonra ilgili bölümün sonunda; "...sonuç olarak, ister dini inanç gereği olsun, isterse başka nedenlerle olsun, yükseköğretim kurumlarındaki kılık-kıyafetin çağdaş duruma ters düşmemesi gerekir." denilmektedir.

Açıklanan nedenlerle, bu kararın sonuç bölümünde "başvurunun reddine" denildiğinden hareketle, yasal düzenleme yapılarak türbanlı kız öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına devamının sağlanabileceği söylenemez. Bu konuda yapılacak yasal düzenlemenin, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen Ek Madde 16'nın iptaline ilişkin 7.3.1989 günlü, Esas: 1989/1; Karar: 1989/12, Refah Partisi'nin temelli kapatılmasına ilişkin 16.1.1998 günlü, Esas: 1997/1; Karar: 1998/1, Fazilet Partisi'nin temelli kapatılmasına ilişkin 22.6.2001 günlü, Esas: 1999/2; Karar: 2001/2 sayılı kararlarla Refah Partisi'nin kapatılmasına ilişkin

Anayasa Mahkemesi kararına yapılan itiraz sonucu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 3.Dairesince verilen 31.7.2001 günlü ve 41.340/98 sayılı, bu karara yapılan itirazın reddine ilişkin 31.02.2003 günlü ve aynı sayılı Büyük Daire kararlarına aykırı olacağı kuşkusuzdur. ..." şeklindeki sözlerine karşı:

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili **İrfan Gündüz'**ün, Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa Bumin'in *"Önüne konulan metni daha önce okumadan hazırlıksız yakalandığını"* iddia ederek; *"Geleceğe ambargo koyan bir hukuk sistemi olmaz. Toplumda bu konuda mutabakat var.* ***Türban konusunda Anayasa Mahkemesi fetva veren bir kurum mudur?****"* dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Yozgat Milletvekili **Mehmet Çiçek'**in, vekil imam ve hatiplere kadro olanağı sağlayan tasarının TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında, 27.4.2005 günlü 90. Bileşimin 4. oturumunda Adalet ve Kalkınma Partisi grubu adına söz alarak; *"Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanımız Mustafa Bumin, geçmişten ibret almamışa benziyor; geçmişte, bu metodu kullanarak, durup dururken, bu konuyu gündeme getiren, taşıyan ve emekli olanlar, belli bir süre sonra, 'kullanıldık ve bir yerlere atıldık' diye hala bağırmaya devam ediyorlar"…Dini, ahlaki ve kültürel değerlerimiz, toplum önünde, sorumsuz ve liyakatsiz kişiler tarafından, hala tartışılmaya devam ediyor. "Ülkemizde, hiçbir kimsenin, Anayasanın ona verdiği yetki ve görevin dışında misyon yüklenerek ortaya çıkması düşünülemez. Ne gariptir ki, Türkiye'de gündem oluşturmak istendiğinde ilk ele alınmak istenen konu, din ve dinî değerlerimizdir; günah keçisi yapılmak istenen kurum ve kuruluş ise, Diyanet Teşkilatı ve onun müntesipleridir. Başörtüsü, imam-hatip lisesi, cami, Kur'an kursu gibi konular, zamanlı zamansız, yeterli yetersiz kişiler ve kuruluşlarca, hiç gereği yokken dile getirilmekte ve tartışmaya açılmaktadır. Bu tartışma, hem Yüce dinimize hem Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilatımıza zarar veriyor demiştik. Bu bağlamda, Anayasamız, diğer kurumların yetkilerini belirlediği gibi, Anayasa Mahkemesinin de görevlerini, yetkilerini belirlemiş ve sınırlamıştır.* ***Hiç kimse ve hiçbir kurum, ülkemiz insanını Allah ile kanun arasına sıkıştırmamalıdır. İnsanlarımız, bir tarafta Allah'a ibadet maksadıyla uygulamalarda bulunmak isterken önüne farklı engeller konulmamalıdır. Bugünlerde durup dururken başlatılan türban tartışmasının çözümüne muhatap, kesinlikle Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kuruludur. Anayasa Mahkemesinin içtihatları neyse, dinî konularda anayasal bir kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun içtihatları da odur****. Ülkemizde kurum ve kuruluşlar arasındaki yetki, kavram tecavüzü ve kargaşası mutlaka önlenmelidir. Bu, iktidar -muhalefet, hepimizin görevidir.* ***Mesela, hiçbir kurum ve kuruluş, Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun görevini üstlenmemelidir;*** *buna, hiçbir hakkı ve*

salahiyeti yoktur. Anayasa Mahkemesinin, kendisini, Parlamentonun üzerinde görmesinin de gereği yoktur.." dediği, **(Ek.100)**

13) Yozgat Milletvekili **Mehmet Çiçek'**in 2006 yılı Şubat ayında Star Tv'de katıldığı bir programda Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak; *"Mahkemenin vermiş olduğu bu kararla Avrupa'da yaşadığımız yanlışlığı Türkiye'de yaşayabiliriz. Türkiye toplumu Allah'la kanun arasına, Allah'ın emriyle kanunun emri arasına sıkıştırılmamalıdır."***…"*<u>**Kamu alanı ne demek? İslam, dini hayatın her safhasında yaşanmayı emreden bir dindir.**</u>* ***Affedersiniz insanların tuvalette nasıl davranacakları belirtilmiştir, kurallaştırılmıştır. O zaman bir hâkim karar vermeden önce Kuran'daki bu ayete bakacak, bu ayeti insan nerede uygular, nerede uygulamaz"..."Dini konu olduğu için bakmalı. Dini bir konuysa, hâkim elbet, "Acaba ben bu kararı verirsem sonuç ne getirir" diye bakmalı****(…) Ahlaki bir konuysa ahlaki değerlerimize bakmalı. Kimi başörtüsü diyor, kimi türban diyor, kimi sıkmabaş diyor, kimi soğanbaş diyor, sarımsakbaş diyor. Bu kadar gülünç hale geldi bu iş. Artık bir hâkim "bu konuda gerçekten din ne diyor...' Dinin dediği yer de Kuran'dır, şahıslar değildir."…"Türkiye demokratik, laik bir ülkedir. Diyanet İşleri Başkanlığı anayasal bir kuruluştur. Başörtüsü ile ilgili karar verme, neyin dini, neyin dini olmadığına karar verme görevi Diyanet'e aittir."…"Şimdi yarın bir başka mahkeme de, "5 vakit namazı 1 vakte indirdik, cuma namazlarını kaldırdık" dese. Böyle şey olur mu?"* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.101)**

14) 2006 yılı Nisan ayında Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda Kur'an-ı Kerim ve İstiklâl Marşı'nın okunmasıyla başlayan İlim Yayma Cemiyeti'nin 52. Genel Kurultayına Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Sekreteri İdris Naim Şahin, Adalet ve Kalkınma Partisi İstanbul Milletvekilleri Burhan Kuzu, Hüseyin Kansu, Sakarya Milletvekili Süleyman Gündüz'ün katıldıkları,

İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Hamza Akbulut'un yaptığı konuşmada, *"Yasaklar sebebiyle İmam Hatip lisesi ve Kur'an Kursu öğrencileri çok azaldı. İlköğretim çağındaki çocukların dinini öğrenmeleri hâlâ mümkün değil. Hâlbuki AB ülkelerinde din eğitiminin okul öncesinden başladığını biliyoruz. Eğitimde fırsat eşitliği yok. Özellikle* ***İHL öğrencilerine uygulanan haksızlık, hâlâ giderilemedi. İmam Hatip Lisesi öğrencilerine normal lise öğrencilerinin sahip olduğu haklar verilmeli. Öğrencilerin kılık kıyafetleriyle uğraşılmaya artık son verilmeli.*** *Yabancı dil ile eğitim gün geçtikçe genişliyor. Eğitimin her kademesinde dine ihtiyaç vardır. Eğitimde gösterilen bir eksikliğin zararı, yıllar sonra da olsa çıkar. Bugün okullarda kötü*

alışkanlıkların faturasını ağır ödeyebiliriz. İlk ve ortaöğretimdeki din eğitimine önem verilmeli. Çocuklarımıza Peygamberimiz'i anlatmalıyız. Peygamberimiz, her genç için model olmalı" dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Sekreteri **İdris Naim Şahin'**in *"**Bizim kendimize göre stratejilerimiz var. Değişen Türkiye'de siyasetin yeni diliyle konuşmak gerekir. Konuşurken de geçmişten ders alarak yolumuza devam edeceğiz.** Biz empati yaparak, olayları anlamak zorundayız. İktidar da bunu gerektiriyor. Herkesin kendisine göre bir yöntemi var. Bunlar da normaldir. Eleştirilerde insaflı davranmak gerekir"*,

Ulaştırma Bakanı **Binali Yıldırım'**ın ise ***"Reformlar sancılı olur. Güle oynaya yapılmaz. Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var.*** *Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmemek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz. Devam ederken de gerekenler yapılacak."*

şeklinde konuştukları, **(Ek.102)**

15) Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Akif Gülle'**nin 2006 yılı Şubat ayında, Danıştay 8. Dairesinin Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğinin, imam-hatipliye çifte diploma olanağı veren ve böylece katsayı engeline takılmadan üniversiteye girme olanağı sağlayan hükmünün yürütmesini durdurma kararına tepki göstererek *"Danıştay kararından öte, eşit yarışma şartlarında olmak isteyenlerin talebini YÖK'ün yargıya taşımasını olağanüstü yadırgıyorum. Yanlış buluyorum. Buradaki düzenleme sadece meslek liselerine eğitimde fırsat eşitliğinin tanınmasıdır. Bunlara bir tolerans gösterilmesi değildir. Bu düzenlemeyi yargıya götürme ihtiyacı hisseden YÖK, düşünülmesi gereken bir organ. Beni en çok üzen YÖK' ün bu konuyu yargıya götürmesi."* dediği, **(Ek.103)**

16) TBMM'de gazetecilerle sohbet eden Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili **İrfan Gündüz**'ün, 8 yılık kesintisiz temel eğitimi eleştirerek, *''İmam hatiplerin önüne kesmek için çıkarılan kanun, gençliğin, mesleki eğitimin, hatta Türkiye'nin önünü kesti''…"Misyonerlik faaliyetleri alabildiğine arz-ı endam ediyor. Misyonerlik faaliyetleri bu kadar cirit atarken toplum niye sessiz kalıyor? Bugün Türkiye'de din eğitimi, 15 yaşından önce yasak. 15 yaşından sonra hangi din eğitimini vereceksiniz? Tabiat boşluğu sevmez, sizin boş bıraktığınız alanı birileri gelir doldurur. Rahşan Hanım da geçenlerde (din elden gidiyor) diye feryat ediyordu. Fakat bunu kendileri yaptılar. Camilerde verilen yaz Kuran kurslarına 15 yaşından küçüklerin gönderilmesi yasak. Bu kanunu çıkaran da Ecevit'in başkanlığındaki hükümetti. Biz o zaman feryat ettik.* ***Bu yasakların hepsini***

***kaldırmak lazım**. Misyonerliği yasaklayalım anlamında değil. Bunlar söylensin, toplumda tartışılsın. Türkiye artık şekille uğraşmak gibi bir yanılgıdan kurtulma olgunluğuna erişti diye düşünüyorum. Baş açma, kapatmak değil... İnsanların beyninin içi, eylemleri, icraatları önemli.'' şeklinde beyanda bulunduğu,*

Türban konusuyla ilgili olarak da ***"Sayın Başbakan eşiyle Beyaz Saray'a, Versay'a, Kremlin'e gidiyor sorun olmuyor. Ama bizim Çankaya'ya gitmesi büyük problem oluyor.*** *Çankaya'nın uçağına binmesi bile problem oluyorsa Türkiye böyle küçülen bir dünyada böyle bir yanlışa ne kadar direnebilir? Ben gideceğini sanmıyorum''* ***... ''Zamanı gelirse adımlar atılır, birisi bu adımları atar"****,*

Misyonerlik konusunda Türkiye'de herhangi bir verinin olmadığına işaret ederek; ***''Türkiye'de köpekler serbest taşlar ise bağlı görünüyor. Akşam televizyonlarda gösterilen ayini Türkiye'deki yerli bir tarikat veya imam yapsa, kıyamet kopar****. Ama Kanadalı göçmen yapıyor, fazla ses çıkmıyor. Türkiye'de Müslümanların önünün açılması lazım ki biz de kendi dinimizi savunalım, doğruları anlatalım. Bu, özgürlük ortamında çözülür. Türkiye'de sıkıntı, Müslümanların pek çok konuda bağlı olmasından kaynaklanıyor. Diyanet bile bu konuda üzerine düşeni yapamıyor",*

"Türkiye'de bazı meselelerde sistem gelip önümüzü tıkıyor. ***Zamanı geldiğinde bu adımlar atılacak****. İktidarların görevi meseleleri çözmek. Biz toplumda gerilim ve gerginlik yaratacak hiçbir konuda, ekonomik istikrarı gölgeleyecek adım atmak istemiyoruz. Öncelikle bu sefaletin ortadan kaldırılması lazım. Amacımız, bu meseleleri, tek başına (dediğim dedik, çaldığım düdük) mantığıyla getirmek yerine, toplumda geniş konsensüs yaratarak çözmektir'' "Bunlarda toplumsal konsensüs olması gerekir. Konu her gündeme geldiğinde (imam hatiplerin önü açılıyor) diye saptırılıyor. İmam hatiplerin önünü kesmek için çıkarılan kanun, gençliğin, mesleki eğitimin, hatta Türkiye'nin önüne kesti'',*

şeklinde görüşlerini ifade ettiği **(Ek.104)**

17) Eğitim özgürlüğünü kısıtlıyor gerekçesiyle İslami kesimde büyük tartışma yaratan, yeni TCK Tasarısının 263. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"Kanuna aykırı eğitim kurumu"* başlıklı *"yasadışı eğitim kurumu açan ve işletenlere, bu kurumlarda kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği halde öğretmenlik yapanlara yönelik 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası öngören"* ve ikinci fıkrasında *"yukarıdaki fıkrada gösterilen yerlerin kapatılmasına da karar verilir"* şeklindeki düzenleme ile ilgili olarak, AKP'li Hasan Kara ve arkadaşları tarafından verilen ve teklife 29. madde olarak yerleştirilen *"Kanuna aykırı eğitim kurumu açan veya işleten kişi 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile*

cezalandırılır" yönündeki değişiklik önergesi TBMM Genel Kurulunda 27.5.2005 tarihinde kabul edilerek *"5357 sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"* olarak yasalaştığı, 765 sayılı TCK'nunda bu suçlar için 6 aydan 2 yıla, 1 Haziran'da yürürlüğe girecek 5237 sayılı yeni TCK'da ise 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası öngörüldüğü, yeni düzenleme ile üst sınırın 3 yıldan 1 yıla indirilerek hapis cezasının erteleme kapsamına alındığı, yalnızca adli para cezasıyla cezalandırılma olanağı getirildiği, kanuna aykırı olarak açılan eğitim kurumlarında (Kuran kurslarında) eğitim veren öğretmenlere ise herhangi bir ceza öngörülmediği, kapatma yaptırımının da kaldırıldığı,

Cumhurbaşkanlığının 3.6.2005 gün ve 451 sayılı yazıları ile; *"Düzenlemeyle yasaya aykırı eğitim kurumlarının açılıp işletilmesi özendirilmekte ya da çalışmalarını sürdürmesine olanak sağlanmaktadır. Mevcut yasalarda yer alan hükümlerin hedefi ise ayrılıkçı terör örgütlerinin, misyonerlik etkinlikleriyle uğraşanların ve din devleti yanlısı tarikatların, devletin ilgili kurumlarından izin almadan, yasadışı yollarla okul ya da kurs açmalarının önlenmesi; böylece, sapkın yöntemlerle gençlerin çağdışı, bölücü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesine aykırı biçimde eğitilmelerinin önlenmesi olduğu açıktır. Söz konusu düzenlemede ise bu hedefin korunmadığı görülmektedir."…"Yeni düzenlemeye göre yasaya aykırı olarak açıldığı saptanan eğitim kurumunu açan ve işleten kişi ya da kişiler yargılanıp yalnızca adli para cezası ile cezalandırılabilecek; bu tür yerlerde öğretmenlik yapanlar ise cezalandırılmayacak, bu yerlerin kapatılabilmeleri de yönetimin takdirine kalacaktır."…"Devletin görevi yasalara aykırı eğitim kurumlarını yaşatmak değil, temelli ortadan kaldırmaktır. Devlet, yasaya aykırı eğitim kurumlarının açılmasını, yapacağı düzenlemelerle başından önlemek zorundadır."…"Suç cezasız kalmamalı."…"Tüm kurumlar için olduğu gibi, eğitim kurumlarının da açılıp işletilmesinin yasalara uygun olması zorunludur. Kurumlar, kurumları işletenler ve bu kurumlarda çalıştırılacakların yasal koşulları ve nitelikleri taşımaları kamu düzeninin zorunlu gereğidir. Bir eğitim kurumunun yasaya aykırı olarak açıldığının yargı yerince saptanması durumunda, bu suçun cezası mutlaka kapatma olmalı, suç, kurum yönünden cezasız kalmamalıdır.(…)"Yasaya aykırı eğitim kurumlarına kapatma cezası verilmeyerek, kapatma işleminin bir yönetsel işleme, yöneticilerin takdirine bırakılması, yasaya aykırılığa süreklilik kazandırabilecektir ki bu durumu hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırmak olanaksızdır."…"Demokrasiyi ve çağdaş değerleri özümsemiş, cumhuriyetin temel niteliklerini benimsemiş, her türlü dogmadan uzak kalıp sorgulayabilen, özgür düşünceli bir gençlik yetiştirmenin ve ulusun aydınlık geleceğinin temel koşulu, bu amaçlara odaklanmış eğitim kurumları ve eğitim personeline sahip olmaktır. Bu da ancak anayasal ilke ve kurallar çerçevesinde*

çıkarılmış yasalarla sağlanabilir."…"Devletin eğitim ve öğretimdeki gözetim ve denetim görevi, laiklik ve bunun eğitimdeki yansıması olan öğretim birliği ilkesine aykırı etkinlik ve öğretim yapılmasına izin verilmemesi görevini de kapsamaktadır."…" Anayasanın 1. maddesinde, cumhuriyetin niteliklerinin değiştirilemeyeceği, değiştirilmesinin önerilemeyeceği kurala bağlanmıştır. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerinden olan laiklik, anayasal içeriğiyle güvence altına alınmıştır. Anayasanın başlangıç bölümünde, hiçbir etkinliğin Atatürk ilke ve devrimleri karşısında koruma göremeyeceği, laiklik ilkesi gereği kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı belirtilmiştir."…"Anayasa, bireyin inanç alanında kaldığı sürece din ve inanç olgusuna sınırsız bir özgürlük tanımakta, buna karşın toplumsal yaşamı etkilediğinde, açığa vurulduğunda kamu düzenini koruma amacıyla bu özgürlük sınırlanabilmektedir. Bu bağlamda, devlet, dinin kötüye kullanılmasını ve sömürülmesini önleyecek önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır."…"İkili öğretim kaos yaratır."…"Öğretim birliği ilkesinin amacı, akla ve bilime dayalı programlarla çağdaş uygarlık hedefine yönlendirilmiş yurttaşlar yaratmaktır. İkili öğretim, yani bir yanda akla ve bilime, öte yanda dinsel öğretiye dayalı öğretim toplumda ikiliğe yol açacak, kaos ve karmaşa yaratacaktır."…"Bir yandan eğitim kurumlarının, bu bağlamda Kuran kurslarının Atatürk ilke ve devrimleri ile çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim verip vermediği devletin gözetimi ve denetimine bırakılırken, öte yandan da Kuran kursu öğreticiliği gibi dini hizmetleri yerine getirebilecek elemanların yetiştirilmesi görevi devlet okullarına verilmektedir. Devlet gözetimi ve denetiminin olmadığı ya da sonuç vermediği ortamlarda dinsel ve bilimsel ikili eğitimin gelişip yerleşmesi kaçınılmazdır."…"Açıklanan nedenlerle, incelenen yasanın 3 ve 29. maddelerindeki düzenlemeler; hukuk devleti, eşitlik, laiklik, ülke ve ulus birliği, öğretim birliği ilkeleriyle, cumhuriyetin kuruluş felsefesiyle, çağdaş ve bilimsel eğitim anlayışıyla bağdaşmamakta, toplumun adalet duygularını'incitecek nitelikte bulunmaktadır." şeklindeki gerekçelerle veto edilen metin TBMM Genel Kurulunun 29.6.2005 günlü oturumda aynen kabul edilerek, 5377 sayılı Yasa olarak Resmi Gazete'nin 8.7.2005 tarihli sayısında yayımlandığı,

Yasa'nın Anayasaya aykırı bulunduğu iddialarına karşı; Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekili **Fehmi Hüsrev Kutlu'**nun; "Biraz olayı abartıyoruz. Bu laiklik, cumhuriyet, ceza 6 ay olunca kurtuluyor da, 5 ay olunca tehlikeye mi düşüyor? ***Kaçak Kuran kursu olmaz, Kuran kursu olur. Bu madde Kuran kurslarını kapsıyorsa bu maddedeki 3 ay ceza da yanlıştır, utanç vericidir. Hiç kimse dininin kitabını öğretiyor diye cezalandırılamaz. ''İzinli Kuran kurslarına öğrenci gitmiyor'' deniyor. Siz kalkıp da şu yaşa kadar Kuran öğretilemez diyemezsiniz..***" dediği, **(Ek.105)**

18) TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu**'nun, Bahçeşehir Üniversitesi tarafından 2005 yılı Mayıs ayında Beşiktaş Yerleşkesi'nde düzenlenen *'Siyaset ve Liderlik Okulu'* kapsamında *'Bağımsızlık ve Hürriyet'* konulu yaptığı konuşma sonrasında**,** yeni TCK ve yasaya aykırı eğitim kurumlarına yönelik madde hakkındaki tartışmalarla ilgili bir soru üzerine, bu maddenin komisyonda da tartışıldığını, hapis cezasının önce 3 yıla, sonra 1 yıla indirildiğini, Yasada 'Kuran kursu' değil, 'izinsiz eğitim kurumu' denildiğini belirterek *''Neticede devletin valiliği, savcılık takip edecektir, yasadışı bir durum olursa gerekli şey yapılır. Sonuç itibariyle biz insanların özgürlüğünü savunalım. Ama bir boşluk olursa onu düzeltiriz" …**Kuran kursunun yasağı mı olur?** Hepimiz evde öğrendik. 'Kaçak yapı' gibi söylüyorsunuz. Yasadışı dediğimiz izinsiz yapılan şeyler, ille de hapis vermek gibi bir şey olamaz... Bana sorarsanız hiç ceza* vermemeniz gerekir... Şahsi kanaatim bu. *İlgili soruşturma açılır, varsa bir suçu, para cezası mı olur, başka bir şey mi olur yaparsın. Orada yasadışı bir faaliyet varsa, örgüt anlamında, o zaten ayrı bir suç. Yasadışı örgüt kurma diye müstakil bir suç var zaten.'* diye söylediği, **(Ek.106)**

19) TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki SHÇEK, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın 2007 yılı bütçe görüşmelerinde söz alan Adalet ve Kalkınma Partisi Samsun Milletvekili **Musa Uzunkaya'**nın; ***"kızların istediği okula gidemediğini, gitse bile daha sonra kamu hizmetine katılamadığını,*** *3 binden fazla kız öğrencinin Viyana, İtalya, Almanya, ABD, Hollanda'ya gitmek zorunda kaldığını, YÖK'ün 20 küsur yıldır kızların iki kimlik taşımasını zorunlu hale getirdiğini, üniversiteye girişte ve üniversitede farklı kimlik kullanmak zorunda kaldığını,* ***bunun kadının aşağılanması olduğunu,*** *katı laiklik uygulamasının Fransa ve Türkiye'de söz konusu olduğunu…''* beyan ettiği, **(Ek.107)**

20) Plan ve Bütçe Komisyonu'nda, Başbakanlık ve bağlı kuruluşların 2006 yılı bütçeleri görüşülürken, CHP milletvekillerinin TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın türban konusunda Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e yönelik sözlerini ve Ömer Dinçer'in görevde tutulmasını sert biçimde eleştirmeleri üzerine Adalet ve Kalkınma Partili **Musa Uzunkaya'**nın; *''Atatürk'ün eşi Latife Hanım, köşkteki toplantılara başörtüsüyle katılıyordu. İsmet İnönü'ye yurtdışı gezilerinde eşi kara çarşafla eşlik ediyordu. Bu da mı çağdışılık''* demiş, Ömer Dinçer'e yönelik eleştiriler üzerine ***''Ben bu makalenin altına imzamı atarım''*** diye konuştuğu, **(Ek.108)**

21) Devlet Bakanı **Mehmet Aydın'**ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte *"Eğer bir kadın kapanması*

*gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var…**Türban takılması, kamu kuruluşlarında mümkün olabilir…**Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız."* dediği, **(Ek.109)**

22) Devlet Bakanı **Güldal Akşit'**in, 2005 yılı Ocak ayında ABD'de katıldığı Birleşmiş Milletler'e bağlı Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) Komitesi'nin Türkiye konulu özel komite toplantısında; ***"Türkiye'de bir başörtüsü sorunu vardır. Genç kızlarımızın eğitim alması önünde engel teşkil etmektedir.*** *Üniversitelerimize fiilen devam edemedikleri için eğitim almaları engellenmektedir"* şeklinde konuştuğu, **(Ek.110)**

23) Hükümetin Leyla Şahin hakkındaki AİHM 4. Dairesi'nin kararının onaylanmasını istemesi üzerine 2005 yılı Mayıs ayında Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekillerinden:

Ankara Milletvekili **Ersönmez Yarbay'ın;** *"Türban yasağı savunmasına katılamayız. Türban bireysel, inanç özgürlüğüne girer. Giyim kuşam özgürlüğü var. Hükümetin türban yasağını savunması Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa'daki din ve vicdan hürriyeti ne olacak? Bu işi "mecburiyetten yaptık" anlayışı olmaz. İktidara bireysel özgürlükleri genişletmek için geldik. Bu unutulmamalı…",*

Adıyaman Milletvekili **Ahmet Faruk Ünsal'ın**; *"Eğer hükümet türban yasağını savunduysa bunun demokratik gerekçeye sığınarak yapılmasını doğru bulmam. Biz demokratiksek, o zaman Avrupa ülkeleri teokratiktir. Hükümet keşke farklı savunma yapsaydı. Avrupa'da bazı liselerde yasak var, üniversitede yok. Keşke hükümet, "Bizde alternatif eğitim kurumları yok" deseydi.",*

Nevşehir Milletvekili **Mehmet Elkatmış'ın**: *"Türban yasağı insan haklarına aykırıdır. Türban yasağı savunulamaz",*

Ankara Milletvekili **Eyüp Sanay'ın**: *"Türban yasağı gibi kısıtlamalar olmamalı. Hükümetin verdiği savunma siyasidir. Birtakım güçlerin etkisi altında kalarak verilen bir savunmadır. Asıl düşünceleri benim gibidir. Gizli güçlerin etkisi altında bu karar, verilmiştir. Başbakanın eşi başörtülü, kızları başörtüsü yüzünden yurtdışında okuyor, Dışişleri Bakanı'nın eşi okuyamadı. Yasağı savunmaları mümkün mü?* ***Yürekleri sızlaya sızlaya*** *savunmayı veriyorlar",*

Adana Milletvekili **Abdullah Çalışkan'ın**: *"Hükümet olabilirsiniz, ancak şimdi olduğu gibi bazı konularda irade ortaya koyamayabilirsiniz. İçeride anayasal kurumların yarattığı bir "de facto" durum var...,"*

şeklinde beyanda bulundukları, **(Ek.111)**

24) Adalet ve Kalkınma Partisi Ankara Milletvekili **Eyüp Sanay'**ın 2005 yılı Kasım ayında, TBMM'de yaptığı açıklamada üniversitelerin yanı sıra kamu kurumlarında da çalışanlara türban serbestliği getirilmesi gerektiğini ileri sürerek; ***''Her yerde, yapılan işe zarar verilmediği sürece kıyafet sınırlaması olmamalıdır. İsteyen başörtüsüyle isteyen başı açık, isteyen mini etek, isteyen maksi etek ile çalışabilmelidir''*** dediği, **(Ek.112)**

25) Adalet ve Kalkınma Partisi Kocaeli Milletvekili ve Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün'ün divan başkanlığı yaptığı Adana Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'ndaki Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Gençlik Kolları 2. Danışma Meclisi'nde, toplantıya katılan partili gençlerin boyunlarında parti amblemi bulunan turuncu renkli atkıların kendine Ukrayna'da yaşanan *'Turuncu devrimi'* hatırlattığını belirten Adalet ve Kalkınma Partisi Adana Milletvekili **Abdullah Çalışkan**'ın ***"Gençler devrim istiyor. Ben de bir romantik devrimci olarak elbette devrimden yanayım. Ama devrimin turuncusu olmaz. Ara renk olmaz devrimde. Devrim ya kırmızıdır, ya da yeşildir. Ben yeşilden yanayım"…"Bu devrimci ateşinizin asla sönmemesini diliyorum.*** *Yaş 30'u geçtikten sonra ana kademeye geçince, devrimci ruhunuzun asla sönmemesini diliyorum. O ateş, her ne kadar cürümü kadar yeri yaksa da sizi mezara kadar götürecek bir ateştir. Ben yüreğinizdeki o ateşin mezara kadar devam etmesini diliyorum."* diye söylediği,

Konuşmasının ardından DHA muhabirinin *"Yeşil devrimden kastınız nedir?"* sorusuna **Abdullah Çalışkan**'ın; *"Gençlere yönelik duygulu bir konuşma yapmak istedim. Asıl olan ülkedeki mevcut gidişattır. Çünkü bugüne kadar ülkemizde bir takım yönetimler olmuş, bir takım iktidarlar gelmiş, ama köklü değişimler bir türlü gerçekleşmemiştir. Önemli olan burada toplumun talep ettiği köklü değişimlerdir.* ***Siz onun adına ister devrim deyin, ister fetih deyin.*** *Bir şekilde bu köklü değişimlerin yapılması lazım. Ben köklü değişimlerden yanayım, benim kastettiğim şey budur. Devrimlerin esası şudur, ara devrim olmaz. Bir şekilde 'turuncu devrim', 'pembe devrim', 'sarı devrim' gibi devrimler olmaz. Devrimlerin rengi ya 'yeşildir', ya da 'kırmızıdır'* ***Kastettiğim köklü değişimlerdir****. Devrimin darbe gibi farklı şekilde anlaşılması zaten mümkün değildir.* ***Yeşil devrim zaten halkın anlayacağı bir dildir****. Ben renklerle ifade ettim, renklerin dilini kullandım, anlaşılmıştır."* yanıtını verdiği, **(Ek.113)**

26) Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Nihat Ergün**'ün, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Merkezi'nde 2005 yılı Nisan ayında düzenlediği basın toplantısında; türban konusunda geleceğe dönük uyarılarda bulunarak ***''Dindar bir kimlik ve görünümle modern hayata aktif şekilde katılmak isteyen bireylerin mağdur edildiğini''*** *…. Laikliğin*

sulandırılması da katılaştırılması da onu çağdaşlıktan, bilimsellikten ve rasyonellikten uzaklaştırmaktır. Çağdaş, bilimsel ve rasyonel laikliğin hem devlet hem de dinler ve dindarlar için sağlam bir güvence, demokrasinin ve sosyal barışın güçlenmesinde en etkili faktör olduğuna inancımız tamdır.'' dediği, **(Ek.114)**

27) Adalet ve Kalkınma Partisi Adıyaman İl Başkanlığı'na 2005 yılı Aralık ayında yaptığı ziyarette basın mensuplarının sorularını cevaplandıran Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Bülent Gedikli**'nin; *"Adalet ve Kalkınma Partisi olarak başörtüsüyle ilgili toplumsal mutabakat aradığımızı söylemiştik. Biz vatandaşlarımıza bu sorunu belli bir zaman içerisinde çözeceğiz sözünü vermedik. Fakat başörtüsünün bir sorun olduğunu ve başörtülü kızlarımızın üniversitede eğitim görememelerinin ciddi bir sorun olduğunu dile getirdik. Fakat bir mutabakat içersinde çözüleceğini söyledik. Bu konuda da epeyce mesafe alındığını düşünüyorum. Başörtüsü sorununun çözümü için belirli bir süre veremeyiz.* ***Başörtüsünün insan hakları ihlali olduğu ortadadır****. Başörtülü bir kızımızın eğitim görmemesi bizi de üzüyor, kamuoyunu da üzüyor. Kamuoyu araştırmalarında kızlarımızın başörtüsüyle eğitim görmesini isteyenlerin oranı yüzde 70-75'dir. Partimiz bu halkın tercihlerini göz önünde bulunduruyor. Bu sorunun çözülmesi için toplumun her kesimi muhataptır. Mutabakatın sağlanması olayı sosyal bir süreçtir. Kurumlar arasında mutabakat olmadığı için, başörtüsü sorun olmaya devam ediyor. Bu anlamda toplumsal mutabakat sağlanacaktır. Kurumlar arasında böyle bir mutabakat sağlanmadığı için sorun gündemde kalmaya devam ediyor"* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.115)**

28) Adalet ve Kalkınma Partisi MKYK Üyesi ve Dış İlişkilerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış**'ın, 2005 yılı Aralık ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; *"Başörtüsü kullananların kullanma hakkına saygı duyuyorum. Aynı şekilde ben başörtüsünü savunduğum kadar mini eteği de savunuyorum. Çünkü ikisi de ifade özgürlüğünün gereğidir. İnsanlar ülkede istedikleri gibi yaşayabilmelidir, diye düşünüyorum… Leyla Şahin davasında karar verenler bu acıyı yaşayanlar değil, onların ülkesinde böyle bir sorun yok. Benim üniversiteye gidemeyen kardeşlerim, bacılarım arkadaşlarım var… Bu tamamen bir* ***insan hakları ayıbıdır*** *benim açımdan"* dediği, **(Ek.116)**

29) AKP Tokat Milletvekili **Resul Tosun**'un, İmam Hatip Liseleri Mezunları Derneğince 2005 yılı Mayıs ayında düzenlenen toplantıda AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; *''...Temyiz duruşmasında hükümet adına verilen savunmanın, milli iradeyi kesinlikle temsil etmediğini…"* söylemiş, *3 Kasımdan sonra oluşan TBMM'de insan hakları konusunda hassas davrandıklarını, ideolojik bir tavır içine girmediklerini belirterek,*

Hükümetimizin de, Meclis grubumuzun da hassasiyete sahip olduğunun altını önemle çizmek istiyorum, (…) Siz Başbakanın eşini bir toplantıya götürememesinden, her gün yaşadığı bu sıkıntıdan bu meseleleri dert edinmediğini mi sanıyorsunuz…" demiş, salondan gelen tepkiler üzerine *"…Bizim yanlış yaptığımız yerde sizin ikazınız, eleştirileriniz bize güç verir. Bu ikazların hükümetimize etki edeceğine inanıyorum. Hatırlat. Hatırlatmakta fayda var.* ***Bazen susarak, bazen baldıran zehiri içerek bu sorunu çözmeyi hedeflemeliyiz…"*** ifadesini kullandığı, **(Ek.117)**

30) Tokat Milletvekili **Resul Tosun**'un, 2005 yılı Mayıs ayında, parti grup toplantısında AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; Türban konusunda hükümetin kredisinin bitmediğini, sorun çözülmediği takdirde seçim sonuçlarına yansıyacağını belirterek; *"O nedenle bir an önce halka gidilmesi ve referanduma sunulmasını savunuyorum' dediği, Referandum için Meclis'te gerekli çoğunlukları bulunduğunu hatırlatan Tosun'un, sözlerini* ***'Oligarşik kurumların direnci, toplumsal taleple kırılacaktır. Rusya bile ayakta duramadı. Ezici bir çoğunlukla halk bu yasakları kaldıracaktır.*** *Eğer halk bizim savunduğumuzu yerinde görmezse, bunu halka doğru anlatamamışız derim. Bunu halka anlatmaya çalışırız. Hak bildiğimiz bir şeyden vazgeçecek değiliz"* şeklinde devam ettiği, **(Ek.118)**

31) Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkan Yardımcısı **Hayati Yazıcı**'nın, AİHM'nin Leyla Şahin davası hakkındaki kararı ile ilgili olarak; *"Biz parlamenter demokratik bir cumhuriyetiz. Parlamenter demokrasilerde erkler ayrılığı vardır, yasama, yürütme ve yargı.* ***Parlamenter rejimlerde kuralı koyan yasama organıdır. Bunun dışında yargının görevi önüne getirilen somut olayla ilgili hüküm vermektir. Kural koyması söz konusu değildir. Dolayısıyla AİHM'in veya başka bir mahkemenin türbanla ilgili veya benzeri konularla ilgili kural koymuş olduğu iddiaları hukuki temelden yoksundur.*** *Karar konusu o kararın öznesi kimse onunla alakalıdır. Kimdir öznesi? Sayın Leyla Şahin. AİHM, Leyla Şahin ile ilgili işlemi hukuka aykırı bulunmamıştır. Karar bundan ibarettir.".. "O olay için bağlayıcıdır" "Düzenleyici işlemler farklı, yargısal işlemler farklıdır, düzenleyici işlemleri yasama organı koyar. Bizim Anayasamızda açıktır. Anayasa Mahkemesi düzenleyici işlem niteliğinde karar alamaz diye. Bu işlemde idare haklıdır, haksızdır, mahkeme bunu tespit eder. Somut olayın tarafları için sadece bağlayıcıdır. İddia edildiği gibi bu konu tamamen bitmiştir, burada kural konamaz. Hele hele bize hukuk dersi de vermiş hocaların bu anlama gelecek hocalarımızın beyanlarını ben hayretle karşıladım. Artık kural konamaz demek Türkiye'nin geleceğini veya bir ulusun geleceğini 16 yargıçtan oluşan bir ekibe havale etmek anlamına gelir. Geleceğe ipotek koymak anlamına*

gelir. Böyle bir şeyin demokrasilerde kabulü mümkün değil. Demokratik kurallarla bağdaşır olması da düşünülemez." diye konuştuğu, **(Ek.119)**

32) TBMM Başkan Vekili ve Adalet ve Kalkınma Partisi Kayseri Milletvekili **Sadık Yakut**'un Adalet ve Kalkınma Partisi İl Başkanlığı tarafından 2005 yılı Temmuz ayında düzenlenen basın toplantısında YÖK'ün meslek liseleri mezunlarına uygulanacak ÖSS katsayısının düşürülmesine ilişkin kararıyla ilgili bir soruya *"Adalet ve Kalkınma Partisi seçimlerde yüzde 35 oranında oy alarak iktidar oldu. Partimiz milli iradenin temsilcisidir.* ***Milli iradenin yargıya da yansıması gerekir.*** *Kurum ve kuruluşlar milli iradenin bir parçasıdır."* şeklinde yanıt verdiği, **(Ek.120)**

33) 2005 yılı Nisan ayında 'Başörtüsüne Özgürlük Diyarbakır Girişimi'ne mensup 20 kişi, Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır İl Başkanlığına giderek destek talebinde bulunmuş, Adalet ve Kalkınma Partisi Diyarbakır İl Başkanı (Halen AKP Diyarbakır Milletvekili) **Abdurrahman Kurt'**un; *"Türkiye'de toplumun yüzde 75-80 civarında ittifak ettiği bir konuda, aynı şekilde mağduru olduğumuz bir konuda halkın iradesini topluma yansıtmakta ne kadar zorlandığımızı ve bunun ne denli acılara sebep olduğunu başörtüsü olayı çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.(…)Halkın ekseri çoğunluğunun Müslüman olduğu bir ülkede dinin gereği olan bir hali yaşama talebinde olan insanlarımız mağdur edilmeye devam edilmektedir. Biz hükümet partisi olarak bunun acısını çok açık bir şekilde hissetmekle beraber halkın iradesinin topluma yansıtılmasındaki zorlukları ciddi şekilde hissetmekteyiz.* ***Allah'ın onlara hak olarak verdiği özellikleri, tavsiyeleri, yönlendirmeleri yaşamayı talep eden insanların önüne hangi gerekçeler sunulabilir diye düşünüyorum. Ve şahsen benim söyleyeceğim bir gerekçem yok. Söyleyecek bir savunmam yok.*** *Şunu söylüyorum: Allah hepimizin yar ve yardımcısı olsun, ama inşallah ve inanıyorum ki bu süreç bütün* ***mağdur kardeşlerimizin onurlu tavırları ve direnişiyle hayra vesile olacak vebir sonuç getirecektir…)*** biçiminde beyanda bulunduğu, **(Ek.121)**

34) Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararı ile ilgili olarak;

Adalet ve Kalkınma Partisi Çorum Milletvekili ve TBMM Adalet Komisyonu Üyesi **Muzaffer Külcü**'nün, *"Bu çok önceden planlanmış, tek tip toplum oluşturma projesinin bir tezahürüdür" …"Bu karar tek kelime ile* ***'ayıp'*** *olarak özetlenebilir" …"Zaten Danıştay, kendi kafasında kurguladığı bazı gerekçeler üzerinden karar alıyor. Danıştay kararlarında Anayasa, yasa, evrensel hukuk ilkelerinin gereklerini görmek çok zordur",*

Adalet ve Kalkınma Partisi Sivas Milletvekili **Selami Uzun**'un; Danıştay'ın verdiği bu karara ***"ancak dehşet denebilir"*** şeklindeki sözleri ile tepki göstererek *"Bu kararı verenler önce dünyaya baksınlar. Dünya istikrar ararken Türkiye yargının eliyle kaosa sürükleniyor"*

Adalet ve Kalkınma Partisi Kilis Milletvekili **Hasan Kara**'nın; *"Danıştay başörtüsü konusundaki yorumu çok genişletiyor. Bu karar artık kamusal alan olayını da geçti. Bunu sokaklara yaymak istiyorlar.* ***Böyle bir karar toplumda infiale neden olur*** *ve vatandaşlarımız üzerinde sıkıntıya yol açar. Peygamberimize yapılan hareket tüm dünya Müslümanlarında tepki oluştururken kendi içimizde birlik olamamak çok acı",*

şeklinde beyanda bulundukları, **(Ek.122)**

35) 2007 yılı Aralık ayında gazetecilerle sabah kahvaltısında bir araya gelen AKP Genel Başkan Yardımcısı **Nükhet Hotar Göksel**'in; *"Bunu biz ilk günden beri söylüyoruz. Buna bir sorun da denmez. Özellikle eğitimde kızlarımız için bir engel. Bu engelin kaldırılması da ancak bir toplumsal mutabakatla sağlanabilir. Bu herkesin sorunu olmalı. Herkes bunun kaygısını taşımalı. Taşıyabildiği ölçüde de toplumsal bir mutabakatla bu soruna bir çözüm getirilmeli"…"Somut bir şeyimiz yok. Ama anayasa olabilir, ama yönetmelikler olabilir. Ama insanlar bu konuda bilinç oluşturur, öyle de olabilir. Bütün partiler bir araya gelip bu konuda bir çalışma yapabilir. Bunların her biri bir alternatiftir, bir şıktır. Şekli buralardan herhangi biri de olabilir, hepsi de olabilir.* ***Ama biz temel olarak özellikle eğitimde her türlü yasağın kalkmasından yanayız"***…diye söylediği,

"Eğitim derken ilköğretimi mi, ortaöğretimi mi, yükseköğretimi mi kastediyorsunuz" sorusunu ***"Tabii öncelikle yükseköğretim"*** şeklinde yanıtladığı, yeni anayasa taslağında bu konuda nasıl bir düzenleme olacağı yönündeki soru üzerine ise, "*yükseköğretim kurumlarında eğitim hakkı herhangi bir şekilde kısıtlanamaz gibi bir ifade olabileceğini, başka seçenekler üzerinde de durulduğunu*" söylediği, **(Ek.123)**

36) AKP İstanbul İl Kadın Kollarınca Muammer Karaca Tiyatrosu'nda 2007 yılı Aralık ayında düzenlenen "5. Pera Buluşması"nda, "Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkının 73. Yılı" dolayısıyla "Yerel Siyaset" konulu panelde konuşan TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı ve AKP İstanbul Milletvekili Prof. Dr. **Burhan Kuzu**'nun, ***"Başörtülü kadınların siyaset yapma engeli kalkar diyemem ama başörtülü kızların üniversitede okumalarının önündeki engelin kalkması için yeni anayasada açık düzenleme olacak"*** şeklinde beyanda bulunduğu, başörtülü bir öğrencinin

ödül almasının engellenmesi olayını da "**insanlık ayıbı**" olarak nitelendirdiği, **(Ek.124)**

37) Show TV' de yayınlanan 17.01.2008 tarihli " Siyaset Meydanı" isimli programda AKP'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi **Ayşe Böhürler** ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu** arasında geçen konuşmada, **Ayşe Böhürler**'in **türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık yapmasını savunduğu,** bu doğrultudaki önerilerini **Burhan Kuzu'**nun, ***"Acele etmeyin ona da sıra gelecek"*** diye yanıtladığı, **(Ek.125)**

38) AKP Genel Başkan Yardımcısı **Dengir Mir Mehmet Fırat**'ın 2007 yılı Kasım ayında Anayasa taslağı üzerindeki çalışmalarda sona yaklaştıklarını söylediği ve *"Başörtüsü inanç özgürlüğünün kullanılması nedeniyle bir insanın hakkı. Başörtüsüyle ilgili yasalarda, Anayasa da dahil olmak üzere herhangi bir yasaklama yok. O zaman Türkiye'de eksik olan başka bir şey var. Türkiye'de sistemin tam demokratikleşmediği, tam bir hukuk devleti oluşmadığı ve kişi özgürlüklerine karşı büyük bir saygının oluşmadığı sonucu ortaya çıkıyor. Tartışma başörtüsüyle ilgili değildir, problem de başörtüsü değildir. Aslında birileri genç kızlarımızın, kadınlarımızın başında olan örtüyü aldılar, kendi yüzlerine örttüler. Aslında tartışma konusu olan şey, egemenliğin kime ait olduğu ve bu egemenliğin kimin eliyle kullanılacağı tartışmasıdır. Cevaplanması gereken iki soru var. Cumhuriyetçi misin, demokrat mısın? Kavga bunun üstünedir."* dediği,

2008 Yılı Şubat ayında yaptığı bir konuşmada ise; Üniversitelerde uygulanan türban yasağının Anayasa ihlali olduğunu ileri sürerek, *"Çünkü beğensek de, beğenmesek de 1982 Anayasası yürürlüktedir. Herkes bu Anayasaya uymak mecburiyetinden. 13'cü maddesi açık ve seçiktir. Özgürlükler yasa ile sınırlandırılabilir. Hiçbir makam, hiçbir organın emri ile, karıyla sınırlandırılamaz. Bunun aksini yapan Anayasayı ihlal eder. Bunu uygulayan her kişi de kanunsuz emri uygulamış olur. Kanunsuz emri uygulamak, emir verilmiş olsa dahi uygulayanı cezadan kurtarmaz."* şeklinde beyanda bulunduğu, **(Ek.126)**

39) TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı ve AKP'li Prof. Dr. **Mehmet Zafer Üskül'ün**, seçim bölgesi Mersin'de 2007 yılı Kasım ayında yaptığı açıklamada; *türbanlı öğrencilerin de üniversiteye girmesi gerektiğini, başkalarının da haklarının bulunmasından ötürü insan haklarının sınırsız olmadığını, insan haklarının, olması gerekenin dışında sınırlandırılmaması gerektiğini belirterek, "aynı zamanda kamusal düzenin oluşturulması insan haklarının sınırlandırılmasını beraberinde getirir. Anayasalar da bu sınırlamanın nasıl yapılabileceğini öngörürken sınırlamaya da bir sınır getirir. Mesela hakkın özüne dokunmamak, ölçülü olmak ve demokratik haklara karışmamak gibi*

zorunluluklar vardır"… "Ancak türbanlı öğrencilerimiz şu anda bu haklarını üniversitelerimizde kullanamıyor. Ama bu doğru mudur? Getirilen bu sınırlamalar bana göre doğru değildir. Sonuç olarak öğrenci yurttaştır ve hizmet alandır. Bir öğrenci tapu dairesindeki işini yapabiliyor, suç işlerse karakola götürülebiliyor ve mahkemeye çıkarılabiliyor. Buralar da devletin kurumları. Ama devletin üniversitelerine alınmıyor. Burada bir çelişki var, bunun ortadan kaldırılması gerekir. Ama hukuken üniversitelerimiz başka bir şey yapamaz. Çünkü Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararı var. Dolayısıyla bu sorunu başka bir biçimde çözmeye çalışmak gerekiyor…." şeklinde konuştuğu, **(Ek.127)**

40) AKP Kütahya Milletvekili **Hüseyin Tuğcu'**nun, 2008 yılı Ocak ayında **"***Cemevleri resmi statüde camiler gibi birer ibadethane olamaz. Bu durum, Müslüman Türk toplumunun ayrışmasında ve birbirlerine karşı bakış açılarının sertleşmesinde etkin rol oynayabilir", ne Osmanlı ne de Cumhuriyet döneminde cemevi kavramının olduğunu, Alevi-Bektaşi Türk kültüründe toplantı mekânı olarak geçmişte 'dedeevi' tabiri kullanılırken günümüzde cemevi kavramı ön plana çıkmıştır, ... Nakşi, Rufai, Kadiri, Nurcular, Süleymancılar, Fethullahçılar gibi grupların toplantı yaptıkları özel mekânlar ile Alevi-Bektaşi toplumunun toplantı mekânları da özel mekânlardır"* diye söylediği, **bu kapsamda bir dönem zorunluluktan dolayı kaldırılan tekke ve zaviyelere ilişkin yasanın sosyal gereksinimler çerçevesinde yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini savunan Tuğcu, *"Zaten bu dini sosyal gruplar varlıklarını yıllardır sürdürüyorlar. Devleti millete, milleti devlete küstürmenin ne gereği ne de anlamı vardır"*** görüşünü dile getirdiği, **(Ek.128)**

41) Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisinin Türbanın Yükseköğretimde serbest bırakılmasına yönelik Anayasa ve yasa değişiklikleri önerilerini müzakereye başladıkları süreçte bazı AKP milletvekilleri ve partililer, konuya ilişkin görüşlerini açıkladıkları ve hatta serbestliğin sadece yükseköğretimle sınırlı kalmayacağını da içeren beyanlar verdikleri,

AKP Balıkesir Milletvekili **Mehmet Cemal Öztaylan**'ın Burhaniye AKP Kadın Kolları Kongresinde yaptığı konuşmada; *"…Yasalara göre bize **zulüm** Cumhuriyet Yürüyüşleri yapacaksın, bizlere küfür edeceksin, Cumhuriyet Yürüyüşleri yapanlar 'Cumhuriyet Çocuğu' da biz 'Patagonya Çocuğu muyuz?'(…) Ulan biz neyiz, ağaç kökü müyüz?(…) **Birçok şeyin olduğu gibi AKP'nin de simgesi var**…"* şeklinde beyanda bulunduğu,

AKP Konya Milletvekili **Hüsnü Tuna**'nın Konya Gazeteciler Cemiyetini ziyareti sırasında; *"…**Üniversitelerde kılık kıyafet serbest olursa, kamu hizmetinde yasak devam eder mi? İnşallah hedefimiz kamu hizmetlerinde***

de, yani kamu hizmeti veren personellerde de böyle bir yasağın olmamasıdır. Bu utanç verici bir şey diye düşünüyorum ben. *Ama bunun yeri 42'nci madde değil. Çünkü 42'nci madde eğitim hakkıyla ilgili madde olduğu için. Orada çalışma hakkını düzenleyemiyoruz. Zamanı gelince inşallah o çerçevede düzenlemelerde gündeme gelecektir…."* dediği,

AKP'nin Kurucu ve halen Merkez Karar Yönetim Kurulu üyesi olup Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın danışmanlığı görevini yürüten **Hasan Cüneyt Zapsu**'nun, Dünya Ekonomik Forumu için gittiği İsviçre'nin Davos kentinde gazetecilerle yaptığı sohbet toplantısında *"…Yok efendim şu kanun.. Bana ne kanundan? İnsan yapmış kanunu, değiştirirsin kanunu.."* şeklinde konuştuğu, türbanın liseye, ilkokula ineceğine dair korkular olduğunu belirten Zapsu sözlerine devamla ***"…Kamuda da oldu diyelim. Sonunda ne olacak? Korkulan nedir? Şeriat… Türkiye'ye hiçbir şey olmaz. İsterse kamuda da olsun, bana ne? 700 sene Osmanlı şeriat ile idare edilmiştir.*** *Türk halkı Yunus Emre ve Mevlana ile büyümüştür. 'şeriat gelecek, Türkiye işte İran gibi olacak' gibi şeyler… Bunlar tarih okumuyorlar.."* biçiminde konuştuğu,

AKP Gaziantep Milletvekili ve Kadın Kolları Başkanı **Fatma Şahin**'in ***"….Bizim önceliğimiz eğitim hakkının verilmesidir.(…) Anayasada hizmet alan, hizmet veren diye bir düzenleme yaparsanız ihtiyaca cevap vermez. Kamuda çalışanların türban takması konusunu bugünden konuşmak yanlış olur. Bir gün gelir, kurumsal mutabakat sağlanır, 'tüm yasakları kaldıralım' noktasına gelinirse o gün kamuda çalışanların türban takması konuşulabilir.(…) Adım adım gitmek lazım…"*** şeklinde beyanda bulunduğu,

Adalet ve Kalkınma Partisi Erzurum İl Başkanlığı Danışma Meclisinin 3 şubat 2008 tarihli toplantısına katılan Erzurum Milletvekili **Muzaffer Gülyurt**'un öğretim üyelerinin cübbeleriyle yürüyüş yapmalarını eleştirerek, *"Kutsal cübbeyi giyip başörtüsüne karşı yürüyenler gidip proje üretsinler. Birçok hoca akşama kadar oturup para hesabı yapıyor. Ondan sonra da 'başörtülüleri okula almayız' diyorlar. Bu böyle olmaz.* ***Bu zulümdür,****"* dediği,

Adalet ve Kalkınma Partisi Erzurum Milletvekili **Muhyettin Aksak**'ın **"**Artık kimse haydi kızlar dışarı diyemeyecek. Önümüzdeki hafta bu ülkenin bütün gençleri okula rahatça gidebilecek. **İnşallah bu beladan hep beraber kurtulacağız."** diye konuştuğu,

Yukarıdaki sözlerinden dolayı AKP Konya Milletvekili **Hüsnü Tuna**'nın 'uyarı' istemiyle Müşterek Disiplin Kurulu'na sevkedildiği, Gaziantep

Milletvekili ve Kadın Kolları Başkanı **Fatma ŞAHİN** hakkında AKP Grup Yönetim Kurulunun bir işlem yapılmamasının kararlaştırdığı,**(Ek.129)**

42) Adalet ve Kalkınma Partisi Kurucu ve MKYK Üyesi olan İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış**'ın **2008** Ocak ayı içinde Konrad Adaneur Vakfı'nı davetlisi olarak gittiği Berlin'de bir gazetecinin türban konusundaki sorusu üzerine: *"MHP Milletvekilleri Meclis kapısına kadar başörtüsü ile gelip, kapıda başını açıp giriyorlardı. Böyle çifte bir hayat yaşamanın kime ne faydası olabilir. Ben bunu insanlık adına çok daha utanç verici buluyorum. Kapıya kadar gelecek bir milletvekili ve kapının ağzında açacak ve çıkınca bağlayacak. Bu daha saçma. Ama insanları bunu yapmak durumunda bıraktık Türkiye'de"*, dediği, gazetecinin, 'Bu durumda siz Meclis çatısı altında başörtülü vekiller de bulunabilirler mi diyorsunuz?' şeklindeki sorusunu ise *"Mecliste görev yapan kimlerdir? Milletvekilleri, Kimin vekil, milletin vekili. O zaman millet neyse, vekil de o olmalıdır. Farklı olmamalı. Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık"* diye yanıtladığı, **(Ek.130)**

43) Adalet ve Kalkınma Partisi Kurucu üyesi ve Kütahya Milletvekili **Hüseyin Tuğcu**'nun 2007 yılı Eylül ayında bir gazetecinin, "Son dönemde, devletten iş alacak müteahhitlerin eşlerinin örtünmeye başladığı, hükümetin bu tür uygulamalarında da söz edilen iddialar var, bunlara ne diyorsunuz" şeklindeki sorusunu "Evet tabiî ki bunlar olabilir, insanın olduğu her yerde her şey mümkün… Elbette **iş alacaksa kendine çeki düzen verecektir insan. Bu yönetimin durumuna göre şekillenecektir…**" biçiminde yanıtladığı, **(Ek.131)**

44) 2008 yılı şubat ayı içersinde, AKP Trabzon milletvekili **Cevdet Erdöl**'ün *"başörtülü olarak okula alınmayan kız çocuklarının önündeki engellerin kaldırılması da ' haydi kızlar okula' kampanyasının bir tamamlayıcı ayağı olacaktır. Ebeveynler kız çocuklarını okula göndermede daha istekli davranacaklardır."* dediği, bu beyanıyla; ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki kız öğrencilere de türban serbestisi sağlanacağının işaretini verdiği, **(Ek.167)**

45) 2007 yılının Aralık ayında başlayıp 2008 yılının 14 Ocak'ında Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın İspanya'da yaptığı konuşmada türbanı dinsel ve siyasal bir simge olarak tanımlaması ve üniversitelerde türbana serbesti tanınacağını açıklaması ve bundan sonra yaşanan tartışmalar sürecinde 17.02.2008 tarihinde Kayseri'de AKP Gençlik Kolları İl Kongresinde bir konuşma yapan Genel Başkan Yardımcısı ve Manisa Milletvekili **Hüseyin TANRIVERDİ**'nin, basında çıkan haberlere tepki göstererek *"Tepkilerin dozunu öylesine yükselttiler ki, ağızlarından akan salyalarıyla 'TBMM'de kaosa kalkan 411 el' diye manşet attılar. Yazıklar olsun*

onlara. Bunlar kendi kişisel menfaat ve çıkarlarını düşündükleri için böylesi manşet attılar. Buradan ifade ediyorum, milletvekili arkadaşlarımla birlikte biz ellerimizi kaos için kaldırmadık. Türkiye'nin geleceği için kaldırdık ve bilesiniz ki sayın genel başkanımız başbakanımız ERDOĞAN ifade etti. ***Biz beyaz çarşaflarımızla meclise geldik. Onun için siz varın, ağzınızdan akan salyalarla manşetler oluşturun. Bunlar bizim için vız gelir, tırıs gider.****"* dediği, **(Ek. 168)**

46) AKP Grup Başkan vekili Sadullah ERGİN ile MHP Genel Sekreteri Cihan PAÇACI'nın 17 Şubat 2008 tarihinde Kanal 24'ün Ankara Masası programında gazeteci Şamil TAYYAR ile Taşkın KOÇ'un gündeme ilişkin sorularını yanıtlarken **Sadullah ERGİN**'in *iki parti arasında gizli mutabakat imzalandığı ve mutabakatta çatlak olduğu yönündeki iddiaları yalanladığı,****söz konusu mutabakatın başörtüsü yasağını kaldıran anayasanın 10. ve 42. maddeleri ile YÖK yasasının ek 17. maddesinin değişikliğine ilişkin metne atılan imzadan ibaret olduğunu söylediği, devamla "mutabakatın arkasındayız. Gizli hiçbir şeyimiz yok. Ek 17, anayasa değişiklikleri üzerine bina edilecek bir maddedir. Ne yapacağımız teknik bir konudur. Zamanlamasını beraber ayarlayacağız****."* dediği, **(Ek. 169)**

47) AKP Genel Başkan Yardımcısı **Dengir Mir Mehmet FIRAT**'ın, Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişikliğin henüz Cumhurbaşkanı tarafından imzalanıp yürürlüğe girmesinden önce 20.02.2008 tarihinde basına verdiği demeçte "Anayasanın 10. ve 42. maddelerinin değiştirilerek Yükseköğretimde türbanın önünü açan düzenlemenin yürürlüğe girmesi halinde buna uymayan rektör dâhil tüm yöneticilerin cezalandırılması için TCK'ya bir madde eklenmesi gerektiğini" ifade ettiği, **(Ek.170)**

48) Cumhurbaşkanı Abdullah GÜL'ün Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapan yasayı onaylaması ve bahse konu yasanın 22 Ocak 2008 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmesinden sonra, 2008 yılı şubat ayı içersinde TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan KUZU'**nun**; "**Uygulamaya üniversite yönetimleri ve YÖK karar verecek. (…). Derlerse ki 'Anayasa değişikliği yeterli', uygulamayı hemen başlatabilirler. 'Bekleyelim' derlerse ek 17. maddenin çıkmasını da bekleyebilirler." dediği,

AKP Grup Başkan Vekili **Sadulah ERGİN'** in de aynı konu ile ilgili olarak; "Hukuk devletinde hukuka saygılı olmak lazım. Artık uygulayıcıların da bu düzenlemeye uygun hareket etmesini umuyoruz. (…). YÖK Kanununun ek 17. maddesi konusunda MHP ile birlikte karar vereceğiz." diye söylediği, **(Ek.171)**

49) YÖK Başkanı Prof. Dr. **Yusuf Ziya ÖZCAN'** ın 24.02.2008 gün ve 225 sayı ile üniversite rektörlerine gönderdiği bir yazıda, üniversitelerde türban serbestîsini getirmeyi amaçlayan Anayasanın 10. ve 42. maddelerine göre uygulama yapılabilmesi için ayrıca kanuni düzenlemeye ihtiyaç olmadığını bildirdiği, bir örneği İçişleri Bakanlığı ve valiliklere de gönderilen yazıda Anayasa değişikliği yapan kanun teklifindeki genel gerekçede "Yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir." ifadesi kullanıldığı,

YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN'ın bahse konu genelgesinden sonra bazı üniversitelerde türbanlı öğrencilerin derslere alınmadığı, bunun üzerine YÖK Başkanı bir basın açıklaması yaparak türbana izin vermeyen rektörlerin kişi hak ve hürriyetleri açısından çifte suç işlediklerini; TCK'nın 106. maddesinde tanımlanan tehdit suçunu ve 112. maddesinde tanımlanan eğitim ve öğretimin engellenmesi suçunu işlediklerini iddia ettiği,

Bu gelişmelerden sonra 28.02.2008 tarihinde toplanan **Üniversitelerarası Kurul**'un (ÜAK) yayınladığı bildiride; YÖK Başkanının üniversitelerde gerilimi tırmandırdığı belirtilerek, "Cumhuriyetin temel nitelikleri, kişi hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılmasına gerekçe gösterilemez. " gibi sözlerle kişi hak ve özgürlüklerine sanki Cumhuriyetin temel nitelikleri engelmiş gibi asla kabul edilemeyecek ifadeler kullanması nedeniyle Türk üniversitelerini temsil edemez konuma geldiği için istifaya davet ediyoruz, denildiği,

Türban konusunda yaşanan kargaşalar üzerine AKP Genel Başkan Yardımcısı **Dengir Mir Mehmet FIRAT'**ın, yasağı devam ettiren rektörlerin suç işlediğini ileri sürerek savcıların harekete geçmesini, "Anayasa, kanunlar ve evrensel hukuk kaideleri ihlal edilerek genç kızlar giyim kuşamlarından dolayı üniversitelerde eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılıyor"(…) hukuk tanımazlık, aymazlık ve ceberut anlayışın bir sonucu anayasayı ihlal suçu dahil, TCK'nın birçok maddesinin ihlali anlamına geldiğini, söylediği,

Anayasa Taslağının tanıtımı için Fetullah Gülen'in himayesindeki bir kuruluşun düzenlediği konferanslara katılmak üzere Profesör Dr. Ergun ÖZBUDUN, AKP milletvekili Cüneyt YÜKSEL ile birlikte ABD'de bulunan **Dengir Mir Mehmet FIRAT'ın,** 5 Mart 2008 günü 'Voice of America' radyosuna verdiği mülakatta 'türbanın serbest bırakılması ters tepkiler yaratabilir ya da başını örtmeyenler üzerinde baskılara neden olabileceği yolundaki kaygılar'la ilgili bir soru üzerine; "… Benim tavsiyem bu nevi korkular ile hayatını zehredenlerin, başkalarının hayatını zehretmelerinin

ötesinde bir doktora başvurarak, bu fobilerinden kurtulmalarıdır. Yani başını örterek ne rejimin tehlikeye gireceğini, kendisinin yaşam tarzının tehlikeye girmeyeceğini, ben inanıyorum ki bir psiyaktr kendilerine çok daha makul bir şekilde anlatır" dediği,

Dengir Mir Mehmet Fırat'ın, ABD'deki konferans programı çerçevesinde 04.03.2008 günü Colombia Üniversitesin'nde yaptığı konuşmada; "*türbanlı öğrencilerin üniversitelere alınmaması ile ilgili akılların karışmaması gerektiğini belirterek, şu andaki yasalar çerçevesinde üniversitelere 'çırılçıplak' bile girilebilir,"* demiş, devamla,(…)" Rektörlerin türbanlı öğrencilere üniversiteye almamakla anayasayı ihlal etmişlerdir.(…) ihbarlara rağmen savcılar görevlerini yapmıyorlar.(…) *anayasa ihlali ağır bir suçtur, Türk Ceza Kanununa göre bundan dolayı insan idam edilmiştir, bir başbakan idam edilmiştir, iki bakan idam edilmiştir,* " diye söylediği,

TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı **Burhan Kuzu'**nun, Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişikliğini Anayasa Mahkemesinin esastan inceleyeceği yorumlarını yapanlar için, "… böyle bir yorum yapmak beyinsizliktir, densizliktir…" dediği,

AKP'nin kurucu üyesi **Cüneyt ZAPSU**'nun 5 Mart 2008 günü Almanya dönüşü uçakta gazetecilerin türbanla ilgili gelişmeleri sormaları üzerine; "…Türban takanların sadece yüzde 50'si inancı yüzünden takıyor deseniz bile, bu yüzde 50'ye 'türbanını çıkar demek, sokaktaki kadına donunu çıkar' demekten farksızdır" demiş, devamla "…Türkiye de türban nedeniyle şişmiş bir balon oluştu. Erdoğan, üniversitelerde türbana izin vererek bu balonun patlamasını önledi, (…) Türkiye'de her zaman din istismarı yapan partiler olmuştur. 'hatta bizimkiler bile yapmıştır, Ama dini öcü olarak göstermeye çalışarak siyasi prim yapmaya uğraşan partiler de var." biçiminde beyanda bulunduğu,

YÖK Başkanlığının yasal değişiklik beklenmeksizin üniversitelere türbanlı öğrencilerin alınmasına dair talimatı ve bazı üniversite rektörlerinin söz konusu talimatın konusunun suç teşkil ettiğinden bahisle uygulamamaları karşısında, bazı siyasetçiler basına verdikleri demeçlerle türbana izin vermeyen üniversite rektörlerini eleştirdikleri, AKP Grup Başkan Vekili **Bekir BOZDAĞ'**ın "Anayasa değişiklikleri uygulama kabiliyeti olan düzenlemelerdir. 'Uygulamam' deme hakkı hiç kimsede yoktur. Ek 17 sadece sınırlama getiriyor. " dediği, **(Ek. 174)**

50) Üniversitelerde türbanın serbest bırakılmasının yolunu açacak Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesinden önce ve sonra tartışmalar

sürerken yurdun muhtelif yerlerinde, ortaöğretim kurumlarında, devlet hastanelerinde ve bazı kamu kurumlarında yasağa rağmen türbanlı öğrencilerin serbestçe okullara girdikleri, hastaneler ve kamu kurumlarında memurlar, doktor ve hemşirelerin türbanlarıyla görev yaptıkları basına yansıyan haberlerden izlenmiştir.

Bu cümleden olarak;

Ankara'da Cebeci Eğitim ve Araştırma Hastanesinin başhekimlik binasındaki mutemetlik ve matbu evrak deposu odalarında türbanlı personelin görev yaptığı,

Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürü Eyüp ATASOY'un izinli olan sekreterinin yerine türbanlı bir kamu personeli çalıştırdığı,

İstanbul'da Haseki Ulviye Aygüler Çocuk Polikliniğinde İstanbul Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Vakıf Gureba Hastanesinde çok sayıda sağlık personelinin türbanlarıyla görev yaptıkları,

Edirne Ayşe Kadın Sağlık Ocağında Zeynep MAHMUT isimli bir doktorun türbanıyla görev yaptığı,

İstanbul Güngören'deki İzzet Ünver Lisesi'nde çok sayıda türbanlı öğrencinin okula ve derslere girdiği ve öğretmenlerin müdahale etmedikleri,

Bolu'da Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi ile İzzet Baysal Sağlık Meslek Lisesi'nde çok sayıda kız öğrencinin okula ve derse türbanlarıyla girdikleri,

Görülmüştür.

Kamu kurumlarında türbanlı çok sayıda personelin görev yapması ve bazı liselerde de türbanlı öğrencilerin derslere girdiğinin tespiti üzerine basına demeç veren AKP Grup Başkan Vekili **Bekir BOZDAĞ**'ın "Kamu kurumları ve ortaöğretime yönelik bir çalışmamız, böyle bir niyetimiz yok. Anayasaya açık açık yazdık. Buna rağmen hala bu noktada sorgulama yapanlar var. Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı, başka haberlerden de anlaşılıyor. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin, iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum." dediği, gazetecilerin basında yer alan fotoğrafları görüp görmediğini sormaları üzerine Bekir BOZDAĞ, " Gördüm. Daha önce de gördüm. Hepsi yalan çıktı." diye yanıtladığı,

Çok sayıda sağlık personelinin türbanla görev yaptıkları hususunun basına yansımasından sonra TBMM'de bu konuyla ilgili olarak verilen bir soru önergesine yanıt veren Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**'ın, basına

yansıyan fotoğrafları kendisinin de gördüğünü, yerel yönetimlerin, vali ve kaymakamların görevlerinin bilincinde olduklarını, Anayasa değişikliği sonrasında farklı bir hava estirilmeye çalışıldığını söyleyerek "Türkiye'de son zamanlarda Anayasa değişikliği ile nerede, nasıl çekildiği belli olmayan, mekanı bile anlaşılmayan birtakım haberler yer alıyor. Devlet gazete haberleri ile yönetilmez. Bizim kamuyla ilgili tavrımız açık ve nettir. Ülkeyi yönetirken birtakım provokasyonlara gelmeyiz. Hiç kimsenin de provokasyonlara gelmemesini söylüyorum" diye açıklama yaptığı,

Yurdun muhtelif yerlerindeki çok sayıda sağlık kuruluşunda doktor, hemşire vb, kamu görevlilerinin türbanlarıyla görev yaptıklarının basına yansımasından sonra Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Orhan Gümrükçüoğlu imzasıyla 7 Şubat 2008 tarihinde bir genelge yayınlandığı, bahse konu genelgede; "…Sağlık kurum ve kuruluşlarımızın huzur ve sükunet içersinde hizmet verebilmesi ve mahremiyet haklarının korunması için kurum/kuruluş sahasında fotoğraf ya da kamera çekimi yapılmaması, kurum/kuruluş amirinin onayı ve geçerli bir gerekçe olmadan bu tür faaliyetlere izin verilmemesi…." talimatı verilerek, sağlık kurumlarındaki yasadışı uygulamaların gizlenmesine çalışıldığı,

Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**'ın Anayasa ve Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinde yapılacak değişiklikten sonra, tıp fakültelerinin 6. sınıfında okuyan 'intern' denilen stajyer doktorların da başörtüsü takabileceklerini söylediği, **(Ek. 175)**

Belirlenmiştir.

f- Adalet ve Kalkınma Partili yerel yöneticiler ile partinin il, ilçe ve belde teşkilatı yöneticilerinin laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri

1) 2004 yılında yapılan mahalli idareler seçimi sırasında Niğde Ulukışla İlçe teşkilatı il genel meclisi üye adayları **Ali Uğurlu, Kamil Ünal, Mustafa Burna** ile belediye başkan adayı **Ali Tekin**, Cumhuriyet dönemi kastedilerek üzerine *"İktidarla el ele-84 yıllık karanlığa son"* yazılan araçla seçim propagandası yaptıkları, **(Ek.132)**

2) Samsun ili Gazi Beldesi Belediye Başkanı Adalet ve Kalkınma Partili **Süleyman Kaldırım**'ın önsöz yazdığı *'Muhtasar İlmihal-Resimli Namaz Hocası'* adlı *"gözleri ve ayakları sağlam olmayanların cuma namazı kılamayacağı, insan pisliğinin 3.2 gramdan fazlasının namaza mani olduğu, 'ah' diye inlemenin, saç ve sakal taramanın da namazı bozduğu"* gibi dini kuralların anlatıldığı 190

sayfalık kitabın ilköğretim okulu öğrencilerine 2005 yılı Eylül ayında bedava dağıtıldığı, **(Ek.133)**

3) Dinar İlçesi'nin ilahiyat kökenli Belediye Başkanı Adalet ve Kalkınma Partili **Mustafa Tarlacı**'nın, 2005 yılı Ramazan ayı boyunca 8 camide teravih namazı kıldırdığının öne sürülmesi üzerine Valiliğin, buna izin veren 8 cami imamı hakkında soruşturma açtırdığı, **(Ek.134)**

4) Adalet ve Kalkınma Partisi İzmir Yönetim Kurulu Üyesi Avukat **Ayşe Yüreklitürk**'ün İzmir İl Genel Meclisi'nin 2005 yılı Aralık ayında yapılan toplantısına türbanla gelerek, Adalet ve Kalkınma Partili meclis üyelerinin arasına oturduğu, bu tutumunun ağır tartışmalara sebebiyet verdiği, **(Ek.135)**

5) Başkanlığını APK'li **Ahmet Genç**'in yaptığı Eyüp Belediyesi'nce, 2005 yılında ÖSYM'nin yaptığı Kamu Personeli Seçme Sınavı'yla alacağı zabıta memurları için imam-hatip mezunu olma şartı getirdiği, **(Ek.136)**

6) Adalet ve Kalkınma Partili Eyüp Belediye Başkanı **Ahmet Genç**'in, 2006 yılında 10.000 adet bastırdığı *"…Örtünmemek elbette dinden çıkmak değildir. Sadece günahkar olmaktır. Ancak başörtülüye eğitim ve sosyal sahalarda reva görülen muamele, sadece zulüm ve haksızlık olarak değerlendirilemez. Aynı zamanda İslam dinini hatırlatan her şeye düşmanlıktır. Din ve vicdan özgürlüğüne açık bir müdahaledir"* görüşlerini içeren *"Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed"* başlıklı broşür ile Diyanet İşleri Başkanlığının *"Hz. Peygamberin Örnek Hayatı"* isimli kitabını okullarda izinsiz olarak dağıttığı, **(Ek.137)**

7) Adalet ve Kalkınma Partili Eyüp Belediye Başkanı **Ahmet Genç'**in 2006 yılı ramazan ayında Eyüp Sultan Cami bahçesine kurulan ramazan çadırına 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 87. maddesine aykırı olarak ismini ve sıfatını içeren afişler astırttığı, tutanak tutulduğu, **(Ek.138)**

8) Başkanlığını AKP'li **Mehmet Demirci**'nin yaptığı Tuzla Belediyesince, 2006 yılında evlenen çiftlere üzerinde belediyenin ambleminin de yer aldığı şeriat hükümlerine göre yaşamalarını ve bunun için cihat yapmalarını öneren Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof Dr Hamdi Döndüren tarafından yazılan *'Delilleriyle Aile İlmihali'* isimli kitabın dağıtıldığı, **(Ek.139)**

9) Başkanlığını AKP'li **Ahmet Misbah Demircan**'ın yaptığı Beyoğlu Belediyesi'nin, 2006 yılında ilköğretim öğrencilerine trafik kurallarını öğrenmesi amacıyla dağıtmak için kendisini *"hoca"* ve *"ilahiyatçı"* olarak isimlendiren Halis Ece'ye hazırlattığı ve önsözünü Belediye Başkanı **Ahmet**

Misbah Demircan'ın yazdığı *"Çocuklara Trafik Bilgileri ve Eğitimi"* adlı trafik rehberinde, kazaların "takdir-i ilahi" olduğunu belirtilerek, "*Trafik kazaları kader değildir teraneleri, bizim tevhid, birlik esası üzerine kurulu inançlarımıza aykırı"* denildiği, **(Ek.140)**

10) Başkanlığını AKP'li **Hüseyin Turan**'ın yaptığı Silivri Belediyesince 2006 yılında belediye adına özel olarak bastırılan ve M.Ertuğrul Düzdağ tarafından yazılan önsözünde Atatürk'ün kişiliğine, ilke ve devrimlerine ağır saldırılar yapılan Mehmet Akif Ersoy'un *"Safahat"* isimli kitabın ilçedeki tüm lise öğrencilerine bedava dağıtmak üzere belediyeye ait taşıtlarla okullara getirildiği ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce dağıtım izni bulunmayan kitapların bir kısmının lisedeki öğrencilere dağıtımının yapıldığı, **(Ek.141)**

11) AKP'li Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı **İbrahim Karaosmanoğlu**'nun, 2006 tarihinde üzerinde kartviziti ve AKP logosu bulunan 5.000 adet Kuran-ı Kerim'i Büyükşehir amblemini taşıyan çantalar içerisinde belediye personeli aracılığıyla kentte dağıttırdığı, **(Ek.142)**

12) AKP'li Bolu Belediye Başkanı **Alaaddin Yılmaz**'ın 2004 yılı Kasım ve Aralık aylarında belediyenin görevleri içerisinde bulunmadığı halde belediye ait otobüsü seyyar mescit haline dönüştürdüğü ve bu eylemi nedeniyle hakkında soruşturma izni verildiği, **(Ek.143)**

13) Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı tarafından 2006 yılında Kurtuluş semtinde, üzerinde 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 87. maddesine aykırı olarak *"Hoş geldin Ya Şehr-i ramazan", "Adalet ve Kalkınma Partisi", "Gençlik Kolları", "Her şey Türkiye için", "Adalet ve Kalkınma Partisi Gençlik Kolları Ankara İl Başkanlığı İftar Çadırı"* yazıları ile Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi ve genel başkanının dört ayrı fotoğrafı bulunan iftar çadırı açıldığının belirlendiği, **(Ek.144)**

14) Konya'nın Seydişehir ilçesinde, 18 Mart Çanakkale Şehitleri'ni Anma Günü nedeniyle düzenlenen şiir ve müzik yarışmasında birinci olan imam hatip lisesi öğrencilerine ödüllerinin verilmesi için okul bahçesinde düzenlenen törende konuşma yapan AKP'li Belediye Başkanı **İbrahim Halıcı**'nın *''Ben de bu okulda okudum. O dönem okul çok kalabalıktı, şimdi azalmış.* ***İnşallah bütün okullar imam hatip olacak''*** dediği, **(Ek.145)**

15) Denizli Endüstri Meslek Lisesi'nde sınıf tahtasına ***"şeriat gelecek, zulüm bitecek"*** diye yazan ve namaz kıldığı için derslere geç giren öğrencisi İmdat Niyaz'ı uyardığı için öldürülen Öğretmen Yusuf Batur'un bir caddeye

verilen ismi AKP'li Denizli Belediye'si tarafından *"Meclis Caddesi"* olarak değiştirildiği, adının yazılı olduğu tabelaların yerinden söküldüğü,

Yusuf Batur'un eşi Ümmühan Batur'un söz konusu idari işlemin iptali için Denizli İdare Mahkemesine açılan dava sonucunda hukuka aykırı meclis kararının iptaline karar verildiği, **(Ek.146)**

16) Adalet ve Kalkınma Partisi Konya Milletvekili Halil ÜRÜN'ün danışmanlığını yürüten **Ahmet Şükrü KILIÇ**'ın; türbanlı olduğu için 28 Şubat döneminde görevine son verildiği bildirilen eşi Nilgün Kılıç'ın Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2003 Yılı Kasım ayında yapılan büyük kongresinde MKYK üyeliğine seçilmesini *"işte 28 Şubat'ın rövanşı diye ben buna derim"* şeklinde değerlendirdiği, **(Ek.147)**

17) "Türbanlı Belediye Başkanı da olmalı" çıkışıyla adı sıkça gündeme gelen AKP'li Isparta Belediye Başkanı **Hasan BALAMAN**'ın İlköğretim öğrencilerine içinde Said-i Nursi propagandası yapılan bir kitap dağıttığı, ***'Küçük Gezgin, Güller Ve Halılar Diyarı Isparta'da' adlı kitapta Said-i Nursi için 'keskin zekası, harikulade hafızası yüzyılın mütefekkiri'*** gibi övücü ifadeler kullanıldığı, belediye tarafından Bahattin ATAK'a hazırlatılan kitabın Ülkü İlköğretim Okulunda 200 öğrenciye verildiği, **(Ek.172)**

18) AKP'li Isparta Belediye Başkanı **Hasan Balaman**'ın Isparta Müftülüğü tarafından düzenlenen 'Hafızlık Taç Giyme Töreninde' yaptığı konuşmada; ***"… böyle bir şey olmaz. Yasak her yerden kalkmalı (…) başörtülü bir kadın da belediye başkanı, daire başkanı olabilmeli (…) imam hatipli bir kişinin hırsız veya uğursuz olduğu görülmemiştir."*** dediği, **(Ek.129**)

Tespit edilmiştir.

g- Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetlerinin laiklik ilkesine aykırı diğer eylemleri

1) Milli Eğitim Bakanlığı'nın, 13.8.1999 gün ve 23785 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *''Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği"*nde değişiklik yaparak 30 dan fazla maddesini değiştirdiği, Yönetmeliğin 42. maddesinde yapılan değişiklikle ilköğretim müfettişlerinin görev alanının yeniden belirlendiği, düzenleme ile *"Milli Eğitim Yayınevleri ile öğretmenevleri, halk eğitim merkezi ve akşam sanat okullarıyla bunlara bağlı kurslar, çıraklık eğitim merkezleri, eğitim araçları ve donatım merkezi ve akşam sanat okulu müdürlükleri, rehberlik ve araştırma*

*merkezleri ve sağlık eğitim merkezleri, hizmetiçi eğitim enstitüleri ve akşam sanat okulları ile hizmet içi eğitim merkezleri, spor ve izcilik merkezleri, gençlik ve izcilik eğitim tesisleri, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kuran kursları, dernek ve vakıflarca açılan ve bakanlığın denetimi ve gözetimi altında bulunan gerçek ve tüzelkişilere (şirket) ait öğrenci yurtları''*nın denetim görevinin ilköğretim müfettişlerinden alındığı, Yönetmelik değişikliği sonucu ilköğretim müfettişlerinin denetim alanlarının *''Okulöncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları, özel eğitim gerektiren çocuklar için açılmış ilköğretim seviyesindeki okullar ve sınıflar, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, ilköğretim seviyesinde açılan öğrenci yetiştirme kursları, özel öğretim kurumlarına bağlı, ilköğretim seviyesindeki dershane, kurs, etüt eğitim merkezleri ve okulları, valilikçe uygun görülen bakanlığın gözetimi ve denetimine tabi diğer okul/kurumlarda inceleme ve soruşturma işleri.''* ile sınırlandırıldığı, böylece Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Kuran kursları ile vakıf yurtlarının denetiminin ilköğretim müfettişlerinin görev alanından çıkarılarak, Kuran kurslarını denetleme görevinin Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı murakıplara bırakıldığı,

Danıştay'ın yönetmelik değişikliğini iptal etmesi üzerine, yönetmelikte yeniden bir değişiklik yapıldığı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı ilköğretimin 5. sınıfını bitiren öğrenciler için açılan yaz Kuran kursları ilköğretim müfettişlerinin denetim kapsamına alınırken diğer Kuran kursları ile dernek ve vakıflarca açılan öğrenci yurtlarının yine denetim kapsamı dışında tutulduğu, **(Ek.148)**

2) Milli Eğitim Bakanlığı, Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği'nde 2006-2007 öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere İmam Hatip Lisesi öğrencileriyle ilgili önemli bir düzenleme yaparak, İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencileri ya da mezunlarının, Açık Öğretim Lisesinde bir dönem öğrenim gördükten sonra Öğrenci Seçme Sınavı'nda (ÖSS) istedikleri alandan sınava girebilmelerine olanak tanındığı, Yönetmeliğin 14 Aralık 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği,

14.12.2005 tarih ve 26023 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliğinin bazı maddelerinin yürürlüğünün durdurulması ve iptali istemiyle YÖK tarafından açılan davada Danıştay 8. Dairesi 7.2.2006 gün ve 2005/6384 Esas sayılı kararla istemi yerinde görerek yürütmenin durdurulması kararı verdiği, Milli Eğitim Bakanlığının bu karara kadar yapılan yeni kayıtların geçerli ocağına dair işlemin de iptali amacıyla YÖK tarafından açılan davada

Danıştay 8. Dairesi 7.6.2006 gün ve 2006/1249 Esas sayılı karar ile işlemin yürütmesinin durdurulmasına hükmettiği, **(Ek.149)**

3) 8.11.2003 tarihli resmi gazetede yayımlanan *"Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik"*in 15. maddesinin kaldırıldığı, kaldırılan madde hükmünün *"Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak"* şeklinde olduğu, **(Ek.150)**

4) Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle veto edildiği, **(Ek.151)**

5) Milli Eğitim Bakanlığının (MEB), Şubat 2002 tarihli Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Merkezi Sistem Sınav Yönergesi'ni yenileyerek Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS), devlet parasız yatılılık ve bursluluk, açık öğretim okulları, motorlu taşıt sürücü adayları sınavlarıyla resmi, özel kurum ve kuruluşlarla imzalanan protokollere göre yapılan seçme, yerleştirme, atama, görevde yükselme, unvan değişikliği ve benzeri sınavlarla ilgili esasları yeniden düzenlediği, mevcut yönergede MEB'in yaptığı merkezi sınavlara adayların girebilmesi için *'baş açık'* olması gerektiği belirtilirken, Mayıs 2006-2584 sayılı Tebliğler dergisinde yayımlanan 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi'nde bu ifadenin kaldırıldığı, mevcut Yönergenin 10/ı maddesinde yer alan ***"Tüm sınav görevlilerinin, yürürlükteki mevzuata uygun kılık ve kıyafet ile görevlerine gelmelerini, örgün ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören adayların merkezi sistem sınavlarına <u>başı açık,</u> temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle girmelerini sağlamak"*** maddesi, yeni Yönergenin 11/i maddesi ile ***'Adayların temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle sınava girmelerini sağlar'*** ifadesiyle değiştirildiği,

Eğitim-İş'in, Milli Eğitim Bakanlığının 19.4.2006 gün ve 5855 sayılı Merkezi Sistem Sınav Yönergesi'nin 11/i hükmünün iptali amacıyla açtığı dava sonucu, Danıştay 8. Dairesinin 3.8.2006 gün ve 2006/3481 Esas sayılı hükmü ile *"Kararda, dava konusu yönerge ile yürürlükten kaldırılan Milli Eğitim Bakanlığı Merkezi Sınav Yönergesinin, Sınav Görevlileri ve Sorumları başlıklı 10. maddesinin Bina Sınav Komisyonu Kuruluşu ve Görevleri bölümünün (ı) bendinde yer alan; "Tüm sınav görevlilerinin, yürürlükteki mevzuata uygun kılık ve kıyafet ile görevlerine gelmelerini, örgün ilk ve orta öğretim kurumlarında öğrenim gören*

adayların merkezi sistem sınavlarına başı açık, temiz, düzenli ve aşırılığa kaçmayan bir kıyafetle girmelerini sağlamak" hususunun bina sınav komisyonunun görevleri arasında sayıldığı, dava konusu olan ve eski düzenlemeyi yürürlükten kaldıran yeni yönergede aynı başlığı düzenleyen 11. maddesinin (i) bendinde ise, Sınav Komisyonuna "sınava başı açık" girilmesinin sağlanması görevinin yüklenmesinin eksik bırakıldığı, yeni yönergeden "başı açık" ibaresinin "çıkarılarak soyut ve genel ifadelere" yer verilmesinin," hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle sözü edilen yönergenin 11/i maddesinin iptaline karar verdiği,

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun, Danıştay 8. Dairesi'nin kararına MEB'in yaptığı itirazı da reddettiği, **(Ek.152)**

6) 7.12.2004 günü yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası *"gayrisıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek"* görevini belediyelere, belediye sınırları dışında ise 5320 sayıl İl Özel İdaresi Kanununun 7. maddesi mucibince *"İl Özel İdaresi"*ne verdiği,

24.11.2004 tarih ve 5259 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 4.7.1934 gün ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 6, 7, 8, 12. maddeleri, 8.6.1942 gün 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun 3. maddesinin a bendi, 14.6.1989 tarih ve ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişikliklerle içkili yerlerin ruhsatlandırılması görevinin belediye ve il özel idarelerine verildiği, yasalarda yapılan bu değişiklik üzerine İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hazırlanarak 10.8.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandığı,

İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 14.10.2005 gün ve 82663- 2005/107 sayılı genelgesinde; *"10.8.2005 tarih ve 25902 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin 29. maddesine göre içkili yer bölgesi mülki amirlerin genel güvenlik ve asayiş durumu hakkındaki görüşü doğrultusunda belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediye meclisince, bu sınırlar dışında il genel meclisince tespit edilecektir. Ancak, içkili yer bölgesinin bir belediye sınırı dahilinde birden çok alanda tespit edilmesine engel bir husus yoktur. Bununla beraber, içkili yer bölgesi adres ve nokta işyeri olarak değil bölge olarak tespit edilmelidir. Dolayısıyla işyeri ve adres bazında içkili yer bölgesi tespitinin yapılması Yönetmeliğin genel düzenlemesine ve bölge tespitinden beklenen amaca*

aykırıdır. Çünkü bar, gazino, pavyon vb içkili eğlence yerlerinde, gerek müşterilerin gerekse işyeri çalışanlarının sebep olduğu çeşitli asayiş olaylarının meydana gelmesi veya yüksek sesle müzik yapılması gibi nedenlerle çevreye rahatsızlık verildiğinden, bu gibi yerlerin kolluk veya zabıtaca sürekli kontrol ve denetim altında bulundurulması gerektiği için bölgesel tespit yapılması esas alınmıştır. Diğer yandan, gerek imar planında gerekse şehir planlarında park alanları, okul bölgeleri, spor alanları, kültürel merkezler yanında oyun ve eğlence merkezlerinin açılabileceği alanların da belirlenmesi, hem şehrin düzenli gelişimini, hem de kişilerin yaşam alanlarında huzurlu ve güven içerisinde bulunmalarını sağlayacaktır. Bu çerçevede, kişilerin huzur ve sükunu ile beden ve ruh sağlığını temin edecek bir çevre oluşturulması, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin daha etkin bir şekilde kontrollerinin yerine getirilmesi esas alınarak, bu tür iş yerlerinin özellikle konut ve yerleşim alanları ile gürültüye duyarlı kurumların bulunduğu yerlerde açılmaması, bunların şehir içerisinde veya yakınında konutlardan ayrılmış, özel olarak bu şekilde faaliyet gösteren işletmelere tahsis edilmiş, alt yapısı, ulaşım hizmetleri buna göre yapılmış ayrı bir bölgede, tarihi kültürel ve turistik özellikler taşıyan cadde ve sokaklarda veya içerisinde sadece işyerlerinin bulunduğu iş merkezi, pasaj gibi yerlerde açılabilmesine yönelik bölge tespitlerinin yapılması sağlanmalıdır. Bu itibarla içkili yer bölgesi tespiti yapılırken, Yönetmelikte yer alan hükümler dışında yukarıdaki açıklamalarında dikkate alınarak, işletmelerden gelen içkili yer bölgesine dâhil edilme taleplerinin her işletme için değerlendirilmesi yerine toplu olarak ve bölgesel çapta ele alınması hususuna dikkat edilmelidir. Ayrıca daha önce içkili yer bölgesi olarak tespit edilen bölgelerin kaldırılması veya daraltılması yoluna gidilmesinde de işletmelerin kazanılmış haklarına uyulması gerekmektedir." denildiği,

Yapılan bu düzenlemeler üzerine Belediyelerin, Yönetmeliğe ve Yönetmeliğe aykırı çıkarılan genelge hükümlerine göre işlemler yaptığı, *"ruhsat iptali, yeni ruhsat verilmemesi, eğlence vergisi ve hafta tatili ruhsat harcı artırımına gidilmesi, içkili yerlerin kent dışındaki alanlarda toplanmalarına zorlanmaları"* uygulamalarının başlatıldığı, içki içilmesi ve satılmasını kısıtlama kampanyasına dönüştürüldüğü, resmi kurumlara ait sosyal tesislerde içki yasağı uygulamasına başlandığı,

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 14.10.2005 tarihli genelgesinin iptali amacıyla Ankara Barosu'nun açtığı davada, Danıştay 8. Dairesi 7.3.2007 gün ve 2005/6261 Esas, 2007/1246 Karar sayılı hükmü ile; genelgenin Bakanlar Kurulu'nca 10 Ağustos 2005'te çıkarılan *'İşyeri Açma ve Ruhsatlarına Dair Yönetmelik'*e aykırı hükümler içerdiğini, genelgede içkili yerler için *"konut ve yerleşim alanlarında, konutlardan ayrılmış, özel olarak bu şekilde faaliyet gösteren işletmelere tahsis edilmiş, altyapısı, ulaşım*

hizmetleri buna göre yapılmış ayrı bir bölge" tanımları yapılarak, üst hukuk normu olan yönetmelikte sayılmayan kısıtlamalara yer verildiği, genelgenin sadece yasal değişiklikleri açıklamaya yönelik olarak çıkarılma amacının aşıldığı, içkili yer bölgesiyle ilgili yönetmelikte olmayan yeni kısıtlamalar getirilmesinin, üst hukuk normlarına aykırı olduğu gerekçeleriyle genelgeyi hem içerik, hem de şekil açısından iptal ettiği, **(Ek.153)**

7) Sağlık Bakanlığı'nca hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı'nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü, **(Ek.154)**

8) Devlet Planlama Teşkilatı'nın 9. Kalkınma Planı hazırlıkları kapsamında oluşturulan Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonun taslak raporunda, **"zekat" sisteminin özel kurum ve teşkilatına kavuşturulması, bu amaçla *"Zekat Mağazalar Zinciri"* oluşturulması** önerisinde bulunulduğu, **(Ek.155)**

9) 13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun "Mükellefler" başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrasında; "Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; <u>cemaatler ise vakıf sayılır</u>." hükmü getirilerek, cemaat kavramının yasalara girdiği, **(Ek.156)**

10) Diyanet İşleri ile Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetiminde yaz Kuran kurslarının açılması, halen Diyanet'in kış aylarında düzenlediği Kuran kurslarına gitmek için gereken ilk ve ortaöğretimi bitirmiş olma, yani 15 yaş ve yaz aylarında aranan 12 yaş sınırı şartının kaldırılmasının öngörüldüğü yasa teklifinin TBMM Başkanlığı'na sunulduğu, **(Ek.157)**

11) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 14.12.2005 gün ve 26023 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *"Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği"*nin amaçlarının açıklandığı 5/a maddesinde; *"İlköğrenimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılan, mezun olan ve yüksek öğretimden ayrılan veya mezun olanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı vererek eğitim-öğretim imkanı sağlamak"*, Diploma başlıklı 35. maddesinde; *"Lise'den mezun olanlara, bitirdikleri program türüne göre diploma verilir."* Kılık ve kıyafet başlıklı 45. maddesinde *"Sınavlarda kılık-kıyafetin, öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde*

sade ve temiz olması esastır. hükümleri getirilmiş, böylece açık öğretimin kural, örgün öğretim ise istisna haline getirilerek, meslek lisesi mezunlarına (imam-hatip lisesi) çift diploma edinmeleri suretiyle üniversiteye girişte 1999 yılından beri uygulanan meslek liseleri ve düz lise mezunları arasında uygulanan katsayı uygulamasının bertaraf edilmesi imkanının sağlandığı, ayrıca öğrencilerin türbanlı, sakallı olarak derslere devam etmeleri olanağının tanındığı,

Bahsedilen Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve Eğitim-Sen'in Danıştay 8. Dairesine dava açtıkları,

Danıştay 8. Dairesi Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının açtığı davada 7.2.2006 tarihli karar ile dava konusu edilen Yönetmelik maddelerinin yürütmesini durdurduğu, 7.3.2007 gün ve 2005/6384 Esas, 2007/1259 sayılı karar ile de Yönetmeliğin 5/a, 15/b-c, 18/c, 20/b-e, 25/2, 26/b, 26/son paragraf, 32/2 ve geçici 4. maddelerini iptal ettiği, Eğitim-Sen tarafından açılan davada da 7.3.2007 gün ve 2005/6465 Esas, 2007/1257 sayılı karar ile; Yönetmeliğin 5/a, 15/b-c, 20/b-e, 25/2, 26/b ve son paragraf, 32/2 ve geçici 4. maddenin iptaline karar verildiğinden yeniden karar verilmesine yer olmadığına, 22, 45, 46/1, 35/d, 41. maddelerinin ise iptaline karar verdiği,

Milli Eğitim Bakanlığının, Danıştay 8. Dairesinin 7.2.2006 tarihinde verdiği Yönetmeliğin dava konusu edilen maddelerinin yürürlüğünün durdurulması kararını etkisiz kılmak amacıyla 1.3.2006 tarihinde, Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra açık öğretim liselerine kayıt yaptıranların kazanılmış haklarının korunacağını duyurduğu, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bu idari işlemin de hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açtığı davada Danıştay 8. Dairesi 7.6.2006 gün ve 2006/2349 Esas, 2006/1249 Karar sayılı hükümle ile 1.3.2006 tarihli işlemin de yürütmesinin de durdurulmasına karar verdiği,

Buna karşın, 24.6.2007 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı'nca (MEB) düzenlenen açıköğretim lisesi sınavlarına bazı öğrencilerin türbanla katıldıkları,

Alanya'daki Açık Lise sınavlarına türbanla girenleri rapor eden ve buna izin veren okul müdürleri hakkında suç duyurusunda bulunan 3 öğretmen hakkında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğünce soruşturma açıldığı, konuyu araştıran Milli Eğitim Müdürlüğü Müfettişleri, şikayete konu olan müdürler için yapılacak herhangi bir işlem olmadığına karar verdikleri, Alanya

Kaymakamlığının da müfettiş raporları doğrultusunda şikayetin işleme konulmaması yönünde karar aldığı, bunun üzerine Antalya Milli Eğitim Müdürlüğünün şikayetçi olan 3 öğretmen için 'toplu dilekçe verdikleri iddiasıyla' valilikten soruşturma izni aldığı, öğretmenler hakkında görevlendirilen müfettişlerce soruşturmaya başlandığı, **(Ek.158)**

12) Üniversitelerde türban yasağının kaldırılması ve diğer yandan serbestliğin tüm kamusal alana taşınması tartışmalarının yapıldığı 2008 yılı ocak ayı içinde yapılan açık öğretim lisesi sınavlarına başta Ankara olmak üzere, Erzurum, Edirne, Denizli, Konya ve İzmir' de çok sayıda öğrencinin sınavlara türbanla girmesinin sağlandığı, hatta bu öğrenciler arasında çarşaflı kişilerin de sınava alındığı,

Denizli ve Ankara Cumhuriyet Lisesi'nde yapılan Açık İlköğretim Okulu sınavlarında salona başörtüleriyle alınan bazı öğrencilerin, sınavın başlamasına dakikalar kala görevlilerce dışarı çıkarıldıkları, ancak öğleden sonra yapılan sınavlara ise alındıkları,

Ankara Sincan İmam Hatip Lisesi'nde, 13 Ocak 2008 Pazar günü yapılan Milli Eğitim Bakanlığı Açık İlköğretim Okulu sınavına türbanlıların hatta "çarşaflı" bir kişinin alındığı, bu hususta herhangi bir işlem yapılmadığı, okul ya da milli eğitim müdürlüğü yetkililerinin duruma herhangi bir müdahalesinin olmadığı, **(Ek.159)**

13) Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbestçe takılmasına olanak sağlamak üzere Anayasanın 10'ncu ve 42'nci maddelerinde değişiklik yapılmasını içeren kanun teklifinin Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partili milletvekillerinin imzalarıyla, aynı amaca yönelik olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunun Ek 17'nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin ise her iki partili yedi milletvekilinin imzalarıyla 29.01.2008 ve 30.01.2008 tarihlerinde TBMM'ne sunulduğu, 2547 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmasına ilişkin kanun teklifinde Adalet ve Kalkınma Parti Milletvekilleri **Bekir Bozdağ, Sadullah Ergin, Nurettin Canikli, Mustafa Elitaş ve Nihat Ergün**'ün imzalarının bulunduğu, **(Ek.160)**

14) Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN'ın Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ali İlker GÜMÜŞELİ'nde başkan yardımcılığı görevinden Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK'le izlenen çizgide uyuşamadıklarından ayrıldıkları, müfredat konusunda işinin ehli olmasına değil, talimatla kitap onaylayıp onaylamayacağına bakılarak kurula üye atandığı, bunun da günün koşullarından, bilimsellikten, çağdaşlıktan ve Atatürkçülük'ten uzak öğelerle dolu kitapların çıkmasına yol açtığı, Talim Terbiye Kurulu'na

danışılmaksızın tepeden inme bir yöntemle MEB Personel Genel Müdürü Remzi KAYA tarafından kurula üye görevlendirildiği, yine Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen'e üye olanlar arasından seçildiği, okutulan kitapların ve müfredat içeriğinin eksik ve yanlışlarla dolu olduğu, Türkçe kitapların da sihir, peri, büyü gibi soyut ve gerçekten uzak kavramlara yer verilirken devrim tarihi ve Atatürkçülük dersinin içeriğinin ise Osmanlı yanlısı bir tutumla verildiği,**(Ek.173)**

Belirlenmiştir.

3- İç Hukuk ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Siyasi Parti Kapatma Davalarında Esas Aldığı Ölçütler de Nazara Alınarak Eylemlerin Değerlendirilmesi

Laiklik gerek Anayasa Mahkemesi, gerekse İHAM'ne göre, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin değişmez ve temel ilkelerinden birisi olup; hukuk ve insan haklarına verilen önem ile aynı karede yer almaktadır. Bu ilkeye saygı duymayan hiçbir hareket kabul edilemez ve koruma göremez(RP/Türkiye Daire Kararı, Kalaç/Türkiye kararı)

Batıda laisizm ruhban sınıfına karşı halkı korumak, ruhban sınıfının iktidarına son vermek için geliştirilmiş bir ilkedir. Yüzlerce yıl süren mücadeleler ve deneyimlerden sonra tartışma konusu olmaktan çıkarılıp genel bir kabul gördüğünden, bazı batı anayasalarında laikliğe ağırlıkla yer verilmesine gerek bile duyulmamıştır. Türkiye, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan milletler arasında laiklik ilkesini Anayasasına alan ilk Cumhuriyet olduğundan, laiklik Türkiye Cumhuriyetinin esasını oluşturmakla, diğer devrimler de bu ilkeler üzerine yapılandırılmış olup, ilk ve yeni olan bu ilkenin daha çok korunması gerekmekle Türkiye'deki laisizm, batıdakinden farklı ve yaşamsal bir yapıya sahip bulunduğundan, toplumca içselleştirildiğinden Türkiye'nin bu tehdit ve tehlikeler karşısında gerekli koruma önlemlerini alma hakkı bulunmaktadır. Bu noktada davalı partinin dinsel simgelere getirilen yasağın sadece Türkiye ile sınırlı olduğuna ilişkin iddiası yanıltıcıdır. Batıda da her devlet kendi toplumunun kamu düzeninin gereklerine göre tedbirler almak ve uygulamak durumundadır. Nitekim Avrupa'da en fazla Müslüman nüfus barındıran devletlerden Fransa'da türbanı okullarda ve kamusal alanda yasaklamıştır. Almanya'da bazı eyaletlerde yasaklanmış, diğer bazı eyaletlerde de yasaklanması tartışılmaktadır. İsviçre ve Belçika'da da benzer yasaklar

vardır ve en son İspanya ve Hollanda'da türbanın belli alanlarda yasaklanmasına karar verilmiştir.

Siyasal İslam, yalnızca kişi ile tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayıp, devlet ve toplum düzenini de kapsamına alma iddiasında olmakla, totaliterdir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinde siyasal İslam'ı esas alan partilerin Avrupa'daki Hıristiyan demokrat partilerle benzerliği söz konusu değildir.

Türkiye'de siyasal İslamcı akımların ve aynı esasa dayalı politikalarıyla davalı siyasi partinin nihai amaçlarının hukuk devleti yerine, dini esaslara dayalı bir devlet sistemi kurmak (şeriat) olduğu görülmüştür. Bu amaca ulaşıncaya kadar "takiyye" yöntemini kullanacakları kendi ifadeleriyle açıklanmaktadır. Tabanlarından gelen baskı karşısında sabır ve itidal tavsiyeleri bunun işaretidir. Oysa şeriat düzeni Anayasa, İHAS ve buna bağlı olarak Avrupa kamu düzeni ile hiçbir biçimde bağdaşmamaktadır.

Bu yolda siyasal İslam'ın ya da Türkiye'ye giydirilmek istenen "ılımlı İslam" modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür.

Şeriat, Müslümanların kendi aralarındaki ve diğer dinlere mensup olanlarla arasındaki ilişkilere uygulanan bir hukuk sistemidir (RP/Türkiye Kararı). İslam'ın düzenleyici kuralları çok hukukluğu (ceza hukuku, devletler hukuku, aile hukuku, miras hukuku alanlarını) kapsadığı gibi; insanın sosyal yaşamının (kişinin giyinmesi, evlenmesi, boşanması, karşı cinsle her türlü beşeri ilişkisi) şeklini de belirler. Diğer bir anlatımla, dünyevi ilişkilerde de belirleyici olması şeriata göre bir zorunluluktur. Sonuçta statik kurallar bütünü şeriat total bir sistemdir. Özü itibarıyla da baskıcıdır ve demokrasi, insan hakları düşüncesiyle bağdaşmaz.

Anayasamız ile partiler siyasal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmiş ise de, siyasi partiler için Anayasa'ya sadakat yükümlülüğü de öngörülmüştür. Bu bağlamda Anayasa'daki özgürlükçü demokratik düzenin temeli olan laiklik ilkesine bağlı olmayan diğer bir anlatımla anti-laik partiler yasaklanmış ve bu konuda kapatma yaptırımı benimsenmiştir. Bu yasaklama ve yaptırım, laik rejim için olası tehlikeler gözetildiğinde Almanya ve Avusturya'da Nazi Partisinin, İtalya'da Faşist Partinin yasaklanması kadar yasal ve hukuka uygundur.

Cumhuriyet öncesi dönemde İslami teokratik rejim tarafından diğer inanç topluluklarının toplumsal yaşamlarını düzenlemek için, şeriat hukuku çerçevesinde çok hukuklu bir sistem uygulanmıştır (RP/Türkiye Kararı). Davalı parti ileri gelenlerinin gerek siyasal alandaki söylemlerinde, gerekse eğitim ve öğretim programlarındaki uygulamalarında, Cumhuriyet öncesi döneme sıklıkla vurgu yapmaları; o döneme ait uygulamaların ve şeriata özgü çok hukukluluğun üstü kapalı olarak canlı tutulması ve yerleştirilmeye çalışılmasıdır.

Çok hukukluluğu ve İslami yönden sınırsız özgürlüğü savunmak, İslam'a yönelik pozitif ayrımcılıktır. Bu suretle devlet ve laik hukuk dışlanmaktadır. Sonuçta bu doğrultuda atılan adımlar yoğunlaştıkça İslami düzen ortaya çıkmakta ve laiklik de ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Bu bağlamda dinsel bir simge olan türbanın yükseköğretimde ve giderek tüm alanlarda serbestçe takılmasına yönelik politikalar, imam hatip okullarının sayısının arttırılması ve katsayı sisteminin kaldırılması gibi uygulamalar genel nüfusun ağırlıklı inanç yapısı gözetildiğinde İslam için bir pozitif ayrımcılıktır.

Laik devlet, yapısı ve değerleriyle dini hüküm ve kurallara bağımlı olmayan, bilimin esaslarına uygun ve din kurallarından bağımsız olarak her türlü düzenlemeyi yapabilen, din kurallarının yasa koyucuyu sınırlayamadığı devlettir. Bireyler de laik devletin koyduğu kuralların din kurallarına aykırı olduğunu ileri sürerek bu kurallar nedeniyle eğitim ve öğrenim haklarının engellendiğini ileri süremezler. Çünkü laik devlet fertlerin toplumsal yaşamdaki işlerini ilgilendiren konularda din kurallarıyla bağlı olmaksızın kamu düzeni ve yararını gözeterek serbestçe düzenleme yapabilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının başlangıç dâhil birçok maddesinde yer alan laikliği başka bir biçimde anlama ve yorumlamanın imkanı yoktur. Oysa başta davalı partinin genel başkanı ve bir dönem TBMM Başkanlığı da yapmış olan Bülent Arınç ve diğer parti ileri gelenlerinin *"anayasada laikliğin bir tanımının bulunmadığını,(…) Türkiye'deki laiklik uygulamasının Fransız laiklik anlayışına yakın olduğunu, oysa anglo sakson bir laiklik anlayışının Türkiye'nin laiklikle ilgili sorunlarını çözeceğini,(…) insanların laik olamayacağını, ancak devletin laik olabileceğini, kendilerinin dini inançları nedeniyle laik olmadıklarını"*, sıklıkla tekrarlamaktadırlar.(Ek.14) Burada dini inancı olanların laik olamayacaklarını vurgulamaktaki asıl amaç, laiklik ilkesini hukuksal yerinden uzaklaştırarak, inançsızlık- inanca dayalı bir ayrımcılık oluşturmaktır.

Ayrıca lâikliğin yanlış tanımlandığı iddiası, resmî daire ve üniversitelerde uygulanan türban ve başörtüsü yasağını hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyen, zulüm ve zorbalık olarak gösterilmesi, kamu düzenini bozacak nitelikte görülmüştür. Başbakanın ve davalı Partinin diğer üyelerinin bu ve benzeri söylemlerle dinsel konularda kişiler için sınırsız bir alan yaratmak ve bu ayrımcı yaklaşımla dinlere (sayısal çoğunluk gözetildiğinde İslam'a) serbest bir ortam sağlamak amacını taşımaktadır. Kişilerin dinsel konularda (ki İslam'ın dünyevi ve uhrevi tüm alanları kapsadığı gözetildiğinde) tam bir serbesti içinde olmaları demek, kişilere uygulanacak kuralların, benimsedikleri din ekseninde belirlenmesi anlamındadır. Bu ise kişiler yönünden laik devletin kurallarını dışlayıcıdır ve dini (İslam'ı), tartışmasız olarak kişilerin uhrevi değil tüm dünyevi ilişkilerinde de tek belirleyici unsur olarak kabul etmek anlamındadır.

Nitekim bir Yargıtay Başkanı, ülkede yaşanan gelişmeleri ve gidişatı da gözeterek yaptığı 2003 Yılı Adli Yıl açılış konuşmasında, *"…Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı…"* (Ek.2) şeklinde tespit yaparak sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerin gerçek siyasi amaçlarını ortaya koymuş, Başbakan Erdoğan, *"…Bu bir defa çirkin ve olumsuz bir yaklaşım, Bir defa özgürlükler farklı bir noktada olan kişinin özgürlük alanına, kadar o alana giremezsiniz. Siz bir dinin mensubuysanız, farklı bir dinin mensubunun olduğu alana giremezsiniz. İnancınızın gereği neyse, bu inanca saygı duymak yönetimlerin görevidir.(…) Kaldı ki, şu anda yaşanan süreçte gerek Türkiye'de, gerek Batı'da, gerek Dünya'da tamamıyla dinlere saygılı olan bir anlayışın egemen kılınması, aynı şekilde düşünceye ve örgütlenmeye saygılı yapıların, özgürlüklerin oluşmasına fırsat verilmesini devamlı olarak imkânını hazırlıyor. Biz de böyle bir gayretin içindeyiz …"* (Ek.2) şeklinde yanıt vererek, aslında din ve vicdan özgürlüğü konusundaki düşüncelerinin siyasal İslam'a sınırsız bir özgürlük alanı yaratmak olduğunu bir kere daha açıklıkla ifade etmiştir. Bu bakış açısı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve tüm parti ileri gelenlerinin söylem ve eylemlerine yansımış, devlet adeta bir inancın hüküm ve kuralları çerçevesinde yeniden biçimlendirilmeye, dönüştürülmeye çalışılmıştır. Nitekim türbanın Yükseköğretim kurumlarına girmesine olanak sağlayacak Anayasa değişikliğin yapıldığı 9 Şubat 2008 günü Almanya'daki resmi seyahati sırasında gazetecilerin "İslamiyet ile AB sürecini nasıl bağdaştırdığını" sormaları üzerine; "*…Farklı dinlerin mensuplarına bizler nasıl 'siz niçin dininizi bu kadar iyi yaşıyorsunuz ya da bu kadar hassasiyetle yaşıyorsunuz' deme hakkına sahip değilsek, bir Müslüman'ın da dinini yaşamasına kimse kalkıp 'sen niçin dinini bu kadar iyi yaşıyorsun, başarılı*

yaşıyorsun' deme hakkına sahip değildir. Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksın. Bu defansı uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok" (Ek.50.) demiş, 7 Mart 2008 tarihinde partisinin Uşak ilinde düzenlediği bir toplantıda kendisine "Af yok mu?" diye seslenen bir vatandaşa, *"..Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir.* ***Katili affetme yetkisi aslında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım…"*** demiştir. (Ek.165) Başbakan ilk söylemiyle, bir Müslüman'ın dininin emrettiği her şeyi serbestçe yapabileceğini, dini özgürlüklerin sınırsız olduğunu, ikinci söylemiyle de laik hukuk sistemini yok sayarak, adam öldürme suçuna şeriat hukukundaki 'kısas' uygulamasını ifade etmekte, "öyle olması gerekir" cümlesiyle de, sistemin şeriat hukukuna dönüşmesine olan özlem ve niyetini açığa vurmaktadır. Başbakanın bu yaklaşımlarına göre dini inancın bütün vecibeleri din ve vicdan özgürlüğü kapsamındadır ve kısıtlanamaz. Bu yoruma göre, özel ve kamusal yaşamın tümünü kapsama iddiasındaki İslam şeriatı için hiçbir kısıtlama öngörülemeyecek, ceza hukuku uygulamalarında da şeriat hukukunun kapıları açılacaktır. Bu bakış açısıyla türban bir dini vecibedir ve dini vecibelere kısıtlama getirilemez. Yine din kurallarının uygulanması dini vecibe (dini ödev) kabul edildiğinde, bu kuralların tüm özel ve kamusal alanlarında da (aile, miras, ceza, ticaret hukuku vb.) yaşanması talebi kendiliğinden ortaya çıkacak, aksini savunanlar yine İslam şeriatının yaptırımlarına maruz kalabilecektir.

Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42'nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda *'türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını* çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye'de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir.

Davalı parti, başta laiklik olmak üzere Cumhuriyetin bütün kazanımlarına karşı mücadeleyi esas alan, Milli Nizam Partisi, Milli Selamet Partisi, Refah Partisi ve Fazilet Partisi çizgisinin devamı niteliğinde siyasi bir oluşumdur. Ancak bu partilerin geçmişte kullandıkları radikal, anti-laik eylem ve söylemleri nedeniyle hukuki koruma görmemeleri ve bazılarının kapatılmaları gözetilerek, tarihi deneyimden ders alan bir grup tarafından kurulmuştur. Şeriat hedefine ulaşmada, demokrasiyi bir araç gören bu zihniyet, "gerçek amacını doksanlı yıllardan sonra dünyada küreselleşmenin

merkez güçlerinin ülkemiz ve bölge ülkeleri için ürettiği 'ılımlı İslam' ideolojisi ve onun siyasi hedefi 'Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) eşbaşkanları sıfatıyla söylemlerini insan hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim hakkı gibi asıl referansları olan şeriatla hiç bağdaşmayan kavramların arkasına gizlenerek" göstermişlerdir. Başta Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan ve diğer partililer, 2001 yılından önce mensubu bulundukları partilerde Cumhuriyeti ve onun devrimlerini doğrudan hedef alarak eleştirmişler, söylemlerinde; *"…hakimiyet Ulusa değil Allah'a aittir,(…)Millet isterse laiklik elbette elden gidecektir. (…)laiklik dinsizliktir.."* (Ek.12) diyenler, her türlü din istismarını yapanlar, bu söylemlerini değiştirerek takiyye yapmaya başlamışlar, partinin önemli isimlerinden Bülent Arınç, Türkiye Demokrasi Vakfı'nca düzenlenen bir toplantıda, TBMM Başkanı iken yaptığı bir konuşmada; *"…Siz ifade özgürlüğüne tam sahip değilseniz, kapatılmamak için, önünüze engeller çıkmaması,* ***iktidara giderken bir takoza ayağınız takılıp da düşmemek için yalan söylemeye, samimiyetsiz davranmaya, takiyye yapmaya mecbursunuz…"*** (Ek.67) diyerek, takiyyenin yeni dönemdeki siyasal yöntemleri olacağının işaretini vermiş, buna rağmen davalı parti gerçek siyasi hedefini gizleyememiş, laiklik ilkesine ilişkin Anayasa ve yasa hükümlerine, Anayasa Mahkemesinin Refah Partisi ve Fazilet Partisinin kapatılmasına, resmi daire ve üniversitelerde türban-başörtüsü kullanmayı teşvik eden konuşmaların laik düzen karşıtları için bir mesaj oluşturduğuna ilişkin kararlarına karşın, türban konusunu belirledikleri politikalara temel almakta bir sakınca görmemiştir.

Davalı parti özellikle 22 Temmuz 2008 seçimlerinden sonra, alınan oy oranının etkisi ve cüretiyle toplumu İslam devletine dönüştürecek projelerini önce yeni bir Anayasa taslağı hazırlamak sonra da türbanı gündeme getirmek suretiyle laiklik ilkesini hedef alarak adım adım gerçekleştirmeye başlamıştır.

Davalı parti iktidarda olduğu süreçte, insanlığın dinsel dogma ve hurafelere karşı verdiği mücadele sonrasındaki ortak kazanımları olan din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, laiklik ilkesi gibi birçok kavram tersyüz edilmiş, ***"laikliğin yeniden tanımlanması"*** gibi suni sorunlar yaratılarak Cumhuriyetin değerleri tartışılır hale getirilmiştir. Dinsel taassubun göstergesi olan türban, inanç özgürlüğünün zorunlu bir parçası olarak gösterilmiş ve türban takmanın bir hak olduğu inancı topluma benimsetilmeye çalışılmıştır. Oysa daha yakın tarihte yapılan

bir araştırmanın[22] sonuçları çok açık göstermiştir ki, liseden sonra üniversiteye gidemeyen kadınların yüzde 30'u sınavı kazanamadığından, yüzde 15'i sınavı kazanmasına rağmen evlenip okulu bıraktığından, yüzde 15'i daha fazla okumasına ailesi izin vermediğinden, yalnızca yüzde 1'i türban nedeniyle yüksek öğrenim görememiştir. Bu araştırma sonuçları da çok açık bir biçimde ortaya koymuştur ki, davalı partinin asıl amacı, iddia edildiği gibi öğrenim özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmak değil, türban sayesinde eğitim ve öğretim alanından başlamak üzere, tüm kamusal alanı ve toplumsal yaşamı dinselleştirmek ve giderek laik devleti ortadan kaldırmaktır.

Türban, davalı partinin Cumhuriyet devrimlerine ve özellikle laiklik ilkesine yönelik kararlılıkla yürüttüğü mücadelesinde eğitim, kültür, ekonomik ve sosyal yaşam alanlarında toplumu dönüştürecek karşı devrimin adımlarını atarken kullandığı özgürlükçü söylemli bir dini ve siyasi simgedir.

Yargı kararlarında, doktrinde, çağdaş düşünsel ve felsefi düzlemde; din ve vicdan özgürlüğünün yükseköğretim kurumlarında türbanı da kapsayacak şekilde salt olmadığı, bu özgürlüğe laiklik ilkesi gereğince sınırlama getirilebileceği tartışmasızdır.

Gerek iç hukuk gerekse, uluslar arası hukuk boyutuyla incelenip, irdelendiğinde; yargısal içtihatlarla türbanın temel bir insan hakkı olmadığının din ve inanç özgürlüğü kapsamında kalmadığının açık ve tartışmasız olarak vurgulandığı görülmüştür. Şöyle ki;

- Danıştay 8. Dairesi'nin 23.02.1984 gün ve 207/330 sayılı; 16.11.1987 gün ve 128/486 sayılı; 27.6.1988 gün ve 178/512 sayılı,

- Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 16.6.1994 gün ve 61/327 sayılı,

- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 15.3.2005 gün ve 201/30 sayılı,

- Anayasa Mahkemesi'nin 07.3.1989 gün ve 1/12 sayılı, 9.4.1991 gün ve 36/8 sayılı, 16.01.1998 gün ve 1/1 sayılı; 22.6.2001 gün ve 2/1 sayılı kararları ile daha bir çok kararlarda; başörtüsünün laiklikle bağdaşmadığı, temel bir insan hakkı olarak korunmadığı ve özgürlük alanının dışında kaldığı ve bu yolla *"dine dayalı bir devlet modeli"* adımlarının atıldığı belirtilmiştir.

---

[22] 08.02.2008 tarihli Radikal Gazetesinde yayınlanan "İş Yaşamı, Üst Yönetim ve Siyasette Kadın" başlıklı araştırma.

Türbana ilişkin olarak verilen Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında; **"..** *Türban takanların sırf laik cumhuriyet ilkelerine karşı çıkarak dine dayalı bir devlet düzenini benimsediklerini belirtmek amacıyla başlarını örttükleri,*(…)laik devlet ilkelerine karşı bir tutum içinde bulunmaları nedeniyle okula alınmamalarında yasalara aykırılık olmadığı,(…)*Hiçbir görüş ve düşüncenin Atatürk milliyetçiliği, medeniyetçiliği, ilke ve devrimleri karşısında korunma göremeyeceği,*(…) *Dinsel inanç nedeniyle başörtüsüne olanak tanımanın hukuk kurallarını dinsel esaslara dayandırmak anlamına geldiğinden laiklik ilkesine aykırılık oluşturacağı,*(…) *Din kurallarına göre yapılan düzenlemelerin hukuksal nitelik taşımadıkları, hukukun kaynağının hukuku yaratan istenç olarak kendi ulusunun istenci olduğu ve yasalar ilkelerini dinden değil, yaşamdan ve hukuktan almak zorunda oldukları için, türbanın Yükseköğretimde serbestçe takılmasına ilişkin bir düzenlemenin hukuk devleti ilkesine de aykırılık oluşturacağı,*(…) İslami bir örtünme biçimi ve dini bir zorunluluk olduğu ileri sürülen başörtüsüne ayrıcalık tanımanın biçimsel yönden eşitlik ilkesine de ters düşeceği,(…) Lâik eğitimde dinsel inançlara göre hiçbir ayrım gözetilemeyeceği,*(…) (Belli biçimde giyinmek özgürlüğü dinsel inancı aynı, ayrı olanlar ve olmayanlar arasında farklılık yaratacağı, vicdan özgürlüğünün istediğine inanmak hakkı olduğu, laiklikle vicdan özgürlüğü karıştırılarak dinsel giyinme özgürlüğünün savunulamayacağı,(…) kamu alanında giyinmeyi düzenleyen kuralların dinsel inanca dayalı olarak değil ancak hukukun gereklerine göre düzenleneceği,(…) laikliği ortadan kaldıran ya da zedeleyen bir özgürlük ya da özerkliğin geçerlilik kazanamayacağı, (…) "dinsel inanç gereği" sözcükleri kullanılmasa da Cumhuriyetin niteliklerine yönelik, bu amaç ve anlamdaki dinsel kaynaklı düzenlemeleri içeren girişimlerin Anayasa karşısında geçerli olamayacağı, özgürlüklerin Anayasa ile sınırlı olduğu, Anayasa'daki lâiklik ilkesine ve lâik eğitim kuralına karşı eylemlerin demokratik bir hak olduğunun savunulamayacağı,* (…) vurgulanarak türbanın bir özgürlük konusu olmadığı son derece bilimsel ve yetkin gerekçelerle açıklanmıştır.

Türban sorununa Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde bakıldığında; bu konu ile ilgili aşağıda belirtilen kararlardan özellikle 3 tanesi AİHM'nin üniversitelerdeki türban sorununa bakış açısını açıkça ortaya koymaktadır. Bu kararlar:

Karaduman /Türkiye

Eczacılık Fakültesi'nden mezun olmaya hak kazanan Şenay Karaduman isimli öğrenci, çıkış belgesine türbanlı fotoğrafının yapıştırılması talebinin idarece reddedilmesi üzerine AİHS'nin 9. maddesinin ihlal edildiği gerekçesiyle Komisyona başvurmuştur.

Komisyon öncelikle üniversitelerdeki günlük yaşamı düzenleyen disiplin kurallarıyla doğrudan ilgili olmayan, diplomalara yapıştırılacak fotoğraflara ilişkin kuralların "üniversitelerin laik ve cumhuriyetçi niteliğini koruma amacını güden üniversite kurallarının bir parçası" olduğunu tespit etmiştir.

Somut uyuşmazlıkta, kılık-kıyafete ilişkin üniversite yönetmeliğinin, öğrencilere türban takmama zorunluluğu getirdiğine işaret ederek, yüksek öğrenimini laik bir üniversitede yapmayı seçen bir öğrencinin, bu üniversitenin düzenlemelerini kabul etmiş sayılacağı görüşünü ifade etmiştir. Ayrıca Komisyon'a göre laik bir üniversitede öğrencilik statüsü, doğası gereği, başkalarının hak ve özgürlüklerini saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik bazı davranış kurallarıyla bağlılığı da içermektedir.

Mahkeme burada "laik üniversiteler"de öğrenim görmeyi tercih eden başvurucuların, bu üniversitelerin koyduğu kurallara uymak zorunda olduklarını vurgulamaktadır.

Komisyon özellikle, nüfusun büyük çoğunluğunun belirli bir dine mensup olduğu ülkelerde, bu dinin tören ve simgelerinin herhangi bir yer ve biçim sınırlaması olmaksızın sergilenmesinin, sözü geçen dini uygulamayan veya başka bir dine mensup olan öğrenciler üzerinde bir baskı oluşturabileceği görüşündedir. Bu nedenle farklı inanışlardaki öğrencilerin birlikteliğini sağlamak amacına yönelik olarak öğrencilerin dinsel inançlarını açığa vurma özgürlükleri yer ve biçim bakımından sınırlanabilmektedir.

Komisyon'a göre, "laik bir üniversitenin yönetmeliği, öğrencilere verilecek olan diplomaların, bir dinden esinlenen ve öğrencilerin de dahil olabileceği (köktendinci) hareketleri hiçbir şekilde yansıtmamasını düzenleyebilir."

Bunun yerine doğrudan "laik üniversite düzeninin gerekleri dikkate alındığında, öğrencilerin kılık-kıyafetlerinin düzenlenmesinin ve bu düzenlemeye uyulmadıkça, kendilerine diploma verilmesi gibi bazı idari hizmetlerden yararlandırılmamalarının, din ve vicdan özgürlüğüne bir müdahale oluşturmadığı düşüncesini" ifade etmiştir.

Sonuç olarak Komisyon başvurucunun, çıkış belgesine türbanlı fotoğraf yapıştırma talebinin idarece reddedilmesinin Sözleşmenin 9. maddesiyle korunan din özgürlüğüne bir müdahale oluşturmadığı gerekçesiyle, başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Bulut/Türkiye

Eğitim Fakültesi'nden aldığı çıkış belgesinin türbanlı fotoğrafının bulunduğu bir diploma ile değiştirilmesi talebinin idarece reddedilmesi üzerine Lamiye Bulut, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurmuştur..

Komisyon, "başvurucunun kendisine bir diplomanın sağlayacağı bütün avantajları temin eden bir çıkış belgesine zaten sahip olduğuna" dikkat çekerek, başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Kararın kalan kısmı Karaduman/Türkiye kararıyla aynı ifadelerle kaleme alınmıştır.

Dahlab/İsviçre Kararı

Katolik iken sonra İslam Dinini seçen ve türban takmaya karar veren İsviçre vatandaşı ve anaokulu öğretmeni olan Lucia Dahlab, beş yıl süresince velilerden herhangi bir itiraz gelmeden türbanlı olarak görevine devam ettikten sonra, İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından, türbanın "özellikle kamusal ve seküler bir eğitim sisteminde bir öğretmenin öğrencilerine empoze ettiği açık bir kimlik aracı" olduğu gerekçesiyle görevinden alınması üzerine, laiklik ilkesinin öğretmenlerin dinsel inanca sahip olmalarına ve inançları gereği sembol taşımalarına engel oluşturmadığı ve öğrencilerinin farklı etnik ve dinsel kökenlerden geldiği için çeşitliliğe alışkın oldukları, dolayısıyla türbanlı oluşunun okuldaki dinsel uyumu bozmadığı gerekçelerine dayanarak türbanlı olduğu için görevden alınmasının AİHS'nin 9 ve 14. maddelerini ihlal ettiği gerekçesiyle AİHM'ne başvurmuştur.

Sonuç olarak AİHM, öğrencilerin başvurucudan kolaylıkla etkilenebilecek kadar küçük yaşta olmalarının ve başvuru sahibinin dinsel açıdan tarafsız davranmak zorunluluğunun altına çizerek, yasaklayıcı işlemin, başkalarının hak ve özgürlüklerini, kamu güvenliğini ve kamu düzenini koruma şeklindeki meşru amaçları güttüğüne karar vermiş ve başvurucunun ders sırasında türban taktığı için görevine son verilmesini, din özgürlüğüne bir müdahale saymış, ancak bu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur.

Leyla Şahin/Türkiye Kararı

Leyla Şahin Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde okurken, İstanbul Üniversitesi'nin 23.02.1998 tarihinde yayınladığı sakallı ve türbanlı

öğrencilerin derslere ve pratik çalışmalara alınmamalarını öngören genelgesi gereği derslere alınmamış ve bazı bölümlere kayıt yaptıramamıştır. Genelgenin iptali istemiyle açılan davalar ise idari yargı organlarınca reddedilmiştir. Daha sonra türban taktığı gerekçesi ile yazılı sınavlardan birine alınmayan başvurucunun kayıt talebi de aynı gerekçe ile reddedilmiştir.

Başvurucu kılık kıyafet kurallarına uymadığı için önce kınama cezası, daha sonra türban yasağını protesto gösterisine katıldığı için bir dönem okuldan uzaklaştırma cezası almıştır. Başvurucunun disiplin cezaları ile ilgili açtığı dava İstanbul İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Yüksek öğretim kurumlarında türban takma yasağının Sözleşmenin 8, 9, 10 ve 14.maddeleri ile 1.Protokolün 2. maddesindeki haklarını ihlal ettiği gerekçesi ile AİHK'na başvurmuş, dava 11 No'lu Protokolün 5/2 maddesi gereğince 1.11.1998'de AİHM'ne devredilmiştir

Mahkeme'nin üniversitede İslami türban takılmasını yasaklayan ve bu yasağa aykırı davranmayı disiplin yaptırımına bağlayan düzenlemelerin, din ve vicdan özgürlüğü hakkına müdahale olduğunu varsayımsal olarak kabul etmiş ancak üniversitelerde türbana izin vermenin Anayasa'ya aykırı olduğunun Anayasa Mahkemesi'nce açıkça belirtildiğini ve ayrıca İslami türban takılmasına ilişkin düzenlemelerin, başvurucunun Üniversiteye kayıt yaptırmasının öncesinden itibaren mevcut olduğunu vurgulayarak, davada "kanunen öngörülme" kriterinin gerçekleştiğine, "davanın şartlarını ve milli mahkemelerin kararlarındaki tabirleri dikkate alarak, … söz konusu tedbirin öncelikle başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunmasına ve kamu düzeninin korunmasına ilişkin meşru amaçları güttüğünü ve "takdir yetkisinin alanını göz önüne alarak, İstanbul Üniversitesinin İslami türban takılmasına sınırlamalar getiren düzenlemelerinin ve bunları uygulamaya yönelik tedbirlerin, güdülen amaçlarla orantılı ve haklı olduğuna ve demokratik bir toplumda gerekli olarak kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir."

AHİM'nin 29.06.2004 tarihli bu kararına müteakip başvurucunun davanın Büyük Daire'ye iletilmesini istemesi üzerine **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Dairesi 10 Kasım 2005 tarihli kararında:**

…Bu bağlamda, yükseköğrenim kurumları, bir dinin sembol ve törenlerinin tezahürünü değişik dinden öğrenciler arasında huzurlu ortak yaşamı sağlamak ve böylece kamu düzenini ve diğerlerinin haklarını korumak amacıyla böyle bir tezahürün yeri ve şekline sınırlamalar getirerek düzenleyebilirler. Küçük çocukların sınıfında görevli bir öğretmenle ilgili

olan, Dahlab davasında, Mahkeme, diğer konuların yanı sıra öğretmenin başörtüsü takmasının temsil ettiği "güçlü dış sembol" üzerinde durmuş ve cinsiyet eşitliği ilkesiyle bağdaştırılması zor olan dini davranış kuralları kadınlara başörtüsü takma zorunluluğu getirmiş olduğuna göre, bunun bir tür başkalarını dini inancından vazgeçirme etkisi oluşturup oluşturmayacağını sorgulamıştır. Ayrıca, İslami başörtüsü takmanın, demokratik bir toplumda bütün öğretmenlerin öğrencilerine aktarması gereken hoşgörü, başkalarına saygı ve hepsinin ötesinde eşitlik ve fark gözetmeme mesajı ile kolaylıkla bağdaştırılamayacağını kaydetmiştir.…Laiklik kavramı Mahkeme'ye göre Sözleşme'nin temelini oluşturan değerlerle uyumludur. (...) Bu ilkeye saygı göstermeyen bir davranış, kişinin dinini ifşa etmesi özgürlüğü kapsamında kabul edilmeyecek ve Sözleşme'nin 9. maddesinin korumasından yararlanmayacaktır.…Mahkeme, Türkiye'de kendi dini sembollerini ve dini dogmalar üzerine kurulmuş bir toplum kavramını toplumunun tümüne empoze etmeye çalışan aşırı siyasi hareketlerin olduğunu gözden kaçırmamıştır. (…)

…Sonuç olarak, söz konusu kısıtlama, başvuranın eğitim hakkına zarar vermemektedir. (…)

Görüşlerine yer vermiştir.

Türbanın dinsel ve siyasal bir simge olduğunun ulusal ve uluslararası yargı kararlarıyla kesinleşmesine karşılık davalı parti, kuruluşlarının hemen ertesinde başlattıkları karşı propagandalarla toplumdaki geleneksel bir örtünme olgusunun varlığından yola çıkarak türbanı bu kalıplar içinde halka benimsetmeye çalışmıştır.

Kadın özgürlüğü ve Cumhuriyetin temel ilkelerine karşı çıkmanın siyasal bir simgesine dönüştürülen ve temel bir hak algısıyla topluma sunulan türbanın toplumu topyekûn teokratik bir düzene dönüştürecek karşı devrimin en önemli anahtarı olduğu, giderek tüm alanlara yayılacağı, ertesinde başka bazı anti laik talepleri de bir hak algısıyla ve yeni "mutabakat süreçleriyle" toplumun gündemine taşınacağı, davalı parti yetkililerince de şüphesiz bilinmektedir! Üniversitelerde türbana sağlanan serbestinin büyük bir geriye dönüşün miladı olduğu Başbakan'ın 14 Ocak 2008 tarihinde yaptığı İspanya konuşmasının hemen ardından ortaya çıkmış, aynı ay içinde yapılan Açık Öğretim Lisesi sınavlarında öğrencilerin sınavlara türbanla ve hatta çarşafla girmelerine müsamaha gösterilmiş, partililerin sürekli olarak türban yasağının bir insan hakkı ihlali olduğu yönündeki ısrarlı demeçleriyle teşvik edilmiştir. Aynı günlerde Adalet ve

Kalkınma Partisi çizgisindeki bazı sivil toplum örgütleri türban yasağının kaldırılmasının sadece Yükseköğretim kurumlarıyla sınırlı kalmamasını isteyen gösteriler yapmışlardır.

İzleyen günlerde davalı partili milletvekilleri **Hüsnü Tuna**, **Fatma Şahin**, MKYK üyesi **Ayşe Böhürler**, Isparta Belediye Başkanı **Hasan Balaman** gibi partililer türbanın üniversitelerde serbest bırakılmasının varılmak istenen amacın ilk aşaması olduğunu, adım adım tüm kamusal alanda serbestçe takılmasının bundan sonraki hedefleri olduğunu açıkça ifade etmişlerdir.(Ek.129) Davalı Partinin İstanbul Milletvekili **Egemen Bağış**, Merve Kavakçı isimli Fazilet Partili milletvekilinin türbanıyla TBMM genel kurula girmesinin bu partinin kapatılma nedenlerinden biri olduğu gerçeğini unutmuş gözükerek, milletvekillerinin türbanla genel kurul çalışmalarına katılabileceklerini ima eden sözler sarfetmiştir.(Ek.129)

İktidarın türban konusunu tırmandırmasından cesaret alan başta sağlık kurumlarında çalışan doktor ve hemşireler, eğitim kurumlarında öğretmen ve öğrenciler olmak üzere birçok kurumda kamu personelinin göreve türbanla geldikleri 2008 Yılı Ocak ve Şubat aylarında yayınlanan gazete ve televizyon haberleri arasında sıkça yer almıştır.(Ek.159)

Örnekleri daha önce de yaşanan benzer olaylar karşısında siyasi iktidarın bu kurumların başına atadığı kendi dünya görüşlerine yakın baştabip, okul müdürü vb. idareciler soruşturmaları göstermelik, sudan gerekçelerle savsaklamışlar, adeta kamu kurumlarında türbanlı görevlilerin çalışmasını teşvik etmiş, cesaretlendirmişlerdir.

Örneğin;YÖK Başkanı Yusuf Ziya ÖZCAN, henüz yasal değişiklik yapılmadan 24.02.2008 gün ve 225 sayı ile üniversite rektörlerine gönderdiği yazıda; üniversitelerde türban serbestîsini getirmeyi amaçlayan Anayasanın 10. ve 42. maddelerine göre uygulama yapılabilmesi için ayrıca kanuni düzenlemeye ihtiyaç olmadığını bildirmiş, bir örneği İçişleri Bakanlığı ve valiliklere de gönderilen yazı içeriğinde Anayasa değişikliği yapan kanun teklifindeki genel gerekçede belirtilen "Yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir." ifadesi kullanılmıştır. (Ek.174)

Çoğu Üniversite rektörleri bu kanunsuz emre uymayacaklarını belirtip YÖK Başkanı hakkında görevi kötüye kullanmak ve benzeri suçlardan suç duyurularında bulunmuşlar, ancak konu resmi olarak kendisine intikal etmeden bir açıklama yapan Milli Eğitim Bakanı **Hüseyin ÇELİK'**,

"Soruşturma açmaya yetkim var. Ama ben YÖK Başkanı'nın söylediklerinin suç teşkil ettiğini düşünmüyorum. Soruşturmaya izin vermeyeceğim." diyerek hiçbir araştırmaya gerek duymadan YÖK Başkanının bu kanun dışı eylemini onaylamıştır. (Ek.174)

Üniversitelerde başlı başına türban serbestisi getirmeyen Anayasa değişikliği henüz yürürlüğe girmeden ve Yüksek Öğretim Yasasının ek 17'nci maddesi değiştirilmeden birçok üniversitede türban ile derslere girme uygulaması başlatılmış, başta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere birçok davalı parti yetkilisi eylem ve demeçleriyle söz konusu yasadışı uygulamayı cesaretlendiren ve üniversitelerde bir kaos ortamının yayılmasına sebebiyet veren bir tavır sergilemişlerdir.

Başbakan Erdoğan, Vakıf Üniversitelerinin rektörleri ile yaptığı bir görüşmede, Yüksek Öğretim Yasasının Ek 17. maddesinde değişiklik yapılmadan Üniversitelerde türbanın serbestçe takılabileceğine ilişkin bir genelge yayınlayan YÖK Başkanının bu hukuk dışı tasarrufuna bir bildiri ile karşı çıkan Ünivesitelerarası Kurul'u (ÜAK) kastederek; "… *Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik…"* diyerek YÖK Başkanının hukuka aykırı davranışına destek verilmesini istemiştir. (Ek.164)

YÖK Başkanlığının yukarıda hukuka aykırı olduğunu belirttiğimiz işlemi aleyhine açılan davada, Danıştay 8. Dairesi, Yükseköğretim Genel Kurulu'nun tesis edeceği işlemle düzenleme getirilecek bir alanda Yükseköğretim Kurulu Başkanı'nın tek başına işlem tesis etmek suretiyle düzenleme yapma yetkisi bulunmadığından, yetki unsuru yönünden açıkça yasaya aykırı olan dava konusu işlemin yürütülmesinin durdurulmasına karar vermiştir.[23] Başbakan Erdoğan Anayasanın 10. ve 42. maddelerinin değiştirildiği süreçte söylem ve demeçlerinde toplumu geren ve kutuplaşmaya yol açan sert bir üslup takınmış; *"… Biz o beyaz çarşaflarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız. (…)Bizlere karşı gösterilen bir farklı yaklaşım varsa cevapsız kalmayız. Zira bize de inanan, güvenen bir kitle var. O kitle, sessiz yığınlar olarak yıllar yılı bekledi. O dille tercüman olacak siyasetçiler olarak bizi buraya gönderdi. (…) "Öfkeli olduğumu söylüyorlar, öfke de bir hitabet sanatı.(…) Sabırla izliyorum. Bulunduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını*

---

[23] 10.03.2008 gün ve 2008/1501 Esas sayılı kararı.

biz toplarız. (…) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (…) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980'de Kuran-ı Kerim'den bir ayeti alıyor şöyle diyor: Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir…" şeklindeki sözleri ile dinsel inanç yada dinsel kurallarla doğrudan ilişki ve bağlantı kurularak yapılacak düzenlemelerin hem devrim yasalarını hem de laiklik ilkesini ilgilendireceğini (Any. Mah. 9.4.1991 gün ve 1990/36-1991/8 sayılı kararı) dikkate almadan sorunlara yaklaşımda dini ve dince kutsal sayılan kuralları referans gösterme ve istismar etme eylemlerini sürdürmüştür.

AKP Genel Başkan Yardımcısı **Mir Dengir Mehmet Fırat,** bu süreçte yaptığı konuşma ve mülakatlarda; Anayasanın 10. ve 42. maddelerinin değiştirilerek Yükseköğretimde türbanın önünü açan düzenlemenin yürürlüğe girmesi halinde buna uymayan rektör dâhil tüm yöneticilerin cezalandırılması için TCK'ya bir madde eklenmesi gerektiğini ifade etmiş, sonrasında da; "**…** *Yasağı devam ettiren rektörler suç işliyor(…)savcılar harekete geçmeli,(...) Anayasa, kanunlar ve evrensel hukuk kaideleri ihlal edilerek genç kızlar giyim kuşamlarından dolayı üniversitelerde eğitim ve öğretim hakkından mahrum bırakılıyor"(…)Benim tavsiyem bu nevi korkular ile hayatını zehredenlerin, başkalarının hayatını zehretmelerinin ötesinde bir doktora başvurarak, bu fobilerinden kurtulmalarıdır. Yani başını örterek ne rejimin tehlikeye gireceğini, kendisinin yaşam tarzının tehlikeye girmeyeceğini, ben inanıyorum ki bir psiyaktır kendilerine çok daha makul bir şekilde anlatır,(…) şu andaki yasalar çerçevesinde üniversitelere 'çırılçıplak' bile girilebilir,(…)Rektörlerin türbanlı öğrencilere üniversiteye almamakla anayasayı ihlal etmişlerdir.(…) ihbarlara rağmen savcılar görevlerini yapmıyorlar.(…) anayasa ihlali ağır bir suçtur, Türk Ceza Kanununa göre bundan dolayı insan idam edilmiştir, bir başbakan idam edilmiştir, iki bakan idam edilmiştir… "* diyerek Anayasa'da yapılan değişikliklerin Üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesini sağlamadığı ve YÖK Yasasının Ek 17. maddesinde yapılması düşünülen değişiklik gerekçesinde belirtilen yasal düzenleme gerçeğini de göz ardı ederek Üniversite rektörleri ile hukukun uygulayıcıları olan Cumhuriyet savcılarına kuvvetler aykırılığı ilkesine de aykırı biçimde kendi düşünceleri doğrultusunda hareket etmeleri konusunda telkin ve tavsiyeler de bulunmuştur. (Ek.174)

Davalı partinin kurucu üyesi **Cüneyt ZAPSU**, 5 Mart 2008 günü Almanya dönüşü uçakta gazetecilerin türbanla ilgili gelişmeleri sormaları üzerine; *"…Türban takanların sadece yüzde 50'si inancı yüzünden takıyor deseniz bile, bu yüzde 50'ye '**türbanını çıkar demek, sokaktaki kadına donunu çıkar'***

demekten farksızdır" *(…) Türkiye'de her zaman din istismarı yapan partiler olmuştur. 'hatta bizimkiler bile yapmıştır'…"* diyerek partisinin din istismarı konusundaki yaklaşımının seviyesini ortaya koymuştur. (Ek.174)

2008 yılı Şubat ayı içersinde de çok sayıda sağlık kuruluşu ve ortaöğretim kurumlarında doktor, hemşire, sağlık personelinin türbanla görev yaptıkları, öğrencilerin derslere türbanla girdikleri yönündeki basında çıkan haberler üzerine TBMM'de bu konuyla ilgili olarak verilen bir soru önergesine yanıt veren Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**, basına yansıyan fotoğrafları kendisinin de gördüğünü, yerel yönetimlerin, vali ve kaymakamların görevlerinin bilincinde olduklarını, Anayasa değişikliği sonrasında farklı bir hava estirilmeye çalışıldığını söyleyerek *"Türkiye'de son zamanlarda Anayasa değişikliği ile nerede, nasıl çekildiği belli olmayan, mekanı bile anlaşılmayan birtakım haberler yer alıyor. Devlet gazete haberleri ile yönetilmez…."* diyerek özelikle sağlık kuruluşlarında yoğun olarak yaşanan laikliğe aykırı bu durumu görmezden gelmiş, akabinde Bakanlık Müsteşarı imzasıyla bir genelge yayınlayarak, sağlık kurum ve kuruluşlarında fotoğraf ve kamera çekimini yasaklamış, laikliğe aykırı olası davranışları gizleme telaşına düşmüştür.(Ek.175)

Sağlık Bakanı **Recep AKDAĞ**, Anayasa ve Yüksek Öğretim Kanununun ek 17. maddesinde yapılacak değişiklikten sonra, tıp fakültelerinin 6. sınıfında okuyan 'intern' denilen stajyer doktorların da başörtüsü takabileceklerini söyleyerek üniversitelerde türban serbestîsinin kamudaki olası genişlemesinin işaretini vermiştir.(Ek.175)

Kamu kurumlarında türbanlı çok sayıda personelin görev yapması ve bazı liselerde de türbanlı öğrencilerin derslere girdiğinin tespiti üzerine basına demeç veren AKP Grup Başkan Vekili **Bekir BOZDAĞ**, *"…Görüntülerin çoğunun yalan çıktığı, başka haberlerden de anlaşılıyor. Bu konuda süreci tıkamak isteyenlerin, iyi niyetten uzak gayretlerinin ürünü diye düşünüyorum."* demiş, gazetecilerin basında yer alan fotoğrafları görüp görmediğini sormaları üzerine, *" Gördüm. Daha önce de gördüm. Hepsi yalan çıktı…"* diye yanıtlamış, böylece kamuda gittikçe yaygınlaşan bu yasadışı tutumu, türbanın kamusal alanda yayılmasını onaylamış ve cesaretlendirmiştir (Ek.175)

Bir özgürlük algısıyla topluma sunulan türbana karşılık ülkemizde kadınların yoksulluk ve aşırı dinsel taassup nedeniyle ataerkil erkek egemenliğine tabi oldukları, bu ve benzeri nedenlerle yüksek öğretim hakkından yararlanamadığı toplumsal bir gerçektir. Davalı parti bütün bu sorunlara aklın ve bilimin, Cumhuriyetin laik eğitim politikalarının yol

göstericiliğinde çözümler üretmek yerine, tarihteki tüm köktendinci hareketler gibi toplumu çağın gerisine götürmek ve dönüştürmek noktasında yargı kararlarında siyasal simge olarak kullanıldığı belirtilen türbanı-başörtüsünü araç olarak kullanmaktadır. Oysa insanlığın aydınlanma süreci dinin toplumsal yaşamın tüm alanlarındaki egemenliğine karşı verilen ve insanın vicdanına yükseltilmesiyle sonuçlanan bir süreçtir. Aklın egemen kılındığı bu süreçte kadının da dini taassubun koyu karanlığından kurtarılıp özgürleştirilmesi, insan denilen varlığın diğer eşit bireyi haline gelmesi sağlanmıştır. Bugün davalı partinin toplumu dönüştürmek yolunda bir siyasal simge olarak kullandığı türban, aslında kadının tarihi özgürleşme mücadelesini ve Cumhuriyetin laik kazanımlarını yok sayacak bir araçtır.

Türbanın yüksek öğretim kurumlarında serbest bırakılması, giderek tüm kamusal alanda kullanılmasına, giymeyenlerin de buna zorlanmasına ve giderek hayatın bütün alanlarında dinsel ayrımcılığa yol açılmasına neden olacak tehlikeli bir süreçtir. Önce kadını, giderek tüm toplumu birey, yurttaş ve ulus kimliğinden soyutlayarak ümmet ve kul kimliğine götürecek bu anlayışın bir hak ve özgürlük algısıyla topluma sunulabilmesi de, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırılmış olduğunun göstergesidir.

Davalı parti yöneticileri ve üyeleri, yargı organlarının belirlediği hukuksal tespitler karşısında türbanı serbest bırakmanın mümkün olmadığını kavradıklarından, takiyye yöntemiyle halkın dinsel inançlarını kullanarak, türbanın bir insan hakkı olduğunu, eğitim kurumlarında ve kamuda serbest olması gerektiğini ileri sürüp, bu konuda tabanlarının beklentilerini canlı tutmuşlar, mutabakat söylemleriyle tabanlarını besleyip gelen baskıyı frenlerken bir yandan da türban, imam hatip liseleri, kuran kursları gibi konularda sürekli laik sistemi eleştirerek halkın bir bölümünü Devlet'e karşı durdurmuşlar, toplumu tehlikeli bir çatışmaya sürüklemesi olası, laik-anti laik kamplaşmalara sürüklemişlerdir.

Anayasa'nın ikinci maddesinde laik bir hukuk sisteminin, Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılması ve bu madde hükümlerinin değiştirilemeyeceğinin ve de değiştirilmesinin teklif edilemeyeceğinin de dördüncü maddede vurgulanması karşısında; hukuk sistemimiz Türkiye Cumhuriyeti var olduğu sürece laik niteliğiyle varlığını sürdüreceğinden Anayasa ve yasalarda değişiklik yapılarak türbana serbestlik tanınması olanaklı değildir. Hukuk düzeni, kuşkusuz sadece pozitif düzenlemelerden oluşmamaktadır. Pozitif düzenlemelerdeki kavramların içeriğini somut

olaylardan hareketle yargı kararları biçimlendirmekte, bu biçimlendirmede de türban olarak adlandırılan örtünme biçiminin, laik hukuk düzeni içerisinde koruma göremeyeceği açık ve tartışmasız biçimde ortaya konulmakta, türbanın laik bir sistemde özgürlük sorunu olmayıp, özgürlük alanı dışında kaldığı belirtilmektedir. Yargı kararlarına karşın türbanı özgürlük sorunu olarak göstermeyi ve sunmayı; türbanın özgürleşeceği, ilk adımı ılımlı İslam olan şer'i hukuk sistemine yönelik atılan adımlar zinciri içerisinde görmek gerekmektedir.

Tarihsel süreç irdelendiğinde, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Milli Nizam Partisi, Refah Partisi ve Fazilet Partisi'nin aksine; Adalet ve Kalkınma Partisi yöneticileri, bu partilerde yaşanan tecrübelerden hareketle, amaçlarına eylem ve söylemler itibarıyla tek adımda değil birkaç adımda ulaşmak ve bunu kademeli olarak gerçekleştirerek, olası tepki ve refleksleri bertaraf etmek amacındadırlar. Partinin iktidara geldiği 3 Kasım 2002 seçimlerinden bugüne uzanan süreçte izledikleri türban politikaları da bu düşünceyi doğrulamaktadır. Ancak yürüttükleri bu takiyye politikasına rağmen tabandan gelen baskılar karşısında gerçek niyetlerini her zaman saklayamamışlardır. "…Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var, (…) Ama sabırlı olmaya mecburuz,(…) Değişmedik.(…)Hedefimize acele etmeden adım adım ulaşacağız. (…) Sabredin. (…)*Bazen susarak, bazen baldıran zehiri içerek bu sorunu çözmeyi hedeflemeliyiz.(…)Toplumsal mutabakatla sorunu çözeceğiz.,,"* (Ek. 18, 25, 27, 36, 44, 117, 123, 129...) gibi söylemler, kaynağı siyasal İslam olan bu yapının temel hedeflerinin değişmediğini göstermektedir.

Davalı siyasi partinin tüm eylem ve söylemleri; ilk aşamada İslami kural ve değerlerin ön planda tutulduğu ve referans olarak alındığı bir İslam toplumunu oluşturmak, ortaya çıkacak bu ılımlı model arkasından, hukuksal düzenlemeleri de gerçekleştirerek şeriata adım atmak kast ve amacını içermektedir.

Çoğunluk iktidarına sahip olan bir siyasi parti için, önce hukuksal düzenlemeleri yapması ve arkasından toplumun bu İslami düzenlemelere göre biçimlendirmesinin tabloya daha uygun olacağı söylenebilirse de, laikliği bütünüyle yok edecek hukuki düzenlemeler yapılması halinde devletin hukuksal yollarla, kendisini koruyacağı düşüncesi yöntem değişikliğini zorunlu kılmaktadır. Türbanı serbest bırakmanın hukuksal yönden koruma göremeyeceğini kavramalarına rağmen, bu tutumları uzun vadede sonuç almaya yönelik olup; iktidarın olanaklarından da

yararlanarak, topluma yavaş yavaş benimsetme ve düşünce platformlarında da giderek yandaş kazanma ve böylece sonuca ulaşma yöntemini kullanmaktadırlar. Bu nedenle bireysel, giderek kitlesel ve toplumsal istek olarak konuya ivme kazandırıp, esas olan şeriat amacına ulaşılmaya çalışılmaktadır. Nitekim Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 14.01.2008 tarihinde bir resmi ziyaret için bulunduğu İspanya"da yaptığı basın toplantısında sorulan bir soru üzerine; ***"…Türkiye"de türbana siyasi simge olarak karşı çıkılıyor, velev ki siyasi simge olarak takıyor. Bunu suç kabul edebilirmisiniz? Simgelere, sembollere yasak getirebilirmisiniz?.... Bunu en yakın zamanda çözeceğiz…, "*** (Ek.47) diyerek ve yine türbanı bir kuvvet gibi kullanarak toplumu ve devleti İslami bir yapıya dönüştürmedeki kararlılığını göstermiş, hemen akabinde, yurda dönüşte Ankara Esenboğa Havaalanında gazetecilere verdiği demeçte; "..türban sorununun çözümü konusunda *"yeni anayasayı beklemeye gerek yok, onun çözümü çok kolay. Oturup beraber mutabık kaldığımız bir cümleyle çözülür"… Toplumda türban konusunda mütakabat sıkıntısı yok, ancak kurumlar arasında sıkıntı yaşanmaktadır…"* (Ek.48) diyerek sürece yeni bir ivme kazandırmış, mutabakat arayışı Milliyetçi Hareket Partisinden yanıt bularak türbanın yüksek öğretim kurumlarında serbestçe takılabilmesine olanak sağlayacak Anayasa ve yasa değişikliklerinin ilk adımı atılmıştır.

Türban-başörtüsü ile yüksek öğretim kurumlarında öğrenim görülmesinin laiklik ilkesine aykırı olmasına, ulusal ve uluslararası yargı kararlarının da bu doğrultuda bulunmasına karşın; yüksek öğretim kurumlarında türban-başörtüsü ile öğrenim görülmesini sağlamak için Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile AKP'li ve MHP'li milletvekillerinin imzaladığı Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapılmasını ve 7 milletvekilinin imzaladığı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17'nci maddesinde değişiklik yapılmasını içeren teklifler 29-30.1.2008 tarihlerinde TBMM Başkan'ı tarafından Anayasa ve Milli Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Komisyon'larına gönderilmiştir.Anayasa değişikliğine ilişkin teklifin gerekçesi[24] ile Anayasa Komisyonunun raporu[25] kapsamından ve 2547 sayılı

---

[24] Anayasa'da değişiklik teklifinin Genel Gerekçesi; *"Anayasanın 10'uncu ve 42'nci maddelerinde yapılması öngörülen değişiklikler, yükseköğretim hizmetlerinden kişilerin kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak, herhangi bir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanmasının önündeki engelleri kaldırmayı amaçlamaktadır. Devletin temel amaç ve görevlerinden biri de kişinin temel hak ve hürriyetlerini, hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaktır.*

Yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafetlerinden dolayı bazı öğrencilerin eğitim ve öğrenim hakkının engellenmesi kronik bir sorun haline gelmiştir. Kurucusu ve üyesi bulunduğumuz Avrupa Konseyine üye ülkelerin hiç birinde üniversite düzeyinde böyle bir sorun mevcut bulunmamaktadır. Buna rağmen, ülkemizde uzun bir süredir üniversitelerde bazı kız öğrencilerin başlarını örtmede kullandıkları kıyafetler nedeniyle eğitim ve öğrenim hakkını kullanamadıkları bilinmektedir. Atatürk'ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinde "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesillerin yetiştirilmesi, kişilerin yükseköğrenim hakkından kanun önünde eşitlik ilkesi gereği hiçbir nedenle ayrımcılığa tabi tutulmadan yararlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenlerle, Anayasanın 10'uncu ve 42'nci maddesinde işbu değişikliklerin yapılması gereği doğmuştur."

Madde Gerekçeleri ise; *"Madde 1- Kanun önünde eşitlik, demokratik hukuk devletinin vazgeçilmez ilkelerinden biridir. Bu ilkeyi uygularken Devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri vardır. Devlet organları ve idarî makamlar, hiçbir sebeple bireyler arasında ayrımcılık yapamayacağı gibi, bu yöndeki ayrımcılık girişimlerini de önlemekle yükümlüdürler.*

Nitekim Anayasanın 5'inci maddesine göre "kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" Devletin temel amaç ve görevleri arasındadır. Devlet bu temel görevini yerine getirirken, herkesin kamu hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmasını sağlamaya yönelik her türlü tedbiri almak zorundadır. Tüm idare makamları gibi üniversiteler de yükseköğretim hizmeti sunarlarken dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, giyim, kuşam ve benzeri sebeplerle bu hizmetten yararlanan kişiler arasında ayrımcılık yapamazlar.

Madde 2- Eğitim ve öğrenim hakkı, kişilerin en temel ve vazgeçilmez haklarından biridir. Bu nedenle bu hakkın sınırlandırılması ancak kanunun açıkça belirttiği istisnai durumlarda söz konusu olabilir. Nitekim Anayasanın 13. maddesinde de temel hak ve hürriyetlerin "özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla" sınırlanabileceği belirtilmektedir. Kanunun açıkça yasaklamadığı bir fiil, tutum veya davranıştan dolayı idare hiç kimseyi eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakamaz. Buna rağmen ülkemizde bazı kişilerin kanunda açıkça yazılı olmayan sebeplerden dolayı yükseköğrenim hakkından mahrum bırakıldıkları da bir gerçektir. İşte bu nedenle yapılan değişikliğin amacı, münhasıran yükseköğretim hizmetlerinden yararlanan vatandaşlar arasında eşitliği sağlamak ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim hakkından mahrum edilen kişilerin bu hak mahrumiyetini ortadan kaldırmaktır."

25 1.2.2008 günlü Anayasa Komisyonu Raporu:

"…Toplantımıza Hükümeti temsilen Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil Çiçek ve Adalet Bakanlığı yetkilileri katılmıştır.

Teklifle; Anayasanın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10 ile eğitim ve öğretim hakkı ve ödevini düzenleyen 42'nci maddelerinde değişiklik öngörülmektedir. 10'uncu maddede getirilen düzenleme ile; devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinin yanı sıra her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etme zorunluluğu dördüncü fıkraya eklenmektedir.

42'nci maddeye eklenen fıkra ile; Kanunda açıkça yazılı olmayan herhangi bir sebeple kimsenin yükseköğrenim hakkını kullanmaktan mahrum edilemeyeceği, bu hakkın kullanımının sınırlarının kanunla belirleneceği öngörülmektedir.

Komisyon Başkanı Prof. Dr. Burhan KUZU sunuş konuşmasında şu görüşleri ifade etmiştir;

Gündemimizde yer alan Anayasa Değişikliği Teklifinin üniversitede okuyan öğrencilerin bir kısmının uzun süredir engellenen eğitim hakkından mahrumiyeti gidermeye yönelik ve bu amaçla verildiği anlaşılmaktadır. Her ne kadar Anayasa metninden net olarak anlaşılmasa da yapılmak istenen değişikliğin başlarını örtmeleri sebebiyle okuyamayan öğrencilere de bir imkân vermek istediği görülmektedir. Nitekim değişikliğin genel ve madde gerekçelerinde bu durum açıkça ortaya konmaktadır. Gerçekten, üniversitelerimizde 1980'li yıllardan başlayan bu sorun Anayasa Mahkememizin 1989 ve 1991 tarihli kararlarıyla farklı bir boyut kazanmıştır. Getirilmek istenen değişiklik üzerinden onsekiz yıl gibi uzun bir süre geçmiş olan bu kararlar çerçevesinde konu mahkemeye intikal ederse hem yeni bir yorum imkânı verecek hem de Yükseköğretim Kurulu ve üniversitelerimize bu sorunu çözmede yeni bir uygulama başlatabilmek fırsatı verecektir. Değişikliğin hedefinin basında yer aldığının aksine kamu kesiminde çalışan görevlileri kapsamadığı, keza lise ve ilköğretim okulunda okuyan öğrencilerin bu değişikliğin tamamen dışında kaldığı da getirilen metnin açık düzenlenmesinden anlaşılmaktadır.

Teklif sahipleri adına Sayın Sadullah Ergin, yükseköğretim hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitliğin gereği olarak; engellerin kaldırılmasının amaçlandığını belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının egemenliği düzenleyen 6, yasama yetkisini düzenleyen 7, eşitlik ve Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğünü düzenleyen 10 ve 11'inci maddeleri, temel hak ve hürriyetlerin niteliği ile ilgili 12, sınırlamasını düzenleyen 13, kötüye kullanmamayı öngören 14, eğitim-öğretim hakkını düzenleyen 42, yönetmelikle ilgili 124, yargı yolunu hükme bağlayan 125, Anayasa Mahkemesinin kararlarını düzenleyen 153'üncü maddelerinden hareketle konu incelenmelidir. Bu çerçevede eğitim-öğretim hakkı amir hükümlere rağmen yargı kararlarıyla fiilen engellenmektedir. Bu sorunu gidermeyi amaçlamaktayız. İfade edilen maddeler ışığında Anayasa ile uygulama arasındaki çelişkiyi gidermek, maddeler arası insicamı sağlamak amacıyla bu Teklif getirilmiştir.

Teklif sahipleri adına söz alan Sayın Faruk Bal; ülkemizin 40 yılı aşan bir süredir yaşadığı sorunu çözmek amacını taşıdıklarını ifade etmiştir. Bu sorunun çözülmemesinin temel nedeni laiklik ile din ve vicdan hürriyeti çerçevesinde değerlendirilmesinden kaynaklanmıştır. Anayasanın 10'uncu maddesine rağmen bu sorun giderilememiştir. Sorun öncelikle eşitlik ilkesi sonra yükseköğrenim hakkıyla ilgilidir. Teklif bu amaçla Anayasamızın 10 ve 42'nci maddesinde değişiklik öngörmektedir. Temel hakların tümünün sınırlandırılması, Anayasanın 14'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Teklif Anayasa hükmü haline geldiğinde bu madde de öngörülen sınırlamaya tabi olacaktır. Özel sınırlarda eğitim-öğrenim hakkını düzenleyen 42'nci maddede yer almıştır. Bu maddeye eklenen fıkra ile getirilen düzenleme, hem eşitlik hakkını bu maddede somutlaştırmakta, hem de maddedeki sınırlara tabi kılınmaktadır.

Teklifin genel gerekçesi okunduktan sonra, Teklif üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;

- Bu parlamentoda Anayasa; yürürlükteki Anayasanın amir hükümleri çerçevesinde yapılmalıdır. Teklif edilemeyecek hükümler söz konusudur. Buna uyulmalıdır. Sayın Ergin'in belirttiği hükümler incelendiğinde Anayasada öngörülen değişikliklerin laiklik ilkesine aykırı olmaması gerekir. Amaç türbanı çözmektir. Özellikle Anayasanın 90'ncı maddesi ile milletlerarası andlaşmalar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasında bulunulamaması hükmü ve AİHM kararları karşısında bu düzenleme uygun olmayacaktır. Teklifin gerekçesi ne olursa olsun; hukukun üstünlüğü ilkesinden hareketle AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararları karşısında bu düzenleme yapılamaz. Toplumu kutuplaşmaya yönelteceği açık olan bu düzenleme yapılmamalıdır. Laiklik bu devletin temelidir, dinamiğidir, yok kabul edilemez, çiğnenemez, başörtüsü ile ilgili bir sorun yoktur ama, kamu kurumlarında olması sorun yaratacaktır. Uygulama derslerinde kamu hizmeti verilmektedir. Bu da kamu kurumlarında gerçekleşecektir. Stajyer öğretmen, doktor, doktora öğrencisi gibi kişiler sorun yaşayacaklardır.

Bu Teklif yasalaşırsa toplumda önlenemeyecek çatışmalar doğacaktır. Üniversitelerimiz ayaktadır. Ülkemizi bölecek bu değişiklikten vazgeçilmelidir.

Bazı üyelerimiz bir önerge vererek; Anayasanın 2'nci maddesinde yer alan laiklik ilkesi karşısında bu Teklifin görüşülmesinin mümkün olup olmadığı hakkında usul tartışması açılmasını istemişlerdir.

Konu eğitim-öğretim hakkı ise, aileleri dar gelirli olduğu için okuyamayan gençlerin sorunu öncelikle çözülmelidir. Özgürlük, eşitlik ilkelerinin arkasına sığınılmamalıdır. Türkiye Cumhuriyetine türban dayatılmaktadır. Bazı üyelerimiz Türkiye'yi kamplaştıracak asıl sebebin bu alandaki yasağın devam etmesi olduğunu söylemişlerdir. Tüm gençlerimize eğitim-öğrenim hakkı eşit olarak tanınmalıdır. Türban sorununu görmezden gelemeyiz. Laiklik ilkesine atıfta bulunarak bu yasağın devamı konusunda tartışmalar devam etmektedir, edeceği de anlaşılmaktadır. Bunun önüne geçilmelidir. Anayasada bir değişiklik yapılacaksa, Yükseköğrenim Yasasında da bir değişiklik zorunlu olacaktır. Başı açık olanlara karşı herhangi bir baskı uygulanmasının da önüne geçilmelidir.

Verilen önerge ile ilgili olarak, mahkeme kararlarıyla siyasi simge olan türbanın hiçbir kamusal alana giremeyeceğinin hükme bağlandığı belirtilmiştir. Üniversitelerde dini simgelerin kullanılmasının yasaklanmasının temelinde laiklik ilkesi vardır. Şeriata dayalı bir devlet sistemi getirilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu değişiklik değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek laiklik ilkesiyle bağlantılıdır. Anayasa Mahkemesi bu ilkelere uymayı şekil şartı olarak öngörmektedir. Bu nedenle görüşülmemelidir.

Bu görüşlere cevaben, Anayasa Mahkemesinin yasal düzenlemeler yapılırken dini unvanlara dayanılmamasını öngördüğü belirtilmiştir. Laik bir devlette dini gerekçelerle yasal düzenlemeler yapılamaz. İHM kararları ışığında ilgili devletin takdir hakkı olduğu, iç hukukunda değişiklik yapabileceği söylenmektedir. Yasal düzenlemeler doğrultusunda mahkeme içtihatları da değişebilir. Bu doğal bir durumdur.

1982 Anayasası şekil açısından sınırları belirlemiştir. Bu noktada 1961 Anayasasından ayrılmaktadır. Anayasanın 2'nci maddesiyle ilgili farklı düzenlemeler pek çok Anayasa taslağında yer almıştır. Hukuk devletinin gereği tüm vatandaşlara eşit davranmaktır. Temel hak ve hürriyetlerin gereği yapılmaktadır. Laiklik ilkesi ile çatışmamaktadır.

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Cemil ÇİÇEK Teklifin 10 ve 42'nci maddeleriyle ilgili olduğunu, değişmez tekliflerle ilgili olsa doğrudan reddedileceğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi mevcut mevzuata göre karar verecektir. Bahsedilen kararlar 1961 Anayasası ile ilgilidir. Oysa 1982 Anayasasıyla ilgili kararlarında şekil yönünden yetkisinin sınırlarını belirtmektedir. Bu da teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususlarıyla sınırlıdır. Yapılan görüşmelerden sonra önerge oya sunulmuş ve reddedilmiştir.

Devletin temelini bozma hedefi güdenler eşitlik, eğitim-öğrenim hakkının arkasına saklanmaktadır. Türban bunun aracı olarak kullanılmaktadır. Türban serbestisi mahalle baskısını artıracak, toplumu bölünme tehlikesiyle karşı karşıya bırakacaktır. Bunun arkası gelecektir.

Türkiye'de türban sorununu çıkaranlar siyasidirler. Mağduriyetlerin giderilmesi öncelikli amaç olmalıdır.

Siyasal İslamcılık hareketi bu Teklifin yasalaşmasıyla hız kazanacaktır. Laik düzen tehdit edilmektedir. Değişiklikle bu sorun çözülmeyecek aksine büyüyerek devam edecektir.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerden sonra maddelere geçilmesi oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklifin 1'inci maddesi üzerindeki görüşmelerde şu görüşler dile getirilmiştir;

Yasanın Ek 17. maddesinin değiştirilmesine ilişkin teklif metni ile gerekçesinden[26]; yükseköğretim kurumlarında türban-başörtüsü ile öğretim yapılmasının amaçlandığı açıkça anlaşılmaktadır.

Toplumsal barışın sağlanması adına eşitliğe ihtiyacımız vardır. Amaç, Anayasal sistemin temel ilkesi olan eşitlik ilkesinin kanunlarda ve gerçek hayatta, uygulamada anlamını bulmasıdır. Madde ile kanun önünde öngörülen eşitlik, kamu hizmetleri açısından vurgulanmaktadır. Laiklik ilkesi ile bağlantısı yoktur.

İslamiyet'in en güzel yaşandığı yer ülkemizdir. Bunun da nedeni laiklik ilkesidir. İnsanların bireysel tercihlerine herkesin saygısı vardır. Ancak karşı olunan kutsal değerlerin siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılmasıdır.

AİHM kararlarında başörtüsünün "bunu takmayanlarda uyandıracağı baskı göz önünde bulundurulmalıdır" diyor. Düzenleme amaçla orantılı olmalı, kamu düzeni korunmalıdır. Anayasamızın başlangıç bölümünün dördüncü fıkrası 1, 2, 3'üncü maddeleri, 6'ncı maddenin son fıkrası, 11, 12, 13,14'üncü maddeleri, 24'üncü maddenin son fıkrası konumuzla çok alakalıdır. Özellikle 24'üncü maddenin son fıkrası din istismarını engellemeyi amaçlamaktadır. Uluslararası sözleşmeler ve AİHM kararları göz ardı edilmemelidir. Kamu hizmetlerine türbanla girmenin alt yapısı hazırlanmaktadır.

Siyaset kurumu sorunları çözmek zorundadır. Bu sorunu çözmemizde hak, hukuk, rejim, adalet açısından yarar vardır. Bu düzenleme uygun görülmüyorsa sorunu çözmede hangi yol seçileceği açıkça ortaya konulmalıdır. İnsan haklarına saygılı olmanın da Cumhuriyetimizin niteliklerinden olduğu unutulmamalıdır.

Teklifin 1'inci maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklifin 2'nci maddesi üzerinde üyelerimiz şu görüşleri ifade etmişlerdir;

Yükseköğrenim hakkının kanun dışı uygulama ile engellenmesinin önüne geçilmesi maddenin özünü oluşturmaktadır. Mesele değerler ekseninde tartışıldığında herkes bu değerlere sahip çıkacaktır. Bu ortak payda içinde sorunlara çözüm bulmamız gerekmektedir.

Bazı üyelerimiz getirilen düzenlemenin Anayasanın 2 ve 42'nci maddesinin üç ve dördüncü fıkralarına aykırılık teşkil ettiğini söylemiştir. Sorunun çözümü için öncelikle alt yapı oluşturulmalı, güven ortamı sağlanmalıdır.

Teklifin 2'nci maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklifin yürürlük ve halkoylamasını düzenleyen 3'üncü maddesi Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Teklifin tümü oya sunulmuş ve Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir…"

[26] 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17'nci maddesinde değişiklik yapan teklifin gerekçesi:

"*Genel Gerekçesi;*

Yükseköğrenimde yaşanan ve eğitim öğrenim hakkından yararlanmada eşitsizliğe yol açan uygulamalara yasal bir çözüm bulmak amacıyla Anayasanın 10'uncu ve 42'nci maddelerindeki değişiklikler çerçevesinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Ek 17'nci maddesine bir fıkra eklenmesi ihtiyacı hasıl olmuştur.

Madde Gerekçesi ise;

Cumhuriyetin değiştirilmesi ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen nitelikleri arasında bulunan laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün bulunmamasına binaen; Yüksek Öğretim Kanununda üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesini sağlayacak bir değişikliğin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edileceğini öngören davalı Parti önce Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapmak ve daha sonra bu değişikliğe dayanmak suretiyle Yüksek Öğretim Yasasında yapacağı değişiklikle üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesinin yolunu açmak istemektedir. Yükseköğretim Yasasında değişiklik içeren teklifin Anayasaya aykırı olduğu tartışmasızdır. Anayasa değişikliği içeren teklif ise amaç yönünden Anayasaya aykırılık taşımaktadır.

Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik öngören teklif TBMM'de 09.02.2008 tarihinde kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasını müteakip 5735 sayılı Yasa olarak 23 Şubat 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın iptali için Ana Muhalefet Partisi 27.02.2008 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17'nci maddesinde değişiklik yapan teklif ise TBMM Milli Eğitim Kültür Gençlik ve Spor Komisyon'unda beklemektedir.

Bu hükmün amacı, herkesin yükseköğrenim hakkından serbestçe, eşit ve özgür bir ortamda yararlanmasını sağlamaktır. Üniversitelerde uzun bir süredir devam eden ve bazı öğrencilerin kılık ve kıyafetlerinden dolayı öğrenim hakkından yoksun bırakılmasına neden olan uygulama, toplumsal barışı, millet-devlet kaynaşmasını ve eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Üniversite düzeyinde eğitim gören kişilerin, kendi kılık ve kıyafetleri konusunda tercih yapabilmeleri, bireysellik, kimlik ve kişiliklerinin gelişmesi için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Üniversiteler evrensel bilgi ve bilîmin hür bir ortamda üretildikleri, özgür ve özerk mekanlardır. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesiller, ancak kişilerin hiçbir gerekçeyle ayrıma tabi tutulmadığı ve eşit olarak yükseköğrenim hakkından yararlandırıldığı özgür üniversitelerde yetişebilir.

Yükseköğretim kurumlarında başın örtülmesi, eğitim ve öğretimin gerektirdiği güvenliğin sağlanması amacına yönelik olarak sınırlandırılmaktadır. Bu kapsamda, başı örtmek için kullanılan kıyafetlerin yüzü açıkta bırakması ve kişinin kimliğinin tespitine imkan verecek şekilde olması gerekmektedir."

Değişiklik metni ise;

"4.11.1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 17'nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Hiç kimse başının örtülü olması sebebiyle yüksek öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ve bu yönde uygulama ve düzenleme yapılamaz. Ancak başın örtülmesi, kişinin yüzü açık ve kimliğinin tanınmasına imkan verecek ve çene altından bağlanacak şekilde olması gerekir." biçimindedir."

Laik Cumhuriyet ilkesinin türban vasıta kılınarak değiştirilme çabasının ivme kazandığı bu dönemde, Başsavcılığımız, Anayasa ve Yasalarda yer alan görev ve yetkiler çerçevesinde 17 Ocak 2008 günü bir basın bildirisi yayınlamıştır. Bildiride; *"…türban serbestliğinin laik üniter yapıya aykırı bir faaliyet alanı yaratacağı, böyle bir serbestliğin dini ve bölücü örgütler tarafından rahatlıkla kullanılacağı, eğitim kurumlarını gruplara ve kamplara ayıracağı vurgulanmış, siyasi partilerin kutsal sayılan şeyleri istismar etmemesi gerektiğine…"* dikkat çekilmiş, *"…siyasi partilerin demokrasinin bir veya birçok kuralına uymayan veya cumhuriyetin temel ilkelerinden olan laik ve üniter yapıyı, demokrasiyi yok etmeyi amaçlayan ve de demokrasinin tanıdığı hak ve özgürlükleri yasa dışı yorumlarla tarif ederek oluşturulan siyasi projeleri öne süremeyecekleri, bu nitelikteki beyan ve eylemlerin gerek iç hukuk gerekse de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi korumasından yararlanamayacağı gözetilmelidir…."* denilerek, yapılacak Anayasa ve yasa değişikliklerinin Anayasanın laiklik ilkesini zedeleyeceği vurgulanmıştır.

18.01.2008 tarihinde Danıştay Başkanlığı'nca da türban yasağının kaldırılmasına ilişkin tartışmalarla ilgili olarak yapılan açıklamada; "… *'Yeni düzenlemeler yapılırken Anayasa'nın temel ve değişmez ilkelerine ve yargı kararlarına uygun davranılmamasının, Cumhuriyetin kazanımlarına aykırı olacağı'* belirtilerek, *'söz konusu girişimlerin eğitim kurumları ile sınırlı kalmayacağı ve sonuçta toplumsal barışı da zedeleyeceği kaygı ile izlenmektedir…"* denilmiş, (…)*son günlerde yazılı ve görsel basında, Anayasada yapılacak yeni düzenlemeler tartışılırken, yüksek öğretim kurumlarında türban yasağının kaldırılmasına yönelik girişimler ve ortaya atılan görüşler karşısında, anayasal bir kurum ve yüksek yargı organı olmanın sorumluluğu ile" kamuoyuna bir açıklama yapılmasının zorunlu görüldüğü, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu'* vurgulanarak, *bu dört nitelik, Cumhuriyetin değiştirilemeyecek, değiştirilmesi teklif bile edilemeyecek anayasal temel hükümleridir…"* denilmiştir.

Yargı Kurumlarının laik cumhuriyet ilkelerinin zedelenmesine yönelik girişimlere gösterdiği bu tepkiye Yargıtay da katılmış, Yargıtay Birinci Başkanvekili, 04.02.2008 günü düzenlenen bir törende yaptığı konuşmada, *"…Laiklik ilkesinin doğrudan veya yeni düzenlemelerle zayıflatılmasının kesinlikle kabul edilemez olduğu.."* gerçeğine vurgu yaparak yapılması düşünülen Anayasa değişikliğinin laiklik ilkesine aykırı olacağını belirtmiştir.

Mevcut Anayasa, Devrim Kanunları ve yargı kararları karşısında Cumhuriyetin laiklik ilkesinin değiştirilmesini ya da etkisiz bırakılmasını sağlayacak hiçbir düzenlemenin hukuki koruma görmeyeceğine ve yaptırımla karşılanacağına vurgu yapan bu açıklamalar karşısında; davalı

partinin Genel Başkanı ve bazı parti yetkilileri demokrasiyi çoğulcu değil, çoğunlukçu algılarla anladıklarını ve uyguladıklarını gösteren sert açıklamalarla laiklik karşıtı eylem ve söylemlerini sürdüreceklerine dair kararlılıklarını sergilemişlerdir. Başbakan Erdoğan Partisinin Ümraniye Kadın Kollarının 19.01.2008 tarihli kongresinde yaptığı konuşmada, *"….Bizim önümüze ikide bir Anayasayı çıkarmasınlar. En az onlar kadar anayasayı biz de biliriz.(..) Kimse yasama, yürütme organının üstünde kendini göremez, bulamaz…"* (Ek.49) diyerek, anayasal kurumların ve yargının uyarılarını, türban konusunda ulusal ve uluslararası yargı kararlarını önemsemediğini açık bir mesaj olarak kamuoyuna duyurmuştur.

Başbakan bu söylemiyle de yetinmeyerek partisinin grup toplantısında yaptığı bir konuşmada, *"…Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşaflarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız…"* demiş, kefen veya idam gömleğiyle özdeşleşen "beyaz çarşaf" betimlemesiyle devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığını ve bu uğurda neleri göze aldığını vurgulamış, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavrını sürdürmüştür. (Ek.161)

Başbakan Erdoğan ve diğer partililerin laiklik ilkesini savunanlara ve Yargının laiklik ilkesini koruyan kararlarına karşı takındıkları bu sert üslup yeni değildir. Başbakan Recep Tayip Erdoğan Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanı seçiminde toplantı yeter sayısının 367 olması gerektiği yönündeki kararını, *" Bu bitmedi, çok konuşulacak.* ***Bu yargı için bir talihsizliktir, yüz karasıdır.****(…) Açık net ortada olduğu halde zorlamayla, dayatmayla bu karar verilmiştir"* (Ek.178) gibi sözlerle eleştirerek çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmıştır. 22'nci dönem TBMM başkanı ve halen davalı parti milletvekili olan Bülent Arınç, kurumların ve toplumun türbana ilişkin tepkilerini alaycı bir dille eleştirerek, *"…İnsanlar sokakta teneke çalmaya başladı. Yüzde 47 oy almış bir parti, mütevazı olacağım diye, teneke çalıp gürültü yapanların karşısında neredeyse mahcup durumda…"* demiş, türbanlı öğrencileri kastederek, *"…****Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz…"*** (Ek.71) diyerek, adeta türban takmayan öğrencileri ve kıyafetlerini aşağılayan bu sözleriyle sorunun önümüzdeki süreçte alacağı boyutu ve türbansız öğrencilere ileride uygulanması muhtemel baskıların ilk işaretlerini vermiştir.

Davalı parti 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde oyların % 34.28'ni alarak iktidar olduğu süreçte; türban, imam hatip liseleri ile katsayı ve eğitimin dinselleştirilmesi konularında toplumda mutabakatın sağlanması, kurumlarla mutabakatın sağlanması, TBMM'de mutabakatın sağlanması gibi kavramlarla gündemi sürekli sıcak tutarak anılan kavramları siyasete alet etmiş ve laik cumhuriyet ilkesini zayıflatmıştır.

Davalı parti "mutabakat sürecinin!" tamamlandığına kanaat getirmiş olmalıdır ki, nihai amaçlarına ulaşabilmek için 22 Temmuz 2007 genel seçimlerin hemen akabinde hazırlattığı yeni bir anayasa taslağını toplumun gündemine taşımış, gelen tepkilerin yoğunlaşması ve yeni bir anayasa yürürlüğe sokmanın alacağı süreç düşünülerek, çalışmaların bitmesi beklenilmeden mevcut Anayasanın 10. ve 42'nci maddelerinde değişiklik yapmak suretiyle türbanın yüksek öğretim kurumlarına girmesinin yolunu açmaya çalışmış, bu suretle laik devlet ilkesinin eğitim kurumlarından başlayarak tasfiyesi sürecini hızlandırmıştır.

Davalı parti dini esaslara dayalı bir devlet sistemine giden yolda toplumu dönüştürmenin en önemli adımlarından birisinin milli eğitim politikalarının dinselleştirilmesi olduğunun bilinciyle eğitimin milli olmaktan çıkarılması, Cumhuriyet devrimlerinin kötülenmesi, küçümsenmesi, İslam'a karşı yapılmış gibi gösterilmesi, Cumhuriyete ve laikliğe karşı olan bir nesil yetiştirilmesi, laikliğin dinsizlikle eş anlamlı olduğu şeklinde zihinlerde yanlış bir algı yaratılması konularında ısrarlı bir gayret içinde bulunmuştur.

Bu gayretin bir sonucu olarak;

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre Türk Milli Eğitiminin amacı; Türk Milletinin bütün bireylerinin, Atatürk ilke ve devrimlerinin, Anayasada ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren (…), insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir. Oysa Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri bu temel ilkelerle çatışan icraatlarda bulunmuşlardır.

Bu bağlamda; öncelikle sadece din görevlisi yetiştirmek üzere açılmış bulunan imam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayıyı ortadan kaldırmak amacıyla Yüksek Öğretim Kanununda değişiklik yapılmış, ancak yasa Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir.

Veto gerekçesinde; "…Yasanın imam hatip liselerini özendirdiği, bu okullarla genel liselerin eşit statüye getirilmesinin Anayasanın Atatürk ilke ve devrimlerini temel alan ruhuyla bağdaşmadığı (…) Anayasanın 42. maddesinde eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda yapılacağının öngörüldüğü, laiklik nedeniyle kutsal din duygularının devlet işleri ve politikaya karıştırılamayacağı, laikliğin Türkiye Cumhuriyetini oluşturan değerlerin temel taşı olduğu (…) laikliğin Türkiye Cumhuriyetinde ümmetten ulusa geçmenin itici gücü olduğu (…) bir yanda akla ve bilime diğer yanda dinsel öğretiye dayalı öğretinin toplumda ikiliye yol açacağı kaos ve kargaşa yaratacağı Tevhid-i Tedrisat Kanununun toplumu batıl inançlardan kurtaracak din adamları yetiştirmeyi amaçladığı, bu amacın imam hatip liselerinin yalnızca din adamı yetiştirilmesi için erkek öğrencilerin öğrenim görmeleri ve bunların orta öğretim sonrasında kendi alanlarında Yükseköğrenim görmelerinin amaçlandığı (…) başlangıçtaki amaçlardan sapıldığı, imam hatip liselerinin genel liselere alternatif öğretim kurumları konumuna getirildiği, ikili öğretim sistemi getirilerek laikliğe aykırı uygulamalar yapıldığı…" vurgulanmıştır. (Ek.82)

Yine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 14.12.2005 gün ve 26023 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *"Milli Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği"*nin amaçlarının açıklandığı 5/a maddesinde; *"İlköğrenimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılan, mezun olan ve yüksek öğretimden ayrılan veya mezun olanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı vererek eğitim-öğretim imkanı sağlamak"*, Diploma başlıklı 35. maddesinde; *"Lise'den mezun olanlara, bitirdikleri program türüne göre diploma verilir."* Kılık ve kıyafet başlıklı 45. maddesinde *"Sınavlarda kılık-kıyafetin, öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde sade ve temiz olması esastır."* hükümleri getirilmiş, böylece açık öğretim kural, örgün öğretim ise istisna haline getirilerek, meslek lisesi mezunlarının (imam-hatip lisesi) çift diploma edinmeleri suretiyle üniversiteye girişte 1999 yılından bu yana meslek liseleri ve düz lise mezunları arasında uygulanan katsayı uygulamasının bertaraf edilmesi imkanı sağlanmış, ayrıca öğrencilerin türbanlı, sakallı olarak derslere devam etmeleri olanağı tanınmıştır.

Bahsedilen Yönetmeliğin bazı maddelerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan davalar sonunda Danıştay 8'nci Dairesi, Yönetmeliğin başta 5'nci madde olmak üzere, 22, 45, 46/1, 35/d, ve 41'nci maddelerinin iptaline karar vermiştir. (Ek.158)

Böylece; Eğitim sistemine dahil olup, yönlendirme suretiyle kademelerden geçerek bu haklardan yararlanmış bireylerin yeniden yararlandırılması, öncelikli olarak yararlanma hakkına sahip olan bireyler açısından eşitsizlik yaratılmasına sebep olacak olan, meslek lisesi (imam-hatip lisesi) öğrencilerine çifte diploma şansı veren Yönetmeliğin 5'nci maddesi ile sınavlarda kılık kıyafetin öğrencinin rahatlıkla tanınmasını sağlayacak şekilde sade ve temiz olmasını yeterli sayan 45'nci maddesi iptal edilmiştir.

Ancak yargı kararına rağmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Danıştay 8'nci Dairesinin 7.2.2006 tarihinde verdiği Yönetmeliğin dava konusu edilen maddelerinin yürürlüğünün durdurulması kararını etkisiz kılmak amacıyla 1.3.2006 tarihinde, Yönetmeliğin yayımlanmasından sonra açık öğretim liselerine kayıt yaptıranların kazanılmış haklarının korunacağını duyurmuş, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın bu idari işlemin de hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açtığı davada Danıştay 8'nci Dairesi'nin 7.6.2006 gün ve 2006/2349 Esas, 2006/1249 Karar sayılı hükmü ile 1.3.2006 tarihli işlemin de yürütmesini durdurmuştur. (Ek.158)

Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri Cumhuriyetin laiklik ilkesine, Eğitim Birliği Yasasına, Milli Eğitim Temel Kanunundaki amaç ve ilkelere aykırı olarak eğitimin dinselleştirilmesi çalışmalarını geçtiğimiz 5 yılı aşan iktidarları süresince ısrarla sürdürmüşler, İlköğretim çağındaki çocukların Kuran kurslarına devamına olanak sağlayan bazı düzenlemelerin yasalaşması için çaba sarf etmişlerdir.

Kanuna aykırı eğitim kurumu açanlara, bunları çalıştıranlara ve bu kurumlarda öğretmenlik yapanlara 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası ile bu kurumların kapatılmasını öngören 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 263 ncü maddesinin (29.06.2005 tarihinde değiştirilmiştir), kanuna aykırı eğitim kurumlarının kapatılması yaptırımının kaldırılması, hapis cezasının alt ve üst sınırlarının indirilmesi, sadece adli para cezası verilmesi olanağının getirilmesi, izinsiz açılan eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin eylemlerinin suç olmaktan çıkarılması suretiyle değiştirilmesi sürecinde Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN; *''Bu milletin yüzde 99'u Müslümandır, kendi kitabını, Kuran'ını rahatça öğrenmelidir. Kaçak Kuran kursu ifadesi çok çirkindir. Kuran'ı öğrenmeye kimse suç ifadesini kullanamaz''* (Ek.130) biçimindeki sözleriyle, devletin Öğretim Birliği içinde verdiği laik eğitim sistemine karşı seçenek olarak açılan, yasaya aykırı eğitim kurumlarını korumuş, bir biçimde eğitim sisteminde Öğretim

Birliği'nin bozulması, eğitimin dinselleştirilmesi çabalarını desteklediğini ifade etmiş, yasaya karşı çıkanları ise Kuran ve din öğretimine karşı oldukları izlenimini yaratmaya çalışmış, bir devrim yasasını etkisizleştirirken yine dini istismardan kaçınmamıştır.

Yukarıda bahsedilen somut olaylardan ve iddianame eki belgelerden de (Klasör 12-13) anlaşılacağı üzere; ilk ve orta öğretim ders kitaplarında, yardımcı kaynaklarda Milli Eğitim Temel Yasasının hedeflerinden sapılmış; tarih, sosyal bilgiler, din kültürü ve ahlak bilgisi gibi kitaplarda Cumhuriyet devrimleri görmezden gelinmiş, kitaplarda bir din kültüründen çok, İslam'ın dinsel öğretisine ve hurafelere yer verilmiş, Atatürk sıradan bir devlet adamı gibi tanıtılmış, bazı ders kitaplarında ve sınavlarda sorulan sorularda Atatürk hakkında küçümseyici ve aşağılayıcı ifadeler kullanılmıştır.

Milli eğitimdeki bu dinselleştirme sürecinden Dünya Klasikleri bile nasibini almış, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara tavsiye edilen bazı yayınevlerinin çevirilerinde orijinal metinler değiştirilerek roman ve hikaye kahramanları bile İslami söylemlerle konuşturulmuşlardır.

İlköğretim çağındaki çocuklara Milli Eğitim Temel Kanununa aykırı olarak ve dinsel etkinlik adı altında cami ve mezarlıklara götürülmek suretiyle uygulamalı din dersleri verilmiş, gelen tepkiler üzerine buna ilişkin mevzuat geri çekilmiştir. (Klasör 12-13)

Milli eğitimdeki dinselleştirme süreci bir çok okulun internet sitelerine ve hatta ilan panolarına kadar yansımış, davalı partinin Milli Eğitim Temel Yasasına aykırı tutum ve söyleminden güç alan yönetici ve öğretmenler kurumlarının internet sitelerinde şeriat propagandası yapan özel kuruluşların ve yayınevlerinin internet sitelerine link (bağlantı) vermişlerdir. (Klasör 12-13)

Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarları zamanında devleti dinsel, teokratik bir yapıya dönüştürme kararlılığının bir sonucu olarak Devlet Planlama Teşkilatı'nda oluşturulan bir özel ihtisas komisyonunda bir şeriat uygulaması olan **zekât** sisteminin kurumsallaştırılması önerisinde bulunulabilmiştir. (Ek.155)

Parti toplantılarında haremlik-selamlık uygulamasından, tarikat şeyhlerinin cenazelerine topluca katılmak, köktendinici derneklerin konferans, panel adı altında düzenledikleri toplantılarda topluca görünmek, bayan eli sıkmamak, belediye başkanı sıfatıyla Ramazan ayında cami cami dolaşarak imamlık yapmak, bu suretle kutsal dinimizi istismar etmek, davalı partinin

gündelik icraatları arasına girmiştir. Başbakandan belediye başkanına kadar her kademedeki Adalet ve Kalkınma Partilinin istismar yarışından cesaret alan kamu görevlileri de, "çeşme açılışlarından, orman yangınlarına" kadar her konuda dinsel motiflerle süslü demeçler verip genelgeler yayınlamışlar, uluslararası havaalanlarımızın apronlarında kurban kesmişler, tarikat toplantılarına sponsorluk yapmışlardır. (Klasör 14–17)

Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, örnekleri yukarıda gösterilen birçok konuşmasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Cumhuriyetin nitelikleri" başlıklı 2. maddesinde ve başlangıç kısmında yer almamasına rağmen İslamiyet'i *"Türk milletinin birleştirici bir unsuru, çimentosu"* olarak tanımlamış, laik cumhuriyetin tüm inançlara eşit mesafede olması zorunluluğunu göz ardı ederek sık sık Türk Halkının yüzde 99'unun Müslüman olduğuna vurgu yapmış, bu suretle İslamiyet'in toplum yaşamında temel belirleyici olduğu imaj ve algısını öne çıkarmaya çalışmıştır. (Ek.8)

Davalı Partinin devleti ve toplumu teokratik bir yapıya dönüştürmek konusundaki kararlılığının bir işareti de, bazı yasadışı irticai yapılar ve cemaatler karşısında aldığı içselleştirici tavırdır. Her ne kadar AKP Genel Başkanı ve parti ileri gelenleri her fırsatta, " değiştiklerini, Milli Görüş gömleğini çıkardıklarını" ifade etseler de, laiklik ilkesine aykırı olarak ve uluslararası bazı ilişkileri bile bozmak pahasına bu tür irticai örgüt ve cemaatleri desteklemekten geri durmamışlardır. "Cemaat" kavramının mevzuatımızda Lozan Anlaşması paralelinde, Türk Vatandaşı bazı gayrimüslim toplulukları ifade için kullanıldığı ve bu Anlaşmaya hakim olan ilkeler ve Devrim Yasaları dikkate alındığında "Türk Vatandaşı ve Müslüman olan " kişiler için cemaat tanımlamasının kullanılmasının hukuken mümkün olmamasına karşılık "demokratik yollardan devlet kademelerinde kadrolaşarak, Atatürk İlke ve Devrimlerini ortadan kaldırıp Şeriat esaslarına dayalı bir devlet kurmayı ve bunu takiben Dünya İslam birliğini gerçekleştirmeyi hedeflediği" iddiasıyla hakkında dava açılıp yurt dışına kaçan Fetullah GÜLEN isimli tarikat liderinin yurt dışında kurduğu ve faaliyetleri nedeni ile bulundukları ülke devletleri tarafından Türkiye'nin uyarılmasına neden olan okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve işbirliği yapılması, Dışişleri Bakanlığının bir genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenebilmiştir! (Ek.72)

Dışişleri Bakanlığı tarafından Büyükelçiliklere gönderilen bir genelge ile, Almanya ile imzalanan "Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nda" köktendinci terör örgütü olarak söz edilen, şer'i esaslara dayalı devlet düzeni kurmayı

amaçladığı belirtilen (Ankara 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 1999/37 sayılı Dava dosyası. Klasör no:17) Avrupa Milli Görüş Teşkilatının yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunları ve milli konularda dış temsilciliklerimizce gerçekleştirilen faaliyetlere katkıda bulundukları belirtilerek, bu örgütle temas ve işbirliği kurulması istenmiştir. (Ek.72)

Davalı Partinin Genel Başkanı, yöneticileri ve milletvekilleri türban, eğitim, özelleştirme, kadrolaşma gibi konularda çoğulcu demokrasiyi ve onun gereği olan güçler ayrılığı prensibini, hukukun üstünlüğünü ve yargı kararlarını hedeflerine ulaşmada bir engel olarak görmüşler, yargı kararlarına yönelik söylemlerini eleştiriden öte, bir saldırı noktasına taşımışlardır. TBMM Başkanı Bülent Arınç, 01.05.2005 tarihinde konuk olduğu CNN Türk'te yayımlanan *"Ankara Kulisi"* programında gazetecilerin sorularına; "…*Bu Anayasa Mahkemesi'ni Meclis'te yapacağım bir Anayasa değişikliğiyle kaldırabilir miyim? Kaldırabilirim. Avrupa ülkelerinin hiçbirinde Anayasa Mahkemesi'ne benzer bir kurum yok. (...) Bugün üye sayısını, görev sahasını değiştirebilirim. Yüce Divan yetkisini alabilirim. Her kanunun Anayasa Mahkemesi'ne gitmesini engelleyebilirim. Her şeyi yapabilirim. Ben Meclisim…"* (Ek.58) diyerek çoğulcu demokrasi ve gereği olan hukukun üstünlüğünden uzaklaşması örneklerinden birisini daha sergilemiştir.

Danıştay 2'nci Dairesinin türban konusuna ilişkin 26.10.2005 günlü, 2004/4051 E, 2005/3366 K. sayılı kararıyla ilgili olarak; Partisinin Mersin Merkez İlçe Kongresinde konuşan Başbakan ve AKP Genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan; "…*Bu kararı hukuk ilkeleri içerisinde tanımlayamıyorum. Tarif edemiyorum. Bu anlayış, hiçbir hukuk anlayışı içerisinde tanımlanamaz.(…)* ***Türkiye'de kendilerine göre alanlar belirlemek suretiyle vatandaşımızın din ve vicdan özgürlüğünü kimsenin kısıtlamaya hakkı yoktur.*** *Bu böyle biline. (…)doğrusu kınıyorum. Bunu hiçbir yere sığdıramıyorum. (…)* ***"Bunlar bu gidişle evin içine de karışacaklar. Şöyle şöyle davranacaksınız diyecekler. Kusura bakmayın. Türkiye yolgeçen hanı değil. Herkes yerini belirlemek zorunda.*** *(…)* ***Birileri nemalanmasın diye sabrediyoruz.*** *Ancak hukuk adına yargı makamını işgal edenler, bu ülkede böyle bir zemini hazırlama gayreti içine girmesinler. (…)* ***Böyle bir kaba gürültüye de pabuç bırakma niyetinde de değiliz. Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız****. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada...* ***Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi****..",* (Ek.42) aynı partiden Çorum Milletvekili Muzaffer Külcü; "*Bu çok önceden planlanmış, tek tip toplum oluşturma projesinin bir tezahürüdür"* ***…"Bu karar tek kelime ile 'ayıp' olarak özetlenebilir"*** *…"Zaten Danıştay, kendi kafasında kurguladığı bazı gerekçeler*

üzerinden karar alıyor.",(Ek.122.) Sivas Milletvekili Selami Uzun ***"ancak dehşet denebilir",*** *(Ek.122)* Adalet ve Kalkınma Partisi Kilis Milletvekili Hasan Kara'da *"Böyle bir karar toplumda infiale neden olur ve vatandaşlarımız üzerinde sıkıntıya yol açar.* ***Peygamberimize yapılan hakaret tüm dünya Müslümanlarında tepki oluştururken kendi içimizde birlik olamamak çok acı****" (Ek.122)* şeklindeki sözleriyle tepkilerini göstermişlerdir.

Başbakan ve milletvekillerinin beyanlarının ertesinde bir gazetede Danıştay Kararını veren Daire üyelerinin resimlerinin yayınlanmasından kısa bir süre sonra da, 17 Mayıs 2006 günü "Alparslan Arslan" adındaki bir köktendinci Danıştay'ın 2'nci Dairesine müzakere sırasında silahlı saldırıda bulunmuş, Üye M. Yücel Özbilgin'i öldürmüş, diğer yargıçları da ağır yaralamıştır. Olayın sanıklarının yargılanıp kararın verildiği 13.02.2008 tarihli karar duruşmasında sanıklardan Alparslan Arslan'a son sözü sorulduğunda, *"Genel Kurmay şeriatın önüne geçmeye çalışmasın, Abdullah Gül'den, Başbakan Erdoğan'dan ve imanlı kişilerden Türkiye'de şeriatı ilan etmelerini istiyorum, yoksa kan dökülür."* Diğer sanık Osman Yıldırım'da Atatürk'ü kastederek, *"O İngiliz piçinin kurduğu cumhuriyeti başınıza yıkacağız, benim yegane görevim cumhuriyeti yıkıp 2'nci Osmanlı Devletini kurmak."* ve bunun gibi sözler ve hakaretlerde bulunmuşlardır.

Sanıkların son duruşmadaki bu sözleri bile eylemi hangi saiklerle yaptıklarını, laikliği savunanları ve laik Cumhuriyeti bekleyen tehlikeleri göstermeye yeterlidir. (Ek.176)

Davalı partinin yöneticileri yargı kararlarına yönelik eleştirilerinde dinsel argümanları da referans almaktan kaçınmamışlardır. Nitekim Genel Başkan Recep Tayyip ERDOĞAN İHAM'ın Leyla ŞAHİN/Türkiye davasında türbana ilişkin verilen kararı eleştirirken mahkemenin karar vermeden önce konuyu din ulemasına sorması, görüş alması gerektiğini iddia ederek, *"Söz söyleme hakkı din ulemasınındır"* (Ek 37) demiş, benzer bir konuda davalı partinin milletvekili Mehmet ÇİÇEK' de *"Hakimler Diyanetten görüş alacak"* (Ek.101)diyerek laik hukuku dönüştürmek konusundaki niyetlerini açığa vurmuşlardır.

2007 yılında 11'nci Cumhurbaşkanlığı seçimi arifesindeki tartışmalarda Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Bülent ARINÇ 8'nci Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'a gönderme yaparak, onun gibi ***" Sivil, dindar ve demokrat bir cumhurbaşkanı"***(EK.68) seçeceklerini ifade etmiş, cumhurbaşkanın seçilme nitelikleri arasına Anayasada sayılmayan "dindar" niteliğini de ekleyerek TBMM Başkanı sıfatıyla bile din istismarı yapmaktan ve laik devlet ilkesine aykırı hareket etmekten çekinmemiştir. Oysa böyle bir

hüküm ancak şeriatla yönetilen bir ülkenin Anayasasında yer alabilir. (Şeriat rejimiyle yönetilen İran İslam Cumhuriyeti Anayasasının 115'nci maddesi aynen şöyledir: *"Cumhurbaşkanı aşağıdaki şartları haiz, dini ve siyasi şahsiyetler arasından seçilmelidir. İran asıllı, İran vatandaşı, tedbirli ve idareci, iyi geçmişli, güvenilir ve takva sahibi olmak, İslam Cumhuriyeti'nin ve ülkenin resmi dininin ilkelerine inançlı olmak.*) (Ek.68) Dindar Cumhurbaşkanı söylemi 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılan genel seçimlerde davalı partililerce yoğun bir biçimde kullanılmış, "Abdullah Gül'ün eşinin türbanlı olması nedeniyle seçilemediği" propagandası adeta bu seçimin temel malzemesi yapılmıştır.

Davalı Partinin söylemleri incelendiğinde Cumhuriyet devrimlerinin ve özellikle laiklik uygulamalarının ***"İnananlar için bir zulüm"*** olduğu iddiası sürekli vurgulanarak toplumda Cumhuriyete ve devrimlerine karşı bir inancın oluşturulmasının amaçlandığı görülmüştür. Oysa Cumhuriyet tarihi de, insanlık tarihi de, zulmedilenlerin köktendinciler değil, farklı bir şeye inandığı, inancının gereğini yerine getirmediği ya da inanmadığı, laik hukuka göre karar verdiği, laikliği savunduğu için yakılanların, öldürülenlerin, laikler olduğuna tanıklık etmiştir. İnsanlığın aydınlanma mücadelesi aklın ve bilimin ışığına değil, taassup ve dogmatizmin zulmüne karşı verilmiş, Batıda yüzlerce yıl süren bu mücadeleyi Türk Milleti Atatürk'ün önderliğinde çeyrek yüzyıldan az bir zamana sığdırma başarısını göstermiştir. Ancak, Cumhuriyete ve onun aydınlanma felsefesine karşı olanlar, uluslararası dengelerdeki değişim ve küreselleşmenin yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle Laik Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına girişmişlerdir. Yakın tarihimiz, bu arayışın ürünü irticai kalkışmalarla doludur. Ancak bugünkü Laik Cumhuriyet karşıtları geçmişte hiç olmadığı kadar ve üstelik bu kez uluslararası desteği de arkalarına alarak, karşı devrim fırsatını ellerine geçirmişlerdir. AKP milletvekili Abdullah Çalışkan'ın yukarıda yer verilen bir konuşmasında açıkça ifade ettiği "yeşil devrim", (Ek.113) laik Cumhuriyete yönelik bir karşı devrimin adıdır. Laik Cumhuriyet hiç olmadığı kadar tehlikededir. Çünkü karşı devrimci unsurlar bugün marjinal unsurlar değil, iktidardırlar.

Davalı partinin devleti ve toplumu İslami bir yapıya dönüştürmedeki hedeflerinden biri olan, siyasi simge sayılan başörtüsünün önce toplumun geleceği olan gençlerimizin yetiştirildiği yükseköğretim kurumlarında serbest bırakmaktaki amacı kamusal alanlara da yansımasını sağlamaktır. Türbana serbesti sağlayan Anayasa ve yasa değişikliği henüz partiler arası müzakere aşamasında iken partili milletvekilleri, belediye başkanları, kurucuları, demeç ve söylemlerinde türbanı tüm kamusal alana

yayacaklarını açıkça duyurmuşlar, Partinin bağlı kuruluşları gibi faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşları siyasal İslam'ın tüm kamusal alana yayılmasının temel hedefleri olduğunu ve bu yolda mücadele vereceklerini açık açık ilan etmişlerdir. (30-31 Ocak ve 1-2 Şubat tarihli Gazeteler)

Davalı parti, iktidar olmanın getirdiği güç ve olanaklarla devleti İslami bir yapıya dönüştürmeye çalışırken bürokrasi kadrolarının da siyasal İslamcılardan oluşturulmasına özel bir önem vermiş, İslami kimlikleriyle öne çıkanları atamada özel bir gayret göstermiştir. Bu kadrolaşma gayretlerinden Sayıştay gibi bir yüksek kurum bile nasibini almış, boş bulunan üyeliklere, adayları partiye yeterince yakın bulmadıklarından, 2 yılı aşan bir süre seçim yapılamamıştır. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı atandığı gün mahkeme kararlarına uymayacağını açıklamış, bir bilim adamı kimliği ve bağımsızlığıyla değil, belirlenmiş bir düşünce yönünde çalıştığı gerçeği, kendisi ile TBMM Başkanı ve Maliye Bakanı ile bir bürokratı arasında geçen ve basına yansıyan diyaloglardan anlaşılmıştır.

Devletin en önemli kadrolarını birçoğu tarikatçı faaliyetleri ve kimlikleriyle bilinen yöneticilere teslim etmiştir. Geçmişte 'laiklik ilkesinin yerini İslam'la bütünleşme modeline bırakmasının gerekli olduğu' yönünde makaleler yazan ve bugün de bu görüşlerinin arkasında olduğunu ifade etmekten çekinmeyen kişinin Başbakanlık Müsteşarlığına, bir tarikata aidiyeti fotoğraflarla kanıtlanan kişiyi de tarikat ve cemaatlerin Laik Cumhuriyet aleyhine faaliyetlerini takip etmekle görevli İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığına atanmasında bir beis görülmemiştir. Devlet kadrolarının islami bir yapıya dönüştürülmesi süreci bununla da sınırlı kalmamış, Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memur, hastane yöneticiliğinden belediyelerde daire başkanlığına, ortaöğretim kurumlarında din ve ahlak bilgisi öğretmenliğine kadar birçok alanda görevlendirilmişlerdir. (Klasör 11)

Kamuda kadroların İslami bir yapıya dönüştürülmesi sürecinde yukarıda örneği görüldüğü üzere, bir Adalet ve Kalkınma Partili belediye (Eyüp Belediyesi), açtığı zabıta memurluğu sınavında, öğrenim durumu olarak yalnızca 'imam hatip lisesi mezunu' olma koşulu getirebilmiştir. (Ek.136)

Davalı Parti iktidarı döneminde siyasal İslamcı kimlikleriyle bilinen kişilere Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunda (TRT) program yaptırılmış, çerçevesi yasa ile çizilmiş yayın ilkelerine ve laiklik ilkesine açıkça aykırı yayınlar TRT ekranlarına taşınmıştır. Şüphesiz bunlardan en çarpıcı olanı "Düşünce İklimi" isimli programı sunan Prof. Dr. Mim Kemal

Öke'nin gazeteci Hayrettin KARAMAN ile yaptığı mülakatta görülmüştür. 20 Ekim 2005 tarihinde yayınlanan ve 27 Ekim 2005 tarihinde tekrarlanan programda Şeriata göre miras paylaşım kuralları savunulmuş, Hayrettin KARAMAN mevcut laik düzeni kastederek"…*Böyle bir düzenin içinde Müslüman olarak yaşamak zorunda kalırsanız. O zaman işte siz Kuran-ı Kerim'in miras ahkâmını değiştiremezsiniz. Böyle bir hakkınız yok.."* diyerek, laik devrimin en önemli belgelerinden olan Medeni Kanunu ve laik düzeni şer'i bir bakış açısıyla eleştirmiş ve bu yayınlar Anayasanın ve Devrim Yasalarının öngördüğü laik devlet ilkeleri çerçevesinde yapmak zorunda olan devlet kurumu TRT'de gerçekleşmiştir. (Ek.177)

Toplumu ve devleti İslami bir yapıya dönüştürmek noktasında gerekli gördükleri her alana müdahale eden davalı parti, her konuda olduğu gibi yine dini referansları esas alarak, gençleri alkol ve uyuşturucu maddelerden koruma bahanesiyle, fakat aslında şeriatın alkollü içki yasağı esas alınarak, alkollü içki satılması ve tüketilmesine ilişkin mevzuatta da hukuka aykırı kısıtlamalara gitmiştir. 7.12.2004 günü yürürlüğe giren 5272 sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin 1. fıkrası *"gayrisıhhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek"* görevini belediyelere, belediye sınırları dışında ise 5320 sayıl İl Özel İdaresi Kanununun 7. maddesi mucibince *"İl Özel İdaresi"*ne vermiştir. Yapılan bu düzenleme ve çıkarılan yönetmeliğe aykırı genelge ile Belediyeler *"ruhsat iptali, yeni ruhsat verilmemesi, eğlence vergisi ve hafta tatili ruhsat harcı artırımına gidilmesi, içkili yerlerin kent dışındaki alanlarda toplanmalarına zorlanmaları"* uygulamaları başlatmış, başta Ankara olmak üzere tüm AKP'li belediyeler içki içilmesi ve satılmasını adeta genel bir yasaklama uygulamasına dönüştürmüşlerdir. (Ek.153)

Davalı parti hükümetlerinin laik devleti dönüştürme çabalarından cesaret alan partili belediye başkanları yukarıda belirtilen örneklerinden de anlaşılacağı üzere, belediyecilik hizmetleri kapsamında bulunmamakla birlikte dini içerikli ve birçoğu din dışı hurafelerle donatılmış kitapların basım ve dağıtımını yapmışlar, bu tür bilim dışı yayınlar özellikle İlköğretim çağındaki çocuklara belediyelerce bedava dağıtılmış, kadını küçümseyen, onu erkeğin yanında daha aşağı bir yaratık olarak tanımlayan sözde evlilik kılavuzları yeni evli çiftlere hediye olarak verilmiş, bazı belediye başkanları din istismarını çocuklara kadar indirerek, Kur'an kursu öğrencilerine bisiklet, bilgisayar, top gibi hediyeler dağıtmışlar, çocuklara hitaben yaptıkları konuşmalarda yaşıtlarının *Kur'an öğrenmek yerine, yazlıkta, denizde*

tatil yapmalarını eleştirmişlerdir. Bu suretle kutsal dinimizi siyasete alet ederek istismara yönelmişlerdir. (Klasör 16)

Davalı partinin iktidarda olduğu yaklaşık beş buçuk yıllık süreçte Türkiye'nin uluslararası camiadaki laik ülke imajı da erozyona uğramış, Dünya ülkeleri, özellikle AB ülkeleri nezdinde Türkiye bir "ılımlı İslam Cumhuriyeti" modelinde algılanmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile olan ilişkilerde ise bu bakış açısı resmi söylemlere de yansımış, başta eski ABD Dışişleri Bakanı (Colin L. Powell) olmak üzere birçok ABD yetkilisi Türkiye'nin laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu gerçeğini görmezden gelerek ülkemizi bir 'Ilımlı İslam Cumhuriyeti' olarak tanımlamışlar, bu söylemlerindeki cüretkarlığı "bir ABD projesi olan ve kapsamındaki ülkeleri ılımlı İslami rejimlerle yönetmeyi amaç edinen "Büyük Ortadoğu Projesi'nin eş başkanı olduğunu her fırsatta tekrarlayan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayip Erdoğan'ın söyleminden ve davalı parti iktidarlarının dini istismara dayalı icraatlarından, kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya karıştırmalarından devleti dini esaslara göre şekillendirme amaç ve faaliyetlerinden" aldıkları gözlenmiştir.

Yukarıda irdelenen tüm bu eylemler, davalı siyasi parti tarafından algılanan ve savunulan İslami toplum modelinin açık bir resmidir.

Diğer yandan davalı parti iktidarı zamanında, iktidarın tutum ve davranışından güç alarak gerek kamuda, gerekse diğer alanlarda meydana gelen, dinsel içerikli ve dini istismarı esas alan, laik devlet ilkesine aykırı eylem ve söylemlere ilişkin belgeler de 14 -17 sayılı klasörlerdedir.

Sonuç olarak ve yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı üzere:

Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidara gelişinin henüz birinci yılından itibaren çerçevesi Anayasa ve Yüksek Mahkeme kararlarıyla belirlenmiş laiklik ilkesinin Anayasadaki tanımının yeterli olmadığı söylemiyle tartışmaya açarak aşındırmaya çalışılması,

Laik devletin bütün inançlara eşit mesafede olması, ancak dünyevi ilişkilere ilişkin konularda devletin akıl ve bilimin ışığında ve dinden bağımsız olarak düzenleme yapma yetkisini görmezden gelerek "ulemaya danışma (…) af yetkisi maktulün mirasçılarına aittir" gibi söylemlerle dini hükümleri referans gösterme çabaları,

Din ve vicdan özgürlüğünü sınırsız ve kısıtlanamaz bir hak gibi topluma benimsetilmesi ve benimsetilen bu inanç üzerinden türbanın üniversitelerde serbest bırakılması ve bu serbestinin giderek tüm kamusal alana

yaygınlaştırılması için partili milletvekillerinden, belediye başkanlarına kadar ortak bir söylem kullanılmaya başlanılması,

İmam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayı sistemi bir hak ihlali algısıyla sürekli eleştirilerek Tehvid-i Tedrisat Yasasına ve eşitlik ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet öncesi gibi ikili bir öğretimin özendirilmesi ve bu okulları meslek okulu hüviyetinden çıkararak orta öğretimin asıl unsurları haline getirecek sosyal ve mali desteklerin sağlanması,

Eğitimin müfredat da dahil olmak üzere Milli Eğitim Temel Kanununa aykırı olarak dinselleştirilmesi,

12 yaşın altındaki çocukların Kuran kurslarına devamını engelleyen düzenlemelerin kaldırılmasına yönelik söylem ve çabaları,

Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dini inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması,

Halk sağlığı ve gençliğin korunması bahane edilerek, adeta şer'i nizam uygulanırcasına alkollü içki satış ve tüketim alanlarının daraltılması ve giderek yasaklanması,

Yurt içi ve yurt dışı her türlü resmi toplantı ve törenlerde laik bir Cumhuriyetin yöneticileri oldukları hiçe sayılarak, dinsel kimlik ve aidiyetlere vurgu yapılması, tanıtımlarda dini motiflerin öne çıkarılması,

Dini bayram ve günlerin ulusal bayramları gölgeleyecek bir tanıtım ve gösteriş içinde kutlanması, her türlü siyasi faaliyette din ve dince kutsal sayılan şeylerin tüm parti kademelerince istismar edilmesi,

Çoğulcu demokrasinin kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü prensibine dayandığı ilkesini gözardı ederek ve parlamento çoğunluğunu kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının değiştirilemez ve değiştirilmesi dahi teklif edilemez laiklik ilkesinin ortadan kaldırılmaya kalkışılması,

Bu eylemlerin davalı partinin genel başkanı, genel başkan yardımcıları, milletvekilleri ile teşkilatlarında ve ayrıca yerel yönetimlerde görev alan partililerin kararlı, ısrarlı ve süreklilik gösteren beyan ve fiilleri ile işlenmesi,

Davalı partinin, temel hak ve özgürlüklerin geçerli olduğu laik ve demokratik bir hukuk devletini değil, din kurallarının geçerli olduğu, referanslarını dinden alan bir toplumsal modeli gerçekleştirmeyi

amaçladığını, bu tür eylemlerin partinin genel başkanından başlayarak her kademesince kararlılık ve yoğunlukla işlenmesi suretiyle laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Davalı siyasi partinin yukarıda belirtilen beyan ve eylemlerinin bir kısmı dahi laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiğini göstermeye yeterli bulunmaktadır.

Kuşkusuz açıkça dini kuralların egemen kılınmasını, şeriatı hedefleyen bu beyan ve eylemler çoğulcu demokrasi içerisinde bile Anayasa'nın 14 ve İHAS'ın 17'nci maddeleri karşısında koruma göremez.

Anayasakoyucu, siyasi partilere çalışmalarında sınırsız bir özgürlük tanımamış ve ülke zararına olabilecek çalışmaların odağı haline gelme olasılığını öngörerek, bu gibi hallerde kapatılabileceklerini kabul etmiştir.

"Odak olma" kavramı, 2001 yılında 4709 SK ile Anayasanın 69. maddesinin 6. fıkrasına eklenen bir cümle ile hangi hallerde siyasi partilerin "odak" haline geleceği saptanmıştır.

Buna göre;" *Bir siyasî partinin 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir.* ***(Ek cümle: 3.10.2001-4709/25 md.)*** *Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.*"

Siyasi partilerin yasaklanmış eylemlerin odağı haline gelebilmesi için:

1- Anayasaya aykırı fiillerin bir partinin üyelerince "yoğun" bir şekilde işlenmesi ve bu durumun o partinin yetkili organlarınca zımnen veya açıkça benimsenmesi.

2- Anayasaya aykırı fiillerin doğrudan doğruya bir partinin yetkili organlarınca "kararlılık" içinde işlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda ana başlıkları belirtilen eylemler gözetildiğinde:

Davalı partinin geçmişte üyesi veya yöneticisi oldukları "Milli Görüş" yanlısı partilerin savunduğu çok hukukluluk ilkesinden ayrılamadığı, kendi hukuklarını egemen kılmak için iddianamede belirtilen yargı kararlarına

rağmen yüksek öğretim kurumlarında kılık ve kıyafetin serbest olduğu düzenlemesini Anayasa'da hüküm altına almak amacıyla TBMM'ne verilen yasa teklifi ile açıkça ortaya çıkmaktadır.

Kişilerin inançlarının veya giyimlerinin ölçü alınması, bazı kesimlere toplum ve Devlet içinde ayrıcalık tanımak olur ki; bu, eşitliği bozacağı gibi demokrasiye de aykırı düşer ve oluşturulan farklı kimliklerin önce ayrımcılık sonra da kaçınılmaz bir şekilde bölünme nedeni olması sonucunu doğurur.

Davalı partinin;

Belirtilen eylemleri ve özellikle Anayasa ile Yüksek Öğretim Kanunu'nda değişiklik içeren tekliflerinin, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin temel ilkelerini değiştirecek zemini oluşturmak niyetini ortaya koyduğu,

Laik sistemlerde dini simgelerin siyasi amaçla kullanılamayacağını gözardı ettiği,

Laik Cumhuriyet'i yeni bir yaşam ve Devlet düzenine dönüştürme kararlılığı içinde olduğu, toplumu dindar olanlar – olmayanlar diye ikiye ayırmaya başladığı,

Ülkenin laik hukuk yapısını aşamalı olarak yeniden biçimlendirip yönlendirmeye çalıştığı,

Rejimin ve Cumhuriyet'in geleceğini tartışmaya açtığı,

Belirlenmiştir.

Laik demokratik hukuk devletinin egemen olduğu rejimlerde; yargıya, "bireyi ve demokrasiyi", sistemin sınırları dışına çıkan siyasal partilerin/iktidarların eylemlerine karşı koruma görevi de verilmiştir.

Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez bir hükmü olan laik ilkesi zedeleniyorsa Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının rejimi koruma yetki ve görevi başlayacaktır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının temel görevi; Cumhuriyet'i, ilkelerini ve kazanımlarını korumaktır.

Davalı partiyi laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline getiren yukarıda açıklanan fiiller ve beyanlar, siyasi partinin Anayasanın 68/4. maddesi delaletiyle 69/6. maddesi gereğince kapatılmasını gerektirmektedir.

4- Eylemlerin zorlayıcı sosyal gereksinim de gözetilerek hukuksal yönden irdelenmesi

Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidar partisi olması nedeniyle yukarıda belirttiğimiz beyan ve eylemleri laik Cumhuriyet aleyhine giderilmesi olanaksız zararlar doğurmasının kapatma yaptırımını gerektirmekte, ortaya konulan eylemler gözetildiğinde kapatma yaptırımının uygulanmasında zorlayıcı sosyal gereksinim bulunmaktadır.

Zorlayıcı sosyal gereksinim değerlendirilirken gözetilen uygun zaman, eylemlerdeki ağırlık, eylemlerin isnat edilebilirliği, partinin hedeflediği siyasi model, eylemlerdeki kullanılan yöntem karşısında öngörülen yaptırım eylemlerle orantılıdır.

Kapatma davasının açıldığı tarihte davalı iktidar partisinin türbanın yükseköğretim kurumlarına sokulması için Anayasa değişikliği ile neden olduğu toplumsal kutuplaşma ve gerginlik dikkate alındığında ve özellikle demokratik toplumun düzenli bir biçimde işlemesinin sağlanmaya çalışıldığı ülkemizde, laiklik ilkesinin korunması yasal ve anayasal bir zorunluluk olduğu gibi, bu ilkenin korunmasında genel bir çıkar da bulunmaktadır.(RP/Türkiye Kararı)

Bu nedenle, laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı durumuna gelen Adalet ve Kalkınma Partisinin, bu genel çıkar da gözetilerek kapatılması, zorlayıcı sosyal gereksinim de dikkate alındığında demokratik toplum gereklerine uygundur.

a- Yaptırım yasayla öngörülmüştür.

Eylemler, Anayasa'nın 68'nci maddesinin 4 ncü fıkrası kapsamında *"insan hakları, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri, ulus egemenliği, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine ve ayrıca herhangi bir tür diktatörlüğü savunmak ve yerleştirmeyi amaçlamanın yasak olması"* kuralına aykırılık oluşturmaktadır.

Bu çerçevede kapatma yaptırımı, İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca *"kamu düzeninin sağlanması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması"* ilkeleri kapsamında, demokratik toplum ilkelerine uygun ve yasa ile öngörülmüş bir yaptırımdır.

Davalı siyasi parti, laiklik karşıtı eylemlerinin kapatma yaptırımı gerektirdiğini öngörebilecek ve bilebilecek durumdadır. Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası'ndaki kurallar da İHAS'nin öngörülebilirlik ve bilinebilirlik ölçütlerine uygundur. Davalı partinin laiklik karşıtı eylemleri nedeniyle bu eylemleri suç oluşturmasa bile, parti hakkında Anayasa'da öngörülen

kapatma yaptırımının uygulanabileceği bilinebilir niteliktedir. Laiklik karşıtı eylemlerin, ceza yasalarında suç olarak tanımlanmaması Anayasa ve SPY gözetildiğinde sonuca etkili değildir (RP/Türkiye Kararı).

b- Kapatma yaptırımı yasal bir amaca dayanmaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi, Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki siyasi partilerin eylemleri *"insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, ulus egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine" aykırı olamaz ve ayrıca "herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz", suç işlenmesini teşvik edemez"* kapsamında kapatma yaptırımını gerektirmektedir.(ANY.Madde:68/4, 69/9, SPY.Madde: 101/1/b, 103, 95)

Geniş anlamda laiklik karşıtı eylemler olarak nitelenen yukarıda ve 11-17 sayılı klasörlerde gösterilen ve değerlendirilen eylemler, Anayasanın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hükümlere aykırılık oluşturmaktadır.

Şöyle ki, laiklik karşıtı eylemlerin odağı olarak ılımlı İslam yoluyla şeriatı amaçlayan bir siyasi partinin bu model projesi gerçekleştiğinde, evrensel insan hakları ve çoğulcu demokrasi hiçbir boyutuyla söz konusu olamayacak, iktidar şeriat çerçevesinde hareket edecek, şeriatı benimsemeyenler sisteme ve kurallarına tabi kılınacak ve eşitlik ilkesi de yaşam alanı bulamayacaktır. Yine şer'i modelde, dinsel kurallar ölçü norm olarak kullanılacağından, hukuk devletinden de söz edilemeyecektir. Egemenliğin kaynağı ve tüm referanslar din ve Tanrıya dayanacağından, ulus egemenliği de söz konusu olmayacaktır. Sonuçta şeriatın demokrasiyle ve laiklikle bağdaşmazlığı karşısında, demokratik ve laik düzen ortadan kalkacak, dine dayalı ve bunu zorla benimseten bu yönüyle bir dikta rejimi ortaya çıkacak, demokrasiye, insan haklarına aykırı, ancak şeriata uygun eylem ve suçlar hoş görülüp teşvik edilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, şeriatla yönetilen ve başında İslam şeriatını da simgeleyen halifenin bulunduğu bir modele karşı verilen mücadele sonucu ortaya çıkmıştır. Türk Ulusunun 20 Yüzyılın başında verdiği kurtuluş mücadelesi sadece yabancı işgal güçlerine karşı yürütülmemiş, mandacılara, işgalcilerle işbirliği yapanlara, isyan ve kışkırtmalarla kurtuluş ve kuruluşu baltalayan mollalara, şeyhlere ve her türlü din bezirgânlarına karşı da verilmiştir. Ulusal Kurtuluş Savaşımızda mandacıların ve işbirlikçilerin tenkit edilecek tarihi hatalarını gerçekleri çarpıtarak saptırmaya çalışanlar bugün de dini ve dince kutsal sayılan

şeyleri istismar ederek ve dine, dini inanca en büyük kötülüğü yaparak özgürlük ve insan hakları gibi aslında hiçte ilgili olmadıkları kavramları kullanarak yeni bir teslimiyetçiliğin yolunu açmaktadırlar. Şer'i bir düzene ve onun yerleşik değerlerine karşı verilmiş bir mücadelenin sonucu olarak benimsenen ve önemi nedeniyle Anayasada değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez bir biçimde yerleştirilip kabul edilen laiklik ilkesi, bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti için diğer çağdaş ülkelerden daha fazla önem arz etmekte, uygulamasında Batı ile aramızda farklılıklar oluşmaktadır. Çünkü ülkemizde şeriat düşüncesi ve özlemi komşu ülkelerde uygulama örnekleri de bulunduğundan henüz çağdaş ve uluslararası hukuk karşıtı olduğu düşüncesi kategorisine girmemiş, hatta serbest seçimler yoluyla iktidar bile olabilmiştir.

Bu nedenle; İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince "ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin, kamu düzeninin korunması, kargaşa ve suçun önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" kapsamında, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmuş davalı siyasi partinin kapatılmasını haklı kılmaktadır(RP/Türkiye Kararı).

c- Kapatma yaptırımı demokratik toplum gereklerine uygundur.

Davalı partiye kapatma yaptırımının uygulanması, çoğulcu demokrasinin gereklerine uygundur. Çünkü yukarıda sayılan eylem ve söylemleri gözetildiğinde, çoğulcu demokrasi içerisinde, ancak bu demokrasinin olanaklarından hareketle, sonuçta çoğulcu demokrasiyle bağdaşmayan ve onu ortadan kaldıran bir sistemi amaçlamaktadır. Oysa çoğulculuk prensibi olmadan demokrasiden bahsedilemez (RP/Türkiye Kararı). Çoğulcu demokrasi, güçler ayrılığına ve hukukun üstünlüğüne dayanır. Hukuk ise, temelini insanlığın aydınlanma mücadelesinde bulan, akla ve bilime dayanan, ortak aklın ürünü, evrensel kabul gören, dinamik kurallar bütünüdür. Şeriatın kuralları bu tanımın çerçevesine girmez. Şeriat özünde demokrasiye kapalı bir yönetim biçimi olup totaliterdir. Dini kurallara dayalı bir rejimin çoğulcu demokrasi ile bağdaşabileceğini iddia etmek en hafif deyimiyle insanlığın aydınlanma mücadelesini ve sonrasındaki kazanımlarını inkâr etmektir. Ortaya çıktığı çağın ve coğrafyanın sosyal ve ekonomik, kültürel değerleriyle biçimlenmiş statik bir düşüncenin insanlığın tüm çağlarına hükmetmesi anlayışı bilimsel değildir, dolayısıyla yüzlerce yıllık mücadelenin ve aklın ortak değerleri olan insan hakları ve demokrasi kapsamında savunulamaz, koruma göremez, kısıtlanabilir.

Kuşkusuz İHAS ile de korunan din ve vicdan özgürlüğü demokratik bir toplumun da gereklerindendir. Anılan özgürlük farklı dinsel değerlere inanmak yanında inanmamak özgürlüğünü de içermektedir. Bu bağlamda çoğunluğu Müslümanlardan oluşsa bile, farklı inanışlara sahip olan kişilerin korunması anlamında, din ve vicdan özgürlüğüne de sınırlandırmalar öngörülmüştür. Bu manada devlet, dini inançlar konusunda yansız kalmalı, dini inançların meşruiyetinin değerlendirilmesinde tarafsız olmalı, karşıt inanışlar arasında hoşgörüyü tesis etmelidir (RP/Türkiye Kararı). Bu bağlamda devletin kamu alanında, üniversitelerde türban takarak dini inançların sergilenmesine kısıtlama getirmesi veya programlarında İslam dinine ilişkin konulara ağırlık veren ve kuruluş amacı yalnızca din görevlisi yetiştirmek olan İmam Hatip Liseleri mezunları için üniversiteye giriş sınavlarında katsayı esasının uygulanmasını öngörmesi; başkalarının hak ve özgürlüklerini korumak, kamu düzen ve güvenliğini sağlamak amacı taşıdığından, din ve vicdan özgürlüğünün özüne aykırı değildir. Aksine, davalı partinin bunlara aykırı eylemleri özendirmesi, destek yaratması ve teşvik etmesi, demokratik toplum gereklerine açıkça aykırılık oluşturmaktadır.

İHAS'ın 9'ncu maddesinde de koruma gören din ve vicdan özgürlüğü, bir din tarafından yönlendirilen her hareketi korumaz, bu kapsamda Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından türbanın dinin gereği olduğunun belirtilmesi, bu örtünme biçiminin laik hukuk düzeninde korunma göreceği sonucunu doğurmaz, aksi düşünce, dinin gereği olduğu tartışma götürmeyen İslam şeriatının miras, devletler, aile, ceza hukuku gibi konulardaki bazı kurallarının da uygulanmasına kapı açar. Oysa davalı partinin eylemleri, bu saptamayla açıkça çelişmektedir. İHAM tarafından da vurgulandığı üzere, laikliğe saygı gösterilmemesi biçimindeki bir tutum, din ve vicdan özgürlüğü kapsamında hiçbir biçimde koruma göremez (RP/Türkiye Kararı). Bu nedenle bir taraftan laikliği savunur gibi görünmek ve bunu ifade etmek, diğer taraftan giderek yoğunlaşan eylemlerle laikliğe aykırı bir model yaratan davalı siyasi partinin eylemleri, Anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve İHAS yönünden koruma göremez.

İHAM'a göre bir siyasi parti, mevzuatın veya yasal ve anayasal yapının değiştirilmesini iki koşula bağlı olarak önerebilir: Bunlardan birincisi, kullanılan bütün yollar her bakımdan yasal ve demokratik olmalıdır. İkincisi ise, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik prensiplerle bağdaşmalıdır. Bu kuraldan hareketle, sorumluları şiddete başvurmayı teşvik eden veya demokrasinin temel prensiplerine saygı duymayan,

demokrasinin bir veya birçok kuralına uymayan veya demokrasiyi yıkmayı amaçlayan ve de demokrasinin tanıdığı hak ve özgürlükleri tanımayan/yok etmeyi amaçlayan siyasi bir projeyi öneren" partinin, bu nitelikteki eylemleri, kapatma yaptırımına konu olabileceği gibi, bu nedenle uygulanacak yaptırıma karşı da ilgili siyasi parti İHAS korumasından yararlanamaz. İHAS ve demokrasi arasındaki oldukça açık ilişki karşısında, hiç kimse demokratik toplumun ideallerini ve değerlerini yok etmek amacıyla Anayasa ve İHAS hükümlerine dayanamaz. Bu bağlamda siyasi partiler biçiminde örgütlenen totaliter hareketlerin, demokratik rejim içerisinde güçlendikten sonra, bu kimliklerini ön plana çıkararak demokrasiden kurtulmak amacı güdebilmeleri söz konusudur. (RP/Türkiye, Emek Partisi/Türkiye Kararları).

Davalı siyasi parti bu değerlendirmelere açıkça aykırı hareket ettiği gibi, eylemleriyle sadece İslam dininin moral değerlerini ifade etmeyip, bu dinin dünyevi yaşama ilişkin gereklerine yönlendirme ve İslam dinine (inanç ve ibadet ötesinde bütünüyle) tabi kılma amaç ve iradesi taşımaktadır.

d- Eylemlerin isnat edilebilirliği

Davalı siyasi partinin amaç ve eğilimlerini ortaya koyabilmek için tüzük ve programına dayanarak sonuca gidilemez. Çünkü gerçekte amaçladığı modeli gerçekleştirene kadar, laikliğe aykırı eğilimlerinin resmi metinlerine yansımayacağı; geçmişte bu amaca yönelik eylemlerde bulunan partilerin kapatıldığı hususu gözetildiğinde karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu bağlamda, davalı siyasi partinin tüzük ve programı ile dava konusu edilen eylemleri arasında belirgin bir aykırılık göze çarpmaktadır.

Bir genel başkanın açıklama ve eylemleri partiyi tartışmasız olarak bağlayıcıdır. Çünkü genel başkan partinin simgesel figürüdür. Siyasi Partiler Yasasına göre partiyi temsil yetkisine sahip olan genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulunun da başkanıdır. Genel başkanın siyasi veya hassas konularda açıkladığı düşüncelerinin, kişisel görüşü olduğu vurgulanmadığı sürece, kurumlar ve kamuoyu tarafından partinin görüşünü yansıttığı biçiminde algılanır ve partiye isnat edilebilir. Genel başkan için var olan isnat edilebilirlik, genel başkan yardımcıları içinde geçerlidir. Aynı durum partili başbakan ve bakanlar yönünden de söz konusudur.

Bir iktidar partisi yönünden hükümetin icraatları, siyasi parti söylemiyle biçimlendiğinden, bu bağlamdaki iş ve işlemler de siyasi partinin eylemi olarak, o siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu bağlamda, yukarıda belirtilen yasa, yasa teklifleri ile diğer düzenleyici işlemler siyasi partinin kapatmaya

konu olan eylemlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmeye veya kolaylaştırmaya yönelik olduğundan, bu düzenlemeler de siyasi parti eylemi olarak o siyasi partiyi bağlamaktadır. TBMM'nde çoğunluğu oluşturan siyasi parti yönünden, bu düzenlemelerin eylem olarak isnadiyeti için, İHAM kararlarında da açıklandığı üzere, yasalaştırılmalarını beklemek zorunluluğu bulunmamaktadır. Çünkü bu eylemlerin yasalaşması yani somuta indirgenmesi, yasama organın da çoğunluğa sahip bir iktidar partisi yönünden her an için olasıdır. İsnat edilebilen eylem niteliğindeki bu tasarıların yasalaşması da, eylemin yasama organı işlemi niteliğine geldiğinden bahisle, siyasi partiye isnadiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, siyasi partinin eylemini sürdürmesi niteliğindedir.

TBMM Başkanı ve Başkanvekillerinin de konumları itibarıyla, eylemlerinin mensubu oldukları siyasi partiye isnat edilebilirliği önem taşımaktadır. Anayasa'nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY'nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, *"TBMM Başkanı ve Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkanı ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar."* Ancak TBMM Başkanı ve Başkanvekillerine yönelik bu düzenleme, Başkan ve Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmamaktadır.

Yukarıda gösterildiği üzere TBMM"nin 22 dönem Başkanlığını yapan Bülent Arınç'ın eylemleri, bu kuralı da ihlal ederek, açıkça mensubu olduğu siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşmektedir. Siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket etmektedir. Görevi süresince yaptığı bu eylemler, mensubu olduğu davalı parti tarafından destek görmüştür. Bu nedenle Bülent Arınç'ın beyan ve eylemleri Adalet ve Kalkınma Partisi'ne isnat edilebilir niteliktedir.

Davalı partinin amaç ve eğilimlerini sergileyen, yaratmak istedikleri toplum modeline ilişkin imajı yansıtan beyan ve eylemler, milletvekilleri veya yerel yönetimlerde görev üstlenen üyeler tarafından işlendiğinde de partiye isnat edilebilir. Bu tür beyanlar soyut programlara göre potansiyel seçmenler üzerinde daha etkilidirler. Bu nedenle, eylemleri yukarıda sıralanan milletvekilleri ve yerel yöneticilerin beyan ve eylemleri de partiyi bağlamaktadır.

Ayrıca partili milletvekilleri tarafından sunulan ve kapatmayı konu alan modeli gerçekleştirmeye yönelik olan yukarıda gösterilen yasa teklifleri de,

bu tekliflerin yasalaşmaları beklenmeksizin, yasama organında çoğunluğu oluşturan davalı siyasi partiye isnat edilebilir niteliktedir. Anayasa'nın 83 ncü maddesinin birinci fıkrası, yasama çalışmaları kapsamında ortaya çıkan bu eylemler nedeniyle siyasi partinin sorumlu tutulmasını bertaraf etmemektedir. Bireysel anlamda mutlak dokunulmazlık yaratan madde kapsamındaki eylemler, siyasi parti yönünden bu maddenin koruma alanı dışındadır.

Siyasi partinin genel merkez organlarının (SPY md 13), il ve ilçe teşkilatlarının (SPY md 19,20), TBMM grup genel kurulu ve grup yönetim kurulunun (SPY md 24, 25), üyelerinin (SPY md 12) eylemleri; Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, yasa, Anayasa ve İHAS tarafından korunmayan, hedeflediği amaç veya siyasi projeyi gerçekleştirmek, kolaylaştırmak, altyapı hazırlamak veya bunları ifadeye yönelik olup, bu eylemler de davalı partiye isnat edilebilir niteliktedir.

Bu noktada şunu da belirtmek gerekmektedir ki, partiyi temsil eden organlarca gerçekleştirilen eylem veya söylemlerin, partinin değil kendi kişisel görüşleri olduğu açıklanmadıkça, bu söylem ve eylemler de partiye isnat edilebilecektir. Ancak, siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmak adına, siyasi partinin amaç ve hedefleriyle örtüşen eylem ve söylemlerin, kendi kişisel görüşleri olduğunun açıklanması da, yoğunluk ve sıfatlara bakıldığında, (çok sayıda milletvekili ve belediye başkanı tarafından) kuşkusuz siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmayacaktır.

Davalı partinin çoğulcu demokrasi ilkelerine aykırı olarak, zaman zaman milletvekillerine ve diğer partililere konuşma yasağı getirmesi de, bu yasağa rağmen en yetkili konumda bulunan milletvekillerinin dahi açıklama yapmayı sürdürmeleri gözetildiğinde, yasaklamanın partiyi sorumluluktan kurtarmaya yönelik aldatıcı bir tavır olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

İktidarda bulunan her siyasi parti, kuşkusuz kendi kadrolarını da, (bir örnek olarak bakan düzeyinde) devlet birimlerine taşımaktadır. Bu noktada, siyasi parti mensuplarına devlet mekanizması gereği yakın planda çalışan, böylece siyasi partililerle yakın ve/veya yoğun ilişkide bulunan kamu görevlilerinin eylemleri önem kazanmaktadır. 3046 sayılı Yasa'nın 21'nci ve 22'nci maddeleri de bu irdelemeyi zorunlu kılmaktadır.

Devletin idare mekanizması, söz konusu görevlinin bulunduğu makamın ışığında, ancak dar bir yoruma tabi tutulmaktadır. Bu bağlamda, devlet birimlerinde siyasi parti mensuplarına yakın planda çalışan müsteşarların ve müsteşarların bakış açılarını yansıtan müsteşar

yardımcıları ile genel müdürlerin eylemlerinin, siyasi sorumluluğu Bakan ve dolayısıyla Başbakan'a aittir. Bu siyasi sorumluluk, yukarıda gösterilen eylemlerin parti politikaları doğrultusunda biçimlenmesi, partinin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olması karşısında anılan bürokratların iktidar partisinin bakış açısına göre biçimlenen eylemlerinden, iktidarı yöneten partinin dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sorumluluğu söz konusudur.

Yine 5442 sayılı Yasa'nın 9'ncu maddesinin birinci fıkrasına göre, il'lerde hükümetin ve her bir bakanın temsilcisi ve siyasi yürütme organı olan valiler ile bu Yasa'nın 31/A maddesine göre kaymakamların, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatmaya konu modeli gerçekleştirme anlamındaki uygulamalarına göz yummalarından, desteklemelerinden ve bu eylemleri uygulamalarıyla kolaylaştırmalarından, parti kaynaklı çıkış noktası uyarınca bakan, başbakan ve hükümet siyasi yönden sorumludur. Buradaki siyasi sorumluluk, iktidarın siyasetini belirleyen davalı Adalet ve Kalkınma Partisi'ni de sorumlu kılmakta ve bağlamaktadır.

Yukarıda anlatılan eylemlerde bulunan bürokratların bu davranışları, bütünüyle siyasi iktidar çıkışlı ve iktidarın bakış açısıyla biçimlenmiştir. Bu yönden, siyasi sorumluluk iktidara aittir. Bu siyasi sorumluluk hükümet siyasetini yönlendiren Adalet ve Kalkınma Partisi'nden biçimlendirildiğine göre, kuşkusuz davalı partinin sorumluluğu söz konusudur. Çünkü iktidardaki siyasi partinin amaçladığı modeli gerçekleştirmek için, bir bütünlük içerisinde ve bir bütünün parçalarını oluşturmak adına bu eylemler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda 22 Temmuz 2008 Genel Seçimi ile Adalet ve Kalkınma Partisinden milletvekili seçilen Başbakanlık Eski Müsteşarı Ömer Dinçer"in müsteşarlığı dönemindeki konumu nedeniyle anılan kişinin bu dönemdeki iş ve işlemleri, ayrıca önem taşımaktadır. Bürokrasinin en tepesinde bulunduğu sırada bu kişinin de etkisiyle yapılanan kadrolarla, iktidar partisinin laikliğe aykırı eylem ve söylemleri gerçekleştirilmekte ve dile getirilmekte, siyasi parti kendisini sorumlu kılmamak adına, devlet mekanizması gereğince yakın ilişkide bulunduğu bu kadrolardaki kişilerin, siyasi parti tarafından da benimsenen iş ve işlemleri, tartışmasız olarak siyasi partiyi bağlamaktadır.

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem veya söylemler nedeniyle, ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturmasının başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır.

Siyasi partinin hedef ve amaçlarıyla açıkça örtüşen eylem ve söylemler nedeniyle siyasi partinin bu eylem veya söylem sahiplerini eleştirmesi veya haklarında soruşturma yapması, sadece partinin kendisini bu eylemlerden sorumlu kılmamak amacına yönelik olduğunda, bu eylem ve söylemler de siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmamaktadır. Göstermelik olarak başlatılan, sonuçsuz kalan veya öngörülenden daha az yaptırımla sonuçlanan soruşturmalar da, o siyasi partiyi sorumluluktan kurtarmamaktadır (RP/Türkiye Daire Kararı). Bu nedenle yukarıda irdelenen eylemlerin soruşturma konusu olması, bu eylemlerin Adalet ve Kalkınma Partisi'ne yüklenmesine engel değildir. (Ek.129)

e- Eylemlerdeki "yöntemin" hukuksal yönden irdelenmesi

Davalı partinin din ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar ederek, ancak "mutabakat süreçleri" olarak adlandırdıkları yöntemle toplumun İslami bir yapıya doğru evrimleşmesini sağladıktan sonra şeriatı egemen kılacakları gerçeğinden hareketle ve şeriatın tüm toplumu İslami bir düzene kavuşturmayı esas alan 'cihat' boyutu ile davalı partinin halen iktidar partisi olması gözetildiğinde; laik rejimi değiştirmek noktasında maddi güç kullanması ve bu tehlikenin uzak olmadığı bir gerçektir. Nitekim Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan ve diğer partililerin demokrasiyi çoğulcu değil, "çoğunlukçu" olarak algıladıklarını gösteren eylem ve demeçleri olası bir "çoğunluk diktasının" açık işaretleridir.

Davalı siyasi partinin ortaya konulan eylemlerinin laik bir hukuk düzeniyle bağdaşmadığı yukarıda açıklanmıştır.

Laik hukuk düzeniyle bağdaşmayan eylemlerin odağı durumuna gelen siyasi parti için, kapatma yaptırımı dışında ara çözüm ve yaptırımların uygulanabilmesi; gerek eylemlerdeki yoğunluğun ulaştığı boyut, gerekse iktidarı çoğunluk olarak elde etmeleri karşısında, ortaya çıkan somut ve açık tehlike, gerekse mevzuat gözetildiğinde, söz konusu olamaz.

Davalı siyasi parti, demokratik düzende faaliyette bulunarak, Anayasa ve SPY'ye aykırı olarak, demokrasi ötesi bir sisteme ulaşmaya ve bu sistemi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, demokratik sistemin sağladığı serbestilerden hareket ederek amacına ulaşmaya

çalışması, gerek Anayasa'nın 14 ncü maddesi, gerekse İHAS'ın 17'nci ile BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 5'nci maddesi gözetildiğinde koruma göremez.

Davalı siyasi parti, bu eylemlerini gerçekleştirirken, çoğunluk iktidarına sahip olmanın avantajlarını da kullanmaktadır. Öncelikle yaratılan kadrolaşma boyutuyla, kamuda laik hukuk düzeninin gereklerini yerine getirenler sindirilmekte ve baskı uygulanmaktadır. Mevcut kadrolaşmayla, yukarıdan aşağıya doğru bir yapılanmaya adım atılmaktadır. (Ek. 164, 174)

Laikliğe aykırı bir sistemi, öncelikle toplumsal, sonrasında hukuksal modelle gerçekleştirmek söz konusu olduğuna göre, "amaç sistemin" içeriğinin irdelenmesi gerekmektedir.

Amaçlanan şer'i sistem ve son noktada şeriat, kuşkusuz cihadı da içinde barındırmaktadır. Demokratik bir sistem, Nazi Almanya'sı örneğinde olduğu gibi demokratik yolları kullanarak iktidarı ele geçirip demokrasiyi ortadan kaldırılabileceği gibi, demokratik olmayan yöntemlerle de ortadan kaldırılabilir. Davalı partinin amaçladığı rejimi demokratik yollardan gerçekleştirememesi durumunda, şeriatın gereği olan cihadın devreye girmesi söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla gerektiğinde cihada, yani şiddete başvurulması olasıdır.

Bir iktidar partisinin, iktidar olanaklarından hareketle hukuksal yollardan ya da cihat yoluyla amacına her zaman ulaşması olanaklıdır. Ülkemizde şeri sistem, ancak bir devrimle tasfiye edilmiştir. Bu devrim öncesinin şeriat uygulamalarından günümüze miras kalan kültür ve o kültürün yeşerdiği dinsel iklim gözetildiğinde ilk etapta şiddete başvurmadan bile ciddi bir şeriat yanlısı taraftar kitlesi bulmak mümkündür. Çünkü din istismarı yoluyla kolayca harekete geçirilebilecek bir tabanın her zaman mevcut olduğu yakın tarihsel deneyimlerle kanıtlanmıştır. Bu nedenle, egemen olan dinsel inancın (şeriatının) içeriği ve tarihsel deneyimler gözetildiğinde laiklik ilkesinin korunması anlamında Türkiye'nin daha hassas davranması zorunluluğu doğmakta ve bu durum ülkemizin takdir hakkını genişletmektedir.

Eylemleriyle ve özellikle laiklik ilkesini dolaylı yoldan bertaraf edecek Anayasa'nın 10'ncu ve 42'nci maddelerinin değiştirilmesi, Yüksek Öğretim Yasasının Ek 17'nci maddesinde düşünülen değişiklik ile İslami modeli gerçekleştirmeyi açıkça ortaya koyan siyasi partinin kapatılmasının zorlayıcı sosyal gereksinim ve demokratik toplum gereklerine aykırı, soyut, uzak ve gerçekleşemez olduğu ileri sürülemez. Çünkü iktidar olanaklarını kullanan

bir siyasi parti için, bu konuların somutlaşması demek, zaten demokratik sistemin ortadan kaldırılmasıyla eş anlamlıdır. Dolayısıyla, şeriatın yani şiddetin somutlaşması durumunda, ortada kendini korumaya çalışacak bir demokratik sistem de söz konusu olmayacaktır.

Dini esaslara dayanan bir devlet sistemi kurmaya (Şeriata) aşama aşama geçilmesi karşısında, iktidar açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle kapatılmasının söz konusu olamayacağı ileri sürülemez. RP/Türkiye kararı da bu konuya işaret etmektedir. Kaldı ki, davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir sistemi hedeflediği ve bu doğrultuda eylemlerde bulunduğu açıktır. Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımı, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur.

Kaldı ki davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur. Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

f- Kapatma yaptırımının zamanlama açısından gerekliliği

Davalı siyasi partinin izlediği politikanın ortaya çıkardığı tehlike belirgin ve yakındır. Medeni barışa ve ülkenin demokratik rejimine zarar verebilecek somut adımlar atılmıştır. Önce, bu adımların engellenmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Ulusal iradeyi oluşturmak amacıyla iktidara gelerek devleti yönlendiren davalı siyasi parti yönünden, çoğulcu demokrasiyle bağdaşmayan projesinin ancak kapatma yaptırımıyla engellenecek olması karşısında, kapatma davasına başvurulması gerekli ve iktidar olanaklarının kullanıldığı dönemi yansıtan tablo gözetildiğinde zorunludur.

Evvelce de belirtildiği üzere olayda kapatma yaptırımı uygulanması, çoğulcu demokratik sistemde yapılması gereken ve hukuksal yoldan uygulanabilecek amaca uygun ve orantılı tek seçenektir.

İddianamemizde ve ek klasörde gösterilen davalı siyasi partinin eylemleri, Anayasanın 68. maddesinin 4. fıkrası kapsamında "insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı bulunmaması ve ayrıca herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlamanın

yasak olması" kurallarına aykırılık oluşturmaktadır. Kapatma yaptırımı, İHAS'ın 11. maddesinin 2. fıkrası gözetildiğinde "kamu düzeninin sağlanması, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması" ilkeleri çerçevesinde demokratik toplum ilkelerine uygun ve yasa ile öngörülmüş bir yaptırımdır.

Çoğunluk iktidarına sahip davalı siyasi partinin eylemlerinin yoğunluğu gözetildiğinde, onu amacından alıkoyacak ara yaptırımlar ve ara çözümler, somut duruma göre olanaklı değildir. Bu nedenle kapatma yaptırımı, dava yönünden radikal olmayıp, olaya uygun ve orantılı bir yaptırımdır.

Olayda, laik hukuk düzenine aykırı eylemlerin odağı olan bir siyasi partinin söz konusu olması karşısında, üstelik bu partinin de çoğunluk iktidarına sahip olduğu gözetildiğinde, amaçlanan modelin gerçekleştirilmesi anlamında **bir tehlikenin var olduğu ve tehlikenin de yeterince yakın olduğu, davalı partinin eylemlerinin öngördüğü toplum modelini oluşturmaya elverişli bulunduğu, iktidarları süresince her geçen gün riskin arttığı görülmektedir.** Kamusal alanda ve TBMM'nde de türbana serbestlik sağlanmasına yönelik beyanlar ile imam hatip lisesi mezunlarına uygulanan katsayı sisteminin kaldırılması girişimleri bu tehlikeyi daha somut ve yakın kılmaktadır. Davalı Partinin, toplumsal barışı tehlikeye düşürene ve öngördüğü modeli gerçekleştirene kadar beklenilmesi doğal olarak söz konusu olamaz.

Bu noktada davalı siyasi partiyi amacından uzaklaştıracak ve sosyal yönden de gereksinim duyulan tek ve zorunlu yöntem, yalnızca kapatma yaptırımı olup, toplumu karşılaştığı bu tehlikeden başka türlü korumanın olanağı kalmamıştır.

5- Kapatma yaptırımının orantısallığı

Siyasi parti kapatma yaptırımı, bir siyasi partiye uygulanabilecek en radikal ve en ağır yaptırımdır. Bu nedenle, kapatma yaptırımı en ciddi ve en ağır durumlarda uygulanmalı, eylemlerle arasında orantısal bir denge bulunmalıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı durumuna gelmesinden başka, söz konusu eylemlerdeki yoğunluğun ve kararlılığın düzeyi gözetildiğinde, eylemleri toplumu çok ciddi ve ağır sonuçlarla yüz yüze bırakmaya elverişlidir. Cumhuriyetin kurulmasıyla terk edilen bir sistemin değerlerinin gündeme getirilmesi, demokratik sistem ve

toplum yönünden laik düzenin tesisi ve korunmasında kaçınılmaz olarak çok ağır sonuçlara neden olacaktır.

Bu bağlamda davalı siyasi partinin kapatılması; dava konusu eylemler ile uygulanacak kapatma yaptırımının sonuçları ve yaşanan tarihsel koşullardan kaynaklanan ihtiyaçlar gözetildiğinde; orantısız ve radikal bir yaptırım olmayıp, uygun, gerekli ve orantılı bir yaptırımdır.

6- Eylemleriyle siyasi partinin kapatılmasına neden olan (kurucu dahil) üyeleri

Kapatma yaptırımını gerektiren davaya konu eylemler gözetildiğinde, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılmasına beyan ve eylemleriyle neden olan kurucu dahil üyelerinin belirlenmesi, bu kişilere Anayasa'nın 69'ncu maddesinin dokuzuncu fıkrası ve SPY'nın 95'nci maddesi uyarınca uygulanacak önlem (yasaklılık) yönünden önem kazanmaktadır.

Anılan önlemin uygulanabilmesi için, eylem ile önlem arasında, "ilgili ve yeterli olma" ölçütlerinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu anlamda iddianamede irdelenen, kararlılık ve yoğunlukla işlenen eylemler gözetildiğinde; aşağıda sıralanan kişiler ve eylemleri, kapatma yaptırımı ile doğrudan ilgili olup, eylemlerinin boyutu ve niteliği itibarıyla, Anayasa ve SPY'da belirtilen önlemin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Eylemlerin boyut ve niteliği itibarıyla, söz konusu önlemin uygulanması da somut olay yönünden yeterlidir.

Davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili olarak fiil ve beyanları bulunan:

1- Recep Tayip Erdoğan

2- Bülent Arınç

3- Abdullah Gül

4- Hüseyin Çelik

5- Ömer Dinçer

6- Fahri Keskin

7- Burhan Kuzu

8- Eyüp Fatsa

9- Nihat Eri

10- Eyüp Sanay

11- Tayyar Altıkulaç

12- Ömer Özyılmaz
13- Sadullah Ergin
14- Cavit Torun
15- Asım Aykan
16- İrfan Gündüz
17- Mehmet Çiçek
18- İdris Naim Şahin
19- Binali Yıldırım
20- Akif Gülle
21- Hasan Kara
22- Fehmi Hüsrev Kutlu
23- Musa Uzunkaya
24- Mehmet Aydın
25- Güldal Akşit
26- Ersönmez Yarbay
27- Ahmet Faruk Ünsal
28- Mehmet Elkatmış
29- Abdullah Çalışkan
30- Nihat Ergün
31- Bülent Gedikli
32- Egemen Bağış
33- Resul Tosun
34- Hayati Yazıcı
35- Sadık Yakut
36- Abdurrahman Kurt
37- Muzaffer Külcü
38- Selami Uzun
39- Fatma Seniha Nükhet Hotar Göksel
40- Dengir Mir Mehmet Fırat
41- Mehmet Zafer Üskül
42- Hüseyin Tuğcu
43- Mehmet Cemal Öztaylan

44- Hüsnü Tuna
45- Fatma Şahin
46- Muzaffer Gülyurt
47- Muhyettin Aksak
48- Bekir Bozdağ
49- Nurettin Canikli
50- Mustafa Elitaş
51- Recep Akdağ
52- Cevdet Erdöl
53- Hüseyin Tanrıverdi
54- Ayşe Böhürler
55- Hasan Cüneyt ZAPSU
56- Hasan BALAMAN
57- Ali Uğurlu
58- Kamil Ünal
59- Mustafa Burna
60- Ali Tekin
61- Süleyman KALDIRIM
62- Mustafa TARLACI
63- Ayşe YÜREKLİTÜRK
64- Ahmet GENÇ
65- Mehmet Demirci
66- Ahmet Misbah DEMİRCAN
67- Hüseyin Turan
68- İbrahim Karaosmanoğlu
69- Alaaddin Yılmaz
70- İbrahim HALICI
71- Ahmet Şükrü Kılıç,

haklarında; Anayasa'nın 69'ncu maddesinin dokuzuncu fıkrasında ve SPY'nın 95'nci maddesinde belirtildiği üzere, *"kapatmaya ilişkin kesin kararın, Resmi Gazete'de gerekçeleri olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacaklarına da"* hükmedilmesi gerekmektedir.

E- SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı;

a- Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna geldiğinin tespiti ile eylemlerinin ağırlığı da gözetilerek, Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101'nci maddesinin b bendi uyarınca kapatılmasına,

b- Davalı Partinin Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan'dan başlamak üzere yukarıda isimleri sayılanların Anayasa'nın 69'ncu maddesinin 9'ncu fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 95'nci maddesi uyarınca temelli kapatılmaya ilişkin kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren beş yıl süreyle bir başka siyasi partinin kurucusu, yöneticisi, deneticisi ve üyesi olamayacaklarına,

karar verilmesi kamu adına arz ve talep olunur."

II- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ÖN SAVUNMASI

Davalı Siyasi Parti'nin 30.4.2008 tarihli ön savunması:

"GİRİŞ

Siyaset alanında, olgular ile algılar arasında ciddi farklılıklar yaşanabilmekte, olgular siyasi görüşlere göre farklı yorumlanabilmektedir. Hukuk alanında ise sübjektif değerlendirme ve algılar yerine olguları, nesnel gerçeklikleri, somut olay ve eylemleri objektif norm ve kurallarla değerlendirmek bir zorunluluktur.

Hukuk alanında keyfilik, kişisellik ve sübjektiflik, bu iddianamede görüldüğü gibi gerçeklikten uzaklaşmaya ve hukuk standartlarının örselenmesine yol açmaktadır.

Hukuk alanında olguların doğru algılanamaması ve çarpık bir okuma sonucu gerçeklerle ilgisi olmayan sonuçlara ulaşılmasının hepimiz için telafisi imkansız zararlar doğuracağı açıktır.

Bu iddianame, hukuk sisteminin en temel karakteri olan objektiflik, nesnellik, nedensellik ve rasyonelliğe dayanmamakta; en iyimser yaklaşımla bir algılama sorununun varlığını ortaya koymaktadır. Partimiz hakkında hazırlanan iddianame, baştan aşağı gerçekleri tersyüz eden, değerleri ve kavramları birbirine karıştıran, dahası koruyor gibi göründüğü ilkelere zarar veren ön yargılı bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu iddianamenin gerçekte olup bitenle bir ilgisi bulunmamaktadır. Esasen böyle bir ilgi kurma kaygısı

taşımadığı da ortadadır. Bu nedenle, iddianamenin ortaya koyduklarıyla gerçekler arasında derin bir uçurum bulunmaktadır. Sonuçta iddianamenin kanıtladığı tek şey de budur.

Bu iddianame, bir çelişkiler yumağıdır. Kurulduğu andan beri Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık hedefine doğru kararlılıkla yürüyen ve bu yürüyüşün en önemli dönemeci olan Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefinin gerçekleşmesi için gerekli her adımı atan bir partinin, laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiğini ileri sürmek bir çelişkidir.

Sorunları derinleştirmek yerine çözüm arayan siyasetlerin, anayasal düzenimizin temel esaslarını güçlendirmeye mi hizmet ettiği, yoksa Başsavcı'nın iddia ettiği gibi zayıflatmayı mı amaçladığı sorusu, bize göre meselenin esasını ortaya koymaktadır.

Milletimizin talep ve ihtiyaçlarıyla, hak ve özgürlükleriyle, laiklik gibi devletimizin temel esasları arasındaki yapay çelişkileri ortadan kaldırmayı amaçlayan bu 'büyük uzlaşma' arayışımız, Başsavcı'ya göre suç oluşturmaktadır.

Dayatmacı, dışlayıcı ve ayrıştırıcı bir siyasi anlayışa karşı, demokratik ve laik bir hukuk devleti olan Cumhuriyetin değer ve niteliklerini birleştirici ortak paydalarımız olarak siyasi rekabetin üzerinde tutmaya çalışan bir partiyi, Cumhuriyetin niteliklerine aykırı bir oluşum olarak göstermeye çalışmak ciddi bir paradoksu yansıtmaktadır.

Yeni bir siyaset anlayışıyla demokrasinin kökleşmesi ve özgürlüklerin alanının genişlemesi için gayret gösteren bir partinin siyasi projesinin, son kertede demokrasiyle bağdaşmadığını söylemek de ciddi bir çelişkidir. Milletin menfaatlerini içeride ve dışarıda en iyi şekilde savunan, Cumhuriyetimizin insan hakları, demokrasi, laiklik ve hukukun üstünlüğü gibi değerlerini koruyup geliştirmeye çalışan bir siyasi partinin demokrasiye aykırı bir siyasi projesinin olduğunu iddia etmek anlaşılabilir bir durum değildir.

Kuruluşundan itibaren şeffaflığı ve hesap verebilirliği şiar edinmiş ve bunu uygulamalarıyla da kanıtlamış bir siyasi partiyi, "gizli gündem"i olmakla ve "takiyye" yapmakla suçlamak ise çelişkilerin belki de en büyüğüdür. Biz ülkemizi daha ileriye taşımaya yönelik tüm adımlarımızı milletin önünde attık. Açıkladıklarımız ve yaptıklarımız dışında gizli gündemimiz hiçbir zaman olmadı, bundan sonra da olmayacaktır.

Hakkımızda düzenlenen iddianamede temel sorun, AK Partinin siyasi felsefesi ve vizyonunun anlaşılamamış, hatta daha da vahimi yanlış anlaşılmış olmasıdır. İddianamede portresi çizilmeye çalışılan partiyle AK partinin hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisi, ekonomik ve siyasi krizlerin olumsuz tesirlerinin görüldüğü; din-devlet, din-siyaset, devlet-toplum ilişkisindeki gerilimlerin yoğun olarak hissedildiği bir dönemde yeni bir siyaset anlayışı ve tarzıyla ortaya çıkmıştır. Muhafazakar Demokrat bir siyasal kimlik geliştiren AK Parti, siyaseti normalleştirmeyi, siyaseti gerçekçi bir eksene oturtmayı, Türk siyasetinin kronik gerilim alanlarını rahatlatmayı amaçlamıştır.

AK Partinin kendisini net, somut ve çerçevesi belirlenmiş bir şekilde ortaya koyması, "gizli gündem", "takiyye" gibi olumsuz çağrışımların gereksiz gerilimler üretmesini engellediği gibi, kimlik-eylem-söylem uyumunu sağlayarak siyasete kalite kazandırmak açısından da önemli bir farklılık oluşturmuştur.

Partimizin siyaseti normalleştirme amacıyla geliştirmeye çalıştığı siyasal kimlik yapısının ana merkezini çatışmacı "kimlik siyaseti"nin reddi oluşturmaktadır.

AK Parti Türkiye'nin geleneksel kültürel değerleri ile "muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkma" hedefi arasında bir çelişki değil, uyum olduğunu gösteren politikalar üretmiştir. Bunu yaparken AK Parti'nin sosyolojik gücü ile siyasi perspektifinin ürettiği sinerji, Cumhuriyetimizin mayasında bulunan modernleşme hedefine odaklanmıştır.

AK Parti, toplumun tüm kesimlerinden, ülkemizin her bölgesinden, bütün ekonomik ve sosyolojik katmanlarından oy almış bir merkez partisidir. Partimiz, son genel seçimlerde 81 ilin biri hariç tümünde milletvekili çıkaran tek partidir. Dolayısıyla AK Parti Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünün teminatıdır. Toplumun tüm kesimleriyle buluşmuş ve toplumsal barışın, ülkenin birlik ve bütünlüğünün teminatı haline gelmiş bir partinin Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olarak gösterilmesi düşünülemez.

AK Parti, toplumsal merkeze yaslanarak ilk günden itibaren ülkemizin ve milletimizin tüm hassasiyetlerine duyarlı davranmaya azami özen göstermiştir.

Üniter devlet, laik devlet, demokratik devlet vurgusu, AK Parti'nin temel siyasi misyonudur.

AK Parti, 22 Temmuz seçimlerinde her mitinginde "tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet" vurgusu yapmış, bölge ayırt etmeden aynı hassasiyeti sergilemiştir.

AK Partinin laiklik konusunda geliştirdiği anlayış ve siyasi duruş da Türk siyaseti açısından büyük önem taşımaktadır. AK Parti hükümetleri yasal çerçevede laikliğin kurumsal ve pratik şartlarına saygı göstermenin ötesinde, geniş kitlelerin devletin laik karakterini sahiplenmesine önemli bir katkı sağlamıştır. Laikliğin geniş kitleler tarafından benimsenmesinde, farklı kesimlerin sisteme entegre edilmesinde partimiz, önemli bir misyon icra etmektedir.

Bu nedenle, AK Parti laikliğe karşı odak olan değil, laikliği toplumsallaştıran bir harekettir.

Diğer yandan, bu dava maalesef ülkemize ve milletimize ağır ekonomik ve siyasi bedeller ödetebilecek bir süreci başlatmıştır. Gerçekten de, AK Parti hakkında düzenlenen iddianame, Türkiye'nin demokratik hayatını sarsan, milli iradenin üstünlüğünü tartışmaya açan, gerçeklikleri değil tezvirat ve yakıştırmaları öne çıkaran bir anlayışa dayanmaktadır.

Bu davayla hukuk sistemimiz zarar görmektedir. Hukukun siyasallaştığı düşüncesi, vatandaşların hukuka karşı güven duygusunu zedelemektedir.

Bu davayla Demokrasimiz zarar görmektedir. Meclis demokrasinin kalbi, partiler ise bu kalbe kan taşıyan ana damarlardır. Partilerin kolaylıkla kapatılabilmesi, çoğulcu demokratik siyasetin sorun çözme işlevini yok etmektedir. Milletimizin demokrasiye olan inanç ve güvenini derinden sarsmaktadır.

Bu davayla ülkemiz ve milletimiz zarar görmektedir. Siyasi ve ekonomik istikrarın tahrip edilmesi ülkenin ve halkın fakirleşmesi, kaybetmesi demektir. Türkiye'ye onlarca yıl kaybettirmeye kimsenin hakkı olmamalıdır.

Bu davayla Devletimizin bütünlüğü zarar görmektedir. Türkiye'nin birlik ve bütünlüğünü zedeleyecek düşünce ve hareketler, bu süreçte güç ve zemin kazanmaya çalışacaktır.

Hakkımızda düzenlenen bu iddianamedeki hiçbir iddia ve ithamı kesinlikle kabul etmiyoruz. İddianamenin hukuki ve siyasi anlamda hiçbir meşruiyetinin de olmadığına inanıyoruz.

Biz bu iddianamede partimizin değil, partimize gönül veren milletimizin ve onun temel değerlerinin itham edildiğini düşünüyoruz. Bu iddianamenin konusu sadece AK Parti değil, onun üzerinden millet iradesi ve demokratik siyasettir.

Bu iddianame, Cumhuriyetimizin niteliklerinin halkımızca yeterince sahiplenilmediği varsayımına dayanmakta, milletimizin devletine ve Cumhuriyetine olan sadakatini tartışmalı hale getirmektedir. Cumhuriyetimizin bütün kazanımlarını, bütün başarılarını inkar anlamına gelen bu haksız varsayımı kabul etmek mümkün değildir. Atatürk, Cumhuriyetin temeli olan ilke ve inkılâpları millete emanet etmeden yaşatmanın mümkün olmadığına güçlü bir şekilde inanmış, kurduğu yeni rejimin bütün esaslarını, bu inançla Türkiye Büyük Millet Meclis'in demokratik iradesiyle hayata geçirmiştir. Bu sebeple Atatürk ilke ve inkılâplarının koruyucusu, onları hayata geçiren TBMM'dir, bir bütün olarak Türk milletidir. Türkiye Cumhuriyeti, bütün nitelikleriyle milletimize mal olmuştur, çağdaşlaşma süreci milletle buluşmak anlamında amacına ulaşmıştır. AK Parti'nin iktidarda olduğu bu dönemde AB'ye tam üyelik yolunda kat ettiğimiz mesafe başta olmak üzere, Atatürk'ün işaret ettiği çağdaşlaşma hedeflerine her zamankinden daha çok yaklaştığımız aşikardır.

Son seçimde neredeyse iki kişiden birinin oyuyla çok güçlü bir demokratik temsil yetkisi alan AK Parti, milletimizin daha demokratik, özgür ve çoğulcu bir toplumda müreffeh ve huzur içinde birlikte yaşama hakkını daima savunmuştur, bundan sonra da savunmaya devam edecektir.

Kapatma talebiyle açılan bu davada, amacımız sadece partimizi savunmak değildir. Esasen biz milletimize ve devletimize hizmetten başka savunmayı gerektirecek hiçbir şey yapmadık. Siyaseti her zaman millete hizmetin aracı olarak gördük. Söylem ve eylemlerimiz insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimizin daima ileri götürülmesine yöneliktir.

Bu bağlamda aşağıda söyleyeceklerimiz, tarihe ve tanıklık ettiğimiz çağa düştüğümüz notlar olarak görülmelidir. AK Parti olarak bu açıklamaları, aziz milletimize ve devletimize karşı üstlendiğimiz görev ve sorumluluğun bir gereği olarak görüyoruz.

I. BU DAVA HUKUKİ DEĞİL, SİYASİ BİR DAVADIR

1. Genel olarak

AK Parti hakkında düzenlenen iddianame, hukuki bir metin olmaktan ziyade, ülkenin gerçeklerini ve iktidar partisinin icraatlarını görmezlikten gelerek, korku ve vehimlerden hareketle geleceğe yönelik spekülatif öngörülere yer veren kurgusal bir metin niteliğindedir. Muhalif siyasi partilerin iktidarları yıpratmak için bu tür yollara başvurmaları anlaşılabilir. Ancak, hukuk sanal değerlendirmelere değil, somut gerçekliklere, belge ve bulgulara dayanmak zorundadır. Özellikle, sonuçları bakımından son derece ağır yaptırımlar içeren siyasi parti kapatma davalarında doğruluğu bile araştırılmaksızın gazete kupürlerinden seçilerek bir araya getirilen ve her siyasi görüşten insanların söyleyebileceği sözlerle bir takım kurguların temellendirilmeye çalışılması son derece tehlikelidir. Bu tehlike, söz konusu siyasi parti yasama çoğunluğuna sahip ve yürütme görevini üstlenen iktidar partisi ise daha da vahim bir boyuta ulaşmaktadır.

İktidar partileri, yasama faaliyetleri ve yürütme icraatları üzerinden devlet yetkileri kullanan, dolayısıyla meşruiyetini anayasal ve yasal mekanizmalarla sağlamış olan örgütlerdir. Tam da bu nedenle siyasi parti kapatma yaptırımına mevzuatlarında yer veren demokratik ülkelerin hiçbirinde iktidar partisinin kapatılmasına yönelik dava açılmamıştır. Hatta birçok ülke bakımından böyle bir dava açmak mümkün bile değildir. Örneğin Federal Alman Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 43'üncü maddesine göre, siyasi partilerin anayasaya aykırı hâle geldiği iddiasıyla Federal Almanya Anayasa Mahkemesi'ne başvurma yetkisi, Federal Meclis (Bundestag), Federal Senato (Bundesrat) veya Federal Hükümet'e aittir. Söz konusu parti sadece eyalet sınırları içerisinde faaliyet gösteriyorsa eyalet hükümeti başvuru yetkisine sahiptir. Aynı şekilde Romanya'da Anayasa Mahkemesi Kanunu'nun 39'uncu maddesi de bir partinin anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle Romanya Anayasa Mahkemesine başvuru yetkisini Hükümet ile Senato ve Temsilciler Meclisi başkanlarına vermektedir.

Türkiye'de de bazı anayasa hukukçuları iktidar partisinin kapatılamayacağını açıkça vurgulamışlardır. Siyasi partiler hukuku konusunda çalışmalarıyla bilinen Prof. Dr. Erdoğan Teziç, TÜSİAD'ın 1997 yılında düzenlediği "Siyasi Partiler" konulu toplantıda aynen şunları söylemiştir: "Bir şeyi unutmamak lazım, parti kapatma sayısı bugüne kadar 10'u aşkın, ama Türkiye'de kapatılan partilere bakarsanız, ya marjinal partilerdir ya da 1982 askeri yönetimindeki [yönetiminden] sıyrılırken

Anayasa Mahkemesi'nin önüne gelen davalardır. Bir iktidar partisi için kapatma mekanizmasının işlemesi düşünülemez." (TÜSİAD, Siyasi Partiler Yasası, "Demokratik Standartların Yükseltilmesi Paketi", Tartışma Toplantıları Dizisi-1, Mayıs 1997, s.50).

İktidar partisinin kapatılması, yasama ve yürütme organlarını felç ederek çalışamaz hale getirebilecek bir girişimdir. İçeride ve dışarıda birçok kişinin kapatma davasını "yargı darbesi" olarak nitelendirmesinin arkasında da bu gerçeklik yatmaktadır. Demokratik bir sistemi diğer rejimlerden ayıran temel özellik iktidarın sadece ve sadece seçim yoluyla el değiştirmesidir. Bir ülkede iktidarlar seçim dışındaki yollarla değişiyor; temel siyasi kararlar demokratik temsil meşruluğuna sahip olmayanlar tarafından alınıyor ya da bunlar tarafından seçilmişlere dayatılıyorsa, o ülkede seçimler düzenli olarak yapılıyor olsa bile, demokrasiden değil, ancak bir bürokratik rejimden söz edilebilir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi'ne göre de "Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı… bir idare biçimidir." (E.1963/173, K.1965/40, K.T. 26.09.1965).

Kaldı ki, etkin yargısal denetimin bulunduğu bir hukuk devletinde iktidar partisinin özgürlükçü demokratik temel düzene yönelik bir tehdit oluşturduğu da ileri sürülemez. Siyasi iktidarın icraatları anayasa yargısı ve idari yargı yoluyla denetlenmek suretiyle Anayasanın üstünlüğü etkili biçimde tesis edildiğinden, ayrıca iktidar partisine yönelik kapatma davası açılmasını demokrasi ve hukuk devleti ile açıklamak mümkün değildir.

Diğer yandan, bu dava tüm zamanların en ironik davasıdır. Kuruluşundan itibaren gece gündüz çalışarak Türkiye'yi Avrupa Birliği'nin tam üyesi yapmak için uğraşan, ülkeyi demokratik ve laik bir Avrupa'nın parçası haline getirmek için tüm adımları atan ve atmakta olan bir siyasi hareketi "laiklik aleyhine fiillerin odağı" olmakla suçlamak akla, mantığa ve gerçeğe aykırıdır. Cumhuriyetimizin en önemli çağdaşlaşma projesi olan Avrupa Birliği'ne tam üyelik, temel dış politika hedeflerimizden biridir. İktidar partisinin bu projenin gerçekleşmesi için atılması gereken tüm adımları büyük bir fedakarlık ve gayretle attığı herkesin malumudur.

Türkiye'de devlet politikası haline gelen AB üyeliği konusunda dönüm noktası sayılan adımlar iktidarımız döneminde atılmıştır. Müzakere sürecini başlatan bir iktidara yönelik kapatma davasının bu süreci nasıl bir tehlikeye

sokacağını tahmin etmek güç değildir. Nitekim dava açıldığı andan itibaren AB'nin en üst düzey yetkililerinin yaptıkları açıklama ve verdikleri mesajlar çok açıktır. Yasama, yürütme ve yargı organlarıyla bir bütün olarak hepimizin müzakereleri başarıyla tamamlama ve siyasi entegrasyonu sağlama yükümlülüğümüz karşısında bu davanın süreci dinamitleyen niteliği ortadadır. Tarihe ve gelecek nesillere şu notu düşmek istiyoruz: Tarih ve ona şahitlik eden milletimiz ülkemizin çağdaş uygarlık mücadelesini engelleyenleri affetmeyecektir.

İddianamenin özü, partimizin gerçekleştirmeyi amaçladığı demokratik değişim ve dönüşümün demokrasiyle bağdaşmadığı varsayımına dayanmaktadır. Bu iddia ve ithamın ispatı olarak da ifade özgürlüğü kapsamında olan beyan ve açıklamalar ileri sürülmektedir. Türkiye'de açıklanması ifade özgürlüğü kapsamında bulunan ve daha da önemlisi farklı siyasi partilerin de açıkça benimsediği ve ifade ettiği görüşlerin delil olarak sunulması kabul edilemez. Herkesin her ortamda rahatça söyleyebildiği sözlerin, bir siyasi partinin mensuplarınca da dile getirilmesi söz konusu partinin aleyhine bir delil olarak kullanılamaz.

AK Parti, Türkiye'de hak ve özgürlükler alanını genişleterek demokrasiyi pekiştirmek için kurulmuş ve iktidar olmuş bir siyasi partidir. İktidara geldiği 2002 yılından bu yana da bu hedefi gerçekleştirmek, bu ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkarmak için tüm gücüyle çalışmaktadır.

2. İddianamenin Siyasi/İdeolojik Dili

Kapatma talebinde bulunan iddiname hukuk dışı bir dille kaleme alınmıştır. Her şeyden önce, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın resmi kayıtlarında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kısaltmasının "AK Parti" olarak belirtilmesine rağmen, iddianamede ısrarla "AKP" şeklinde kullanılması siyasi bir tavrın göstergesidir.

Kamu adına dava açma yetkisine sahip bir makamın siyaseten tarafsız bir söylem kullanması, iddia ve ithamlarını hukukla sınırlı tutması gerekir. Halbuki iddiname siyasi ve ideolojik bir tercihi yansıtmakta, bu haliyle hukuki bir metin olmaktan ziyade önyargıların egemen olduğu bir siyasi bildiri niteliği taşımaktadır. Birkaç örnek vermek gerekirse:

"Siyasal İslam, yalnızca kişi ile tanrı arasındaki alanla sınırlı kalmayıp, devlet ve toplum düzenini de kapsamına alma iddiasında olmakla, totaliterdir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyetinde siyasal İslam'ı esas alan

partilerin Avrupa'daki Hıristiyan demokrat partilerle benzerliği söz konusu değildir." (s.114)

"Demokrasiyi bir araç gören bu zihniyet, 'gerçek amacını doksanlı yıllardan sonra dünyada küreselleşmenin merkez güçlerinin ülkemiz ve bölge ülkeleri için ürettiği 'ılımlı İslam' ideolojisi ve onun siyasi hedefi 'Büyük Ortadoğu Projesi'nin (BOP) eşbaşkanları sıfatıyla söylemlerini insan hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim hakkı gibi asıl referansları olan şeriatla hiç bağdaşmayan kavramların arkasına gizlenerek' göstermişlerdir." (s.117).

"Cumhuriyete ve onun aydınlanma felsefesine karşı olanlar, uluslararası dengelerdeki değişim ve küreselleşmenin yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle Laik Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına girişmişlerdir. …Ancak bugünkü Laik Cumhuriyet karşıtları geçmişte hiç olmadığı kadar ve üstelik bu kez uluslararası desteği de arkalarına alarak, karşı devrim fırsatını ellerine geçirmişlerdir… Laik Cumhuriyet hiç olmadığı kadar tehlikededir. Çünkü karşı devrimci unsurlar bugün marjinal unsurlar değil, iktidardırlar" (s.142)

Partimize iktidar olduğu tarihten beri bazı marjinal siyasi partiler, gazete ve dergiler kanalıyla yöneltilen bu tür eleştirilerin aynen iddianamede yer alması hukuk adına üzüntü ve kaygı vericidir. Biz burada normalde siyasi muarızlarımızın bize yönelttikleri bu tür ciddiyetten uzak siyasi iddiaları cevap vermeye değer görmüyoruz. Ancak, partimizin kurulduğu andan itibaren insan haklarına dayanan, demokratik, laik, çoğulcu bir hukuk devleti olarak Cumhuriyetin korunması ve ilerlemesi için büyük çaba gösteren bir siyasi parti olduğu iç ve dış kamuoyu tarafından bilinmektedir. AK Parti olarak bu tür mesnetsiz iddialara siyasetin sağladığı her türlü meşru zeminde şu ana kadar gerekli tüm cevapları verdik, bundan sonra da vermeye devam edeceğiz.

Ancak biz yargının bu tartışmalara alet edilmesine kesinlikle karşıyız. Zira bu durum, siyasi fikir mücadelesinin meşru zemininden uzaklaştırılarak, tarafsız olması gereken hukuk ve yargı alanına taşınması anlamına gelmektedir. Demokrasilerde iktidarlara yönelik muhalefet siyasi partiler, sivil toplum örgütleri, medya ve aydınlar tarafından yapılabilir. Yargı kurumları ise hiçbir zaman siyasi muhalefetin aracı olarak kullanılamaz, kullanılmamalıdır. Aksi takdirde, siyasi görüşler karşısında tarafsız olması gereken yargının siyasallaşması sürecine girilecektir. Bu da hukuk devleti ve demokrasinin altını oyacak bir tehlikeyi beraberinde getirecektir. Hukuk devletinin en önemli unsurlarından biri yargı

tarafsızlığıdır. Yargının tarafsızlığını kaybederek belli bir siyasi düşüncenin sözcüsü haline geldiğine dair en küçük bir kuşku bile adalete olan güveni ve dolayısıyla hukuk devleti anlayışını zedeleyecektir. Bu durum her şeyden önce yargıyı yıpratacaktır. Dolayısıyla en başta yargı mensuplarının bu sonucu doğuracak söylem ve eylemlerden kaçınmaları gerekmektedir.

Diğer yandan, yargının siyasallaşması beraberinde demokratik siyasetin alanının daraltılması sonucunu doğuracaktır. Siyasi muhalefet görevinin açık ya da örtülü şekilde yargı tarafından üstlenildiği, yargının siyasete müdahale ettiği ve siyaseten alınması gereken kararları almaya başladığı ülkelerde demokrasi büyük bir tehdit altındadır. Siyasetin yargısallaşması olarak bilinen bu durum, demokratik rejimi "hakimler yönetimi" anlamına gelen jüristokratik bir rejime dönüştürecektir. Bu nedenlerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı dâhil, tüm yargı kurumlarının demokratik bir hukuk devleti olan Cumhuriyetimize "hakimler yönetimi" görüntüsü verecek her türlü girişimden kaçınması gerekmektedir.

Ayrıca, iddianamenin dili incelendiğinde siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler gibi disiplinlerin alanına giren kavramların rasgele ve çoğu kez de yanlış şekilde kullanıldıkları dikkat çekmektedir. Bunun tipik örneklerinden biri "çoğunlukçu" ve "çoğulcu" demokrasi kavramlarının kullanımıdır. İddianameye göre "Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tay[y]ip Erdoğan ve diğer partililerin demokrasiyi çoğulcu değil, 'çoğunlukçu' olarak algıladıklarını gösteren eylem ve demeçleri olası bir 'çoğunluk diktasının' açık işaretleridir" (s.156). Evvela, AK Parti demokrasiyi hiçbir zaman "çoğunlukçu" olarak algılamamıştır. Genel Başkan başta olmak üzere parti yetkililerinin "milli irade"ye vurgu yapması, demokrasinin çoğunlukçu olarak algılandığı anlamına gelmemektedir. Nitekim, iktidarımız döneminde başta anayasallık denetimi olmak üzere çoğulcu demokrasinin tüm kural ve kurumlarıyla işletilmesi için her türlü çaba gösterilmiştir. Modern demokrasilerde anayasalar ve yasalar çerçevesinde yönetme hakkı elbette azınlığa değil, çoğunluğa aittir. Yönetme yetkisinin azınlığa ait olduğu rejimlerin adı demokrasi değil, oligarşidir. Partimiz demokrasinin çoğunluğun sınırsız yönetimi olarak yorumuna karşı olduğu gibi, demokrasi görüntüsü altında temsil kabiliyeti olmayan bir azınlığın, belli bir zümrenin yönetimine de karşıdır.

Kaldı ki, siyaset bilimi literatüründe "çoğunlukçu demokrasi" (majoritarian democracy) olarak bilinen modelin zorunlu olarak "çoğunluk diktası"na yol açacağını söylemek siyaset teorisindeki tartışmalardan ve ampirik gerçeklikten habersiz olunduğunu göstermektedir. İngiltere ve

Hollanda gibi "çoğunlukçu demokrasi" modeline sahip ülkelerin "çoğunluk diktası" olduğunu söylemek her halde mümkün değildir. (Arend Lijphart, Patterns of Democracy, New Haven: Yale University Press, 1999).

Diğer yandan, iddianamede "pozitif ayrımcılık" kavramı da yanlış kullanılmaktadır. İddianameye göre "dinsel bir simge olan türbanın yükseköğretimde ve giderek tüm alanlarda serbestçe takılmasına yönelik politikalar, imam hatip okullarının sayısının arttırılması ve katsayı sisteminin kaldırılması gibi uygulamalar genel nüfusun ağırlıklı inanç yapısı gözetildiğinde İslam için bir pozitif ayrımcılıktır." (s.115). Oysa "pozitif ayrımcılık" kavramı, kamu otoritesinin toplumda dezavantajlı konumda bulunan kesimlere, diğer kesimlerle eşit bir noktaya gelinceye kadar özel olarak yardımda bulunması anlamına gelmektedir. Bu anlamda "pozitif ayrımcılık" demokratik ülkelerde temel hak ve hürriyetleri geliştirmeye yönelik doğru ve olumlu bir politika olarak benimsenmektedir. Kaldı ki, iddianamede "pozitif ayrımcılık" örnekleri olarak sunulan yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbestisi ile üniversiteye girişteki fırsat eşitliği, bu kişilere tanınacak bir imtiyaz niteliğinde değildir. Aksine, sözkonusu serbestliği ve katsayı eşitliğini sağlamaya yönelik politikalar, bu kişilerin ellerinden alınmış hak ve hürriyetlerin kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır.

İddianamedeki bir diğer çelişki de, onun küreselleşme ve uluslararası toplum karşıtı söylemiyle, küreselleşen dünyanın önemli bir uluslararası belgesi olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne yaptığı vurgu arasında ortaya çıkmaktadır. Bir yandan davalı partinin "küreselleşmenin merkez güçlerinin", "küreselleşmenin yarattığı tek kutupluluğun yönlendirmesiyle" ve "uluslararası desteği de arkalarına alarak" laiklik aleyhine fiillerin odağı haline geldiği ileri sürülmekte, diğer yandan da bu tez uluslararası bir mahkeme olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları ışığında temellendirilmeye çalışılmaktadır.

İddianamede, "Davalı parti özellikle 22 Temmuz 2008 [2007 olacak] seçimlerinden sonra, alınan oy oranının etkisi ve cüretiyle toplumu İslam devletine dönüştürecek projelerini önce yeni bir Anayasa taslağı hazırlamak sonra da türbanı gündeme getirmek suretiyle laiklik ilkesini hedef alarak adım adım gerçekleştirmeye başlamıştır," ifadesi yer almaktadır. Bu cümlede birbiri ardına eklenen iddialar mantık bilimindeki ifadeyle "nedensellik bağı"ndan yoksundur. Bir olgudan alakasız bir yoruma varılmış ya da bir önyargılı yorumun delili olarak da ilgisiz bir başka olgu

gösterilmiştir. İddianamenin temel mantığı bu şekilde birbiriyle alakasız olguların ve iddiaların zoraki birbirine bağlanmasıyla oluşturulmaktadır.

Bir partinin seçimlerden yüksek oy alması ile "cüret" kelimesinin yan yana getirilmesi, "demokratik meşruiyet" kavramıyla çelişen, hukukla ilgisi olmayan tamamen dar politik bir yaklaşımdır.

Öte yandan AK Parti'yi "toplumu İslam devletine dönüştürecek proje" sahibi olmakla suçlamak sadece hukuken değil, siyasi açıdan bile ifade edilemeyecek bir iddiadır. Hukuk maddi dayanaklar gerektirir. İddianamede anayasal düzene ve AK Parti'nin tüm politikalarına aykırı böylesine kabul edilemez bir proje ile AK Parti'yi ilişkilendiren yaklaşım maddi dayanaktan yoksundur. "İslamcılık", "siyasal İslam", "radikalizm", "köktendincilik" gibi kavramların bilimsel mahiyetiyle örtüşmeyen ve AK Parti'nin siyasi tasavvuruyla yakından uzaktan ilgisi olmayan nitelemeler ciddi bir bilgi eksikliğini ortaya koymaktadır.

İddianamede, AK Parti'ye hiçbir zaman isnat edilemeyecek sözde bir "siyasal İslam projesi" ile yeni anayasa çalışmaları arasında bağ kurulması ise tümüyle dayanaksızdır. Yeni bir anayasa yapılması gerektiği ülkedeki pekçok siyasetçinin, hukuk kurumunun, akademisyenlerin, sendikaların ve partilerin ortak kanaatidir. Yıllardan beri bu sebeple çeşitli parti ve kuruluşlar yeni anayasa çalışmaları yapmaktadırlar. Sözgelimi, Meclis'teki siyasi partiler (1993), Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (1992), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2000) ve Türkiye Barolar Birliği (2001 ve 2007) gibi kuruluşların yeni anayasa önerileri bulunmaktadır. Aynı şekilde, Anayasa Mahkemesi'nin de 2004 yılında anayasa yargısı alanında önemli yenilikler öngören bir anayasa değişikliği önerisini kamuoyuna sunduğu bilinmektedir.

AK Parti'nin yeni anayasa çalışmalarının, AB'den müzakere tarihi almış bir ülkede, çağdaş dünya ile daha çok yakınlaşmaya dönük olduğu açıktır. Kaldı ki, bazı akademisyenler tarafından hazırlanan, ancak partimizce son şekli verilmeyen söz konusu anayasa taslağında laiklik ilkesinin mevcut Anayasaya göre daha da güçlendirildiği herkes tarafından bilinmektedir. Cumhuriyetin temel ilkelerini aynen muhafaza eden hatta pekiştiren bu anayasa taslağını "toplumu İslam devletine dönüştürecek proje"nin bir parçası olarak takdim etmek, akılla, mantıkla ve iyiniyetle bağdaşmaz. AK Parti'nin anayasa taslağı hazırlama çabalarının gizli bir niyetin ifadesi olarak okunması, hukuk gibi maddi dayanaklarla işleyen bir sistem açısından kabul edilemez.

Sonuç olarak, "köktendinci", "karşı devrimci", "siyasal İslam", "ılımlı İslam", "aydınlanma felsefesi", "küreselleşmenin merkez güçleri" ve "Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)" gibi teorik siyasi tartışmalarda kullanılabilecek kavramların bir iddianamede yer alması, bu davanın hukuki değil, siyasi mülahazalarla açıldığı yönündeki kuşkuları beslemektedir.

Bu kuşkuyu artıran diğer bir husus da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 12.02.2008 tarihli Grup toplantısında anamuhalefet liderine cevap olarak söylediği şu sözlerin iddianamede yer almış olmasıdır: "İdam sehpasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşaflarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız. Bu konuda rahatız." (s.53) İddianameye göre, Başbakan "kefen veya idam gömleğiyle özdeşleşen 'beyaz çarşaf" betimlemesiyle devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığını ve bu uğurda neleri göze aldığını vurgulamış, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavrını sürdürmüştür" (s.135). Oysa, Başbakanın bu sözlerle Başsavcının iddia ettiği gibi toplumu dönüştürme uğruna değil, milli iradenin üstünlüğünü ve demokrasiyi koruma uğruna ölümü göze aldığını anlatmak istediği çok açıktır ve takdir edilmesi gereken bir cesaret örneğidir.

Başsavcı, bu sözleriyle kamu adına hareket etmesi gereken tarafsız bir hukuk adamı kimliğini bir kenara bırakmış ve söz konusu polemikte muhalefetin diliyle konuşan siyasi bir kimliğe bürünmüştür. Parlamento içinde ve dışında bazılarının sürekli biçimde partimizi 1957 sonrasının Demokrat Partisine, Başbakanı da Adnan Menderes'e benzettiği ve onların sonu ile tehdit ettikleri herkesin malumudur. Bu benzetmeler ve tehditler karşısında "Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz" diyerek kendisini savunan bir siyasi liderin sözlerini "halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavır" olarak göstermek, açıkça bir siyasi tavrın ve siyaseten taraf olmanın işaretidir.

27 Mayıs darbesini yücelten, Adnan Menderes ve arkadaşlarının idamını "halkın coşkuyla karşıladığını" söyleyenlerin ve bu yolla bugün yeni 27 Mayıslara davetiye çıkaranların bulunduğu bir siyasi ortamda demokrasiye olan inancı cesaretle ve kararlılıkla ifade etmenin hangi mantıkla kınandığını anlamak imkansızdır. İddianamedeki bu kınama, diğer siyasi imalarla birleşince daha da anlamlı hale gelmektedir. İddianamenin, bir zamanlar Demokrat Partiye yöneltilen, "karşı devrimci", "çoğunlukçu" ve "Laik

Cumhuriyete karşı bir rövanş arayışına girişmiş" gibi ithamları bu kez partimize yöneltmesi, söz konusu siyasi kampanyaya bir destek niteliğindedir. Sadece bu bile, iddianamenin hukuki değil tamamen siyasi bir metin olduğunu göstermeye yeterlidir.

Bu siyasi tavır karşısında AK Parti olarak bizim konumumuz değişmemiştir. Tüm korkutma, tehdit ve sindirme girişimlerine karşı diyoruz ki: Bu topraklarda demokrasinin kökleşmesi, devletimizin güçlenmesi, millet iradesinin yüceltilmesi, insan hakları standardının yükseltilmesi, milletimizin refah, huzur ve özgürlük içerisinde yaşaması için elimizden gelen her şeyi yaptık, yapıyoruz ve yapmaya devam edeceğiz.

II. DEMOKRASİLERDE SİYASİ PARTİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLARI

1. Demokrasi ve Siyasi Partiler

Demokrasi, siyasi yönetimin meşruiyetini yönetilenlerin rızasına ve temsiline dayandıran bir yönetim biçimidir. "Halkın iktidarı" anlamına gelen demokrasi, eşitlik, özgürlük ve çoğulculuk gibi değerleri öne çıkaran toplumların yegâne siyasi tercihidir. Çağdaş demokrasilerin temel ilke ve kurumları serbest ve düzenli seçimler, çoğulculuk ve siyasi yarışma, insan hakları, hukuk devleti ve temel politikaları belirleme yetkisine seçilmişlerin sahip olmasıdır. Demokrasiyi diğer yönetim biçimlerinden ayıran temel özellik, yönetilenlerin kendileriyle ilgili karar ve kuralların oluşturulması sürecine katılmalarıdır. Başka bir ifadeyle, demokrasilerde halk hem yönetilen hem de yönetendir. Demokratik ülkelerde hukuk kurallarına riayet edenler, son tahlilde başkalarının iradesine değil, kendi iradelerine itaat etmiş sayılmaktadır. Kısacası, yönetime ve onun aldığı kararlara meşruiyet sağlayan husus, halkın temsilcileri yoluyla siyasi sürece katılmasıdır. Dolayısıyla, siyasi katılım demokrasinin temel unsurudur.

Bu nedenle, halkın yönetime katılımının başlıca aracı olan siyasi partiler, demokrasilerde merkezi bir role ve öneme sahiptirler. Siyasi partiler, toplumdaki farklı düşünce ve görüşleri siyasi alana taşıyarak, halkın temsili, siyasi iktidarın kullanılması ve muhalefet işlevlerini yerine getirirler. Bu nedenle demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmektedirler. Modern demokrasiler, aynı zamanda "partiler demokrasisi" olarak da anılmaktadır. Demokrasiyi geliştiren partilerdir ve demokrasi partiler dışında düşünülemez. Siyasi partiler, toplumsal alanda oluşan farklı görüş ve taleplerin siyasi sisteme taşınmasını sağlayan kurumlardır. Bu yönüyle, partiler sivil toplumla siyasal toplum arasındaki bağlantıyı kurarlar. Siyasi partiler, bir yandan toplumsal talepleri siyasi karar alma

mekanizmasına taşıyarak aşağıdan yukarıya bir hareketlilik sağlarken, diğer yandan makro düzeyde politikaların uygulanması yoluyla da bu taleplerin hayata geçirilmesini sağlarlar. Bu fonksiyon onları siyasi katılımın temel araçları konumuna getirmektedir. Bu nedenledir ki, siyasi partiler uluslararası sözleşmeler ve demokratik anayasalar tarafından güvence altına alınmıştır.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre, siyasi partiler demokrasinin layıkıyla işleyebilmesi için hayati bir rol oynayan örgütlerdir. Bu nedenle, partilere yönelik her müdahale, kaçınılmaz olarak hem örgütlenme özgürlüğünü hem de sonuçta demokrasiyi etkileyecektir. (TBKP/Türkiye, par.25, 31). Dolayısıyla, bir siyasi partinin kapatılması, ancak fevkalade ciddi durumlarda başvurulabilecek son derece ağır bir yaptırımdır. (Sosyalist Parti/Türkiye, par.51; ÖZDEP/Türkiye, par.45).

Siyasi parti özgürlüğü, çoğulcu demokrasilerin olmazsa olmazı olan düşünce ve ifade özgürlüğünün özel bir kullanım biçimidir. Siyasi partiler toplumsal ve siyasi sorunların çözümüne yönelik farklı programlara sahiptirler. Partileri birbirinden ayıran ve siyasi parti özgürlüğünü anlamlı kılan temel özellik de budur. Tüm siyasi partilerin aynı görüşleri benimsemesi ve adeta ortak programa sahip olmasının istenmesi çoğulcu demokrasiyle bağdaşmaz. Siyasi partilerin savunduğu görüşlerin değeri, onların doğru, tutarlı veya isabetli olmasından değil, demokratik ve barışçıl bir yöntemle ifade edilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Farklı görüşlerin yasaklanması, siyasi rejimi özgürlükçü, çoğulcu ve demokratik olmaktan çıkarıp, tek sesli ve baskıcı bir yapıya dönüştürme tehlikesi doğurabilir.

Demokrasilerde, siyasi partiler kendi görüşleri doğrultusunda oluşturdukları programları ile halkın karşısına çıkarlar ve iktidarı yarışmacı seçimler sonucunda elde etmeyi amaçlarlar. Serbest seçimler sonucunda iktidara gelen bir parti, ülke sorunlarının çözümü için demokrasi ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde programını uygulama yetkisine sahiptir. Demokrasilerde iktidarların el değiştirmesi ancak seçim yoluyla mümkündür.

Siyasi partiler sahip oldukları vazgeçilmez konumları nedeniyle, demokrasilerde hukuki güvenceye kavuşturulmuştur. Bu çerçevede partilerin yasaklanması konusunda çok önemli koruyucu hükümler getirilmiş ve kapatılmaları oldukça zor koşullara bağlanmıştır. Kapatma biçimindeki yaptırım, siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırabileceği içindir ki, ancak zorunlu durumlarda istisnai ve en son çare olarak düşünülmektedir. Siyasi partilerin keyfi ve ölçüsüz olarak

yasaklanmasının çoğulcu demokratik rejimin özünü zedeleyeceği kabul edilmektedir.

Batılı demokrasilerdeki siyasi partilerin yasaklanması konusundaki uygulamada da bu evrensel standartlara uygun hareket edilmiştir. Nitekim Avrupa'da 1950'lerden bugüne kadarki süreçte sadece üç siyasi parti kapatılmıştır. Bunlardan ikisi, Avrupa'nın yaşadığı totaliter diktatörlüklerin etkisiyle Federal Almanya'da verilmiş kapatma kararlarıdır. Bu partilerden Nazi partisi olan Sosyalist Reich Partisi 1952 yılında, Alman Komünist Partisi ise 1956 yılında kapatılmıştır. Türkiye'de siyasi parti kapatma yaptırımına sürekli örnek gösterilen Almanya'da, Anayasa Mahkemesi, 1951 yılında Federal Hükümet tarafından açılan Komünist Partisi davasında, bir siyasi partinin siyasi yarışma sonucu tasfiye olmasının onun bir yargı kararıyla yasaklanmasına nazaran daha doğru olacağı düşüncesiyle, yıllarca kapatma kararı vermekten imtina etmiş, ancak Hükümetin başvurusunu geri çekmeyeceğine kanaat getirince kapatma kararı vermiştir. (Donald P. Kommers, The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany, Durham&London: Duke University Pres, 1989, s.227-228). Ayrıca, bu ülkede kapatılan partilerin devamı niteliğindeki partilerin halen siyasi alanda faaliyetlerini sürdürdükleri de bilinmektedir. Avrupa'da daha sonraki dönemde kapatılan yegane parti ise İspanya'daki Herri Batasuna Partisidir. Bu parti 2003 yılında ayrılıkçı terör örgütü ETA ile organik bağının bulunduğu gerekçesiyle kapatılmıştır.

Siyasi partilerin kapatılması konusundaki evrensel standartların, insan haklarına saygılı ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye açısından da geçerli olması gerektiğinde kuşku yoktur. Nitekim 1961 ve 1982 Anayasalarında siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu açıkça belirtilmiştir. Anayasalarımızda bu evrensel ilke yer almasına rağmen, uygulamada çok sayıda parti demokratik sistemlerde ve uluslararası sözleşmelerde öngörülen kriterlere aykırı bir şekilde kapatılmıştır. Böylece siyasi partilerin demokrasiler açısından "vazgeçilemezliği" ilkesi adeta tersine çevrilmiştir. Bu durum, siyasi partileri uygulamada kolaylıkla "vazgeçilebilir" hale getirmiştir.

1961 Anayasasının yürürlüğe girdiği tarihten bu yana Anayasa Mahkemesi tarafından yirmidört siyasi parti kapatılmıştır. Bu sayıya askeri müdahaleler döneminde kapatılan siyasi partiler dâhil değildir. Kapatılan parti sayısı itibariyle Türkiye, çağdaş demokrasilerde kırılması imkansız bir rekorun sahibidir. Sadece 1961 Anayasası döneminde kapatılan parti sayısı bile tek başına demokratik ülkelerde kapatılan partilerin toplamından daha

fazladır. 1982 Anayasası döneminde daha yoğun biçimde parti kapatma kararları verilerek siyasi alan iyice daraltılmıştır. Öte yandan, yoğun biçimde siyasi parti kapatma kararı vermekle, ülkedeki sorunlara demokrasi ve hukuk sınırları içerisinde çözümler üretme ve sorunları böylece çözme imkanı da ortadan kaldırılmaktadır. Yasaklama biçimindeki yaptırım nedeniyle düşünce ve siyasi parti özgürlüklerinin içi boşaltılmaktadır.

Türkiye uygulamasının evrensel standartlara uymadığının en açık göstergesi, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen siyasi parti kapatma kararlarının biri hariç tamamının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Sözleşmenin ihlali olarak kabul edilmiş olmasıdır.

2. Siyasi Partilerin Yasaklanmasında Evrensel Standartlar

İddianamede siyasi parti kapatma nedenlerinden bahsedilirken AİHS hükümleri ve Venedik Komisyonu ilkelerine de atıf yapılmakla birlikte, Venedik Komisyonu ilkelerinin siyasi partiler için son derece güvenceli bir koruma sistemi getirdiği, sadece şiddeti benimseyen siyasi partilerin kapatılabileceğine cevaz verdiği gerçeği görmezlikten gelinmektedir.

Avrupa Konseyi bünyesinde ortak bir demokrasi standardını oluşturmak amacıyla kurulan Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu ilkeleri belirlemiştir:

Siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.

Siyasi partiler, ancak şiddet kullanmayı savunmaları ya da demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmak suretiyle hak ve özgürlükleri yok etmek amacıyla şiddeti siyasi bir araç olarak kullanmaları durumunda yasaklanabilir.

Partilerin yasaklanması veya kapatılması biçimindeki yaptırım istisnai bir tedbir olarak en son çare biçiminde kullanılmalıdır.

Siyasi parti hakkında dava açılmadan önce, davayı açacak hükümet ya da diğer devlet organlarınca, siyasi partinin özgür ve demokratik siyasi düzen veya hak ve özgürlükler için gerçek bir tehlike oluşturup oluşturmadığına ve kapatma ya da yasaklama yaptırımı dışında daha hafif tedbirlerle bu tehlikenin önlenmesinin mümkün olup olmadığına bakılmalıdır.

Siyasi parti kapatma davaları, hukuki usulün tüm güvencelerine yer veren, aleni ve adil bir yargılama sonucunda karara bağlanmalıdır.

Bu ilkelerden de anlaşılacağı üzere, Venedik Komisyonu siyasi partilerin ancak şiddeti savunma veya şiddeti politik bir araç olarak kullanma durumunda kapatılabileceğini belirtmektedir.

Diğer yandan, siyasi partilerin kapatılması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin birçok maddesiyle ilgilidir. Partilerin tüzel kişilik olarak kurulması ve faaliyette bulunması, temel olarak 11'inci maddenin koruması altındadır. AİHM, siyasi parti özgürlüğünü örgütlenme özgürlüğünün bir unsuru olarak görmektedir.

Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davalar Sözleşmenin 10'uncu maddesiyle korunan ifade özgürlüğüyle de yakından ilgilidir. Kapatma davasında sunulan "delillerin" neredeyse tamamı ilgili parti üyelerince değişik tarihlerde yapılan açıklamalardan ibaret olduğundan, dava açısından ifade özgürlüğünün önemi daha da artmaktadır.

Yargılama sırasında ortaya çıkabilecek ihlaller Sözleşmenin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6'ncı maddesini de devreye sokabilecektir. Kapatma kararının sonuçları dikkate alındığında, mülkiyet hakkı ihlali de gündeme gelebilecektir.

Ayrıca, bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımı, AİHS'in 1 nolu Protokolünün 3'üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. Sadak/Türkiye (2002) kararında AİHM, başvurucuların partilerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesinin orantılı bir yaptırım olmadığına karar vermiştir. Mahkemeye göre, bu yaptırım Sözleşmenin 1 Nolu Protokolünün 3'üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özüyle bağdaşmadığı gibi, başvurucuları parlamentoya üye olarak gönderen seçmenin egemen iradesini de ihlal etmiştir. (par.40).

Aynı şekilde, partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen Nazlı Ilıcak, Merve Kavakçı ve Mehmet Sılay'ın başvuruları üzerine, 2007 yılında AİHM, Sözleşme'nin seçme ve seçilme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM'in bu kararlarına göre, Anayasanın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım

öngörmektedir. Başvuru sahipleri hakkında uygulanan bu ciddi yaptırımlar, sınırlama sebebi olan meşru amaçlarla orantısız bulunmuştur.

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye'de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM bu kararlarında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Siyasi parti kararlarında AİHS'in 11'inci maddesi, ifade özgürlüğünü koruyan 10'uncu maddeyle birlikte değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediği müddetçe, siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.

Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşmenin 11'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.

Siyasi partiler, inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.

Bir siyasi partinin gerçekleştirdiği faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.

Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.

Siyasi partinin tüzük veya programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut öneri ve faaliyetleri olmalıdır.

Siyasi partilere yönelik sınırlamalar, demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçla orantılı olmalıdır. Kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal ihtiyaca" cevap vermeye yönelik olması gerekir.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AİHM kararları ile ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK Partinin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AİHM ölçütlerinin dikkate alınması halinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi.

Nitekim, AİHM'e göre parti kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal gereksinim" şartını sağlayıp sağlamadığını belirlemek için şu üç temel şartın gerçekleşmesi gerekmektedir (RP/Türkiye, Büyük Daire, par.104):

Bir siyasi partiden kaynaklanan demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik riskin yeteri kadar yakın/kaçınılmaz olduğunu gösterecek, varlığı ispat edilmiş sağlam, inandırıcı deliller bulunmalıdır.

İlgili siyasi parti yöneticilerinin ve üyelerinin eylem ve beyanları partiye isnat edilebilir nitelikte olmalıdır.

Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve beyanlar, partinin "demokratik toplum" kavramıyla bağdaşmayan bir toplum modelini tasavvur ettiğini ve savunduğunu açıkça ortaya koyacak şekilde bir bütün teşkil etmelidir.

Bu şartların hiçbiri bu davada söz konusu değildir, olamaz da. Çünkü AK Parti, demokrasiye yönelik yakın ya da uzak bir risk teşkil etmek bir yana, bu ülkenin demokratlarının yöneldiği neredeyse yegane adres haline gelmiştir. Bu gerçeğe tersinden bakmak ve aksini göstermeye çalışmak için kullanılan sözler, hiçbir şekilde AİHM'in kastettiği anlamda hukuki ve inandırıcı delil olarak vasıflandırılamaz. Doğrulukları bile araştırılmadan dosyaya konan gazete haberleri, bağlamlarından koparılan sözler, tekzip edilen beyanlar, yanlış çevrilen röportajlar ve tüm bunlardan çıkarılmaya çalışılan kurgusal ve sanal sonuçlar eğer gerçekten "delil" kabul edilecekse, bu "deliller" karşısında yeryüzünde demokrasi için risk teşkil etmeyecek bir siyasi parti bulmak imkansız hale gelecektir.

Öte yandan iddianame, partimizi geçmiş bazı partilerin devamı olarak gösterme gayreti içindedir. Burada amaç bellidir. AİHM'in bir siyasi partiyle ilgili olarak verdiği karardan hareketle, partimizin de kapatılmasının Sözleşme'ye uygun olacağı izlenimi oluşturulmak istenmektedir. Ancak, bu gayret beyhudedir. AK Parti 2001 yılında tamamen yeni bir parti olarak kurulmuş ve bunu sadece söylemleriyle değil, eylemleriyle de göstermiştir.

AK Parti, programını henüz gerçekleştirme imkanı bulamamış bir muhalefet partisi de değildir. Şimdiye kadar, ülkenin daha ileri gitmesi için önerdiği ve yaptığı tüm reformlar, AİHM'in öngördüğü kriterler çerçevesinde her bakımdan yasal ve demokratik araçlarla gerçekleşmiştir. AK Partinin şu ana kadar gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği önerilerin tamamı da demokrasinin temel ilkeleriyle uyumludur. Hatta, 2002 yılından beri yapılanlar Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün tarihte hiç olmadığı kadar pekiştirilmesine imkan sağlamıştır.

Bu açık ve yalın gerçeğe rağmen partimizle ilgili doğrudan veya dolaylı olarak "antidemokratiklik" suçlamasının yapılması, bilinen tüm akıl ve mantık kurallarını alt üst etmek olacaktır. Bu durum, şayet kavram karışıklığından kaynaklanmıyorsa, kesinlikle bir önyargı ve kötü niyetin ürünüdür.

3. Türkiye'de Siyasi Partilerin Yasaklanması

Türkiye'de siyasi parti özgürlüğü ve sınırları Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu tarafından düzenlenmiştir. 1995 ve 2001 yıllarında yapılan Anayasa değişiklikleri ile evrensel standartlara uyum amacıyla siyasi partileri korumaya yönelik daha güvenceli hükümler getirilmiş ve kapatma zorlaştırılmıştır. 1995 yılında Anayasanın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasında yapılan değişiklikle, siyasi partilerin 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü kapatılmasında "odak olma" koşuluna yer verilmiştir. 2001 yılında ise odak olmanın şartları 69'uncu maddenin altıncı fıkrasına eklenerek, siyasi partilerin eylemleri nedeniyle kapatılmaları önceki duruma göre daha da zorlaştırılmıştır. 2001 yılında ayrıca, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti kapatma davalarında kapatma için en az beşte üç oy çokluğuyla karar alma şartı getirilmiş (m.149/1) ve kapatma yaptırımı yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına da karar verilebileceği öngörülmüştür (m. 69/7).

2001 Anayasa değişikliğiyle, bir siyasi partinin "Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olması"nın şartları Anayasada açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, bir siyasî parti, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemler "o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır". (m.69/6).

Bu düzenlemeye göre, Anayasaya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarca benimsenmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Örneğin, üyeler bir takım eylemler icra ediyor, fakat parti organları bunları benimsemiyorsa, parti odak haline gelmez. Yine parti yetkililerinin "kararlılık içinde" işlenmeyen eylemleri de partiyi odak haline getirmez.

Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri süreklilik içinde ve sıklıkla tekrarlamaları zorunludur.

Ayrıca, 2001 Anayasa değişikliklerinden sonra siyasi partilerin sadece beyanlardan dolayı "odak" haline gelmesi mümkün değildir. Zira, Anayasanın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasında "eylemler"den dolayı bir siyasi partinin odak olabileceği öngörülmektedir. Bu değişiklik, ifade özgürlüğünün alanını genişletmek amacıyla Anayasanın Başlangıç kısmının beşinci paragrafında yapılan değişiklikle de paralellik arz etmektedir. Bu bağlamda, "beyan" değil de "faaliyet"i sınırlandıran bir değişiklik yapılmıştır. Başlangıç kısmında yapılan bu değişiklikle "düşünce ve mülahaza" ibaresi "faaliyet" sözcüğüyle değiştirilmiştir. Anayasa değişikliği teklif gerekçesinde "düşünce ve mülahaza" ibaresinin "doğrudan düşünceye bir sınır teşkil etmesi nedeniyle" değiştirildiği açıkça belirtilmiştir.

Diğer yandan, Anayasanın 90'ıncı maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik de siyasi partilerin kapatılması bakımından önemli sonuçlar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin kapatılması davalarını görürken Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan hükümlerin yanı sıra, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi uyarınca, uluslararası insan hakları sözleşmelerini de dikkate almak durumundadır. Zira Anayasa Mahkemesi parti denetimi yaparken "bir davaya bakan mahkeme" konumundadır. Nitekim, iddianameye göre de, "SPY'nın öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımın irdelenmesi gerekmektedir" (s.9).

Türk hukuku bakımından uluslararası sözleşmeler 2004 tarihli Anayasa değişikliğine kadar iç hukukta kanunlarla eşdeğerde iken, 2004 yılında Anayasanın 90'ıncı maddesine eklenen bir hükümle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde sözleşme hükmünün uygulanması esası benimsenmiştir. Bu yeni hükme göre, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." Özellikle parti özgürlüğünü güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin hükümleri ile bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının göz önünde tutulması ve bunlar ile iç hukuk kuralları arasında bir çatışma görülmesi halinde, Sözleşme hükümleri ile Mahkeme içtihatlarının öncelikle uygulanması zorunludur.

Anayasa Mahkemesinin parti kapatma konusundaki kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin 2004 Anayasa değişikliğinden sonra bakacağı parti kapatma davalarında AİHM içtihadını dikkate alarak 2004'ten önce ortaya koyduğu ve parti özgürlüğünü büyük ölçüde daraltan içtihadını değiştirmesi gerekmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, 2.3.2007 tarihli kararıyla, AİHM'in siyasi parti davalarında verdiği ihlal kararlarını yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul etmiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, "Kapatılan Türkiye Birleşik Komünist Partisi hakkındaki davanın 4.12.2004 günlü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülmesi isteminin, aynı Yasa'nın 318. maddesi uyarınca KABULE DEĞER OLDUĞUNA" karar vermiştir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'de siyasi partiler hukuku alanında yapılan anayasal ve yasal değişiklikler, siyasi partileri daha güvenceli bir konuma getirme amacını taşımaktadır. Bu değişikliklerden sonra, Türk hukuku bakımından da bir siyasi parti ancak istisnai durumlarda ve en son çare olarak kapatılabilecektir. Siyasi parti kapatma davalarında yetkili yargısal makamların anayasakoyucunun bu açık iradesini dikkate alması, Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin bir gereğidir.

III. DAVA HUKUKİ TEMELDEN YOKSUNDUR

1. Bu davada "odak" olma şartları gerçekleşmemiştir

1982 Anayasasında yapılan değişikliklerle siyasi partilerin kapatılması zorlaştırıldığı halde, Adalet ve Kalkınma Partisinin kapatılmasının talep edilmesi Anayasa ile temelden çelişmektedir. Nitekim, zorlama bir mantıkla hazırlanan iddianamede, eylemlere dayalı olarak odaklaşmanın gerçekleştiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Partililere ait, her biri tek başına açıkça ifade özgürlüğü kapsamında bulunan düşünce açıklamaları delil olarak sunulmak suretiyle odaklaşma koşulunun sağlandığı izlenimi verilmek istenmektedir. Bu nedenle, dava bir siyasi parti kapatma davası olmaktan ziyade, adeta bir ifade özgürlüğü davası niteliğine bürünmüştür. Dolayısıyla, bu davada Anayasaya aykırı eylemlerin odağı olma koşulu kesinlikle gerçekleşmemiştir. Şöyle ki:

(a) Yukarıda açıklandığı üzere, siyasi parti özgürlüğünü genişletmeye ve partilerin kapatılmasını zorlaştırmaya yönelik anayasa değişikliklerinden sonra siyasi partilerin sadece beyanlardan dolayı "odak" haline gelmesi mümkün değildir. Anayasanın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrası, bir siyasi partinin odak olabilmesi için Anayasaya aykırı eylemlerin varlığını şart koşmaktadır. Oysa, partimiz hakkında açılan davada sunulan deliller arasında laikliğe aykırı herhangi bir "eylem" bulunmamaktadır.

(b) Kaldı ki, iddianamede "laikliğe aykırı eylemler" olarak sıralanan hususlar, laikliğe aykırı bir nitelik taşımamaktadır. Bu durum karşısında iddianame ile kurgulanan tez bütünüyle çökmektedir.

(c) Parti üyelerine ait olduğu belirtilen "eylemler"in parti yetkili organlarınca benimsendiğine dair deliller sunulamamıştır.

(d) Parti yetkili organları olarak Anayasada "partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulu" sayılmıştır. Anayasada sayılan yetkili organlardan sadece Genel Başkan "tek kişi"dir, diğer organlar "kurul" niteliğindedir. Kurul niteliğindeki organların eylemlerinden söz edebilmek için bu kurullarca alınmış kararların bulunması zorunludur. Halbuki, iddianamede sunulan deliller arasında tek bir kurul kararı dahi bulunmamaktadır.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 102'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre de, "parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister." Oysa, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamede yer verdiği ve "eylem" olarak nitelendirdiği hususların hiçbirisi için partimizden SPK m.102/2 ile getirilen "işten el çektirme" başvurusu yapmamıştır. Bu durum da partimizin hiçbir yetkili organ, mercii veya kurulunun Anayasaya aykırı eylemlerinin bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yetkili organların eylemleri olarak geriye sadece AK Parti Genel Başkanının "ifadeleri" kalmaktadır ki, bunların da "laikliğe aykırılık" oluşturmadığı aşağıda ayrıntılı örneklerle açıklanacaktır.

(e) Genel olarak bireyler bakımından düşünce özgürlüğü kapsamında kabul edilen ifadeler, siyasi parti mensuplarınca kullanıldığında bunların kapatma nedeni olarak görülmesi ifade özgürlüğüyle ve onun özel bir

kullanım biçimi olan siyasi parti özgürlüğüyle bağdaşmamaktadır. Herhangi bir kişinin serbestçe söyleyebileceği bir sözü bir siyasinin evleviyetle söyleyebilmesi gerekir. Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasilerde bundan daha doğal bir şey olamaz. Aksi halde, farklı toplumsal görüş ve talepleri siyasi alana taşımak için kurulan siyasi partiler işlevsiz kalacaktır.

Nitekim AİHM, İncal/Türkiye kararında, demokratik bir toplumun temel unsuru olan ifade özgürlüğünün siyasi partiler ile partilerin aktif üyeleri açısından özellikle önemli olduğunu, siyasilerin ifade özgürlüğünü sınırlamaya yönelik müdahalelerin daha sıkı bir denetime tabi olması ve otoritelerin siyasilerden gelen eleştirilere daha çok tahammül etmeleri gerektiğini belirtmiştir (par.46). Aynı şekilde Castells/İspanya kararında da AİHM, ifade özgürlüğünün özellikle halkın taleplerini dile getiren seçilmiş siyasi temsilciler bakımından daha önemli olduğunu, bu nedenle de siyasilerin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerde daha dikkatli olunması gerektiğini vurgulamıştır (par.42).

Kaldı ki bu bağlamda iddianamede de, "Siyasi partiler, demokratik bir rejimde hak ve özgürlüklerden en çok yararlanması gereken örgütlerdir. Bu durum siyasi partiler için daha geniş bir faaliyet alanını ortaya çıkarmaktadır" ifadesine yer verilmiştir. (s.21). Ancak aynı iddianamede daha sonra paradoksal biçimde, son derece yalın ve basit düşünce açıklamaları kapatmaya delil olarak gösterilmektedir. Bu tür düşünce açıklamalarına dayanarak bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi bile tek başına özgürlükçü demokratik rejimin ne derece ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Oluşturduğu mantık kurgusu ile iddianame, demokratik bir ülkede siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırması ve siyasi partileri gerçek işlevinin dışına çıkardığını göstermesi bakımından da bir ibret vesikasıdır.

İddianamede partililerin Anayasaya aykırı eylemleri olarak nitelendirilen beyan ve faaliyetlerin neredeyse tamamı, aykırılık oluşturmak bir yana, insan haklarına bağlı demokrat bir partinin savunması gereken düşünce ve politikalardan oluşmaktadır. "Anayasaya aykırı eylem" olarak iddianameye konulan ifadelerde insan haklarına, demokrasiye, laikliğe ve hukuk devletine vurgu yapılmaktadır. Kaldı ki, bu nitelikte olmayan, başkalarının katılmayacağı ya da hoş görmeyeceği düşünce açıklamaları dahi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan "ifade özgürlüğü" kapsamında değerlendirilmelidir.

2. Partimizin laikliğe aykırı hiçbir eylem ve söylemi bulunmamaktadır

2.1 AK Partinin Laiklik Anlayışı

Bu davanın açılmasının temel nedenlerinden biri, iddianamede savunulan laiklik anlayışı ile partimizin laiklik anlayışı arasındaki farklılıktır. Buradan hareketle laikliğin gerekleri konusunda da farklı görüşler ortaya çıkabilmektedir. İddianamede laiklik tek boyutlu bir kavram olarak görülmekte ve bireylerin benimsemesi gereken "bir uygar yaşam biçimi" ve "yaşam felsefesi" şeklinde takdim edilmektedir. Bu yaklaşıma göre, laiklik "toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması"dır. Laikliğin bu yorumu 19.yüzyıl pozitivizminin katı "ilerlemeci" anlayışına dayanmaktadır.

Buna karşılık, AK Partinin laiklik anlayışı, çağdaş demokratik toplumların özgürlükçü laiklik anlayışıyla tamamen uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Partimizin savunduğu laiklik anlayışı, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine asla bir tehdit içermemektedir. Aksine, bu anlayış tüm bireylerin farklı inanış ve yaşam biçimleriyle barışçıl bir şekilde bir arada yaşamasını öngörmektedir. Buna rağmen, iddianame partimizin demokratik ve özgürlükçü laiklik anlayışını ve onun gereklerini laikliğe aykırılık olarak göstermeye çalışmaktadır. Buna delil olarak da, Başbakan'ın laikliğin bir din olmadığı, dine alternatif olarak sunulmasının yanlış olduğu ve bireylerin değil devletin laik olabileceği yönündeki bazı sözleri kullanılmaktadır (s.28, 30).

Modern laiklik anlayışı, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek, onların bir arada barışçıl beraberliğini sağlamayı hedefleyen siyasi bir ilkedir. Bu nedenle laiklik bireyi değil, devleti muhatap alır. Nitekim, Anayasamızın 2'nci maddesinde değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek bir ilke olan laiklik, Devletin bir niteliği olarak sunulmuştur. Anayasanın 24'üncü maddesindeki din istismarı yasağının amacı da, esasen Devletin laik niteliğinin aşındırılmasını engellemektir. Devletin temel niteliklerinden biri olarak laiklik, toplumdaki her türlü inanç ve düşünce karşısında eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Partimizin bu laiklik anlayışı Anayasanın 2'nci maddesinin gerekçesinde de ifadesini bulmuştur. Bu maddenin gerekçesine göre "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir."

Bu anlamda laiklik, çağdaş demokrasilerin benimsediği temel ilkelerden biri olan devletin tarafsızlığının din-devlet ilişkilerine yansımasını ifade etmektedir. Devletin inançlar karşısında tarafsız kalabilmesi, siyasi ve hukuki düzenini herhangi bir dinin esaslarına dayandırmaması ile mümkündür. Bu, laik düzende din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasına işaret etmektedir. Kısacası, çağdaş laiklik anlayışı bir yandan devlet düzeninin dini kurallara dayanmamasını, diğer yandan da devletin bireylerin sahip olduğu din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye almasını gerektirmektedir. İktidarımız süresince laikliğin bu iki temel ayağını aksatacak herhangi bir icraatın içinde olmadık, bundan sonra da olmayacağız.

Partimizin bu laiklik anlayışı parti programında da ifadesini bulmaktadır. Programdaki ilke ve esaslara başta Genel Başkan olmak üzere tüm partililer her zaman uymuşlardır. Genel Başkan Erdoğan, "Tüzük ve program dışındaki veya bunlara aykırı yaklaşımların partide yer bulamayacağını" defalarca belirtmiştir. Programın "Temel Haklar ve Siyasi İlkeler" bölümünde şu ifadeler yer almıştır (EK-1, AK Parti Programı):

"Düşünce ve ifade özgürlükleri uluslararası standartlar temelinde inşa edilecek, düşünceler özgürce açıklanabilecek, farklılıklar birer zenginlik olarak görülecektir.

Partimiz, dini insanlığın en önemli kurumlarından biri, laikliği ise demokrasinin vazgeçilmez şartı, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görür. Laikliğin, din düşmanlığı şeklinde yorumlanmasına ve örselenmesine karşıdır.

Esasen laiklik, her türlü din ve inanç mensuplarının ibadetlerini rahatça icra etmelerini, dini kanaatlerini açıklayıp bu doğrultuda yaşamalarını ancak inançsız insanların da hayatlarını bu doğrultuda tanzim etmelerini sağlar. Bu bakımdan laiklik, özgürlük ve toplumsal barış ilkesidir.

Partimiz, kutsal dini değerlerin ve etnisitenin istismar edilerek siyaset malzemesi yapılmasını reddeder. Dindar insanları rencide eden tavır ve uygulamaları ve onların, dini yaşayış ve tercihlerinden dolayı farklı muameleye tabi tutulmalarını anti-demokratik, insan hak ve özgürlüklerine aykırı bulur. Öte yandan dini, siyasi, ekonomik veya başka çıkarlara alet etmek veya dini kullanarak farklı düşünen ve yaşayan insanlar üzerinde baskı kurmak da kabul edilemez."

İddianamede partimizi laiklik aleyhine fiillerin odağı olarak göstermek için kullanılan söylem ve eylemlerin hiçbiri, laiklik ilkesine aykırı değildir.

Örneğin, Türkiye'nin Yugoslavya'ya benzetilmesi karşısında Başbakanın "Yüzde 99'u Müslüman bir ülke Türkiye'de din bir çimentodur" sözü laiklik aleyhine bir söylem olarak takdim edilmektedir (s.29). Bu söz, Türkiye'nin sosyolojik ve kültürel gerçekliğine ilişkin bir tespitten ibaret olup, ülkemizin asla bir Yugoslavya olmayacağına işaret etmektedir. Bir ülkede yaşayan insanların ortak değer olarak bir dine mensup olduklarını ve bu değerin de en önemli birleştirici unsurlardan biri olduğunu ifade etmenin laiklikle çelişen hiçbir yönü bulunmamaktadır. Farklı etnik kimlikler temelinde bölünmez bütünlüğe tehditlerin yöneldiği bir ülkede, bu tür birleştirici olgusal gerçeklikleri ifade eden bir siyasi liderin laiklik karşıtlığıyla suçlanmasını anlamak ve bunu laikliğin çağdaş yorumuyla bağdaştırmak mümkün değildir.

"Türk halkının yüzde 99'unun Müslüman olması"na yapılan vurgu, çok farklı siyasiler, gazeteciler, yazarlar ve akademisyenlerce benimsenen ve yerli ya da uluslararası bilimsel metinlerde de yer alan "sosyolojik bir tespit" olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca, Başbakanın söz konusu konuşmasının bağlamları dikkatle incelendiğinde, bu konuşmaları, çeşitli kesimlerce toplumumuzda oluşturulmasından kaygı duyulan "Alevi-Sünni çatışması" gibi konular gündeme geldiğinde ifade ettiği ve Müslüman olan-olmayan ayrımıyla hiç alakası olmayan, vatandaşlarımız arasında mezhep ve görüş çatışmasının körüklenmesine karşı birleştirici bir tutum olarak dillendirdiği görülecektir. Zaten bunu destekleyen onlarca konuşmasında Başbakan, AK Partinin "din eksenli bir parti olmadığını" açıkça ifade etmiştir (EK – 2)

Diğer yandan, iddianamede Genel Başkana atfedilen "Türkler, laikliğin Anglo-sakson yorumunu daha uygun buluyor" sözü de laikliğe aykırı gösterilmeye çalışılmaktadır (s.34). Aslında, bu bile tek başına iddianamedeki laiklikle ilgili argümanların tutarsızlığına açık bir örnek teşkil etmektedir. İddianame, bir yandan partimizi Türkiye'yi "şeriat devletine dönüştürme"yi amaçlamakla itham ederken, diğer yandan Anglo-Sakson laiklik yorumunu daha uygun bulduğumuzu ifade etmektedir. Bu bir çelişkidir, zira hiçbir Anglo-Sakson ülkesi teokratik bir devlet sistemine sahip değildir.

Kaldı ki, Kıta Avrupası ülkeleri içinde laikliği en katı şekilde uygulayan Fransa'da bile "laisizm" ve "laiklik" kavramları birbirinden ayrılmaktadır. Laisizm bir fikir akımı, laiklik ise hukukî ve siyasi bir ilkedir. Laisizmin, toplumun tüm faaliyet alanlarını kilise etkisi ve dini normlardan arındırmayı amaç edinmesine karşılık, laiklik bunu sadece devletin görev

alanına inhisar ettirmiştir. Oysa, Türkiye'de bu farklılık yeterince bilinmemekte ve çoğu zaman ikisi birbirine karıştırılarak biri öbürünün yerine ikame edilmektedir ki, kavram kargaşasına yol açan nedenlerden biri de budur.

Kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'ne bağlı Parlamenterler Meclisi'nin 1993 yılında aldığı 1202 sayılı karar da Avrupa ortak mekanına hakim olan laiklik anlayışını yansıtmaktadır. "Demokratik Toplumlarda Dini Hoşgörü" başlığını taşıyan bu kararda birey-toplum ve din ilişkilerine dair şu tespitlerde bulunulmaktadır:

Din, bireyin kendisi ve yaratıcısıyla olduğu kadar, dış dünya ve içinde yaşadığı toplumla da ilişkilerini zenginleştirici bir işlev görür.

Batı Avrupa farklı dini inançların hoşgörü içerisinde birlikte yaşayabildiği bir seküler demokrasi modeli geliştirmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (m.18) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (m.9) tarafından güvence altına alınan ve insan onurundan kaynaklanan din özgürlüğünün kullanılması, özgür ve demokratik bir toplumu gerektirmektedir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, bu tespitlerin ardından, Bakanlar Komitesi, Avrupa Topluluğu (Birliği) ve üye devletlere yasal güvenceler konusunda da şunları tavsiye etmektedir:

Din, vicdan ve ibadet özgürlüğünü güvence altına almaya yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Giyim, yiyecek ve dinsel günlerin kutlanması gibi konularda farklı dini uygulamalar için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Görüldüğü gibi, AK Partinin dinin birey, toplum ve devlet ile ilişkisine bakışı, Avrupa ülkelerindeki hakim anlayışla uyum içindedir. Dolayısıyla, bu bakış açısını yansıtan beyanların laiklik ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmek, çağdaş demokrasilerdeki anlayıştan habersiz olmak anlamına gelir.

2.2. Laiklik, Başörtüsü ve İfade Özgürlüğü

İddianamenin partimizi laiklik aleyhtarı olarak takdim ederken kullandığı en temel argüman üniversitelerde başörtüsü serbestisine ilişkin söylem ve eylemlerdir. Bu konuda partimiz mensuplarının değişik tarihlerde basına yansıyan sözleri ve nihayet Parlamentonun kabul ettiği Anayasa değişiklikleri yeterli "delil" olarak gösterilmektedir.

Bu iddiaya yönelik cevabımız üç noktada toplanmaktadır. Birincisi, yükseköğretim kurumlarında kız öğrencilerin başörtüsü ile öğrenim görebilmesine ilişkin görüşlerin laiklikle ilişkilendirilmesi isabetli değildir. İkincisi, bu görüşün laikliğe uygun ya da aykırı olup olmadığından bağımsız olarak, iddianamede delil olarak sunulan sözlerin tamamı ifade özgürlüğü kapsamında herkesin rahatça dile getirdiği sözlerdir. Üçüncüsü, Parlamentoda gerçekleşen Anayasa değişikliği ve bu yöndeki kanun teklifleri birer yasama işlemi olması nedeniyle partimize değil, yasama organına isnat edilebilecek eylemlerdir.

2.2.1 Üniversitelerde başörtüsü serbestliği bireysel özerkliğin ve özgürlüğün gereğidir

Yükseköğretim kurumlarında başörtüsü serbestliğinin laiklikle ilişkilendirilmesi, kavramsal ve ampirik olarak doğru değildir. Yukarıda açıklandığı üzere, laiklik bir toplumda tüm inanç ve görüşler karşısında devletin tarafsızlığını gerektirmektedir. Devlet, başkalarına zarar vermediği takdirde, bireylerin kişisel tercihlerine saygı duymak zorundadır. Üniversite çağına gelmiş reşit bir öğrenci bireysel tercihleri nedeniyle başını örtmek istediğinde buna engel olunması onun özgürlük ve özerkliğine yönelik bir müdahale anlamına gelecektir. Laik devlet, yetişkin insanları kendileri için neyin doğru ya da yanlış olduğuna karar verebilecek, dolayısıyla tercihlerini ifade edebilecek özerk bireyler olarak görmek durumundadır. Bu nedenle, laiklik, bireysel tercihlerde bulunma ve kendi yaşam biçimini belirleyebilme gücüne sahip bireylerin oluşturduğu özgür ve çoğulcu bir toplum için elverişli bir ortam sunmaktadır. Bireysel tercihleri hiçe sayan kısıtlamalar, toplumun birbirinden farklı inanç, düşünce ve yaşam biçimlerine sahip bireyleri içerdiği, dolayısıyla çeşitli olduğu gerçeğini de dikkate almamaktadır. Farklılıkların bir arada yaşatılmasını hedefleyen demokratik bir ülkede üniversite öğrencilerinin şu ya da bu nedenle tercih ettikleri bazı kıyafetleri yasaklamak, çoğulculuğu, birlikte yaşama arzusunu, hoşgörü ve diyalogu ortadan kaldırabilecek bir uygulamadır. Laik bir düzende yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafetin yasaklanmaması, bireysel özgürlüklere, eşitlik ilkesine ve farklı tercihlere saygının bir gereğidir.

Cumhuriyetimizin temel ideali, tüm bireylerin ve özellikle genç kızların modern eğitim sisteminin kazanımlarından faydalanmasıdır. Unutulmamalıdır ki, Türkiye'de "eğitim ve öğretimin birliği" (Tevhid-i Tedrisat) esastır. Bu nedenle başörtülü genç kızların devlet tarafından çerçevesi belirlenen üniversite eğitimi alması, böylece çağdaş bilgilerle donanmaları Cumhuriyetin kazanımı olacaktır. Bugün modern toplum tüm

bireylerin, özellikle de kadınların modern eğitim alması sayesinde inşa edilmekte ve sürdürülmektedir. Bu noktada gerçek bir Cumhuriyetçi bakış açısı, bir kısım kız öğrencilerin başörtüleri sebebiyle modern eğitim sisteminden dışlanmasını değil, modern eğitim sistemine dâhil edilmelerini gerektirir. Böylece bu toplum kesimlerini ve yetiştirecekleri nesilleri toplumsal hayatın merkezi süreçlerine katmak ve dışlanmalarını önlemek, modern devlet düzeni ve toplum hayatı için kazanımdır. Unutulmamalıdır ki, modern eğitim sistemi içine dâhil edilemeyen toplumsal kesimlerin, marjinal ya da radikal bazı fikirler karşısında bağışıklıkları zayıftır. O nedenle başörtülü olarak eğitim sistemi içinde yer almak ve çağdaş toplum yapısının gereklerine uygun bilgilerle donanmak isteyen kişilerin taleplerinin karşılanması laiklik ilkesini zayıflatan değil, güçlendiren bir yaklaşımdır.

Üniversite eğitimi din ve devlet işlerinin ayrılması ilkesinin kaynağı olan seküler bir yapıya sahiptir. Bu yapı içinde din ve vicdan hürriyetinden faydalanarak başörtüsü örten, vatandaşlık görevlerini yerine getiren kişilerin modern eğitim hizmeti alma taleplerinin karşılanması siyasi açıdan ayrıştırıcı değil, topluma entegre edici bir yaklaşımdır. Çağdaş devlet düzeni açısından tehdit unsuru içeren radikal ve marjinal fikirlere set çekilmesi, ancak toplumun mümkün olan en geniş kesiminin eğitim sistemi içine dâhil edilmesi ve demokratik prensipler ışığında bunun azamileştirilmesi ile mümkündür.

Diğer yandan, üniversitelerde kılık ve kıyafete yönelik kısıtlamaların laikliğin gereği olduğu görüşü ampirik olarak da doğru değildir. Laiklik ilkesinin şu ya da bu ölçüde benimsendiği demokratik ülkelerin hiçbirinde yükseköğretim kurumlarında başörtüsü yasağının bulunmadığı bir gerçektir. İlköğretim ve lise düzeyindeki devlet okullarında başörtüsünü yasaklayan Fransa'da dahi üniversite düzeyinde böyle bir yasak bulunmamaktadır. Bu bağlamda iddianamede partimizin bu gerçeklere ilişkin ifadeleri "yanıltıcı" olarak nitelendirilmekte ve "Avrupa'da en fazla Müslüman nüfus barındıran devletlerden Fransa'da türbanı okullarda ve kamusal alanda yasaklamıştır" denmektedir (s.114). Oysa gerçekte "yanıltıcı" olan partimizin görüşleri değil, Başsavcının bu iddiasıdır. Fransa'da sadece ilk ve ortaöğretim düzeyindeki devlet okullarında başörtüsü sınırlaması söz konusudur. Üniversite düzeyinde ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır.

Fransa'da başörtüsü dâhil dini sembollerin eğitim kurumlarında kullanılması hakkında 2003 yılında oluşturulan Stasi Komisyonu bir rapor

hazırlamıştır. Bu rapor çerçevesinde 10 Şubat 2004 günü çıkarılan yasayla, ilk ve orta dereceli devlet okullarında öğrencilerin bir dini eğilimi açıkça ortaya koyan işaretleri taşımaları ve kıyafetleri giymeleri yasaklanmıştır. Üniversitelerle ilgili olarak, Stasi Komisyonu önceliğin öğrencilerin dini, siyasi ve felsefi inançlarını ifade etme hakkına verilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Nitekim, devlet okulları dışında ve üniversitelerde başörtüsü yasağı bulunmamaktadır.

Kısacası, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği için çalışan bir siyasi partinin Avrupa'nın hiçbir ülkesinde bulunmayan bir yasağı kaldırmaya çalışmasını laiklikle ilişkilendirerek Anayasaya aykırı saymak doğru bir yaklaşım değildir.

2.2.2 Kılık ve kıyafet serbestliğine ilişkin sözler ifade özgürlüğü kapsamındadır

Anayasamızın 2'nci maddesine göre Cumhuriyetin değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek niteliklerinden biri de "demokratik devlet"tir. Demokrasinin temeli de ifade özgürlüğüdür. Sözün özgür olmadığı yerde hiç kimse özgür değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de ifade özgürlüğü ile ilgili ilkeleri ortaya koyduğu Handyside kararında ifade özgürlüğünün demokrasiler için önemini açıkça belirtmiştir. Mahkeme, bu kararında daha sonra ifade özgürlüğüyle ilgili verdiği hemen her kararında tekrarladığı şu hususları vurgulamıştır:

İfade özgürlüğü, demokratik toplumun asli temellerindendir, toplumun ilerlemesinin ve bireyin gelişmesinin temel şartlarından birini oluşturur.

İfade özgürlüğü, demokratik toplumun vazgeçilmez özelliklerinden olan çoğulculuk, hoşgörü ve geniş görüşlülüğün gereğidir.

İfade özgürlüğünün sağlayacağı özgür siyasi tartışma, Sözleşmenin bütününe egemen olan demokratik toplum kavramının özünü oluşturur.

İfade özgürlüğü sadece genel kabul gören, zararsız veya önemsiz fikir ve haberler için değil; fakat aynı zamanda devlete veya toplumun bir kısmına aykırı gelen, kural dışı, şaşırtıcı veya endişe verici olan fikir ve haberler için de geçerlidir.

Üniversitelerde kılık ve kıyafet serbestliği konusunda kişilerin ve siyasi partilerin farklı düşünmeleri son derece normaldir. Partimiz her fırsatta bu meselenin gerginliğe yol açmadan toplumsal ve kurumsal mutabakatla çözümlenmesi gerektiğine işaret etmiştir. Bu konuda yapılan kamuoyu yoklamalarında toplumun yaklaşık yüzde sekseninin bu yasağın kalkması

yönünde görüş bildirdiği de bilinmektedir. Demokratik bir toplumda siyasi partilerin toplumsal sorunlara barışçıl çözüm önerileri sunması ve bu konuda harekete geçmesi onların varlık nedenidir. Bir siyasi partiyi bundan dolayı suçlamak demokratik anlayışla bağdaşmamaktadır. Bu, siyasi alanda tüm partilerden ve siyasilerden aynı görüşü savunmalarını istemek olur ki, çoğulcu demokrasilerde bu mümkün değildir. Nitekim açılan bu dava ile adeta, laikliğin iddianamede ortaya konulan yorumunun bütün siyasi partilere kabul ettirilmeye çalışılması amaçlanmaktadır.

Oysa siyasi partiler, toplumsal meseleler hakkında farklı düşündükleri ve farklı çözüm önerileri sundukları için birden fazladırlar. Üniversitelerde başörtüsü yasağını savunan siyasi partiler vardır ve muhtemelen bundan sonra da olacaktır. Ancak partimiz ve diğer birçok siyasi parti ise bu yasağın kalkması gerektiğini dile getirmiştir. Toplumsal sorunlar karşısında sergilenen bu tür farklı görüş ve duruşlar, ifade ve örgütlenme özgürlüklerini anlamlı kılan en önemli unsurdur. İddianamede öyle bir anlayış benimsetilmeye çalışılmaktadır ki, laiklik ilkesi bağlamında bazı hususların talep edilmesi bir yana, laiklikle ilgili bazı sorunların varolduğuna işaret etmek, bu konularda farklı bir fikir beyan etmek hatta laiklikle ilgili bazı konuları konuşmak bile laikliğe aykırı eylemler olarak sunulmaktadır.

Halbuki siyasi parti kararlarında AİHM, demokrasinin ifade özgürlüğüne dayandığını ve bu bağlamda ülke sorunlarını şiddete başvurmaksızın, diyalog yoluyla çözme fırsatı sunduğunu belirtmiştir. Mahkeme'ye göre, toplumun bir bölümünün meselelerini kamuya açık bir şekilde tartışan ve ilgili tarafları tatmin etmeye yönelik demokratik kurallara uygun çözüm önerileri bulmak amacıyla siyasi alanda faaliyet gösteren bir siyasi partinin engellenmesi hiçbir şekilde haklılaştırılamaz. (TBKP/Türkiye, par.57).

Partimizin üniversitelerde kılık ve kıyafet serbestliği konusundaki görüş ve politikalarının Anayasa Mahkemesi'nin içtihadına aykırı olduğu, dolayısıyla bu yöndeki eleştirilerin güçler ayrılığı ilkesini hiçe saydığı yönündeki görüşün de hiçbir dayanağı bulunmamaktadır. Başbakanın toplumsal gerilimden uzak durmayı ve uzlaşmayı öne çıkardığı şu konuşması bile iddianamede "delil" olarak kabul edilmiştir: "Emredici bir hüküm getirseydi, tüm AB ülkelerinde uygulanması gerekirdi. Avrupa'da ve dünyada genel olarak üniversitelerde başörtüsü yasağı yok. AİHM'in Türkiye'ye özgü şartlar nedeniyle böyle bir karar aldığını düşünüyorum. Böyle bir yasak Anayasa'da yok. Sadece Anayasa Mahkemesi'nin bir

yorumu var. Yasama yeni bir yasa çıkarırsa, Anayasa Mahkemesi durumu gözden geçirmek zorundadır, bu yorum da kalıcı değildir. Yasa çıkarabiliriz. Ama arzumuz bu sorun toplumsal gerilime yol açmasın ve özgürlükler noktasında çözülsün." (s.43).

Bu ve benzeri ifadelerin iddianamede yer alması, yargı kararlarının adeta eleştirilemez olduğuna dair bir inancı yansıtmaktadır. Nitekim, partimiz yetkililerinin bazı mahkeme kararlarını eleştirmesi "çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu" yapmak olarak nitelendirilmiştir (s.135). Halbuki, yargı kararlarının bağlayıcı olması onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Çoğulcu demokrasilerde bilhassa siyasi partiler bu kararları eleştirebilir ve en önemlisi bu kararların değişmesi için faaliyette bulunabilirler. Esasen bunun aksini düşünmek mümkün değildir. Mahkeme kararları eleştirilemez kabul edildiğinde hukukun gelişmesi ve kuralların yeni gelişmeler ışığında yorumlanması imkanı kalmayacaktır. Bu da hukuku statik bir hale getireceği gibi, demokratik bir ülkede siyasi partileri işlevsiz kılacaktır.

Nitekim, bazı yargı mensuplarımız da özellikle Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştiriye açık ve değişebilir nitelikte olduğunu vurgulamışlardır. Sözgelimi, 2006 yılında Anayasa Mahkemesi'nin 44.Kuruluş Yıldönümü töreninde yapılan açış konuşmasında dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı H.Tülay Tuğcu aynen şunları söylemiştir. (EK – 3)

"Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı olması, onların eleştirilemez olduğu anlamına gelmemektedir. Diğer deyişle, mahkeme kararlarına uyma yükümlülüğü, söz konusu kararları eleştirme hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bir hukuk devletinde, yargı kararlarının da eleştirilebilmesi doğaldır. Mahkeme kararlarının oybirliği ile alınmadığı durumlarda, azlık oyu kullanan üyelerin düşüncelerinin de bu anlamda karşı hukuki düşünceyi oluşturduğu açıktır. Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek reddettiği konularda on yıl geçtikten sonra tekrar başvuruda bulunulabilmesi, Anayasa Mahkemesi kararlarının eleştiriye açık ve değişebilir nitelikte olduğunun bir diğer kanıtıdır.

Bir hukuk devletinde, mahkeme kararlarının gerek akademik çevrelerde, gerekse uygulayıcılar tarafından ele alınıp incelenmesi gerekli ve yararlıdır. Bu tür eleştirilerin yargıya yeni ufuklar açma olasılığı her zaman vardır."

Nitekim Anayasa Mahkemesi, siyasi parti kapatma davalarında laikliğin gerekleri konusunda birbirinden farklı yorumlar yapabilmiştir. Örneğin,

Özgürlük ve Demokrasi Partisi, "Devlet din işlerine karışmayacak, din cemaatlere bırakılacaktır" biçimindeki program hükmüne dayanılarak kapatılmıştır (E. 1993/1, K. 1993/2, K.T. 23.11.1993). Ancak, daha sonra Demokratik Barış Hareketi Partisi davasında, yine parti programındaki Diyanet İşleri Başkanlığının bir Devlet kurumu olmaktan çıkarılmasını amaçlayan hükümden dolayı kapatma talebi reddedilmiştir (E. 1996/3, K. 1997/3, K.T. 22.5.1997). Bu durum, Anayasa Mahkemesi'nin laiklik yorumunun da sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda partimizin genel başkanı ve üyelerinin değişik tarihlerde başörtüsünün yükseköğretim kurumlarında serbest bırakılmasına yönelik konuşmalarının, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuşmaların hiçbiri, yerleşik mahkeme içtihatlarının tanınmaması ya da bunların bağlayıcılığının reddedilmesi olarak görülemez. Kaldı ki, bu konuda birçok siyasi parti görüş açıklamış, hatta sorunun çözümüne yönelik girişimlerde bulunmuşlardır.

Strasbourg organlarının üniversitelerde başörtüsü meselesiyle ilgili kararlarına da yer verilen iddianamede, adeta bu konuda son noktanın konduğu ileri sürülmektedir. Bu görüş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hak ve özgürlükleri koruma konusunda asgari standartları getirdiği ve bunun üzerinde bir korumanın taraf devletlerce sağlanmasının mümkün olduğu gerçeğini görmezlikten gelmektedir. Nitekim Sözleşme'nin 53'üncü maddesine göre, "Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşme'ye göre tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlükleri sınırlayamaz veya onlara aykırı düşecek şekilde yorumlanamaz."

Leyla Şahin kararında AİHM, "eğitim kurumlarında dini sembollerin kullanılması" konusunda Avrupa ülkelerinde farklı uygulamaların olabileceğini, bu konuda kuralların ülkeden ülkeye değişebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, Mahkemeye göre, dini sembollerin kullanılmasına ilişkin hukuki düzenleme yapma konusunda taraf devletler geniş bir takdir yetkisine sahiptirler (Büyük Daire kararı, par.109).

Kaldı ki, AİHM'in ihlal bulmadığı kararlardan sonra ilgili devletin hak ve özgürlükleri koruyucu yönde yeni yasal düzenleme yapmalarının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Bunun aksini savunmak, örneğin AİHM'in Sözleşmeye aykırı bulmadığı Türkiye'deki yüzde onluk seçim barajının hiçbir zaman değiştirilemeyeceğini ileri sürmek anlamına gelecektir. Nitekim Büyük Daire'nin Leyla Şahin kararından sonra o

dönemde AİHM yargıcı olan Rıza Türmen de, bu kararın Türkiye'de üniversitelerde başörtüsü yasağının kaldırılmasına engel olmadığını şu sözlerle dile getirmiştir: "AİHM, Şahin davasında Türkiye'nin yasak gerekçelerini AİHS'ye aykırı bulmadı. Karar, üniversitelerde türban yasağının kaldırılmasının AİHS'ye aykırı olacağı anlamına gelmez"

Ayrıca, Anayasanın 10 ve 42'inci maddelerinde yapılan değişikliklerin uygulanması gerektiğine dair açıklamaların "laikliğe aykırı beyan" olarak sunulması anlaşılır gibi değildir. Örneğin AK Parti Adana milletvekili Dengir Mir Mehmet Fırat'ın 2008 yılı Şubat ayında yaptığı bir konuşmada üniversitelerde uygulanan başörtüsü yasağının Anayasa ihlali olduğunu ileri sürerek, "beğensek de, beğenmesek de 1982 Anayasası yürürlüktedir. Herkes bu Anayasaya uymak mecburiyetindedir"(s.95-96); Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu'nun "Uygulamaya üniversite yönetimleri ve YÖK karar verecek. (…). Derlerse ki 'Anayasa değişikliği yeterli', uygulamayı hemen başlatabilirler. 'Bekleyelim' derlerse ek 17. maddenin çıkmasını da bekleyebilirler"; AK Parti Grup Başkan Vekili Sadullah Ergin'in "Hukuk devletinde hukuka saygılı olmak lazım. Artık uygulayıcıların da bu düzenlemeye uygun hareket etmesini umuyoruz" (s.100); AK Parti Grup Başkan Vekili Bekir Bozdağ'ın "Anayasa değişiklikleri uygulama kabiliyeti olan düzenlemelerdir. 'Uygulamam' deme hakkı hiç kimsede yoktur" (s.101) şeklindeki sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmiştir.

Halbuki, ülkede yaşayan herkesi ve her kurumu bağlayan Anayasanın uygulanması gerektiğini söylemek, laikliğe aykırı olmak bir yana, hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereğidir.

Sonuç olarak, sadece laiklik konusundaki yorum farkından dolayı bir siyasi partinin kapatılmasının istenmesi, evrensel standartlara uygun laiklik ilkesi, ifade ve siyasi parti özgürlükleri ile asla bağdaşmaz. Esasen partimizin laiklik anlayışı da demokratik ülkelerde ve uluslararası belgelerde benimsenen laiklik anlayışı ile uyumludur. Dolayısıyla, partimizin laikliğin içini boşalttığı yolundaki iddia bütünüyle temelsizdir. Ayrıca, Anayasanın 2'nci maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında laiklik ilkesi yanında insan haklarına saygılı demokratik hukuk devleti ilkelerine de yer verilmesi, laiklik ilkesinin bu ilkelerle birlikte ele alınması ve anlaşılması gerektiğini göstermektedir.

2.2.3 Yasama faaliyeti olan Anayasa değişikliklerinin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülemez

İddianamede TBMM'nin 09.02.2008 tarihinde yaptığı değişiklikler de partimiz aleyhine en önemli "delil" olarak kullanılmaktadır. Nitekim, Başsavcı bir gazeteciyle yaptığı mülakatta bu anayasa değişikliklerinin partimiz hakkında açılan davanın temel gerekçesi olduğunu söylemiştir. (EK – 4)

Nitekim, iddianamede Anayasanın 10 ve 42'inci maddeleri ile ilgili olarak şu hususlara yer verilmiştir:

"Cumhuriyetin değiştirilmesi ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyen nitelikleri arasında bulunan laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün bulunmamasına binaen; Yüksek Öğretim Kanununda üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesini sağlayacak bir değişikliğin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edileceğini öngören davalı Parti önce Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik yapmak ve daha sonra bu değişikliğe dayanmak suretiyle Yüksek Öğretim Yasasında yapacağı değişiklikle üniversitelerde türbanla öğrenim görülmesinin yolunu açmak istemektedir. Yükseköğretim Yasasında değişiklik içeren teklifin Anayasaya aykırı olduğu tartışmasızdır. Anayasa değişikliği içeren teklif ise amaç yönünden Anayasaya aykırılık taşımaktadır.

Anayasanın 10. ve 42. maddelerinde değişiklik öngören teklif TBMM'de 09.02.2008 tarihinde kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasını müteakip 5735 sayılı Yasa olarak 23 Şubat 2008 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir."(s.133).

"Türbanın yükseköğretim kurumlarında serbestçe takılmasına olanak sağlamak üzere Anayasanın 10'ncu ve 42'nci maddelerinde değişiklik yapılmasını içeren kanun teklifinin Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partili milletvekillerinin imzalarıyla, aynı amaca yönelik olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunun Ek 17'nci maddesinde değişiklik yapılmasına dair kanun teklifinin ise her iki partili yedi milletvekilinin imzalarıyla 29.01.2008 ve 30.01.2008 tarihlerinde TBMM'ne sunulduğu" belirtilmektedir (s.112-113).

Evvela, "laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün bulunmaması"na dair görüş, yukarıda açıkladığımız nedenlerden dolayı isabetsizdir. Bir an için, bu görüşün Anayasa Mahkemesi'nin 1991 yılında verdiği "yorumlu ret" kararına dayandırıldığı düşünülse bile, bu kararın Parlamentonun aynı konuda bir yasa veya Anayasa değişikliği yapmasını engellediği savunulamaz. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra yasama organının aynı konuda düzenleme yapabileceğine dair çok sayıda örnek bulunmaktadır.

İkinci olarak, "Yükseköğretim Yasasında değişiklik içeren teklifin Anayasaya aykırı olduğu tartışmasızdır" sözü de hem hukuken yanlıştır, hem de Anayasa Mahkemesi'nin yorum yetkisine müdahale niteliğindedir. Bir kere, bizim anayasal düzenimizde kanun tekliflerinin Anayasaya uygunluğunun incelenmesi Parlamento dışındaki bir organ tarafından yapılamaz. Bu anlamda henüz yasalaşmamış, Parlamentoda yasama sürecinin komisyon ve genel kurul aşamalarından geçmemiş bir metnin "Anayasaya aykırı olduğu"nun söylenmesi hukuken hiçbir geçerliliğe sahip değildir.

Üçüncüsü, "Anayasa değişikliği içeren teklif ise amaç yönünden Anayasaya aykırılık taşımaktadır" görüşü hem yanlıştır, hem de aynı şekilde yukarıda belirtildiği üzere, Anayasa Mahkemesi'nin yetki alanına müdahale niteliğindedir. Yanlıştır, çünkü Anayasanın hükümleri arasında hiyerarşi bulunmamaktadır. Şekil sakatlığı dışında, Anayasanın bir hükmünün diğer bir hükmüne aykırı olduğu hukuken ileri sürülemez. Nitekim Anayasamız anayasa değişikliklerinin esas bakımından denetimini kabul etmediği gibi, şekil bakımından uygunluk denetimini de "teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı hususları ile sınırlı" tutmuştur (m.148/2). Bu anlamda iddianamenin yukarıda alıntılanan kısmında da belirtildiği üzere 23 Şubat 2008 tarihinden bu yana yürürlükte bulunan Anayasanın 10 ve 42'nci maddelerindeki değişikliklerin laiklik ilkesine aykırı olduğu iddiası hukuki açıdan ileri sürülemez. Kaldı ki, bu değişiklikler kamu hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitlik ilkesi, üniversite eğitiminde fırsat eşitliği ve öğrenim özgürlüğünün alanını genişletme gibi amaçlar taşımaktadır.

Diğer yandan, Anayasayı yapma ve değiştirme yetkisi, herhangi bir iddianameye konu edilemeyecek kadar önemli, demokratik ve anayasal bir yetkidir. Bu yetkinin ürettiği temel normu denetleme yetkisi, sadece belli şekil sakatlıkları bakımından Anayasa Mahkemesine aittir. Hiç kimse, Anayasanın kurucu iktidar olan Meclise verdiği yetkinin kullanımının, Anayasa karşıtı eylem grubuna girdiği iddiasında bulunamaz. Böyle bir ilk örneğin, hukuk ve demokrasi tarihinde Türkiye'de yaşanıyor olması düşündürücüdür.

AİHM de, toplumsal sorunları çözmek için faaliyet gösteren siyasi partilerin belli şartlar altında temel anayasal değişiklikler yapabileceğini belirtmektedir. Bu değişikliklerin iki şarta uygun olması gerekmektedir. 1) Bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçların tüm boyutlarıyla yasal ve

demokratik olması gerekir. 2) Değişikliğin bizzat kendisi temel demokratik ilkelerle uyumlu olmalıdır. (Sosyalist Parti/Türkiye, par. 46 ve 47; Refah Partisi/Türkiye, par.47, Refah Partisi/Türkiye, Büyük Daire, par.98).

Dördüncüsü, Anayasanın 10 ve 42'nci maddelerindeki değişikliklere ilişkin kanun teklifi herhangi bir partinin teklifi değil, milletvekillerinin teklifidir. Anayasaya göre, Anayasa değişikliklerinin Meclise Bakanlar Kurulu tasarısı olarak getirilmesi de mümkün değildir. Anayasa değişikliklerinin parlamentoda gizli oyla yapılması, bu tür değişikliklerden herhangi bir siyasi partinin sorumlu tutulmasını da hukuken engellemektedir. Nitekim, parlamentodaki oylamada söz konusu Anayasa değişikliklerinin 411 oyla kabul edilmesi, AK Partiye mensup milletvekilleri dışındaki diğer partilere mensup milletvekillerinin de bu değişikliğe olumlu oy verdiklerini göstermektedir. Bir Anayasa değişikliği teklifine bizzat Anayasanın kendisi tarafından bu konuda münhasıran yetkilendirilen milletvekillerinin imza atmalarının Anayasaya aykırı olarak nitelendirilmesi asla düşünülemez. AK Parti ile diğer partilere mensup ve bağımsız milletvekillerinin yaptıkları, meşru anayasal yetkilerini kullanmaktan ibarettir.

Son olarak, Anayasa ve kanun değişikliği şeklindeki yasama tasarruflarının nasıl denetleneceğine dair hükümler Anayasamızda açıkça belirtilmiştir. Bu denetimlerin dışında, yasama tasarruflarından dolayı bir siyasi partinin kapatılmasını istemek hukukun üstünlüğüne dayanan parlamenter sistemi işlemez hale getirecektir.

Ayrıca, yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafet serbestliğine ilişkin yasal düzenlemeler daha önceki dönemlerde de yapılmıştır. Parlamentoda 1988 ve 1990 yıllarında bu konuda iki kez düzenleme yapılmış, ancak bu düzenlemelerden dolayı dönemin iktidar partisi hakkında bir kapatma davası açılmamıştır. Öte yandan, yasama organının partilerden ayrı bir tüzel kişiliği vardır ve yasama faaliyetlerinden dolayı hukuken partiler sorumlu tutulamaz. Kaldı ki, yasama organınca kabul edilen kanunların Anayasaya aykırılık taşıması durumunda Anayasa yargısı denetimi işletilebilmektedir.

3. AK Parti Genel Başkanının açıklamaları da ifade özgürlüğü kapsamındadır

İddianamede AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın "laikliğe aykırı eylemleri" olarak sıralanan 61 adet "açıklama" (s.27-54) incelendiğinde bunların büyük çoğunluğunun üniversitelerde kılık ve kıyafet özgürlüğüne ilişkin beyanlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür

açıklamalar sadece AK Parti mensupları tarafından değil, başka partilerin mensuplarınca da yapılmıştır. Kaldı ki, kendi bütünlüğünden koparılarak belli bölümleri alındığı halde iddianameye alınan kısımlardan bile, bu açıklamalarda sürekli olarak demokrasiye, laikliğe, hukukun üstünlüğüne, özgürlüğe, uzlaşmaya, kardeşliğe ve sorumluluğa vurgu yapıldığı açıkça görülmektedir.

Başbakanın, başörtüsünün dini inancın gereği olup olmadığı hususunun din bilginleri (ulema) tarafından tartışılacak bir konu olduğuna işaret eden açıklaması da iddianamede (s.44-45) iyi niyetli olmayan bir değerlendirmeyle, laikliğe aykırı kabul edilmiştir. Halbuki, Başbakanın iddianamede yer verilen bu sözleri, hukuk sistemimizde yer alan ve uygulanan bilirkişilik müessesine ilişkindir. Bu sözler, hukuk devletinde adil yargılamanın önemli bir unsuru olan "bilirkişilik" bağlamında değerlendirilmelidir. Laik bir hukuk devletinde yargıçların bir dinin gerekleri konusunda uzman olmaları beklenemez. Teknik bilgi ve birikim gerektiren bu hususun yargılama sırasında konunun uzmanlarına sorulması laiklik ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

Esasen, Anayasanın 136'ncı maddesi uyarınca Diyanet İşleri Başkanlığı, "laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek" görev yapan bir anayasal kurumdur. Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna göre, Diyanet İşleri Başkanlığı "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak" üzere kurulmuştur. Nitekim, aynı kanunla kurulan Din İşleri Yüksek Kurulu, dönemin Devlet bakanlarından Mehmet Özgüneş'in talebi üzerine 30.12.1980 tarih ve 77 sayılı kararı ile başörtüsünün dindeki yeriyle ilgili olarak yazılı görüş bildirmiştir.

Diğer yandan, Başbakan Erdoğan'ın, Yükseköğretim Kanununda yapılacak bir değişikliği "acelemiz yok" diyerek geri çektiklerini açıklamasının ve "biz sorumluluk sahibiyiz. Bu işi kangren haline getirenlerin şimdi dışarıdan konuştuklarını görüyoruz, siz de onların oyununa geliyorsunuz, sabırlı olun'' şeklindeki sözlerinin (s.38) Başsavcı tarafından laikliğe aykırı eylem olarak algılanmış olması iddianamenin en ilginç yanlarından birisidir. Başsavcıya göre, Başbakan'ın bir kanun teklifini geri çekmesi ya da uzlaşma sağlanıncaya kadar sabır tavsiye etmesi, hatta "Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var" (s.39) demesi bile "laikliğe aykırı"dır. "İnsan gönlünün hıçkırıkları"na müdahale etmek isteyen bu

iddianame, böylece laiklik ve insan hakları teorisine "çok özel bir katkıda" bulunmuş olmaktadır.

İddianamede, Başbakan Erdoğan'ın açıklamalarından belli bölümler alınmış, onlarda da yine belli cümle ya da kelimelere "vurgu" yapılmıştır. Öne çıkarılan açıklamalar laikliğe aykırı bir nitelik taşımadığı gibi, aynı açıklamaların Başsavcı tarafından vurgu yapılmayan kısımlarında ise "demokrasi, mutabakat, insan hakları, laiklik ve hukuk devleti"ni destekleyen çok sayıda ifade bulunmaktadır. Başbakanın bu yöndeki ifadelerine yine iddianame metninde bulunan şu örnekler verilebilir:

"-Düşünceye ve örgütlenmeye saygı gösterilmeli ve özgürlüklerin oluşmasına fırsat verilmelidir.

-Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır.

-Laiklik bütün dinlere eşit mesafede olmak anlamına gelir. İnançlar, devlet güvencesindedir. Laik düzeni korumakla yükümlüyüm.

-Bir demokratik ülke din özgürlüğünü sağlamalı.

-Kadına karşı ayrımcılık, ırkçılıktan daha tehlikeli, daha ilkel bir tutumdur. Her tür ayrımcılığa karşı mücadele etmek zorundayız.

-Bu sorunlarınızın çözümü sadece bizim isteğimizle değil, tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözülmeli. Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor. Ben ülkede gerginlik yaratmak istemiyorum.

-Bir hak, dünyanın bir ucunda farklı, bir başka ucunda farklı olamaz. Çünkü hak, hukuktan doğar; kanundan doğmaz. Hak, kanunlarla güvence altına alınır.

-İnsanların hukukunu yanlış yasalarla yok edemezsiniz.

-Kadını özel alana hapseden, kamusal alandan dışlayan, cinsiyet ayrımcılığına dayanan baskıcı ve tutucu anlayışlar medeni olamaz."

Başbakanın iddianameye alınan bu ifadeler dışında da demokrasi ve laikliği savunan, laikliği demokrasinin vazgeçilmez şartı olarak değerlendiren pek çok sayıda açıklaması bulunmaktadır. Bu açıklamalardan bazılarına burada yer vermekte yarar görüyoruz: (EK – 2)

"-Biz, dine dayalı bir parti değiliz, başka partilerin devamı da değiliz.

- Biz, herhangi bir partinin devamı değiliz. Din eksenli siyasi bir parti de değiliz. Biz insan eksenliyiz.

-AK Parti, halkın partisidir. Güvenilir, demokratik, dürüst, temel hak ve özgürlüklere saygılı ve onları savunan bir partidir. AK Parti sessiz kitlelerin ve zayıfların savunucusudur.

-Bizim partimiz İslamcı değil, medya bizi bu kategoriye yerleştirmeye çalıştı.

-Bizim partimiz laikliği, demokrasinin önemli bir unsuru olarak görüyor. Laiklik, bu ülkenin yönetsel yapısını kuruyor.

-Türkiye'de, hangi taraftan olursa olsun dinin istismar edilmesine asla taraftar değiliz.

-Laikliğin bir boyutu devletin, siyasi otoritenin; toplumsal alandaki bütün inanç ve kimliklere eşit yakınlıkta durmasıdır.

-AK Parti din eksenli siyaset yapmıyor ve din üzerinden siyaset yapmayı kabul etmiyor. Bu, dinin istismarı anlamına gelir.

-Laiklik, toplumsal çeşitliliği, çatışma veya gerginlik ortamından uzaklaştırıp barış içinde ve özgür olarak bir arada tutabilmenin bir yolu olarak görülmelidir. Muhafazakar Demokrasi anlayışımız, geleneği önemsemekle birlikte modern kazanımları reddeden bir gelenekçilik gütmemektedir. AK Parti körü körüne geleneği veya modern olanı reddetmek yerine, yeni bir senteze varılması gerektiğini düşünmektedir. Yerelliği savunmak, evrenselliği red anlamına gelmemeli, yerellik de kendisini çatışmacı bir mutlaklığa dönüştürmemelidir. AK Parti toplumsal olanı, grup aidiyetini ve sivil toplumu önemli bulurken, cemaatçi bir yaklaşımı önplana çıkarmamaktadır. AK Parti dini bir toplumsal değer olarak önemsemekle birlikte din üzerinden siyaset yapmayı, devleti ideolojik bir dönüşüme uğratmayı, dini sembollerle örgütlenmeyi doğru bulmamaktadır. Din üzerinden siyaset yapmak, dini araç haline getirmek, din adına dışlayıcı bir siyaset yürütmek hem toplumsal barışa, hem siyasi çoğulculuğa, hem de dine zarar vermektedir.

-Nasıl ki AB'nin Hıristiyan Kulübü olmasına karşı çıkıyorsak, İslam dünyasının da din temelli siyasi ve ekonomik örgütlenmelerden uzak durması gerektiğini belirtiyoruz.

-Diktatörlüklerin revaçta olduğu bir dönemde, Atatürk'ün öngörüsü sayesinde yüzyılı kavrayan bir bilinçle Cumhuriyeti inşa eden bu ülke,

sadece kendine bir ulusal devlet kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda tüm bölgeye ve bölgenin ötesine mesaj veren güçlü bir model kurmuştur. Demokrasi, laiklik ve hukuk devleti prensipleri sayesinde toplumsal barışını tesis ettiği gibi kendi yakın çevresine çağdaş değerlerin nasıl hayata geçirileceğine dair ciddi yaklaşımlar sunmuştur. Her geçen gün daha çok değeri ve önemi anlaşılan bu model sayesinde, ülkemiz önümüzde akan yüzyıla güvenle ve stratejik avantajlarla donanmış olarak girmektedir. Bugün Hükümetimiz, bu tezleri güçlendirmenin ve etkili biçimde anlatmanın en önemli aracı olarak tüm dünyanın önünde durmaktadır.

-Biz ve diğerleri ayrımı yapan, tek bir mezhebi, ideolojiyi, siyasi kimliği, etnik unsuru veya dini anlayışı siyasetinin ana gövdesi yaparak diğer seçenekleri karşısına alan söylem ve örgütlenme biçimlerine karşıyız.

- Biz kimseye 'sen niye böyle giyiniyorsun, saçlarını niye böyle kestirdin, niye ceket, pantolon giydin?' diye bir şey demeyiz. Hakkımız da yok. Sen kendinde o yetkiyi, hakkı nereden buluyorsun?

- Din üzerinden siyaset yapmak, dini ideolojik bir araç haline getirmek, dini düşünceyi dogmalaştırmak ve din adına dışlayıcı siyaset yürütmek hem toplumsal barışa hem de siyasi çoğulculuğa zarar vermektir. Belki de en kötüsü, dini yozlaştırmak ve amacından saptırmak anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu tutum, bana göre dine, demokrasiye ve insanlığa karşı 'suikast' düzenlemekten farksızdır. Dini, bir ideoloji haline getirerek, devlet aygıtı marifetiyle toplumu zorla dönüştürmeye çalışmak, hem topluma hem dine yapılabilecek en büyük kötülüktür.

-Türkiye, nüfusunun çoğunluğu İslam inancını benimsemiş bir toplumun, laiklik temelinde demokrasiyi yaşatabileceğinin ve ileri demokratik normları yerleştirebileceğinin en güzel örneğini vermektedir.

-Ekonomide liberal ekonomiden istifade ediyoruz. Sosyal noktada ise sosyal adaletin gerçekleştirilmesinin gayreti içindeyiz. Devletimiz de zaten Anayasa'mızda belirlendiği gibi; demokratik laik sosyal bir hukuk devletidir. Bütün inanç gruplarına da eşit mesafedeyiz. Laiklik anlayışımız da budur.

-AK Parti muhafazakarlığı her türlü köktenciliği, aşırılığı, radikalizmi, toplum mühendisliğini reddeden; din eksenli değil, insan eksenli; orta yol, uzlaşma ve itidali esas alan bir partidir.

-Tüm sistemler araçtır, dinler de araçtır. Amaç, insanların mutluluğudur. Onun için kimse dini amaç haline, sistemleri amaç haline getirme gayreti içine girmesin.

-Aşırı düşünce biçimlerinin ya da radikal, marjinal hareketlerin bizi yapay, kültürel veya dini fay hatlarıyla ayırmasına izin vermememiz son derece önemlidir ve kimse bizim partimizi, bunu da açıkça söylemek durumundayım, din eksenli bir parti olarak tanımlamaya kalkmasın. Bunu başından itibaren söyledik ve bunu kendimize hakaret telakki ederiz. Niye bunu söylüyoruz? Çünkü din eksenli bir parti dinin sömürüsünü getirir. Onun için biz yola çıkarken din eksenli olmadığımızı, muhafazakar demokrat bir parti olduğumuzu söylemiştik.

Başbakanın 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonra yaptığı, demokrasiyi, birlik ve beraberliği, hoşgörü ve çoğulculuğu vurgulayan konuşması da partimizin farklı görüşlere yönelik kuşatıcı ve kucaklayıcı bakış açısını yansıtmaktadır. Ekte tamamını sunduğumuz bu konuşmada Başbakan şöyle seslenmişti: (EK–5)

"Sizlere sözümüz, hiçbir ayırım yapmadan, Türkiye'yi bir ve bütün olarak kucaklamaktır. Yeni dönemde Meclis'te temsil edilecek bütün siyasi partilerimizi kutluyorum. Herkesi bu yeni sayfanın gereklerine göre hareket etmeye davet ediyorum. Ben şahsım ve partim adına kimseye kırgın değilim. Kaybeden rakiplerimize de bundan sonrası için başarılar diliyorum. Bölücü teröre karşı verdiğimiz mücadele de, milletimizin sarsılmaz vatan sevgisinden aldığımız güçle sürecektir. Uzun soluklu bu mücadelede gereken her adımı, doğru zamanda atma kararlılığında olduğumuzu buradan bir kez daha ilan etmek istiyorum. Çeteler başta olmak üzere ulusal güvenliğimizi, vatandaşlarımızın can emniyetini ve huzurunu hedef alan her türlü tehditle, kararlılıkla mücadelemizi sürdüreceğiz. Cumhuriyetimizin çağdaşlaşma hedeflerinin takipçisi olacağız. Yaşam standartlarının yükselmesi için ekonomik kalkınmayı ve demokratik reformları azimle sürdüreceğiz."

4. İddianamede yer verilenlere benzer, hatta daha sert sözler farklı siyasi liderler tarafından da söylenmiştir

Partimizin kapatılması için gerekçe gösterilen, dinin toplumdaki yeri, başörtüsü serbestisi, imam-hatipler gibi konularda yapılan açıklamaların benzeri hatta çok daha radikal sayılabilecek beyanlar farklı siyasi liderlerce de defalarca kamuoyuyla paylaşılmıştır. Aşağıda sadece bir kısmına yer verdiğimiz bu açıklamalara bakıldığında bile, partimiz hakkında

düzenlenen iddianamenin ne kadar tarafgir ve önyargılı bir şekilde kaleme alındığı görülecektir.

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın beyanları

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, başörtüsünün dindeki yeri hakkında din bilginlerine atıfla, TBMM'de partisinin 5 Şubat 2008 tarihli grup toplantısında şunları söylemiştir: (EK – 6)

"İslamiyet'te bir 'Himar' diye bir örtü kavramı geçer, himar, çoğulu humur, bu örtü müdür, başörtüsü müdür tartışması vardır. Genellikle fıkıhçılar, bunun başörtüsü olarak anlaşılması gerektiğinde ittifak etmişlerdir, ama bunun bir örtü olarak anlaşılması gerektiğini söyleyen din bilim adamları da elbette vardır. Efendim, örtülmesi söz konusu olan ziynetlerden kasıt nedir; süs eşyaları mıdır, yoksa vücut mudur? Bu tartışma da yapılmıştır. Bunun çoğunlukla vücut olduğu da tespit edilmiştir.

Ortak bir anlayış bu konuda ortaya çıkmıştır ve yine bir önemli tartışma, başın örtülmesi ile ilgili eğer kastedilen himar başörtüsü ise, örtü değil, başörtüsü ise işte kastedilen başın örtülmesi ise, peki, başın bir tek saçının telinin gözükmesi de günah mıdır? Bir tek telin, bir tek saç tutamının gözükmesi de engellenmeli midir, bu konuda yine kendi aralarında bilim adamlarının tarih boyunca konuşulmuştur. Hiç görünmesin diyenler de vardır, buna karşılık bazı fıkıhçılar, Hanefi fıkıhçılar, 'Kulakların altındaki saçların gözükebileceğini' söylemişlerdir. Yani hayatın içinde kadınların yüzün altındaki saçları gösterebileceğini ifade etmişlerdir.

Yine namazda örtünme tartışması vardır. Namazda örtünmeyle ilgili olarak ibadetin geçerli olabilmesi için örtünmenin şart olduğu elbette bir temel anlayıştır, ama mesela namazda örtünme konusunda dahi çok önemli din bilginlerinin, mesela Ebu Hanefi'nin, Hanefi mezhebinin büyük ismi Ebu Hanefi'nin, namazda dahi kadının saçının dörtte birinin görünmesinin namazı bozmayacağına dair değerlendirmeleri vardır.

Kuran'ı Kerim'i öyle yorumlamıştır, böyle anlamıştır.

Yine aynı şekilde, Ebu Yusuf'un, Hanefi fıkıhçılardan 'yarısına kadarının gözükmesinin namazı bozmayacağına' ilişkin değerlendirmeleri vardır.

Bütün bunları niye söylüyorum? Bütün bunları şunun için söylüyorum: Yani İslam teolojisi içinde, İslam fıkıhı içinde bir tek saç telinin dahi gözükmesi kabul edilemez anlayışını söyleyenler olduğu gibi, olayı böyle görmeyen çok saygıdeğer, çok önemli, çok değerli İslam bilginleri de vardır."

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın dini konulardaki beyanları bununla da sınırlı değildir. Aşağıdaki örnekler de anamuhalefet liderinin yoğun olarak din, başörtüsü ve laiklik bağlamında açıklamalar yaptığını göstermektedir: (EK –7)

"Demokrasi ve özgürlük uğruna laiklikten vazgeçeceğiz derseniz demokrasiyi de tahrip etmiş olursunuz. Türk toplumunda İslamiyet, laiklik ve demokrasi bir altın üçgen oluşturmuştur. Bunların tümüne aynı zamanda sahip çıkmak zorundayız." (Milliyet, 23.4.2008).

"Kamusal düzene dini tercihin doğal bir biçimde yansıması sorun yaratmamalıdır… Yani kimse toplumsal yaşam, kamusal yaşam içinde dini inancını saklamak, gizlemek zorunda değildir." (31.05.2002 tarihinde, Kanal 7'de yayınlanan "İskele Sancak" Programında yaptığı konuşmadan)

"Bazıları bu bölgede yaygın din olan İslamiyet dolayısıyla demokrasinin bu coğrafyaya uygun olmadığını söylemişlerdir. Biz bu iddiayı şiddetle reddediyoruz. Bir milyar Müslüman nüfusun inançları nedeniyle suçlanmasını kabul edemeyiz. Bu insanların ezici çoğunluğunun terörün yaygınlaşmasında hiçbir sorumluluğu yoktur. Onlar otoriter rejimlerin sorumlusu değil, kurbanlarıdır. Türkiye örneği bu iddianın geçersizliğinin kanıtıdır. Nüfusun yüzde 99'u Müslüman olan bir toplumun demokrasi içinde yaşayabileceğini biz kanıtlamış bulunuyoruz." (29.10.2003 tarihinde Sosyalist Enternasyonal'in genel kurul toplantısında yaptığı konuşmadan).

Ayrıca, CHP'nin 26 Nisan 2008 tarihli kurultayı öncesinde hazırlanan ve reklam panolarında yer alan afişlerde Deniz Baykal'ın fotoğrafıyla birlikte verilen şu sözler de dikkat çekicidir: "Çekil aradan. Din bizim. Devlet bizim. Millet bizim."

Eski Başbakanlardan Bülent Ecevit'in beyanları

CHP ve DSP eski Genel Başkanı ve eski Başbakanlardan Bülent Ecevit, 27 Aralık 1981 tarihli "Başörtüsü konusu" başlıklı mektubunda şunları ifade etmiştir: (EK – 8)

"Başörtüsü ile uğraşmanın gereksiz olduğuna inanıyorum. Gardırop Atatürkçülüğünün tipik bir örneği…Zaten ondan da dönüş yapacaklardır. Olsa olsa Atatürkçülüğün başörtüsü yasaklanarak kanıtlanamayacağı belirtilebilir… Atatürk'ün her türlü dogmacılıktan uzak bilimci yaklaşımı bırakılıyor; tüm bunların günahı başörtü yasaklamakla örtülemez.

Kaldı ki, bazılarının farkında olmadığı bir gerçek var:

Atatürk kadınların kılığına kıyafetine hiç karışmamıştır. O konuda hiç yasa çıkartmamış, herhangi bir zorlamaya da gitmemiştir. Özendirme yoluyla ve zamana, gelişmeye bırakarak bu sorunun çözümünü daha uygun bulmuştur…. Kadınlara her hakkı ve özgürlüğü tanımıştır, her olanağı sağlamıştır, ama ne giyeceklerine müdahale etmemiştir." (Can Dündar ve Rıdvan Akar, "Ecevit'in 12 Eylül'deki Başörtüsü Uyarısı",

Milliyet, 24.01.2008).

ZAMAN /28 ŞUBAT 1998 "Türban meselesi çözülecek"

MİLLİYET / 9 MART 1998 "İsteyen başını örter"

ZAMAN / 28 MAYIS 2004 "İmam Hatipler Türkiye için yararlı"

Eski Başbakan Mesut Yılmaz'ın Beyanları: (EK – 9)

HÜRRİYET / 4 MART 1998

"Türban sorunu çözülmezse yönetmeliği değiştirebiliriz."

MİLLİYET / 11 EYLÜL 1998

"Devlet dairelerinde bile hizmetlilere başörtüsü konusunda esneklik tanınabilir."

SABAH / 16 ŞUBAT 1997

"Şeriat'a karşı yürünmez ancak saygı duyulur."

TÜRKİYE / 18 EYLÜL 1998

"Yetki bende olsa türbanı serbest bırakırım."

MİLLİYET / 20 MART 1997

"Din eğitiminden vazgeçemeyiz"

SABAH /26 MART 1997

"Din eğitiminden vazgeçilemez"

SABAH / 3 NİSAN 1997

"İmam Hatip liselerinin kapatılmasına müsaade etmeyiz."

CUMHURİYET / 4 MART 1998

"türban konusunda gerekirse genelgeyi değiştiririz."

ZAMAN /26 ŞUBAT 1998

"Devlet din eğitimini sağlamazsa boşluğu başkaları doldurur.2

CUMHURİYET /27 OCAK 1998

ANAP: Türbana destek verilecek

ZAMAN / 3 MART 1998

"Örtüye karışılmayacak"

MİLLİYET / 3 MART 1998

"İHL öğrencileri başlarını açmaya zorlanmayacak."

MİLLİYET / 23 EYLÜL 1998

Yılmaz İmam Hatip açacak

ZAMAN /1 EYLÜL 1998

"Türbanlı kayıtta sorun olmayacak"

AKŞAM / 11 TEMMUZ 1998

"Türban çağdışı değil"

ZAMAN /27 Ekim 1998

Başörtüsü hakkı için Mesut Yılmaz Rektörleri topluyor

ZAMAN /22 Ekim 1998

Yetkim olsa çözerim

TÜRKİYE /18 MART 1998

Yetkim olsa türbanı serbest bırakırım

Eski Başbakan Tansu Çiller'in beyanları: (EK – 10)

TÜRKİYE / 4 AĞUSTOS 1997

"Bu milletin Kur'anı ve bayrağıyla oynamayın"

MİLLİYET /7 NİSAN 1999

"Ezanın sesiyle uğraştılar. Devletin okullarını kapattılar. Kur'an kurslarıyla oynadılar. Yetmedi, başörtülü kızlarımızı üniversite kapılarında coplattılar."

YENİ YÜZYIL / 23 EKİM 1998

"Bacılarımın başörtüsüyle uğraşmayın"

AKŞAM /01 MAYIS 1998

"Türban doğal hak"

MHP Genel Başkanı Devlet BAHÇELİ: (EK – 11)

TÜRKİYE / 8 EYLÜL 1998

"Üniversitelerimizdeki başörtüsü dramına son verilmesini hem insan hakları hem de ülke huzuru açısından büyük önem taşımaktadır."

HÜRRİYET / 14 /12/2007

"Üniversitede türban olmalı"

RADİKAL /12 AĞUSTOS 1999

MHP'li Şevket Bülent Yahnici: "İHL'lere uygulanan haksızlık giderilmeli."

Eski Başbakan ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in beyanları

1991 yılında yayınlanan ve Süleyman Demirel ile yapılan mülakatları bir araya getiren, "İslam Demokrasi Laiklik" başlıklı kitapta Demirel şunları söylemiştir: (EK – 12)

"Kişi laik olmaz ki. Devlet olur laik. Kişi ya inanç sahibi olur, ya da inançsız olur. Kişinin laikliği diye bir kavram yok." (s.258).

"Türkiye laikliği dinsizlik olarak anlamış, yanlış tatbikatlar yapmıştır. Din dendiği zaman irtica anlaşılmıştır. Henüz Türkiye'de zihinler bu tartışmayı neticeye bağlamamıştır. Bana göre mesele gayet açıktır. Din ve vicdan hürriyetinin bir rahatsızlık vesilesi sayılması kadar yanlış bir şey düşünemiyorum. Mütedeyyin insanların, dindar insanların, toplumun rahat ve huzuru için bir teminat olduğu kanaatindeyim. Allah'ı bilen, Kur'an'ı bilen, Peygamberi bilen insanlardan bir kötülük gelmez." (s.37).

"Esasen demokrasi yoksa laiklik olmayabilir. Demokrasi yoksa çağdaş toplum da olmayabilir. Binaenaleyh, demokrasi hem laikliğin, hem çağdaşlığın temel şartıdır. Gerek laikliği savunanlar, gerek çağdaşlığı savunanlar, demokrasiyi kurban ederek, demokrasiyi başka planlara atarak düşüncelerini güçlendirme gibi bir zaafa düşmemelidir." (s.80).

"İrticanın da, laikliğin de, bunların sınırlarının da vuzuha kavuşturulması lazımdır. 'Vardır, yoktur'dan evvel, var olan nedir, olmayan nedir? 'Laiklik çiğneniyor.' Herkesin kendine göre bir laiklik anlayışı var. Bir kişi tabii olan haklarını kullanıyor veya fevkalade mantıklı şeyler söylüyor.

'Laiklik çiğneniyor' diyorsunuz. Bu kişiye göre değişiyor. Bunun da vuzuha kavuşması lazım. Bana göre, laiklik din ve vicdan hürriyetini sınırlamamalı. Din ve vicdan hürriyetini daraltamazsınız. 'Laiklik çiğneniyor' diye yapılan tartışmalar bir yerde din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasını baskı altına alıyor." (s.88).

"Efendim, din Müslümanlıkta devletin işine karışmasın. Devletin nesine karışıyor din? Nasıl karışacak? Örgütü yok ki. Aksine, devlet dinin işine karışıyor… Diyanet İşlerinin yerini tayin edememiş bir Türkiye'de devletin elinde Diyanet Teşkilatı bulunan bir Türkiye'de din mi devletin işine karışıyor, devlet mi dinin işine karışıyor? Laiklik zedeleniyor, evet, ama devlet dinin işlerine karışarak laikliği zedeliyor." (s.89).

"Bir demokrasi ülkesinde din ve vicdan hürriyeti, ibadet hürriyeti, eğitim hürriyeti, ayin hürriyeti kişinin temel hak ve hürriyetlerindendir. Bana göre laiklik bu hürriyete müdahale etmek için değil, bu hürriyeti korumak için konulmuştur. İbadet hürriyetine, vicdan hürriyetine, ayin hürriyetine, eğitim hürriyetine karışılmasın diye konuşulmuştur." (s.36).

"İslamın getirdiği ana kaidelerle, hukukun üstünlüğüne dayanan anayasa devletinin kaideleri arasında çelişki yoktur." (s.36).

"Eğer Türkiye iki şeyi halledemezse, Türkiye'de huzur olmaz. Bunlardan biri; bu memleketin her vatandaşı göğsünü gere gere 'Ben Müslümanım' diyemezse, Türkiye'de huzur olmaz. Siz Müslümanları terakkiyatın, ilerlemenin ve yücelmenin bir manisi sayıyorsanız, gaflet ve dalalet içindesiniz, en büyük hatayı işliyorsunuz. Benim bu söylediklerimizden sonra 'Bu adam dini istismar ediyor' diye bir demagoji koparacağınızı da biliyorum. Yalnız ben, bu damagojiyi, bu yaygarayı koparacaksınız diye bunu söylemekten de vazgeçmeyeceğim " (s.65).

"1950-60 döneminde dört iddia vardı: Biri, dini istismar ve irtica iddiası. Mesela Mecliste 'Müslümanlık'tan bahsettiğiniz zaman 'irtica' ile itham edilirdiniz. Halbuki Müslümanlık Cumhuriyetin temelinde var… Ve Türkiye Cumhuriyetinde başbakanlık arabasıyla Cuma namazına giden ilk adam benim." (s.67).

"İslamiyet hem dünyayı tanzim etmiştir, hem ahireti." (s.79).

"Nüfusunun yüzde 90'ı Müslüman olan bir memlekette dini tedrisat kadar tabii bir şey olamaz. Ancak, birçok çevreler, Türkiye'de Allah'ın adı ağızlara alınırsa, irticaya mı kayıverir diye endişe ile düşünmüşlerdir." (s.107).

"Temelinde ahlak, temelinde manevi değerler manzumesi mevcut olmayan memleketlerin, temelinde inanç mevcut olmayan memleketlerin büyük sıkıntılara düştüğünü tarih göstermiştir." (s.107).

"Türkiye'de Müslümanlık devlet için bir tehlike değil, Türkiye birliğinin fevkalade kuvvetli bir harcı ve Türk devletinin ebediyete kadar yaşamasının vasıtasıdır." (s.108).

"İnanç hürriyeti bu memleketin insanlarının hakkıdır. Devletin bir lütfu da değildir, haklarıdır. TC yokken Müslümanlık vardı. Aslına bakarsanız TC'ni var eden, ayakta tutan da Müslümanlıktır. 21 Nisan 1920'de Atatürk'ün gönderdiği tamim var. TBMM'nin açılmasından iki gün önce. 'Buhari-i Şerif'ler okunsun, salavat-ı şerife getirilsin, mevlit okunsun, Kur'an kıraat edilsin' diye." (s.112).

"Başörtüsü meselesinde, sanıyorum ki, çok yanlış bir tavır var. Kişi başını örtmek istiyorsa örtsün. Ona niye karışılıyor? Başörtüsünün laiklikle bir alakası yoktur. Kanunların yasaklamadığı bir kıyafettir. Yalnız, bugün başlamıyor bunların hepsi. Çok gerilerde. Anadolu kadınının yüzde sekseninin başı örtülüdür, yazmalıdır, yaşmaklıdır. İşte benim anam. Yazmayı yaşmağı çıkarabilir miyiz ondan? Lüzum var mı, hacet var mı? Dini açıdan mütalaa etmiyorum meseleyi. Pekala güzel kıyafettir o. Zaten bunlar denenmiş. Örtülerin ve diğer kıyafetlerin ortadan kaldırılması denenmiş. Kaldırılabilmiş mi?" (s.94-95).

"Çeşitli gruplar var. Bunlar, 'Bizim başımızı bağlatacak mısınız?' diye ayağa kalkıyorlar. 'Biz başımızı bağlamak istemiyoruz' diyorlar. Size zorla 'Başınızı bağlayın' diyen yok. Bağlamayana karışılmadığı gibi, bağlayana da karışılmasın." (s.116-117).

"İmam-hatip okullarının gayesi sadece din adamı yetiştirmek değildir. Dini bilen Türk vatandaşları doktor, mühendis, hakim olsa daha iyi değil mi?" (s.189-190).

Adalet Partisi ve Doğruyol Partisi Genel Başkanlığını da yapmış olan Süleyman Demirel'in dini konulardaki açıklamaları bu konuşmalarla da sınırlı değildir. Daha yakın tarihli bir konuşmasında Demirel şunları söylemiştir:

"Türkiye'nin yüzde 99.9'u Müslüman. 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanununda din eğitimi için ayrı bir tedbir alınacağı taahhüt edildi. O dönemde din eğitimi ailelere bırakılmıştı. Gençler çok kere babasının cenazesinde Fatiha okumayı bilmeyecek kadar dini bilgiden yoksun hale

geldi. 1949'da din eğitimi meselesi devletin önüne geldi. İmam hatip okullarının açılması odur. İmam-Hatip'ler imam yetiştirsin diye açılmadı. İmam hatipler dinini bilen doktorlar, avukatlar, mühendisler olsun diye açıldı." (28 Aralık 2005 tarihinde Kanal D'de "Abbas Güçlü ile Genç Bakış" programında yaptığı konuşmadan).

Bu tür açıklamalar, sadece yukarıda yer verdiğimiz siyasi liderler tarafından değil, diğer bir çok politikacı tarafından da sıklıkla yapılmıştır. İddianameye egemen olan mantığa göre, bu ve benzeri açıklamaları alt alta getirmek suretiyle sözkonusu politikacıların lideri veya üyesi bulundukları partiler hakkında da "laikliğe aykırı eylemlerin odağı" olmaktan dolayı kapatma davası açmak pekala mümkündür. Bu durum bile, bu davada "delil" olarak sunulan sözlerin her siyasi görüşten kişilerce ifade edilebilecek nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Esasen, bu sözlerin tamamı da demokratik bir ülkede toplumsal sorunlara çözüm bulma bağlamında dile getirilen ve ifade özgürlüğü kapsamında olan açıklamalardan ibarettir.

5. Çocukların din eğitimi özgürlüğünü savunmak laikliğe aykırı değildir

İddianamede partimiz yetkililerinin 15 yaş altındaki çocukların Kur'an eğitimi alması gerektiğine dair sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmektedir. Öncelikle, bu yöndeki sözler de başörtüsü konusunda olduğu gibi ifade özgürlüğü kapsamındadır. İkinci olarak, çocukların din eğitimi özgürlüğü, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınmıştır.

AİHS'e göre "Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir" (Ek Protokol 1, m.2/2). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre de taraf devletler, "çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkı"na ve "ana-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevleri"ne saygı göstermekle yükümlüdürler (m.14). Ayrıca, Türkiye'de çocukların Kuran eğitimi konusundaki yaş sınırlaması, "28 Şubat süreci" olarak adlandırılan dönemde getirilmiştir. Bunu kaldırmaya yönelik girişimler eğer laikliğe aykırı ise, yaş sınırlaması getirilmeden önceki tüm uygulamaların da laikliğe aykırı olduğunu kabul etmek gerekecektir.

6. Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak laikliğe aykırı değildir

İddianamede bazı AK Parti mensuplarının İmam-Hatip liselerini gündeme getirmeleri ve katsayı konusunu ele almaları, kapatma gerekçesi olarak gösterilmektedir. Burada kastedilen katsayı meselesi, sadece İmam-Hatip liselerini değil, tüm meslek liselerini ilgilendiren bir konudur. Nitekim iddianamede yer verilen konuşmaların çok büyük bir kısmında bu durum açıkça ifade edilmektedir. Üniversiteye girişte uygulanan katsayı kuralları, Anayasa veya kanunlardan kaynaklanmamaktadır. 1998 yılına kadar mevcut olmayan bu uygulama YÖK'ün bir kararına dayanmaktadır. Katsayı eşitsizliğini ortadan kaldırmaya teşebbüs, şayet Anayasaya aykırı bir eylem ise bu, 1998'den önceki tüm yönetimlerin aynı suçlamaya muhatap olmaları anlamına gelecektir.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim sistemini çökerten katsayı uygulamasını değiştirmeye çalışmanın laiklikle ilişkilendirilerek bir siyasi partinin kapatılmasına gerekçe gösterilmesi, hukukla ve eğitimde fırsat eşitliğiyle bağdaşır bir yaklaşım değildir.

Ayrıca, İmam-Hatip liseleri meselesi de eğitim politikaları çerçevesinde siyasi iktidarların görev alanına girmektedir. İddianamede de belirtildiği gibi, "laiklik dinsizlik değildir". Atatürk'ün Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ulusumuzun din hakkında hurafelerden arındırılmış bilgilere sahip olması yönünde hassasiyeti ve çalışmaları olduğu bilinmektedir. Modern din öğretimi, bulunduğumuz coğrafyanın hassasiyeti sebebiyle, hem toplum yaşamını zarara uğratabilecek birtakım din istismarcısı fikirlerin yaygınlaşmasını önlemek, hem de ulusal bütünlüğümüzü korumamız açısından gereklidir. Din hakkında sağlıklı bilgilerle donanmak isteyenlere bu yolun açık olması, dini istismar ederek modern toplum hayatına ve kamu düzenine karşı fikirler ve tutumlar üretenlerin ellerindeki araçların alınması anlamına gelmektedir. Farklı siyasi görüşlere mensup çok sayıda eğitimci, akademisyen ve politikacı katsayı uygulamasının yanlış olduğunu baştan beri dile getirmektedir. Nitekim, sadece TBMM tutanakları incelendiğinde bile, farklı partilerden milletvekillerinin bu meseleye temas ettikleri görülebilir.

Günümüz dünyasında din öğretimi ile "fırsat eşitliği" temelinde meslek edinme arzusu arasında bir çelişki olmaması gerekir. Devletin dini bilgileri öğrenmek isteyenlere bu yolu kapatması, vatandaşlarını radikal ve marjinal fikirlere terketmesi anlamına gelir. Nitekim çağdaş dünyanın en önemli örgütlenmesi durumundaki Avrupa Birliği'nde de din öğretimi hakkında

kapsamlı bir mevzuat bulunmaktadır. Öte yandan dini bilgileri daha detaylı öğrenmek isteyen vatandaşlarımızın herkes gibi meslek edinirken ve üniversite eğitimi alırken, fırsat eşitliğinden yoksun bırakılmamaları gerekir. Bazı AK Parti mensupları tarafından dile getirilen "katsayı eleştirisi" tamamen bu çerçeveyle ilgilidir. Bu eleştirilerden "laiklik karşıtı odak" olmakla ilgili sonuca varmak, son derece yanlıştır. Nitekim İmam-Hatip liselerinin müfredatı da devlet tarafından ve laiklik ilkesine tam uyum içinde belirlenmektedir. İmam-Hatip liselerine Anayasamızın öngördüğü "fırsat eşitliği" temelinde üniversite kapısının diğerleriyle eşit koşullarda açılmasını istemenin "laiklik karşıtı odak" başlığı altına yerleştirilmesi, anlaşılması güç bir tutumdur.

7. Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişimi laikliğe aykırı değildir

İddianamede, "Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle veto edildiği" belirtilerek, Hükümetin bu girişiminin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülmüştür. (s.107)

Öncelikle belirtmemiz gerekir ki, bizim anayasal sistemimizde "veto" kavramı yoktur. Cumhurbaşkanının kanunları Meclise iade etmesine "veto" değil, "geri gönderme" adı verilir. Gazete haberlerinde bu yanlışlığın yapılması anlaşılabilir: Ancak iktidar partisinin kapatılması talebiyle hazırlanan bir iddianamede hukuki kavramların daha özenli kullanılması beklenir.

Diğer yandan, Hükümetin fakir öğrencilerin devletçe özel okullarda okutulması girişiminin laiklikle hiçbir ilgisi bulunmayıp, sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğu belirtilmelidir. Benzer bir düzenleme TBMM tarafından daha önceki hükümetler döneminde yapılmış ve kanun Anayasa Mahkemesine götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi bu davada, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa eklenen ve özel öğretim kurumlarına, öğrenci kapasitelerinin % 2'sinden aşağıya düşmemek üzere, % 10 oranına kadar ücretsiz öğrenci okutma yükümlülüğü getiren kanun hükmünün Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir. Mahkeme kararında şu hususları vurgulamıştır:

"Anayasa'nın 2. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir. Sosyal hukuk Devleti güçsüzleri koruyarak gerçek eşitliği, yani sosyal adaleti ve böylece toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlüdür. Çünkü, gerçek hukuk devleti ancak toplumsal devlet anlayışı içinde ise bir anlam kazanır. Hukuk devletinin amaç edindiği kişiliğin korunması, sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yolu ile gerçekleştirilebilir… Maddî imkânlardan yoksun, başarılı öğrencilere, özel okullarda belli oranda yer ayırma zorunluluğu, nitelikli insan yetiştirme ödevi yanında, Anayasa'nın 5. maddesinin Devlete yüklediği '... insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartlan hazırlama...' ödevinin de yasal sonucudur ve demokratik toplum düzenini sosyal yönüyle şekillendiren bir anlayışın gereğidir. Onun için, Devletin bu tutumunu haklara engeller koyan Devlet değil, sosyal devlet ilkesini gerçekleştiren devlet olarak nitelemek gerekir" (E 1990/4, K 1990/6, K.T. 12.4.1990).

Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesinden anlaşılacağı üzere, maddi imkanlardan yoksun, başarılı öğrencilerin özel okullarda okutulması laikliğe aykırı olmak bir yana, sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir. Dolayısıyla Hükümetimizin bu girişimini laikliğe aykırı bir eylem olarak vasıflandırmak izahı kabil olmayan art niyetli bir yaklaşımdır.

8. Yasama sorumsuzluğu kapsamındaki oy ve sözler delil olarak kullanılamaz

Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan beyanları nedeniyle milletvekillerinin Anayasanın açık hükmü ile mutlak olarak sorumsuz kabul edilmesi karşısında, bunlardan dolayı beş yıllık parti yasağı ve milletvekilliğinin düşmesi gibi yaptırımların uygulanmasının istenmesi Anayasa 83'üncü maddesinin amacıyla bağdaşmaz.

Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yürütürken açıkladıkları düşüncelerinden ve verdikleri oylardan dolayı sorumlu tutulamamalarını ifade eder. Anayasanın yasama sorumsuzluğuna ilişkin hükmüne göre, "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar". (m.83/1).

Meclis çalışmaları kavramı, Meclis Genel Kurulu toplantılarını, komisyon toplantılarını, siyasi partilerin grup toplantılarını ve meclis araştırması ve meclis soruşturması komisyonlarının Meclis dışındaki

çalışmalarını da kapsar. Konusu ve muhtevası ne olursa olsun oy, söz ve düşünce açıklaması yasama sorumsuzluğu kapsamında kabul edilmektedir. Yasama sorumsuzluğu mutlak ve sürekli olduğundan, milletvekillerinin hem milletvekilliği süresince hem de milletvekilliği sona erdikten sonra oy ve sözlerinden dolayı herhangi bir yaptırıma tâbi tutulmaları mümkün değildir.

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir. Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine "özgür iradeleri" ile katılabileceklerdir.

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile eğer partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69'uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84'üncü maddesindeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83'üncü maddesindeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83'üncü madde hükmünün daha "özel" bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.

Kaldı ki, iddianamede partimiz milletvekillerine atfen yer verilen beyanların tamamı yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır.

9. Siyasi parti kurulmadan önce söylenen sözler partiyi bağlamaz

AK Parti'nin kurulmasından önceki dönemlere ait açıklamalara da iddianamede yer verilmesi bir diğer hukuk garabetidir. Bu açıklamaların laikliğe aykırı olup olmadığı sorunu bir yana, kapatma davasına konu edilen partiyi bağladığı da ileri sürülemez.

Bir siyasi partiye isnat edilebilecek söz ve eylemlerin, zorunlu olarak bu siyasi partinin kurulduğu tarihten sonraki döneme ait olması gerekmektedir. Oysa iddianamede aksi bir durum hiçbir hukuki dayanağı olmaksızın kabul ettirilmeye çalışılmakta ve aynen şu ifadeye yer verilmektedir: "Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, 'odaklığın' ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır" (s.22). Siyasi partinin kurulmadan önceki bir dönemde kişilerin söylediği sözlerinden dolayı o partiyi sorumlu tutan bir yaklaşım, hukuk devletinin ihlali anlamına gelmektedir.

Bir partinin kurulmasından yıllar önce yapılmış açıklamaların bu partiye isnat edilmesi ve partinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanılmak istenmesi "sorumluluk hukuku"na ve hukuk devletinin unsurlarından olan "hukuki güvenlik" ilkesine açıkça aykırıdır. İddianamede (s.31-33), özellikle Başbakanın AK Partinin kurulmasından yıllar önce söylediği ileri sürülen bazı sözleri ön plana çıkarılarak, Anayasa Mahkemesi üyelerinde psikolojik bir etki meydana getirilmek istenmektedir. Bu sözlerin, söylenip söylenmediği bir yana, yıllar sonra kurulan bir partiyi bağlamayacağı açıktır ve kapatma gerekçesi olarak kullanılması sorumluluk hukuku prensiplerine kesin olarak aykırıdır.

İddianamedeki bu yaklaşım, siyaset kurumunun ve siyasetçilerin üzerinde, adeta beşikten mezara kadar süren bir sorumlu tutma zihniyetini yansıtmaktadır. Hukukta "süre" denen bir kavramı tanımayan bu yaklaşımın hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu açıktır.

Kaldı ki, siyasi parti kurulmadan önce yapılan konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğu da bir gerçektir. Nitekim bu durum yargısal süreç sonucunda teyit edilmiştir. Örneğin AK Parti milletvekili Ömer Dinçer'in, partimizin kurulmasından yıllar önce, 1995 yılında, bir bilimsel

sempozyumda sunduğu bildiriden dolayı yapılan ceza soruşturmasında Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı takipsizlik kararı vermiştir. 7.6.2004 tarihli bu kararda söz konusu bildirinin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu şu şekilde vurgulanmıştır:

"Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 'ifade özgürlüğü' başlığını taşıyan 10. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır.

Suç ihbarı dilekçesine ekli 'Bilgi ve Hikmet' isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK'nun 146/2, 311, 312/1–2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla;

Müsnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında TAKİBAT YAPILMASINA MAHAL OLMADIĞINA… karar verildi." (E.2004/128, K.2004/23, K.T. 07. 06. 2004)" (EK – 13)

Benzer şekilde, iddianamede Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, "Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar" adlı kitabındaki düşünceleri de "delil" olarak sunulmaktadır (s.73). Oysa bu kitabın içinde yer alan ve davada delil olarak gösterilen makale, ilk olarak partimizin kurulmasından yıllar önce, 1994 yılında bir dergide yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihten itibaren hiçbir yargısal takibata konu olmayan ve zaten ifade özgürlüğü kapsamında bulunması nedeniyle Anayasaya da aykırılık taşımayan görüşler, Cumhuriyet gazetesinin 2.10.2003 tarihli nüshasında haber yapıldıktan sonra iddianameye dâhil edilmiştir.

10. Siyasi parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin söylem ve eylemlerinin partiye isnat edilmesi mümkün değildir

İddianame kamu görevlilerinin fiillerinden dolayı da partimizi sorumlu göstermektedir. Buna göre, "devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış

açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir." (s.155).

Parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerinden dolayı da, iktidarda olsalar bile, parti ya da partililer sorumlu tutulamaz. Aksi düşünce Anayasamızda da ifadesini bulan (m.38) "cezaların şahsiliği ilkesi" ile bağdaşmaz. Kamu görevlileri, işledikleri bir suç varsa, bunlardan dolayı şahsi olarak cezai ya da disiplin soruşturmasına maruz kalırlar. Kaldı ki, iddianamede yer verilen kamu görevlilerinin beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir husus bulunmamaktadır. Keza kamu görevlilerinin yapacağı hukuka aykırı işlemlerin de idari yargı aracılığıyla denetlenmesi mümkündür.

İddianamede, örneğin, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanının üniversitelerde kılık kıyafet özgürlüğü hakkındaki açıklamaları ve bu konuda Anayasa hükümlerine göre işlem yapılması yönünde üniversite rektörlerine gönderdiği yazı, "kanun dışı eylem" olarak nitelendirilmiş (s.124) ve partimizin "Anayasaya aykırı eylemleri arasında" sayılmıştır. Halbuki, YÖK Başkanı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 6'ncı maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanmaktadır. Her şeyden önce, YÖK Başkanının anılan faaliyetlerinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Kaldı ki bulunsa da, bundan dolayı AK Parti Hükümeti sorumlu tutulamaz. Aksi halde, AK Parti Hükümetleri döneminde görev yapan bütün YÖK başkanlarının faaliyetlerinden de Hükümeti sorumlu tutmak gerekirdi.

Öte yandan, vali ve kaymakamlar gibi kamu görevlilerinin icraatlarından dolayı iktidar partisinin sorumlu tutulabileceğine dair görüş, parti-devlet özdeşliğinin geçerli olduğu tek parti döneminin anlayışını yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, 1935'ten sonra Türkiye'yi yöneten siyasi partinin Genel Sekreteri İçişleri Bakanlığı, il başkanları valilik, ilçe başkanları da kaymakamlık görevlerini yerine getirmekteydiler. Bu durum artık geride kalmıştır. Günümüzde parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan veya işlemlerinden dolayı siyasi partiler, iktidarda olsalar bile, sorumlu tutulamazlar. Bu görevlilerin atanmasına dair işlemler ve atamadan sonra da görevlilerin fiilleri yargı denetimine açıktır. Dolayısıyla, Hükümetin atamalarında ve bu görevlilerin işlemlerinde hukuka aykırı bir durum varsa, bunun yargısal denetimi zaten yapılabilmektedir. Kaldı ki, kamu görevlilerinin iddianamede yer verilen beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir eylem bulunmamaktadır.

Bir an için bir hükümetin kamu görevlilerinin eylem ve işlemlerinden dolayı "siyasi" olarak sorumlu olabileceği düşünülse bile, hükümetlerin siyasi sorumluluğu ile partilerin hukuki sorumluluğunu birbirine karıştırmamak gerekir. Hükümetlerin siyasi sorumluluğu ancak TBMM içinde işletilebilen "gensoru" gibi denetim mekanizmalarının harekete geçirilmesiyle mümkün olur. Seçimler de hükümetlerin halka hesap verdikleri bir diğer siyasi yöntemdir. Halbuki, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi hukuki bir süreçtir ve kapatma yaptırımı da hukuki bir sonuçtur. Dolayısıyla, hükümetlerin siyasi sorumluluğu kapsamındaki konuların siyasi partilerin hukuki denetimi sürecine dâhil edilemeyeceği açıktır.

11. Tarafsız Cumhurbaşkanı siyasi parti davasına dâhil edilemez

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu parlamenter sistemlerde, devlet başkanının siyasi sorumluluğu yoktur. Siyasi sorumluluğu olmadığı için de Cumhurbaşkanının Türkiye Büyük Millet Meclisi veya başka bir organ tarafından görevinden uzaklaştırılması mümkün değildir.

Anayasamızın bir bütün olarak anlamı, sistemin üzerine oturduğu ilkeler ve sorumsuzluk kuralı birlikte değerlendirildiğinde, görevde bulunan bir Cumhurbaşkanı için yaptırım istenmesini hukuki bir temele bağlamanın imkanı yoktur.

Anayasamıza göre "Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir." (m.104/1). Cumhurbaşkanı, ancak vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlandırılır (m.105/3). "Suçlandırma" kavramı, yalnızca ceza hukuku anlamındaki suçu değil, aynı zamanda tüm kamusal yaptırımları içerir.

Parti kapatmada da tarafsız Cumhurbaşkanının sorumluluğundan söz edilemez. Anayasaya göre, "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisiyle ilişiği kesilir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer." (m.101/4) Bu çerçevede Abdullah Gül, 28.8.2007 tarihinde TBMM tarafından Cumhurbaşkanı seçilmiş ve parti ile ilişiği kesilmiştir. Bu tarihten sonra açılan bir kapatma davasında Cumhurbaşkanının eskiden üyesi olduğu partinin kapatılması sürecine dâhil edilmesi ve hakkında beş yıllık parti yasağı talep edilmesi Anayasaya açıkça aykırıdır.

Kaldı ki, iddianamede Abdullah Gül'e atfedilen eylem ve beyanların laiklikle de hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Öncelikle iddianamede "Fetullah Gülen isimli cemaat liderinin yurt dışında kurduğu okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip temas ve ilişki kurulması(nın), Abdullah Gül'ün başında bulunduğu Dışişleri Bakanlığının bir genelgesi ile Büyükelçiliklerimizden istenildiği" ve bir başka genelge ile "Almanya ile imzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nda Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'ndan 'köktenci terör örgütü' olarak söz edilmesine rağmen, bu teşkilat mensuplarının yurtdışındaki vatandaşlarımızın sorunları ve milli konularda dış temsilciliklerimizce gerçekleştirilen faaliyetlere katkıda bulundukları belirtilerek bu örgütle temas ve işbirliği kurulmasının istenildiği" iddia edilmektedir. (s.65- 66).

Hemen belirtilmelidir ki, sözü edilen genelgelerle, adı geçen cemaat veya teşkilât ile temas ve ilişki kurulması yönünde bir talimat verilmemiştir. İddianamenin ekinde sunulan genelge fotokopilerinin incelenmesi hâlinde görüleceği gibi, bahsi geçen dernek, vakıf ve okulların faaliyetleri ve tutumlarına bağlı olarak ve yerel koşullar çerçevesinde temas ve işbirliğinde bulunma konusunun misyon şeflerimizin takdir yetkisi içinde bulunduğu hatırlatılmaktadır.

Esasen, dış temsilciliklerimiz, bu konuda çok uzun süreli uygulamaları ile oluşmuş teamüllere uygun şekilde davranmaktadır. İddianame ekinde (EK-72) sunulan deliller arasında yer verilen Sabah Gazetesinin 20/4/2003 tarihli nüshasında yer alan haberde Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin, "geçmişte yurtdışında Türkiye aleyhinde kampanyalar olduğunda büyükelçilere oradaki Türk vakıfları ve Türk toplulukları ile irtibat halinde olmaları yönünde genelgeler gönderildiğini, ancak bu genelgelerde herhangi bir vakıf adının geçmediğini" belirttikleri ifade edilmektedir. Aleyhte bir delil olarak sunulan bu gazete haberi bile sözkonusu genelgelerin ilk olmadığını ve bu uygulamalar konusunda bir teamül bulunduğunu ortaya koymaktadır. (EK – 14)

Bu genelgelerde bazı dernek, vakıf ve kuruluşların adlarının geçmesi, dış temsilciliklerimizin somut sorularla görüş istemesinden kaynaklanan hukukî zorunluluğun bir sonucudur.

Yurtdışında Türkiye aleyhtarı faaliyetlerin güçlendiği 1980'li yılların başından itibaren Ülkemizi hedef alan kampanyalara karşı Hükümetlerimizin talimatları üzerine Büyükelçiliklerimiz tarafından organize edilen miting, yürüyüş, imza ve mektup kampanyası gibi karşı etkinliklere yurtdışında yaşayan her eğilimdeki vatandaş dernek, vakıf ve

kuruluşlarının davet edildiği ve onların da bu davetlere icabet ettiği Dışişleri Bakanlığı ve Büyükelçiliklerimizin arşiv ve dosyalarından kolaylıkla görülebilir. Gerçekten de, Ermeni iddiaları ve terörizm konusu başta olmak üzere millî menfaatlerimizle ilgili konularda Büyükelçilerimiz bu kuruluşlarla irtibat halinde etkinliklerde bulunmakta ve işbirliği yapmaktadır.

Yurtdışındaki Türk vatandaşlarının hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek, sorunlarıyla ilgilenmek ve bu amaçlarla vatandaşlarla temas kurmak, Dışişleri Bakanlığının aslî görevleri arasındadır. Bu görev, Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunda açıkça belirtildiği gibi, diplomasinin temel kaynaklarından kabul edilen 1961 tarihli Viyana Diplomatik İlişkiler Sözleşmesi ve 1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesinde de yurtdışındaki vatandaşların çıkarlarını korumak her diplomatik misyonun aslî görevleri arasında zikredilmektedir.

Sözü edilen her iki genelge de bazı dış temsilciliklerimizin bu konuda düştüğü tereddütleri Dışişleri Bakanlığına ileterek yapılacak uygulamalar konusunda talimat istemeleri üzerine hazırlanmış; ancak mezkûr genelgelerde, iddianamede ileri sürülenin aksine, dış temsilciliklerimize bu dernek, vakıf ve okullarla temas ve ilişki kurulması talimatı verilmemiş ve misyon şeflerince herbir kuruluş için ayrı ayrı değerlendirme yapılarak takdir yetkisinin kullanılması yönündeki teamül hatırlatılmıştır.

Ayrıca, anılan genelgeler hazırlanırken, diğer hususlar yanında, "vatandaşlarımızın aşırılıklara yönelmeleri ve yabancı ülkeler tarafından kullanılmaları ihtimalinin önüne geçilmesi" gibi millî menfaatlerimiz bakımından önem taşıyan bir amaç izlenmiş ve bu husus açıkça zikredilmiştir. Dolayısıyla, iddianamede belirtildiği şekilde bir temas ve işbirliği talimatı verilmediği gibi millî menfaatlerimiz doğrultusunda dış temsilciliklerimizce zaten izlenmekte olan teamüller hatırlatılmıştır.

Diğer yandan, bu konularda dış temsilciliklerimize gönderilen genelgeler bu iki genelge ile sınırlı değildir. Anılan genelgelerin bazı gazetelerde yayınlanması ve birtakım yanlış yorum ve değerlendirmelere konu edilmesi üzerine, dış temsilciliklerimize yurtdışı faaliyetler konusunda 18.6.2003 tarihinde 6037 sayılı bir genelge daha gönderilerek, sözü edilen kuruluşlarla temas ve işbirliği konusunda Dışişleri Bakanlığının teamülleri ve dış temsilcilerimizin bu konudaki takdir yetkileri teyiden hatırlatılmıştır.

Bu genelgede de, yurtdışında kanunlara aykırı ve Devletimizin aleyhine faaliyet gösterenlerin bu temas ve işbirliği yaklaşımından

faydalanamayacakları vurgulanmıştır. Konuyla doğrudan ilgili olmasına rağmen İddianamede hiç bahsi geçmeyen bu genelgenin Anayasa Mahkemesince Dışişleri Bakanlığından istenmesi gerekmektedir.

Kuşkusuz bu genelgede de daha önceki iki genelgede olduğu gibi, temel maksat, vatandaşlarımızın aşırılıklara yönelmeleri ve yabancı ülkeler tarafından kullanılmaları ihtimalinin önüne geçilmesidir.

Kaldı ki söz konusu kuruluşlarla dış temsilciliklerimizin temas ve işbirliğine girmesinin bu genelgeler üzerine başladığı da ileri sürülemez. Örnek olarak ekte sunulan dokümanlardan da (EK – 15) anlaşılacağı gibi, uzun yıllardır Cumhurbaşkanlarımız (Turgut Özal ve Süleyman Demirel), TBMM Başkanlarımız (Mustafa Kalemli ve Hüsamettin Cindoruk), Başbakanlarımız (Turgut Özal, Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit), Dışişleri Bakanları dahil Bakanlarımız (Şerif Ercan, Ahat Andican, Cumhur Ersümer, Necdet Menzir, Refaiddin Şahin, İstemihan Talay, Enis Öksüz vd.), Yargıtay Başkanımız Müfit Utku, Milletvekillerimiz (Murat Sökmenoğlu, Hasan Korkmazcan, Hayri Kozakçıoğlu, Yıldırım Akbulut, Nevzat Ercan, Masum Türker, Haydar Yılmaz, Lütfullah Kayalar, Onur Öymen vd.) ile diğer devlet adamlarımız (Alpaslan Türkeş, Em. Tümgeneral Prof.Dr. Ömer Şarlak, eski Hv.K.K. Org. Halis Burhan vd.) yurt dışı gezilerinde Büyükelçilerimizin de refakati ile anılan okulları ziyaret etmiş, destekleyici icraatlarda bulunmuş, açıklamalar yapmış ve takdirlerini bildirmişlerdir. Örneğin, İddianamenin ekinde aleyhte delil olarak sunulan Cumhuriyet Gazetesinin 17 Eylül 2003 tarihli nüshasının 5. sayfasında, anılan genelgeye ilişkin değerlendirmeler yapılırken haberin son paragrafında, Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te bulunan aynı nitelikteki okullardan biri olan Özel Demirel Kolejinin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından 1997 yılında ziyaret edildiği belirtilmektedir.

İddianamedeki, "Almanya ile imzalanan Güvenlik İşbirliği Anlaşması'nda Avrupa Milli Görüş Teşkilatı'ndan 'köktendinci terör örgütü' olarak söz edildiği" iddiası da gerçeğe aykırıdır. İddianamenin ekinde delil olarak sunulan Anlaşma suretinden de anlaşılacağı gibi, sözü edilen Anlaşmanın adı "Güvenlik İşbirliği Anlaşması" değil, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması"dır. İddianamede, söz konusu Anlaşmanın adının bile yanlış yazılması gerekli titizliğin gösterilmediğini ortaya koymaktadır. İddianamede ileri sürülenin aksine bu Anlaşmanın hiçbir

hükmünde hiçbir dernek, vakıf veya kuruluştan terör örgütü veya köktenci ya da köktendinci örgüt olarak söz edilmemektedir.

Dolayısıyla, İddianamenin, 3846 sayılı genelgede belirtilen dernek ve vakıfların "köktenci terör örgütü" olduğunu ileri süren ve Anayasa Mahkemesini yanıltmaya çalışan bu bölümü de tamamen asılsız ve dayanaksızdır. İddianamede adı yanlış aktarılan söz konusu Anlaşmanın hiçbir yerinde Avrupa Millî Görüş Teşkilatından "köktenci terör örgütü" olarak söz edilmediği gibi, iddianamenin ekindeki yazılarından da anlaşılacağı üzere, Anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanunun gerekçesinde de böyle bir ibare bulunmamaktadır. (EK – 16)

Diğer taraftan, günümüzde uluslararası kuruluşlar terörle mücadele konusunda tedbirler alırken terör örgütlerinin listelerini yayınlamaktadır. İddianamenin ekindeki gazete kupürlerinde ileri sürülenin aksine, söz konusu genelgelere konu dernek, vakıf ve kuruluşların adları terör örgütlerini gösteren bu tür listelerde yer almadığı gibi, Federal Almanya Cumhuriyetinin de bu yönde bir iddiası bulunmamaktadır. Avrupa Birliğinin terörizmle mücadele amacıyla haklarında özel sınırlayıcı tedbirler uygulanmasını kararlaştırdığı kişi ve örgütlerle ilgili listelerde de bu dernek, vakıf ve kuruluşlar yer almamaktadır. (EK – 17)

Özetle, sözü edilen genelgeler ve buna ilişkin diğer resmî belgelerin dosyada mevcut bulunmasına ve genelgelerin muhtevalarının çok açık olmasına rağmen, gerçek dışı ithamlara dayalı yorum ve değerlendirmeleri içeren gazete haberlerinin delil olarak sunulması kabul edilemez.

İddianamede yer verilen Cumhurbaşkanı'nın Dışişleri Bakanı olduğu dönemde yaptığı konuşmaların, laikliğe aykırı olmak bir yana, tamamen özgürlükçü ve demokratik bir toplumun tesisini sağlamaya yönelik olduğu da açıktır.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu kısım özellikle dikkat çekicidir:

"Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabulünün 55. yıldönümü nedeniyle özel gündemle toplanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu toplantısında, hedeflerinin ifade ve inanç özgürlüğünün işkence ile terörden arındırılması olduğunu, bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsinin, kararlı şekilde gerçekleştirileceğini belirterek; "ifade ve inanç özgürlüğünde kararlıyız; herkes inandığını yaşayabilmeli..Herkes güven içinde, korkudan, endişeden uzak olmalıdır. Düşündüğünü inandığını rahatlıkla ifade etmeli, inandığını rahatlıkla yaşayabilmelidir. İfade ve inanç özgürlüğü, işkenceden ve

terörden tamamen arınmak, bizim hedefimizdir. Bununla ilgili yasal düzenlemelerin hepsi, kararlı şekilde gerçekleştirilmeye devam edilecektir" şeklinde beyanda bulunduğu" (s.67).

Öncelikle, bu paragrafta Abdullah Gül'ün tırnak içinde verilen konuşmasından önce yer alan ve kendisine atfen "hedeflerinin ifade ve inanç özgürlüğünün işkence ile terörden arındırılması olduğu' şeklindeki ifadenin ne anlama geldiği anlaşılamamıştır. Bu durum alıntı yapılan konuşmanın yanlış okunduğunu ya da mesajının tam olarak algılanamadığını göstermektedir. Zira alıntı kısmından da kolayca anlaşılacağı üzere, "ifade ve inanç özgürlüğü"nü sağlama ve "işkenceden ve terörden tamamen arınma" hedefler arasında gösterilmektedir. Muhtemelen bu mesaj anlaşılamadığı için hak ve özgürlükleri korumayı amaçlayan, herkesin söyleyebileceği ve söylemesi gereken bu sözler iddianamede yer almıştır.

Eğer bu ifadeler bilinçli biçimde delil olarak sunulduysa iki nedenle daha vahim bir durum ortaya çıkmaktadır. Birincisi bu konuşma, iddianamede de belirtildiği gibi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul yıldönümünde özel gündemle toplanan TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nda yapılmıştır. İkincisi, bu konuşma içeriği itibariyle de günün anlam ve önemine tamamen uygun olup, temel hak ve özgürlükleri önemseyen herkesin altına rahatlıkla imza atabileceği bir konuşmadır. Bu konuşmanın iddianameye alınması, partimiz hakkındaki davanın gerçekte bir demokrasi ve ifade özgürlüğü davası olduğunu bir kez daha teyit etmektedir.

Ayrıca, iddianamede yer verilmemesine rağmen, ekteki gazete kupürleri arasına yerleştirilen Posta Gazetesinin 28.11.1995 tarihli nüshasının 1.sayfasındaki habere ilişkin fotokopi de iddianamenin iyi niyetli olarak hazırlanmadığını gösteren bir başka örnektir. Anılan gazetenin haberini dayandırdığı The Guardian gazetesinin köşe yazarı gerekli düzeltmeyi yapmasına rağmen, Posta gazetesi hatasını düzeltmemiştir. Aynı asılsız haberi düzeltilmemiş haliyle yine adı geçen İngiliz gazetesinden alıntı yaparak tekrarlayan Cumhuriyet gazetesine gönderilen tekzip metninin yayınlanmaması üzerine mahkeme kararı ile bu haberin gerçek dışı olduğu kanıtlanmıştır. (EK - 18)

Başsavcılığın mahkeme kararına dayanan tekzibe konu olan 1.5.2007 tarihli Cumhuriyet gazetesi yerine, aynı içerikli 13 yıl önceki Posta Gazetesi kupürünü iddianameye delil olarak eklemesi, iyi niyetten uzak şekilde iddianame hazırlandığının başka bir göstergesidir.

12. TBMM Başkanının ifadeleri delil olarak kullanılamaz

Anayasaya göre, "siyasi parti grupları başkanlık için aday gösteremezler." (m.94/2). Daha da önemlisi, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar." (m.94/6).

Bu hükümden anlaşılacağı üzere Meclis Başkanı tarafsız olup parti faaliyetlerine katılamamaktadır. Bu tarafsızlığın gereği olarak Meclis Başkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisini Meclis dışında temsil etmek, Cumhurbaşkanına vekalet etmek, Cumhurbaşkanınca Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verilirken kendisine görüş bildirmek ve Meclisi doğrudan doğruya veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine toplantıya çağırmak gibi anayasal yetkiler verilmiştir.

Kuşkusuz Meclis Başkanı bir partinin üyesi olabilmektedir. Ancak konumu nedeniyle yaptığı konuşmalar partisi adına değil, kişisel olarak yapılmış sayılır. Bu nedenle Meclis Başkanının açıklamalarından üye olduğu partiyi sorumlu tutmak mümkün değildir. Kaldı ki, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın iddianamede "laikliğe aykırı" beyanlar olarak yer verilen açıklamaları laikliğe aykırı değildir ve ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Öte yandan, TBMM eski Başkanı Bülent Arınç'ın bazı açıklamalarının tümü değil, bağlamından koparılarak sadece belli kısımları iddianameye alınmıştır. Örneğin, iddianamede, 13.11.2005 tarihinde TBMM Sabit Osman Avcı Eğitim Tesisi'nde basınla düzenlediği sohbet toplantısında yaptığı konuşmanın belli bir kısmı alınmış ve özellikle şu cümleler öne çıkarılmıştır: "Laiklik tartışmaları eskiden beri devam eder, zaman içerisinde laiklik de gelişir. Ama bugün bütün dünyada görebildiğimiz kadarıyla, din ve vicdan özgürlüğünün genel anlamda kabul edilmesi halinde, Türkiye'de bu sebeple laikliğin ihlal edildiğini söylemek de mümkün değildir." (s.63-64). Oysa Bülent Arınç aynı konuşmada laik devlette hukuk kurallarının din kurallarına dayandırılmayacağı ile ilgili olarak şu sözleri de söylemiştir: "Çünkü laik bir ülkenin kanun koyucusu, dini amaçlarla kural koyamaz… Türkiye Cumhuriyeti laik, demokratik, sosyal bir hukuk devletidir. Laikliği kabul eden bir ülkede yasama organı, Kur'an-ı, Tevrat'ı, İncil'i esas olarak kural koyamaz, düzenleme yapamaz."

Buradan da anlaşıldığı üzere, iddianamede delil olarak sunulan konuşmalar bütünlüğü bozularak, cımbızlama yöntemiyle, sadece iddia

makamının argümanını desteklediği varsayılan bölümlere yer verilmiştir. Bu konuşmalar bütünlüğü içinde değerlendirilseydi böyle bir davanın hiç açılmaması gerekirdi. Partimiz mensuplarının değişik vesilelerle yaptıkları binlerce konuşmada olduğu gibi, iddianamedeki ifadelerin tamamı da Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayalı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerini pekiştirme amacına yöneliktir.

Diğer yandan, iddianame Meclis eski Başkanı Bülent Arınç ile ilgili olarak, "8'inci Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'a gönderme yaparak, onun gibi "Sivil, dindar ve demokrat bir cumhurbaşkanı'" seçeceklerini ifade etmiş" olduğunu belirtmektedir. İddianameye göre, Arınç, "Cumhurbaşkanın seçilme nitelikleri arasına Anayasada sayılmayan 'dindar' niteliğini de ekleyerek TBMM Başkanı sıfatıyla bile din istismarı yapmaktan ve laik devlet ilkesine aykırı hareket etmekten çekinmemiştir." (s.142).

Anlaşılan Başsavcı, sosyolojik ve siyasi olgularla anayasal hükümleri birbirine karıştırmaktadır. Bülent Arınç'ın sözleri, özellikle merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal'la ilgili olarak, farklı siyasi görüşlere sahip kişiler tarafından sıklıkla kullanılan bir tespiti ifade etmektedir. Elbette Anayasada Cumhurbaşkanının seçilme nitelikleri arasında "dindar" niteliği yoktur. Ancak, aynı şekilde Anayasada Cumhurbaşkanının "sivil" ve "demokrat" olması gerektiğine dair bir hüküm de yoktur. Bu gerçekliğe rağmen, bir sosyolojik tespitten hareketle "İran Anayasası"yla bağlantı kurmak, ancak bilim kurgu kitaplarında rastlanabilecek bir ilişkisizlik ve şaşırtmaca örneği olabilir.

13. İddianamedeki "şiddet ihtimali" iddiası tamamen hayal ürünüdür

İddianamedeki delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

İddianamede "Bu yolda siyasal İslam'ın ya da Türkiye'ye giydirilmek istenen 'ılımlı İslam' modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür" denilmektedir.

(s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında yer alan bu hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

Ayrıca, iktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: "Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımı, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur" (s.157).

İddianamedeki bu ifade ile aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları yargı denetimine tabi olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

"Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42'nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda 'türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını' çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye'de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir" (s.117) .

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partilimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan -yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştiği izlenimini uyandırmak için herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir. İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

Ayrıca, partimiz dışında bazı basın ve yayın organlarında farklı kişilerin din özgürlüğü ve laiklik bağlamında ortaya koydukları kişisel görüş ve değerlendirmelerle partimizin doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir ilgisi olmadığı halde, böyle bir irtibat varmış gibi gösterilmeye çalışılması hukuk devletinin gerektirdiği asgari iyi niyet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianameye göre "davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur. Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır" (s.158). Bu ifade ile ilgili olarak öncelikle şu soru akla gelmektedir: "İktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle"nin varlığı nasıl tespit edilebilmiştir? Başsavcının bu tespite hangi teknolojik ölçüm aletlerini kullanarak ulaştığı büyük bir merak konusudur. Acaba Başsavcıya bu konuda "sessiz kitleler"den ulaşan milyonlarca şikayet mi vardır? Varsa her türlü gazete haberini iddianameye "delil" olarak ekleyen bir makam, bu şikayetleri neden eklememiştir?

Kaldı ki, iddianamede ileri sürüldüğü gibi AK Parti'ye karşı olan ve pek de sessiz oldukları söylenemeyecek hatırı sayılır miktarda sesli bir muhalefet de vardır. Tüm kitle iletişim imkanlarını ve yasalarımızın öngördüğü demokratik platformları ve yolları kullanarak, özgür bir biçimde muhalefetlerini de ortaya koymuşlardır. Bu ortamda gerçekleşen 22 Temmuz 2007 seçim sonuçları, toplumun partimizden ve Ak Parti iktidarından tedirgin olmadığını aksine memnuniyetinin artarak devam ettiğinin "demokratik ölçüm aletleri"yle kesin olarak teyit edilmiş bir delilidir.

14. AK Parti Hükümetinin dış politikası Anayasaya aykırı değildir

İddianamede AK Parti hükümetlerinin izlediği dış politikanın da kapatmaya gerekçe olarak sunulması anlaşılır bir durum değildir. Devletlerin dış politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasından, demokratik ülkelerin tamamında seçimle işbaşına gelen siyasi iktidarlar sorumludur. Hükümetler, başarısız dış politika tercih ve uygulamalarının hesabını da parlamentoya ve halka karşı vermek zorundadırlar. Ancak temel dış politika tercihlerinden dolayı bir iktidar partisinin suçlanması görülmüş

bir olay değildir. Kaldı ki, AK Parti iktidarlarının bölgemizde ve Ortadoğu'da izlediği politikalar Cumhuriyetin temel niteliklerine ve milli menfaatlerimize tamamen uygundur.

Bölgesel bir güç haline gelen Türkiye'nin, Irak başta olmak üzere çevresinde olup bitenlere seyirci kalması veya sırtını dönmesi beklenemez. İktidara geldiğimiz 2002 yılından bu yana izlediğimiz proaktif dış politika sayesinde Türkiye, bölgesinde ve uluslararası kurumlarda etkin ve saygın bir ülke haline gelmiştir. Irak'tan Lübnan'a, Rusya'dan Avrupa Birliği'ne, Afrika'dan Latin Amerika'ya kadar geniş bir coğrafyada izlediğimiz etkin dış politika, Türkiye'ye duyulan güveni artırmıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye'nin itibarı yükselmiş, uluslararası sermaye ülkemizi tercih etmeye başlamış, NATO zirvesi dâhil olmak üzere Türkiye pek çok uluslararası toplantıya ev sahipliği yapmış, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmiş, Avrupa Birliği'ne tam üyelik yolunda kısa sürede önemli mesafe alınmış, Türk iş adamlarının dünyaya açılımı hız kazanmış, Türk firmaları çok geniş bir coğrafyada ticaret yapar hale gelmiş ve Türkiye bölgesinin en önde gelen aktörlerinden biri olarak kabul görmüştür.

Milli çıkarlarımızı savunmanın içimize kapanmaktan değil, kendi coğrafyamıza ve tarihimize dayanarak dünyaya açılmaktan geçtiğine inanan Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri, Birleşmiş Milletler, G-8, NATO, OECD, IKO, AGIT ve AB'nin diğer organları bünyesinde yürütülen çalışmalara etkin olarak katılmış, çeşitli inisiyatiflere öncülük etmiş ve böylece bölgesel ve küresel barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu çerçevede 2004 yılındaki G-8 zirvesine davet edilen Türkiye, dünyanın gelişmiş sekiz ülkesiyle beraber (ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Japonya, Kanada ve Rusya) dünya ve bölge sorunlarını masaya yatırmış ve özellikle bölgemizde barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik girişimleri desteklemiştir.

Bölgesel ve küresel barışı milli menfaatlerimiz için öncelikli bir mesele olarak gören AK Parti hükümetleri, BM bünyesinde İspanya Devleti ile beraber eş başkanlığını yaptığı Medeniyetler İttifakı projesine de bu çerçevede katılmıştır. İddianamede "Büyük Ortadoğu Projesi" (BOP) ile karıştırıldığı anlaşılan Medeniyetler İttifakı projesine ülkemiz İspanya'yla beraber öncülük etmiş ve etmeye devam etmektedir. Sadece milli ve bölgesel unsurlarla evrensel değerler arasında değil, farklı kültürler ve milletler arasında da barış ve uzlaşmanın olması gerektiğine inanan Hükümetimiz, bu ilkeye bu tür projelerle kurumsal bir kimlik kazandırmıştır. Evrensel hukuk normlarının ve demokratik kurumların yaygınlaşması ve

desteklenmesi, hem bölgesel barış ve istikrarı sağlayacak, hem de Müslüman dünya ile Batı medeniyeti arasındaki ilişkilerin barışçıl ve yapıcı bir zeminde ilerlemesini sağlayacaktır. Bölgesel ve küresel güvenliğin, barış ve istikrarın sağlanması, ancak böyle bir dış politika vizyonu ile mümkün olabilir.

Sonuç olarak, AK Parti hükümetlerinin yürüttüğü dış politikanın, tamamen ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlerini gözetmeye yönelik olmasına rağmen, iddianamede adeta laikliğe aykırılığın kanıtı olarak sunulmaya çalışılması bu tür iddiaların gerçeklikten kopuk ve hayal mahsulü olduğunu göstermektedir.

IV. İDDİANAME YANLIŞ BİLGİLER, ÇARPITMALAR VE KURGULAMALARDAN OLUŞMAKTADIR

Partimiz hakkında düzenlenen iddianame baştan sona okunduğunda ilk göze çarpan husus, çok özensiz ve düzensiz bir şekilde kaleme alınmış olmasıdır. Gerçekten büyük bir kısmı doğruluğu araştırılmadan gazete kupürlerine dayanılarak hazırlanmıştır. İddianame, düzeltmeler, açılan davalar ve mahkeme ilamları dikkate alınmadan, televizyon programlarında yapılan tartışmaların kayıtlarına bakılmadan, günlük gazetelerde çoğu kez çarpıtılarak verilmiş haberler ve köşe yazarlarının kasıtlı yorumları "makaslama" ve "cımbızlama" yöntemiyle delil hanesine konularak kaleme alınmıştır. Böylece "klasörleri dolduran deliller" ile desteklenen bir iddianame görüntüsü verilmeye çalışılmıştır.

İddianamede bir kısmını aşağıda belirttiğimiz çok sayıda kendi içerisinde çelişkili, gerçeklikten uzak, mesnetsiz ve hukuken yanlış ifadeler bulunmaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı gibi bir merci tarafından hazırlanan bir iddianamede bu kadar fazla tahrifat, çarpıtma ve fahiş hataların bulunması, partimize karşı ciddi bir önyargı ve kuşku beslendiği ve ele geçen her türlü haber ve rivayetin doğruluğu araştırılmadan "delil" adı altında bir araya toplandığı intibaını vermektedir.

İddianame aynı zamanda tam bir "totoloji" abidesidir. Gerçekten de, aynı sözlerin birkaç kez tekrarlanması suretiyle iddianame şişirilmiştir. Bu yöntemle eylemler ve söylemler abartılarak, Anayasanın "odak" olmada aradığı "yoğunluk" ve "kararlılık" şartlarının gerçekleşmiş olduğu izlenimi verilmek istenmiştir.

1. Başbakan'ın New Straits Times'a verdiği mülakat tahrif edilmiştir

Başbakan'a atfedilen ''Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir'' (s.27) sözü, iddianamedeki

çarpıtmalara dayalı kurgulamanın tipik bir örneğidir. Başbakan'ın Malezya'da yayınlanan New Straits Times adlı gazeteye verdiği mülakat söz konusu gazetede İngilizce'ye çevrilerek yayınlanmıştır.

Ek'te dönemin Star Gazetesinin talebi üzerine Malezya'nın Türkiye Büyükelçiliği tarafından gönderilen ve anlaşılan oradan da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletilen New Straits Times (NST) gazetesinin söz konusu mülakata ilişkin sayfalarında Başbakan Erdoğan'ın "İslam devleti" anlamına gelebilecek hiçbir sözü bulunmamaktadır. Delil olarak sunulan kısmın İngilizcesi şöyledir. (EK – 19)

"NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible."

Nitekim, bu mülakatın Türkçe orijinali Başbakanlık Basın Merkezi'nin resmi internet sitesinde tam metin olarak yer almıştır. Mülakatın ilgili kısmı şu şekildedir: (EK – 20)

"SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?

BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye, İslâmiyet'in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde birarada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir."

Tek başına bu örnek bile, İngilizce metinlerin çevirisi yaptırılmadan ve doğruluğu araştırılmadan, kasıtlı gazete haber ve yorumlarından önyargılı bir şekilde aynen aktarılmak suretiyle "Ek" olarak sunulması, partimiz hakkında "delil" oluşturma çabasının ne boyutlara ulaştığını açıkça göstermektedir. Bu sözde "delil" oluşturma sürecine bazı gazete ve gazetecilerin de katkıda bulunma gayreti içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Ayrıca, bizzat iddianamede yer verilen, Başbakan'ın başka bir vesileyle söylediği şu sözler de bu kavramların kullanılmasında ne kadar hassasiyetle davranıldığını göstermektedir:

"… Halkının yüzde 99'u Müslüman olan ülkemizde şunu unutmayalım ve gerçekleri birbirine hiçbir zaman karıştırmayalım; İslam devleti olmak başka bir şey, bir İslam ülkesi olmak başka bir şey. Bir defa bunu çok iyi kavrayacağız, çok iyi anlayacağız ve bu anlayışla yarına bakacağız. Ben teşkilatımızın insanlarını bu hassasiyete özellikle davet ediyorum…" (s.39)

Başbakanın bu açıklamaları, laikliğe aykırı olmak bir yana, medeniyetlerin uyumuna vurgu yapmak suretiyle, dinlerin çatışma ve gerginlik yerine toplumlar arasında barışa ve uyuma katkı yapabilecek biçimde yorumlanabileceğine ve Türkiye'nin de modern bir İslam ülkesi olarak bunu başarabildiğine işaret etmektedir.

2. Basında yer alan haberler doğrulanmadan "delil" olarak kullanılmıştır

İddianamede, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın "laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri" arasında, "Başkanlığını yaptığı TBMM'nin mescidinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı" şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir (s.57).

Başsavcılık konuyla ilgili biraz araştırma yapmış olsaydı, bu haberin tamamen düzmece olduğunu öğrenebilirdi. Nitekim bu konuda CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar tarafından TBMM Başkanı Bülent Arınç'a yöneltilen "TBMM kampusü içindeki mescitte Kur'an Kursu açılıp açılmadığı" şeklinde bir soru önergesi üzerine mesele aydınlatılmıştır. Bu soruya verilen 3.7.2005 tarihli cevapta Mecliste Kur'an Kursu açılmadığı, kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğu belirtilmiştir. (EK – 21)

3. Anayasanın dili tahrif edilmiştir.

İddianamede Anayasa'nın 90'ıncı maddesinin son fıkrası tırnak içinde aynen aktarılmasına rağmen dili değiştirilmiştir. Son fıkra şöyle alıntılanmıştır: "yönteminde yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla yasaların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, uluslararası antlaşma hükümleri esas alınır" (s.9). Halbuki, Anayasanın 90'ıncı maddesinin son fıkrasının son cümlesi şu şekildedir: "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır."

Benzer bir yanlışlık, Anayasanın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrası aktarılırken de yapılmıştır (s.7). Anayasadan aynen alıntı yapılmadan

kullanılan terim ve kavramlar kişisel tercihin yansıması olarak kabul edilebilir. Hiç kimsenin Anayasanın dilini beğenme mecburiyeti yoktur. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisi dışında hiçbir kişi veya kurumun Anayasanın dilini değiştirmeye kalkışma yetkisi de yoktur. İktidar partisinin Anayasaya aykırı fiillerin odağı haline geldiğini ileri süren bir iddianamenin en azından Anayasanın diline sadık kalması beklenirdi.

4. Anamuhalefet partisi Anayasa değişikliklerinin şekil denetimini isteyemez.

İddianameye göre, Anayasanın 10 ve 42'inci maddelerinde değişiklik yapan "yasanın iptali için Ana Muhalefet Partisi 27.02.2008 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur." (s.133). Bu ifade hem hukuki hem de olgusal olarak yanlıştır. Anayasanın 148'inci maddesine göre, anamuhalefet partisinin Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların şekil bakımından denetlenmesi için Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi yoktur. Bu yetki Cumhurbaşkanına ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin beşte birine aittir. Bilindiği gibi, mevcut anamuhalefet partisinin milletvekili sayısı tek başına böyle bir başvuru için yeterli değildir. Nitekim söz konusu kanunun iptali için bağımsız ve bazı muhalefet partilerine mensup milletvekilleri birlikte başvuruda bulunmuştur.

5. "Cemaat" kavramı yasalara yeni girmemiştir

İddianamede "13.6.2006 gün ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 'Mükellefler' başlıklı 2. maddesinin beşinci fıkrasında; 'Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınaî ve ziraî işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.' hükmü getirilerek, cemaat kavramının yasalara girdiği," ileri sürülmüş ve bu husus da "laiklik karşıtı eylemler" arasında sayılmıştır. (s.110-111).

Halbuki "cemaat" kavramı, yasalara ilk defa girmiş değildir. (EK – 22) Türkiye'de Kurumlar Vergisi Kanunu ilk olarak 3.6.1949 tarihinde kabul edilmiştir (5422 sayılı KVK, Resmi Gazete 10.6.1949-7229). Bu ilk Kurumlar Vergisi Kanununda da, "Bu Kanunun tatbikatında sendikalar dernek; cemaatler vakıf hükmündedir" hükmüne yer verilmiştir (m.1,f.2). 13.6.2006 tarihinde ise Kurumlar Vergisi Kanunu yenilenirken bazı hükümler aynen korunmuş, bazıları değiştirilmiştir. Yeni düzenlemede yapılan değişiklik, "tatbikatında" kelimesi yerine "uygulamasında", "hükmündedir" kelimesi

yerine de "sayılır" denilmesinden ibarettir. Öte yandan, "cemaat" kavramı 1961 tarihli Vergi Usul Kanununun 10 ve 94'üncü maddelerinde de geçmektedir. Kaldı ki, vergi hukuku tekniği açısından bu maddedeki "cemaat" kavramı Başsavcının zannettiği gibi "tarikatları" değil, Türkiye'nin taraf olduğu bazı uluslararası andlaşmalarda bahsi geçen "dini azınlıklara ait cemaatleri" ifade etmektedir. Hükmün amacı da, bu cemaatlere ait ticari işletmelerin vergilendirilmesini sağlamaktır.

6. "Hastalar için ibadet mekanı" düzenlemesi on yıldır yürürlüktedir

İddianamede "Sağlık Bakanlığı'nca hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı'nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü" belirtilmekte ve bunun iktidarın laiklik ilkesine aykırı bir eylemi olduğu ileri sürülmektedir (s.154). Söz konusu yönetmelik taslağının 113.maddesinde "Sağlık kuruluşlarında, hastaların dinî gereklerini yerine getirebilecekleri uygun mekânlar ayrılır" şeklinde bir hükmün olduğu doğrudur. Ancak, bunun laiklik ilkesine aykırı olduğunu söylemek için hasta hakları konusundaki ulusal ve uluslararası düzenlemelerden habersiz olmak gerekir. Üstelik bundan haberdar olabilmek için çok fazla araştırma yapmaya da gerek yoktur. Taslak yönetmeliğin "laikliğe aykırı" olduğu ileri sürülen aynı maddesinin ikinci fıkrasında atıf yapılan ve on yıldır yürürlükte bulunan Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38'inci maddesine bakmak yeterlidir.

01.08.1998 tarih ve 23420 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hasta Hakları Yönetmeliğinin "Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma" başlığını taşıyan 38'inci maddesinde aynen şöyle denmektedir: "Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir. İfadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan din görevlisi çağrılır. Bu hakların nasıl ve ne zaman kullanılacağı ve bu konuda alınacak tedbirler, sağlık kuruluşunun çalışma usul ve esaslarını gösteren mevzuatta ayrıca düzenlenir."

Bu yönetmelik, yayın tarihinden anlaşılacağı üzere, iktidarımızdan çok önce yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri uygun mekanların ayrılmasını öngören ve henüz yürürlüğe girmemiş olan bir yönetmelik hükmü "laikliğe aykırı bir eylem" olarak görülüyorsa, aynı konuda on yıldır yürürlükte bulunan bir yönetmelik hükmünü nasıl değerlendirmek gerekiyor?

Kaldı ki, ulusal hukuktaki bu düzenleme hasta hakları konusundaki uluslararası standartlarla tamamen uyumludur. Sağlık kuruluşlarında hastaların seçtikleri dine göre din adamlarından destek alabilmeleri ve dini gereklerini yerine getirebilecekleri imkanlar sağlanması sağlık hizmeti gereklerine, sağlık kuruluşları akreditasyon standartlarına, hasta hakları hususundaki evrensel bildirgelere ve uluslararası sağlık kuruluşları kriterlerine göre yapılmış bir düzenlemedir. Dünya Tabipler Birliği'nin yayınladığı 1981 Lizbon ve 1995 Bali "Hasta Hakları Bildirgesi", Amsterdam'da 1994 yılında yayımlanan Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi, Amerika Hastane Birliği Hasta Hakları Bildirisi gibi birçok uluslararası belgede bu konuda düzenlemeler mevcuttur.

Son yıllarda sağlık hizmeti sunumu, sağlık kuruluşlarının fiziki yapısı, tıbbî malzeme, sağlık personeli gibi alanlarda Sağlık Bakanlığımız ve ülkemizin özel sağlık sektörü uluslararası standartları yakalamış ve ülkemiz bu hususta Dünya ülkeleri arasındaki yerini almış bulunmaktadır.

Dünyada ve özellikle ABD'de en yaygın ve saygın sağlık kuruluşlarının akreditasyon kuruluşu olan JCI (Joint Comission International-Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından 2003 Yılı Ocak Ayında yayımlanan "Hastaneler İçin Akreditasyon Standartları"nda, "Kurum hasta ve ailelerinin ibadet taleplerine ya da hastanın ruhani ve dini benzer taleplerine cevap veren bir sürece sahip olmalıdır" ve "Bir hasta ya da ailesi dini ya da ruhani inançlarla ilgili olarak birisi ile görüşmek istediğinde, kurum bu isteğe yanıt verme sürecine sahip olmalıdır" şeklinde ifade edilen standartlar bulunmaktadır.

Ülkemizde de, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi hastaneleri, Mesa, Bayındır, Acıbadem, Amerikan Hastaneleri gibi 20 civarında hastanenin JCI (Joint Comission International- Uluslararası Birleşik Komisyon) tarafından akredite edildiği ve bu hastanelerin hastalarının dini ve ruhani taleplerini karşılama standartlarını yerine getirdiği bilinmektedir.

Diğer taraftan Amerika, İngiltere, Almanya, Avustralya gibi ülkelerin hastanelerinde her biri kendi çalışma alanında uzman üyelerden oluşan "Etik Kurullar" yer almakta olup, "Hastanenin Din Sorumlusu" da bu Kurulun üyesidir. Uygar ülkelerde bu tür düzenlemeler yapılmakta ve bu düzenlemeler insan haklarının ve bunun sağlık alanında yansıması olan hasta haklarının bir gereği olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, "hasta hakları"na ilişkin AK Partiye yöneltilen bu suçlama da, iddianamenin temel sorunlarından birinin iddialarla ilgili ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemeler ve etik standartlar (EK – 23) araştırılmadan kaleme alındığını göstermektedir.

7. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliğinden sadece mükerrer hükümler çıkarılmıştır

İddianamede, "Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği"nin 15'inci maddesinde yer alan 'Gençleri Cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda milli terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirleri almak' şeklindeki hükmün 8.11.2003 tarihinde kaldırıldığı ileri sürülmektedir (s.107). Halbuki, burada kaldırılan hüküm, aynı yönetmeliğin 6'ıncı maddesinin "s" bendinde ve 16'ıncı maddesinin "i" bendinde açıkça yer almıştır. Üstelik bu hükümler söz konusu yönetmeliğe 17.10.2003 tarihinde Hükümetimiz tarafından konulmuştur. Son yapılan değişikliğin amacı, sadece aynı hükmün Yönetmelikte mükerrer yazımını önlemektir. Dolayısıyla Yönetmelikten söz konusu hükmün çıkarıldığı iddiası gerçek dışıdır. (EK – 24)

8. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda görevlendirilen personel tek bir sendikaya üye değildir

İddianamede "Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen'e üye olanlar arasından seçildiği" ileri sürülmektedir (s.113). Halbuki, görevlendirilen öğretmenlerin 9'u Türk Eğitim-Sen, 4'ü Eğitim-Bir-Sen, 2'si Eğitim-Sen üyesidir. Diğerleri ise hiçbir sendikaya üye değildir. (EK – 25)

Ayrıca, masumiyet karinesine herkesten çok dikkat etmesi gereken iddia makamının, yasal bir kuruluş olarak faaliyet gösteren bir sendikayı "Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen" bir kuruluş olarak nitelemesi ve bu sendikaya üye devlet memurlarını da zan altında bırakması hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

9. Kadrolaşma iddiaları mesnetsizdir

İddianamede yer verilen Hükümetimiz dönemindeki kadrolaşma iddiaları kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Kadrolaşma suçlaması yapılırken, hiçbir somut delil ortaya konulamamıştır. Kimler, nereye ve niçin atanmıştır? Bu atananların laiklikle ilgili sorunları nedir ve hangi nitelikleri sebebiyle suçlanmaktadır? Bu soruların cevapları iddianamede yoktur. Kişileri hiçbir somut delil göstermeden suçlamak, hukuk devleti anlayışına ve hukuk etiğine uygun düşmemektedir.

Diğer taraftan, bütün atamalar için mevzuat gereği "Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğü" tarafından inceleme ve güvenlik soruşturması yapılmaktadır. İktidarımız döneminde göreve atanan personel için gerekli güvenlik soruşturmaları yapılmış olup, özellikle üçlü kararname ile atanan personelin kararları, Başsavcıyı da göreve getiren zamanın Cumhurbaşkanı tarafından da onaylanmıştır. Ayrıca, tüm bu atamalar idari yargı denetimine tabi olduğundan, Anayasa veya yasalara aykırı işlemlerin yargı tarafından iptal edilmesi yolu her zaman açıktır. Hal böyleyken, yasalara tamamen uygun bir şekilde yapılan, tarafsız Cumhurbaşkanının onayladığı ve birçoğu yargı denetiminden geçmiş olan atamaları belli bir amaca matuf "kadrolaşma" olarak sunmak, hukuk devleti anlayışı ve iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianamede "Devlet kadrolarının İslami bir yapıya dönüştürülmesi" sürecinde "Diyanet İşleri Başkanlığı kadrosunda görev yapan çok sayıda memur"un, diğer kurumlar yanı sıra hastane yöneticiliğinde görevlendirildiği iddia edilmiştir (s.143). Bu iddia da, diğerleri gibi, asılsızdır. Şöyle ki:

Başka kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personelin Sağlık Bakanlığına nakilleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kurumlar arası nakli düzenleyen 74'üncü maddesinin birinci fıkrasının "Memurların bu Kanuna tabi kurumlar arasında, kurumların muvafakatı ile kazanılmış hak dereceleri üzerinden veya 68'inci maddedeki esaslar çerçevesinde derece yükselmesi suretiyle, bulundukları sınıftan veya öğrenim durumları itibariyle girebilecekleri sınıftan, bir kadroya nakilleri mümkündür" hükmü çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Söz konusu hüküm çerçevesinde, evvelce, tüm Bakanlıklarda olduğu gibi, başka kamu kurum ve kuruluşundan takdîren atamalar yapılabilmekte ve bu atamalarda kamu yararı ve hizmet gerekleri dışında bir kısım sübjektif saik ve maksadlar gözetilebilmekte iken, 8.6.2004 tarihli ve 25486 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan Sağlık Bakanlığı Atama ve Nakil Yönetmeliği ile kurumlar arası nakiller bakımından (m.17) objektif kıstaslar belirlenmiş ve başka kurumlardan Sağlık Bakanlığımıza nakillerde, Türkiye'de bir ilk gerçekleştirilerek kura usûlü kabul edilmiştir. Bu çerçevede Sağlık Bakanlığına Şubat ve Eylül dönemlerinde kura ile kurumlar arası nakiller yapılmaktadır. Bu şekilde yapılacak atamalarda ilan edilecek kadrolar, 6'ncı ve 5'inci hizmet bölgelerinden başlamak üzere belirlenmektedir. Kura, bütün kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personele açık olup, kurum ve personel bakımından herhangi bir kısıtlama sözkonusu değildir ve esasen kısıtlama yapılması da hukuken mümkün olamaz.

Diyanet İşleri Başkanlığı da, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Başbakanlığın bağlı kuruluşu olup, bir kamu kurumudur ve personeli de memur statüsündedir. Dolayısıyla bütün kamu kurum ve kuruluşunda çalışan personel gibi, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli de Sağlık Bakanlığımızın kurumlar arası naklen atama kurasına müracaat edebilmekte ve kurada çıktığı ve yerleştiği takdirde ataması yapılmaktadır.

Kura, herkesin katılımına açık olup, boş kadrolar ilan edilmekte ve müracaatlar alınıp tercihler yapıldıktan sonra noter huzurunda gerçekleştirilmektedir. Kurumlar arası atamalar bu şekilde kura ile yapıldığından, torpil, iltimas ve sair usul ile objektiflikten uzak atamalar yapılması maddeten de mümkün olamaz. Herhangi bir kurum veya personele ayrıcalık tanınması veya müracaatının engellenmesi de sözkonusu değildir.

Diğer yandan, Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelere yönetici atamaları da "Sağlık Bakanlığı Personeli Unvan Değişikliği ve Görevde Yükselme Yönetmeliği" hükümleri çerçevesinde yapılmakta olup; bu Yönetmelikte belirlenen şartları taşıyan bütün personel görevde yükselme eğitim ve sınavına katılabilmekte ve bu eğitim ve sınav neticesinde başarı durumuna göre atama yapılmaktadır.

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından Bakanlığımıza atanmak isteyen personel kura ile tespit edilip atandığından ve Sağlık Bakanlığı hastanelerine yapılan yönetici atamaları da, şartları taşıyan tüm personelin katılımına açık görevde yükselme eğitimi ve sınavı neticesinde yapıldığından, Diyanet İşleri Başkanlığı personeline özel bir uygulama yapılması veya ayrıcalık tanınması hukuken mümkün değildir.

Bu sebeplerle, Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapan "çok sayıda" memurun, hastane yöneticiliğine görevlendirildiği iddiası tamamen afâki ve mesnetsizdir. Kaldı ki, iddia makamının değerlendirmesinin aksine, Sağlık Bakanlığına ait bu tip sağlık hizmetleri sınıfı dışında personelin atanabileceği 1650 kadar yönetici kadrosundan, AK Parti iktidarı döneminde Diyanet İşleri Başkanlığından atama veya görevlendirme suretiyle yönetici yapılan personel sayısı sadece 6'dır.

Sonuç olarak, önceki iktidarlarla karşılaştırıldığında AK Parti iktidarının kamu kurumlarına yönelik bir kadrolaşma politikasını olmadığı bir gerçektir.

10. Hakkında disiplin soruşturması açılan partililerin beyanlarının delil olarak iddianameye konulması mümkün değildir

İddianameye göre, "siyasi partilerin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem ve söylemleri nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturması başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır" (s.25). Buna rağmen partimizin bazı üyelerle ilgili olarak parti tüzüğü uyarınca yaptığı disiplin soruşturmalarının görmezlikten gelinerek, hakkında soruşturma işlemi yapılan parti üyelerinin beyanlarının da delil olarak sunulması bir tutarsızlık ve önyargının bulunduğunu göstermektedir.

İddianamede partimizin bazı milletvekillerinin başörtüsünün kamu görevlileri için de serbest olması gerektiği yönündeki ve başka konulardaki kişisel beyanları partimiz aleyhine delil olarak sunulmuştur. Halbuki partimiz bu tür kişisel görüşleri benimsemediğini kamuoyuna açıklamakla yetinmemiş, parti politikalarına aykırı bu konuşmaları yapanlar hakkında disiplin soruşturması yapmış ve ceza vermiştir. (EK – 26)

Normalde düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunan bu sözler hakkında bile disiplin soruşturması açmamız, parti olarak bu konularda ne kadar hassas olduğumuzu göstermektedir. Dolayısıyla bu kişiler hakkında partimizin disiplin soruşturması başlattığı kamuoyuna açıklandığı ve basın ve yayın organlarında da yer aldığı halde, bu sözlerin partimiz hakkında delil olarak sunulması iyiniyetle bağdaşmayan bir tutumdur.

11. Tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalar iddianamede deliller arasında sayılmıştır

İddianamede daha sonra tekzip edilen parti üyelerine ait beyanlar da delil olarak kullanılmıştır. Halbuki, kamu adına hareket eden iddia

makamının iddianamesini gazete kupürlerine dayandırırken, bu haberlerle ilgili tekziplerin olup olmadığını da araştırması gerekirdi. Ayrıca aynı haber birden fazla basın ve yayın organında birbirinden farklı şekillerde yer almış olmasına rağmen, iddianamede bunlardan sadece maksada uygun olduğu düşünülenlerin alınması da objektiflikten uzaklaşıldığını göstermektedir.

Bu bağlamda iddianamede AK Parti Mardin Milletvekili Nihat Eri'nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakınarak "Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor. Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor. Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar," dediği ileri sürülmüştür (s.77). Halbuki söz konusu konuşma iddianamede ileri sürüldüğü gibi olmayıp, bu konuşmada kesinlikle "tekke" kelimesi geçmemiştir. Nitekim Komisyon Başkanı da bu durumu teyit etmiştir. Ayrıca, basında çıkan haberler üzerine Nihat Eri, "tekzip" metni göndermiş, ertesi günkü yayınlarında bir kısım gazeteler açıklamalarından bahsetmiştir. Tekzipten hiç bahsetmeyen bir gazete muhabirine Basın Konseyi tarafından "uyarma" cezası verilmiştir. (EK – 27)

Diğer yandan, iddianamede AK Parti İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın açıkça "Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık" şeklinde ifade ettiği kişisel görüşleri adeta partimizi bağlayan beyanlar olarak gösterilmiştir (s.98). Bağış bu konuşmanın bazı kısımlarını tekzip ettiği ve tekzip metni 7 ve 8 Şubat 2008 tarihli basın ve yayın organlarında yer aldığı halde iddianamede bu husus belirtilmemiştir. Aksine, bu konuşmanın bağlamından koparılarak ve tekzipler dikkate alınmadan, Merve Kavakçı hadisesiyle irtibatlandırılmaya çalışılması (s.124), iddianamenin kurgusal boyutunu gösteren diğer bir çarpıcı örnektir. (EK – 28)

İddianamede, bir televizyon programında "AKP'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Böhürler ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen konuşmada, Ayşe Böhürler'in türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık yapmasını savunduğu, bu doğrultudaki önerilerini Burhan Kuzu'nun, "Acele etmeyin ona da sıra gelecek" diye yanıtladığı" şeklindeki ifadelere yer verilmiştir (s. 95).

Bu iddia da tamamen gerçek dışıdır. Burhan Kuzu, hiçbir yerde böyle bir açıklama yapmamıştır. Bu konuda yayınlanan gazete haberlerine itibar etmek yerine, söz konusu televizyon programının kasetleri izlenmiş olsaydı, iddianamede bu asılsız sözlere yer verilmezdi. Nitekim Kuzu, hakkında bu

yönde çıkan gazete haberlerini tekzip etmiş ve bu tekzip yazısı daha önce bu yanlış haberi yayınlayan gazetelerin köşe yazarları tarafından da yayınlanmıştır. (EK – 29)

Aynı şekilde, iddianamede partimiz Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin'in "kamuda türban takılması" hakkında beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. (s.97). Ancak, Fatma Şahin'in konuşması bazı basın organlarında tamamen çarpıtılarak yer almıştır. Şahin, daha sonra "kamuda çalışanların başörtüsü takması gerektiğine ilişkin bir düşüncesi ve çalışmasının olmadığını" açıkça belirtmiş ve bu konudaki düzeltmeler farklı basın organlarında yer almıştır. (EK – 30) Ne yazık ki, bu düzeltmeler de iddianamede yer almamıştır.

İddianamede, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın "Reformlar sancılı olur… Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmemek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz." şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. Binali Yıldırım'ın bu konuşması çeşitli basın organlarında yer almış, bunlardan sadece birisinde "kanlı oldu" ibaresi geçmiştir. Oysa bu konuşmaya yer veren çok sayıdaki diğer yayın organlarında bu ibare kesinlikle bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanaklarında da, söz konusu cümle "Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinedir. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı olarak alınacaktır. Kırıp dökmeden iş yapmak zorundayız" şeklinde yer almaktadır. (EK – 31)

İddianamede Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte "Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var…Türban takılması, kamu kuruluşlarında mümkün olabilir…Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız" dediği ileri sürülmektedir. (s. 89). Oysa Mehmet Aydın bu sözleri Almanya'da o tarihte yaşanan başörtüsü tartışmaları hakkında söylemiştir. Mehmet Aydın'a Almanya'da adı geçen gazete muhabiri, "Berlin'de başını örterek devlet okulunda derslere giren öğretmen nedeniyle Almanya'da yoğun şekilde İslami başörtüsü tartışılmaktadır. Hicap (başörtüsü) İslamcı aşırılığın bir simgesi midir?" şeklinde sorular yöneltmiştir. Aydın'ın iddianamede yer verilen sözleri bu soruya verilen bir cevap olup, Türkiye'deki sorunla ilgisi yoktur. (EK – 32)

Diğer yandan, iddianamede Konya'nın Seydişehir AKP'li Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın ''İnşallah bütün okullar imam hatip olacak'' dediği, ileri sürülmektedir (s.105). Sadece Cumhuriyet gazetesinde yer alan bu iddia tamamen asılsızdır. İddianamedeki bu söz, İbrahim Halıcı'nın konuşmasını haber yapan 30 Mart 2008 tarihli çok sayıdaki yerel gazetenin hiçbirinde yer almamıştır. (EK – 33)

12. Parti yetkililerinin benimsemediği ifadeler ve faaliyetler odak olmada delil olarak kullanılmıştır

İddianamede parti yetkililerinin desteklemediği konuşmalar delil olarak yer almıştır. Parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin kapatma davasında ilgili siyasi parti açısından odak olmada kullanılabilmesi için parti yetkililerinin bunları benimsemesi şarttır. İddianamede, parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin parti yetkilileri tarafından benimsendiğine dair en küçük bir delil sunulamamıştır. Hatta, parti yetkilileri tarafından açıkça reddedilen sözler bile deliller arasında sayılmıştır.

Örneğin, iddianamede AK Parti Adana eski Milletvekili Abdullah Çalışkan'ın sözleri deliller arasında sayılmıştır (s.90-91). Oysa aynı toplantıda divanı yöneten Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün, bu konuşmaya müdahale etmiş, parti olarak bu görüşleri benimsemediklerini açıklamış, ama bu açıklamaya iddianamede yer verilmemiştir. Nihat Ergün, Abdullah Çalışkan'ın konuşmasının ardından şunları söylemiştir. (EK – 34)

"Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, hizmet. Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplumu adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplumu bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdan etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticileriyiz. Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler. Yeşil ya da kırmızı, önemli değil. Tedricî değişimden yana olan evrimci partilerdir. Değişimden yanayız, yenilikçiyiz. Ama, bu yenilikçilik kökten silen atan, devrimci bir yenilenme değildir. Kendi kendine, doğal süreci içerisinde değişen, bir evrim geçiren bir yenilenmedir. Böyle bir yenilenmeden yanayız. Kökten silip atan bir yenilenmenin toplumu tahrip ettiğini düşünürüz. Böyle bir yenilenme yerine evrimci, birbirinden etkilenerek toplumu ilerleten, mesafe aldıran bir yenilenmenin öncüleri olan muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin temsilcileriyiz. O açıdan, bizim yaklaşımlarımızın radikal olmadığımızı, köktenci olmadığımızı, toplumu adam etme sevdasında

olmadığımızı, toplumu bir veri olarak kabul ettiğimizi, o veriyle etkileşim içerisinde kâh ondan etkilenerek kâh onu etkileyerek ilerleme kaydetmemiz gerektiğini düşünen bir siyasi partiyiz. Bazı köktenci partiler toplumu beğenmezler, onu adam etmek sevdasındadırlar, kendi hâline bırakırsan ya davulcuya ya zurnacıya gideceğine inanırlar. Onun için, ensesinden devletin sopasını eksik etmemek ve onu hiza istikamete sokmak peşinde koşmuşlardır. Böyle dönemler yaşamıştır Türkiye. Bu dönemlerin Türkiye'de topluma da, siyasete de bir şey katmadığını, kazandırmadığını biz, hepimiz biliyoruz.

Onun için, değerli arkadaşlar, siyaset bir vatanseverlik işi, vatanımıza, milletimize sahip çıkma işi ve onu bugün bulunduğu yerden daha ileri bir noktaya götürme işidir. Onu yapıyor AK Partililer. (Alkışlar) Belediye başkanları bunu yapıyorlar, meclis üyeleri, il genel meclisi üyeleri bunu yapıyorlar. Yaptığımız şey budur."

AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair genelgeler yayınlamıştır. Nitekim, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2006 yılı Mayıs ayında bazı basın ve yayın organlarında yer alan "AK Partili belediyelerin kültürel faaliyetler çerçevesinde dağıttığı kitaplara ilişkin tartışmalar" nedeniyle, 24.5.2006 tarih, yyön/81.07./2006-1696 sayı ve "Kültürel Amaçlı Toplantılar ve Yayınlar" konulu genelgeyi bütün AK Parti'li belediye başkanlarına göndermiştir.

AK Parti Genel Başkan Yardımcısı, Yerel Yönetimler Başkanı ve Kocaeli Milletvekili Nihat Ergün imzası ile yayınlanan bu genelgede şu hususlara vurgu yapılmıştır: (EK – 35)

"Son zamanlarda belediyelerimizin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı neşriyatında, kamuoyunu yanlış yönlendirebilecek, yanlış anlaşılabilecek, başkalarınca istismar edilebilecek veya gereksiz tartışmalara yol açabilecek nitelikte politik-sosyal ve dini konular işlendiği görülmüştür.

Belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan ve basın yayın organlarına da intikal eden bu hususların parti programımıza, partimiz temel ilke ve amaçlarına da uygun olmadığı ve partimiz genel merkezince tasvip edilmediği bilinmelidir.

Sosyal ve kültürel amaçlı çalışmalar ve yayınlar konusunda yukarıdaki hususlara özen gösterilmesi gereğini önemle rica eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim."

Bu genelge, çok sayıda basın ve yayın organında da yer almıştır. Bu genelge, partimizin bu tür konularda ne kadar hassas olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Partimizle ilgili olarak kıyıda köşede kalmış, çoğu defa tek bir gazetede yer alan, asılsız veya tahrif edilmiş haberlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir iddianamede, neredeyse tüm gazetelerde yer alan bu genelgenin görmezlikten gelinmesi önyargı ve artniyetin bir göstergesidir.

SONUÇ VE TALEP

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde iddianame, toplumsal talepleri dile getirme görevi olan siyasilerin, toplumsal ve siyasi sorunlar karşısında adeta duyarsız ve dilsiz olduğu bir partiler düzeni istemektedir. İddianamede "delil" olarak sunulan beyan veya eylemlerin özgürlükçü demokratik ve laik rejime yönelik bir tehdit oluşturduğu söylenemez. Aksine, bu sözde "deliller"le bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi, Türkiye'de demokrasiyi teksesli ve yasakçı bir boyuta taşıyabilecek bir tehdit niteliğindedir.

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, ortada AK Parti'ye isnat edilebilecek nitelikte laikliğe aykırı eylemler, hatta söylemler olmadığına göre, laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmaktan değil, ancak "vehimlere dayalı bir algılama hatası"nın varlığından söz edilebilir. Her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmayan ifadeler, bir milyon defa tekrarlansa bile, bir partiyi Anayasaya aykırı eylemlerin odağı haline getirmez.

AK Parti, laikliğe aykırı fiillerin değil, kurulduğundan itibaren yaptığı çalışmalarla ülkemize ve milletimize hizmetin odağı haline gelmiştir.

Sonuç olarak, bu nedenlerle, AK Partinin kapatılması için açılan davanın reddine karar verilmesi hususunu Anayasa Mahkemesinin takdirlerine saygıyla sunarız."

III- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 30.5.2008 tarihli esas hakkındaki görüşü:

"1- GİRİŞ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığımız tarafından Davalı Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında Anayasanın 68/4, 69/6 ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun (SPY) 101/1-b ve 103/2'nci maddeleri uyarınca temelli kapatılması istemi ile dava açılmıştır.

Davalı partinin 30.04.2008 tarihli savunmasının bir örneği Yüksek Mahkemenizin 01.05.2008 gün ve C.01.0.YİM–106/212–585 sayılı yazısı ekinde gönderilerek 31.03.2008 günlü E.2008/1 (Siyasi Parti-Kapatma) sayılı kararının 3 ncü maddesinin (e) bendi uyarınca davaya ilişkin esas hakkında ki düşüncemizin bildirilmesi istenilmiştir.

Davalı partinin "iddianameye cevap" olarak nitelendirdiği ön savunmasında özetle:

-İddianamenin delil niteliği olmayan siyasi ve sübjektif olgular ve değerlendirmeler esas alınarak, korku ve vehimlerden hareketle geleceğe yönelik spekülatif öngörülere yer verilmek suretiyle düzenlendiği,

-İktidar partisine yönelik bir kapatma davasının açılamayacağı, Batı demokrasilerinde kapatma davalarına sıklıkla rastlanmadığı,

-Adalet ve Kalkınma Partisinin "laikliği toplumsallaştırdığı" ve laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmadığı,

-İddiaların, doğrulanmayan gazete kupürlerine dayandığı, basında yer alan haberlerin doğrulanmadan delil olarak kullanıldığı,

-Laikliğe aykırı olduğu iddia edilen eylemlerin "ifade özgürlüğü" kapsamında olduğu,

-İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS), İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kararları, Venedik İlkeleri ve Anayasanın 90'ncı maddesi birlikte incelendiğinde; partinin kapatılma koşullarının oluşmadığı, 1995 ve 2001 yılında yapılan Anayasa değişiklikleriyle siyasi parti kapatmanın zorlaştırıldığı, siyasi partilerin sadece beyanlarından dolayı "odak" haline gelmelerinin mümkün bulunmadığı,

-Türbanın (başörtüsü) üniversitelerde serbestisine ilişkin eylem ve söylemlerin laiklikle ilişkilendirilemeyeceği, söylemlerin tamamının ifade özgürlüğü kapsamında bulunduğu,

- Gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinin, kanun tekliflerinin birer yasama tasarrufu niteliğinde olması nedeniyle partiye isnat edilemeyeceği,

-Üniversitelerde türban serbestisinin bireysel özgürlüğün gereği olduğu, bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararlarının değişebilir nitelikte bulunduğu,

-Adalet ve Kalkınma Partisinin türban sorununun toplumsal ve kurumsal mutabakatla çözülmesi gerektiğine işaret ettiği ve toplumun yüzde sekseninde üniversitelerde türban serbestliğine dair bir mutabakatın oluştuğu,

-Anayasanın 10 ve 42'nci maddelerinde yapılan değişikliklerin uygulanması gerektiğine ilişkin açıklamaların laikliğe aykırılık olarak nitelendirilemeyeceği, laiklik ilkesi gereğince üniversitelerde türban ile öğrenim görülmesinin mümkün olamayacağına ilişkin görüş ve kararların isabetsiz olduğu, kaldı ki değişikliklerin kamu hizmetlerinden yararlanmada kanun önünde eşitlik ilkesi, üniversite eğitiminde fırsat eşitliği ve öğrenim özgürlüğünün alanını genişletme amacı taşıdığı,

-Genel Başkanın açıklamalarının ifade özgürlüğü kapsamında olduğu, iddianamede yer verilenlere benzer sözlerin farklı siyasi liderler tarafından da söylendiği,

-Çocukların din eğitimi özgürlüğünü, meslek liselerine uygulanan katsayı farklılığını savunmanın, fakir öğrencilerin devletçe özel okullarda okutulması girişimlerinin laikliğe aykırı olamayacağı,

-Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan oy ve sözlerin delil olarak kullanılamayacağı,

-Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmadan önce söylenen sözlerin partiyi bağlamayacağı,

- Siyasi parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin söylem ve eylemlerinin partiye isnat edilemeyeceği,

-Cumhurbaşkanının siyasi parti kapatma davasına dahil edilemeyeceği,

-Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının ifadelerinin delil olarak kullanılamayacağı,

-Adalet ve Kalkınma Partisinin eylem ve söylemlerinde şiddet unsurunun bulunmadığı, şiddetin teşvik edilmediği, böyle bir ihtimalin varsayılamayacağı,

-Hakkında disiplin soruşturması açılan partililerin beyanlarının delil olarak kullanılamayacağı,

-Parti yetkililerinin benimsemediği ifadeler ve faaliyetlerin odak olmada delil olarak kullanılamayacağı,

-Sonuç olarak; iddianamede delil olarak sunulan beyan ve eylemlerin özgürlükçü demokratik ve laik rejime yönelik bir tehdit oluşturmadığı, iddianamenin vehimlere dayalı bir algılama hatasının ürünü olduğu, belirtilen nedenlerle davanın reddine karar verilmesi gerektiği, savunulmuştur.

2- DAVALI PARTİNİN EYLEMLERİNİN VE ÖN SAVUNMASININ İRDELENMESİ

A- Genel olarak

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, köhnemiş idari ve siyasi yapısı ile çağının gerisinde kalan, başında dinin en yüksek temsilcisi 'halife' sıfatını da taşıyan, teokratik Osmanlı İmparatorluğunun küllerinden doğmuş, bağımsızlığını canı ve kanıyla kazanıp, gasp edilen egemenliğini sultanın elinden almış bir ulusun vücut verdiği 'ulus devlettir'. Ulus, egemenlik yetkisini ilahi bir güçten değil, bizzat kendisinden alır. Ulus egemenliğinin ilahi bir kaynağı yoktur ve bu nedenledir ki laiklik, Cumhuriyetin temel karakteristiğidir.

Yirminci yüzyılda Dünya iki büyük savaş yaşamıştır. Birinci Dünya savaşının nihai hedeflerinden birisinin, Osmanlı Coğrafyasındaki toprakların ve kaynakların paylaşımı ile Anadolu'daki Türk varlığının sona erdirilmesi olduğu tarihi bir gerçektir. Anadolu'yu kendine ebedi yurt edinmiş olan Türk Ulusu, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde başlattığı tarihin ilk ulusal kurtuluş savaşını zaferle taçlandırarak işgalcilerin yayılmacı emellerini, sömürgeci planlarını yok etmiştir.

Emperyalizm, günümüzde de sürdürdüğü yayılmacı politikalarının icrasında temel güç olarak yerelden devşirdiği işbirlikçileri kullanmıştır. Yakın tarihimizde "mandacılık" olarak anımsadığımız bu işbirliği şebekesinin kaynaklarını, yüzyıllardır halkın din duygularını sömüren din

tacirleri ile ekonomik ve siyasi çıkarlarını 'müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit' eden işbirlikçi sözde aydın bir kesim oluşturmuştur.

Kurtuluş Savaşı yıllarında Ulusun kurtuluş mücadelesini sekteye uğratan isyanların elebaşları, kışkırtıcıları, tertipçileri, bu din taciri molla, şıh, şeyh ve derviş takımıdır. Bin yıllık Türk yurdu Anadolu'yu işgale kalkışan Yunan Ordularını, İslamın ve Halifenin koruyucusu olarak gösteren ve öven de bu işbirlikçi mürteci zihniyettir.

İşgalcilerin en büyük yerli destekçisi, 'sivil toplum kuruluşu' İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin kurucusu, Sait Molla isimli bir mürtecidir.

Mustafa Kemal'in ve tüm Kuva-yı Milliyecilerin idamına fetva veren bir diğer mürteci de Dürrizade Abdullah Efendi isimli şeyhülislamdır.

Sait Molla ve Dürrizade Abdullah Efendi aynı zamanda Osmanlı'nın ulema(!) sınıfındandır.

İrticanın kendi ulusuna ihanetleri, Kurtuluş Savaşı dönemi ile de sınırlı değildir. Cumhuriyet kurulduktan sonra da Şeyh Sait'ler, Derviş Vahdeti'ler İngiliz altınlarının parıltısıyla ve şeriat devleti-hilafet çığlıklarıyla ayaklanmışlar, binlerce şehit kanı dökmüşlerdir.

Yakın tarihimizde din ve mezhep kışkırtmalarıyla gerçekleştirilen Malatya, Kahramanmaraş, Çorum ve Sivas katliamları hatırlandığında; irtica tehlikesinin mevcudiyeti ve yakınlığı ile laiklik ilkesinin Türkiye için önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Cumhuriyetin temel karakteristiği laikliktir. Çünkü Cumhuriyetin temelindeki Kurtuluş Savaşı sadece yabancı işgalcilere karşı değil, onun içteki işbirlikçisi irticaya, din istismarcılarına karşı da verilmiştir.

Cumhuriyetin temel karakteristiği laikliktir. Çünkü ulusal egemenliğin kaynağı ilahi kudret değil, bizzat ulusun kendisidir.

"Totoloji" kaygısı, varlığını Cumhuriyete ve onun devrimlerine borçlu olanları bu gerçeği defalarca ve ısrarla vurgulamaktan alıkoyamayacaktır.

Kurtuluş Savaşında ve Cumhuriyetin kuruluş yılarında Ulusundan yediği darbelerle gerileyen ve sinen irtica, 1946 yılında çok partili rejime geçilmesiyle birlikte bazı siyasi partiler içine sızarak faaliyetlerini sürdürmüştür.

1960 yılına kadar farklı partiler içinde yuvalanan, bu partilerin sosyal ve siyasal tercihlerinin belirlenmesinde önemli roller üstlenen irtica, ilk defa 26

Ocak 1970 tarihinde bir siyasi parti olarak örgütlenerek Milli Nizam Partisi adıyla Türk siyaset sahnesine çıkmıştır.

Milli Nizam Partisi ve onun devamı niteliğindeki diğer parti örgütlenmeleri olan Refah Partisi ile Fazilet Partisi, laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmışlardır.

Davalı Parti laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Fazilet Partisinde liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından kurulmuştur. Bu ekip mirasçısı olduğu laik rejim karşıtı partilerin geçmiş siyasi deneyimlerinden ders çıkarmış, siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiştir. Örtülü programını gerçekleştirirken, olası tepkileri bertaraf etmek için demokrasi, insan hakları, din ve vicdan, örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri kullanmaya başlamıştır

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve toplumu, davalı partinin sistemi tartışmaya açan politikaları nedeniyle ayrışmakta, kamplara bölünmektedir. Davalı parti ilgili ilgisiz her konuda dini inançları referans göstererek, bireylerin laik olamayacağını savunarak, laik inanca sahip olanları dinsizlikle eşdeğer tutmak suretiyle toplumda laik-anti laik bir kamplaşma yaratmıştır.

Davalı partinin 14.03.2008 tarihli iddianamede geniş bir biçimde değerlendirilen eylem ve söylemleri, ılımlı İslam devleti adı altında bir şeriat devletine gidişin açık kanıtlarıdır.

Ülkemizin yargı kurumlarının laiklikle ilgili kararlarını çoğulcu demokrasinin temeli olan kuvvetler ayrılığı, hukukun üstünlüğü ilkelerini görmezden gelerek kişilere ve kurumlara saldırı düzeyinde eleştirenler ile 'demokratik laiklik' gibi yeni siyasi terimler ortaya koyanlar; Türkiye'nin demokratikleşme mücadelesinin ülkeyi ortaçağ karanlığına götürmek isteyen dinci-şeriatçı-etnik güçleri de kapsadığını, din istismarına dayalı hiçbir gericiliğin insan hakkı olarak savunulamayacağını, Türkiye Cumhuriyeti'nin bulunduğu coğrafyada laiklik olmadan demokrasinin gerçekleşemeyeceğini, Laik Cumhuriyetin aynı zamanda bir demokratikleşme projesi olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdırlar.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 68 ve 69'ncu maddeleri ile Siyasi Partiler Yasasının ilgili hükümlerine göre, Devletin Anayasa'da belirtilen temel ilkelerine aykırı eylemlerin odağı haline gelen siyasi partiler hakkında kapatma davası açılabileceği ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının,

koşulları oluştuğunda dava açmakla yetkili bulunduğunda tartışma bulunmamaktadır.

Başsavcılığımız Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununun kendisine tanıdığı yetki çerçevesinde ve iddianame ekinde sunduğu 17 klasörden oluşan kanıtlara dayanarak davalı Adalet ve Kalkınma Partisinin "laikliğe aykırı eylemlerin odağı" olduğu iddiasıyla 14.03.2008 tarihinde temelli kapatılması istemiyle dava açmıştır.

İddialarımız, adı geçen partinin genel başkanı başta olmak üzere, partiye isnat edilen 71 mensubunun ve hükümetçe atanan bazı kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerine, davalı siyasi partinin beş buçuk yıllık iktidarı süresince devlet ve toplumu şeriat devletine dönüştürme yolundaki faaliyetlerine, hükümetin aynı amaçlı yasa ve mevzuat düzenlemelerine dayandırılmış, tüm bu iddialar kanıtlarıyla ortaya konulmuştur.

Şüphesiz, davalı partinin laikliğe aykırı faaliyetlerin odağı olup olmadığına karar verecek mercii Yüksek Mahkeme olmakla birlikte, bu eylemlerin izlenmesi ve odaklığa ulaştığına kanaat getirildiği anda dava açmak yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına aittir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasi olasılıklardan etkilenmeksizin, demokratik düzenin korunması için Anayasa'nın verdiği görevi yerine getirmekle sorumludur.

Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında açılan kapatma davasının kamuoyunda geniş bir yankı uyandırması ve eleştirilmesi doğaldır. Ancak, yüksek yargı kuruluşları ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının davalı parti mensupları ve destekleyenlerince ağır eleştiri ve tehditlere varan yasadışı saldırılara uğraması, hukuk devletinin bir erk olarak kabul edildiği demokratik bir ülkede karşılaşılacak bir olgu değildir.

Davalı partinin iddianame hakkındaki düşünceleri, ifade özgürlüğü ve savunma masuniyetini de aşan, hukukun üstünlüğü ilkesini tahribe yönelik beyanlardır. Hukuki bir savunma yapılması yerine, yargıya saldırıyı esas alan bir yöntem izlenmiş, bu şekilde Yargıtay'a ve anayasal sisteme ağır eleştirilerde bulunulmuştur. Davalı partiye mensup bir hükümet üyesi, iddianamenin Yüksek Mahkemeye verilmesinin üzerinden birkaç saat geçtikten sonra ve iddianamenin içeriği hakkında bilgi sahibi dahi olmadan, eşine rastlanmayacak bir davranış sergileyerek Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını, devam eden bir çete soruşturması ile ilişkilendirmeye çalışmış, siyasetçi, köşe yazarı ve bilim adamı sıfatını taşıyan bazıları ise, anayasal bir görev yapıldığını gözardı ederek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iktidar

partisine kapatma davası açması nedeniyle yargılanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Çoğulcu demokrasinin kuvvetler ayrılığı ilkesi uyarınca yargıya, Anayasa ve yasalarca verilen yetkinin kullanılması "hâkimler yönetimi" olarak adlandırılmıştır. Bu benzetme, çoğunlukçu bir iktidar anlayışının çoğulcu demokrasinin temelini oluşturan kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti, yargı bağımsızlığı ilkelerini yok sayma, zayıflatma düşüncesinin, geniş halk kitlelerine benimsetme amacını taşıyan, bütünüyle hukuki dayanaktan yoksun, yanıltıcı siyasal bir söylemden ibarettir. Amacın, kamuoyu önünde yüksek yargı kurumlarını küçük düşürerek saygınlığını yok etmek ve işbu davanın hukuki bir dayanağı olmadığı, şahsi bir garez ve önyargı ile açıldığı intibaını yaratarak Yüce Mahkeme üzerinde bir baskı yaratmak olduğu açıktır.

İktidar partisine karşı kapatma davası açılamayacağına ilişkin savunma da, hukuki temele dayanmamaktadır. İktidar partisi hakkında kapatma davası açılamayacağına (ayrımcılığa) ilişkin bir düzenlemeye gerek iç hukukumuzda, gerekse Avrupa kamu düzeninde yer verilmemiş, iktidar partisine ayrıcalık tanınmamıştır. Anayasamız ve Siyasi Partiler Kanunu hangi hallerde kapatma davası açılacağını açıkça belirtmiş, partilerin büyük ya da küçük olmalarına, muhalefet ya da iktidar olmalarına göre bir ayrım yapmamıştır. Demokrasi ve Anayasamızın temellerinden olan eşitlik ilkesi de, bu şekilde bir ayrım yapılmasına izin veremez. İktidar partisi hakkında kapatma davası açılamayacağının veya demokratik ülkelerin hiçbirinde bu yönde bir dava açılmadığının ileri sürülmesi, davalı parti hakkında ayrımcılık yapılması istemi niteliğindedir. Kaldı ki, Refah Partisi hakkında koalisyonun büyük ortağı olarak iktidarda bulunduğu sırada açılan dava sonucunda kapatma kararı verilmiş, İHAM/Refah Kararında, davalı partinin iktidarda bulunmasının, amaçladığı projeyi yürürlüğe koyma olanağına sahip olması nedeniyle, "demokrasiye yönelen tehdidi daha somut ve yakın nitelik kazandırdığına" vurgu yapılmıştır.

Siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğunda kuşku yoktur. Ancak, bu onların faaliyetlerinin sınırsız olduğu, demokratik yöntemleri kullanarak demokrasiyi ortadan kaldırmalarına geçit verilebileceği anlamına gelmez. Siyasi partiler çoğulcu demokrasinin temel ilkelerine uygun davranmak zorundadır. Siyasi partilerin faaliyetlerine sınır çizilmesi, bazı eylemleri nedeniyle yaptırım uygulanması, özgürlükçü demokratik düzenin korunması amacına yöneliktir.

Batı demokrasilerinde siyasi parti kapatma davalarına sıklıkla rastlanmadığı iddiası doğrudur. Çünkü bu ülkelerde siyasi partiler arasında rejimin niteliği (demokrasi) ve değişmezliği konusunda genel, yerleşik bir uzlaşı vardır. Siyasi partiler demokrasinin temel değerlerine karşı duramazlar. Bu temel değerleri ve demokrasinin olmazsa olmazı laiklik ilkesini sürekli olarak tartışmaz, aşındırmaya çalışmazlar. Bazı batı ülkelerinin Anayasalarında laiklik ilkesi ya hiç yer almamış, ya da çok az değinilmiştir. Çünkü bu ülkelerde laiklik, herhangi bir siyasal tartışmanın konusu olmayacak kadar içselleştirilmiştir. Ancak, ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasından da önce başlayan laikleşme süreci, din istismarcılarının yoğun saldırılarına maruz kalmış, Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonra girişilen çok parti denemeleri irticanın bu partileri bir anlamda teslim almasıyla gerçekleşememiş, çok partili sisteme geçildikten sonra da bu unsurlar sızdıkları ya da bizzat kurdukları siyasi partilerde demokrasinin temel değerlerini, olmazsa olmaz kurallarını sürekli olarak tahrip ederek yozlaştırmışlardır.

Anayasa ve yasalarımızda siyasi partilerin bu nevi siyasi faaliyetlerini önlemeye yönelik kuralların varlık nedeni, Türkiye'nin yukarıda arzına çalıştığımız yakın siyasi tarihindeki örneklerin sonucudur.

Dolayısıyla, Ülkemizde laikliğe aykırı faaliyetleri olan partilerin kapatılması ile Avrupa'daki parti kapatmaya ilişkin mevzuat ve uygulamaların karşılaştırılmasında; yaşanan bu tarihi gerçekler ile çoğulcu demokrasi için ortaya çıkan yakın ve açık tehlikeler dikkate alınmak suretiyle değerlendirme yapılması zorunlu bulunmaktadır.

Demokratik ve Laik Cumhuriyeti korumak, Yargıtay Başsavcılığının Anayasa ve yasalar ile belirlenmiş temel görevleri arasındadır. Devletin temel niteliklerine aykırı eylemlerin odağı haline gelen her siyasi parti hakkında, davanın siyasi sonuçlarıyla bağlı olmaksızın, iktidar ya da muhalefet, küçük ya da büyük olup olmadıkları ayrımı yapılmadan, kapatma davası açmak zorunluluğu bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, Anayasanın ikinci maddesinde de vurgulandığı üzere, "demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Millet, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenlik yetkisinin kullanılmasında "kuvvetler ayrılığı esastır" ve Yargı Yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

Kuvvetler ayrılığı, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliğidir.

Hiçbir kimse ve organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu davayı Anayasa da yazılı yetki ve esaslar çerçevesinde (ileri sürüldüğü gibi vehimlerle, sanal korkularla değil) somut kanıtlara dayanarak açmış, siyasi partiler üzerindeki yargısal denetim mekanizmasını işletmiştir. Savcıların görev unvanlarının başında taşıdıkları "Cumhuriyet" sıfatı, Cumhuriyeti korumak için verilmiştir. Başsavcılığımız, Cumhuriyetin değerlerini, Anayasa ve hukukun üstünlüğünü her zaman ve her durumda savunmaya kararlılıkla devam edecektir.

Çoğunlukçu yönetim anlayışının İkinci Dünya Savaşı ile insanoğluna yaşattığı acı deneyimler sonunda bugünkü çoğulcu demokrasi anlayışı benimsenmiş ve siyasal iktidarın hukuk ile sınırlandırılması gereği ortaya çıkmıştır. Kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti ilkeleri, yürütmenin her türlü işlem ve eylemlerinin yargısal denetime tabi tutulması, yasaların anayasal denetimi için anayasa mahkemelerinin kurulması, çoğulcu demokrasi sisteminin işlemesi ve yerleşmesi için kabul edilmişlerdir. Anayasa'da yer alan kuvvetler ayrılığı, hukuk devleti ilkeleri ile yargı bağımsızlığına ilişkin hükümler, Dünyanın ve ülkemizin uzun tarihi deneyimleri ve mücadeleleri sonucu siyasi rejimimizin özü ve karakteristiği olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti çoğulcu demokrasinin de esasları olan bu ilkeleri 85 yıllık tarihi serüveni içerisinde hayata geçirebilmiş nüfusunun ekseriyeti İslam olan yegâne ülkedir.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluş felsefesi ve temel Anayasal kuralları, siyasi partilerin dönemsel sayısal çoğunluğuna göre değerlendirilemez, tartışılamaz ve değiştirilemez. Demokrasinin de teminatı olan iktidarların yargısal denetimi ve buna ilişkin kurumlar, davalı partinin iktidara gelişinden beri eleştiriden de öte, yoğun bir saldırıya maruz bırakılmışlardır. Millet iradesini sadece çoğunluğun mutlak egemenliği olarak algılayan, Anayasaya ve demokrasinin temel ilkelerine aykırı olarak egemenliğin kullanılmasında yalnızca kendisini yetkili gören bu düşünce ve bazı iç ve dış odaklar, çoğulcu demokrasinin teminatı olan yargı kurumlarını, üstelik demokrasi adına ağır bir dille eleştirip, Türkiye Cumhuriyeti'ni hak etmediği konuma sokmuşlardır.

İnsanlığın ortak mücadelesinin ürünleri olan insan hakları, demokrasi, özgürlük, eşitlik, laiklik gibi değerleri Batıya maleden batılı bazı siyasetçiler, laikliğin dini dogmalara ve hurafelere karşı verilmiş uzun ve kanlı bir mücadelenin ürünü olduğunu, Türkiye'nin kuruluşundan beri din eksenli isyan ve kışkırtmalarla mücadele ettiğini, teokratik Osmanlı Devletini tasfiye ederek kurulduğunu, şeriat uygulama ve geleneklerinin hatırası ve izlerinin henüz çok taze olduğu gerçeğini görmezden gelerek, "demokratik laiklik-laikliğin zorla dayatılması" gibi kavramlar üreterek, Ülkemizin kuruluş felsefesini, Anayasal düzenini, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerini görmezden gelmişlerdir.

Oysa, yakın tarihteki Refah partisi örneği anımsandığında AB'den gelen tepkilerin yerinde ve İHAS'a uygun olmadığı görülecektir. Benzer politik söylemler Refah Partisi hakkında açılan kapatma davası sürecinde de yaşanmış, ancak bu politik söylemler ve kararlar, söz konusu İHAM kararına etkili olmamıştır. Çünkü hukuk devleti ilkesinin egemen olduğu ülkelerde bağlayıcı ve geçerli olan politik söylemler değil, yargı organlarının kararlarıdır.

Nitekim, Avrupa Birliğinin yargı kurumu İHAM, Türkiye'nin laikliğe ilişkin Anayasal ve yasal düzenlemelerini haklı bulmuş, bu düzenlemelerin İHAS'ın temelini oluşturan değerler ile uyumlu olduğunu belirtmiş, laikliğin Türkiye'deki demokratik sistemin korunması için gerekli olduğunu vurgulamış, laiklik ilkesine ilişkin düzenlemeleri ve mahkeme kararlarını temel insan haklarına ve Avrupa kamu düzenine aykırı görmemiş, Türkiye'nin tarihsel, hukuksal deneyimleri gözetildiğinde bir takdir marjının olduğunu ısrarla vurgulamıştır (Refah/Türkiye Kararı).

Uzun mücadelelerle kazanılmış, evrensel bir hak mertebesine yükselmiş laikliğin tartışmaya açılması, meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları, Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesi ve temel anayasal kuralları karşısında olanaksız bulunmaktadır.

İdarenin her türlü eylem ve işlemleri ile yasalar için yargısal denetim yolunun bulunması, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi nedeniyle hakkında dava açılmasını ve kapatma yaptırımı uygulanmasını gereksiz kılmaz. Tam aksine, kararlı ve ısrarlı eylem ve söylemleriyle demokrasinin vazgeçilmez ilkesi olan laiklik prensibine aykırı davranan iktidardaki siyasi parti hakkında, toplumsal barış ve anayasal düzen (demokrasi) için tehlike oluşturması nedeniyle her iki denetim mekanizmasının birlikte işlemesi ve özellikle kapatma yaptırımı

uygulanması zorunlu bulunmaktadır. Bu nedenle, siyasi iktidarın icraatlarının, anayasa yargısı ve idari yargı yoluyla denetlendiğinden bahisle kapatma davasına konu edilemeyeceğine ilişkin savunmaya da itibar edilemez.

Davalı partinin ön savunmasındaki siyasi tarihin gerçekleri ile bağdaşmayan diğer bir düşüncesi de, Avrupa Kamu düzeninin bir siyasi partinin kapatılmasını kabul etmeyeceği ve olası bir kapatma kararının Avrupa Birliği ile müzakereleri sonlandıracağı iddiasıdır.

Bir tarihi gerçeğe işaret etmekte fayda vardır: Türkiye'nin AB ile birleşme müzakereleri davalı parti zamanında başlamayıp uzun zamandan beri süregelmektedir. Kaldı ki, uluslararası ilişkiler parti temelinde değil, devletler ya da onların oluşturduğu kurumlar temelinde yürür. Diğer yandan; davalı parti AB ile müzakere sürecini laikliğe aykırı faaliyetlerde bulunma için uygun ortam olarak değerlendirmiş, ülkemizde kendi siyasal gelişimi ve hedeflerine engel olarak gördüğü bazı kurumları tasfiye etmek, etkisizleştirmek için kullanmıştır. Nitekim, davalı parti 22 Temmuz 2007 seçimlerinden güçlenerek çıkınca kendisini siyasal rejimin gözünde meşrulaştıracak iç ve dış ittifaklara (AB dahil) sırt çevirmiş, ideolojik aslına, yani MNP, MSP; RP, FP'nin ideolojik omurgasını oluşturan ve bu partilerle birlikte laik rejim karşıtlığı tescillenen "Milli Görüş" diye adlandırdıkları siyasal çizgisinde yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden sonra Adalet ve Kalkınma Partisi'ne destek veren iç liberal çevreler ile AB siyasi temsilcilerinin davalı partiye yönelik eleştirileri (bu eleştirilerin içeriğinin de davalı partinin laikliğe karşı eylemleri olduğu) henüz belleklerde çok tazedir. 22 Temmuz seçimlerinden sonra bu ittifaklara ihtiyacı kalmadığını düşünen ve devleti bir ılımlı İslam cumhuriyetine dönüştürme yolunda temel Anayasal değişikliklere hız veren davalı partinin birdenbire AB'ye yakınlaşması ve AB hukukundan medet umması "ironi" olduğu kadar laik Avrupa söylemindeki samimiyetsizliğinin de bir göstergesidir.

B- İddianame hukuksal temele dayalıdır.

İHAS, Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu hükümlerine göre açılmıştır.

Örgütlenme özgürlüğü içerisinde değerlendirilen siyasi partiler, kural olarak Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) tarafından korunmaktadır. İHAS'ın öngördüğü koruma ana hatlarıyla şöyledir:

İHAS'ın 11'nci maddesinde konu düzenlenmiş olup, siyasi partiler dernekler bağlamında değerlendirilmektedir.

İHAM'a göre, 11'nci madde ile bir siyasi partinin kurulması ve faaliyetlerini özgürce sürdürmesi de korunmaktadır. Ancak bu özgürlük, sınırsız değildir ve kısıtlanabilir. Bir siyasi partinin faaliyetleriyle devletin kurumlarını tehlikeye soktuğu anda, devletin yetkili mercilerinin, o kurumları koruma hakkından yoksun olduğu söylenemez. Demokratik toplumun savunulmasının gerekleri ile bireysel haklar arasında bir uzlaşmanın sağlanması ve bu çerçevede bir takım kısıtlamaların veya yaptırımların sözleşmede belirtilen ilkeler bağlamında öngörülmesi olasıdır (Klass vd/Almanya Kararı).

Kararları bağlayıcı, uyulması zorunlu olan İHAM'a göre, siyasi partiler çoğulcu bir demokrasi için tehdit oluşturmaları veya demokratik kurallardan uzaklaşmaları halinde kapatılabilir.

Davalı siyasi partinin şeriata ve çok hukukluluğa dayanan bir sistemi amaçladığı, devleti adım adım şeriat ile yönetilen bir devlete dönüştürmeye çalıştığı başta genel başkan olmak üzere her kademedeki parti üyelerinin beyanları ve davalı partinin eylemleri ile ortaya çıkmıştır. Şeriat ve çok hukukluluğun demokrasi ve demokratik toplumla ile bağdaşmadığı İHAM kararlarında vurgulanmıştır. Davalı partinin eylemleri Avrupa kamu düzenini oluşturan çoğulcu demokrasinin temel ilkelerine aykırıdır. Davalı partinin iktidarda bulunması, projesini yürürlüğe koyma olanağına sahip bulunması amaçları bakımından demokrasiye yönelen tehlike ve tehdidi daha somut ve yakın kılmaktadır.

İHAS'ın 11'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan nedenlere dayanarak bir siyasi partinin kapatılması konusu, Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu tarafından incelenerek 1999 yılında Venedik İlkeleri adıyla da raporlaştırılmıştır.

Buna göre, ifade özgürlüğünü düzenleyen İHAS'ın 10'ncu maddesiyle çok yakın ilişkisi olan 11'nci madde uyarınca; "ırkçılığı, terörü, yabancı düşmanlığını, şiddeti, şiddet çağrısını teşvik eden veya hoşgörüsüzlüğe dayanan" bir siyasi partinin İHAS'ın 11'nci maddesinin bir ve ikinci fıkrasındaki düzenlemelerden hareketle kapatılması mümkün olabilecektir.

Venedik Komisyonu, eski Doğu Bloku ülkelerinde yaşanan rejim değişikliği sonrasında bu ülkelerin demokratik bir anayasa yapımına katkı sağlamak amacıyla kurulmuş, Avrupa Komisyonu'nun bir danışma organıdır. Bu nedenle tespit ettiği ilkeler tavsiye niteliğinde olup

bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Nitekim 1999 yılında Venedik İlkelerinin oluşturulmasından sonra İHAM tarafından sonuçlandırılan Refah Partisi kararında söz konusu ilkeler yönünden bir inceleme yapılmamış, atıfta bulunulmamıştır.

"Laikliğe aykırılık", Venedik İlkeleri arasında doğrudan yer almamıştır. Çünkü yakın tarihte hiçbir Avrupa ülkesinde siyasal partilerin takibata konu olabilecek laiklik karşıtı eylemlerine tesadüf edilmemiştir. Avrupa kamu düzeninde laiklik içselleştirilmiş ve tartışma konusu olmaktan çıkarılmıştır. Devlet yönetiminde din kurallarının belirleyiciliği konusu bu toplumlarda yüzyıllardır tartışma dışıdır. Bu nedenle, İHAM gibi bazı yüksek yargı kurumları ancak Türkiye'den yansıyan davalar nedeniyle laiklik konusunda içtihatlar oluşturmaktadırlar.

Laiklik ilkesinin hukuk devleti, insan hakları ve demokrasi ile uyum halinde olduğu, laiklik ilkesine aykırı davranışların İHAS'ın din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin 9'ncu maddesi tarafından korunmadığı İHAM kararlarında vurgulanmıştır (Refah/Türkiye Kararı).

Diğer yandan, Venedik Komisyonu raporunda yer alan yasaklama ilkeleri, yalnızca "şiddet" ile sınırlı değildir. Yasaklama ilkeleri arasında; "ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük" de bulunmaktadır. Laikliğin dinsel hoşgörüyü sağlayan, güvence altına alan bir ilke olduğu gerçektir.

Venedik Komisyonu Belgesine ve İHAM kararlarına dayanarak Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM), parti kısıtlamaları konusunda aldığı 17 Temmuz 2002 tarihli 1308 sayılı kararında 11 Eylül olaylarının gösterdiği üzere fanatizm ile ekstremizmin demokrasi için tehlikelerinin göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmış, Venedik İlkelerinden farklı olarak bir parti sivil barışı ve demokratik anayasal düzeni tehlikeye sokuyorsa bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi, kapatılabileceği kuralını getirmiştir(Esas Hakkında Görüş / EK 1).

Davalı partinin bütün eylem ve söylemlerinde dini referans alan açıklamaları, ülkeye "Milli Görüş" düşüncesine uygun projeleri ile egemen olma faaliyetleri, bu yönde Anayasa ve yasalarda değişiklik yapmaları, yönetmelikler çıkarmaları, kadrolaşmaya ve toplumu dönüştürmeye, devleti dini esaslara göre şekillendirmeye çalışmaları, mahkemelerin laiklikle ilgili kararlarına hakarete, tehdide varan tahammülsüzlükleri, "ulemaya danışma" tavsiyeleri, inançlı insanların laik olamayacaklarına dair söylemleri, bu eksende toplumda yarattıkları ayrışma ve kutuplaşma, bu

kutuplaşmanın laik insanlar üzerinde yarattığı tedirginlik davalı partinin eylemlerinin Venedik İlkeleri ve AKPM kararları bağlamında bir hoşgörüsüzlüğün, anayasal düzenin ve demokrasinin tehlikeye sokulmasının kaynağı olduğunu açıklamaktadır.

Örnek vermek gerekirse, Danıştay'ın türbanlı öğretmen Aytaç Kılınç hakkında verdiği karara başta davalı partinin genel başkanı olmak üzere tüm parti ileri gelenlerinin tepkisi bu niteliktedir. Kararı veren daire üyelerinin silahlı saldırıya uğraması ile bu beyanlar arasında ceza hukuku anlamında bir illiyet bağı bulunmasa da, bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır.

TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın türban takmayan üniversite öğrencileri için kullandığı, *"…Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz…"* sözünün türban takmayanlar için beslenen bir hoşgörüsüzlüğü barındırdığı, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu görülmektedir (İddianame Ek 71).

Aynı kişinin Anayasa Mahkemesi eski başkanlarından Mustafa Bumin'in Mahkemenin kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada laiklik ilkesinin önemine vurgu yapması üzerine söylediği, *"…Bu Anayasa Mahkemesi'ni Meclis'te yapacağım bir Anayasa değişikliğiyle kaldırabilir miyim? Kaldırabilirim. Avrupa ülkelerinin hiçbirinde Anayasa Mahkemesi'ne benzer bir kurum yok…"(İddianame EK 58)* sözü, yargı karalarına ve siyasi iktidarın yargısal denetimle sınırlandırılmasına tahammülsüzlüğün, çoğulcu değil, çoğunlukçu demokrasi anlayışının ve bu bağlamda hoşgörüsüzlüğün anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğunun başka bir örneğidir.

Başka ülkelerde yakın tarihte yaşanan "yeşil devrimler" ve sonuçları gözetildiğinde, siyasi literatürde şeriatı tarif ettiği açık olan "yeşil devrimi" partisinin bir toplantısında açıkça benimsediğini söyleyen ve buna övgüler düzen davalı partinin Milletvekili Abdullah Çalışkan'ın çağrısının, şiddeti ve hoşgörüsüzlüğü içerdiği, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu tartışmasızdır. Bu sözlerin benimsenmediğinin bir başka partili tarafından açıklanması, eylem ve söylemlerinde takiyyeyi bir yöntem olarak kullanan davalı partiye hakim olan genel inanç ve beklentiyi değiştirmeye, yok saymaya yeterli değildir (Esas Hakkında Görüş: EK 2).

Adalet ve Kalkınma Partili belediyelerin sözbirliği etmişçesine kent merkezlerinde alkollü içki satan yerleri baskılamaları, ruhsatlarını yenilememeleri, bunları şehir dışında yalıtılmış ücra yerlere taşınmaya zorlamaları, yasaklama ve baskılarla talebi ortadan kaldırdıktan sonra da

"halk böyle istiyor" bahanesiyle neredeyse tek bir içkili lokantası olmayan şehirlerin yaratılmasına katkı da bulundukları sadece Başkentin biraz dışına çıkmakla keşfedilebilecek bir Türkiye gerçeğidir. Bu uygulama, birkaç büyük şehir dışında neredeyse bütün bir yurt sathında yaygındır. Bu konu aslında bir içki sorunu değildir. Dinin alkollü içkiyi yasaklamasını bahane ederek ve kutsal din duygularını sömürerek toplumu nasıl dönüştüreceklerini ve bu konudaki hoşgörüsüzlüklerinin, sivil barışı anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuklarının bir göstergesidir.

İHAM'a göre, bir siyasi parti, anayasal yapının değiştirilmesi konusunda iki koşula uymak zorundadır. Bunlardan birincisi, kullanılan yöntemler yasal ve demokratik olmalıdır. İkincisi ise, önerilen değişikliğin kendisi temel demokratik prensiplerle bağdaşmalıdır. Dolayısıyla; eğer bir siyasi parti şiddete başvuruyor ya da teşvik ediyor ise veya politik amacı demokrasiye saygı göstermiyor, demokratik düzeni bozmayı, ortadan kaldırmayı amaçlıyorsa bu parti İHAS uyarınca koruma göremez, kapatılabilir. Bir siyasi partinin tarihte de görüldüğü üzere, demokrasinin kurallarına uyarak demokratik sistemi sona erdirmesi mümkündür.

İddianamemizde ayrıntılarıyla yer verdiğimiz davalı partinin eylemlerinin bir şeriat devletine giden yolu açmaya yönelik olduğu ve bu yolda takiyye yapıldığı açıktır. Şeriatın şiddet unsurunu da içerdiği (cihat) ve Avrupa kamu düzenine aykırı olduğu İHAM kararlarıyla ortaya konulmuştur. Şeriatın içerdiği şiddet (cihat) unsuru da dikkate alındığında davalı partinin eylemlerinin İHAS ve Venedik İlkelerine aykırılığı açıkça ortaya çıkmaktadır. (Refah/Türkiye Kararı)

Kapatma yaptırımı boyutundaki müdahale, takip edilen meşru amaçla orantılı, uygun ve yeterli olmalı, sosyal bir ihtiyaca cevap vermelidir, yani demokratik bir toplumda gerekli olmalıdır.

Davalı partinin eylemleri ve şeriat devleti amacı gözetildiğinde kapatma yaptırımının meşru amaçla orantılı, uygun ve yeterli, demokratik bir toplum için gerekli olmadığı iddia edilemez.

Kuşkusuz hiç kimse, demokratik bir toplumun ideallerini ve değerlerini zayıflatmak ya da yok etmek amacıyla sözleşme hükümlerine dayanamaz. Sözleşme ve demokrasinin standartlarıyla çelişen somut adımlar henüz atılmadan, ulusal makamlar bunları engelleme hakkına sahiptir. Örneğin iktidardaki bir siyasi partinin, projelerini gerçekleştirmek için yasama organından yasaları geçirmesini beklemek gerekmemektedir. (Yüksek Öğretim Kanununun Ek 17'nci maddesinin değiştirilmesine ilişkin tasarı).

Anayasa'nın değiştirilemez hükümlerine aykırı olan, yasa, tasarı ve öneriler, kapatma davasına kanıt olabilir. Tasarı ve önerilerin yasalaşması, bunların kanıt olma niteliğini ve yasama işlemi vasfında olduğundan bahisle siyasi partiye isnadiyetini ortadan kaldırmaz. Tam aksine, bu durum siyasi partinin amaçladığı demokrasiye aykırı sistem konusundaki kararlı ve ısrarlı olduğunu gösterir. Siyasi partinin iktidar olması, istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması olanağı bulunması nedeniyle demokrasi için tehlikeyi somut ve yakın kılar. Bu açıdan davalı partinin devleti teokratik bir yapıya dönüştürmesi beklenilmeden dava açılmıştır.

Bir siyasi parti eylemlerinin kapatma yaptırımına konu olabilmesi için, her şeyden önce bu eylemlerin niteliği belirgin olmalı ve siyasi partiye isnat edilebilmelidir. Konu İHAM kararlarıyla açıklığa kavuşturulmuştur. İHAM kararlarına göre;

Kapatma yönünden tüzük ve programdaki aykırılık tek başına yeterli olmayıp, eylem de olmalıdır.

Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin araçlarından yararlanarak işlenen eylemler de bu kapsamdadır ve kapatma yaptırımına dayanak olarak kullanılabilir.

Nitekim davalı partinin Anayasanın 10 ve 42, Yüksek Öğretim Yasasının Ek 17'nci maddelerini değiştirme girişimleri de, bu kapsamda değerlendirilmiş ve iddianameye dayanak olarak alınmıştır. Ancak dava, yalnızca Anayasa'nın 10 ve 42'nci maddelerinde değişiklik yapılması nedeniyle açılmamış, davalı partinin iddianamede ayrıntılarıyla açıklanan diğer beyan ve fiilleri ile birlikte Yüksek Öğretim Kanununun Ek 17'nci maddesini değiştirme girişimi nedeniyle laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği iddiasıyla düzenlenmiştir.

Hukukumuzda siyasi partilere uygulanacak yaptırımlar arasında siyasi partilerin kapatılmasına da yer verilmiştir.

Siyasi parti kapatma yaptırımı ve bu yaptırımın hangi hallerde söz konusu olabileceği Anayasa'nın 69'ncu maddesinde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 69'ncu maddesinin dördüncü fıkrasına göre, siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Buna göre:

-Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı olması (Anayasa md 69/5),

-Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi (Anayasa md 69/6)

-Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması (Anayasa md 69/10)

halinde siyasi partinin kapatılmasına hükmedilmesi gerekmektedir.

Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasında, *"siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz; sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayamaz; suç işlenmesini teşvik edemez."* denilmektedir.

Bir siyasi partinin Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ise, 69'ncu maddenin altıncı fıkrasındaki düzenleme uyarınca *"68'nci maddenin dördüncü fıkrasına aykırı fiillerin, o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bu durumun, o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsenmesi yahut bu fiillerin doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlenmesi durumunda"* söz konusudur.

Anayasa'daki kapatma yaptırımına ilişkin düzenlemeler, Anayasa'nın 68'nci ve 69'ncu maddesindeki esaslar çerçevesinde 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nda da (SPY) yer almıştır.

SPY'nda Anayasaya paralel olarak yapılan düzenlemelere göre, bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'daki yasaklara aykırılık durumunda ve üç nedenle olasıdır. SPY'nın 101'nci maddesindeki düzenlemelere göre;

-Bir siyasi partinin tüzük ve programının Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması, suç işlenmesini teşvik etmesi,

-Bir siyasi partinin, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespiti,

-Bir siyasi partinin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alması, durumlarında, siyasi parti hakkında kapatma kararı verilmesi gerekmektedir. Ancak belirtilen ilk iki durumda, kapatma yaptırımı yerine dava konusu eylemlerin ağırlığına göre, siyasi partinin almakta olduğu son yıllık devlet yardımı miktarından az olmamak koşuluyla, bu yardımdan, kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verilebilmektedir.

Yukarıda belirtilen ikinci nedene dayanarak bir siyasi partinin kapatılması, ancak Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerin odağı durumuna gelmesi koşuluna bağlıdır. Odak haline gelmiş sayılmak ise, Anayasa'nın 68 ve 69'ncu maddelerindeki düzenlemelerle aynı paralelde, SPY'nın 103 ncü maddesinde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen eylemlerin odağı durumuna gelmek konusunda, SPY ayrıntılı hükümlere yer vermiş ve anılan fıkrada belirtilen kavramlar SPY'ndaki düzenlemelerle açıklığa kavuşturulmuştur.

Bu bağlamda SPY'nın dördüncü kısmının birinci, ikinci ve üçüncü bölümlerinde açıklayıcı hükümlere yer verilmiştir.

Davalı partinin iddianamemizde ayrıntılarıyla açıkladığımız 178 kanıta dayalı eylemleri irdelendiğinde Anayasanın 68'nci maddesinin dördüncü fıkrası ve SPY'nın 103 ncü maddelerinde tanımlanan odak olma koşulunun gerçekleştiğinde kuşku bulunmamaktadır.

Somut olayda 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 102/2 ve 104 ncü madde hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu hususa ilişkin savunma, hukuki değerden yoksundur.

C- Kapatma davası açma yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına aittir. Kapatma davası kendine özgü bir davadır.

Anayasa'nın 69'ncu maddesinin dördüncü fıkrası ile SPY'nın 98'nci maddesine göre, siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi'nce kesin olarak karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Yasa'nın 33 ncü maddesine göre de, açılan bu davalar Ceza Muhakemesi Yasası hükümleri uygulanmak suretiyle, dosya üzerinde incelenerek kesin olarak karar altına alınır.

Kapatma davalarında Ceza Muhakemesi Yasası hükümlerinin uygulanması, bu davaların bir ceza davası ve yaptırımın da ceza hukuku kapsamında bir ceza olduğu sonucunu doğurmamaktadır. Aksine, siyasi parti kapatma davaları, ceza davası olmayıp, kendine özgü nitelikte bir dava türü olduğundan, bu davalarda uygulanacak usul kurallarının açıklanması gereği duyulmuş ve maddi gerçeği araştırmak yönünden, siyasi partilerin lehine olarak bu davalarda Ceza Muhakemesi Yasası kurallarının uygulanacağı belirtilmiştir (Anayasa Mahkemesi'nin 22.6.2001 tarih ve 2/2 sayılı kararı). Bu düşünceden hareketle, siyasi parti kapatma davasına yönelik iddianame düzenlenmesinden önce, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hangi yetkileri kullanarak dava açabileceği de özel olarak SPY'nın 98'nci maddesinde gösterilmiştir.

D- Kapatmaya konu eylemlerin ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğu yoktur.

Parti kapatılması, ceza normunun ihlali ile ilgili bir sonuç olmayıp, anayasal düzenin ve demokrasinin hukuki yollardan kendini koruması için Anayasa'da koruyucu bir önlem olarak düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 68/4 ncü maddesi siyasi partiler için yasak sayılan fiilleri belirtmiştir. Bu fiillere aykırı davranılması kişisel olarak suç olmaktan çıkarılsa dahi Anayasa'da siyasi partiler için yasaklandığından, siyasi partilerin kapatılması davalarında tüzel kişilik olan siyasi parti yasağı biçiminde değerlendirilir. Yasa koyucunun buradaki amacı laiklik ilkesine aykırı beyan veya faaliyetlerin bir parti tarafından işlenmesinin kişi yönünden işlenmesine göre anayasal düzen ve demokrasiye karşı daha çok tehdit ve tehlikeye yol açması olduğundan, siyasi partiler bakımından bu yasakların devam etmesi gerektiği düşüncesidir.

Bu nedenle, ceza normu ile parti kapatmanın amaçları itibariyle, ayrı ayrı koruma önlemi olduğu gözetildiğinde, kişisel cezai sorumluluk doğurmayan eylemlerin parti kapatma davasında delil olması mümkündür.

Siyasi parti kapatma davalarının, ceza muhakemesi hukuku anlamında ceza davası olmaması, kapatmaya konu eylemlerin de ceza hukuku kapsamında suç olma zorunluluğunu da gerektirmemektedir. Siyasi

partilerin kapatılması, bir ceza normunun ihlaline bağlı bir netice değildir. Çoğulcu demokratik sistemin kendini koruma araçlarındandır. Bu nedenle cezai sorumluluk veya cezai bir yaptırım gerektirmeyen fiiller, siyasi partilerin kapatılması arasında yer alabilir. Suç olarak düzenlenmeyen eylemler ile suç olmaktan çıkarılan fiiller siyasi partiler için yasak olma niteliğini ve varlığını sürdürebilirler. Başka bir anlatımla ceza normları ile siyasi partilerin kapatılması birbirinden bağımsız, iki ayrı koruma önlemi niteliğini taşımaktadır.

Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası ile SPY'nın 101 ve 103 ncü maddelerindeki düzenlemelere göre, kapatmaya konu eylemlerin sadece "işlenmiş olması" yeterli olup, bu eylemlerin hükmen sabit olması koşulu da aranmamaktadır. Bu açıklamalar ışığında kapatmaya konu eylemler hakkında açılmış ve mahkûmiyetle sonuçlanmış davaların olup olmaması sonuca etkili değildir.

E- Kapatma yaptırımı ceza hukuku anlamında bir "ceza" değildir.

Siyasi parti kapatma davaları kendine özgü bir dava türü olduğu gibi, uygulanan "kapatma yaptırımı da" ceza hukuku anlamında bir "ceza" değildir. Kapatma yaptırımı hem Anayasa'da hem de SPY'nda gösterilmiş olup;

-Bu yaptırımın ceza niteliğinde olmaması,

-Kapatma yaptırımına konu eylemlerin (gerçek kişilerin söz konusu olabilecek sorumluluğu saklı kalmak kaydıyla) siyasi parti tüzel kişiliğinin ceza hukuku yönünden işlediği bir suç sayılmaması,

-Ayrıca normlar hiyerarşisi yönünden de siyasi parti kapatma davası ve kapatma yaptırımın Anayasa'da düzenlenmiş olması

Karşısında; 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 5'nci maddesinin (5252 sayılı Yasanın 5560 sayılı Yasa ile değişik Geçici Madde 1) 2008 yılı sonrasında dahi siyasi parti kapatma davaları yönünden uygulanma yeri bulunmadığından siyasi parti kapatma davası ve kapatma yaptırımı özel nitelikte bir dava ve yaptırım olarak görülmelidir.

F- Kanıtlar usulüne uygun olarak toplanmış olup, nesnel ve somuttur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi partilerin Anayasa ve Siyasi Partiler Yasasında sayılan yasak fiilleri işleyip işlemediklerinin araştırmasında yasal dayanakları SPY'nın 98 ve 106'ncı maddeleridir.

SPY'nın 98'nci maddesi aşağıdaki gibidir:

"Görevli mahkeme ve savcılık:

Madde 98 – (Değişik birinci fıkra: 12/8/1999-4445/15 md.) Siyasî partilerin kapatılması davaları, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Anayasa Mahkemesinde açılır. (Ek cümle: 02.01.2003-4778-md 9.) Siyasî partilerin kapatılması davalarında kapatılmaya karar verilebilmesi için beşte üç oy çokluğu şarttır.

Anayasa Mahkemesince verilen kararlar kesindir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, iddianamesine esas teşkil edecek olayların araştırılması ve soruşturulmasında ve davanın açılması ve yürütülmesinde Cumhuriyet savcılarına ve sorgu hakimlerine tanınan bütün yetkilere sahiptir. Ancak; Anayasanın ve kanunların sadece hakimler tarafından kullanılabileceğini belirttiği yetkiler bunun dışındadır.

(Değişik dördüncü fıkra: 12/8/1999-4445/15 md.) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı siyasî partilerden incelenmek üzere gerekli gördüğü belgeleri isteyebilir.

Siyasi partiler, Cumhuriyet Başsavcılığının isteklerine en geç onbeş gün içinde cevap vermek zorundadırlar.

Cumhuriyet Başsavcısı, soruşturmayı Cumhuriyet Başsavcıvekili veya yardımcıları eliyle de yürütebilir.

Cumhuriyet Başsavcısının soruşturma için görevlendirdiği Başsavcı yardımcılarının, Yargıtay üyeliğine seçilmeleri hali hariç, soruşturma sonuçlanıncaya kadar süreli veya süresiz başka bir göreve atanmaları Cumhuriyet Başsavcısının yazılı muvafakatine bağlıdır."

SPY'nın 106'ncı maddesi aşağıdaki gibidir:

"İdari mercilerin, savcıların ve mahkemelerin görevi:

Madde 106 - Bu Kanunun 101, 103 ve 104'üncü maddelerinde belirtilen fiil ve haller hakkında bilgi edinen idari merciler, bu bilgileri mahalli Cumhuriyet savcılığına derhal ve yazılı olarak intikal ettirirler. Mahkemeler de, bu gibi fiil ve halleri öğrendikleri zaman durumu derhal mahalli Cumhuriyet savcılığına yazı ile duyururlar. Cumhuriyet savcılıkları, bu bilgileri hemen Adalet Bakanlığına ve belgeleriyle birlikte Cumhuriyet Başsavcılığına yazı ile bildirirler."

SPY'nın 98'nci ve 106'ncı maddelerinden açıkça anlaşılacağı üzere; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi partilere ilişkin soruşturmalarda uygulayacağı yöntem "delil serbestîsi ilkesidir". Bu nedenle delillerin

gazete, televizyon, internet gibi iletişim araçlarından temin edilmesinin önünde yasal bir engel bulunmadığı gibi, bu yöntem, siyasi faaliyetlerin izlenmesinin en etkili yoludur. Kaldı ki, bu delillerin tamamına yakının aksi kanıtlanamamıştır.

Gazete haberlerinin tekzip edilmesi ya da yalanlanması, haberin özünü, içeriğini, dolayısıyla ortaya çıkan hukuki sonucu değiştirmeye yeterli bulunmamaktadır. Örneğin, davalı partinin kurucusu, MKYK üyesi ve dış ilişkilerden sorumlu genel başkan yardımcısı olan İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın iddianameye konu eylemi bu niteliktedir. Bu haberin bant kayıtları, haberi hazırlayan gazeteci tarafından aynı gazetede yayınlanmış, keza ses bandı da deliller arasında Yüksek Mahkemeye sunulmuştur. Ses bandındaki kayıttan anlaşılacağı üzere Egemen Bağış'ın, milletvekillerinin de TBMM'ne türbanla girebilmelerini savunduğu gayet açıktır.

İddianamede belirtilen ve davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğuna kanıt oluşturan parti üyelerinin beyanlarına sadece tek kaynak gösterilmemiş, bu beyanlar başka kaynaklarla da doğrulanmıştır. Bilindiği üzere; yazılı olmayan (sözlü) açıklamalar, görüntülü veya sesli kayıt bulunduğu takdirde buna dair kayıtlar ile görüntülü olmayanlar ise ancak yazılı basında yer alan haberler ile kanıtlanabilir. Davalı siyasi parti üyelerinin iddianameye konu beyanları için, görüntülü ve sesli kaydı bulunanların bu kayıtları, bulunmayanların ise çeşitli gazetelerde yer alan yazılar delil olarak gösterilmiştir.

Söz konusu beyanların görüntülü ve sesli kayıtları olmayanların yazılı basında yer alan yazılar ile kanıtlanamayacağının ileri sürülmesi, iddianın başka türlü kanıtlanma olanağının bulunmadığı gerçeğinin yok sayılmasıdır.

Yukarıda belirtilen SPY'nın 106'ncı maddesi; idari mercilerin Siyasi Partiler Kanunun 101, 103 ve 104'üncü maddelerinde belirtilen fiil ve haller hakkında edindikleri bilgileri derhal ve yazılı olarak yerel Cumhuriyet Savcılıklarına intikal ettirmeleri, savcılıklarında Adalet Bakanlığına ve belgeleriyle birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmeleri gerektiği düzenlemiştir.

Yasanın bu amir hükmüne rağmen iddianamemize eklenen yüzlerce kanıttan hiçbiri bu kanaldan intikal ettirilmemiş, Başsavcılığımızın re'sen yaptığı araştırma ve soruşturma sonucu edinilmiştir.

Bu durum bile 'siyasi parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin eylem ve söylemlerinden partinin sorumlu tutulamayacağını' savunan davalı partinin, kamu görevlileri üzerinde yarattığı etkinin açık göstergesidir. Bu

etki nedeniyledir ki davalı parti üyelerinin laikliğe aykırı hiçbir eylemi Başsavcılığımıza bildirilmemiş, birçok olayda ancak Başsavcılığımızın tahriki ile idari soruşturma yapılmış, fakat bu soruşturmalar göstermelik yaptırımlarla sonuçlandırılmıştır.

Yapılan açıklamalar ışığında ve kamuoyunun gözü önünde cereyan eden siyasal yaşamda; gazete haberlerinin kanıt olarak kullanılamayacağını savunmanın hukuksal bir temeli bulunmamaktadır.

Başsavcılığımız, yukarıda da belirtildiği; üzere Anayasa ve Siyasi partiler yasasında çerçevesi çizilmiş yetkileri çerçevesinde ve somut kanıtlardan yola çıkarak, davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiasıyla işbu kapatma davasını açmıştır. Kanıtlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde Başsavcılığımızın odaklaşmaya ilişkin kanaatinin bir vehim olmadığı, davalı partinin devlet ve toplumu bir şeriat devletine dönüştürecek adımları her alanda kararlılıkla attığı net olarak görülecektir.

G- İddianamedeki savlarımız kanıtlanmıştır

a- BOP (Büyük Ortadoğu Projesi-Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Projesi-GOKAP-) Türkiye'ye ve bölgeye dayatılan, ideolojik altyapısı ılımlı İslam olan bir projedir.

BOP, soğuk savaş döneminin kapanmasıyla tek kutuplu hale gelen Dünyada halkların çoğunluğunun Müslüman olduğu Ortadoğu ve Orta Asya coğrafyasında (sonra bazı Kuzey Afrika ülkeleri) bulunan ülkelerin mevcut sınırlarının "etnik, dinsel, dilsel" durumlara göre yeniden çizilmesini (parçalanmalarını) öngören ve bu yapılırken, suni olarak üretilmiş 'ılımlı İslam' (ehlileştirilmiş İslam) ideolojisinin kullanıldığı, bu bağlamda ülkemizin ulus devlet kimliğini ve üniter bütünlüğünü de tehdit eden bir büyük yayılmacı projenin adıdır.

Bu proje günümüz dünyasında kapalı kapılar arkasında, fısıltılarla konuşulan bir dedikodu değildir. İkinci Dünya Savaşının bitmesinden sonra fikri altyapısının oluşturulmasına başlanılmış, Soğuk Savaş Döneminin kapanmasıyla olgunlaştırılıp uygulamaya sokularak bölgede işgaller yapılmış, yeni devletçikler yaratılmış, bir müteffik ülkenin "Silahlı Kuvvetler Dergisi'nde" yayınlanan bir makalede Ortadoğu sınırlarının doğal olmadığı, daha adil bir yapılanma ile sınırların değiştirilmesi gerektiği savunulmuş, makale sonuna eklenen iki haritada Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri, Karadeniz'e de açılacak şekilde "Özgür Kürdistan'ın" sınırları içerisinde gösterilmiştir!

Davalı Partinin Genel Başkanı Türkiye üzerine böylesine açık "niyetleri" olan bir yayılmacı projenin "eş başkanı" olduğunu, Diyarbakır ilimizin bu projenin merkez üssü olacağını açık bir şekilde televizyon programında ve bir parti konuşmasında ifade etmiş, davalı partinin internet sitesinde bu proje bütün ayrıntılarıyla yer almıştır(Fatih Altaylı'nın Kanal D Televizyonunda 14 Şubat 2004 tarihinde sunduğu Teke Tek Programının CD kaydı ve akparti.org.tr isimli web sayfasından alınan dökümanlar/ Esas Hakkında Görüş: EK 3).

Bu bağlamda Başsavcılığımız, bir başka siyasi hegemonya projesi olan "Medeniyetler İttifakı" ile BOP'u karıştırmış değildir.

Bölgenin ve Türkiye'nin sınırlarını, etnik, dilsel, dinsel yapılanmalar paralelinde yeniden çizmek ve ulus devletleri parçalamak üzerine planlanmış böylesine açık sömürgeci emelleri olan bir projenin (BOP'un) ideolojik yapısının 'ılımlı İslam' olduğunu, Türkiye'de bu projeye uygun bir "İslami partinin" iktidarda olduğunu ortaya koyanlar, bizzat bu projenin fikri mimarları Batılı siyasetçi ve fikir adamlarıdır.

Ülkemizin ılımlı İslami bir rejimle yönetildiğine ilişkin tanımlama ve yorumlar Batılı siyasal bilimci, yazar ve devlet adamlarının görüş açıklamalarıyla sınırlı değildir. İslam devleti olan ülkelerin basını ile siyasetçilerinin davalı partiyi tanımlarken kullandıkları sıfat da, "İslami partidir". Bunlardan bazıları Adalet ve Kalkınma Partisi sayesinde Türkiye'de bir "İslam Devrimi" beklentisi içindedirler (29.04.2008 tarihli basın./Esas Hakkında Görüş EK 4).

Sonuçta bir şeriat devletine dönüşmesi kaçınılmaz olan ılımlı İslamın ve onun siyasi ayağı olan BOP'un benimsenmesinin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni rejim tehlikesi ile karşı karşıya getireceği açıktır.

b- Davalı partinin genel başkanının, milletvekillerinin, yerel yöneticilerin eylemleri partiyi bağlar.

İHAM Kararlarına göre; "bir partinin genel başkanı ile genel başkan yardımcılarının açıklama ve eylemleri tartışılmaz biçimde partiye isnat edilebilir. Çünkü genel başkan partinin simgesel figürüdür. Genel başkanın siyasi veya hassas konularda açıkladığı düşüncelerin, kişisel görüşü olduğu vurgulanmadığı sürece, kurumlar ve kamuoyu tarafından partinin görüşünü yansıttığı şekilde yorumlanır ve partiye isnat edilebilir. Siyasi yaşamının önemli bir kısmı kamuoyunun gözü önünde geçen bir genel

başkanın eylem ve söylemlerinin etkileme gücü düşünüldüğünde bu eylem ve söylemlerin partiyi bağlamayacağını iddia etmek olanaksızdır.

Genel Başkan yardımcıları ve partinin üst düzey yöneticileri için de aynı düşünce geçerlidir.

Bu nedenle davalı siyasi partinin kurucu ve üyelerinin, milletvekillerinin, genel başkanın ve yöneticilerinin sözlerinin Anayasa'nın 69/6-9, 84/son ve SPY'nun 95'nci maddelerindeki *"..bir siyasi partinin kapatılmasına söz veya eylemleriyle neden olan.."* ibaresi karşısında kişisel görüş ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunduğu ve partiyi bağlamayacağı savunmasının yasal dayanağı yoktur. Bu husus, Anayasa Mahkemesi ve İHAM kararlarıyla açıklığa kavuşmuştur.

Ayrıca milletvekili sıfatı taşıyan ya da yerel yönetimlerde görev alan parti üyelerinin, partinin amaç ve eğilimlerini sergileyen ve yaratmak istedikleri toplum modelini yansıtan eylemleri bir bütün oluşturduğunda bu gibi şahısların eylem ve düşünceleri de davalı partiye isnat edilebilir. Bu eylem ve düşüncelerin bireylere isnat edilebildikleri için değil, hepsi davalı parti platformundan seçilen milletvekilleri ve belediye başkanları tarafından parti adına yapıldıkları ya da dile getirildikleri için potansiyel seçmenlerin umutlarını, beklentilerini ya da korkularını canlandırarak onları etkileme olasılığı bulunmaktadır" (İHAM/Refah Kararı. Paragraf 115, 116).

İHAM kararından açıkça anlaşılacağı üzere davalı partiye mensup milletvekilleri ile yerel yöneticilerin eylemleri partiyi bağlayıcı niteliktedir ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez.

Keza, parti üyelerinin, milletvekillerinin laikliğe aykırı eylem ve söylemlerinin bizzat parti genel başkanı ve yöneticilerinin fiil ve beyanları doğrultusunda bulunması ve bir bütünlük teşkil etmesi karşısında, parti üyeleri ve milletvekillerinin eylem ve söylemlerinin parti yönetimince benimsenmediği, kabul görmediği savunmasına itibar edilemez.

c- Siyasi parti üyesi olmayan üst düzey kamu yöneticilerinin beyan ve faaliyetlerinin partiye isnat edilebilirliği

İddianamede davalı partinin oluşturduğu hükümet tarafından atanan üst düzey kamu yöneticilerinin laikliğe aykırı eylemlerine yer verilmiştir. Davalı parti ön savunmasında, bu yöneticilerin eylemlerinin yargısal denetime tabi bulunması nedeniyle partiyi bağlamayacağı savunulmaktadır. Oysa, iddianameye yansıtılan belgelerden de anlaşılacağı üzere; bu yöneticilerden Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer gibi bazıları geçmişteki

laiklik karşıtı eylem, söz ve yazıları nedeniyle bu makamlara getirilmişler, bu makamları işgal ettikleri sürece izledikleri yönetim anlayışı da parti politikaları ile bir uyum içersinde olmuştur. Yine, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığına atanan Yusuf Ziya Özcan'ın atamasının Anayasa ve yasalar gereği Cumhurbaşkanı tarafından yapıldığı, bu nedenle tasarruflarından hükümetin sorumlu tutulamayacağı savunulmuşsa da, iddianamede açıklandığı üzere bu şahıs ile TBMM Başkanı ve Maliye Bakanı ile bir üst düzey Maliye bürokratı arasında geçen konuşmalardan, YÖK Başkanının atamasının ve icraatlarının, hükümetin bilgisi ve yönlendirmelerinden bağımsız olmadığı açıkça anlaşılmaktadır

Bu bağlamda, davalı partinin oluşturduğu hükümet tarafından atanan üst düzey kamu yöneticilerinin, davalı partinin laiklik ilkesine aykırı amaç ve eğilimlerini sergileyen, yaratmak istediği devlet ve toplum modelini yansıtan eylem ve konuşmaları da davalı partiye isnat edilebilir niteliktedir.

d- Farklı siyasi liderlerin beyan ve faaliyetleri

Davalı parti genel başkanının iddianameye konu beyanlarının benzerlerinin daha önce farklı siyasi liderler tarafından söylenmiş olması, parti tüzel kişiliğine karşı açılmış bir kapatma davasında savunulamaz. Çünkü, parti kapatma davalarının süjesi kişiler değil, parti tüzel kişiliğidir. Diğer yandan, Anayasanın 68/4 ve 69/6'ncı maddeleri ile SPY'nın ilgili maddeleri uyarınca siyasi parti kapatma davalarında esas alınan ölçü Anayasaya aykırı eylemlerde 'odak olma' ölçütüdür. Uzun bir tarihi süreç içerisine yayılmış, süreklilik ve kararlılık göstermeyen ve partinin Anayasaya aykırı diğer eylemleriyle bir bütünsellik taşımayan söylemlerin tek başına odaklığa yeterli olmayacağı açıktır. İşbu dava, Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın laiklik ilkesine aykırı beyan ve faaliyetlerinin diğer parti üyelerinin eylem ve söylemleri ile bir bütünsellik arzetmesi, davalı partinin ve üyelerinin sürekli ve kararlı bir biçimde işledikleri eylemlerin ve söylemlerin bütününün davalı partiyi laikliğe aykırı fiillerin odağı durumuna getirdiği için açılmıştır.

e- Türban, bir siyasi simgedir. Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında koruma göremez, temel bir insan hakkı olarak savunulamaz.

Yasama tasarrufu ve sorumsuzluğunun, laik devlet ilkesine aykırılığa izin verdiği söylenemez.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana yaşadığımız gelişme süreci içersinde Cumhuriyetin karakteri ve niteliği de oluşmuştur. Oluşan

bu karakterin en önemli özelliklerinden birisi laik bir cumhuriyet olgusudur. Anayasa Mahkemesi laiklikle ilgili olarak verdiği bir dizi kararla bu karakterin oluşumuna önemli katkılar sağlamıştır. Cumhuriyetin hukuk kaynakları ve güvenceleri arasında Anayasa Mahkemesinin kararları da vardır.

Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve İHAM'ın yerleşik içtihatlarında; dinsel ve siyasal bir simge olan türbana yüksek öğretim kurumlarında ve giderek tüm kamusal alanda serbesti tanınmasının din ve vicdan özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, aksine bu alanlarda tanınacak türban serbestîsinin türban kullanmayanlar ve diğer inanç sahipleri üzerinde bir baskı yaratacağı, bu nedenle bir özgürlük olarak savunulamayacağı, bunu savunmanın laiklik ilkesine aykırılık oluşturacağı, "dinsel inanç gereği sözcükleri kullanılmasa da" Cumhuriyetin niteliklerine yönelik, bu amaç ve anlamdaki dinsel kaynaklı düzenlemeleri içeren girişimlerin Anayasa karşısında geçerli olamayacağı, özgürlüklerin Anayasa ile sınırlı olduğu ısrar ve kararlılıkla vurgulanmış, bu kararlar Cumhuriyetin laik karakterinin bir parçası ve hukuk kaynağı haline gelmişlerdir.

Hal böyle iken, davalı partinin kuruluşundan başlayarak türbanı dinsel ve siyasal bir simgeye dönüştürüp, önce yüksek öğretim kurumlarına, sonra tüm kamusal alana yayarak devleti bir şeriat rejimine dönüştürme (şeriatı yerleştirme) kararlılığını sergilemesi, bu yönde Anayasa ve yasa değişikliği yapması; ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, yasama tasarrufu ve sorumsuzluğu gibi kavramların arkasına sığınılarak savunulamaz.

İddianamede açıklıkla belirttiği gibi, bir iktidar partisi yönünden, hükümetin icraatları, siyasi parti söylemiyle biçimlendiğinden, bu bağlamdaki iş ve işlemler de siyasi partinin eylemi olarak, o siyasi partiye isnat edilebilecektir. Bu bağlamda, yasa tasarıları, eğer siyasi partinin kapatmaya konu olan eylemlerinin yöneldiği amacı gerçekleştirmeye veya kolaylaştırmaya yönelikse, bu tasarılar da siyasi parti eylemi olarak o siyasi partiye isnat edilebilecektir. İHAM kararlarında da açıklandığı üzere, TBMM'nde çoğunluğu oluşturan siyasi parti için, bu tasarıların eylem olarak isnadiyeti için, yasalaşmalarını beklemek gerekmez. Çünkü bu eylemlerin yasalaşması çoğunluğa sahip bir iktidar partisi yönünden her an için olasıdır. İsnat edilebilen eylem niteliğindeki bu tasarıların yasalaşması da, eylemin yasama organı işlemi niteliğine geldiğinden bahisle, siyasi partiye isnadiyeti ortadan kaldırmamaktadır. Aksine, siyasi partinin eylemini sürdürmesi niteliğindedir (RP/Türkiye Kararı). Bu nedenle, yasama tasarrufu ve sorumsuzluğu da laik devlet ilkesine aykırı yasal

düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlayan bir ilke olarak görülemez ve kullanılamaz.

f- Davalı parti üyelerinin odaklaşmaya konu beyanları Anayasa ve Siyasi Partiler Yasası anlamında 'eylemdir'.

Anayasa ve Siyasi Partiler Yasasında; siyasi partilerin uyacakları ilke ve esaslar belirlenmiş, bunlara aykırı eylem-faaliyet-fiillerin yaptırımları gösterilmiştir.

Eylem, söz veya hareket şeklinde olabilir.

Siyasi partilerin, üyelerinin beyanları nedenleri ile Anayasa'nın 68/4 ncü madde ve fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden dolayı odak haline gelmesi durumunda kapatılması mümkündür. Zira, Anayasanın 69'ncu maddesinin 9'ncu fıkrasında açıkça, "Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleri ile sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak 5 yıl süre ile bir başka partinin kurucusu, üyesi yöneticisi ve deneticisi olamazlar" hükmünü içermektedir. Anayasa'nın 84/son ve SPY'nın 95'nci maddelerinde de sırasıyla "beyan ve eylemleriyle-söz veya eylemleriyle" ibareleri yer almaktadır.

Anayasanın 68'nci maddesinin 4 ncü fıkrasında "siyasi partilerin tüzük ve programları ile eylemleri" ibaresi bulunmakta, beyanları" ibaresi yer almamaktadır. Bu maddede ki "eylemler" sözcüğünün beyan ve fiilleri kapsadığı açıktır.

SPY'nın 117'nci maddesi, "Bu kanunun 4 ncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde "….." cezasıyla cezalandırılırlar", hükmünü içerdiği gözetilerek, anılan yasanın 4 ncü kısmında yazılı yasak fiillere bakıldığında, ayrıca Türk Ceza Kanununun 125 ve 301'nci maddeleri incelendiğinde suç sayılan fiillerin (eylemlerin), söz (beyan), hareket (faaliyet), şeklinde de olabildiği görülmektedir.

g- Abdullah Gül'ün davalı parti üyesi ve bu sıfatla Başbakan, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak görev yaptığı sıradaki eylemleri davalı partiyi bağlar.

Örgütlenme özgürlüğü ile ilgisi bulunması nedeniyle siyasi partilerin kapatılması yaptırımının muhatabı siyasi parti tüzel kişiliğidir. Davanın

siyasi parti tüzel kişiliğine karşı açılması, savunmanın parti tüzelkişiliğince verilmesinin gerekmesi, partinin kapatılmasına yönelik beyan ve faaliyetleri bulunduğu iddia edilen üyelerinden kişisel savunma istenmemesi ve verilememesi bunu ortaya koymaktadır.

Nitekim, Anayasanın 69'ncu maddesinin 6'ncı fıkrasında da, bir siyasi partinin hangi hallerde kapatılmasına karar verileceği belirtilmiş, temelli kapatılan bir partinin bir başka ad altında kurulamayacağı, siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan ve faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyelerinin, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak 5 yıl süreyle başka bir partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamayacakları, milletvekilliği sıfatının sona ereceği hususları ise kapatma yaptırımının sonucu olarak düzenlenmiştir (Anayasa m. 69/8-9, 84/5, Siyasi Partiler Kanunu m. 95).

Mevcut düzenlemede, bir siyasi partinin Anayasanın 68'nci maddesinin 4 ncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerin odağı haline gelmesine neden olacak fiilleri işleyen parti üyeleri yönünden (Anayasa m. 69/6, 9, 84/5, 2820 s. Yasa m. 95, 103/2), bu kişilerin, sıfatları ile eylemlerinden sonra partiden ayrılıp ayrılmadıkları yönünden bir ayrım yapılmamış, istisna getirilmemiştir. Bu nedenle, parti üyelerinin; genel başkan, milletvekili, yerel yönetici, siyasi partinin iktidarda bulunması halinde başbakan, başbakan yardımcısı veya bakan olmasının ya da partiden daha sonra ayrılmış olmasının etkisi yoktur. Aranması gereken, kişinin beyan veya faaliyetleri sırasında parti üyesi olup olmadığıdır. Düzenlemede, parti üyesi kişilerin sıfatları yönünden bir ayrım yapılmaması ve partiden ayrılan üyelerin (sonraki kimliği veya statüsü gözetilmeden) beyan veya faaliyetlerinin siyasi partiye isnat edilemeyeceğine ilişkin bir hükme yer verilmemesi nedeniyle bu kişilerin beyan veya faaliyetlerinin de davalı siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelip gelmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınması zorunlu bulunmaktadır. Aksi durum, siyasi partinin kapatılmasını gerektiren beyan veya faaliyetleri olan üyelerin daha sonra partiden ayrılmaları halinde, getirilen kapatma yaptırımının fiilen uygulanamaması sonucunu doğurur. Bu ise, kanun koyucunun ve yaptırımın getiriliş amacına aykırıdır.

Siyasi Partiler Yasası, siyasi partilerin uyacağı hukuki ve demokratik kuralları düzenlediğinden, kapatılmalarının sonuçlarının da siyasi partiler açısından ele alınmasında yasal zorunluluk vardır.

Anayasa'nın 105/3 ncü maddesi gereğince Cumhurbaşkanının ceza sorumsuzluğu bulunduğu açıktır. Ancak siyasi parti kapatma istemli davalarda Cumhurbaşkanının suçlanması ve yargılanması bulunmayıp, aksine siyaset yapma yasağının açılan kapatma davası sonucunda beyan veya eylemlerinin kapatmaya neden olduğunun tespiti halinde kendiliğinden getirilmesi söz konusudur. Bu iki halin farklı konulara dayandığı ve kıyaslanmaya açık olmadığı görülmektedir. Bu sonuca götüren neden; Anayasa'nın dokunulmazlıklar ile siyaset yasağını ayrı ayrı değerlendirip düzenlemesidir.

Yüksek mahkemece siyaset yasağı kararı verilebilmesi ve milletvekilliğinin sona ermesi için Anayasa'da milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması kuralı bulunmadığı dikkate alındığında, dokunulmazlıklar ile siyaset yasağının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Kapatma davasının davalısı, Adalet ve Kalkınma Partisi olup, Cumhurbaşkanı davada taraf durumunda olmadığından yargılanması durumu mevzubahis değildir. Dava kabul edilip siyasi parti kapatıldığında, kendiliğinden gelen hukuki ve demokratik kurallara uygun sonuçları olacaktır.

Anayasa'da siyasi yasak verilebilmesi koşulları arasında, kişinin dava ve karar anında siyaset yapıyor olması gerektiği aranmamıştır. Anayasakoyucunun amacı, bir siyasi partinin kapatılmasına beyan veya eylemleriyle neden olan eski veya yeni partililerin belirli bir süre siyaset kurumunu kullanarak Anayasa'nın koruduğu ilke ve değerlere zarar verilmesinin önünü kapatmaktır. Siyaset yasağı amaç itibariyle bir tedbir niteliğindedir.

Yapılan açıklamalar ışığında; siyasi partinin kapatılması davasına ilişkin hükümler, diğer hükümlere nazaran özel düzenleme niteliğindedir ve davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelip gelmediğinin belirlenmesinde Abdullah Gül'ün davalı partinin üyesi olarak Başbakan, Başbakan Yardımcısı, Dışişleri Bakanı sıfatıyla görev yaptığı sıradaki beyan ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi yasal bir zorunluluktur.

h- Dışişleri Bakanlığının Milli Görüş Teşkilatı ve Fethullah GÜLEN cemaati ile ilişki kurulması yönünde Büyükelçiliklerimize gönderdiği talimat, laik devlet ilkesine aykırıdır.

İddianamenin deliller bölümünün Ek 72'nci sırasında açıklandığı üzere:

Dışişleri Bakanlığı'nın bir genelgesi ile, laik devlet yapısını değiştirip, şeriat esaslarına dayalı devlet kurmak amacıyla yasadışı örgüt kurduğu iddiasıyla 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1'nci maddesi delaletiyle, aynı Kanunun 7'nci maddesinin 1'nci fıkrasının 1'nci cümlesi uyarınca cezalandırılması için hakkında dava açılan Fethullah Gülen isimli tarikat liderinin yurtdışında kurduğu okullar bir ticari şirket olarak değerlendirilip, temas ve işbirliğinin yapılması talimatı verilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı'nın dış temsilciliklerimize gönderdiği bir başka genelgesi ile de, Genelkurmay Harekât Başkanlığınca düzenlenen bir raporda, şer'i esaslara dayalı devlet düzeni kurmayı amaçladığı belirtilen Avrupa Milli Görüş Teşkilatı ile temas ve işbirliği kurulması talimatı verilmiştir.

Laikliğe aykırı olarak değerlendirilen söz konusu genelgelere karşı davalı parti tarafından yapılan savunmada; iddianameye konu genelgelerin dış temsilciliklerin yoğunlaşan görüş istekleri üzerine hazırlandığı, bu tür genelgelerin rutin olduğu savunulmuştur.

Oysa iddianameye konu genelgeler öncesinde ve sonrasında münhasıran anılan iki örgüt hakkında düzenlenmiş genelge bulunmadığı, dosya içerisinde mevcut Dışişleri Bakanlığı İstihbarat Genel Müdür Yardımcılığının 29.05.2003 tarihli cevabi yazısından anlaşılmaktadır.

Dosya içerisinde mevcut genelgelerin içeriğinin incelenmesinden, genelgelerin temsilciliklerimizin sözü edilen örgütler ile temas ve ilişki kurulması talimatını içerdiği açıktır.

Türkiye Cumhuriyet Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyet arasında "Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Öneme Haiz Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması", özellikle uluslar arası terör suçları ve uluslar arası örgütlü suçlarda ortaya çıkan artıştan duydukları endişeyle vatandaşlarını ve ülkesindeki diğer kişileri terör eylemlerinden ve çeşitli diğer suç ve eylemlerden etkin biçimde koruma çabası doğrultusunda terörizm ve örgütlü suçlarda mücadelede uluslar arası işbirliğini pekiştirmek isteği ile 3 Mart 2003 tarihinde imzalanmıştır.

Dosya içerisinde mevcut Dışişleri Bakanlığı İstihbarat Genel Müdür Yardımcılığının 01.05.2003 tarihli ve 166060 sayılı yazısı ekinde bulunan, söz konusu güvenlik işbirliği anlaşmasının gerekçesinde, "Milli Görüş" ve "Anadolu İslam Federe Devleti" gibi örgütler, kökten dinci örgüt olarak kabul edilmiş, sözleşmenin PKK- KADEK ve DHKP-C gibi terör örgütleri ile Milli Görüş ve Anadolu İslam Federe Devleti gibi kökten dinci örgütlerin ülkemiz aleyhindeki faaliyetlerinin önlenebilmesi konusunda işbirliğinin sağlanmasında önemli işlevi olacağı belirtilmiştir.

Sözleşmenin gerekçesine Adalet ve Kalkınma Partisi içindeki Milli görüş geleneğinden gelen kesimin karşı koyması üzerine metindeki " Milli Görüş" adı çıkarılmıştır.

Söz konusu genelgelerin içeriği ve sözleşme gerekçesindeki değişiklik, daha önce laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle kapatılan Milli Nizam Partisi, Refah Partisi, Fazilet Partisine egemen olan ideolojinin-Milli Görüş düşüncesinin davalı siyasi partiye hakim olduğunun, kapatılan önceki siyasi partilerin içerisinde yer alan siyasetçilerin davalı partinin temel politikalarının belirlenmesinde egemen olduklarının, davalı siyasi partinin bu görüşten kopamadığının, eylem ve beyanlarında takiyye yaptığının açık kanıtlarıdır.

Diğer yandan bahse konu genelgeler incelendiğinde görülecektir ki (Ek 72) "cemaat" kavramının mevzuatımızda Lozan Anlaşması paralelinde, Türk vatandaşı bazı gayrimüslim toplulukları ifade için kullanıldığı ve bu Anlaşmaya hakim olan ilkeler ve Devrim Yasaları dikkate alındığında "Türk vatandaşı ve Müslüman olan" kişiler için cemaat tanımlamasının kullanılmasının hukuken mümkün olmamasına karşılık, adli takibat altında bulunan bir tarikat liderinin oluşturduğu yasadışı dini örgütlenme bir anlamda meşrulaştırılarak "Fethullah Gülen Cemaati" olarak nitelendirilmiştir.

Laik Cumhuriyet ilkesi ve Devrim Yasalarına karşı açık bir tavır alma niteliğindeki bu durum karşısında, hükümetin dış politikasının kapatma davasında delil olamayacağını savunmanın hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır.

ı- TBMM Başkanının laikliğe aykırı beyan ve faaliyetleri davalı partiyi bağlar

Anayasa'nın 94 ncü maddesinin altıncı fıkrasına ve SPY'nın 24 ncü maddesinin ikinci fıkrasına göre, *"TBMM Başkanı, Başkanvekilleri, üyesi*

bulundukları siyasi partinin veya parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine; görevlerinin gereği olan haller dışında, Meclis tartışmalarına katılamazlar; Başkan ve oturumu yöneten Başkanvekili oy kullanamazlar."

TBMM Başkanı ve Başkanvekillerine yönelik bu düzenleme, Başkan ve Başkanvekillerinin hiçbir eyleminin siyasi partiye isnat edilemeyeceği sonucunu doğurmaz. Eğer Başkanın eylemleri, mensubu olduğu siyasi partinin eylem ve söylemiyle örtüşüyor ve başkan üyesi olduğu siyasi partinin gerçekleştirmek istediği projeyi ifade ve bu projeye destek anlamında diğer parti mensupları gibi hareket ediyorsa, siyasi parti tarafından kabul gören bu eylemler de siyasi partiye isnat edilebilecektir.

TBMM Eski Başkanı Bülent Arınç'ın iddianameye konu eylemleri davalı parti ile ve onun laikliğe aykırı politikaları ile örtüşüp bütünleşmiş, iddianameden önce bu beyan ve eylemlerin parti ile ilişkilendirilemeyeceğine, parti tarafından benimsenmediğine ilişkin hiçbir açıklama yapılmamış, bu beyanlar parti lehine olduğu düşüncesiyle zımni kabul görmüş, hatta bazı partililerce desteklenmiştir. Bu nedenle eylemleri davalı partinin laikliğe aykırı politikalarıyla bire bir örtüşen TBMM Eski Başkanının bu beyanlarının partiyi bağlamayacağını iddia etmenin yasal ve haklı bir gerekçesi olamaz. Çünkü, hukuk yalnız şekilden ibaret değildir.

i- İddianamede, davalı parti genel başkanının parti kurulmadan önceki beyanlarına dayanılması 21.06.2006 tarihli bir televizyon mülakatında "değişmedim" şeklindeki beyanı nedeniyledir.

Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan partisinin kuruluş aşamasında ve iktidara geldikten sonraki süreç içersinde, daha önce laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle kapatılan MNP, RP, FP gibi partilerin ideolojik çizgisini oluşturan "Milli Görüş" düşüncesini terk ettiğini, gelişerek değiştiğini, Milli Görüş gömleğini çıkardığını savunmuş, ancak TRT 1' de 21.06.2006 tarihinde yayımlanın "Enine Boyuna" isimli bir programda bu söylemini değiştirerek, *''Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişemem, değişmedim''* diyerek, adeta o güne kadar yaptığı takiyyeyi doğrulamıştır. Bu söylem, davalı parti genel başkanının partisinin iktidar olduğu süreçte laik devlet ilkesine aykırı eylemlerinin fikri kaynaklarını ve bu anlamda milli görüş çizgisinde olduğunun göstergesidir. Genel başkanın parti kurulmadan önceki söylemi, bugünkü icraatlarının kaynağıdır. Bu söylemler anımsanırsa bugüne kadar yapılan takiyye ve

yanıltmaların gerçekliği daha kolay anlaşılacaktır. İddianamede davalı parti genel başkanının parti kurulmadan önceki beyanları bu nedenle yer almıştır.

j- Haklarında disiplin soruşturması açılan partililer

Davalı siyasi partinin başta genel başkan olmak üzere, diğer yöneticilerinin laikliğe aykırı beyanlarda bulunması ve davalı partinin laikliğe aykırı eylemlerde bulunarak odak haline gelmesi karşısında; davalı siyasi parti başkanının ve yöneticilerin beyanları ile paralellik bulunan diğer parti üyelerinin (milletvekilleri vb.) görüşlerinin kişisel görüşleri olduğu söylenemez. Kişisel görüş olduğu ileri sürülen bazı parti üyelerinin beyanları bizzat davalı siyasi parti tarafından seslendirilen, ileri sürülen beyanlardır.

Bu bağlamda parti üyelerinin beyanlarının davalı siyasi parti tarafından benimsenmediğinin ileri sürülmesi; usul ve yasaya uygun değildir.

Ayrıca, bu yönde beyanda bulunan parti üyeleri hakkında istisna dışında disiplin soruşturması yapılmamış, böylece bu beyanların benimsenmediği, reddedildiği ortaya konulmamıştır.

Yine, davalı siyasi parti tarafından hakkında disiplin soruşturması yapılmasına örnek olarak gösterilen Konya Milletvekili Hüsnü Tuna hakkında Parti Tüzüğünün 117'nci maddesi hükmüne göre partiden ve gruptan kesin ihraç cezası verilmesi gerekirken; olayda uygulanma olanağı bulunmayan Tüzüğün 114 ncü maddesi gereğince uyarma cezası verilmesi ile yetinilmiş, Cumhuriyetin temel ilkelerini hedef alan beyanlarda bulunan bu şahıs adeta korunup ödüllendirilmiştir.

Buna karşılık, partinin bazı uygulamalarını eleştiren bir başka parti üyesi (Turhan Çömez), parti disiplinine uymadığı gerekçesiyle partiden "kesin ihraç" edilmiştir.

Davalı parti sadece bu iki olayda uyguladığı çifte standart ile gerçek tavrını göstermiştir.

Laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı söz ve eylemleriyle laik Cumhuriyet ilkelerine aykırılığı bir alışkanlık haline getiren Isparta Belediye Başkanı Hasan Balaman hakkında açılan disiplin soruşturması ise sürüncemede bırakılmıştır.

Diğer yandan, iddianamemizde davalı partinin 71 üyesinin laikliğe aykırı yaklaşık 178 ayrı beyan ve eylemine yer verilmiştir. Bu beyan ve eylemlerin bütünü davalı partiyi laikliğe aykırı eylemlerin odağı yaptığına

kanaat getirdiğimiz fiillerdir. Bu kadar çok sayıda eyleme karşılık davalı parti tarafından bu fiilleri işleyenler hakkında disiplin soruşturması açıldığı ve sonuçlandırıldığı, yukarıda sayılan birkaç örnek dışında ileri sürülmemiştir.

k- "Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak laikliğe aykırı değildir" savunması, Tehvid-i Tedrisat ve Milli Eğitim Temel Kanunu hükümleri karşısında geçersizdir.

Anayasamızda, laiklik ilkesinin Cumhuriyetimizin temel niteliklerinden olduğu, laiklik nedeniyle kutsal din duygularının devlet işleri ve politikaya karıştırılamayacağı, eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile toplumu batıl inançlardan kurtaracak din adamlarının yetiştirilmesi amacıyla imam hatip liselerinde yalnızca din adamı yetiştirilmesi için erkek öğrencilerin öğrenim görmeleri ve bunların da orta öğretim sonrasında kendi alanlarında Yükseköğrenim görmeleri hedeflenmiştir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasına göre Türk Milli Eğitiminin amacı; Türk Milletinin bütün bireylerinin, Atatürk ilke ve devrimlerinin, Anayasada ifade edilen Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir.

İmam hatip lisesi mezunlarının yalnızca kendi alanlarındaki üniversitelerde öğrenim görmeleri, kuruluş amacıdır. İmam hatip liseleri ile diğer liselerin mezunları arasında üniversiteye girme konusunda bir farklılık bulunması bu liselerin açılış amacının doğal sonucu ve gereğidir.

Bu bağlamda, imam hatip lisesi mezunlarına üniversiteye girişte uygulanan katsayıyı ortadan kaldırmak amacıyla yapılan düzenleme ve işlemlerin, bu okulları özendirmesi, genel liselere alternatif öğretim kurumları haline getirmesi, ikili öğretim sistemine yol açılması sonucunu doğuracağı, bunun ise Atatürk ilke ve devrimleri ile bağdaşmayıp, Cumhuriyetin temelini oluşturan laiklik ilkesine, Eğitim Birliği Yasası ile Milli Eğitim Temel Kanununun amacına aykırı olacağı kuşkusuzdur.

Davalı partinin imam hatip liseleri ve katsayı uygulaması konusundaki ısrarlı söylemleri, politikaları, bu konudaki mevzuat değişikliği çabaları, diğer eylemleriyle birlikte değerlendirildiğinde bir bütün oluşturarak adı geçen partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğunu kanıtlamaktadır.

l- Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişiminin laikliğe aykırı boyutunun bulunduğu bir gerçektir.

Anayasanın 42'nci maddesinde, eğitim ve öğretimin, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılacağı, ilköğretimin zorunlu ve Devlet okullarında parasız olduğu, Devletin maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapacağı öngörülmüştür.

31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 1. maddesi ile 1739 sayılı Yasanın 8. maddesi değiştirilerek, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve ücreti Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanmak kaydıyla özel öğretim kurumlarında öğrenim görmelerinin sağlanabileceği hükme bağlanmış, söz konusu Yasa, Cumhurbaşkanı tarafından tekrar görüşülmek üzere TBMM Başkanlığına geri gönderilmiştir.

Yasanın yeniden görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilmesine ilişkin yazıda da açıklandığı üzere, Anayasanın 42. maddesinin gerekçesinde, Devlete maddi olanaktan yoksun başarılı öğrencilere burslar ve başka yollarla gerekli yardım yapma ödevi yüklenmesinin amacının, Devlet dışında burs vermeyi meslek edinmiş hukuksal yapıdaki kuruluşların gençler üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi olduğu belirtilmiştir. Devlet okullarında eğitimin parasız olmasına ve yurdun birçok yerinde mevcut olan çok sayıda Anadolu lisesinin maddi olanaklarına bakılmaksızın başarılı öğrencilerin eğitimini üstlenmesine karşın, yoksul ancak başarılı öğrencilerin özel eğitim kurumlarında Devlet olanakları ile okutulması, belirtilen bu amaca aykırılık oluşturur. Eğitimlerinin niteliği ile çağdaşlığı bilinen bazı özel okulların, ilginin yoğun olması nedeniyle kapasitelerini kısa sürede doldurmaları gerçeği de düşünüldüğünde, söz konusu öğrencilerin, kontenjanı dolmayan değişik amaçlarla kurulmuş özel okullara gönderilmesi ve Cumhuriyetin niteliklerine uygun bulunmayan düşünce yapısına sahip kişiler olarak yetiştirilmesi sonucunu doğuracaktır. Bu nedenle davalı partinin fakir

öğrencilerin devlet okullarında okutulması girişiminin laikliğe aykırı boyutu da bulunmaktadır.

Ayrıca, davalı siyasi partinin savunmasında dayanak gösterilen Anayasa Mahkemesinin 12.4.1990 tarih ve 1990/4-6 sayılı kararı, iddianamede belirtilen konu ile ilgili olmayıp, herhangi bir ayrım yapılmaksızın bütün özel öğretim kurumlarının öğrenci kapasitelerinin %2'sinden aşağı düşmemek üzere ücretsiz öğrenci okutulması ile yükümlü tutulmasına ilişkindir.

m- Hastalar için ibadet mekanı düzenlenmesi

Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981 yılında yayımlanan ve savunma ekinde sunulan "Lizbon Hasta Hakları Bildirisi"nin 6'ncı maddesinde; *"hasta, uygun bir dini temsilcinin yardımı da dahil olmak üzere ruhi ve manevi teselliyi kabul veya reddetme hakkına sahiptir."*

1994 tarihli Avrupa Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi'nin 5.9'ncu maddesinde; *"hastalar bakım ve tedavileri süresince arkadaşları, akrabaları ve aileleri tarafından desteklenme ve her zaman manevi destek ve yol gösterilme hakkına sahiptir."*

Dünya Tabipler Birliği'nin 1995 yılında Bali'de kabul edilen Hasta Hakları Bildirgesinin "Dini Destek Hakkı" başlığını taşıyan 11'nci maddesinde; *"hasta kendi dinlerine uygun bir dini temsilcinin ruhi ve moral tesellisini kabul ve reddetme hakkına sahiptir."*

01.08.1998 tarih ve 23420 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 38'nci maddesinin birinci fıkrasında; *"sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır."*

İkinci fıkrasında; *"kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiçbir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir."*

Üçüncü fıkrasında; *"ifadeye muktedir olmayıp da dini inancı bilinen ve kimsesiz olan agoni halindeki hastalar için de, talep şartı aranmaksızın, dini inançlarına uygun olan bir din görevlisi çağrılır."*

Hükümleri bulunmaktadır.

İddianameye konu "Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Taslağı'nın", "Dini ödevlerin yapılma şekli" başlığını taşıyan 113 ncü maddesinin birinci fıkrasında, "Sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri uygun mekanlar ayrılır."

Hükmüne yer verilmiştir.

Söz konusu Yönetmeliğin 4 ncü maddesi, kk) bendinde; "Sağlık kuruluşları, birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık kuruluşları, h) bendinde de, birinci basamak sağlık kuruluşu; "muayenehane, poliklinik, sağlık ocağı" olarak tanımlanmıştır.

Sonuç olarak:

Savunma ekinde sunulan, Dünya Tabipler Birliği tarafından 1981 yılında yayımlanan Lizbon Hasta Hakları Bildirgesi'nin 6, 1994 tarihli Avrupa'da Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi'nin 5.9 ve 1995 yılı Bali Hasta Hakları Bildirgesi'nin 11'nci maddelerinin; hastaların, bakım ve tedavileri süresince arkadaşları, akrabaları, aileleri ile kendi dinine uygun bir dini temsilci tarafından ruhi ve manevi yönden desteklenmesi, teselli edilmesine yönelik olduğu, dini vecibelerin yerine getirilmesi amacıyla sağlık kuruluşlarında mekan açılmasını kapsamadığı açıktır.

1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 38'nci maddesinde, hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekân ayrılması öngörülmediği halde, Yönetmelik Taslağında 3 ncü basamak sağlık kuruluşu olarak tanımlanan sağlık ocaklarında dahi dini vecibelerin yerine getirilmesi için mekan ayrılmasının zorunlu hale getirildiği anlaşılmaktadır.

Farklı hastalık ve mikrop taşıyıcısı hastaların birbirleriyle temaslarının tıbbi açıdan sakıncaları ve ibadet mekânlarını hasta haklarına dayanarak sağlık ocaklarına kadar yaygınlaştırıp, bu temas ve bulaşmaya olanak sağlamanın mevzuat düzenlenmesi amacına da uygun olmadığı düşünüldüğünde; zorlama yorumla aksinin savunulması ve Yönetmelik Taslağı haline getirilmesi, davalı partinin dini inanç ve yaşam biçimini toplumun her alanına yaymaya çalıştığını göstermektedir.

n- Davalı parti üyesi yerel yöneticilerin laikliğe aykırı eylemleri parti merkez organlarından etkin bir karşılık ve uyarı görmemiştir.

Davalı parti ön savunmasında; parti üyesi bazı yerel birim yöneticilerinin beyan ve eylemlerinin parti tarafından benimsenmediği,

buna ilişkin olarak da, Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı tarafından bir genelge yayınlanarak birimlerin uyarıldığını, bu nedenle söz konusu birimlerin beyan ve faaliyetlerinden partinin sorumlu tutulamayacağını ileri sürmüştür.

Bahse konu genelge incelendiğinde; davalı partiye mensup belediyelerin kültürel içerikli toplantı, panel ve konferansları ile dergi, kitap, broşür gibi basılı yayın konularını içerdiği görülecektir.

Genelge ile Adalet ve Kalkınma Partili yerel birim yöneticilerinin iddianamede yer alan laikliğe aykırı diğer faaliyetleri konusunda bir uyarı yapılmamış, gerek genelge kapsamında kalan eylemler, gerekse bu kapsamın dışında kalan fiilleri nedeniyle herhangi bir disiplin işlemine girişilmemiştir.

Genelgeye rağmen söz konusu eylemlerin sürmesi ve herhangi bir işlem yapılmaması (İddianame;103 ncü sahife vd.) nazara alındığında; davalı partinin iddianamede belirtilen eylemleri benimsediği açıktır. Eylemleri sabit olan parti üyesi görevliler hakkında herhangi bir disiplin işlemi yapılmaması ve fiillerin sürdüğü gözetildiğinde de, sözü edilen genelgenin, sonuçları takip edilmediğinden etkisiz, işlevsiz kaldığı anlaşılmaktadır.

o- İddianamede, tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalara yer verildiğine ilişkin savunma dayanaksızdır

Davalı parti genel başkan ve üyelerinin laikliğe aykırı bir beyanda bulunduktan sonra kamuoyunun tepkisi karşısında, bu beyanları inkâr etmeleri, yalanlamaları, yanlış yorumlandığını savunmaları, kullandıkları siyasal bir yöntemdir. Benzer olaylar ile birlikte değerlendirildiğinde yalanlama ve inkârların laikliğe aykırı bu söylemlerin özünü ve içeriğini değiştirmediği anlaşılmaktadır.

- Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın New Straits Times'e demeci

Ön savunmada Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın adı geçen gazetenin muhabiri ile arasında geçen konuşmaya yer verilmiştir. Konuşma:

GAZETECİ: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak ne gibi bir rol oynamak ister?

RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanılmış

olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde bir arada bulunabileceğini gösteren bir model olabilir…!.

Şeklindedir.

İddialarımızı doğrulayan kanıtlar, Başbakanın gazetecinin sorusuna verdiği yanıtın içindedir. Başbakan yanıtında, Türkiye'nin geleceğine ilişkin değerlendirmeler yaparken, geçmişine ilişkin de sonuçlar çıkarmaktadır. Laik ve demokratik bir ülkenin "İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği bir model" olacağını ifade ederken, bu tespitin arkasında Cumhuriyetin laik karakterinin yadsınmasının yanı sıra, ülkemizde şimdiye kadar İslamiyet ile demokrasinin bağdaştırılamadığı, bir çatışmanın yaşandığı ön yargısı ve değerlendirmesi vardır. Oysa, ülkemiz mevcut deneyimleri ve tarihi gelişimi ile bir İslam ülkesinde laik demokratik hukuk devleti rejiminin tesis edilebileceğini, farklı dini inançların laiklik temelinde ortak bir toplum düzeninde yaşayabileceğini zaten kanıtlamıştır. Bu değerleriyle "Yeni Dünya Düzeni ve Medeniyetler Çatışması" kuramcılarının süjesi değildir. Nüfus çoğunluğunun Müslüman olmasının devletin laik karakterini değiştirmeyeceği dikkate alındığında, konuşmadaki kastın toplum düzeninin dini kurallara göre belirlendiği "Ilımlı İslam Devleti Modeli" olduğu anlaşılmaktadır.

-TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu ve davalı partinin kurucu üyesi Ayşe Böhürler'in laikliğe aykırı beyanları

İddianamenin 95'nci sayfasında ve Ek 125 delil numarasıyla verilen konuşma; SHOW TV isimli televizyon kanalında 17.01.2008 tarihinde "Siyaset Meydanı" isimli programa ilişkin olup, ses ve görüntülü kayda dayanmaktadır.

Kaydın izlenmesinden davalı partinin kurucu üyesi ve merkez karar ve yönetim kurulu üyesi Ayşe Böhürler'in yargıçlar dâhil kamu görevi yapan tüm kadınların türbanla görev yapmaları gerektiğini savunduğu açıkça anlaşılmaktadır. Partinin kurucusu ve halen MKYK üyesi olan bir kişinin türbana kamusal alanda da serbesti tanınmasına ilişkin beyanlarına Parti kurucu üyesi ve TBMM Anayasa Komisyonu Başkanı olan Burhan Kuzu tarafından itiraz edilmemiştir. Davalı parti tarafından da herhangi bir itirazla karşılanmayan, bu suretle zımnen benimsendiği anlaşılan beyanlar partiye isnat edilebilir niteliktedir.

- Fatma Şahin'in kamuda türbana ilişkin beyanı

Davalı Partinin Kadın Kolları Başkanı Fatma Şahin'e yöneltilen soru karşısında verdiği yanıt, iddianamede yer alan metindir. Bu metnin tamamı nazara alındığında iddianın doğru olduğu, sonrasındaki açıklamalar ile beyanın içeriğini değiştirmeye çalışmanın somut gerçeği değiştirmeyeceği anlaşılmıştır.

-Egemen Bağış'ın açıklamaları

İddianamede Egemen Bağış'a atfedilen beyanlar, ses kaydına dayanmaktadır. Adı geçenin iddianamede belirtilen sözleri söylediği ses kaydı ile sabittir. Davalı partinin dış ilişkilerinden sorumlu genel başkan yardımcılığı gibi önemli bir görevi de yüklenen Egemen Bağış, kayıt içeriğinden açıkça anlaşılacağı üzere, bayan milletvekillerinin TBMM'ne türbanla gelebilmeleri gerektiğin açıkça savunmaktadır. Bu beyanların basında yer alması üzerine yapılan soyut bir yalanlama somut bir gerçeği değiştirmeye yetmeyeceğinden hiçbir hukuki değeri yoktur.

-Binali Yıldırım'a ilişkin açıklama

İddianamemizde Binali Yıldırım'a ilişkin isnat Vakit Gazetesinde yer alan bir habere dayanmaktadır. Savunma ekinde gönderilen ve adı geçen "İlim Yayma Cemiyeti, 52'nci Genel Kurul Toplantısına" ilişkin tutanağın incelenmesinde; toplantının 16.04.2006 tarihinde saat 10.00/15.00 sıralarında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Toplantı süresi gözetildiğinde dernek yetkililerince imza altına alınan tutanakta, toplantıda yapılan konuşmaların noksansız olarak kayda geçirildiğinin kabulü olanaksızdır. Ayrıca, iddia konusu basında yer alan haber ile tutanak arasında farklılıklar bulunmaktadır. Basında yer alan haberin Binali Yıldırım ile adı geçen dernek veya davalı siyasi parti tarafından tekzip edilmediği, benimsenmediğinin ifade edilmediği dikkate alındığında; söz konusu beyanların doğruluğuna üstünlük tanınması gerektiği ortadadır.

-Mehmet Aydın'ın bir Alman gazetesine verdiği demeç

Mehmet Aydın'ın Almanya'da bir gazeteye verdiği demeçteki, 'kamuda türban serbestîsine ilişkin beyanlarının' tamamının irdelenmesinde; yüksek öğretim ve kamusal alan dahil, tüm alanlarda türbana serbesti tanınmasının benimsendiği açıktır.

-İbrahim Halıcı'nın yalanlaması

Seydişehir İlçesinin davalı partili Belediye Başkanı İbrahim Halıcı hakkında iddianamede yer alan isnat yazılı basında yer almış, ilgili tarafından tekzip edilmemiştir. Ancak davalı parti hakkında kapatma davası açılıp, iddianame içeriği kamuoyuna yansıdıktan sonra ilgili tarafından "haberin gerçeği yansıtmadığı" iddiasıyla bir basın açıklaması yapılmıştır. Haberin yayınlanmasından uzun bir süre geçtikten ve konu iddianame ile kamuoyuna yansıdıktan sonra yapılan açıklama, yaptırım uygulanmasının önlenmesine yönelik olup, samimiyetten uzaktır.

3- GENEL DEĞERLENDİRME

Davalı partinin temelli kapatılması talebini içeren 14.03.2008 tarihli iddianamede, partinin kapatılmasını zorunlu kılan kanıtlar ve hukuksal gerekçe ayrıntılarıyla Yüksek Mahkemeye sunulmuştur.

Davalı parti, iddianamede sayılan beyan ve eylemleri ile Anayasanın 68/4 ve 69/6'ncı maddelerinde tanımlandığı biçimde laikliğe aykırı eylemlerin odağı olmuştur. Çünkü, sayılan bu eylemler davalı partinin başta genel başkanı olmak üzere sayılan diğer üyeleriyle birlikte yoğun bir şekilde ve kararlılıkla işlenmiş, bu eylemler genel başkan ve partinin diğer merkez organlarınca zımnen ve açıkça benimsenmiştir. Hatta bu eylemlerin önemli bir kısmı bizzat parti genel merkez organı (genel başkan) tarafından yoğunluk ve kararlılıkla işlenmiştir.

Davalı partinin dini ve dince kutsal sayılan şeyleri istismar ederek, ancak "mutabakat süreçleri" olarak adlandırdığı, oysa toplumu takiyye ile İslami bir yapıya doğru evrimleştirilmesini sağlamaktan başka bir şey olmayan yöntemlerle şeriatı egemen kılmayı hedeflediği, Anayasa'nın başlangıç kısmında belirtilen "hiçbir faaliyetin laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı" hükmünü dikkate almadığı görülmektedir.

Şeriatın tüm toplumu İslami bir düzene kavuşturmayı esas alan 'cihat' boyutu gözetildiğinde, laik rejimi dönüştürmek için güç kullanılması ve bu tehlikenin uzak olmadığı bir gerçektir.

Davalı partinin "Milli İrade" kavramımdan anladığı sınırsız siyasi iktidar algısı, olası çoğunluk diktasının açık işaretleridir.

Davalı siyasi partinin iddianamede ayrıntılarıyla ortaya konulan eylemlerinin laik bir hukuk düzeniyle bağdaşmadığı tartışmasızdır.

Anayasa, Siyasi Partiler Yasası, İHAS hükümleri, Venedik Komisyonu İlkeleri, Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi, Anayasa Mahkemesi ve İHAM kararları gözetilip tartışıldığında, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı eylemlerin işlendiği bir odak haline gelen davalı siyasi partinin "gerek eylemlerindeki yoğunluğun ulaştığı boyut, amaçlarının Avrupa kamu düzenini oluşturan çoğulcu demokrasinin temel ilkeleri ile bağdaşmaması, gerekse de devleti İslamlaştırma projesini yürürlüğe koyma olanağına sahip bulunması karşısında, demokrasiye yönelen tehdidin, tehlikenin daha somut ve yakın bir nitelik kazandığı" dikkate alınarak kapatılma talebinde bulunulmuştur.

Davalı Adalet ve Kalkınma Partisi'nin, demokratik sistemin sağladığı olanaklardan yararlanarak devleti ve toplumu bir şeriat düzenine dönüştürme çabası, Anayasa'nın 14 ncü maddesi, İHAS'ın 17'nci ile Birleşmiş Milletler Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 5'nci maddesi gözetildiğinde koruma göremez.

Şeriatın nasıl bir hukuk sistemi öngördüğü bilinmektedir. 1937 yılından sonra bütün anayasalarımızda yer alan laiklik ilkesi uzun bir tarihi mücadelenin ürünü ve sonucudur. Ülkemize ancak bir devrimle kazandırılan laiklik, bugün yine ciddi bir tehdit ve tehlike altındadır. Laiklik devrimi öncesinin şeriat uygulamalarından günümüze miras kalan kültür ve o kültürün yeşerdiği dinsel iklim gözetildiğinde ve üstelik bu gelenek ve kültür bir siyasi iktidar tarafından dayatıldığında laik devlet için yaratacağı tehlike ortadadır. Çünkü bu ülkede kutsal din duygularının istismarı yakın tarihimizdeki örneklerinden anlaşılacağı üzere kolayca büyük isyanlara ve katliamlara neden olabilmekte, bu isyanlar devletin anayasal nizamını hedef alabilmektedir.

Bu nedenle, egemen olan dinsel inancın (şeriatın) içeriği ve tarihsel deneyimler gözetildiğinde laiklik ilkesinin korunması Türkiye için daha yaşamsaldır ve laikliğin korunması zımnında ülkemizin takdir hakkı daha geniştir.

Bu bağlamda, davalı partinin şiddet çağrısı yapmadığı veya açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle iç hukuk ve uluslar arası anlaşmalar ile Venedik İlkeleri ve Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi kararı gözetildiğinde kapatma kararı verilemeyeceği savunması yersizdir. Çünkü davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir siyasi sistemi hedeflediği beyan ve eylemleriyle açıktır.

Kapatma yaptırımı, davalı partinin son aşamada demokrasiyi ortadan kaldıran, şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli (şeriatı) yaşama geçirmeyi hedeflediği için hukuka uygundur.

4-SONUÇ VE İSTEM

Başsavcılığımızca düzenlenen 14.03.2008 gün ve SP Hz 2008/1 sayılı İddianamede belirtilen eylemleri gerçekleştirmiş olan davalı ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'nin;

A-Laikliğe aykırı eylemlerin odağı durumuna geldiğinin tespiti ile eylemlerinin ağırlığı da gözetilerek, Anayasa'nın 69'ncu maddesinin altıncı fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 101'nci maddesinin b bendi uyarınca TEMELLİ KAPATILMASINA,

B- Davalı Partinin Genel Başkanı Recep Tayip Erdoğan'dan başlamak üzere iddianamede isimleri sayılanların Anayasa'nın 69'ncu maddesinin 9'ncu fıkrası ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 95'nci maddesi uyarınca temelli kapatılmaya ilişkin kararın Resmi Gazete'de yayınlanmasından itibaren beş yıl süreyle bir başka siyasi partinin kurucusu, yöneticisi, deneticisi ve üyesi olamayacaklarına,

Karar verilmesi kamu adına talep olunur."

IV- DAVALI SİYASİ PARTİNİN ESAS HAKKINDAKİ SAVUNMASI

- Davalı Siyasi Parti'nin iddianamedeki genel değerlendirmelere karşı yaptığı 16.6.2008 tarihli savunması:

"GİRİŞ

İddianameye cevabımızda, hakkımızda düzenlenen iddianamenin baştan aşağı belli bir siyasi/ideolojik yaklaşımı yansıttığını, bu haliyle adeta bir muhalif siyasi parti bildirisi niteliğinde olduğunu, dolayısıyla bu davanın siyasi bir dava olduğunu belirtmiştik. Davanın siyasi nitelikte olduğuna ilişkin kanaatimiz Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünü inceledikten sonra daha da pekişmiştir. Çünkü, iddia makamının esas hakkındaki görüşüne de siyasi/ideolojik bir dil hakimdir.

İlk cevabımızdaki tüm tespit ve hatırlatmalara rağmen iddia makamı, önyargılı ve ideolojik tutumunu maalesef esas hakkındaki görüşünde de ısrarla devam ettirmiştir. Tıpkı iddianame gibi, esas hakkındaki görüş de baştan sona "emperyalizm", "ihanet", "irtica", "mürteci", "din tacirleri",

"tertipçi", "sömürgeci", "mandacı", "işbirlikçi", "gerici", "iç ve dış odaklar" ve "siyasi hegemonya projesi" gibi hukuken tanımlanması imkansız ve fakat belli bir siyasi/ideolojik tavrı yansıtan kavramlarla doludur.

Tarihi yorumlamak veya tarihi yargılamak, hiçbir kapatma davasının konusu olamaz. İddia makamı, delil yokluğunun ortaya koyduğu çaresizliği ve açığı, tarihe subjektif atıflar yaparak gidermeye çalışmaktadır. Ak Parti'nin doğuş tarihi ve illiyetin kurulabileceği zamanın başlangıcı bellidir: 14 ağustos 2001 . Hukuk, kapatma davasında, zaman tünelini siyasal partinin tüzel kişilik kazandığı tarihten geriye işletecek bir mantığı açıkça reddetmektedir.

Cumhuriyetimizin yakın tarihinde yaşanmış ve çoğunun üzerindeki sır perdesi hala aralanmamış olan 12 Eylül 1980 öncesinin siyasi çatışma ortamında yaşanan elim hadiseleri, siyah – beyaz keskinliğiyle açıklamaya çalışan indirgemeci yaklaşımla tanımı belirsiz ve soyut bir "irtica tehlikesinin mevcudiyeti ve yakınlığı"na delil olarak göstermek anlaşılır gibi değildir. Daha da önemlisi, partimiz hakkında açılan bir kapatma davasında bu olaylara gönderme yapmak ve tehlikenin bugün de mevcudiyetini vurgulamak suretiyle, "negatif imaj" oluşturmaya çalışmak, hukuk etiği ile de bağdaşmamaktadır. Kısacası, tarihi sürekli kötüden iyiye doğru giden düz bir çizgi olarak gören ve karmaşık toplumsal olayları da kategorik genellemelerle açıklamaya çalışan bu pozitivist yaklaşım, hukuk alanında telafisi imkansız sonuçlara yol açabilmektedir.

Diğer yandan, altında "YARSAV Yönetim Kurulu" yazan bir kağıdın iddianamenin ekleri arasında çıkması, "toplama" delillerle şişirilerek özensiz ve düzensiz bir şekilde kaleme alınan iddianamenin siyasi mülahazaları yansıtan bir metin niteliğinde olduğunun bir başka göstergesidir. İddianamede Talim ve Terbiye Kurulu'nda kadrolaşmaya gidildiği yönündeki iddianın delili olarak sunulan gazete haberinin "YARSAV Yönetim Kurulu" imzasını taşıyan bir kağıdın arka tarafına yapıştırılmış olması manidardır. Partimize ve hükümet politikalarına karşı tavırlarıyla bilinen YARSAV'a ait kağıtların partimiz hakkında kapatma talebinde bulunan bir iddianamenin ekinde neden ve nasıl yer aldığını biz anlayabilmiş değiliz. Ne ilginç tesadüftür ki, "Tüzüğümüzde özellikle vurgulandığı üzere YARSAV siyaset dışı ve üstüdür" ifadesine de yer veren "YARSAV Yönetim Kurulu" imzalı bu yazı bir siyasi partinin kapatılması talebiyle düzenlenen iddianamenin ekleri arasında çıkmaktadır.

Başsavcılığın partimiz aleyhine kullandığı delillere ait belgelerden birisinin YARSAV'a ait bir yazının arkasına yapıştırılmış olması, bu delilin

YARSAV'da oluşturulduğu izlenimini vermektedir. "Birliğimizi kapatma hükmü taşıyan taslak her şeye rağmen kanunlaştığı takdirde yasal haklarımız kullanılacak, Anayasanın 90/son maddesi uyarınca tüzel kişiliğimiz devam edecektir" ifadesine de sözkonusu yazıda yer vererek, yasayla dahi kapatılamayacağını ileri süren YARSAV'ın partimizin kapatılması için delil oluşturma sürecine katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır. Başsavcının Anayasa Mahkemesi önünde bu durumu nasıl açıklayacağını doğrusu merak ediyoruz.

Aynı şekilde, Ak Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili olarak iddianamede yer alan 46 nolu iddianın delilleri arasında bulunan bir gazete kupürünün üzerinde el yazısıyla "RTE röportajı" şeklinde bir ifadenin bulunması da, delillerin siyasi yaklaşımla toplandığını göstermektedir. Türkiye'de bazı köşe yazarlarının Başbakanı sözde tahfif için kullandıkları jargonun iddiname eklerinde el yazısıyla kullanılması düşündürücüdür.

Son olarak, Başsavcılığın özellikle esas hakkındaki görüşünü okuduktan sonra, tasavvur ettiği toplum modeli hakkında dehşete düşmemek mümkün değildir. Farklılıkları düşman olarak gören, çoğulculuğa, çok partili yaşama, siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına, aydınlara, din adamlarına ve üyesi bulunduğumuz uluslararası kuruluşlara kuşkucu ve komplocu bir bakış açısıyla karşı karşıyayız. Demokrasiyle laikliği bir araya getiren "demokratik laiklik" kavramından bile rahatsızlık duyan bir anlayışın, ne demokrasiyi ne de laikliği koruması mümkündür.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, hakkımızda açılan kapatma davası hukuki gerekçelere değil önyargının beslediği siyasi mülahazalara dayanmaktadır. Gerçekte olup bitenle hiçbir alakası olmayan iddia ve ithamlardan oluşan iddiname ve esas hakkındaki görüş, partimizi ve onun şahsında milletimizin hür iradesini tasfiye etme projesinin bir parçasıdır. İlk cevabımızda, bu davanın siyasi bir dava olduğunu ayrıntılı bir şekilde açıklamıştık. Esasa ilişkin bu cevabımızda da davanın, hukuki mesnetlerinin bulunmadığını ortaya koyacağız.

I. İDDİA MAKAMININ DEMOKRASİ VE LAİKLİK YORUMU EVRENSEL ANLAYIŞLA BAĞDAŞMAMAKTADIR

İlk cevabımızda ifade ettiğimiz gibi, bu davanın temelinde partimizin demokrasi ve laiklik anlayışının Başsavcının anlayışıyla bağdaşmaması yatmaktadır. Sözgelimi, Başbakanın laikliğin bireyin değil, devletin bir

niteliği olabileceğine dair sözleri modern laiklik anlayışını yansıtmasına rağmen, iddianamede laikliğe aykırı olarak kabul edilmiştir.

1. Partimiz laikliği siyasi ve hukuki bir ilke olarak görmektedir

AK Partinin laiklik anlayışı, çağdaş demokratik toplumların özgürlükçü laiklik anlayışıyla tamamen uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Partimizin savunduğu laiklik anlayışı, başkalarının temel hak ve özgürlüklerine asla bir tehdit içermemektedir. Laiklik, farklı din ve inançları sosyolojik bir gerçeklik olarak kabul ederek, onların bir arada barışçıl beraberliğini sağlamayı hedefleyen siyasal bir ilkedir. Bu nedenle laiklik bireyi değil, devleti muhatap alır. Nitekim, Anayasamızın 2'nci maddesinde laiklik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek bir niteliği olarak sunulmuştur. Anayasanın 24'üncü maddesindeki din istismarı yasağının amacı da, esasen devletin laik niteliğinin aşındırılmasını engellemektir. Devletin temel niteliklerinden biri olarak laiklik, toplumdaki her türlü inanç ve düşünce karşısında eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Partimizin bu laiklik anlayışı Anayasanın 2'nci maddesinin gerekçesinde de ifadesini bulmuştur. Bu maddenin gerekçesine göre "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen lâiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir."

Bu anlamda laiklik, çağdaş demokrasilerin benimsediği temel ilkelerden biri olan devletin tarafsızlığının din-devlet ilişkilerine yansımasını ifade etmektedir. Devletin inançlar karşısında tarafsız kalabilmesi, siyasi ve hukuki düzenini herhangi bir dinin esaslarına dayandırmaması ile mümkündür. Bu, laik düzende din işleri ile devlet işlerinin ayrılmasına işaret etmektedir. Kısacası, çağdaş laiklik anlayışı bir yandan devlet düzeninin dini kurallara dayanmamasını, diğer yandan da devletin bireylerin sahip olduğu din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye almasını gerektirmektedir.

Toplumda barışı kurmak ve sürdürebilmek için devletin laik bir hukuk düzenine, laik bir yönetim cihazına sahip olması şarttır. İnançlar konusunda tarafsız olan devlet güven verici olur. Farklı inanca mensup olanların, tarafsızlığından emin olduğu devlet, herkes üzerinde haklı ve meşrû bir otoriteye sahip olacaktır. Laik devletin gölgesinde iş gören kamu erki, inanç çatışmalarını peşinen önleyecek meşrû güce ve saygınlığa ve bu gücün caydırıcılığıyla inançlar dünyasından beslenen bir çok çatışmayı da daha çıkmadan önleme yeteneğine sahip olacaktır. Egemenliği kullanan erklerin,

bunlar içinde özellikle yargı erkinin altında kalabileceği en ağır töhmet, inançlar dünyasında taraf olmaktır.

Öte yandan, dinî inanç farklılıklarını barış içinde bir arada yaşatmak için var olan laiklik, bir inanca dönüşmemelidir. Eğer dönüşürse bu inanç bu sefer, devlet içinde iktidarı kullanan iki kanat arasındaki rekabette, bürokrasinin çoğunluk iktidarına karşı silahı haline gelecektir. Laiklik prensibini zayıflatan ve hukukî değerini yok eden en büyük risk laikliğin de diğer inançlar karşısına, her ne gerekçe ile olursa olsun bir inanç olarak çıkartılmasıdır.

Laikliği bir din, bir inanç veya diğer inançları ortadan kaldırmaya çalışan bir prensip olarak anlamak ve yorumlamak, laik hukuk düzenine ve toplumsal barışa yönelik en yakın ve ciddi tehlikedir. Kendisine bir ideoloji veya bir inanç değeri yüklenen laikliğin, devleti inançlar konusunda tarafsız kılma görevi ortadan kalkmakta ve devlet iktidarını inanç çatışmalarının tarafı, hatta alanı haline getirmektedir

2. Başsavcılığın laiklik anlayışı baştan sona problemlidir

Bu davada AK Partiye yönelik iddia "laikliğe karşı eylemlerin odağı" olmaktır. Bu iddianın doğrulanabilmesi için öncelikle "laiklik" kavramı konusunda bir sarahatin bulunması şarttır. Nitekim iddia makamı, bu muhakemeyi yürüterek "laiklikten ne anlaşılması gerektiği" konusunda yaklaşık 12 sayfa devam eden açıklama ve yorumlarla, korumaya çalıştığı laiklik prensibini tanımlamıştır. İddianamedeki laiklik tanım ve yorumları baştan aşağı sorunludur. Bu tanımlar bilimsel değildir, sarahat yoktur, kendi içinde çelişkilidir, subjektiftir, hukuk standartlarına uygun değildir ve en önemlisi koruduğunu iddia ettiği laiklik prensibinin kendisine bütünüyle zarar verici unsurlar içermektedir.

Kendi içinde tutarlılık taşıyan, bilimsel muhakemeye uygun, toplumsal gerçeklerle ve laik düşüncenin evrensel birikimiyle uyumlu, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılacak ve uyulacak, hukukî standartlar taşıyan bir laiklik tanımı iddianamede yer almamaktadır. İddianamede laiklik prensibi değil, laiklik adıyla totaliter bir ideoloji, bir felsefî kanaat ve en tehlikesi diğer dinî inançlarla rekabet halinde olan bir inanç sistemi tanımlanmakta ve savunulmaktadır. Bu tanımlamalar bireysel hak ve özgürlüklere yönelik ciddi ve yakın bir tehdit içermektedir. Çünkü bu tanımlarda geçen inançlar, bir "yaşam biçimi" olarak dayatılmaktadır.

2.1. Laiklik bir "yaşam biçimi" olamaz

İddianame'de "laiklikten ne anlaşılması gerektiği" konusunda yapılan ilk açıklama, laikliği bir "yaşam biçimi" olarak tanımlamaktadır: "Lâiklik, ortaçağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü, bilimin aydınlığı ile gelişen özgürlük ve demokrasi anlayışının, uluslaşmanın, bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve insanlık idealinin temeli olan bir uygar yaşam biçimidir" (s. 10). Bu tanım laikliği "bir yaşam biçimi" olarak kavramlaştırmaktadır. Bu tanımlamada yer alan "aklın öncülüğü ve bilimin aydınlığı" gibi felsefî atıflar felsefe ve bilim tarihinde tartışmalı ve sorunlu konulardır. İktibas edilen bu cümle, bir hukuk metninin uyması gereken sarahate uygun değildir. Ancak dikkatli bir analizle, (1) laikliğin bir yaşam biçimi olduğu, (2) bu yaşam biçiminin de (a) özgürlük ve demokrasi anlayışının, (b) uluslaşmanın, (c) bağımsızlığın, (d) ulusal egemenliğin, ve (e) insanlık idealinin temeli olduğu, (3) bu tanım içinde yer alan "özgürlük ve demokrasi anlayışı"nın ise "Orta çağ dogmatizmini yıkarak aklın öncülüğü ve bilimin aydınlığı ile gelişen" "özgürlük ve demokrasi" anlayışı olduğu görülmektedir. Bu cümleden laikliğin, "her şey" anlamına geldiği, "ideal bir toplum düzeni"ne işaret ettiği sonucu çıkartılabilir. Her şeyi içeren bir tanımlama, aslında hiçbir şeyi anlatmaz. Üstelik bu cümlede ve aynı çizgide laikliği tanımlamak için sıralanan diğer cümlelerde yer alan idealler ile laiklik arasında bilimsel bir sebep-sonuç ilişkisi bulunmamaktadır.

Bilimsel bir tanımda yer alması gereken, tanımlanan varlık ile tanımlayan unsurlar arasındaki illiyet bağı bu cümlede yoktur. Üstelik "her şey" olma özelliğine sahip bir kavram, hukukun değil ideolojilerin boşluk kabul etmez dünyasının totallik yani bütünlük iddiasına cevap verebilir. Bu cümleden bir laiklik tanımı değil, yeni açıklamalara ihtiyaç gösteren varsayımlar çıkar.

Cümlenin tek sarih yanı, laikliğin "bir uygar yaşam biçimi" olarak tanımlanmasıdır. İddia makamının "laikliğin nasıl bir yaşam biçimi olduğu"nu açıklama mükellefiyeti bulunmaktadır. Benzer yaklaşım, laikliğin insanlara mı, yoksa devlete ait bir nitelik mi olacağı konusunda, AK Partiye isnat edilen suçlamada da görülmektedir. İddia makamı, partimiz genel başkanının "insanlar laik olamaz" sözünü, "laiklik karşıtı bir eylem" olarak tanımlamakta, esas hakkındaki görüşünde de bu iddiasını ısrarla sürdürmektedir (s.5).

Laikliği "yaşam biçimi" olarak tanımlamak, beraberinde çok ciddi siyasi ve toplumsal sorunlar doğurabilecektir. Bu sorunları anlamak için öncelikle "yaşam biçimi"nin ne olduğuna bakmak gerekir. "Yaşam biçimi" sosyolojik

bir deyimdir. Bireylerin ayrıntılı yaşam tercihlerini ifade eder. Sosyal ilişkilerde, tüketim kalıplarında, eğlence ve kıyafet seçiminde her hangi bir zaman ve yerde sergilenen davranışlar setini anlatır. Sosyolojinin zengin dalları arasında "sağlık ve yaşam biçimi sosyolojisi (Health and Lifestyle Sociology) adıyla bir bilimsel disiplin de bulunmaktadır. Yaşam biçimi içinde yer alan davranış ve pratikler, alışkanlıkların, klasik eylem biçimlerinin ve akılcı davranışların bir karışımıdır.

Bir hayat biçimi, tipik olarak bireysel tutumları, değerleri ve dünya görüşünü yansıtır. "Yaşam biçimi" tabirinin siyasal alanda kullanılması, farklı yaşam biçimlerinin meşruiyetini tanımak ve bireysel tercihlere saygı göstermek içindir. Kısaca "yaşam biçimi" toplum içinde bireyin, karşısında duran kültürel seçenekleri özgür tercihlerine konu ederek, kendi hayat tarzı olarak benimsemesidir. Batıda "yaşam biçimi" siyasî bir kavram olarak kullanıldığı zaman peşinen farklı hayat tarzlarının bir arada olduğu toplumun meşruiyetine göndermede bulunulmaktadır. Geleneksel yaşam biçimi, bireyin geleneklere değer vererek yaşamasıdır. Dindarlığı bir "yaşam biçimi" olarak benimsemek, bir dine inanmanın ötesinde, bireyin o dinin pratiklerine hayatında önemli bir yer ayırması demektir. Yaşam biçimi, asgari ölçekte bireysel hayatımızın, özgürlüklerimizin bize tanıdığı çerçevede yaptığımız tercihlerle oluşur. Yaşam biçimimizi özgürce belirlemek, bizim en temel haklarımızla ilgilidir.

Laiklik "yaşam biçimi" olarak tanımlandığı zaman, otomatik olarak farklı yaşam biçimlerinden biri tercih edilmiş olacaktır. O zaman sorulması gereken soru "hangi yaşam biçimi laik yaşam biçimidir?" sorusu olacaktır. İddianamede yer alan tanım "bir uygar yaşam biçimi" vurgusunu yapmaktadır. O zaman hemen "uygar olmayan yaşam biçimleri"ni "laik yaşam biçimleri"nin karşısına koymamız gerekecektir. Uygar olmayan yaşam biçimleri konusunda, ampirik araştırmalar karşımıza geniş bir yelpaze çıkartmaktadır. "Uygar yaşam biçimi" incelmiş estetik duyguların, zevklerin, dışa açık dünya görüşünün, şehirleşmiş adetlerin ve görgü kurallarının içinde yer aldığı geniş bir yelpazeyi içerdiği gibi; "uygar olmayan yaşam biçimi" de kendi içinde daha geniş bir yelpaze oluşturur. Göçebelikten, köylülükten, gecekondulardaki, geleneksel ve dışa kapalı "yaşam biçimleri"ne kadar her seçenek, uygar olmayan yaşam biçimi içine yerleştirilebilir. O zaman kaçınılmaz olarak araştıracağımız şey, farklı yaşam biçimleri ile laiklik arasındaki ilişki olacaktır. Bu ilişkiyi nasıl kuracağız? Bu ilişkiyi kurmak ve bize hangi "yaşam biçimi"nin "laik yaşam biçimi"

olduğunu göstermek, laikliği bir "yaşam biçimi" olarak tanımlayanların görevi olsa gerektir.

Partimizin anlayışına göre, laiklik bir "yaşam biçimi" değildir. Çünkü laiklik, farklı yaşam biçimleri arasından birini tercih etmek olarak tanımlanamaz. Akıl ve bilim, insanoğlunun yaşadığı tarihsel tecrübe ışığında laikliğin bir "yaşam biçimi" değil, farklı yaşam biçimlerini hem özgür hem de barış içinde bir arada yaşatmak için geliştirilmiş çok önemli ve değerli bir hukuk prensibi olduğunu göstermektedir. Laikliğin özgür ve demokratik toplumlarda gelişmesi ve yerleşmesi, bu toplumların farklı yaşam biçimlerine saygı temelinde kurulmasındandır. Laiklik bir yaşam biçimi değil, tersine farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatan prensibin adıdır.

Devlet, farklı dinî inançların ve pratiklerin de içinde yer aldığı farklı yaşam biçimlerini bir arada ve barış içinde yaşatmak zorundadır. Bunun yolu, yaşam biçimlerinden birini tercih etmemek, bu yolla yaşam biçimlerinin birbiri üzerinde tahakküm kurmasını engellemektir. Laikliği "yaşam biçimi" olarak kabul etmek, laikliği ortadan kaldırmak demektir. Sonuçta bir "yaşam biçimi" kalıbına dökülen laiklik, içi ne ile doldurulursa doldurulsun diğer yaşam biçimleri için tehdit oluşturacak, bu sefer toplum, devlet ve hukuk himayesinde değerli ve imtiyazlı bulunduğu için totaliter bir yaşam biçiminin dayatması ile karşılaşacaktır.

Laikliğin "bir yaşam biçimi" olarak kabul edilmesi, pratik olarak bir "yaşam biçimi"nin benimsenmesi ve toplumun farklı kesimlerine bu "yaşam biçimi"nin dayatılması sonucunu verir. Bunun için tercih edilen yaşam biçiminin devlet katında bir ideolojiye veya düşünce sistemine dönüştürülmesi gerekir. Laikliğin bir "yaşam biçimi" olarak kabul edilmesi, devletin totaliter ve dayatmacı bir devlete dönüşmesine yol açar. Totaliter devletlerde görülen belli bir insan tipinin ve yaşam biçiminin yüceltilmesi, özgürlüklerin de sonu olur. Sovyetler Birliği tecrübesi, laikliğin ancak totaliter bir ideolojinin çatısı altında bir yaşam biçimine dönüşebileceğini, bunu gerçekleştirmek için farklı yaşam biçimlerinin yok edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Laikliği "yaşam biçimi" olarak tanımlamak Anayasamıza da aykırıdır. Anayasa, farklı yaşam biçimlerinin yan yana yaşayabileceği özgürlükleri garanti altına alırken, devleti bu konuda tarafsız olmaya zorlamaktadır. Anayasamızın Başlangıç kısmında "Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak millî kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir

hayat sürdürme ve maddî ve manevî varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu" vurgulanmaktadır. Burada özellikle "onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevî varlığını …geliştirme hak ve yetkisi" ancak farklı yaşam biçimlerine devlet katında meşruiyet tanınması ile mümkündür. 5'inci maddede devlete yüklenen "…insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama…" görevi, "yaşam biçimi" dayatan bir devletin elinde yerine getirilemez. 17'inci maddede herkese tanınan "maddî ve manevî varlığını geliştirme hakkı" elbette "yaşam biçimi" dayatan devletin çatısı altında gerçekleştirilemez. Devletin bir yaşam biçiminden yana tercihte bulunduğu ülkede Anayasa'nın 20'nci maddesinde herkese tanınan "özel hayata saygı gösterilmesi hakkı"nın anlamı kalmaz. Anayasamız, farklı yaşam biçimlerinin teminatıdır. Anayasamıza göre, hangi isim ve kalıp içinde olursa olsun, devlet bir yaşam biçimini tercih edemez, hele hele onu laiklik adıyla toplum üzerinde tahakküm aracına dönüştüremez.

2.2. Laiklik bir "felsefi inanç" değildir

İddianame laikliği, pozitivist ve rasyonalist bir felsefî inanç olarak tanımlamakta ve savunmaktadır. İddianamede yer alan şu tanımlama ve tasvir, esasen iddianamenin bütününe yansıyan felsefî inancı temsil etmektedir: "Lâiklik, toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması; ulusal egemenliğe, demokrasiye, özgürlüğe ve bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir (s. 10-11). Bu ilginç ifadelere karşı söylenecek ilk şey şudur: "Bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşam" yoktur ve bugüne kadar dünya üzerinde hiç kimse "bilime dayanan yaşam"ı icat edememiştir. Böyle bir yaşam biçimi olsa, siyasî yaşam için demokrasinin, sosyal ve kültürel yaşam için özgür tercihlerin bir anlamı kalmaz. O zaman bilim adına bir otoritenin bu yaşamı önümüze koyması ve bizim de ona uygun yaşamamız gerekir.

Bu tanımlama bir felsefî inançtır. Laikliğin "bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisi" olduğunu kabul etmek, ancak ve ancak 19. yüzyılda geçerli olan ve "bilimcilik" (scientism, bilimperestlik) adı verilen pozitivizt felsefenin bir türünü benimsemekle mümkündür. "Bilime dayanan siyasal, sosyal ve kültürel yaşam" ibaresi, 19. yüzyılda kalmış pozitivizme özgü bir iddiadır. Bu iddia çağdaş bilimin varmış olduğu nokta açısından ilkel, geri ve çağdışıdır. Böylesine geri bir bilim anlayışını savunmak, modern ve ileri bir ülkede kabul edilemez. Bu geri bilim anlayışını laiklik olarak takdim etmek ise, en başta laikliğe haksızlıktır.

Üstelik iddia makamı laikliği bir felsefî inanca dönüştürerek ve bir felsefî inanç halinde savunarak Anayasa'nın 10'uncu maddesini açıkça ihlal etmektedir. Anayasanın bu maddesi herkesi "…dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit" ilan etmektedir. "Felsefî inançlar" konusunda ayrım gözetmemek için devletin, bir felsefî inançtan yana olmaması gerekir.

Aslında 10'uncu madde bu yönüyle aynı zamanda bir laiklik tanımı içermektedir. Uzun tarihi boyunca laiklik prensibi, "kanun önünde eşitlik"i sağlamak üzere yaşam alanı bulmuştur. Çünkü devletin veya siyasî otoritenin dinler karşısında taraf olması, "kanun önünde eşitlik"in gerçekleşmesini engellemiştir. Ancak, devletin dinler karşısında tarafsız olması yeterli olmamıştır. 18. yüzyıldan itibaren rekabet haline giren inançlar arasına felsefî inançlar da girmiştir. Bu felsefî inançlar arasında özellikle din karşıtı olanlar, devletin inançlar konusunda tarafsızlığını temin etmek için dini inançlar gibi mesafeli durması gereken inançlar olarak kabul edilmiştir. Devletin eşitliği tesis etmek üzere tarafsızlığı, sadece dinler arasında değil aynı zamanda felsefî inançlar için de söz konusudur. Devletin tarafsızlığını kaybetme ihtimali olan bir düşünce veya inançla karşılaştığı zaman bunun mutlaka müesses bir din olması gerekmez. Müesses dinlerle rekabet halindeki felsefî inançlardan biri yanında yer alan ve devletin zorlayıcı gücüyle bu inancı benimsetmeye kalkan devlet de tarafsızlığını, dolayısıyla laik niteliğini kaybedecektir.

İddianamede yer alan şu cümle, laikliği anayasal prensip olarak sahip olduğu güçlü konumdan uzaklaştırmakta, felsefî tartışmaların tüketiciliğine hapsetmektedir: "Demokrasiye geçişin de aracı olan lâiklik, Türkiye'nin yaşam felsefesidir" (s.13). Laiklik bir yaşam felsefesi olamaz. Laikliği "yaşam felsefesi" olarak tanımlamak onu felsefe dünyasının labirentlerinde kaybetmeye yol açar. Oysa laikliğin açık ve sağlam bir hukuk prensibi olarak herkesin anlayacağı ve uyacağı şekilde varlığını sürdürmesi gerekir.

2.3. Pozitivist laiklik ideolojisi çağdışıdır

İddianame, "bilimcilik/bilimperestlik" (Scientism) adı verilen bir felsefî inanca dayanmaktadır. Bilimcilik, doğa bilimlerinin yöntemlerinin sosyal alana da uygulanabileceği varsayımına dayanır. Bu varsayım, pozitivist felsefenin bir önermesidir. Pozitivizmin "denklik teorisi"ne göre doğa ile toplum arasında hiçbir gerçeklik farkı yoktur; toplumda da, doğada olduğu gibi gözlem ve tecrübe ile keşfedilmesi gereken düzenlilikler vardır. Bu

varsayımdan pozitivizme özgü çok önemli bir iddia çıkmaktadır: "Gözleme ve tecrübeye dayalı pozitif bilime uygun, bilim tarafından düzenlenmiş bir toplum hayatı kurulabilir." "Toplumsal ilerleme" fikri de, bu iddia ile temellendirilen bilimsel bilginin gelişmesi ile insanlığın sürekli daha iyiye ve mükemmele doğru evrileceği inancını ifade eder.

19. yüzyıla damgasını vuran bu felsefenin en ileri örneğini Auguste Comte, Pozitivizmin İlmihali kitabı ile vermiştir. Comte, bu kitapta bir "bilim dini"nin unsurlarını, ibadet ve ayinlerini ve örgütlenmesini anlatır. Bu tez, aynı zamanda dinî düşüncenin yerini kaçınılmaz olarak bilimin alacağını ileri sürmektedir. Amaç, bilimsel bir toplum hayatının kurulmasıdır. 20. yüzyılda bu görüşün taraftarı hemen hiç kalmamıştır.

Pozitivist bilim ideolojisi, yücelttiği bilimsel yasalara ve evrensellik ilkesine boyun eğilmesini talep eder. Bilim, bu şekilde buyurgan bir otorite halini almaktadır. Bu anlayış, tek tanrılı dinlerin yerine tek bir bilim anlayışını yerleştirir. Farklı olana, var olma hakkı tanımaz; topluma uyarlandığı zaman da demokrasiye geçit vermez. Çünkü tek bir bilimsel hakikat vardır, herkese düşen o gerçeğe teslim olmaktır. Pozitivizm, bu yüzden demokrasiye karşı çıkışı meşrulaştırmak için totaliter ideolojilerin elverişli aracına dönüşmektedir.

Pozitivist mantık tek biçimliliğin, tekdüzeliğin mantığıdır. Totaliter ideolojilerin dünyası, tek hakikatin peşinde olduğu için pozitivizme dayanır. Tek bir doğru "yaşam biçimi" olduğunu iddia eden totaliter ideolojiler ile iddianamede yer alan "laik yaşam biçimi" arasındaki bağ, pozitivizmin "bilimsel yaşam" bağlantısı ile kurulmaktadır. Başsavcılık sorgulamadan ve incelemeden laiklik diye, bu ideolojiyi savunmaktadır. Bu ideolojiyi savunmak, Anayasamızın 10'uncu maddesine aykırı olduğu gibi, çağdaş dünyaya, hatta doğrudan bugün geçerli olan bilim anlayışına da aykırıdır.

2.4 Başsavcılığın din anlayışı sosyolojik gerçeklikle bağdaşmamaktadır

İddianamede laiklik tek boyutlu bir kavram olarak görülmekte ve bireylerin benimsemesi gereken "bir uygar yaşam biçimi" ve "yaşam felsefesi" şeklinde takdim edilmektedir. Bu yaklaşıma göre, "toplumların düşünsel ve örgütsel evrimlerinin son aşaması" olan laiklik, ülkede yaşayan herkes tarafından benimsenmesi zorunlu bir "yaşam biçimi"dir. Bu zorunlu "yaşam biçimi"nde dinin yeri, bireylerin vicdanıdır. "Din, kendi alanında, vicdanlardaki yerinde, Tanrı-insan arasındaki inanış olgusudur" (s.18).

Dahası, iddianamede laiklik insanı "kul" olmaktan çıkarıp "birey" haline getiren bir ilke olarak görülmektedir. Buna göre laiklik, "İnsanı kul olmaktan çıkarıp birey yapan, bireye kişiliğini geliştirmesi için özgür düşünce olanaklarını veren" bir ilkedir (s.10-11). İddianamede kul terimi, teolojik ve siyasî anlamları arasındaki ayırım belirtilmeden ve her ikisini de içeren bir şekilde kullanılmaktadır. Eğer birey kelimesi ile Yaratıcıyla bütün bağların koparılması kastediliyorsa, bu durumda laik bir sistem içerisinde dinin kişinin vicdanında dahi yer alamayacağı açıktır. Bu anlayış insanın Yaratıcısıyla ilişkisini ifade eden "kulluk" ile "birey" olmanın birbiriyle çelişeceği varsayımına dayanmaktadır. Halbuki, "iyi/kötü" şeklindeki bir "birey/kul" ayrımının hiçbir teorik ve pratik dayanağı bulunmamaktadır. Laikliğin insanı kul olmaktan çıkardığı şeklindeki tez, bilimsel ve sosyolojik bir gerçeği yansıtmamanın ötesinde kendini hem bir birey hem de Yaratıcının bir kulu olarak gören inançlı insanlar açısından oldukça'inciticidir.

Esasen, Başsavcılığın dinin bireysel ve toplumsal yaşamdaki yeri hakkındaki ifadelerinde çelişki ve tutarsızlıklar mevcuttur. Örneğin iddianamenin 17'inci sayfasının üçüncü paragrafında yapılan alıntıda, "Laik düzende özgün bir sosyal kurum olan din, devlet kuruluşuna ve yönetimine egemen olamaz" şeklinde dinin özgün bir sosyal kurum olduğu belirtilirken, aynı sayfanın beşinci paragrafında ise "laik devlette, kutsal din duyguları politikaya, dünya işlerine, hukuksal düzenlemelere kesinlikle karıştırılamaz…" denilmektedir. Diğer yandan, din hem "sosyal kurum" hem de Kavramsal çelişki ile birlikte "dünya işlerinin" genel kapsamı dikkate alındığında birey açısından dinin konumunun ve işlevinin ne derece sınırlandırıldığı daha iyi anlaşılacaktır.

Dinin hukukî düzenlemelere mesnet teşkil etmesi ayrıdır, dünya hayatına bireysel ve toplumsal yaşantıya yönelik değer ve davranışlarda inanan insanlar için kaynak olarak görülmesi ayrıdır. Burada çizilen din anlayışı, kişinin sadece iç dünyası (vicdanı) ile ilgili zihinsel veya duygusal düzeyde kalan kutsallardır. Bu açıdan bakıldığında dinin, toplumsal ilişkilere yansıyan herhangi bir yönü olmamalıdır. Din sadece inanan kimsenin iç dünyasını ya da topluma yansımayan yönleriyle bireysel hayatını tanzim etmeli, dinin sosyal hayat ile bağlantısı mabedin kapısında başlamalı ve kapısında bitmelidir. Bunun dışındaki alanlara dini inançların yansıması mümkün değildir. Bu anlayışa göre, örneğin dinî bayramların resmî tatil olması da laikliğe aykırıdır.

İddianamede yer alan dini inanç ve duyguların sadece vicdanlarda kalması, dinin sosyal ve kültürel bir bağ oluşturamayacak şekilde yaşanması ve "dünya işlerine kesinlikle karıştırılmaması" gerektiği şeklindeki katı ideolojik yaklaşımın hiçbir Batılı demokratik laik sistemde karşılığı yoktur.

Halbuki tüm toplumlarda din, bireylerin kimliklerini belirleyen temel kaynaklardan birini teşkil etmektedir. Bu nedenle, din ve vicdan özgürlüğünü güvenceye alan laiklik, bu özgürlüğün toplumsal yansımalarını reddetmez. Bu noktada, iddianamede "devletin ve hukukun" dine dayandırılmaması ile bireylerin din ve vicdan özgürlüğünün toplumsal alanda yansımalarının birbirine karıştırılması temel hatalardan birisidir. Bu yüzden din ve vicdan özgürlüğünün dışavurumları olan olgu ve ifadeler, "devletin temel düzenlerinden birini dine dayandırma" gibi çok yanlış bir şekilde yorumlanmış ve suçlanmıştır.

Sonuç olarak, Başsavcılığın laiklik anlayışına esas teşkil eden din algısı, gerçek hayattaki sosyolojik din olgusundan uzaktır. İddianamede ve esas hakkındaki görüşte dine, İslâm'a ve Diyanet İşleri Başkanlığına yönelik perspektif, Türk toplumu ve Türkiye Cumhuriyetinin hak ve özgürlükler açısından kazanımları, günümüz küresel dünyasının dinî duygu ve olgulara bakışı ve insanlığın inanç ve ifade özgürlüğü noktasında ulaştığı aşama ile örtüşmeyen, indirgemeci ve dogmatik bir ideolojinin ürünü olarak temayüz etmektedir.

2.5 Başsavcılığın "demokratik laiklik" alerjisi anakroniktir

Başsavcılığın pozitivist ve militan laiklik penceresinden bakıldığında, laikliğin demokratik ve özgürlükçü yorumunu ifade eden "demokratik laiklik" kavramı "yeni siyasi terim" olarak görülebilmektedir (Esas hakkında görüş, s. 6). Aslında sorun, laikliğin anlamı ve gerekleri konusundaki bu anakronik bakış açısından kaynaklanmaktadır. Modern demokratik toplumların, din ve vicdan özgürlüğünü öne çıkaran laiklik anlayışı, 19'uncu yüzyılın dini dönüştürmeyi ve sadece bireylerin vicdanına hapsetmeyi amaçlayan pozitivist laiklik anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte, laikliğin tıpkı Fransa'da olduğu gibi, zaman içinde demokratikleşen bir olgu olduğu gerçeği anlaşılamamıştır. Başsavcılık demokrasi ile laikliğin birlikte anılarak "demokratik laiklik" kavramının kullanılmasına adeta isyan etmektedir. Buradaki temel problem, laikliğin demokrasinin olmazsa olmazı olduğu belirtilirken, demokrasinin de laiklik için vazgeçilmez olduğunun söylenmemesidir. Demokrasinin olmadığı yerde laikliğin tek başına bir

anlamı yoktur. Yakın tarih laik bir siyasi ve hukuki yapıya sahip olup da totaliter olan çok sayıda siyasi rejimin varlığına tanıklık etmiştir. Bugün de birçok devlet, dinin devlet işlerine karıştırılmaması anlamında laik olduğu halde, demokratik anayasal devlet niteliğine sahip değildir.

Laikliğin dinamik bir kavram olduğu ve devletin demokratikleşmesi sürecinde laiklik anlayışının da demokratikleştiği bir gerçektir. Laikliğin dünyada en katı şekilde uygulandığı Fransa'da bile bu dönüşüm yaşanmıştır. Bu ülkede de demokratikleşme sürecinde laikliğin ikinci temel unsuru olan din ve vicdan özgürlüğü diğer özgürlükler gibi gelişmiştir. 1905 yılında çıkarılan kanunla din ve devletin birbirine müdahale etmemesi ilkesi benimsenmiştir. Bu dönemde tartışma ve gerilim kaynağı, Kilisenin yönettiği özel okulların laik devlet sistemindeki yeri olmuştur.

Laiklik zamanla radikal ve militan uygulamalardan arınarak, din ve vicdan özgürlüğüne daha fazla yer veren demokratik bir görünüm kazanmıştır. Laikliğin demokratikleşmesi, onun toplumsallaşması sürecini de hızlandırmıştır. Kısacası, bir yandan laiklikle hızlanan modernleşme süreci, diğer yandan laikliğin kendisinin demokratikleşmesi, toplumun geniş dindar kesimlerinde de laik devlet ve demokrasinin benimsenmesini sağlamıştır.

Türkiye'de de laikliğin, din ve devlet işlerinin ayrılığı anlamındaki tanımı elbette devam etmekle birlikte, bu ilkenin diğer boyutu olan din ve vicdan özgürlüğü Tek Parti dönemine göre, tıpkı ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlükleri gibi, oldukça gelişmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyetin temel niteliklerinden biri olan laiklik, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokrasi gibi diğer niteliklerle eklemlenerek bugünkü halini almıştır.

Nitekim bu sosyolojik dönüşüm, laikliğin toplumsal açıdan algılanmasını ölçmeye yönelik bilimsel çalışmalarda da ortaya çıkmaktadır. Prof. Dr. Ali Çarkoğlu ile Prof. Dr. Binnaz Toprak'ın Kasım 2006'da yaptıkları sosyolojik araştırma bu bakımından son derece önemlidir. "Değişen Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset" adlı bu bilimsel araştırmaya göre, toplumda laikliği benimsemeyenlerin oranı ciddi ölçülerde düşmüştür. Daha sonra yapılan bilimsel araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Çarkoğlu ve Toprak'ın araştırması, aynı zamanda iktisadi seviye yükseldikçe laikliği benimseyenlerin oranının arttığını göstermektedir. Bu noktada AK Parti'nin yoksulluğun etkilerini azaltmak için uyguladığı sosyal yardım politikalarıyla, izlediği ekonomik büyüme ve gelir dağılımı

politikalarını çok iyi değerlendirmek gerekir. (Ali Çarkoğlu ve Binnaz Toprak, Değişen Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset, İstanbul: TESEV Yayınları, 2006).

AK Parti, bir yandan "devletin temel düzenlerini" Avrupa standartlarına uyarlayarak laikliğin hukuki boyutunu güçlendirirken, diğer yandan da demokratik özgürlükleri genişletmek, din ve vicdan özgürlüğüne özen göstermek ve ekonomik politikalarıyla refahı yükseltmek suretiyle laikliğin toplumsal temellerini pekiştirmiştir.

Devletin sosyal, hukuki, siyasi ve ekonomik temel düzenlerini Avrupa hukukuna uyarlayarak modernleştirmiş ve laikliğin ikinci ayağı olan din ve vicdan özgürlüğünün alanını genişletmiş bir partinin, laikliği ihlal ettiğini ileri sürmek ancak bir algılama hatasından kaynaklanmış olabilir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, partimizin laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği iddiasının hiçbir somut, nesnel ve bilimsel dayanağı bulunmamaktadır.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşüne yansıyan "demokratik laiklik" alerjisine paralel olarak, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan çok partili yaşamı "irtica"yla ilişkilendirme gayretiyle mahkum etmeye çalışması anlaşılır gibi değildir. Başsavcı, adeta çok partili siyasi yaşamın laiklikten tavizi ve bazı siyasi partilere sızan "irtica"ya primi beraberinde getirdiğini savunmaktadır. Halbuki, çok partili, çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin olmadığı bir yerde laiklik de kendisinden beklenen toplumsal ve siyasal işlevi yerine getiremez.

Pozitivist ve militan laiklik anlayışının iddianame ve esas hakkındaki görüşe yansımalarından biri de, AK Parti Genel Başkanının "yaşam tarzı"nın değişmediğine dair sözlerinin "takiyye"nin itirafı olarak değerlendirilmesidir. (İddianame, s.33, Esas hakkındaki görüş, s.34). Başbakanın "Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem, bugün de oyum, değişemem, değişmedim" şeklindeki sözlerinin, laikliği tek ve resmi "yaşam biçimi"nin herkese dayatılması olarak gören bir bakış açısıyla anlaşılması güç olabilir. Halbuki, partimizin benimsediği siyasi bir ilke olarak laiklik, bireylerin "yaşam biçimleri"ni değiştirmeyi ve herkesin ortak bir "yaşam biçimi"ni benimsemesini değil, tersine farklı yaşam tarzlarının bir arada var olmasını gerektirmektedir. Bu durum, Başsavcılığın "yeni siyasi terim" olarak nitelediği, "demokratik laiklik" anlayışının bir gereğidir.

Tam da bu nedenle, "demokratik laiklik" kavramına vurgu yapan değerlendirmeler de esas hakkındaki görüşte eleştirilmektedir. Başsavcılığa göre "batılı bazı siyasetçiler, …"demokratik laiklik-laikliğin zorla dayatılması" gibi kavramlar üreterek, Ülkemizin kuruluş felsefesini, Anayasal düzenini, demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerini görmezden gelmişlerdir" (s.10). Laikliğin, özgürlükçü yorumunu vurgulamak için kullanılan "demokratik laiklik" gibi kavramlar, sonradan üretilmiş "yeni siyasi terim"ler değildir. Başsavcılık, AK Partinin kapatılması girişimini Avrupa Birliği'nin benimsediği demokratik ve özgürlükçü laiklik anlayışı açısından eleştiren AB yetkililerinin tavrından rahatsız olmuştur. Halbuki, bu eleştiriler Türkiye'nin AB'ye üyeliği için çok önemli adımlar atmış bir partinin laiklik aleyhine odak olamayacağına dair açık ve yalın gerçeğin "batılı bazı siyasetçiler" tarafından görüldüğünü göstermektedir.

Başsavcılık, ilk cevabımızda Batı demokrasilerinde siyasi parti davalarına çok istisnai olarak rastlandığı yönündeki argümanımıza karşı çıkarken şu tespiti yapmaktadır: "Bazı batı ülkelerinin Anayasalarında laiklik ilkesi ya hiç yer almamış, ya da çok az değinilmiştir. Çünkü bu ülkelerde laiklik, herhangi bir siyasal tartışmanın konusu olmayacak kadar içselleştirilmiştir" (s.8). Oysa laiklik bütün dünyada tartışılmaktadır. Avrupa Anayasası tartışmalarında, Tek Avrupa hedefinde en çok tartışılan konuların başında laiklik gelmektedir. Farklı laiklik uygulamalarını içinde barındıran Avrupanın özgürlükçü bir yorum benimsemesi, dikkatle takip edilmesi gereken bir tecrübedir. AB temsilcilerinin Türkiye'deki laiklik tartışmalarına müdahil olmaları da bu birikimin sonucudur. "Bizim laikliğimiz sadece bize özgüdür" sözü, sadece demokrasi karşıtlığını temellendirebilir. Laiklik evrensel bir birikimdir. Türkiye'nin tek özgün tarafı, laiklik prensibinden demokrasi karşıtı yorumlar üretilmesidir. Demokrasiyi imkânsız hale getiren bir laikliği savunmak, kestirmeden azınlık diktasını savunmak demektir

Diğer yandan, esas hakkında görüşte yer verilen şu ifadeler de ilginçtir: "Uzun mücadelelerle kazanılmış, evrensel bir hak mertebesine yükselmiş laikliğin tartışmaya açılması, meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları, Atatürk'ün kurduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş felsefesi ve temel anayasal kuralları karşısında olanaksız bulunmaktadır" (s. 11). Bir kere, "demokratik laiklik" kavramını "üretilmiş" olarak niteleyen iddia makamının, siyasi bir ilke olan laikliği, muhtemelen farkında olmadan, "evrensel bir hak" olarak sunması, kavram üretmenin tipik bir örneğidir. İnsan hakları literatüründe "laiklik hakkı" diye bir kavram yoktur. Tıpkı

"demokrasi hakkı" ya da "kuvvetler ayrılığı hakkı" gibi kavramların olmadığı gibi. Laiklik, baştan beri vurguladığımız gibi devletin sahip olması gereken bir niteliktir.

İkincisi, laikliğin "meşruiyetinin ve uygulanabilirliğinin referandum gibi yöntemlerle yeniden sorgulanması çabaları" olarak ifade edilen ithamın hiçbir dayanağı yoktur. Partimiz hiçbir zaman referandum veya benzeri yöntemlerle laikliğin meşruiyetini ve uygulanabilirliğini sorgulama çabası içine girmemiştir. Laikliğin uygulamada neyi gerektirdiği konusundaki tartışmalar ise, demokratik ülkelerin tamamında rastlanabilecek türden tartışmalardır. Bunları laikliğin meşruiyetinin sorgulanması olarak göstermeye çalışmak, bu kavramın demokratik ve özgürlükçü yorumu yerine onun tam da karşı olduğu dogmatik yorumunu benimsemekten kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak, bu davada temel sorun, AK Partinin evrensel standartlarla uyumlu demokratik laiklik anlayışının, Başsavcılığın savunduğu bireyi ve toplumu nesneleştirici ve dönüştürücü laiklik anlayışına aykırı görülmesidir.

II. BU DAVADA SUNULAN DELİLLERİN İSPAT HUKUKU BAKIMINDAN DELİL OLMA DEĞERİ YOKTUR

Partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu hakkında ikna edici hiçbir delil sunulamamış ve müddei iddiasını ispat edememiştir. Müddeinin iddiasını hukuki delillerle ispat etmesi ispat hukukunun en temel ilkesidir. İspat, olguların doğruluğu hakkında hâkimde kanaat uyandırmak için geçerli ve gerekli delillerin sunulmasıdır. Bir parti kapatma davasında kullanılabilecek deliller, partinin tüzük ve programı ile yayınladığı yazılı açıklamalar ya da doğruluğu kesin olarak tespit edilmiş ses ve görüntü kayıtlarıdır.

Başsavcı ispat konusunda hiçbir etkisi ve önemi olmayan yüzlerce gazete kupürü ve internet çıktısını doğru düzgün bir tasnife dahi tabi tutmaksızın ekler arasına istif etmiş bulunmaktadır. Bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, yargılamada zamandan ve emekten tasarruf adına böyle yapmayarak, gerçekten delil olabilecek yazılı belge ve ses kasetlerini ayıklayarak delil olarak sunması beklenirdi. Bu davada partimizin tüzük ve programı ile yazılı açıklamalarında laikliğe aykırı hiçbir husus bulamayan Başsavcı, eylemlerin Anayasaya aykırılığına dayalı dava açabilmek için doğruluğu ispatlanmamış yüzlerce gazete haberleri ile birkaç ses kaydını delil olarak sunmuştur. Esas hakkındaki görüşe birkaç ses kaydı

eklenmesi, iddianamede delil olarak sunulan gazete kupürlerinin hiçbir hukuki değere sahip olmaması nedeniyle, son bir gayretle delil gösterme çabasının sonucudur. Bu durum bile, Başsavcılığın sadece gazete haber ve yorumlarının tek başına delil olamayacağını zımnen kabul ettiğini göstermektedir.

Sunulan bu deliller de partimizin "laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline geldiği" isnadını ispatlamaktan çok uzaktır. Bu nedenle, aşağıda ayrıntılı olarak açıklayacağımız üzere bu davanın ispat hukukuna aykırılıktan da reddi gerekir.

1. Bu davada delillerin önemli bir kısmı dava açılmasına karar verildikten sonra üretilmiştir

Bu davada toplanan delillerin erişim tarihlerine bakıldığında delilerin çok büyük bir kısmının dava açmaya karar verilmesinden sonra toplandığı izlenimi oluşmaktadır.

Yargılama hukukunun temel ilkesi delillerden sonuca gitmek iken, partimiz hakkında açılan davada bu ilke tersine çevrilmiş görünmektedir. Önce dava açmaya karar verilmiş, daha sonra da bunun için delil toplanmıştır. Nitekim iddianameye ek olarak sunulan dosyalarda yer alan gazete haber ve yorumlarının büyük bir kısmı bunların yayınlanmasından yıllarca sonra internet yoluyla derlenmiştir. Bu nedenle bu dava adeta bir "google davası"dır. Başsavcı, çok sayıda haber ve yorumu dava açma tarihine yakın bir zamanda anahtar kelime yazarak "google" arama motorundan arama yapmak suretiyle elde etmiştir. Örneğin, iddianamenin 10, 14, 29, 74, 93, 95, 97, 100 nolu eklerinde yer alan bazı deliller bunlardan sadece birkaçıdır. Bu şekilde internetten elde edilen gazete haber ve yorumlarının 2 Şubat 2008 Cumartesi ve 3 Şubat 2008 Pazar günleri indirildiği görülmektedir. Bu durum Başsavcılığın partimiz hakkında dava açabilmek için hafta sonu tatilinde bile yoğun bir mesai yaptığını göstermektedir.

Ayrıca iddianamede delil olarak sunulan konuşma ve haberlerin önemli bir kısmı, söz konusu konuşmaların yapıldığı ve haberlerin yayınlandığı tarihlerden çok daha sonraki tarihlerde, ilgili gazetelerin internet sayfalarından arşive ulaşılarak elde edilmiştir. Nitekim, delil olarak sunulan eklerin önemli bir kısmında gazetelerin internet sayfalarından elde edilen haberlere ilişkin erişim tarihlerine bakıldığında bu durum rahatlıkla anlaşılmaktadır. Aralarında ilgili haberin yayınlandığı tarih ile bunun Başsavcılık tarafından gazetenin internet sayfasından indirilip delil olarak

dosyaya konulduğu tarih arasında üç veya dört yılı geçen örneklere de rastlamak mümkündür. Hatta, Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 22 Ağustos 2001 tarihli bir gazetede yayınlanan açıklamasına yer verilen iddianamedeki 5 nolu ek, bu haberin üzerinden yedi yıldan daha fazla bir süre geçtikten sonra, 10 Mart 2008 tarihinde ilgili gazetenin internet sayfasından indirilerek elde edilmiş ve delil olarak sunulmuştur.

İddianame eklerinde sunulan belgelerden partimiz hakkında delil toplama çalışmasının 24-25-26 Ekim 2007 ve 30-31 Ocak, 1-2 Şubat 2008 tarihlerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Kapatma davasında delil oluşturma endişesinin çok yoğun biçimde kendisini gösterdiği bu iki zaman dilimi de anlamlıdır. 24-25-26 Ekim 2007 tarihindeki birinci delil oluşturma girişimi partimizin güçlenerek çıktığı 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimleri ile Cumhurbaşkanı seçimi sonrasına denk gelmektedir. 30-31 Ocak, 1-2 Şubat 2008 tarihlerindeki ikinci delil toplama girişimi ise farklı siyasi partilere mensup 411 milletvekilinin kabulü ile Anayasanın 10 ve 42'nci maddelerinin değiştirilmesi dönemine rastlamaktadır.

İddianamede delil olarak kullanılan gazete kupürlerinin çok az bir kısmı, ilgili gazetelerden günü gününe kesilen kupürlerden oluşurken, büyük kısmı ise sonradan belli bir zaman diliminde gazetelerin internet sayfalarından arşiv taraması yapılarak çıktı alınmak suretiyle verilmiştir. Örneğin, bu bağlamda iddianamedeki 5, 7, 8, 16, 22, 24, 31, 32, 33, 35, 38, 39, 40, 42, 63, 73, 79, 80, 81, 83, 84, 86, 92, 99, 102, 103, 108, 112, 119, 134, 145 ve 178 nolu ekler bu biçimde konuşmanın veya haberlerin yayınlandığı tarihten yıllar sonra internet teknolojisinin imkanlarından faydalanılarak elde edilmiştir. Bu örnekler AK Parti hakkında önceden kararlaştırılmış kapatma davası için sonradan delil toplama gayretinin açık bir göstergesidir.

Öte yandan iddianame eklerinde delil olarak sunulan gazete kupürlerinin bir kısmında sadece gazetelerde partimizle ilgili yer alan haber ve yorumlara yer verilen kısımların fotokopisi sunulmuş, ancak, gazete adı ve yayın tarihi belirtilmemiştir. Bu biçimdeki örnekler iddianamenin hem özensiz biçimde acele olarak hazırlandığını göstermekte, hem de laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu izlenimini verebilmek amacıyla partimiz aleyhine delil oluşturma gayretinin ne derece ciddiyetten uzak olduğunu gözler önüne sermektedir.

Ses ve görüntü kayıtlarının bile tek başına delil olarak kullanılamadığı bir hukuk sisteminde, internet gibi yalan ve yanlış haberlerin çok yoğun bir

şekilde yer alabildiği sanal bir ortamdan delil üretmeye çalışmak bir hukuk garabetidir.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünde, Siyasi Partiler Kanununun 106'ncı maddesi uyarınca, idari mercilerin siyasi partilerle ilgili yasak fiil ve haller hakkında edindikleri bilgileri Başsavcılığa bildirmeleri gerektiği halde, AK Parti hakkında "eklenen yüzlerce kanıttan hiçbiri(nin) bu kanaldan intikal ettirilmemiş" olduğu, bu "kanıtlar"ın tamamının Başsavcılık tarafından re'sen yapılan araştırma sonucunda edinildiği belirtilmektedir. Başsavcıya göre "bu durum bile … davalı partinin kamu görevlileri üzerinde yarattığı etkinin açık göstergesidir" (s.23).

Başsavcı "bu durumu" yanlış yorumlamaktadır. Partimiz hakkında idari mercilerden laikliğe aykırı fiil ve haller olarak nitelendirilebilecek herhangi bir bilginin Başsavcılığa iletilmemiş olması, iletilebilecek bir delilin bulunmadığını göstermektedir. Ayrıca, tüm kamu görevlilerinin AK Partinin etkisinde kalarak yasal yükümlülüklerini yerine getirmediğini ileri sürmek, masumiyet karinesine aykırı bir şekilde bu kişileri suçlamak ve töhmet altında bırakmak demektir. Esasen Başsavcının "yüzlerce" dediği "kanıtlar", başörtüsü konusundaki farklı açıklamalardan ibarettir.

2. Davada delil olarak sunulan beyanlar ve haberler hukuken delil değerine sahip değildir

İddia makamı tarafından partimiz aleyhinde ileri sürülen delillerin büyük bir kısmı gazete haberleri ve yorumlarından oluşmaktadır. Bu haber ve yorumların, gerçeklikleri başka ikna edici delillerle desteklenmedikçe, tek başına delil olma vasıfları bulunmamaktadır. Nitekim, Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir siyasi parti kapatma davasında, davalı parti genel başkanının yaptığı ileri sürülen bir konuşmanın sadece bir dergide yayınlanmış olmasını ispat için yeterli kabul etmemiştir. Mahkemeye göre "İddianamede yapıldığı ileri sürülen konuşma hakkında kanıt gösterilmemiştir. Her ne kadar, Sancak Dergisi'nin Ocak 1994 tarihli sayısında bu konuşmaya yer verildiği belirtilmiş ise de, konuşmanın yapıldığı saptanamamıştır." (E. 1997/1, K. 1998/1, K.T. 16.1.1998).

Partimiz mensuplarına atfedilen sözlerle ilgili olarak, bir kaçı dışında, ses ve görüntü kaydı sunulmamıştır. Kaldı ki, sunulan ses ve görüntü kayıtlarının da tek başına kesin delil olma durumu söz konusu değildir. Teknik açıdan bunların sahte olmadığı kanıtlanmalı ve ayrıca gerçek olduğu kanıtlananların da Anayasanın 38'inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca

hukuki yöntemlerle elde edilmiş olduğu ortaya konulmalıdır. Bunu yapacak olan da iddiada bulunan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'dır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi de bir iddiayı desteklemek için sunulan ses ve görüntü kayıtlarının başka delillerle doğrulanmadıkça kullanılamayacağını belirtmiştir. Mahkeme'ye göre, "Başkaca inandırıcı ve pekiştirici kanıtlar bulunmadıkça yalnızca ses bantlarının… çok ağır bir isnada… ciddilik kazandırabilmesi bir hukuk Devletinde düşünülemez." Böylece Anayasa Mahkemesi, bir delilin "isnadın ciddiliği görüşüne desteklik edebilecek bir nitelikte" olması gerektiğini vurgulamıştır. (E. 1971/1, K. 1971/67, K.T. 17.8.1971 ve 19.8.1971). Ayrıca, bir siyasi parti kapatma davasında da Mahkeme, davalı partinin "kasetlerin tek başlarına delil olamayacakları" iddiasını kabul etmiştir. Buna göre, "Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Askeri Yargıtay'ın kökleşmiş içtihatlarına göre ses bantları ve kuşkusuz video kasetleri yan delillerle doğrulandığı ölçülerde delil olarak kabul edilmektedir." (E. 1993/3, K. 1994/2, K.T. 16.6.1994).

Başsavcı esas hakkındaki görüşünü hazırlarken Türkiye içinde topladığı delillerin yeterli olamayacağını görmüş olacak ki, delil toplama çabasını ülke sınırları dışına taşırmıştır. Esas hakkındaki görüşünde Başsavcı, İran'da yayınlanan bir gazetede çıkan yazıda Türkiye'de bir İslam Devrimi beklentisi olduğunun yazıldığı iddiasına yer vererek (s.25), bunu partimiz aleyhine delil olarak sunmuştur. Yurt dışındaki bir gazetede yer alan bir iddianın hangi mantıkla partimizle ilişkilendirildiğini anlamak mümkün değildir. Böylesi bir mantıkla delil oluşturmak bizi son derece tehlikeli noktalara götürebilir.

3. Gerçeğe aykırı iddialar delil olarak kullanılamaz

İddianamede partimiz mensuplarına atfedilen söz ve faaliyetlerden bir kısmı doğruluğu başkaca delillerle desteklenmeden basında haber yapıldığı şekliyle delil olarak gösterilmiştir. Hatta basında yer alan haberlerden bir kısmı da tahrif edilmek suretiyle deliller arasına eklenmiştir.

Örneğin Başbakan'ın New Straits Times'a verdiği mülakat iddianamede ve ardından da esas hakkındaki görüşte tahrif edilmek suretiyle delil olarak sunulmuştur.

Başbakan'a atfedilen ''Modern bir İslam devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir'' (s.27) sözü, iddianamedeki çarpıtmalara dayalı kurgulamanın tipik bir örneğidir. Başbakan'ın

Malezya'da yayınlanan New Straits Times adlı gazeteye verdiği mülakat söz konusu gazetede İngilizce'ye çevrilerek yayınlanmıştır.

Ek'te dönemin Star Gazetesinin talebi üzerine Malezya'nın Türkiye Büyükelçiliği tarafından gönderilen ve anlaşılan oradan da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iletilen New Straits Times (NST) gazetesinin söz konusu mülakata ilişkin sayfalarında Başbakan Erdoğan'ın "İslam devleti" anlamına gelebilecek hiçbir sözü bulunmamaktadır. Delil olarak sunulan kısmın İngilizcesi şöyledir:

"NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible."

Nitekim, bu mülakatın Türkçe orijinali Başbakanlık Basın Merkezi'nin resmi internet sitesinde tam metin olarak yer almıştır. Mülakatın ilgili kısmı şu şekildedir:

"SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?

BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye, İslâmiyet'in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde birarada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir."(EK-3)

Tek başına bu örnek bile, İngilizce metinlerin çevirisi yaptırılmadan ve doğruluğu araştırılmadan, kasıtlı gazete haber ve yorumlarından önyargılı bir şekilde aynen aktarılmak suretiyle "Ek" olarak sunulması, partimiz hakkında "delil" oluşturma çabasının ne boyutlara ulaştığını açıkça göstermektedir.

Bu gerçeklik karşısında farklı bir yaklaşım sergilemesi gereken Başsavcı esas hakkındaki görüşünde de tahrifat yapmaya devam ederek şöyle demektedir: "İddialarımızı doğrulayan kanıtlar, Başbakanın gazetecinin sorusuna verdiği yanıtın içindedir. Başbakan yanıtında, Türkiye'nin geleceğine ilişkin değerlendirmeler yaparken, geçmişine ilişkin de sonuçlar çıkarmaktadır. Laik ve demokratik bir ülkenin 'İslamiyetin ve demokrasinin

ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği bir model' olacağını ifade ederken, bu tespitin arkasında Cumhuriyetin laik karakterinin yadsınmasının yanı sıra, ülkemizde şimdiye kadar İslamiyet ile demokrasinin bağdaştırılamadığı, bir çatışmanın yaşandığı ön yargısı ve değerlendirmesi vardır." (s.41). Başsavcılığın, ne anlama geldiği çok açık olan bir metinden, "niyet okuyuculuğu" yöntemiyle bu kadar farklı anlamlar çıkarma başarısı karşısında şapka çıkarmak gerekir. Öte yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde bu konuda tahrifat yapmayı sürdürmektedir. İddianamede Başbakan'ın bu konuşmasının tamamen tahrif edildiğini ilk cevabımızda açık bir şekilde ortaya koyduktan sonra, tahrifatı ortaya çıkan Başsavcılık bu defa da esas hakkındaki görüşünde kelime oyunları ile farklı bir çarpıtmaya başvurmaktadır. Başbakan'ın konuşmasında geçen "Türkiye İslamiyet'in ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiği" ifadesi, "İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabileceği" şeklinde kullanılarak farklı bir anlam üretilmeye çalışılmıştır.

Basında yer alan haberlerin ek delillerle doğrulanmadan kullanılması, hiçbir zaman var olmamış "olgu"ların delil olarak gösterilmesi gibi bir garabeti de ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, İddianamede, Meclis eski Başkanı Bülent Arınç'ın "laik devlet ilkesine aykırı eylem ve demeçleri" arasında, "Başkanlığını yaptığı TBMM'nin mescidinde Kuran kursu açıldığının yazılı basında yer aldığı" şeklinde bir ifadeye de yer verilmiştir (s.57). Başsavcılık konuyla ilgili biraz araştırma yapmış olsaydı, bu haberin tamamen düzmece olduğunu öğrenebilirdi. Nitekim bu konuda CHP Denizli Milletvekili Mehmet Neşşar tarafından TBMM Başkanı Bülent Arınç'a yöneltilen "TBMM kampusü içindeki mescitte Kur'an Kursu açılıp açılmadığı" şeklinde bir soru önergesi üzerine mesele aydınlatılmıştır. Bu soruya verilen 3.7.2005 tarihli cevapta Mecliste Kur'an Kursu açılmadığı, kurs açma yetkisinin de Diyanet İşleri Başkanlığına ait olduğu belirtilmiştir (EK- 4).

Aynı şekilde, tekzip edilen ve aslı olmayan konuşmalar da iddianamede delil olarak kullanılmıştır. Halbuki, kamu adına hareket eden iddia makamının iddianamesini gazete kupürlerine dayandırırken, bu haberlerle ilgili tekziplerin olup olmadığını da araştırması gerekirdi. Ayrıca aynı haber birden fazla basın ve yayın organında birbirinden farklı şekillerde yer almış olmasına rağmen, iddianamede bunlardan sadece maksada uygun olduğu düşünülenlerin alınması da objektiflikten uzaklaşıldığını göstermektedir.

Öte yandan Başsavcı esas hakkındaki görüşünde, basında yer alan haberlerin tekzip edilmemiş olmasını bunların doğru olduğuna karine saymaktadır. Bu görüşe katılmak mümkün değildir. Zira, bir gazete haberinin tekzip edilmemiş olması orada yer alan hususların doğru olduğu anlamında gelmez. Birçok Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere gazete haberlerinin destekleyici başka kanıtlarla doğruluğunun ispatlanması şarttır. Aksi durumda basında hakkında gerçek dışı haberler yer alan ancak tekzipte bulunmayan ya da bulunamayan kişilerin bir hukuk devletinde kabul edilemeyecek şekilde suçlanması tehlikesi ortaya çıkabilir. Tekzip kişinin kendi isteğiyle başvuracağı bir yoldur ve kişileri buna zorlamak mümkün değildir. Sayısız basın yayın araçlarının hergün onbinlerce haber yaptığı bir ortamda kişilerin bundan haberdar olabilmesi bile çoğu defa mümkün değildir. Örneğin Başsavcı hakkında yakın zamanda basın yayın organlarında binlerce haber yer almış ve bir kısmında da çeşitli ithamlarda bulunulmuştur. Eğer Başsavcı bunları tekzip etmediyse doğru olduğuna mı hükmetmek gerekir? Bir hukuk devletinde kişileri kendi haklarındaki asılsız haberleri takip ve tekzibe zorlamak mümkün olmadığı gibi, salt bu haberlerle o kişileri suçlamak da sorumluluk hukuku ilkeleriyle bağdaşmaz.

İddianamede, Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım'ın "Reformlar sancılı olur… Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu. Bu konuda sabır ve zamana ihtiyacımız var. Önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmemek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz." (s.85) şeklinde beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. Binali Yıldırım'ın bu konuşması çeşitli basın organlarında yer almış, bunlardan sadece birisinde "kanlı oldu" ibaresi geçmiştir. Oysa bu konuşmaya yer veren çok sayıdaki diğer yayın organlarında bu ibare kesinlikle bulunmamaktadır. Kaldı ki, bu konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanaklarında da, söz konusu cümle "Reformlar sancılı olur. Reformları uzlaşarak yapmak toplumun menfaatinedir. Reformların bir kısmının sonu alındı. Bir kısmının da zamana bağlı olarak alınacaktır. Kırıp dökmeden iş yapmak zorundayız" şeklinde yer almaktadır. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde bu konuşmayla ilgili haberin yer aldığı gazetenin tekzip edilmediğinden bahisle konuşmanın yapıldığı derneğin resmi tutanağının doğruyu yansıtmadığını ileri sürmektedir. Başsavcının bu konuşmayı düzenleyen kuruluşun resmi tutanağı yerine, doğruluğu başka kanıtlarla desteklenmeyen söz konusu gazetenin haberine itibar etmesi kabul edilemez. Öte yandan, bir an için Binalı Yıldırım'ın "Tarihte de bu reformlar gerçekleştirilirken birçoğu kanlı oldu" sözünü söylediğini varsaysak bile

bunun laikliğe aykırı bir söylem olarak takdim edilmesi yanlıştır. Kaldı ki Yıldırım, iddianamede yer verilen konuşmasında bu biçimdeki yöntemi tasvip etmediklerini de "önemli olan bir şeyi yaparken kırıp dökmemek ve bu da bizim hassasiyetimiz. Yolumuza da bu şekilde devam edeceğiz" sözleri ile ifade etmektedir. İlginçtir ki, Başsavcı da esas hakkındaki görüşünde "laikliğin dini dogmalara ve hurafelere karşı verilmiş uzun ve kanlı bir mücadelenin ürünü olduğunu" (s.10) söylemektedir. Biz de şimdi Başsavcının bu sözünü, laikliğin korunması için yapılmış bir "şiddet çağrısı" olarak mı yorumlamalıyız? Bir an için Binali Yıldırım'ın bu sözü söylediğini varsaysak bile, Başsavcının kendisi söyleyince sorun teşkil etmeyen bir sözü, AK Partili birisi söyleyince kapatmaya delil olarak sunması tam bir tutarsızlıktır.

Yine iddianamede AK Parti Mardin Milletvekili Nihat Eri'nin TBMM Dışişleri Komisyonu toplantısında 2003 yılı Aralık ayında yaptığı konuşmada din eğitiminin yeterince verilmemesinden yakınarak "Böyle olunca da gençler illegal örgütlerin eline düşüyor. Tehvid-i Tedrisat Kanunu getirildi tekkeler kaldırıldı, ama tekkelerde verilen bilgi, mevcut düzenleme ile verilemiyor. Bu yüzden insanlar yanlış yerlere, hatta örgütlere yöneliyorlar," dediği ileri sürülmüştür (s.77). Halbuki söz konusu konuşma iddianamede ileri sürüldüğü gibi olmayıp, bu konuşmada kesinlikle "tekke" kelimesi geçmemiştir. Nitekim Komisyon Başkanı da bu durumu teyit etmiştir. Ayrıca, basında çıkan haberler üzerine Nihat Eri, "tekzip" metni göndermiş, ertesi günkü yayınlarında bir kısım gazeteler açıklamalarından bahsetmiştir. Tekzipten hiç bahsetmeyen bir gazete muhabirine Basın Konseyi tarafından "uyarma" cezası verilmiştir.

Diğer yandan, iddianamede AK Parti İstanbul Milletvekili Egemen Bağış'ın açıkça "Bu benim düşüncem. Partimin düşüncesini soruyorsanız, henüz bu konuyu konuşmadık" şeklinde ifade ettiği kişisel görüşleri adeta partimizi bağlayan beyanlar olarak gösterilmiştir (s.98). Bağış bu konuşmanın bazı kısımlarını tekzip ettiği ve tekzip metni 7 ve 8 Şubat 2008 tarihli basın ve yayın organlarında yer aldığı halde iddianamede bu husus belirtilmemiştir. Aksine, bu konuşmanın bağlamından koparılarak ve tekzipler dikkate alınmadan, Merve Kavakçı hadisesiyle irtibatlandırılmaya çalışılması (s.124), iddianamenin deliller açısından zayıflığını ve kurgusal boyutunu gösteren diğer bir çarpıcı örnektir. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde Egemen Bağış'ın bu sözleri söylediğine ilişkin bir ses kaydından bahsetmekle birlikte, ekte sunulan deliller arasında buna dair bir kayıt bulunmamaktadır.

İddianamede, bir televizyon programında "AKP'nin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu Üyesi Ayşe Böhürler ile Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Burhan Kuzu arasında geçen konuşmada, Ayşe Böhürler'in türbanlı olarak hukuk öğrenimini bitirmiş bir kadının yargıçlık yapmasını savunduğu, bu doğrultudaki önerilerini Burhan Kuzu'nun, 'Acele etmeyin ona da sıra gelecek' diye yanıtladığı" şeklindeki ifadelere yer verilmiştir (s. 95).

Bu iddia da tamamen gerçek dışıdır. Burhan Kuzu, hiçbir yerde böyle bir açıklama yapmamıştır. Bu konuda yayınlanan gazete haberlerine itibar etmek yerine, söz konusu televizyon programının kasetleri izlenmiş olsaydı, iddianamede bu asılsız sözlere yer verilmezdi. Nitekim Kuzu, hakkında bu yönde çıkan gazete haberlerini tekzip etmiş ve bu tekzip yazısı daha önce bu yanlış haberi yayınlayan gazetelerin köşe yazarları tarafından da yayınlanmıştır. Başsavcı esas hakkındaki görüşünde Burhan Kuzu'nun söz konusu televizyon programında "susmak suretiyle" başkasının söylediği sözü onayladığını söyleyerek, iddianamedeki ithamının yanlış olduğunu itiraf etmektedir. Ancak ne yazık ki Başsavcı, Burhan Kuzu'nun susmasından bile bir anlam çıkararak suçlamasını sürdürmektedir. Bir hukuk devletinde kişilerin susmasını bile hukuka aykırı gören bir zihniyet hak ve özgürlükler bakımından endişe vericidir.

Aynı şekilde, iddianamede partimiz Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin'in "kamuda türban takılması" hakkında beyanda bulunduğu ileri sürülmüştür. (s.97). Ancak, Fatma Şahin'in konuşması bazı basın organlarında tamamen çarpıtılarak yer almıştır. Şahin, daha sonra "kamuda çalışanların başörtüsü takması gerektiğine ilişkin bir düşüncesi ve çalışmasının olmadığını" açıkça belirtmiş ve bu konudaki düzeltmeler farklı basın organlarında yer almıştır. Ne yazık ki, bu düzeltmeler de iddianamede yer almamıştır. Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde Fatma Şahin'in sonradan böyle bir sözünün olmadığını açıklamasının hiçbir değeri olmadığını iddia etmektedir. Fatma Şahin böyle bir ifadesinin bulunmadığını belirtmek için tekzipte bulunmanın dışında acaba daha ne yapabilirdi? Bu tekzibe rağmen ne yazık ki Başsavcının önyargısı değişmemiştir. Bu durum bize Einstein'ın "önyargıları yıkmak atomu parçalamaktan daha zordur" sözünü hatırlatmaktadır.

İddianamede Devlet Bakanı Mehmet Aydın'ın; 2004 yılı Nisan ayında Almanya'da Frankfurter Allgemeine gazetesine verdiği demeçte "Eğer bir kadın kapanması gerektiğini düşünüyorsa, bu konuda bir demokrat olarak sadece şunu söyleyebilirim: buna hakkı var…Türban takılması, kamu

kuruluşlarında mümkün olabilir…Bizim kadınlara kendi kurallarımızı zorlamaya hakkımız yok. Aksi halde bir yan konudan büyük sorun yaratırız" dediği ileri sürülmektedir. (s. 89). Oysa Mehmet Aydın bu sözleri Almanya'da o tarihte yaşanan başörtüsü tartışmaları hakkında söylemiştir. Mehmet Aydın'a Almanya'da adı geçen gazete muhabiri, "Berlin'de başını örterek devlet okulunda derslere giren öğretmen nedeniyle Almanya'da yoğun şekilde İslami başörtüsü tartışılmaktadır. Hicap (başörtüsü) İslamcı aşırılığın bir simgesi midir?" şeklinde sorular yöneltmiştir. Aydın'ın iddianamede yer verilen sözleri bu soruya verilen bir cevap olup, Türkiye'deki sorunla ilgisi yoktur.

Diğer yandan, iddianamede Konya'nın Seydişehir Belediye Başkanı İbrahim Halıcı'nın ''İnşallah bütün okullar imam hatip olacak'' dediği, ileri sürülmektedir (s.105). Sadece Cumhuriyet gazetesinde yer alan bu iddia tamamen asılsızdır. İddianamedeki bu söz, İbrahim Halıcı'nın konuşmasını haber yapan 30 Mart 2008 tarihli çok sayıdaki yerel gazetenin hiçbirinde yer almamıştır. Buna rağmen Başsavcılığın esas hakkındaki görüşünde hala bu iddiasını sürdürmesi anlaşılır gibi değildir.

4. Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan sözler delil olarak kullanılamaz

Yasama sorumsuzluğu kapsamında bulunan beyanları nedeniyle milletvekillerinin Anayasanın açık hükmü ile mutlak olarak sorumsuz kabul edilmesi karşısında, bunlardan dolayı beş yıllık parti yasağı ve milletvekilliğinin düşmesi gibi yaptırımların uygulanmasının istenmesi Anayasanın 83'üncü maddesinin amacıyla bağdaşmaz.

Yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yürütürken açıkladıkları düşüncelerinden ve verdikleri oylardan dolayı sorumlu tutulamamalarını ifade eder. Anayasanın yasama sorumsuzluğuna ilişkin hükmüne göre, "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisce başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar". (m.83/1).

Yasama sorumsuzluğunun amacı, milletvekillerinin Meclis çalışmalarındaki oy, söz ve düşünce açıklamalarından mutlak manada sorumsuz tutulmasıdır. Demokrasilerde yasama sorumsuzluğu, milletvekillerinin hiçbir şekilde hukuksal bir engellemeyle karşılaşmaksızın düşündüklerini özgürce ifade etmek için getirilmiş önemli bir güvencedir.

Böylece milletvekilleri kendileri ya da mensup oldukları parti bakımından her hangi bir yaptırıma maruz kalmayacakları güvencesiyle yasama faaliyetlerine "özgür iradeleri" ile katılabileceklerdir.

İddianamede yasama sorumsuzluğu kapsamındaki oy verme ve yapılan konuşmaların kapatma davasında delil olarak sunulması yasama sorumsuzluğunu temelden zedelemektedir.

Milletvekilinin konuşmasından dolayı, her ne kadar bir ceza davasında yargılanması durumu söz konusu değilse de, bu konuşmalarla partisinin kapatılabilmesi yasama sorumsuzluğunun amacı ile açıkça çelişmektedir. Nitekim yapmış olduğu konuşmadan dolayı partisinin kapatılmasına sebebiyet veren milletvekilinin aynı zamanda hem milletvekilliği sona ermekte, hem de bu tarihten itibaren beş yıl bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamama biçiminde bir yaptırım uygulanmaktadır. Oysa yasama sorumsuzluğu, tamamen yasama faaliyetleri ile ilgili bu biçimdeki cezalandırmalara karşı da milletvekillerini koruyan bir güvence niteliğinde olmalıdır.

Anayasa Mahkemesi de yasama sorumsuzluğunun milletvekillerine sağladığı güvenceyi bir kararında şu şekilde ifade etmektedir: "Milletvekilinin, yasama işleriyle ilgili olarak Meclis'te kullandığı oylar, söylediği sözler, ileri sürdüğü düşünceler nedeniyle yasama organı dışında herhangi bir makam tarafından sorumlu tutulamaması anlamına gelen ve 83. maddenin birinci fıkrasında yer alan 'sorumsuzluk'un amacı, ulusal iradenin tam bir serbestlikle açıklanmasıyla birlikte görevin tam bağımsızlıkla yerine getirilmesinin güvenceye alınmasıdır… Sorumsuzluk, cezalandırılmamayı; dokunulmazlık ise ertelemeyi amaçlamaktadır. Anayasal konum gereği sağlanan bu güvence, yasama organı üyeleriyle öbür görevliler ve yurttaşlar, dolayısıyla yasama organı üyesi olmayan partililer arasında bir fark yaratmaktadır." (E. 1986/13, K.1987/12, K.T. 22.5.1987).

Milletvekillerinin, yapmış oldukları konuşmalar ve açıklamış olduğu düşüncelerinden dolayı partilerinin kapatılabileceğini, milletvekilliklerinin düşeceğini ve beş yıl siyasi parti yasağına maruz kalabilecekleri endişesini taşımaları durumunda, yasama faaliyetlerine özgür iradeleriyle katılabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Bu da sonuçta yasama faaliyetlerinin layıkıyla yerine getirilmesini engelleyecektir. Başka bir ifade ile partili milletvekillerinin konuşmaları, partilerinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanıldığı takdirde, yasama sorumsuzluğunun pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Ayrıca parti kapatma davalarında yasama sorumsuzluğunun dikkate alınmaması, partili milletvekillerinin ifade özgürlüğünün bağımsız milletvekilleriyle karşılaştırıldığında eşitsiz biçimde kısıtlanması sonucunu doğuracaktır. Bu durum da demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak nitelendirilen siyasi partilerin özel olarak cezalandırılması anlamına gelecektir.

Bu nedenle Anayasanın 69'uncu maddesindeki beş yıllık siyasi parti yasağı, 84'üncü maddedeki milletvekilliğinin düşmesi ile 83'üncü maddedeki sorumsuzluk hükümlerinin birlikte değerlendirilerek uyumlu bir yoruma tabi tutulması zorunludur. Böyle bir değerlendirme sonucunda da, 83'üncü madde hükmünün daha "özel" bir hüküm olarak diğerleri karşısında üstün tutulması gerekir.

Kaldı ki, iddianamede partimiz milletvekillerine atfen yer verilen beyanların tamamı, yasama sorumsuzluğu güvencesini gerektirmeyecek şekilde ifade özgürlüğü kapsamındadır. Bu nedenle iddianamedeki anlayışa göre yasama sorumsuzluğu tamamen tersine sonuçlar verecek biçimde işletilmeye çalışılmakta ve bu bakış açısına göre normalde suç olmayan konuşmalar, milletvekilleri tarafından yapıldığında partinin kapatılmasına ve böylece milletvekilinin beş yıl siyasi faaliyet yasağı ile cezalandırılmasına yol açabilmektedir.

Bu bağlamda iddianamede yer alan ve Başsavcının siyasi parti özgürlüğüne bakış açısını özetleyen şu ifade bu özgürlüğü tamamen güvencesiz hale getirmektedir: "Hukuk düzeninin suç olarak öngörmediği eylem, bu eylemin bir siyasi parti tarafından veya siyasi parti aracı kılınmak yoluyla işlenmesi durumunda, yarattığı ve kaçınılmaz olarak yaratacağı sonuçları gözetildiğinde, siyasi parti için yasaklama gerektirebilir. Eylemin suç olarak düzenlenmemesi, o eylemin hiçbir biçimde kınanamaması sonucunu doğurmaz."(s.22). Öncelikle belirtilmelidir ki, bir eylemin siyaseten eleştirilmesi ya da kınanması ile eylemin kapatma davasında delil olarak kullanılması birbirinden çok farklı sonuçlar doğurur. Bu biçimdeki ayırıma özellikle dikkat edilmelidir. Bir eylemin kınanabilir nitelikte olması onun hukuken de müeyyideye tabii olduğu anlamına gelmez. Siyasi alanda yaşanan tartışmalara yönelik kınama biçimindeki tepkiler siyasi alanın aktörlerince ortaya konulabilir. Ancak, siyasi alandaki bu tartışmaların etkisinde kalarak bir siyasi partinin hukuken müeyyidesi olmayan bir eylemden dolayı kapatılmasını talep etmek iddianamenin, hukuki değil, siyasi endişelerin etkisinde kalınarak hazırlanmış olduğunu teyit etmektedir.

5. Partinin kurulmasından önceki söz ve eylemler partimize isnat edilemez

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte AK Parti'nin kurulmasından önceki dönemlere ait açıklamalara da yer verilmiştir. Bu açıklamaların laikliğe aykırı olup olmadığı sorunu bir yana, kapatma davasına konu edilen partiyi bağladığı da ileri sürülemez.

Bir siyasi partiye isnat edilebilecek söz ve eylemlerin, zorunlu olarak bu siyasi partinin kurulduğu tarihten sonraki döneme ait olması gerekmektedir. Oysa iddianamede aksi bir durum hiçbir hukuki dayanağı olmaksızın kabul ettirilmeye çalışılmakta ve aynen şu ifadeye yer verilmektedir: "Kapatma davasına konu edilen eylemlerin işlendiği tarihlerin bir önemi bulunmamaktadır. Eylemlerin üzerinden ne kadar süre geçse de, bu eylemlere, 'odaklığın' ortaya konulması yönünden iddianamede dayanılması olasıdır" (s.22). Siyasi partinin kurulmadan önceki bir dönemde kişilerin söylediği sözlerinden dolayı o partiyi sorumlu tutan bir yaklaşım, hukuk devleti ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir.

Bir partinin kurulmasından yıllar önce yapılmış açıklamaların bu partiye isnat edilmesi ve partinin kapatılmasında gerekçe olarak kullanılmak istenmesi "hukukun genel ilkeleri, hukuk devleti ve hukuk devletinin unsurlarından olan "hukuki güvenlik" ilkesine açıkça aykırıdır. İddianamede (s.31-33), özellikle Başbakanın AK Partinin kurulmasından yıllar önce söylediği ileri sürülen bazı sözleri ön plana çıkarılarak, Anayasa Mahkemesi üyelerinde psikolojik bir etki meydana getirilmek istenmektedir. Bu sözlerin, söylenip söylenmediği bir yana, yıllar sonra kurulan bir partiyi bağlamayacağı açıktır ve kapatma gerekçesi olarak kullanılması sorumluluk hukuku prensiplerine kesin olarak aykırıdır.

İddianamedeki bu yaklaşım, siyaset kurumunun ve siyasetçilerin üzerinde, adeta beşikten mezara kadar süren bir sorumlu tutma zihniyetini yansıtmaktadır. Hukukta "süre" denen bir kavramı tanımayan bu yaklaşımın hukukun genel ilkelerine aykırı olduğu açıktır.

Kaldı ki, siyasi parti kurulmadan önce yapılan konuşmaların ifade özgürlüğü kapsamında olduğu da bir gerçektir. Nitekim bu durum yargısal süreç sonucunda teyit edilmiştir. Örneğin AK Parti milletvekili Ömer Dinçer'in, partimizin kurulmasından yıllar önce, 1995 yılında, bir bilimsel sempozyumda sunduğu bildiriden dolayı yapılan ceza soruşturmasında Erzurum Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı takipsizlik

kararı vermiştir. 7.6.2004 tarihli bu kararda söz konusu bildirinin ifade özgürlüğü kapsamında olduğu şu şekilde vurgulanmıştır:

"Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 'ifade özgürlüğü' başlığını taşıyan 10. maddesinde herkesin görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahip olduğu belirtilerek, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiş, sözleşmenin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da açıkça şiddet ve şiddete çağrı içermeyen her türlü düşüncenin ifade özgürlüğü kapsamında kabul edildiği vurgulanmıştır.

Suç ihbarı dilekçesine ekli 'Bilgi ve Hikmet' isimli derginin Güz/1995 tarihli 12. sayısında neşredilen konuşma metninin kül olarak değerlendirilmesi neticesinde belirtilen konuşmanın şiddete çağrı ve suç işlemeye tahrik içermemesi, ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle, TCK'nun 146/2, 311, 312/1–2 maddelerinde düzenlenen suçların unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla;

Müsnet fiillerle ilgili olarak sanık hakkında TAKİBAT YAPILMASINA MAHAL OLMADIĞINA… karar verildi." (E.2004/128, K.2004/23, K.T. 07. 06. 2004)".

Benzer şekilde, iddianamede Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in, "Türkiye'de Değişim, Demokrasi ve Aydınlar" adlı kitabındaki düşünceleri de "delil" olarak sunulmaktadır (s.73). Oysa bu kitabın içinde yer alan ve davada delil olarak gösterilen makale, ilk olarak partimizin kurulmasından yıllar önce, 1994 yılında bir dergide yayınlanmıştır. Yayınlandığı tarihten itibaren hiçbir yargısal takibata konu olmayan ve zaten ifade özgürlüğü kapsamında bulunması nedeniyle Anayasaya da aykırılık taşımayan görüşler, Cumhuriyet gazetesinin 2.10.2003 tarihli nüshasında haber yapıldıktan sonra iddianameye dâhil edilmiştir.

Hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmaların, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez. Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basın tarafından tekrar edilmesi dahi aynı ilkeye tabidir.

6. Parti üyesi olmayan kişilerin söz ve faaliyetleri partimiz aleyhine delil olarak kullanılamaz

İddianamede, "parti üyeliğinden ayrılanların fiil ve söylemleri de partiye isnat edilebilir. Bu anlamda Abdullah Gül'ün, parti kurucu üyesi, başbakan, başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olarak eylem ve beyanları da partiye yüklenebilecektir" (s.24) denmekte ve esas hakkındaki görüşte de bu iddia tekrarlanmaktadır (s.31).

Kapatma davasının açıldığı tarih itibariyle partiyle hukukî ve fiilî bağı kalmamış olanlar için yaptırım uygulanması ve bunlara isnat edilen fiillerin siyasî partinin kapatılması talebine gerekçe gösterilmesi, ancak kanunda bu yönde açık bir hüküm bulunmasına bağlıdır ki, Anayasada da Siyasi Partiler Kanununda da böyle bir hüküm bulunmamaktadır.

Böyle bir düzenleme bulunmadığı gibi, Anayasanın 69'uncu ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 95'inci maddelerinde yer alan düzenlemeler de, dava açılmadan önce partiyle hukukî bağı kalmamış olanlar için siyaset yasağı talep edilemeyeceğini ve bunlara isnat edilen fiillerin siyasî partinin kapatılması talebine gerekçe gösterilemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Anılan hükümlere göre ilgililer hakkında yaptırım uygulanabilmesi için, bunların, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Anayasa Mahkemesi nezdinde dava açıldığı tarihte ilgili siyasî partinin üyeleri olmaları gerekmektedir. 95'inci maddenin "Kapatılan siyasî partiler ve mensuplarının durumu" şeklindeki başlığı da, siyasî parti mensubu olmayanlar hakkında bu maddenin uygulanamayacağını göstermektedir.

Bu itibarla, kapatma davası açılmadan önce Cumhurbaşkanı seçilen kişinin, kapatılması istenen siyasî partiyle hukukî ve fiilî bağı kalmadığından, dolayısıyla siyasi parti mensubu olmasından söz edilemeyeceğinden, iddianamenin sözü edilen bölümleri dayanaktan yoksundur.

İddianame kamu görevlilerinin fiillerinden dolayı da partimizi sorumlu göstermektedir. Buna göre, "devlet kadrolarında yer alan anılan görevlilerin (Müsteşar, Müsteşar yardımcısı, genel müdür, vali, kaymakam, baştabip, belediye başkanı, okul müdürü, vb.) eylemleri de, siyasi partinin bakış açısına ve bunun da bir gereği olarak ortaya çıkması ve biçimlenmesi nedeniyle siyasi partiye isnat edilmesi gerekmektedir." (s.155).

Parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan ve eylemlerinden dolayı da, iktidarda olsalar bile, parti ya da partililer sorumlu tutulamaz. Aksi düşünce Anayasamızda da ifadesini bulan (m.38) "cezaların şahsiliği ilkesi" ile bağdaşmaz. Kaldı ki, bir siyasi partinin kimlerin eylemlerinden sorumlu olacağı Anayasanın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasında tadadi olarak sayılmış olup bunlar arasında parti üyesi olmayan kamu görevlileri bulunmamaktadır.

Öte yandan, kamu görevlileri, işledikleri bir suç varsa, bunlardan dolayı şahsi olarak ceza kovuşturmasına ya da disiplin soruşturmasına maruz kalırlar. Keza kamu görevlilerinin hukuka aykırı işlemlerinin de idari yargı aracılığıyla denetlenmesi mümkündür.

İddianamede, örneğin, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanının üniversitelerde kılık kıyafet özgürlüğü hakkındaki açıklamaları ve bu konuda Anayasa hükümlerine göre işlem yapılması yönünde üniversite rektörlerine gönderdiği yazı, "kanun dışı eylem" olarak nitelendirilmiş (s.124) ve partimizin "Anayasaya aykırı eylemleri arasında" sayılmıştır. Halbuki, YÖK Başkanı 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 6'ncı maddesine göre Cumhurbaşkanı tarafından doğrudan atanmaktadır. Her şeyden önce, YÖK Başkanının anılan faaliyetlerinde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Kaldı ki bulunsa da, bundan dolayı AK Parti hükümeti sorumlu tutulamaz. Aksi halde, AK Parti hükümetleri döneminde görev yapan bütün YÖK başkanlarının faaliyetlerinden de hükümeti sorumlu tutmak gerekirdi.

Başsavcı esas hakkındaki görüşünde, üst düzey bazı kamu görevlilerinin laiklik karşıtı eylem, söz ve yazıları nedeniyle bu görevlere getirildikleri gibi, hem hükümetimiz hem de bu kamu görevlileri bakımından asla kabul edilemeyecek akıl almaz bir iddiaya yer vermektedir. Bu iddiayı ispat edecek en küçük bir delil sunulamamış olması, masumiyet karinesinin keyfi bir şekilde ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Yine Başsavcı, YÖK Başkanı hakkında, bir bakan ve bürokratlar arasında geçen konuşmalardan bahisle, icraatlarının hükümetten bağımsız olmadığını iddia etmektedir. Bu tür siyasi magazin konularının asgari bir ciddiyete sahip olması gereken bir hukuki metinde yer alması talihsizliktir. Öte yandan, her ne kadar özerk de olsa yürütme içinde yer alan Yükseköğretim Kurulu'nun faaliyetlerinde hükümetle işbirliği halinde çalışmasında yadırganacak bir husus bulunmamaktadır.

Vali ve kaymakamlar gibi kamu görevlilerinin icraatlarından dolayı iktidar partisinin sorumlu tutulabileceğine dair Başsavcılık görüşü de, parti-

devlet özdeşliğinin geçerli olduğu tek parti döneminin anlayışını yansıtmaktadır. Bilindiği gibi, 1935'ten sonra Türkiye'yi yöneten siyasi partinin Genel Sekreteri İçişleri Bakanlığı, il başkanları valilik, ilçe başkanları da kaymakamlık görevlerini yerine getirmekteydiler. Bu durum artık geride kalmıştır. Günümüzde parti üyesi olmayan kamu görevlilerinin beyan veya işlemlerinden dolayı siyasi partiler, iktidarda olsalar bile, sorumlu tutulamazlar. Bu görevlilerin atanmasına dair işlemler ve atamadan sonra da görevlilerin işlem ve eylemleri yargı denetimine açıktır. Dolayısıyla, Hükümetin atamalarında ve bu görevlilerin işlemlerinde hukuka aykırı bir durum varsa, bunun yargısal denetimi zaten yapılabilmektedir. Kaldı ki, kamu görevlilerinin iddianamede yer verilen beyan ve faaliyetlerinde de laikliğe aykırı sayılabilecek bir eylem bulunmamaktadır.

Bir an için bir hükümetin kamu görevlilerinin eylem ve işlemlerinden dolayı "siyasi" olarak sorumlu olabileceği düşünülse bile, hükümetlerin siyasi sorumluluğu ile partilerin hukuki sorumluluğunu birbirine karıştırmamak gerekir. Hükümetlerin siyasi sorumluluğu ancak TBMM içinde işletilebilen "gensoru" gibi denetim mekanizmalarının harekete geçirilmesiyle mümkün olur. Seçimler de hükümetlerin halka hesap verdikleri bir diğer siyasi yöntemdir. Halbuki, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmesi hukuki bir süreçtir ve kapatma yaptırımı da hukuki bir sonuçtur. Dolayısıyla, hükümetlerin siyasi sorumluluğu kapsamındaki konuların siyasi partilerin hukuki denetimi sürecine dâhil edilemeyeceği açıktır.

22 Temmuz 2007 seçimlerinde partimizden milletvekili seçilen Ömer Dinçer'in yıllar öncesine ait bazı sözlerinin partimiz aleyhine delil olarak sunulması ve bu milletvekilimiz hakkında parti yasağı istenmesi ise birçok bakımdan hukuka aykırıdır. Herşeyden önce, yukarıda açıklandığı üzere Ömer Dinçer'in söz konusu ifadeleri nedeniyle hakkında takipsizlik kararı verilmiştir ve bu ifadelerde laikliğe aykırılık bulunmamaktadır. Öte yandan, Ömer Dinçer'in bu açıklamaları partimizin kurulmasından yaklaşık on yıl önce yapılmıştır. Ayrıca, 22 Temmuz 2007 seçimlerinde siyasete giren Dinçer hakkında o tarihten itibaren laikliğe aykırı en küçük bir söz ya da eylem Başsavcılık tarafından ileri sürülememiştir. Kapatılması istenen bir siyasi partinin kurulmasından yıllar önce söylenen bir sözden dolayı bu kişi hakkında parti yasağı talep edilmesi hukuk tarihine geçecek ibretamiz bir olaydır.

İddianamede, "Adalet ve Kalkınma Partisi Konya Milletvekili Halil Ürün'ün danışmanlığını yürüten Ahmet Şükrü Kılıç'ın; türbanlı olduğu için 28 Şubat döneminde görevine son verildiği bildirilen eşi Nilgün Kılıç'ın Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2003 Yılı Kasım ayında yapılan büyük kongresinde MKYK üyeliğine seçilmesini "işte 28 Şubat'ın rövanşı diye ben buna derim" (s.105) ifadesine yer verilerek, Kılıç'ın bu sözlerinden partimiz sorumlu tutulmaktadır. Başsavcılığın bu iddiası da birçok bakımdan gerçek dışı ve hukuka aykırıdır. Birinci olarak, Ahmet Şükrü Kılıç bu sözleri söylememiştir. Kaldı ki söylemiş olduğunu varsaysak bile, yoğun insan hakları ihlallerinin yaşandığı 28 Şubat sürecine yönelik bir eleştirinin neden "laikliğe aykırı bir eylem" olarak nitelendirildiğini anlamak mümkün değildir. İkinci olarak, partimize üye olmayan Ahmet Şükrü Kılıç'ın bu sözlerinden partimizin sorumlu tutulması cezaların şahsiliği ilkesi ve sorumluluk hukukuna aykırıdır. Üçüncü olarak, parti üyesi olmayan Ahmet Şükrü Kılıç hakkında parti yasağı istenmesi de cezaların şahsiliği ilkesi ve sorumluluk hukukuna aykırıdır. Kendisi değil eşi parti üyesi olan bir kişinin sözlerinden dolayı partimizi sorumlu tutan ve söz konusu kişi hakkında parti yasağı isteyen Başsavcılık bu yaklaşımıyla hukuk devletine aykırılıkta doruğa çıkmaktadır. Öte yandan hiçbir zaman partimizin üyesi olmamış bir kişiyi "eş durumundan sorumlu" tutarak hakkında parti yasağı istemek, hiçbir yerde ve hiçbir zaman benzeri görülmemiş bir hukuk garabetidir. Başsavcılığın mantığına göre sadece partililerin değil parti mensuplarının tüm akraba ve hısımlarının söz ve davranışlarından dolayı partimiz sorumlu tutulabilecektir.

7. Partimizin benimsemediği söz ve faaliyetler partimiz aleyhine delil olarak kullanılamaz

İddianame ve esas hakkındaki görüşte parti yetkililerinin benimsemediği konuşmalar delil olarak yer almıştır. Parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin kapatma davasında ilgili siyasi parti açısından odak olmada kullanılabilmesi için parti yetkililerinin bunları benimsemesi şarttır.

Öte yandan, bir partilinin Anayasaya aykırı bir tutum içinde olduğunun ileri sürülebilmesi için münferit ya da bağlamından koparılmış söz ve eylemler yeterli olamaz. Siyasi parti üyesi veya yetkilisi olan kişinin tutumunu belirleyebilmek için, söz ve eylemlerin bütünsel bir biçimde ele alınması ve aynı konuda farklı zamanlarda ortaya koyduğu genel yaklaşım dikkate alınmalıdır.

İddianamede, parti üyelerinin söylem ve eylemlerinin parti yetkilileri tarafından benimsendiğine dair en küçük bir delil sunulamamıştır. Hatta, parti yetkilileri tarafından açıkça reddedilen sözler bile deliller arasında sayılmıştır.

Örneğin, iddianamede AK Parti Adana eski Milletvekili Abdullah Çalışkan'ın sözleri deliller arasında sayılmıştır (s.90-91). Oysa aynı toplantıda divanı yöneten Genel Başkan Yardımcısı Nihat Ergün, bu konuşmaya müdahale etmiş, parti olarak bu görüşleri benimsemediklerini açıklamış, ama bu açıklamaya iddianamede yer verilmemiştir. Nihat Ergün, Abdullah Çalışkan'ın konuşmasının ardından şunları söylemiştir:

"Biz bir hizmet milliyetçisiyiz, hizmet. Parti olarak da bir hizmet partisiyiz, bir ideolojik parti değiliz. Toplumu adam etme sevdasında bir partinin üyeleri değiliz biz. Toplumu bir veri kabul ediyoruz. İşte toplum bu. Bu toplumdan etkileniyoruz, günü geldiğinde bu toplumu etkiliyoruz, görüş ve düşüncelerimizle. Bu toplumun var olan problemlerini çözmek ve bunu daha ileriye götürmek için uğraşan bir siyasi partiyiz. Muhafazakâr demokrat bir siyasi partinin üyeleriyiz, gençliğiz, yöneticileriyiz. Muhafazakâr partiler devrimci partiler değildirler."

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde, "Bu sözlerin benimsenmediğinin bir başka partili tarafından açıklanması, eylem ve söylemlerinde takiyyeyi bir yöntem olarak kullanan davalı partiye hakim olan genel inanç ve beklentiyi değiştirmeye, yok saymaya yeterli değildir" (s.15) demektedir. Başsavcının bir başka partili dediği kişi o dönemde partimizin Genel Başkan Yardımcısı idi. Kaldı ki, Abdullah Çalışkan'ın bu konuşması adli soruşturmaya konu olmuş ve suç unsuru bulunmayarak koğuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

Kamu adına hareket eden, bu nedenle objektif olması gereken ve lehe olan delilleri de toplamak zorunda olan Başsavcının, sözde aleyhimize sunduğu delili açıkça etkisiz kılan bir konuşmayı kafasında oluşturduğu takiyye kavramı ile geçiştirmeye çalışması önyargılı olma ve şartlanmışlığın bir göstergesidir. Başsavcılığın bu yaklaşımı karşısında hukuken geçerli olan tekzip, düzeltme ve reddetme biçimindeki kavramların hiçbir anlamı kalmamaktadır.

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi AK Parti, bazı parti üyelerinin ve belediye başkanlarının parti politikalarıyla uyuşmayan kişisel görüşlerini benimsemediği gibi, özellikle yerel yönetimlerin faaliyetlerinde parti politikalarına aykırı tutum ve davranışlardan kaçınılması gerektiğine dair

genelgeler yayınlamıştır. Bu genelgelerde belediyelerin parti programıyla bağdaşmayan kültürel faaliyetlerden kesinlikle kaçınmaları talimatı verilmiştir(EK- 5).

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde belediyelerin sadece kültürel faaliyetleri ile ilgili olarak uyarıldığını, bunun dışındaki laikliğe aykırı faaliyetler bakımından bir uyarı yapılmadığını iddia etmektedir (s.40). Söz konusu genelgede belediyelerin asli görevleri arasında yer almayan hiçbir faaliyette bulunmaması istenmiş olup Başsavcılığın iddiası doğru değildir. Kaldı ki belediyelerin bu genelgenin kapsamı dışında değerlendirilecek faaliyetleri de söz konusu olmamıştır.

Öte yandan AK Parti, kurulduğu günden bu yana kamuoyuna da açık on binlerce toplantı, miting, ziyaret, konuşma ve etkinlikte bulunmuştur. Nitekim AK Parti'nin merkez ve yerel teşkilatları her ay binlerce etkinlik gerçekleştirmektedir. Bütün bu etkinliklerin, partinin temel prensipleri doğrultusunda ve yasalara uygun biçimde yürütülmesine özen gösterilmektedir.

Elbette, bunca yoğun etkinliklerde bazı hukuka aykırı söz ve davranışlar olabilir. Çünkü insanın olduğu yerde her zaman hata olabilir. Önemli olan bu yanlış söz ve eylemlerin partinin yetkilileri, kurulları, organları tarafından benimsenip benimsenmediğidir. AK Parti, kendi içinde mevzuata, parti tüzük ve programına aykırı üye eylemleri nedeniyle disiplin sürecini en iyi işleten ve sıkı biçimde uygulayan bir partidir.

İddianamede disiplin soruşturması açılan partililerin beyanları da delil olarak gösterilmiştir. Disiplin soruşturmasına tabi tutulan söz ve faaliyetlerin partimiz aleyhine delil olarak kullanılması mümkün değildir.

İddianameye göre, "siyasi partilerin hedef ve amaçlarıyla bağdaşmayan eylem ve söylemleri nedeniyle ilgili kişilerin eleştirilmemesi ve haklarında disiplin soruşturması başlatılmaması, bu eylem ve söylemlerin o siyasi parti tarafından benimsendiği anlamındadır" (s.25). Buna rağmen partimizin bazı üyelerle ilgili olarak parti tüzüğü uyarınca yaptığı disiplin soruşturmalarının görmezlikten gelinerek, hakkında soruşturma işlemi yapılan parti üyelerinin beyanlarının da delil olarak sunulması bir tutarsızlık ve önyargının bulunduğunu göstermektedir.

İddianamede partimizin bazı milletvekillerinin başörtüsünün kamu görevlileri için de serbest olması gerektiği yönündeki ve başka konulardaki kişisel beyanları partimiz aleyhine delil olarak sunulmuştur. Halbuki partimiz bu tür kişisel görüşleri benimsemediğini kamuoyuna açıklamakla

yetinmemiş, parti politikalarına aykırı bu konuşmaları yapanlar hakkında disiplin soruşturması yapmış ve ceza vermiştir.

Normalde düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında bulunan bu sözler hakkında bile disiplin soruşturması açmamız, parti olarak bu konularda ne kadar hassas olduğumuzu göstermektedir. Dolayısıyla bu kişiler hakkında partimizin disiplin soruşturması başlattığı kamuoyuna açıklandığı ve basın ve yayın organlarında da yer aldığı halde, bu sözlerin yine de partimiz hakkında delil olarak sunulması iyiniyetle bağdaşmayan bir tutumdur.

Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde, partimizin açtığı disiplin soruşturmalarında bazı partililere hafif, bazılarına ise ağır yaptırımlar uygulandığını, bunun ise bir çifte standart oluşturduğunu söylemektedir (s.35). Bir partinin disiplin soruşturmaları sonucunda üyelerine ne tür cezalar vereceği kendi iç meselesidir. Başsavcılığın bu konuya hangi yetki ile müdahil olmak istediği anlaşılır gibi değildir. Öte yandan bu davayla hiçbir şekilde ilişkisi olmayan eski bir üyemize verilen disiplin cezası eleştirilerek çifte standarttan söz edilmesi ilginçtir.

8. İddianamede "lehe olan delillere" yer verilmemiştir

5271 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ile iddianamenin hazırlanması ve içeriği konusunda önemli bir reform gerçekleştirilmiştir. Buna göre bir iddianamede yalnızca isnat ve aleyhe olan deliller değil, lehe olan hususların da gösterilmesi zorunludur (CMK.m.170/5). Esasen Başsavcılığın aleyhe kullanılmak üzere delil olarak iddianamede yer verdiği hiçbir söz ve faaliyette "laikliğe aykırılık" isnadını ispatlayacak bir nitelik bulunmamaktadır. Bununla birlikte Başsavcılığın mantığı açısından "laikliği destekleyici" beyanların da "lehe deliller" olarak sunulması gerekirdi. Başka bir ifadeyle, "Kendine göre aleyhe olan hususları" toplayan Başsavcının, "kendine göre lehe olan hususları" da iddianamesine koyması beklenirdi.

Başsavcılık delil oluşturma gayreti içerisinde sadece aleyhe olan delilleri sunmuş ve yoğun biçimde konuşmaları bağlamından koparma örnekleri sergilemiştir. İddianamede 50 nolu delil olarak sunulan Başbakanın konuşması bunlardan sadece bir tanesidir.

İddianamede Başbakanın, "Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz, öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksın. Bu defans uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok" ifadelerine yer verilmiştir (s.50). Ancak iddia makamı, delillerin toplanmasında tarafsızlık ilkesine riayet ederek Başbakanın aynı

konuşmasında geçen ve gazetelerde de yer alan şu beyanlarını da dikkate almış olsaydı daha sağlıklı sonuçlara varabilirdi:

"Halkı Müslüman, demokratik ve laik bir ülke olarak medeniyetler arasında iletişim kurulmasında önemli bir rol oynayabileceğimiz gerçektir."

"Partimizi kurduğumuzda programımıza yerleştirdiğimiz ilke şudur: bizim partimiz din eksenli bir parti değildir. Bizim partimiz muhafazakar demokrat bir partidir ve süreci bu şekilde çalıştırırken halkımızın da yaklaşık %99'u müslümandır."

"Her dinin mensupları arasında aşırılar çıkabilir. Ama gelin biz bu aşırılıklara karşı çıkalım. Aşırılıkların karşısında hep birlikte beraber olalım. Dayanışma içinde olalım."

Başbakanın bu ifadeleri, iddia makamının iddiasını temelden çökertmekte, onu tekzip etmektedir. Başsavcı kanuni görevi olan lehe delilleri toplama girişiminde bulunmadığı gibi, ilk cevabımızda sunduğumuz sözde aleyhe delilleri çürüten tekzip ve düzeltmeleri de görmezlikten gelmede ısrarcı tutumunu sürdürmektedir.

9. Delil üretme gayretiyle "masumiyet karinesi" ihlal edilmiştir

Başsavcılığın iddianamesi ve esas hakkındaki görüşünde çok belirgin olan bir özellik de, delil üretme gayreti sonucu olarak yoğun biçimde "masumiyet karinesi"nin ihlal edilmesidir.

İddia makamı, aynı şeyde: "susmuşsan neden sustun?", "susmamışsan neden konuştun?", "tekzip etmemişsen neden tekzip etmedin?", "tekzip etmişsen baskı üzerine veya sorumluluktan kurtulmak için tekzip ettin", "disiplin hükümlerini uygulamışsan bu göstermeliktir veya yeterli değildir" biçimindeki sözler, Başsavcının hukuka rağmen ulaştığı hükümlerdir. Hiçbir iddia makamı, bu denli keyfiliği hukuk giysisine büründüremez. Hukuk, her ne ise o dur; ancak asla bu değildir

Başsavcılık iddianamede "Laikliğe aykırı eylemleri nedeniyle 1997 yılında Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğü görevinden alınan Beşir Atalay" şeklinde bir ifadeye yer vermiştir (s.26). İnsan hakları ve hukukun hiçe sayıldığı 28 Şubat sürecinde hukuk dışı ve keyfi bir işlemle rektörlük görevinden alınan Beşir Atalay'ın ne o gün ne de daha sonra ortaya konulmuş tek bir laikliğe aykırı eylemi bulunmamaktadır. Hal böyle iken bir Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının "masumiyet karinesi"ni açıkça ihlal

etmek suretiyle böyle bir iddiaya yer vermesi hukuk dışı 28 Şubat sürecindeki mantığın bir uzantısıdır.

İddianamede "Talim Terbiye Kuruluna sorulmaksızın görevlendirilen 33 kişinin Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen Eğitim Bir-Sen'e üye olanlar arasından seçildiği" ileri sürülmektedir (s.113). Bu iddia, görevlendirilen öğretmenlerin 9'unun Türk Eğitim-Sen, 4'ünün Eğitim-Bir-Sen, 2'sinin de Eğitim-Sen üyesi olması nedeniyle gerçek dışıdır. Ayrıca, masumiyet karinesine herkesten çok dikkat etmesi gereken iddia makamının, yasal bir kuruluş olarak faaliyet gösteren bir sendikayı "Cumhuriyet devrimlerine aykırı faaliyetleriyle bilinen" bir kuruluş olarak nitelemesi ve bu sendikaya üye devlet memurlarını da zan altında bırakması masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

Başsavcılığın, Anayasa ve yasaların öngördüğü şartlar çerçevesinde tamamen hukuka uygun olarak alınan ve atanan kamu görevlilerini, hangi kriterlere dayanarak ve ne hakla "tarikatçı", "siyasal İslamcı", "İslami kimlikleriyle öne çıkanlar" şeklindeki sıfatlarla nitelendirdiği de anlaşılamamaktadır. İddianamede ve eklerinde söz konusu kamu görevlilerinin dini veya siyasi eğilimlerini gösteren hiçbir belge ve bulgu sunulamamıştır. Kamu görevlilerinin bu şekilde itham edilmesi, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan masumiyet karinesinin de hiçe sayılmasıdır. Dolayısıyla, tüm bu nitelemelerin ve ithamların partimiz hakkındaki peşin hükümlerden kaynaklandığı ortadadır.

İddianamede, partimizle hiçbir ilişkisi olmayan ilahiyat bilgini Prof. Dr. Hayrettin Karaman'nın TRT'de yaptığı bir konuşma hükümetimiz döneminde yapılmış laikliğe aykırı bir faaliyet olarak nitelendirilmiştir. Daha da ilginç olan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bu iddianın delilleri arasında ekte sunulan 177 nolu belgeye el yazısı ile şunların yazılmış olmasıdır: "Hayrettin Karaman Yeni Şafak yazarı. Kendine ait www.hayrettinkaraman.net isimli site var. Dinci yazıları var. Bu durumu biline biline Ramazanda M.Kemal Öke tarafından TRT'ye çıkarılıp program yaptırıldı." Bu konuşmadan hükümetimizin sorumlu tutulması hukukla bağdaşmayan bir tutum olduğu gibi, bir ilahiyat bilginini "dinci" olarak nitelemek, o bilim adamının kişilik haklarına açık bir saldırı ve masumiyet karinesinin ihlali niteliğindedir.

III. PARTİMİZ LAİKLİĞE AYKIRI EYLEMLERİN ODAĞI HALİNE GELMEMİŞTİR

Partimiz hakkında açılan davada "AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı" haline geldiği iddia edilmektedir. Partilerin yasaklanmasına ilişkin kurallar karşısında bu iddia tamamen hukuki dayanaktan yoksundur.

Partilerin yasaklamasına ilişkin kurallar Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye'nin taraf olduğu insan hakları sözleşmeleri ve Siyasi Partiler Kanunu ile düzenlenmiş bulunmaktadır.

Anayasaya göre, bir siyasi partinin eylemlerinden dolayı kapatılabilmesi ya da devlet yardımından yoksun bırakılabilmesi için o partinin "Anayasaya aykırı eylemlerin odağı" haline gelmiş olması gerekir. Partilere daha güvenceli bir statü kazandırmak için 2001 yılında yapılan düzenlemeyle Anayasanın 69'uncu maddesi siyasi partilerin odak haline gelmesinin şartlarını belirlemiştir. Buna göre, bir siyasî parti, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemler "o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır." (m.69/6).

Odak haline gelmenin şartları Anayasada bu şekilde sayılmakla birlikte, "odaklaşma" için şart koşulan eylemlerin "niteliği" belirtilmemiştir. Anayasanın bu hükmü Siyasi Partiler Kanunu ile de aynen tekrarlanmış, ancak Kanunda da odak haline gelmede esas alınacak fiillerin niteliğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Siyasi Partiler Kanununa 1986 yılında eklenen, fakat Anayasa Mahkemesi tarafından 1998 yılında iptal edilen hüküm (m.103/2) odaklaşmada dikkate alınacak fiillerin mahkeme kararıyla "sübuta ermesi"ni şart koşmaktaydı. Siyasi Partiler Kanununun 103'üncü maddesinde yer alan ve odak olma için partilerin "aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline geldiğinin sübuta ermesi" şartını arayan hükmün Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması, "fiillerin varlığı" zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Odak olma koşulu için yine ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı gereklidir, ancak bunların "mahkeme kararıyla sübuta ermiş olması" şart değildir. Başka bir ifadeyle, Anayasa Mahkemesi, parti kapatma davalarında odaklaşmanın gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırırken henüz bir mahkeme kararıyla sübut bulmamış olan fiilleri de

dikkate alabilecektir. Ancak bu fillerin ceza hukuku anlamında "aykırı fiil" niteliğine sahip olması gerekmektedir.

Çünkü, odaklaşmanın şartları 2001 değişikliğiyle Anayasaya konulduktan sonra, fiillerin niteliğine ilişkin somutlaştırıcı bir düzenleme her ne kadar Anayasa hükmünü tekrarlayan Siyasi Partiler Kanununun 101'inci maddesine konulmamışsa da, aynı Kanunun 102'nci maddesine 12.8.1999 tarih ve 4445 sayılı kanunla eklenen ikinci fıkra hükmünden, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin ceza hukuku anlamındaki fiiller olduğu anlaşılmaktadır.

Bu hükme göre, "Parti büyük kongresi, merkez karar ve yönetim kurulu veya bu kurulun iki ayrı kurul olarak oluşturulduğu haller, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup yönetim kurulu, Türkiye Büyük Millet Meclisi grup genel kurulu, parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister. Parti üyeleri 68'inci maddenin dördüncü fıkra hükümlerine aykırı fiil ve konuşmalarından dolayı hüküm giyerler ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu üyelerin partiden kesin olarak çıkarılmasını o partiden ister."

Bu düzenlemede geçen "hüküm giyerler ise" ibaresi, Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiillerin, ceza hukuku anlamındaki filler olması gerektiğinin kanıtıdır.

Siyasi Partiler Kanununun 102'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan düzenleme ile, bir siyasi partinin devlet yardımından yoksun bırakılmasına dayanak oluşturacak fiillerin ceza hukuku anlamında fiiller olması şart koşulmuştur. Devlet yardımından yoksun bırakma gibi daha hafif bir yaptırımın uygulanabilmesinde bile ceza hukuku anlamında fiillerin varlığı şart koşulduğuna göre, bir siyasi partinin kapatılmasına yol açabilecek olan odak haline gelmede dikkate alınacak fiillerin evleviyetle ceza hukuku anlamında filler olacağı açıktır.

Odak haline gelme nedeniyle partilerin kapatılması daha ağır bir yaptırım olduğu için, Anayasa odak haline gelme için sadece Anayasaya aykırı eylemlerin varlığını da yeterli görmeyerek, bu eylemlerin yoğunluk ve kararlılık içinde işlenmesini de şart koşmuştur.

Bu düzenlemeye göre, Anayasaya aykırı eylemlerin siyasi parti üyelerince yoğun bir şekilde işlenmesi ve bunların yetkili organlarca benim-

senmesi şartlarının gerçekleştiği somut ve açık kanıtlarla belirlenmelidir. Parti üyeleri bir takım eylemler icra ediyor, fakat parti organları bunları benimsemiyorsa, parti odak haline gelmez. Yine parti yetkililerinin "kararlılık içinde" işlenmeyen eylemleri de partiyi odak haline getirmez. Başka bir ifadeyle, Anayasaya aykırı eylemleri işleyenlerin bu eylemleri süreklilik içinde sıklıkla ve yoğunlukla tekrarlamaları zorunludur.

Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan bu düzenlemelerden açıkça anlaşılacağı üzere; siyasi partilerin yasak eylemleri nedeniyle kapatılabilmeleri, bu eylemlerin nitelik ve nicelik olarak "ağırlığına ve yoğunluğuna" ve parti yetkili organlarının bu tür eylemleri iradi biçimde benimsemelerine veya doğrudan yetkili organlarca gerçekleştirmelerine bağlanmıştır.

Buna göre bir siyasi partinin eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi için "laikliğe aykırı eylemlerin varlığı" ve "odak haline gelme" şartlarının birlikte gerçekleşmiş olması gerekir. Bu davada bu unsurların hiçbiri gerçekleşmemiştir.

1. Laikliğe aykırı eylemler mevcut değildir

Bir siyasi partinin eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi için, o partinin organ ve kurulları ile üyelerince işlenen eylemlerin Anayasa'nın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırılık teşkil etmesi gerekir. Buna göre, parti eylemlerinin, Devletin bağımsızlığına, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, insan haklarına, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine, millet egemenliğine, demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine aykırı olması, sınıf veya zümre diktatörlüğünü veya herhangi bir tür diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlaması veya suç işlenmesini teşvik etmesi halinde aykırılık gerçekleşmiş olur. Bu nitelikte olmayan eylemler ise parti kapatma sebebi oluşturmaz.

İddianamede, partinin eylem ve söylemlerinin "laikliğe aykırı olduğu" iddiasına yer verilmiştir. İddianamede "laikliğe aykırı eylemler" olarak ileri sürülen hususlar, laikliğe aykırı bir nitelik taşımamaktadır.

Laikliğe aykırı eylemden söz edebilmek için, laik devlet düzeninin dinsel kurallara dayalı bir düzenle değiştirilmesi faaliyetinin bulunması şarttır. AK Parti'nin, laikliğe ve Anayasanın 68'inci maddesinde sayılan başka değerlere aykırı hiçbir eylemi ya da açıklaması bulunmamaktadır. Bu durum karşısında kapatma davası ile kurgulanan tez bütünüyle çökmektedir.

Genel olarak bireyler bakımından düşünce özgürlüğü kapsamında kabul edilen ifadeler, siyasi parti mensuplarınca kullanıldığında bunların kapatma nedeni olarak görülmesi ifade özgürlüğüyle ve onun özel bir kullanım biçimi olan siyasi parti özgürlüğüyle bağdaşmamaktadır. Herhangi bir kişinin serbestçe söyleyebileceği bir sözü bir siyasinin evleviyetle söyleyebilmesi gerekir. Özgürlükçü ve çoğulcu demokrasilerde bundan daha doğal bir şey olamaz. Aksi halde, farklı toplumsal görüş ve talepleri siyasi alana taşımak için kurulan siyasi partiler işlevsiz kalacaktır.

Düşünce açıklamalarına dayanarak bir siyasi partinin kapatılmasının talep edilmesi özgürlükçü demokratik rejimin ne derece ciddi bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu gözler önüne sermektedir. Oluşturduğu mantık kurgusu ile iddianame, demokratik bir ülkede siyasi parti özgürlüğünün özünü ortadan kaldırması ve siyasi partileri gerçek işlevinin dışına çıkardığını göstermesi bakımından da bir ibret vesikasıdır.

İddianamede partililerin Anayasaya aykırı eylemleri olarak nitelendirilen beyan ve faaliyetlerinin neredeyse tamamı, aykırılık oluşturmak bir yana, insan haklarına bağlı demokrat bir partinin savunması gereken düşünce ve politikalardan oluşmaktadır. "Anayasaya aykırı eylem" olarak iddianameye konulan ifadelerde insan haklarına, demokrasiye ve hukuk devletine vurgu yapılmaktadır. Kaldı ki, bu nitelikte olmayan, başkalarının katılmayacağı ya da hoş görmeyeceği düşünce açıklamaları dahi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan "ifade özgürlüğü" kapsamında değerlendirilmelidir.

Bir partinin "Anayasaya aykırı fiillerin odağı" haline gelebilmesi için, bu fillerin sadece ceza hukuku anlamında aykırı fiil olması da yeterli olmayıp "yıkıcı bir amaca yönelik olması", yani Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki değerleri kökten reddetme ve ortadan kaldırma amacını taşıması da gerekir. Bu bağlamda bir siyasi partinin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olabilmesi için sunulan delillerde laiklik ilkesini zayıflatmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik aktif, saldırgan ve somut bir tutumun bulunması gerekmektedir. İddianamede yer verilen beyanlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, AK Parti'nin, laiklik ilkesini reddetmek bir yana, demokratik bir ilke olarak pekiştirme konusunda ne kadar kararlı bir tutum içerisinde olduğu görülecektir.

Partimizin, Anayasanın 68'inci maddesindeki değerleri ortadan kaldırmaya matuf en küçük bir eylemi veya söylemi bulunmamaktadır. Aksine Partimiz bu değerleri geliştirmeye yönelik bir misyona sahiptir. Bu

misyon, Parti Tüzüğü ve Programı ile altı yıllık iktidarımız dönemindeki icraatla açıkça ortaya konulmuş bulunmaktadır.

Anayasanın 68 ve 69'uncu maddeleri ile siyasi partilere getirilen yasaklar, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun "Siyasi Partilerle İlgili Yasaklar" başlıklı dördüncü kısmında "Amaçlar ve Faaliyetlerle İlgili Yasaklar", "Milli Devlet Niteliğinin Korunması", "Atatürk İlke ve İnkılâplarının ve Lâik Devlet Niteliğinin Korunması" ve "Çeşitli Yasaklar" ana başlıklarını taşıyan dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Bu kısımdaki yasak fiillerin doğaları gereği ancak siyasî partilerce veya üyelerince işlenebileceği açıktır (E. 1998/2, K. 1998/1, K.T. 9.1.1998).

Anayasanın "Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi"ni düzenleyen 38'inci maddesinde; "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur. Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz. Ceza sorumluluğu şahsîdir." kuralı yer almıştır. Suç ve cezalara ilişkin genel kanun niteliğinde olan Türk Ceza Kanununun 2'nci maddesine göre de; "(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3) Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz."

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 98 ilâ 108'inci maddelerini kapsayan "Siyasi Partilerin Kapatılması" başlıklı beşinci kısmında; parti yasaklarına aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar; ceza (hapis - m.117) ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri (parti kapatma, işten el çektirme, ihraç, devlet yardımından yoksun bırakma -m.101,102,103 ve 104) olarak düzenlenmiştir.

Parti kapatmada dikkate alınacak fiillerin, ceza hukuku anlamında fiiller olduğunu teyit eden bir başka hüküm de Siyasi Partiler Kanununun "Kanuna aykırı sair davranışlar" başlıklı 117'nci maddesidir. Bu hükme göre; "Bu Kanunun dördüncü kısmında yazılı yasak fiilleri işleyenler, fiil daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılırlar". Anayasa Mahkemesi de bir kararında aynı görüşe yer vermiştir (AYMK., Esas Sayısı:1986/13,Karar Sayısı:1987/12; Karar günü:22/5/1987.)

"117. maddede…, 4. kısımda yazılı yasak eylemleri işleyenlerin, eylemin daha ağır bir cezayı gerektirmemesi durumunda, altı aydan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür. Bu hüküm, 4. kısım kurallarına aykırı eylemlerin tümünün suç niteliğinde olduğunu kabul etmeyen önceki 648 sayılı Siyasi Partiler Yasası'na göre bir yeniliktir. Anayasa'nın ilgili kurallarında aykırı eylemin suç oluşturup oluşturmaması ya da bu konuda kesinleşmiş yargı kararının bulunması aranmamakla birlikte bunu yasaklayıcı bir hüküm de yoktur. Nitekim 2820 sayılı Yasanın 117. maddesi, 4. kısımdaki yasaklara aykırılığı hiçbir ayırım yapmadan, tümüyle, suç olarak nitelendirmiştir… Anayasa'nın 15. ve 38. maddelerine göre, suçluluğu hükümle belli edilinceye kadar kimse suçlu sayılamaz. Hakkında böyle bir karar bulunmayan kişinin gerçekten yasaklara aykırı davranıp davranmadığı bilinemeyeceğinden Cumhuriyet Başsavcısı'nın sübjektif değerlendirmesiyle, yargı kararıyla kesinlik kazanmadan önce, asileri partiden çıkarmak gibi sonuçları çok ağır işlemlere bağlı tutmak siyasi hakları önemli ölçüde zedeler… Çünkü, bir yasaya aykırı davranmaktan söz edebilmek için, o yasağın ceza yasalarında ya da disiplin yönetmeliklerinde yer almış olmasına göre, bir yargı kararı ya da yargı yolu açık bir disiplin kurulu kararı ile eylemin saptanması gerekir." (E. 1986/13, K. 1987/12, K.T. 22.5.1987).

Siyasi Partiler Kanununun dördüncü kısmında yer alan yasaklara aykırı eylemler, ancak parti üyelerince işlenebilecek nitelikte eylemlerdir.

Laikliğe aykırı eylemler için öngörülen bir diğer ceza yaptırımı da 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununun 216'ncı maddesinde benzer bir içerikte ancak daha özgürlükçü bir yaklaşımla düzenlenmiştir.

TCK'nın "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama" başlıklı 216'ncı maddesine göre;

"(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Yukarıda yer verilen mevzuat ve yargı kararları birlikte değerlendirildiğinde şu sonuca ulaşılmaktadır: Bir eylem veya söylemin laikliğe aykırı olup olmadığı, Terörle Mücadele Kanunu, Türk Ceza Kanununun 216'ncı maddesi ve Siyasi Partiler Kanununun 117'nci maddesindeki unsurlar dikkate alınarak belirlenecektir. Söz konusu eylemin bir terör eylemi niteliğinde olması durumunda 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirlenen unsurlar dikkate alınarak belirlenecektir. Terör suçu niteliği taşımayan laikliğe aykırı eylemler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 216'ncı maddesinde belirtilen "Halkın .. din, mezhep… bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik edilmesi ve bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması" yahut "Halkın bir kesiminin, … din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılanması" ya da "Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerlerin alenen aşağılanması ve bu fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması" halinde 216'ncı maddeye göre değerlendirilecektir. TCK'nın 216'ncı maddesi kapsamında da olmayan eylem ve söylemler TCK açısından yaptırıma bağlanmamış ise de; 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 117'nci maddesi bu nitelikteki eylemlerin parti üyelerince işlenmesini özel bir yaptırıma bağlamıştır.

Parti üyesi olmayan kişilerin iddianamede yer verilen eylem ve söylemleri laikliğe aykırı olsa bile bunlardan dolayı partinin sorumlu tutulması, cezaların şahsiliği ilkesine açıkça aykırılık teşkil edeceğinden, bu nitelikteki eylem ve söylemlerden parti sorumlu olmayacaktır.

İddianamede belirtilen parti organ ve üyelerinin eylem ve söylemleri ise; siyasi propaganda ve eleştiri hakkı çerçevesinde kalan eylemlerdir. Anayasa Mahkemesinin bir kararında siyasi partilerin propaganda hakkıyla ilgili olarak şu görüşlere yer verilmiştir:

"Genellikle benimsenen bir tanıma göre propaganda, belli bir amacı gerçekleştirmek ve yandaş kazanmak için, düşüncelerin birden çok kişilerin bilgilerine ulaştırılmasını öngören bir etkileme eylemi ve yöntemidir. Bu tanımlamadan açıkça anlaşılacağı gibi, her tür düşünce açıklamasını propaganda saymaya olanak yoktur. Kuşkusuz, propaganda da, bir açıklama vardır; fakat bu, sözgelimi başka kişilerde bir bilgi yaratmaya veya

bir duyguyu harekete geçirmeye yönelen bilimsel ve öğretici nitelikte salt ve soyut bir düşünce açıklaması değildir…

Siyasi partiler, seçim yoluyla iktidara gelerek programlarını gerçekleştirme, ilkelerini uygulama, görüşlerini benimsetme olanağını kazanmak isteyen kuruluşlardır. Toplumda yandaşlarını artırarak, kendi amacı doğrultusunda gelişmeler sağlamayı gözetirler... Demokratik ülkelerde siyasal iktidarı kazanma yolu, hiç kuşkusuz, yalnızca seçimlerdir. Siyasal partilerin, toplum ve devlet düzeniyle kamu çalışmalarını, programlarında öngördükleri ilkeler uyarınca yönetmek ve denetlemek için yasalar çerçevesinde çaba gösterip seçmenleri etkilemeleri, amaçlarına ulaşmak üzere yasalara uygun propaganda yapmaları gereklidir…. Demokrasinin kaynağını oluşturan seçimler yoluyla iktidarı ele geçirmede propagandanın önemi yadsınamaz. Seçimlerin etkileme aracı olan propaganda seçim kurumunun en doğal öğesidir. Seçmenleri seçenekler üzerinde düşünmeye, isabetle ayırım yapıp oy vermeye, bunun içinde kendi görüş ve programını beğendirip benimsetmeye çağıran propagandaya belli bir ölçü içinde izin vermek zorunludur… Seçim çalışmalarının, özellikle propagandanın Anayasa'nın 67. maddesinin güvencesi altında bulunduğu kuşkusuzdur. Propaganda, seçimin-vazgeçilmez bir öğesidir." (E. 1979/31, K. 1980/59, K.T. 27.11.1980).

Bu çerçevede bir siyasi partinin, yasalarla getirilen düzenlemeleri tenkit etmesi, bunların hukuka aykırı düştüklerini savunarak değiştirilmesini veya ortadan tamamen kaldırılmasını istemesi Anayasanın 25 ve 26'ncı maddelerinde öngörülen düşünce ve kanaat hürriyetinin doğal bir sonucudur. 26'ncı maddenin birinci fıkrasına göre; "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yazma hakkına sahiptir". Bu nedenle, partimiz üyeleri tarafından bu çerçevede bir yasal düzenlemenin eleştirilmesi şüphesiz Anayasal koruma altındadır. Bu düşüncelerin hiç birinde laikliğe aykırı bir durum söz konusu değildir.

2820 sayılı Kanunun 117'nci maddesi gereğince kapsamı Anayasanın 24'üncü maddesinde belirtilen laikliğe aykırı eylemlerin suç niteliğinde olduğu dikkate alındığında, iddianamede isnat edilen eylem ve söylemler söz konusu suçun yasal unsurlarını taşımadığı gibi, "eleştiri" ve "propaganda" hakkının kullanılması niteliğinde olan ve Anayasanın 24, 25 ve 26'ncı, AİHS'in 9, 10 ve 11'nci maddelerinin koruması altında olan düşünce açıklamaları niteliğinde olup, "hukuka ve dolayısıyla laikliğe aykırı" bir nitelik taşımamaktadırlar.

2. Odak haline gelmenin şartları gerçekleşmemiştir

Bir siyasi partinin Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemleri nedeniyle kapatılabilmesi, o partinin bu nitelikteki eylemlerin işlendiği bir "odak" haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenmesine bağlıdır.

Anayasada, "odak olma" durumunun oluşması bakımından parti üyelerinin eylemleri ile parti organ ve kurullarının eylemleri farklı kurallara bağlanmıştır.

Anayasa Mahkemesi bir kararında bu konuda şu görüşe yer vermiştir:

"Siyasî Partiler Yasası'nın 103. ve buna dayanak oluşturan Anayasa'nın 69. maddesi uyarınca bir siyasî partinin, yasak fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin saptanması, yalnız tüzelkişiliğin faaliyetlerinin değil, üyeler tarafından yürütülen faaliyetlerin de incelenmesi ile olanaklıdır. Çünkü, "odak olma" durumunun oluşması için gerekli olan yasak eylemlerdeki nitelik ve nicelik ile bunların tekrarındaki kararlılık ve süreklilik gibi öğelerin varlığı konusunda, milletvekillerinin Meclis içindeki ve dışındaki söz ve eylemlerinin tümü değerlendirilmedikçe sağlıklı bir sonuca ulaşılamaz." (E. 1997/1 (Siyasî Parti Kapatma), K. 1998/1, K.T. 16.1.1998).

2.1 Üyelerin eylemleri nedeniyle odak olma hali

Bir siyasi partinin, büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulu dışında kalan üyelerinin Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı eylemlerinden dolayı kapatılabilmesi için şu unsurların varlığı gerekir:

2.1.1 Yoğunluk şartı

Üyelerinin eylemleri nedeniyle odaklaşmanın ilk şartı; Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırı nitelikteki eylemlerin o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlenmiş olmasıdır.

Buna göre, ülke çapında çok sayıda üyenin birlikte ya da ayrı ayrı, eşzamanlı veya farklı zamanlarda gerçekleştirdiği, sayısal açıdan çokluk derecesinde olan belirli nitelikteki eylemlerin kararlılık içinde tekrarlanması, yani süreklilik göstermesi durumunda "yoğunluk" söz konusu olabilecektir. Örneğin, parti üyeleri hakkında bu eylemlerden dolayı yurdun çeşitli yerlerinde kamu davaları açılmış bulunması veya SPK'nın değişik 102'nci maddesinin 2 ve 3'üncü fıkraları gereğince o siyasi partinin bu tür

eylemlerden dolayı en azından birkaç defa (devlet yardımından yoksun bırakılma) yaptırıma maruz kalması, yoğunluğun saptanmasında bir ölçü olarak kabul edilmelidir.

Dolayısıyla, yoğunluk derecesinde olmayan eylemler kapatma sebebi olmayacak, bunun yerine o siyasi parti veya üyeleri hakkında Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda öngörülen diğer yaptırımlar uygulanacaktır.

Siyasi partilerin ülke düzeyinde faaliyet gösteren kuruluşlar olduğu ve milyonlarca üyesinin bulunabildiği göz önüne alındığında, bir il veya ilçedeki parti teşkilatına kayıtlı üyelerin hukuka aykırı eylemlerinin o partinin bütünü bakımından yoğunluk oluşturup oluşturmayacağının belirlenmesi kuşkusuz o partinin üye sayısının çokluğuyla da doğrudan ilgilidir.

İddianamede belirtilen söz ve faaliyetler hukuka aykırı nitelik taşımadığı gibi, partinin bütünsel yapısı ve üye sayısı dikkate alındığında bunların bir "yoğunluk" oluşturması da söz konusu değildir.

2.1.2 Parti organlarının bu eylemleri benimsemesi şartı

Odaklaşma için, parti üyelerinin Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki yasaklara aykırı olarak "yoğun" şekilde işlediği eylemlerin, partinin Anayasanın 69'uncu maddesinde sayılan büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca açıkça ya da örtülü biçimde benimsenmiş olması gerekir.

Açıkça benimseme, Anayasada sayılan parti organ ve kurullarının sözlü veya yazılı beyanlarıyla veya kararlarıyla parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini benimsediklerini ortaya koymasıyla olur.

Örtülü (zımni) benimseme ise, yetkili parti organ ve kurullarının, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerini bildikleri halde susma veya engelleyici bir harekette bulunmama suretiyle, yani hiçbir işlem yapmayarak bu eylemleri örtülü biçimde onaylamalarıyla olur. Parti yetkili organ ve kurulların bilgisi dahilinde olmayan üye eylemlerinin benimsendiğinden söz edilemez. Öte yandan, örtülü benimsemenin tespitinde, parti üyelerinin Anayasaya aykırı eylemlerinden parti yetkili organlarının müdahale edebilecek sürede haberdar olduklarının ve yine de müdahalede bulunmadıklarının kesin olarak ispat edilmesi gerekir. Belirsizlik hallerinde, "özgürlük lehine yorum" ilkesi uyarınca örtülü benimseme bulunmadığı yönünde karar verilmelidir.

Parti üyelerinin söz konusu parti organları tarafından açıkça ya da örtülü biçimde benimsenmeyen eylemleri yoğunluk derecesinde olsa bile kapatma sebebi olamayacaktır. Kaldı ki partimiz üyelerinin bu biçimde hiçbir eylemi söz konusu değildir.

Bu kurullar veya organlar tarafından açıkça benimsenmeyen eylemlerin, bu kurul veya organların üyelerinden biri veya birkaçı tarafından benimsenmiş olması halinde de üyelerin eylemleri partiye mal edilemez. Zira bu üyelerin, organ ve kurulları temsil yetkisi söz konusu değildir. Bu nedenle, bu tür davranışlar da kapatma sebebi kabul edilemez.

Siyasi partinin yukarıda belirtilen yetkili organlarının, üyelerinin belli ağırlıktaki ve yoğunluktaki eylemlerinden dolayı parti içi disiplin mekanizmasını işleterek üyeler hakkında yaptırım uygulamaları ya da bu tür eylemleri benimsemediklerini yazılı veya sözlü biçimde ya da davranışlarıyla ortaya koymaları halinde üyelerin eylemlerinden dolayı parti tüzel kişiliği sorumlu tutulamayacaktır. Parti yetkili organlarının genel açıklamaları demokrasi, hukukun üstünlüğü, laiklik gibi Anayasal ilkelerin önemine ve bunlara uyulmasına yönelik ise, bu durum, parti üyelerinin Anayasaya aykırı münferit faaliyetlerinin desteklenmediğine karine sayılmalıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi yetkili organları tarafından laikliğe aykırı herhangi bir eylemin benimsenmesi asla söz konusu olmamıştır. Nitekim partimiz hakkında açılan davada parti üyelerine ait olduğu belirtilen "eylemler"in parti yetkili organlarınca benimsendiğine dair deliller sunulamamıştır. Aksine, parti yetkililerinin genelgeler yayınlamak suretiyle açıkça yasakladıkları belediye faaliyetleri, disiplin soruşturması açtıkları beyanlar ya da desteklemediklerini belirttikleri açıklamalar bile partimiz aleyhine "delil" olarak sunulmuştur. Bu tür eylemlerin partimize isnat edilmesi mümkün değildir.

2.2 Parti organlarının eylemleri nedeniyle odak olma hali

Bir siyasi partinin, Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasında sayılan organlarının, Anayasa'nın 68'inci maddesinin 4'üncü fıkrasındaki yasaklara aykırı eylemleri kararlılık içinde işlemeleri halinde de, o parti söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır.

2.2.1 Parti organlarınca eylemlerin işlenmesi şartı

Anayasanın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasına göre; odak haline gelme durumunun belirlenmesinde eylemleri esas alınacak parti organ ve kurulları şunlardır:

Büyük kongre,

Genel başkan,

Merkez karar veya yönetim organları,

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu,

Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup yönetim kurulu.

Dolayısıyla bu sayılan organlar ve kurullar dışındaki parti organ, kurul ve mercilerinin (Örneğin, Merkez Disiplin Kurulu, İl veya İlçe Kongreleri veya Başkanları gibi) eylemleri kararlılık içinde işlense dahi, bu tür eylemler hakkında üye eylemlerinde olduğu gibi öncelikle SPK'nın 102'nci maddesinin 2 ve 3'üncü fıkraları uygulanacak, ancak bu tür eylemler yoğunluk oluşturduğu takdirde SPK'nın 101/b ve 103'üncü maddelerine göre işlem yapılabilecektir.

Bu davada partimiz yetkili organlarınca alınmış laikliğe aykırı herhangi bir karar yoktur. Anayasada sayılan yetkili organlardan sadece Genel Başkan "tek kişi"dir, diğer organlar "kurul" niteliğindedir. Kurul niteliğindeki organların eylemlerinden söz edebilmek için bu kurullarca alınmış kararların bulunması zorunludur. Halbuki, iddianamede sunulan deliller arasında tek bir kurul kararı dahi bulunmamaktadır.

Siyasi Partiler Kanununun 102'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre de, "parti genel başkanı dışında kalan parti organı, mercii veya kurulu tarafından Anayasanın 68'inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan hükümlere aykırı fiilin işlenmesi halinde, fiilin işlendiği tarihten başlayarak iki yıl geçmemiş ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı söz konusu organ, mercii veya kurulun işten el çektirilmesini yazı ile o partiden ister." Oysa, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamede yer verdiği ve "eylem" olarak nitelendirdiği hususların hiçbirisi için partimizden SPK m.102/2 ile getirilen "işten el çektirme" başvurusu yapmamıştır. Bu durum da partimizin hiçbir yetkili organ, mercii veya kurulunun Anayasaya aykırı eylemlerinin bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yetkili organların eylemleri olarak geriye sadece AK Parti Genel Başkanının "eylemleri", daha

doğrusu "ifadeleri" kalmaktadır ki, bunların da "laikliğe aykırılık" oluşturmadığı çok açıktır.

2.2.2 Kararlılık şartı

Eylemlerin "kararlılık" içinde işlenmiş sayılabilmesi için, aynı nitelikteki eylemlerin iradi biçimde tekrarlanması yani eylemlerde iradilik, süreklilik ve benzerlik olması gerekir. Başka bir ifadeyle, kasıtlı eylemlerin süre ve sayı yönünden tekrarlanması gerekir.

Bu davada "yoğunluk" ve "kararlılık" şartları gerçekleşmemiştir: Odak olma için Anayasanın aradığı "yoğunluk" ve "kararlılık" şartlarının gerçekleşebilmesi için de değişik zamanlarda ve değişik yerlerde Anayasaya aykırı fiillerin sıklıkla ve ısrarla icra edilmiş olması gerekir. Oysa bu davada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının yaptığı şey, her biri tek başına laikliğe aykırılık oluşturmayan ifadelerin abartılarak tekrarlanması suretiyle "yoğunluk" ve "kararlılık" şartlarının gerçekleşmiş olduğu izlenimini vermekten ibarettir.

Parti organlarının laikliğe aykırı herhangi bir söylem veya eylemi olmamıştır. Yapılan açıklamalar eleştirel nitelikte olup, ifade özgürlüğü kapsamındadır. Bu söylem ve eylemlerin hiçbirisinde herhangi bir hukuka aykırılık da söz konusu değildir.

IV. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ İÇTİHADI KARŞISINDA AK PARTİ KAPATILAMAZ

1. Türk hukuku bakımından partilerin hukuki denetiminde AİHM içtihadının uygulanması zorunludur

Anayasanın 90'ıncı maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklik siyasi partilerin kapatılması bakımından önemli sonuçlar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin kapatılması davalarını görürken Anayasa ve Siyasi Partiler Kanununda yer alan hükümlerin yanı sıra, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi uyarınca, uluslararası insan hakları sözleşmelerini de dikkate almak durumundadır. Zira Anayasa Mahkemesi parti denetimi yaparken "bir davaya bakan mahkeme" konumundadır. Nitekim, iddianameye göre de, "SPY'nın öncelikle İHAS gözetilerek ve Anayasa hükümleri de İHAS'a göre yorumlanarak, siyasi partiler hakkındaki kapatma yaptırımın irdelenmesi gerekmektedir" (s.9).

Türk hukuku bakımından uluslararası sözleşmeler 2004 tarihli Anayasa değişikliğine kadar iç hukukta kanunlarla eşdeğerde iken, 2004 yılında

Anayasanın 90'ıncı maddesine eklenen bir hükümle insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde sözleşme hükmünün uygulanması esası benimsenmiştir. Bu yeni hükme göre, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." Özellikle parti özgürlüğünü güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ifade ve örgütlenme özgürlüklerine ilişkin hükümleri ile bu hükümlerin uygulanmasına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının göz önünde tutulması ve bunlar ile iç hukuk kuralları arasında bir çatışma görülmesi halinde, Sözleşme hükümleri ile Mahkeme içtihatlarının öncelikle uygulanması zorunludur. Kaldı ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi "ortak bir hukuk" oluşturmakta ve taraf devletlere bu Sözleşme hükümlerinin doğrudan uygulanmasına ilişkin nesnel yükümlülükler getirmektedir. Bu nedenle, bir iç hukuk kuralıyla AİHS'in uygulanmasına dair bir hüküm konulması dahi gerekli değildir.

Anayasa Mahkemesinin parti kapatma konusundaki kararları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı arasında önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla, Anayasa Mahkemesinin 2004 Anayasa değişikliğinden sonra bakacağı parti kapatma davalarında AİHM içtihadını dikkate alarak 2004'ten önce ortaya koyduğu ve parti özgürlüğünü büyük ölçüde daraltan içtihadını değiştirmesi gerekmektedir.

2. AİHM içtihadına göre partimizin kapatılması mümkün değildir

Siyasi parti özgürlüğünün sınırları konusundaki AİHM içtihadı Türkiye'de kapatılan partilerin yaptığı başvurular üzerine oluşturulmuştur. AİHM bu kararlarında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin ilke ve ölçütleri açık bir biçimde ortaya koymuştur. Bu ilke ve ölçütleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Siyasi parti kararlarında AİHS'in 11'inci maddesi, ifade özgürlüğünü koruyan 10'uncu maddeyle birlikte değerlendirilmelidir.

Siyasi partilerin program ve projelerinin devletin anayasal yapısı ve ilkeleriyle uyuşmaması, bunların demokrasiyle de bağdaşmadığı anlamına gelmez. Buna göre, demokrasinin kendisine zarar vermediği müddetçe, siyasi partiler mevcut anayasal düzeni sorgulayabilirler, farklı siyasi görüşleri savunabilirler.

Siyasi parti özgürlüğüyle ilgili Sözleşmenin 11'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki sınırlama sebepleri oldukça dar ve katı yorumlanmalıdır.

Siyasi partiler, inandırıcı ve zorunlu sebeplerle ve ancak istisnai olarak kapatılabilir.

Bir siyasi partinin gerçekleştirdiği faaliyetlerde kullandığı tüm yöntemler hukuki ve demokratik nitelikte olmalıdır.

Siyasi partinin önerdiği değişikliklerin kendisi de bizzat temel demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir.

Siyasi partinin tüzük veya programındaki ifadelerden hareketle kapatılması söz konusu olamaz, partinin somut öneri ve faaliyetleri olmalıdır.

Siyasi partilere yönelik sınırlamalar, demokratik bir toplumda zorunlu ve meşru amaçla orantılı olmalıdır. Kapatma yaptırımının "zorlayıcı toplumsal ihtiyaca" cevap vermeye yönelik olması gerekir.

İddianamede siyasi partilerin yasaklanması konusunda AİHM kararları ile ortaya konulan ölçütlere yer verilmekle birlikte, bu ölçütlere göre neden AK Partinin kapatılması gerektiği hiçbir şekilde ortaya konulamamıştır. Aksine, iddianamede yer verilen AİHM ölçütlerinin dikkate alınması halinde bu kapatma davasının hiç açılmaması gerekirdi.

Siyasi parti kapatma kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin koruduğu, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı dışında, en az üç temel hak ve özgürlüğün sınırlanması söz konusu olabilmektedir. Bunlar, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve serbest seçim hakkıdır. Siyasi partilerin kurulmaları ve örgütlü bir şekilde faaliyette bulunmaları Sözleşmenin 11'inci maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün bir gereğidir. Dolayısıyla, bir siyasi partinin kapatılması yaptırımı doğrudan bu özgürlüğün ortadan kaldırılması sonucunu doğurmaktadır. Diğer yandan, örgütlenme özgürlüğü düşünceyi açıklamanın özel ve etkili bir yolu olduğu için, siyasi parti davalarında ifade özgürlüğünün sınırlandırılması da gündeme gelmektedir. Nitekim AİHM, örgütlenme özgürlüğünü koruyan 11'inci maddenin aynı zamanda ifade özgürlüğünü güvence altına alan 10'uncu madde ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir siyasi partinin kapatılması sonuçları itibariyle, kapatmaya neden olarak gösterilen parti mensuplarının milletvekilliklerini kaybetmelerine ve/veya beş yıl süreyle bir siyasi parti mensubu olarak siyaset yapamamalarına neden olabilmektedir. Bu da Sözleşme'nin 1 Nolu

Ek Protokolünün 3'üncü maddesinde korunan serbest seçim hakkının ihlaline neden olabilmektedir.

Bu çerçevede partimiz hakkında düzenlenen iddianame paralelinde kapatma kararı verilmesi durumunda bunun Sözleşmenin bu üç maddesinin de ihlali olacağı açıktır.

2.1 AK Partinin kapatılmasına yönelik dava, ifade özgürlüğünün ihlalidir

AK Parti hakkında açılan bu dava, daha önce de belirtildiği gibi, bir ifade özgürlüğü davasıdır. Zira burada yargılamaya konu eylemlerden ziyade parti mensuplarının barışçıl görüş açıklamaları söz konusudur. Dolayısıyla, davada öncelikle ifade özgürlüğünün Sözleşmede belirlenen sınırların dışına çıkılıp çıkılmadığına bakılması gerekmektedir.

Fikirlerin korunması ve serbestçe açıklanması, toplantı ve örgütlenme özgürlüğünün amaçlarından birisidir. Demokrasinin gereği gibi işletilmesinde ve çoğulculuğun sağlanmasında oynadıkları rol dikkate alındığında, bu durum siyasi partiler için evleviyetle geçerlidir (TBKP/Türkiye, par.44; Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 62).

Demokratik rejimleri diğerlerinden ayıran temel özelliklerden biri, toplumsal ve siyasal meselelerin serbestçe tartışılabileceği bir zemin sunmasıdır. Toplumda var olan farklı görüşleri temsil eden siyasi partiler, seçimlerde ve seçimlerden sonra da her zeminde siyasi tartışmaya katılan aktörler konumundadırlar. AİHM'nin belirttiği gibi, siyasi partiler, sadece siyasal kurumlar içinde değil aynı zamanda toplumsal hayatın tüm düzeylerinde, demokratik toplum kavramının özü olan siyasi tartışmaya ikame edilemez bir katkı yaparlar. (Lingens/Avusturya, par. 42).

Tam da bu nedenle, toplumun farklı kesimlerini temsil eden siyasi parti mensupları için ifade özgürlüğü çok daha önemli hale gelmektedir. (Castells/İspanya, par. 42). Siyasi temsilciler, hiçbir baskı altında kalmadan, görüşlerini serbestçe dile getiremedikleri takdirde çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiden bahsedilemez.

Diğer yandan, AİHM açısından ifade özgürlüğü, sadece lehte ve hoşa giden söz ve düşünceler için değil, toplumun bir kesimini veya devleti şoke eden sözler için de geçerlidir. Bu anlamda, bir siyasi partinin görüşlerinin toplumun bir kesimi hatta tamamına yakını tarafından "aykırı" kabul edilmesi, bunların ifade özgürlüğü kapsamında olmadığı anlamına gelmemektedir. Bir siyasi partinin önerileri, devletin anayasal ilkelerine

aykırı olabilir veya toplumda hakim olan görüşten farklı olabilir. Ancak, demokrasiyle bağdaştığı takdirde ve ölçüde bu önerilerden dolayı siyasi partilere yaptırım uygulanamaz. (Sosyalist Parti/Türkiye, par. 47; ÖZDEP/Türkiye, par. 41).

AİHM'in siyasi parti mensuplarının ifadeleri ile ilgili olarak çizdiği tek sınır "şiddete teşvik"tir. Bir siyasi partinin sınırlandırılması ancak yöneticilerinin "siyasi araç olarak şiddet kullanımını" savunmaları durumunda söz konusu olabilir. Bu durumda, AİHM siyasi partinin programı, organları ve/veya mensuplarıyla "etnik nefret, isyan veya şiddete teşvik" edip etmediklerine bakmaktadır. (Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 54).

Partimiz mensuplarının kapatma davasına konu olan sözlerinin hiçbirisi, kin, nefret veya şiddet söylemi içermemektedir. Tersine, bu sözlerin nerdeyse tamamında demokrasi, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü, birlik ve beraberlik gibi barışçıl bir şekilde bir arada yaşamayı teşvik eden kavramlar egemendir. Zorlama ve ilgisiz yorumlarla bazı sözlerin "şiddet" çağrısı niteliğinde olduğunu söylemek ise kabul edilemez. Sözgelimi Başbakanın kendisine 27 Mayıs sonrası idamlarının hatırlatılması üzerine söylediği "Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşaflarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız" (İddianame, s.135) şeklindeki sözlerin şiddet çağrısı olarak ileri sürülmesi iyi niyetle bağdaşmamaktadır. Bu sözler, demokrasi ve millet iradesinin hakimiyeti uğruna her türlü fedakarlığı göze alan bir siyasi cesaretin ve kararlılığın yansımalarıdır.

Sonuç olarak, açıkça ifade özgürlüğü kapsamında olan beyanlardan dolayı bir siyasi partinin kapatılmasını istemek AİHS'in 10'uncu maddesine aykırıdır.

2.2 AK Partinin kapatılması, örgütlenme özgürlüğünün ihlali olacaktır.

Sözleşme'nin 11'inci maddesine göre toplantı ve örgütlenme özgürlüğü milli güvenlik, kamu emniyeti ve başkalarının haklarını koruma gibi nedenlerle sınırlanabilir. Ancak, bu sınırlamaların kanunla yapılması ve en önemlisi "demokratik toplumda gerekli" olması gerekir. AİHM'e göre, "demokrasinin düzenli işleyişinde siyasi partilerin oynadıkları hayati rol dikkate alındığında, 11'inci maddedeki sınırlama nedenleri siyasi partiler söz konusu olduğunda son derece dar yorumlanmalıdır". Bu bağlamda "partilerin örgütlenme özgürlüğüne yönelik sınırlamaları, ancak inandırıcı ve zorunlu gerekçeler haklılaştırabilir". (Sosyalist Parti v.d./Türkiye par. 50).

Diğer yandan, 11'inci maddenin ikinci fıkrasındaki "gerekli" sözcüğü, "zorlayıcı bir toplumsal gereksinim"in (pressing social need) varlığını şart koşmaktadır. Başka bir ifadeyle, ancak acil, kaçınılmaz toplumsal ihtiyaçlar, örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir sınırlamayı "demokratik toplumda gerekli" kılabilir. (Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par.47).

Bir siyasi partiye müdahalenin "zorlayıcı toplumsal gereksinim" kriterine uygun olabilmesi, dolayısıyla örgütlenme özgürlüğünün sınırları dışında sayılabilmesi için aşağıdaki üç şartın birlikte gerçekleşmesi aranmaktadır:

(a) Siyasi partiden kaynaklanan demokrasiye yönelik riskin yeteri kadar yakın/kaçınılmaz olduğunu gösteren ikna edici geçerli delillerin bulunup bulunmadığı;

(b) Siyasi parti mensuplarının dava konusu eylem ve söylemlerinin ilgili partiye isnat edilebilir nitelikte olup olmadığı;

(c) Siyasi partiye isnat edilebilir nitelikteki eylem ve söylemlerin, söz konusu partinin "demokratik toplum" kavramıyla bağdaşır olmayan bir toplum modelini tasavvur ettiği ve savunduğunu açıkça gösterecek şekilde bir bütün oluşturup oluşturmadığı. (Refah Partisi/Türkiye, Büyük Daire, par.104; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par.47).

AK Parti hakkında açılan davada, bu üç şartın bırakın birlikte gerçekleşmesini, ayrı ayrı dahi gerçekleşmesi söz konusu değildir. Şöyle ki:

(a) AK Partinin demokrasiye uzak ya da yakın bir risk oluşturduğuna dair hiçbir delil sunulamamıştır

Esasen bu konuda bir delil sunulması da mümkün değildir, çünkü partimiz kurulduğundan bu yana tüm gücüyle demokrasinin geliştirilmesi için çalışmaktadır. Varlık sebebi ve kuruluş gayesi demokrasiyi geliştirip pekiştirmek suretiyle temel hak ve özgürlükleri daha iyi korumak olan bir siyasi partinin demokrasiye tehlike teşkil etmesi düşünülemez.

AİHM, siyasi partilere yönelik müdahalelerin haklı bir sebebe dayanıp dayanmadığını incelerken, sadece taraf devletin takdir yetkisini makul, dikkatli ve iyi niyetli bir şekilde kullanıp kullanmadığına bakmamaktadır. AİHM, aynı zamanda, sınırlamaya davanın bütünlüğü içerisinde bakarak, (a) müdahalenin "izlenen meşru amaçlarla orantılı" ve (b) sunulan sınırlama sebeplerinin "ilgili ve yeterli" olup olmadıklarını değerlendirmektedir. Bunu

yaparken Mahkeme, "ulusal yetkililerin 11'inci maddedeki prensiplerle uyumlu standartları uyguladıkları ve ayrıca kararlarını ilgili olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesine dayandırdıkları" konusunda ikna olmalıdır. (Jersild/ Danimarka, par. 31; Goodwin/Birleşik Krallık, par. 40; Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu/Romanya, par. 49).

AK Parti hakkında açılan davada kapatma talebine gerekçe olarak sunulan eylem ve söylemlerin AİHM içtihatları ışığında "ilgili ve yeterli" olması gerekmektedir. Halbuki, tek tek incelendiğinde ileri sürülen gerekçelerin hiçbir şekilde "ilgili ve yeterli" olmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, iddianamede yer verilen konuşmaların tamamı ifade özgürlüğü kapsamındadır. Dolayısıyla bunların partimizin kapatılmasında "ilgili ve yeterli" gerekçe oluşturmadıkları açıktır. İkincisi, iddianamede AK Partinin şiddete başvurabileceği yönündeki gerekçeler de tamamen ilgisiz varsayımlardan kaynaklanmaktadır. Başsavcılığın, kim olduğu ve partimizle ilişkisinin olup olmadığı bile belirtilmeyen meçhul bir kişinin bir televizyon programında Mussolini'den bahisle yaptığı iddia edilen konuşmayla partimiz arasında irtibat kurmaya çalışması, sunulan gerekçelerin "ilgili" olmadığının tipik bir göstergesidir. Bunun gibi AK Partiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan Danıştay saldırısı failinin, belli karanlık odakların emellerine hizmet edecek şekilde, partimiz liderine yaptığı çağrının delil olarak sunulması tam bir kötüniyet ve kurgulamanın ürünüdür. Bu tür sözde gerekçeler kesinlikle AİHM İçtihadı çerçevesinde "ilgili ve yeterli" sebep olarak kabul edilemez.

AİHM, 14 Şubat 2006 tarihli Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova kararında başvurucu partinin geçici olarak siyasi faaliyetlerinin durdurulmasına gerekçe gösterilen nedenlerin hiç birini "ilgili ve yeterli" görmemiştir. Hatta söz konusu muhalefet partisi tarafından organize edilen toplantıda iktidardaki Komünist Partiyi protesto etmek için söylenen ve içinde "Diktatör olmaktansa, holigan olmayı tercih ederim", "Komünist olmaktansa ölmeyi tercih ederim" gibi sözlerin geçtiği şarkı da şiddet çağrısı olarak görülmemiştir. Mahkeme, bu öğrenci marşının bir şiddet çağrısı olarak yorumlanamayacağını, ulusal makamların da bu sözlerin neden ve nasıl şiddete çağrı olduğunu açıklamadıklarını belirterek, bu yöndeki sınırlama sebebinin "ilgili ve yeterli" kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır. Mahkemeye göre, "bir siyasi partinin faaliyetlerinin yasaklanmasını, ancak siyasal çoğulculuğu veya temel demokratik ilkeleri tehlikeye düşürmek gibi çok ciddi ihlallerin bulunması haklılaştırabilir." Mahkeme, söz konusu davada, başvurucu partinin toplantısının, hükümeti

şiddet yoluyla devirmeye çağrı içermediğini veya çoğulculuk ve demokrasi ilkelerini zedeleyecek hiçbir faaliyetin bulunmadığını, bu nedenle uygulanan yaptırımın belirtilen meşru amaçla orantılı ve "zorlayıcı toplumsal gereksinimi" karşılamaya yönelik olmadığını belirtmiştir. (Hıristiyan Demokratik Halk Partisi/Moldova, par. 75, 76).

Başsavcılık, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de AK Partinin iktidarda olmasının demokrasiye yönelik tehlikeyi daha da "yakın" hale getirdiğini savunmaktadır. Buna göre, "Siyasi partinin iktidar olması, istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması olanağı bulunması nedeniyle demokrasi için tehlikeyi somut ve yakın kılar. Bu açıdan davalı partinin devleti teokratik bir yapıya dönüştürmesi beklenilmeden dava açılmıştır" (s.16).

Teorik düzeyde iktidarda bulunan her siyasi parti için üretilebilecek bu iddianın partimiz bağlamında hiçbir olgusal dayanağı yoktur. Dahası, belki yeni iktidara gelmiş ve icraatları henüz ortaya çıkmamış olan bir siyasi parti için böylesi bir "risk"ten söz edilebilir. Ancak, AK Parti altı yıldır iktidarda olan bir partidir. Bu süre bir siyasi partinin amaç ve politikalarının belirlenmesi için yeteri kadar uzundur. AK Parti, bu süre içinde şimdiye kadar anayasal demokratik düzenin temel ilkelerini zedeleyici hiçbir girişimde bulunmamıştır. Anayasayı değiştirecek çoğunluğa sahip olmasına rağmen, yasama işlemlerinin anayasal denetimini veya idari işlemelerin yargısal denetimini ortadan kaldırmaya yönelik hiçbir düşüncesi ve girişimi olmamıştır. Bu çerçevede, AK Parti döneminde çıkarılan bazı yasalar hatta son örnekte olduğu gibi bazı anayasa değişiklikleri bile Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenmiştir. Dolayısıyla bir iktidar partisinin "istediği düzenlemelerin her an yasalaşmasını sağlaması", onu demokrasi için "somut ve yakın tehlike" haline getirmez. Esasen etkin anayasal ve yargısal denetimin olduğu herhangi bir demokratik rejimde böylesi bir tehlikeden de bahsedilemez.

Kaldı ki, AK Parti hükümetleri en başından itibaren anayasal demokrasinin evrensel ilkelerinin kökleşmesi için gerekli tüm siyasi, hukuki ve ekonomik adımları atmış; özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliğiyle entegrasyonu için gece gündüz çalışmıştır. Bu yönde önceki iktidarlar döneminde başlatılan reform süreci hızlandırılarak, başta Anayasa olmak üzere yasalar ve diğer hukuk kurallarındaki değişiklikler birbiri ardına çıkarılmıştır. Nitekim, Avrupa Komisyonu'nun yıllık ilerleme raporlarında bu gelişmelerden duyulan memnuniyet açıkça dile getirilmiştir. Kısacası, Kopenhag siyasi kriterleri arasında yer alan demokrasi, hukukun üstünlüğü

ve temel haklar konusunda çok önemli ilerlemeler sağlayan ve bu yolla ülkeyi AB'ye bir adım daha yaklaştıran bir iktidar partisinin demokrasiyle bağdaşmayan bir projeye sahip olduğu iddiasının hiçbir dayanağı yoktur. Bu tür bir iddia, ancak bir hayal ürünü olabilir.

Bu hayali iddiayı inandırıcı kılmak amacıyla sunulan deliller, AİHM'in içtihatları ışığında ortaya çıkan delil hukuku bakımından hiçbir değere sahip değildir. "Delil" olarak sunulan parti mensuplarına ait konuşmaların, yukarıda açıklandığı üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10'uncu maddesinde korunan ifade özgürlüğünün kapsamı içinde olduğu açıktır. Bu konuşmaların içerikleri analiz edildiğinde, neredeyse tamamının eşitlik, özgürlük, çoğulculuk, hoşgörü ve bir arada yaşama gibi demokratik toplumun temel değerlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu sözlerin hiçbirinde ifade özgürlüğü konusunda AİHM'in kırmızı çizgileri olan şiddet kullanmaya, silahlı mücadeleye veya ayaklanmaya teşvik söz konusu değildir. Sonuç olarak, partimizin amaçlarının "demokrasiyle bağdaşmadığı" şeklindeki asılsız ve mesnetsiz iddiaların gerekçesi olarak sunulan sözde "deliller"in Avrupa İnsan Hakları Hukuku bağlamında da delil vasfı bulunmamaktadır.

(b) Parti mensuplarına atfedilen söz ve eylemlerin önemli bir kısmı AK Partiye isnat edilebilir nitelikte değildir.

Partiyle ilgisi bulunmayan kişilerin eylem ve söylemlerinden dolayı partinin sorumlu tutulması hiçbir hukuk anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Bu AİHM açısından da kabul edilemez bir durumdur. Parti mensuplarının dava konusu söz ve eylemlerinin bile partiye isnat edilebilir olup olmadığını inceleyen AİHM'in, partiyle hiçbir hukuki bağı bulunmayan kişilerin eylem veya sözlerinden dolayı partinin sorumlu gösterilmesini kabul edeceğini düşünmek imkansızdır.

Ayrıca, parti lideri veya üyelerinin bazı sözleri de partiye isnat edilebilir nitelikte değildir. Başta Genel Başkan olmak üzere bazı parti mensuplarının, AK Parti kurulmadan çok önce yaptıkları konuşmaların partiye isnat edilmesi, aslında delil bulamama, dolayısıyla delil oluşturma gayretlerinin tipik bir göstergesidir.

Aynı şekilde, partimizin yetkili organlarının benimsemediği ve benimsemediğini de ilgililer hakkında disiplin işlemleri yapmak suretiyle açıkça gösterdiği bazı konuşmaların da isnat edilebilir nitelikte olmadıkları açıktır.

(c) AK Partinin tasavvur ettiği ve savunduğu toplum modeli "demokratik toplum"dur

AİHM, siyasi partiler içerisinde bazı üyeler demokrasiyle bağdaşmayan nitelikte münferit eylem ve beyanlarda bulunsa bile bunların tek başına partinin yasaklanmasına yol açmayacağını kabul etmektedir. Bu nedenle, alt alta sıralanan "ilgili ve yeterli" delillerin aynı zamanda bir bütün olarak, söz konusu partinin savunduğu antidemokratik bir siyasi modelin açık ve anlaşılabilir bir resmini çizmesi gerekmektedir. Oysa mevcut davada, ileri sürülen gerekçeler ne tek tek ne de bir bütün olarak böyle bir modelin silüetini dahi ortaya koyamamaktadır.

İddianamede AK Partinin önceki bazı partilerin devamı olduğunun ileri sürülmesi ve sık sık AİHM'in Refah Partisi kararına atıf yapılması da, birbiriyle ilgisiz konuların ilgiliymiş gibi gösterilmesidir ve bu anlamda tam bir hedef saptırma örneğidir. Ortada birbirinden tamamen farklı iki siyasi parti vardır. AİHM'in Refah kararının isabetli olup olmadığı bir yana, bu kararla partimiz hakkındaki davanın hiçbir benzerliği yoktur.

İlk olarak, AİHM Refah Partisinin kamuoyu yoklamalarına göre sürekli yükselişte olduğunu ve tek başına iktidara gelme olasılığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Mahkemeye göre, tek başına iktidara geldiğinde bu partinin demokrasiye aykırı bir "toplum modeli"ni hayata geçirmesi ihtimali vardır (Refah ve diğerleri/Türkiye, Büyük Daire, par.107, 108). Bu nedenle, "demokrasiye aykırı politikaları ve söylemleri" olan bir siyasi partinin iktidarı ele geçirerek, parlamentoda istediği kanunları önermesini beklemek gerekmemektedir (par. 110). Oysa mevcut davada, AK Partinin iktidarı tek başına ele geçirmesi ve programını hayata geçirme şansını elde etmesi diye bir durum söz konusu değildir. AK Parti, altı yıldır zaten tek başına iktidardır. Ayrıca, AK Partinin politikaları ve söylemleri de Sözleşmede korunan hak ve özgürlüklerin tüm toplumu kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasına ve demokrasinin konsolidasyonuna yöneliktir.

İkincisi, AİHM'in Refah davasında kabul ettiği kapatma gerekçeleri de bu davada kesinlikle geçerli değildir. Mahkeme, Refah Partisinin kapatılması kararının "zorlayıcı toplumsal gereksinim" kriterini karşıladığı sonucuna ulaşırken; bu partinin (a) dini inançlar arasında ayrımcılığa yol açacak bir çok hukukluluğu savunduğunu, (b) bu çerçevede şeriat hükümlerinin uygulanmasını amaçladığını ve (c) partililerin siyasi yöntem olarak şiddet kullanımını dışlamadığını belirtmiştir (RP/Türkiye, par.116).

Başsavcılık, RP ile AK Parti arasında zorlama bir benzerlik kurabilmek için bu iddiaları temellendirecek gerekçelerin partimiz hakkında açılan davada da geçerli olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda AK Partinin çok hukukluluk anlayışını savunduğu ileri sürülmekte, ancak bu konuda hiçbir somut delil sunulamamaktadır. AK Partinin vatandaşların kendi farklı hukuklarına tabi olması gerektiğine dair hiçbir söylemi veya eylemi bulunmamaktadır. Aksine partimiz hukuk birliğini savunmaktadır. Nitekim çok hukukluluğu savunan bir siyasi partinin, iç hukukunu Avrupa standartlarına çıkarmaya çalışarak AB hukuk düzenine ve böylece evrensel hukuka uygun hale getirme çabası da anlamsız kalacaktır.

İddianamede çok hukukluluk tezinin tek delili olarak Başbakan'a atfen "Af yetkisi maktulün mirasçılarına aittir" şeklindeki söz gösterilmiştir. Bu beyan, din hükümlerini referans gösterme çabalarının örneği olarak sunulmuştur. Oysa burada af yetkisinin maktulün mirasçılarına bırakılmasına dair sözün çok hukuklulukla ilgisi yoktur. Başbakan bu sözüyle kanuni bir düzenleme yapılarak af yetkisinin mağdura bırakılmasını değil, adi suçlar bakımından sık sık af kanunu çıkarılarak toplumdaki adalet duygusunun zedelenmemesi gerektiğine işaret etmiştir.

Konuşmanın içeriği bütünüyle incelendiğinde, ülkemizde sık sık uygulanan affın toplumda rahatsızlıklar meydana getirdiği, özellikle zarar görenlerin ya da ölenlerin yakınları tarafından da dile getirilen bir olgu olduğu anlaşılacaktır. Bu çerçevede af yetkisinin devlet tarafından sıklıkla kullanılmasının, ölenin ya da zarar gören insanların yakınlarını veya kendilerini vicdanen rahatsız ettiği, bunun suçları önlemek yerine artmasını teşvik edeceği, bu nedenle toplum vicdanında genel olarak kabul görmeyeceği dile getirilmiştir. Kısacası eleştirilen konu af uygulamasının toplum vicdanlarında oluşturduğu rahatsızlıktır.

Diğer yandan, partimizin şeri hükümlerin uygulanması ve bu amaçla şiddete başvurulabileceği yönünde bırakın eylemi, en ufak bir söylemi hatta iması bile bulunmamaktadır. Dolayısıyla, Başsavcılığın AK Partinin siyasi programının demokrasiyle bağdaşmadığına dair iddiası boşlukta kalmaktadır.

Partimiz hakkında açılan davada delillerin büyük bir kısmı, parti yetkililerinin başörtüsüyle ilgili açıklamalarından oluşmaktadır. Halbuki AİHM'e göre başörtüsüne ilişkin açıklamalar, Türkiye'deki laik rejime yönelik bir tehdit oluşturmamaktadır (RP/Türkiye, par.73). Bu durum, Başsavcının AİHM Refah Kararı ile Ak Parti hakkındaki dava arasında kurmaya çalıştığı irtibatın mevcut olmadığını ortaya koymaktadır.

2.3 AK Partinin kapatılmasına yönelik dava, serbest seçim hakkının ihlalidir

Bir siyasi partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle partili milletvekillerinin parlamento üyeliğinin düşürülmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partide yer alamaması yaptırımı, AİHS'in 1 nolu Protokolünün 3'üncü maddesine aykırılık sonucunu doğurabilecektir. Bu maddeye göre, "Yüksek Sözleşmeci Taraflar, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler".

AİHM Sadak/Türkiye (2002) kararında, başvurucuların partilerinin kapatılması sonucu otomatik olarak milletvekilliklerinin düşmesini orantısız bir yaptırım olarak görmüştür. Mahkemeye göre, bu yaptırım Sözleşmenin 1 Nolu Protokolünün 3'üncü maddesinde korunan seçilme ve parlamento üyesi olma hakkının özüyle bağdaşmadığı gibi, başvurucuları parlamentoya üye olarak gönderen seçmenin egemen iradesini de ihlal etmiştir (par.40).

Daha yakın tarihli Sobacı/Türkiye (2007) kararında da AİHM, Fazilet Partisinin kapatılması sonucu milletvekilliği düşürülen başvuru sahibinin serbest seçilme hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Mahkemeye göre, milletvekilliğinin düşürülmesi yaptırımı çok ağır bir yaptırım olup izlenen meşru amaçla orantılı değildir. Dolayısıyla, Sadak/Türkiye kararında olduğu gibi, burada da bir yandan "başvuru sahibinin seçilme ve yasama görevini yerine getirme hakkı", diğer yandan da "onu milletvekili seçmiş olan seçmenin egemen iradesi" ihlal edilmiştir (par. 31-33).

Aynı şekilde, partilerinin kapatılması sonucu haklarında beş yıl parti yasağı getirilen Nazlı Ilıcak, Merve Kavakçı ve Mehmet Sılay'ın başvuruları üzerine, 2007 yılında AİHM, Sözleşmede korunan serbest seçim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM'in bu kararlarına göre, Anayasanın milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıllık parti yasağı sonuçlarını doğuran hükümleri siyasi parti mensupları bakımından oldukça ağır bir yaptırım öngörmektedir.

Tüm bu kararlardan da anlaşılacağı üzere, AİHM siyasi partilerin kapatılmaları sonucu kapatmaya neden olarak gösterilen kişiler hakkında uygulanan milletvekilliğinin düşmesi ve beş yıl süreyle herhangi bir partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamaması şeklindeki yaptırımları izlenen meşru amaçlarla orantısız, dolayısıyla demokratik toplumda gereksiz bulmuştur.

Sonuç olarak, AK Partinin kapatılması sonucu bu tür yaptırımların uygulanması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1 Nolu Ek Protokolünün 3'üncü maddesine ve AİHM'in bu maddeyle ilgili yerleşik içtihadına aykırılık teşkil edecektir.

V. PARTİMİZE VE MENSUPLARINA YÖNELİK İTHAMLAR MESNETSİZDİR

1. Parti mensuplarının açıklamaları ve faaliyetleri ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamındadır ve laikliğe aykırı değildir

Bu davanın en önemli özelliği bir ifade özgürlüğü davası olmasıdır. İddianamede, militan laiklik anlayışı ile bağdaşmayan ifadeler kapatma nedeni olarak gösterilmektedir. Oysa özgürlükçü bir demokraside siyasi partilerin kamusal sorunlar konusunda farklı politikaları savunmalarından daha doğal bir şey olamaz.

İddianamede yer alan, başörtüsü, katsayı, Kur'an kursları gibi konularda, çoğu zaman basının soruları üzerine gündeme getirilen anlık açıklamalar şeklinde gelişen konuşma ve demeçler, bazı çevreler tarafından beğenilmese de ifade özgürlüğü kapsamındadır.

Öte yandan, yapılan konuşmalar delil olarak sunularak AK Parti hakkında kapatma davası açılması doğru değildir. Anayasanın 68'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında siyasi partilerin "eylemleri" dolayısıyla kapatılabileceği belirtilmiş, yine Anayasanın 69'uncu maddesinin 6'ncı fıkrasında da "68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılması" ifadesine yer verilmiştir. 1995 ve 2001 yılında Anayasaya dahil edilen bu hükümlerle Anayasakoyucu artık siyasi partilerin faaliyetleri dolayısıyla kapatılabilmesi için açıkça "eylem"lere dayanılması koşulunu aramaktadır. Oysa iddianamede AK Parti mensuplarının yapmış olduğu konuşmalar delil olarak gösterilmektedir.

Başbakanın, başörtüsünün dini inancın gereği olup olmadığı hususunun din bilginleri (ulema) tarafından tartışılacak bir konu olduğuna işaret eden açıklaması da iddianamede (s.44-45) laikliğe aykırı delil olarak gösterilmiştir. Oysa, Başbakanın iddianamede yer verilen bu sözleri, hukuk sistemimizde yer alan ve uygulanan bilirkişilik müessesine ilişkindir. Bu sözler, hukuk devletindeki adil yargılanma hakkının önemli bir unsuru olan "bilirkişilik" bağlamında değerlendirilmelidir. Laik bir hukuk devletinde yargıçların bir dinin gerekleri konusunda uzman olmaları beklenemez.

Teknik bilgi ve birikim gerektiren bu hususun yargılama sırasında konunun uzmanlarına sorulması laiklik ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

Nitekim uyuşmazlık konusunun, dinsel içerikli bir konu olması durumunda din bilginlerinin görüşlerine "bilirkişi" olarak başvurulması yargıda da benimsenen bir yöntemdir. Özellikle dini vakıf ve derneklerle ya da dini yayın yapan kuruluşlarla ilgili uyuşmazlıklarda, yargı mercilerinin konu hakkında karar verebilmek için konunun dinsel boyutuna dair bilirkişi görüşüne başvurduğu bilinmektedir.

Örneğin, bir yayının içeriğini oluşturan Hıristiyanlık yaşam felsefesi ve motiflerinin tek bir inanca yönelik olarak toplumda özgürce kanaat oluşmasını engelleyecek biçimde verilmesinin, toplumun milli ve manevi değerlerine aykırılık oluşturup oluşturmadığı konusundaki bir olayda, Danıştay 13. Dairesi şu şekilde karar vermiştir: "Söz konusu yayın içeriğinin, işlem tesisine neden olan toplumun milli ve manevi değerlerine ve Türk aile yapısına aykırı nitelikte olup olmadığı hususunun belirlenmesi, bu konuda uzman kişilerden oluşturulacak bir heyete bilirkişi incelemesi yaptırılmasını gerektirmektedir." (E. 2005/588, K. 2005/692, K.T. 8.2.2005).

Bu davada çok değişik konularla ilgili olarak yargı kararları, yüksek mahkeme başkanlarının açıklamaları, Cumhurbaşkanının ifadeleri ve geri gönderme gerekçelerinde yer verdiği değerlendirmeleri hakkında AK Parti Genel Başkanı ve partimiz mensuplarınca yapılan eleştiriler aleyhimize delil olarak gösterilmektedir. Oysa bu tür karar ve açıklamaların eleştirilemeyeceğine dair ne bir Anayasa ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi yüksek mahkeme başkanları ve Cumhurbaşkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir.

Gerek Genel Başkanımızın ve gerekse diğer parti mensuplarımızın Başsavcılığın iddianamesi ve esas hakkındaki görüşünde laikliğe aykırı söz ve faaliyetleri olarak sıralanan hususlar ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında olup, bunlarda laikliğe aykırılık bulunmamaktadır. Esas hakkındaki bu layihamızın ekinde söz konusu iddialar tek tek cevaplandırılmaktadır. (EK-1: Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, EK-2: Partimizin diğer mensupları ile ilgili ifadelerin cevapları)

2. Partimizi "şiddet"le ilişkilendirme gayreti abesle iştigaldir

İddia makamı, esas hakkındaki görüşünde, Venedik Komisyonu raporunda siyasi partilere yönelik yasaklama nedenlerinin şiddetle sınırlı olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre, "Venedik Komisyonu raporunda yer alan yasaklama ilkeleri, yalnızca 'şiddet' ile sınırlı değildir. Yasaklama ilkeleri arasında; 'ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük' de bulunmaktadır." Başsavcılık, "Laikliğin dinsel hoşgörüyü sağlayan, güvence altına alan bir ilke olduğu gerçektir" sözüyle dolaylı olarak laikliğin Venedik Kriterleri arasında yer aldığını ima etmektedir (s.13).

Venedik Komisyonu, siyasi partilerin yasaklanması ve kapatılmaları konusundaki 2000 tarihli raporunda şu yedi kriteri belirlemiştir:

"1. Devletler, herkesin serbestçe siyasi partiler bünyesinde bir araya gelme hakkını tanımalıdır. Bu hak, siyasi görüşlere sahip olma ve kamu otoritelerinin müdahalesi olmaksızın ve sınırlar dikkate alınmaksızın bilgi alma ve yayma özgürlüğünü de kapsamaktadır. Siyasi partilere yönelik kayıt zorunluluğu tek başına bu hakkın ihlali olarak kabul edilemez.

2. Siyasi partilerin faaliyetleri üzerinden söz konusu bu temel insan haklarının kullanımına yönelik sınırlamalar, normal ve olağanüstü dönemlerde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile diğer uluslararası sözleşmelerin hükümlerine uygun olmalıdır.

3. Siyasi partilere yönelik yasaklama veya kapatma yaptırımı, sadece partilerin şiddet kullanımını savunma veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasi bir araç olarak kullanma, böylece anayasayla güvence altına alınan hak ve özgürlükleri ortadan kaldırma durumlarında haklılaştırılabilir. Bir siyasi partinin anayasada barışçıl yöntemlerle bir değişiklik yapmayı savunması tek başına onun yasaklanması ya da kapatılması için yeterli bir delil olarak görülemez.

4. Bir siyasi parti, partinin yetkilendirmediği üyelerin siyasi faaliyetleri çerçevesinde münferit davranışlarından dolayı sorumlu tutulamaz.

5. Özellikle çok ağır bir tedbir olan siyasi partilerin yasaklanması veya kapatılması, nihai yaptırım olarak kullanılmalıdır. Hükümetler veya diğer devlet organlarının, yetkili yargısal organdan bir siyasi partinin yasaklanması veya kapatılmasını talep etmeden önce ülkenin durumunu dikkate almak suretiyle partinin gerçekten hür demokratik siyasi düzene veya bireysel haklara yönelik tehlike oluşturup oluşturmadığını ve varsa bu tehlikenin daha hafif tedbirlerle önlenip önlenemeyeceğini değerlendirmesi gerekmektedir.

6. Siyasi partilerin yasaklanmasına ya da kapatılmasına yönelik hukuki tedbirler, anayasaya aykırılık şeklindeki yargısal kararın sonucu olmalıdır. Bu tedbirler, aynı zamanda, orantılılık ilkesine uygun ve istisnai nitelikte olmalıdır. Bu tür yaptırımların, sadece parti üyelerinin değil, bizzat partinin anayasal olmayan araçlar kullanmak veya kullanmaya hazırlanmak suretiyle siyasi hedefler izlediğine dair yeterli delillere dayandırılması gerekmektedir.

7. Bir partinin yasaklanması veya kapatılması kararı Anayasa Mahkemesi veya başka ilgili yargısal organlar tarafından, hukuka uygunluk, alenilik ve adil yargılanma güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek alınmalıdır."

Bu kriterlerden anlaşılacağı üzere, siyasi partiler ancak şiddet kullanımını savundukları veya demokratik anayasal düzeni yıkmak için şiddeti siyasal bir araç olarak kullandıkları takdirde, yargılama güvencelerine sahip bir prosedür izlenmek koşuluyla ve son çare olarak kapatılabilmektedir. Dolayısıyla yasaklama ilkeleri "şiddet"le sınırlıdır. İddia makamının "şiddet" dışında saydığı "ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük" müstakil yasaklama ilkeleri değildir. Bunlar, Venedik Komisyonu raporunun temel kriterleri açıklayan ekinde yer alan ve şiddetle bağlantılı olarak bahsedilen kavramlardır. Nitekim, "Açıklayıcı Rapor"un 10'uncu paragrafına göre yasaklamaya "yetkili organların bir siyasi partinin şiddeti (şiddetin özel yansımaları olarak ortaya çıkan ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük/tahammülsüz dahil olmak üzere) savunduğuna veya terörist yahut yıkıcı faaliyetlere karıştığına dair yeterli delile sahip olması gerekmektedir." (EK- 6: Venedik Komisyonu Raporu)

Kaldı ki, hoşgörüsüzlük bir siyasi parti için tek başına bir yasaklama kriteri olarak alınsa bile, AK Partiye isnat edilebilecek bir nitelik olamaz. Başta partimiz genel başkanı olmak üzere, tüm organ ve üyeleriyle kurulduğundan beri herkesi kucaklamaya çalışan, farklılıklara saygıyı ve bir arada yaşama hedefini siyasi önceliği haline getiren bir siyasi partinin "hoşgörüsüzlük"le itham edilmesi akla, mantığa ve insaf ölçülerine aykırıdır. İşin üzücü yanı, partimize yönelik böylesi bir ithamın farklı olan her şeye ve herkese karşı tahammülsüzlüğün nerdeyse her satırına sindiği bir iddianamede ve esas hakkındaki görüşte dile getirilmiş olmasıdır.

Diğer yandan, Venedik Komisyonu kriterlerinin bağlayıcı olmadığını ifade eden iddia makamının, esas hakkındaki görüşünde Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM)'nin siyasi parti yasakları konusunda aldığı tavsiye niteliğindeki kararına atıf yapması ve söz konusu kararın

İngilizcesini ekte sunması ilginçtir. Başsavcılığa göre, AKPM "Venedik İlkelerinden farklı olarak bir parti sivil barışı ve demokratik anayasal düzeni tehlikeye sokuyorsa bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi, kapatılabileceği kuralını getirmiştir" (s.14).

Esas hakkında görüşe eklenen söz konusu kararı okuyacak kadar İngilizcesi olan herhangi bir kişinin hemen fark edebileceği gibi, "bu amaca ulaşmak için demokratik yolları kullanıyor olsa dahi" ibaresi kararın aslında olmayan bir ilavedir. Esasen bu karar, siyasi partilerin kapatılması konusunda yeni bir kriter getirmemekte, Venedik Kriterlerini tekrarlamaktadır. Dolayısıyla "Venedik İlkelerinden farklı olarak" ibaresiyle, Avrupa siyasi kurumlarının "şiddet" dışında kriterler geliştirdiği izlenimi verilmek istenmektedir. Başsavcılığın, mevcut davayı haklılaştırmak amacıyla bu tür uluslararası belgelerin anlamlarında yaptığı çarpıtmalar manidardır.

Anayasa Mahkemesini bu konuda doğru bilgilendirmek amacıyla, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 1308 sayılı kararında ortaya konan ilkeleri aynen belirtmekte fayda vardır. AKPM, siyasi partilere yönelik yaptırımlar konusunda üye devletlere şu ilkelere uymaları çağrısında bulunmuştur:

"i. Siyasal çoğulculuk her demokratik rejimin temel ilkelerinden biridir;

Siyasi partilere yönelik sınırlama ve kapatma yaptırımları, ilgili partinin şiddet kullanması veya toplumsal barışı ve ülkenin demokratik anayasal düzenini tehdit etmesi durumunda uygulanabilecek istisnai tedbirler olarak görülmelidir;

Mümkün olduğu ölçüde, kapatmadan daha hafif tedbirlere başvurulmalıdır;

Bir siyasi parti, üyelerinin parti tüzüğüne veya faaliyetlerine aykırı eylemlerinden dolayı sorumlu tutulamaz;

Bir siyasi parti, ülkenin anayasal düzenine uygun olarak ve adil yargılamanın tüm güvencelerini sağlayan bir prosedür izlenerek, en son çare olarak yasaklanabilir veya kapatılabilir;

Üye devletlerin hukuk sistemleri, partileri sınırlamaya yönelik tedbirlerin yetkililer tarafından keyfi uygulanmasını engellemek için özel hükümlere yer vermelidir".

İddianamede sunulan hiçbir delilde partimize isnat edilebilecek herhangi bir şiddet, şiddete çağrı ve suça teşvik edici unsur yer almamaktadır. Nitekim iddianamede, partinin şiddetle ilişkilendirilmeye çalışılması bağlamında yapılan değerlendirmede konunun ne derece tutarsız, art niyetli ve zorlama yorumlama ile birlikte sunulmaya çalışıldığı da rahatlıkla fark edilebilmektedir. İddianamedekinin aksine, iktidarda bulunduğu zaman içerisinde çok değişik vesilelerle AK Parti, ısrarlı biçimde birlik, bütünlük ve barışa vurgu yapan söylemleriyle aslında iddianamedeki bu tezi açıkça çürütmektedir.

Başsavcı, hem iddianamede hem de esas hakkındaki görüşünde akıl ve mantık kurallarını alt üst edecek şekilde partimizle şiddet arasında zoraki bir bağlantı kurmaya çalışmaktadır.

Aslında AK Parti mensuplarının ısrarlı bir şekilde şiddeti reddeden açıklama ve tutumları iddianamenin bu konuda ne derece gerçeklikten uzak ve önyargılı biçimde hazırlandığını gözler önüne sermektedir. AK Parti, terör ve şiddeti kesin biçimde reddeden, bunu da eylem ve söylemleriyle açık biçimde ortaya koyan bir partidir. Buna karşın Başsavcı, parti üyesi olmayan kişilerin televizyonlarda yaptığı konuşmaları bile partiye isnat etmeye çalışmaktadır. Parti üyesi olmayan kişilerin eylem ve söylemleri ile parti arasında bağ kurmaya çalışmak hukuka aykırıdır. Tıpkı "Ilımlı İslam projesi" gibi öteden beri belli odaklarca AK Parti'ye isnat edilmeye çalışılan yakıştırmanın da, Başsavcının iddialarına esas teşkil etmesi gibi, bu konu da Başsavcının siyasi yaklaşımını da ortaya koymaktadır.

Partimiz demokratik özgürlükçü ortamı şiddet ve terörün en büyük düşmanı olarak görmektedir. AK Parti, bunun için çoğulcu demokrasiye sahip çıkılmasını, iktidara gelmede ve onu koruma yolunda şiddetin değil demokratik seçimlerin geçerli olduğunu savunan ve bunu eylem ve söylemlerine de açıkça yansıtan bir partidir.

Terör ve şiddete karşı gerek içeride ve gerekse dışarıda yürütülen kararlı mücadele kamuoyunun da bilgisi dahilindedir. AK Parti Genel Başkanı değişik konuşmalarında ısrarla "terörün dini, ırkı, milleti, vatanı yoktur." Nereden gelirse gelsin terörizmin içinde olan, terörizmin hedeflerini benimseyen herkes teröristtir. Buna karşı mücadelemizi sonuna kadar vermeye devam edeceğiz" diyerek, terörle hem içeride hem de dışarıda sonuna kadar mücadele edileceğini vurgulamıştır. (ANKA-28.12.2007) (EK- 7)

İddianamede partimiz mensupları ile ilgili delillerden hiçbirisinde en ufak bir şiddet içeren, şiddetle bağlantı kurulması mümkün olan ya da

tahrik çağrısı olarak nitelendirilebilecek bir ifade yer almamasına rağmen, tamamen zorlama ve artniyetli yorumlarla şiddet bu sürecin içerisine sokuşturulmaya çalışılmaktadır. Partimizi şiddetle ilintili gösterme gayreti akıl ve mantığın sınırlarını zorlamaktadır.

Başsavcılığın toplumda infial uyandıran ve herkes tarafından lanetlenen Danıştay saldırısı ile, Genel Başkanın sözleri arasında dolaylı bir bağ kurma çabaları ve bu olayın faillerinin kullandığı bazı sözlerin partinin yaklaşımlarına bağlanmaya çalışılması son derece tehlikelidir. Başsavcının, kapatma davasında bu elim olayı partimizin aleyhine kullanmak istemesi kabul edilemez.

Türkiye'yi kaosa sürüklemek isteyen odakların tezgahladığı iğrenç Danıştay saldırısıyla, partimiz arasında bir ilişki kurmaya yönelik ifadeler, en hafif tabirle, iftiradır. Başsavcılık, iddianamede olduğu gibi, esas hakkındaki görüşünde de, "bir iktidar partisinin tehdit ve hakarete varan açıklamalarının bu tür saldırıları cesaretlendireceği açıktır" demek suretiyle adeta bu iftira kampanyasına iştirak etmektedir. Partimizin herhangi bir yargı organına karşı "tehdit ve hakaret" içeren en ufak bir açıklaması olmamıştır. Kamu adına görev yapan bir yargı mensubunun böyle bir iddiada bulunurken, açık ve somut "tehdit ve hakaret" örnekleri vermesi gerekirken, bunun yerine genel ve soyut kategorik ifadelerin arkasına sığınarak yargıda bulunması kabul edilemez. Ayrıca, her siyasi parti gibi, AK Parti de savunduğu temel ilkelere aykırı bulduğu yargı kararlarını eleştirmiştir ve eleştirmeye de devam edecektir. Demokratik rejimlerde, yargı kararlarına uymak farklı bu kararları eleştirmek farklıdır. Unutulmamalıdır ki, eleştirinin olmadığı yerde dogmatizmin saltanatı vardır.

Başsavcılığın bu nedensellik mantığı bizi kabul edilemeyecek sonuçlara götürür. Sözgelimi, hakkımızda düzenlenen ve partimizi laikliğe aykırı eylemlerin odağı ve demokrasiye yönelik bir tehdit olarak gösteren iddianameden sonra partimiz mensuplarına karşı bir saldırı olduğu takdirde bunu Başsavcının cesaretlendirdiği söylenebilir mi?

Yine İddianamede "Bu yolda siyasal İslam'ın ya da Türkiye'ye giydirilmek istenen 'ılımlı İslam' modelinin bir şeriat devletine dönüşmesi ve gerekirse bu yolda İslami terörün de kullanılması uzak bir olasılık değildir. Nitekim yakın tarihte bölgemizde geçiş dönemi örneği olarak, sıkça öne çıkarılan kimi devletlerin daha sonra kaçınılmaz biçimde radikal bir değişikliğe uğrayarak köktendinci bir rejime dönüştüğü görülmüştür" denilmektedir. (s.114). İddianamenin değerlendirme kısmında yer alan bu

hususun Anayasa Mahkemesini etkilemeye yönelik olduğu açıkça sezilmektedir.

İktidar partisi ile şiddet arasında bağlantı kurulurken iddianamede yer verilen ve bünyesinde ciddi bir mantıksal çelişki barındıran şu görüşün kabulünün de imkansız olduğu açıktır: "Zaten iktidar olmanın avantajları ile ve demokratik yöntemi kullanarak hedefe ulaşma olanağı elde edilmişse, bu aşamada şiddet kullanmanın gereksizliği de ortadadır. Kapatma yaptırımı, son aşamada şiddet ve şiddet çağrısını amaçlayan bir modeli engellemeye yönelik olması nedeniyle hukuka uygundur" (s.157).

İddianamedeki bu ifade ile aslında şiddet kullanımının söz konusu olmadığı da açıkça tescil edilmektedir. Ancak, aynı yerde, şiddetin bundan sonraki dönemlerde kullanılabileceği biçiminde bir kehanette bulunularak, bu nedenle partinin kapatılması gereğine değinilmektedir. Unutmamak gerekir ki, Türkiye demokratik bir hukuk devletidir. Demokratik hukuk devletinde siyasi iktidarın nasıl denetleneceği de bellidir. Partimizin ileride şiddete başvurabileceği varsayımı tamamen vehimlere dayalı bir iddiadır. Demokratik bir hukuk devletinde tüm icraatları hukuka uygun olan bir iktidar partisinin kapatılmak istenmesi kabul edilemez.

Bu bağlamda iddianamede yer verilen şu ifadeler de ilginçtir:

"Gösterilen deliller, Anayasanın 10. ve 42'nci maddelerinin laiklik ilkesinin özüne dokunmak amacıyla değiştirildiğini kanıtlamaktadır. Çünkü artık köktendinciler isteklerini türbanın kamusal alanda da serbest kalmasının ötesine taşımışlar, televizyonlardaki açık oturumlarda 'türbanın yasaklanmasını savunanların Mussolini gibi yargılanacaklarını ve cezalandırılacaklarını' çekinmeden söylemeye başlamışlardır. Sadece bu durum bile laik devlet ilkesini ve Türkiye'de laikliği savunanları nasıl bir tehlikenin beklediğini göstermeye yeterli olup, şeriatın içerdiği şiddet unsurunu da sergilemektedir" (s.117) .

Böyle bir televizyon konuşması, hangi partilimiz tarafından nerede, ne zaman ve hangi televizyonda yapılmıştır? Eğer böyle bir konuşma var ise, parti ile ilgisi bulunmayan -yönlendirilmiş- bir kişiye mi aittir? Yoksa parti yasaklamada sadece şiddeti ölçü alan Venedik kriterlerinin gerçekleştiği izlenimini uyandırmak için herkesi güldürecek uydurma delil mi yaratılıyor? İddianamede dayanılan diğer konuşmalar eklerde yer almasına rağmen, bu faili meçhul ve içeriği hiçbir şekilde kabul edilemeyecek konuşma neden ekler arasında bulunmamaktadır?

Görüldüğü gibi iddianame, olgulardan tamamen uzak bir şekilde ideolojik kaygılara dayalı bir iddiaya delil üretme çabası içindedir. İddianamedeki partimizin şiddetle ilişkisini kurmaya yönelik tüm ifadeler, tamamen hayal dünyasında üretilen spekülasyon ve vehimlerden ibarettir.

Ayrıca, partimiz dışında bazı basın ve yayın organlarında farklı kişilerin din özgürlüğü ve laiklik bağlamında ortaya koydukları kişisel görüş ve değerlendirmelerle partimizin doğrudan ya da dolaylı olarak hiçbir ilgisi olmadığı halde, böyle bir irtibat varmış gibi gösterilmeye çalışılması hukuk devletinin gerektirdiği asgari iyi niyet anlayışıyla bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan, iddianameye göre "davalı partinin sahip olduğu iktidar olma çerçevesinde amaçladığı yasa dışı siyasi modele yönelik eylemleri karşısında, iktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle de söz konusudur. Bu durum bile davalı partinin hedefine ulaşmasını kolaylaştırmaktadır" (s.158). Bu ifade ile ilgili olarak öncelikle şu soru akla gelmektedir: "İktidar gücünden çekinen ve sessiz kalan büyük bir kitle"nin varlığı nasıl tespit edilebilmiştir? Başsavcının bu tespite hangi teknolojik ölçüm aletlerini kullanarak ulaştığı büyük bir merak konusudur. Acaba Başsavcıya bu konuda "sessiz kitleler"den ulaşan milyonlarca şikayet mi vardır? Varsa her türlü gazete haberini iddianameye "delil" olarak ekleyen bir makam, bu şikayetleri neden eklememiştir?

Kaldı ki, iddianamede ileri sürüldüğü gibi AK Parti'ye karşı olan ve pek de sessiz oldukları söylenemeyecek hatırı sayılır miktarda sesli bir muhalefet de vardır. Nitekim "Cumhuriyet mitingleri" olarak adlandırılan protesto girişimlerinde partimizin politikalarına yönelik olarak oldukça sesli ve hiç de "çekingen" sayılamayacak bir muhalefet yürütülmüştür. Bu tür muhalefet girişimlerinin ardından yapılan 22 Temmuz 2007 seçimlerinde partimiz, büyük bir çoğunluğu "sessiz kitleler"den olmak üzere, kullanılan oyların yaklaşık yarısını alarak ikinci kez tek başına iktidara gelmiştir. Bu sonuç bile, tek başına toplumun iktidarımızdan tedirgin olmak bir yana, memnuniyetinin artarak devam ettiğinin "demokratik ölçüm aletleri"yle kesin olarak teyit edilmiş bir delilidir.

3. Partimizi "hoşgörüsüzlük"le itham etmek gülünçtür

Hayali bir "şiddet" argümanını destekleyen inandırıcı delillerin olmadığını anlayan Başsavcılık, esas hakkındaki görüşünde "hoşgörüsüzlük" ithamını öne çıkarmak istemektedir. Esas hakkındaki görüşte "hoşgörüsüzlük" ve "ayrımcılık"la partimizin ilişkilendirilmesi hususunda şu gerekçeye yer verilmektedir: "Bu bağlamda, davalı partinin

şiddet çağrısı yapmadığı veya açıkça şiddete başvurmadığı, bu nedenle iç hukuk ve uluslar arası anlaşmalar ile Venedik İlkeleri ve Avrupa Komisyonu Parlamenterler Meclisi kararı gözetildiğinde kapatma kararı verilemeyeceği savunması yersizdir. Çünkü davalı siyasi partinin, hoşgörünün olmadığı ve ayrımcılığın ön planda tutulduğu bir siyasi sistemi hedeflediği beyan ve eylemleriyle açıktır." (s.44).

Partimize yönelik olarak özellikle esas hakkındaki görüşte Başsavcılık tarafından daha yoğun biçimde kullanılan hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık isnadı da asılsız ve ağır bir ithamdır ve asla gerçeği yansıtmamaktadır. Partimiz 6 yıllık iktidarında, farklı din ve inanç mensuplarına saygı esasına dayalı politikaları hayata geçirmiştir.

Ayrımcılık yasağı ve hoşgörü aynı zamanda laiklik ilkesinin de bir gereğidir. AK Parti, özgürlükçü bir laiklik anlayışını savunduğu için kapatma davası ile karşı karşıya kalmıştır. Batılı anlamdaki laikliği savunan ve bu bağlamda farklı din ve inançları sosyolojik gerçeklik olarak kabul edip onların bir arada barışçıl biçimde birlikteliğini sağlamayı hedefleyen bir partiyi hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıkla itham etmenin ne derece asılsız olduğu açıktır.

Partimiz hakkındaki "hoşgörüsüzlük" iddiasının örnekleri olarak gösterilen söylemlerin hoşgörüsüzlükle ilgisi bulunmamaktadır. Başsavcı, partimiz mensuplarının Danıştay'ın bir kararına yönelik eleştirilerini bile hoşgörüsüzlük örneği olarak göstermektedir. Burada eleştiri ile hoşgörüsüzlük birbirine karıştırılmaktadır. Halbuki, eleştiri tam da hoşgörünün bir gereğidir. Mahkeme kararlarının eleştirilmesine bile tahammül edemeyen ve bu eleştirilerle mahkeme üyelerine yönelik saldırı arasında ilişki kurmaya çalışan iddia makamının, partimizi hoşgörüsüzlükle itham etmesi paradoksal bir durumdur.

Diğer yandan, Başsavcılığa göre "TBMM Başkanı Bülent Arınç'ın "..Onlar bu kıyafetiyle giremezken, çok sevgili arkadaşları hangi kıyafetle okula giriyorlar, hepiniz biliyorsunuz..." sözünün türban takmayanlar için beslenen bir hoşgörüsüzlüğü barındırdığı, anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu görülmektedir" (Esas hakkındaki görüş, s. 14). Bu sözün bir hoşgörüsüzlük örneği olarak gösterilmesi anlaşılır gibi değildir. Bu söz, üniversite öğrencilerinin her türlü kıyafetle öğrenimlerine deva edebildiklerini, bu anlamda başörtüsünün de serbest olması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla üniversitelerde uygulanan "başörtüsü yasağı"nı eleştirmeye yönelik bir beyan, başörtüsü takmayanlara karşı bir hoşgörüsüzlüğe delil olarak sunulamaz. Daha da önemlisi, bu sözün

"anayasal düzeni ve demokrasiyi tehlikeye soktuğu" iddiası, ancak bir siyasi paranoya örneği olabilir.

Aynı şekilde, Bülent Arınç'ın parlamentonun gerekirse Anayasa Mahkemesini bile kaldırabileceğine, demokratik ülkelerde bizdeki mahkemeye benzer bir kurumun bulunmadığına dair sözleri de "hoşgörüsüzlük" örneği olarak gösterilmektedir. Başsavcı diğer örneklerde olduğu gibi, burada da bu sözün hangi bağlamda ve neden söylendiğini dikkatten kaçırmaktadır. Bu söz, Anayasa Mahkemesi eski başkanlarından Mustafa Bumin'in başörtüsü konusunda artık parlamentonun düzenleme yapamayacağını söylemesi üzerine verilen bir cevaptır. TBMM'yi temsil eden bir kişinin temsil ettiği kurumun anayasal yetkilerini hatırlatmasından ve anayasa yargısı hakkında değerlendirme yapmasından daha doğal ne olabilir. Dolayısıyla, en fazla "siyasi eleştiri" olarak görülebilecek bu sözlerin hoşgörüsüzlük olarak nitelenmesi, bizatihi eleştiriye tahammülsüzlük ve hoşgörüsüzlük örneğidir.

Kurulduğu andan itibaren AK Parti, gerginliklere yol açılmaması, toplumsal barış ve huzurun bozulmaması için özel bir ihtimam göstermiştir. Hatta bu bağlamda partimiz bazen en demokratik haklarını bile kullanmaktan imtina etmiştir. Nitekim, 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden önce düzenlenen ve doğrudan AK Parti hükümetini hedef alan mitinglere rağmen, milyonlarca üyesi bulunan partimiz sükunetini muhafaza ederek karşı mitingler düzenlemekten bile kaçınmıştır.

Başsavcılığın iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de çok yoğun biçimde olaylar, kavramlar hukuki düzenlemeler ile mantıksal ve hukuksal bağlantılar tamamen AK Parti aleyhine sonuç elde etmek amacıyla kötüye kullanılmıştır. Böylesine art niyetli bir değerlendirmenin bir hukuk makamı olan Başsavcılık tarafından yapılması son derece endişe vericidir. Şiddet ve hoşgörüsüzlük örneklerinde yapılmaya çalışılan zorlama yorum ve bağlantılarda olduğu gibi "hukuk"un belli bir ideolojik bakışın hizmetine sokulmaya çalışıldığı bir yerde aslında hukukun bir güvence unsuru olmasından bahsetmek de mümkün değildir.

4. Başsavcının kendi uzmanlık alanı dışındaki konularda hüküm vermesi doğru değildir

İddianamede Başsavcı, hukuk dışındaki değişik alanlarda ve uzmanlık gerektiren konularda da kendi yorumunu rahatlıkla yapmakta ve bu biçimde oluşturduğu delilleri partimiz aleyhine kullanmaktadır. Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak çok değişik alanlara

ilişkin uzmanlaşmanın gittikçe arttığı çağımızda böylesine bir yöntemle delil oluşturma girişimi "aklın ve bilimin" yol göstericiliği ile bağdaşmamaktadır.

Esas hakkındaki görüşte Osmanlı Devletinin niteliğine ilişkin değerlendirmeler, Başsavcının tarihçilerin alanına giren bir konuda keskin, şabloncu ve indirgemeci bir tavır içine girdiğini göstermektedir. Bırakınız akademik tarih kitaplarını, çok satan popüler tarih kitapları bile okunmuş olsaydı bu tür genellemelerden kaçınılması gerekirdi.

Başsavcı esas hakkındaki görüşünde hasta hakları ile ilgili olarak hastanelerde dini vecibelerin yerine getirilmesi amacıyla mekan ayrılmasının laikliğe aykırılık yanında tıbbi açıdan da sakıncalı olduğunu belirtmektedir. Esas hakkındaki görüşte, hastaların dini vecibelerini yerine getirebilmesi için mekan ayrılmasının laikliğe aykırılığı konusunu destekleyen tıp alanı ile ilgili bir argüman olarak "farklı hastalık ve mikrop taşıyıcısı hastaların birbirleriyle temaslarının tıbbi açıdan sakıncaları ve ibadet mekanlarını hasta haklarına dayanarak sağlık ocaklarına kadar yaygınlaştırıp, bu temas ve bulaşmaya olanak sağlamanın mevzuat düzenlenmesi amacına da uygun olmadığı" (s.39) görüşüne yer vermektedir. Burada herhangi bir kaynağa gönderme yapmadığına göre Başsavcılık uzmanlık gerektiren tıp alanındaki bir konuda kişisel değerlendirmesini ortaya koymaktadır.

"Hastaların dini vecibelerini yerine getirebilmesi ve dini hizmetlerden faydalanması hakkı"na ilişkin düzenlemenin, tıp otoritelerinin uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda kaleme alındığı ve bu sözleşmelerin gereği olarak ulusal hukuk düzenimize dahil edilmeye çalışıldığı dikkate alındığında, Başsavcının tıp alanı ile ilgili yaptığı ve hiçbir dayanak göstermediği bu tespitinin kendi argümanını desteklemek için kullandığı bir değerlendirme olmaktan başka bir değeri bulunmadığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Başsavcının hasta hakları konusunda hukuk alanı yanında ilahiyat ve tıp alanlarıyla da ilgili değerlendirmeler yapması sadece partimiz aleyhine delil oluşturma gayreti ile açıklanabilir.

Bunun gibi iddianamede dini konularda kesin hüküm içeren değerlendirmeler yer almakta, din kültürü ve ahlâk bilgisi kitaplarında "bir din kültüründen çok, İslam'ın dinsel öğretisine ve hurafelere yer verilmiş" olduğu iddiası somut bir örnek verilmeksizin mesnetsiz bir şekilde ortaya atılmaktadır (s.138). İslâm'ın dini öğretisi ile hurafelerin yan yana zikredilmesi, iki hususun da aynı kategoride değerlendirildiği yönünde bir izlenim oluşturmaktadır. Oysa ilâhiyat alanındaki akademisyenlerin bilimsel yöntemlerle kaleme aldığı söz konusu kitaplarda, ilahiyat biliminin

verileri ışığında nelerin dinsel gerekler, nelerin de hurafe olduğu hususu dikkate alınmıştır. Seküler hukuk ilkelerine göre hazırlanan İddianamede bir hukukçu tarafından dini inançların gerçekliği ve geçerliliği ile ilgili değerlendirmelerin yapılması anlaşılır gibi değildir.

Ayrıca esasa ilişkin görüşte, Büyük Ortadoğu Projesinin "Türkiye'ye ve bölgeye dayatılan, ideolojik altyapısı ılımlı İslam olan bir proje" olduğu ileri sürülmektedir (s.25). Bir dış politika konusu olan ve uluslararası ilişkiler uzmanlarının hakkında çok sayıda makale ve kitap yazdıkları BOP'un hukuki bir metin olması gereken iddianamede ve esas hakkındaki görüşte yer alması da bu davanın hukuk dışı mülahazalarla hazırlandığının bir diğer göstergesidir. Bildiğimiz kadarıyla dış politika konusunda uzman olmayan ve olması da gerekmeyen Başsavcının hangi bilimsel verilerle BOP'un ideolojik altyapısının "ılımlı İslam" olduğunu iddia ettiğini merak ediyoruz.

5. Partimiz hiçbir partinin devamı değildir

İddia makamı, hukuki geçerliliği olan delil bulmada yaşadığı sıkıntıyı aşmak için partimizi daha önce kapatılan partilerin devamı olarak göstermek yoluyla siyaseten mahkum etme arayışını esas hakkındaki görüşünde de devam ettirmektedir. Başsavcıya göre, "Davalı Parti laikliğe aykırı faaliyetleri nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Fazilet Partisinde liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından kurulmuştur. Bu ekip mirasçısı olduğu laik rejim karşıtı partilerin geçmiş siyasi deneyimlerinden ders çıkarmış, siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiştir." (s.5)

Anayasa Mahkemesi üyelerini etkilemeye yönelik psikolojik bir manevra olduğu açıkça anlaşılan bu değerlendirme, mantık hatalarını ve olgusal yanlışlıkları içinde barındırmaktadır. Bir kere, daha önce de belirtildiği üzere AK Parti hiçbir siyasi partinin devamı değildir. Kurucuları arasında daha önce farklı siyasi partilere mensup olanlar bulunduğu gibi, ilk kez siyasete giren kişiler de bulunmaktadır.

İkincisi, partimizin daha önceki bir partide "liderlik mücadelesi veren, kaybedince de ayrılan bir ekip tarafından" kurulduğu iddiasıyla, bu tür "laik rejim karşıtı partiler"in "mirasçısı" olduğu iddiası birbiriyle çelişmektedir. Bir siyasi partiden şu ya da bu nedenle ayrılmak, o partinin "mirası"nı da reddetmek anlamına gelmektedir.

Üçüncüsü, bir siyasi partinin kurucuları arasında, daha önce başka bir siyasi partide bulunan kişilerin olması bu iki parti arasında organik bir

ilişkinin veya devamlılığın olduğu anlamına gelmemektedir. Bunun aksini ileri sürmek, kurucularını Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılan politikacıların oluşturduğu Demokrat Parti'nin CHP'nin devamı ve "mirasçısı" olduğunu ileri sürmek gibidir.

Dördüncüsü, partimizin "siyasi amaçlarına, açık bir eylem ve söylem yerine, birkaç aşamada ve örtülü bir programla ulaşmayı hedeflemiş" olduğu iddiası, hiçbir delile dayanmayan, tamamen hayal ve vehim ürünü bir iddiadır. Bu iddia, Ortodoks Marksizmin "komünist topluma" giden yolda benimsediği "birkaç aşama" yönteminden bahseden kitapların fazlasıyla etkisinde kalındığı izlenimini vermektedir. Partimizin ne bu tür bir ideolojisi ne de onu "birkaç aşamada" gerçekleştirmeyi öngören "örtülü programı" vardır. AK Partinin programı ve en önemlisi yaptıkları ortadadır. İlan ve icra ettiklerinin dışında, gizli veya örtülü hiçbir programı da yoktur.

Partimizin "Örtülü programını gerçekleştirirken, olası tepkileri bertaraf etmek için demokrasi, insan hakları, din ve vicdan, örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri kullanmaya başlamış" (s.5) olduğu iddiası da en hafif tabirle gülünçtür. Bu iddia esasen içerik olarak da boştur. Demokratik ve özgürlükçü her partiye yönelik olarak bu tür ithamlarda bulunabilirsiniz. İddia makamının mantığıyla, laikliğin demokratik ve özgürlükçü yorumunu benimseyen siyasi partiler "şeriat"ı, emeğe saygıyı ve eşitliği öne çıkaran partiler "komünizm"i ve milliyetçiliğe vurgu yapan partiler de "faşizm"i hedefleyen örtülü programa sahip partiler olarak yaftalanabilir. Bunun hukuk mantığıyla, hatta düz mantıkla bile ilgisi yoktur. Bu mantık, farklı olan her şeyi "tehlike" olarak görüp tasfiye etmeye çalışan, bireyi ve onun oluşturduğu toplumu da önceden belirlenmiş soyut kalıplar çerçevesinde dönüştürülmesi gereken nesneler olarak gören katı pozitivist ve ideolojik yaklaşımın ürünüdür. Bu mantığın hukuk alanına taşınması, çatışmacı siyaset anlayışına hukukun alet edilmesi gibi son derece vahim bir durumu doğuracaktır. Böylesi bir hukuk ve siyaset anlayışının çoğulcu demokrasinin gerekleriyle bağdaşmadığı açıktır.

İddianamede geçmişte Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış olan siyasi partilerde siyaset yapan kişilerin AK Partide yer alması adeta laikliğe aykırılık noktasında destekleyici bir argüman olarak gösterilmektedir. Aralarında geçmişte kapatılanlar da dahil olmak üzere farklı siyasi partilerden katılanların da AK Parti mensupları arasında yer alması partimizin yeni kurulan bir siyasi parti olması nedeniyle normaldir. 2001 yılında kurulan bir siyasi partiye o zamana kadar değişik siyasi partilerde bulunmuş kişilerin dahil olması ancak yeni parti olgusu ile açıklanabilir.

Hukukla bağdaştırılması mümkün olmayan iddianamedeki bu yaklaşımın kabulü durumunda sadece kapatmaya sebebiyet veren üyelere değil, kapatılan siyasi partinin bütün mensuplarına da siyasi faaliyet yasağı getirilmesi gerekmektedir. Böylesine yasaklayıcı bir bakış açısının Anayasada öngörülen siyasi parti yasaklama rejiminin ötesinde yeni bir yasak getirmesi mümkündür. Nitekim Anayasa Mahkemesi de böylesine bir yaklaşımı açıkça reddetmektedir. Anayasa Mahkemesine göre, kapatma kararından sonra siyasî haklarını kullanmalarına sınır getirilmeyen parti mensuplarının faaliyetlerini bağımsız olarak veya başka bir siyasî parti içinde sürdürmelerine yasal bir engel bulunmamaktadır (E. 1999/2 (Siyasî Parti Kapatma), K. 2001/2, K.T. 22.6.2001).

Ayrıca, iddianamede AK Partide siyaset yapan üye ve yöneticiler hakkında ileri sürülen "Milletvekilleri, örgütler, yerel yönetimler ve üyeler bağlamında ise, Adalet ve Kalkınma Partisi'nde halen siyaset yapanlardan, geçmişte başka bir siyasi parti ile bağlantısı olanlar esas alındığında; geçmişte siyaset yapılan partiler sıralamasında Refah Partisi - Fazilet Partisi ilk sırada yer almaktadır" iddiası gerçek dışıdır (s.26). AK Parti, bugün için yüzbinlerce üyesi ve yöneticisi olan bir partidir. Bu nedenle, Başsavcılığın bu insanları "doğuştan suçlu" insanlar mantığıyla karalamaya çalışan ve partimizi geçmişteki bazı partilerin devamı olarak gören mesnetsiz iddiası gerçek dışıdır. Aksini iddia edenler, tüm üye kayıtlarını ve geçmişte bu kişilerin görev yaptığı siyasi partilere ait belgeleri yasal olarak ortaya koyup bunu ispatlamakla yükümlüdür. Müddei iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.

AK Partinin başka partilerin devamı olduğu iddiası, Genel Başkanın şu sözleri ile temelden çürütülmektedir: "Biz, dine dayalı bir parti değiliz, başka partilerin devamı da değiliz." "Biz, herhangi bir partinin devamı değiliz. Din eksenli siyasi bir parti de değiliz. Biz insan eksenliyiz."

VI. AK Parti Hükümetlerine Yönelik Suçlamalar Mesnetsizdir

1. Yasama faaliyetlerinden dolayı partimiz sorumlu tutulamaz

İddia makamı, iddianamede olduğu gibi esas hakkındaki görüşünde de Anayasanın 10 ve 42'nci maddelerindeki değişiklikler ile Yükseköğretim Kanununun Ek 17'nci maddesine ilişkin değişiklik önerisini, "Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan şeriatı yerleştirme amacıyla çoğulcu demokrasinin araçlarından yararlanarak işlenen eylemler" kapsamında kabul etmektedir (s.17). Bu iddianın hukuki hiçbir dayanağı yoktur. Birincisi söz konusu Anayasa değişiklikleri ve kanun teklifi birer yasama işlemi olup partimiz

tüzelkişiliğine isnat edilemez. Nitekim bu Anayasa değişiklikleri partimiz milletvekilleri yanında diğer partilere mensup milletvekillerinin de oyları ile TBMM üye tamsayısının dörtte üçlük çoğunluğunun oyuna ulaşarak kabul edilmiştir.

İkinci olarak, bir an için bu yasama işleminden dolayı iktidar partisinin hukuken sorumlu tutulabileceği kabul edilse bile, söz konusu Anayasa değişikliklerinin laikliğe aykırı olduğu ve "şeriatı yerleştirme amacıyla" çıkarıldığı söylenemez. Bu değişikliklerin amacı yükseköğretim düzeyinde fırsat eşitliğini hayata geçirmek ve özgürlüklerin alanını genişletmektir. Türkiye'de de kanuni dayanaktan yoksun bulunan ve Avrupa'nın hiçbir ülkesinde rastlanmayan üniversitelerdeki kılık kıyafet yasağını kaldırmaya yönelik bir yasama tasarrufunu "Avrupa kamu düzeniyle bağdaşmayan" bir siyasi projenin parçası olarak sunmak akıl, mantık ve gerçekliğe aykırıdır.

Üçüncüsü, bu gerçekliklere rağmen, Anayasa Mahkemesi 5 Haziran 2008 tarihli kararıyla söz konusu Anayasa değişikliklerini iptal etmiştir. Mahkemenin denetim yetkisinin sınırı ve bu kararın içeriği hakkında itirazlarımız saklı kalmak üzere, iddianameye cevabımızda da vurguladığımız gibi iktidar partisinin tüm işlemleri yargısal denetime tabidir. Her ne kadar İddianamede ve esas hakkındaki görüşte demokrasiye yönelik en büyük risk olarak bu anayasa değişiklikleri gösterilmiştir. Esasen bu açıdan bakıldığında Başsavcının partimiz hakkında açılan kapatma davasında en önemli delil olarak sunduğu ve bir gazeteciyle yaptığı mülakatta davanın açılmasının temel sebebi olarak gösterdiği bu Anayasa değişiklerinin iptal edilmiş olması, bu davanın en önemli dayanağını da ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Dolayısıyla, yasama faaliyetlerinden dolayı bir partinin sorumlu tutulamayacağı görüşümüzün aksini ileri süren Başsavcılığın mantığıyla düşündüğümüzde, Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra partimizin laikliğe aykırı eylemlerin odağı olduğu iddiası çökmüştür.

2. AK Parti hükümetlerinin dış politikası ile laiklik arasında bir ilişki kurulması yanlıştır

İlk cevabımızdaki açıklamalarımıza rağmen, iddia makamı AK Parti hükümetlerinin dış politikası ile laiklik ilkesi arasında sanal bir ilişki kurma ısrarını esas hakkındaki görüşünde de sürdürmektedir. Başsavcılığa göre partimiz, "'bir büyük yayılmacı proje" olarak takdim edilen Büyük Ortadoğu Projesinin (BOP) bir parçasıdır (s.24). Her şeyden önce, BOP olarak nitelenen proje uluslararası hukukun konusu olan herhangi bir

anlaşma ya da sürece dayanmamaktadır. BOP, esasen bir siyasal söylemden ibarettir.

Bu çerçevede BOP adı verilen projeyle ile ilgili ek iddialar, bir takım senaryoları ve muhayyel planları esas almaktadır. Amerika'da çıkan bir dergide yayımlanan bir yazı ve haritadan hareketle Hükümetin bölge ülkelerinin sınırlarını değiştirmek, Irak'ın kuzeyinde bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına destek olmak ve Türkiye'nin üniter yapısını ve ulus-devlet kimliğini zayıflatmak yahut iptal etmek gibi bir planın ve çabanın içinde olduğunu iddia etmek, temelsiz ve ideolojik bir suçlamadan ibarettir. Ortadoğunun karmaşık siyasi yapısı, iç dengeleri ve sorunları hakkında yapılan resmi ve gayr-ı resmi değerlendirmeleri, yorumları ve gelecek senaryolarını, muhayyel bir planın parçası olarak görmek ve Hükümeti de bu planın destekçisi olmakla suçlamak, en temel uluslar arası siyaset ve ilişkiler kavramlarından ve tartışmalarından haberdar olmamak anlamına gelmektedir.

Benzer bir bilgi ve yorum hatası, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin himayesinde İspanya ile eş başkanlığını yaptığı "Medeniyetler İttifakı" girişimi için de yapılmaktadır. Bütün resmi beyan ve belgelerde de açıkça ifade edildiği gibi bu girişimin amacı, dünya barışına katkı sağlamak, medeniyetlerin çatışması gerektiğini savunan görüşleri boşa çıkartmak ve Türkiye'nin de içinde olduğu bölgesel ve küresel barış ortamına katkı sağlamaktır. Geçmişinde farklı din, dil ve kültürlerle bir arada yaşamış ve bu konuda engin bir tecrübeye sahip olmuş Türk devletinin ve Anadolu insanının günümüzün sorunlarına ilgisiz kalması düşünülemez. Bir arada yaşama tecrübesini uluslararası bir proje haline getiren bu girişimin temel hareket noktası ve referansları, kendi tarihimizde bulunmaktadır.

Medeniyetler İttifakı girişimi çerçevesinde doğudan ve batıdan dünyanın önde gelen ilim ve fikir adamlarından müteşekkil bir akil adamlar grubu oluşturulmuş ve bu grubun hazırladığı rapor, 12 Kasım 2006'da dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın başkanlığında İstanbul'da yapılan bir toplantıda kamuoyuna açıklanmıştır. Bu toplantıda Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayip Erdoğan, İspanya Başbakanı Jose Luis Zapatero, İslam Konferansı Teşkilatı Genel Sekreteri Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğu ve pek çok üst düzey yetkili hazır bulunmuştur. Akil adamlar grubunun raporunda bölgesel ve küresel barışın önündeki engeller dile getirilmiş; siyasal temsil, gençlik, göç ve medya alanlarında atılması gereken somut adımlar tartışılmıştır. Raporda da dile getirildiği üzere, bölgesel ve küresel çatışmalar farklı toplum ve kültürler arasındaki farklılıkları

derinleştirmekte ve çatışmaya yol açmaktadır. Medeniyetler İttifakı girişimi çatışmanın değil, barış ve uzlaşmanın hakim olması için atılmış önemli bir adımdır. Bu adımı "bir başka siyasi hegemonya projesi" olarak nitelendirmek, ancak bu konudaki bilgisizliğin ve ideolojik ön yargının ürünü olabilir.

İlk cevabımızda da belirttiğimiz gibi Türkiye'nin bölgesel ve küresel platformlarda etkin olması, ulusal birlik ve beraberliğini, üniter yapısını güçlendiren bir etkiye sahiptir. Küreselleşmenin bütün dengeleri altüst ettiği bir dünyada milli güvenlik, ulusal sınırların ötesinde başlamaktadır. Türkiye'nin sınır güvenliğinden dış tehditlere, insan ve uyuşturucu kaçakçılığından terörizme kadar pek çok kronik soruna çözüm bulması bir "ileri cephe siyaseti" izlemesiyle mümkündür. Nitekim Türkiye'nin bu alanlarda attığı adımlar, geliştirdiği yaklaşımlar ve politikalar, sadece Türkiye'nin bölgedeki ve dünyadaki itibarını arttırmamış, aynı zamanda Türkiye'nin ulusal güvenliğini güçlendirmiş ve terörizmle mücadelesindeki haklı konumunu bütün dünya kamuoyuna anlatmasını sağlamıştır.

Diğer yandan, Başsavcılık esas hakkındaki görüşünde partimizin "22 Temmuz 2007 seçimlerinden güçlenerek çıkınca kendisini siyasal rejimin gözünde meşrulaştıracak iç ve dış ittifaklara (AB dahil) sırt çevirmiş" olduğunu ileri sürmektedir (s.11). Bu iddianın gerçekle bir ilgisi yoktur. 2006 ve 2007 yıllarında Türkiye'nin AB üyelik sürecinde görülen yavaşlama, büyük ölçüde Kıbrıs meselesinde yaşanan siyasi tıkanmadan kaynaklanmıştır. AK Parti hükümeti Kıbrıs Türk kesimini haksız ve mağdur duruma düşüren her türlü teklif ve düzenlemeye şiddetle karşı çıkmış ve AB kararlarını eleştirmiştir. Türkiye'nin yoğun çabaları ve kararlı tutumu sonucunda AB yetkilileri Kıbrıs sorununu çözmeden Kıbrıs Rum kesiminin Avrupa Birliğine tam üye kabul edilmesinin büyük bir hata olduğunu kabul ve itiraf etmişlerdir. Fakat üye olduktan sonra tam veto yetkisine sahip olan Kıbrıs Rum kesimi, her tür barış ve uzlaşı girişimine karşı olduğunu söz ve davranışlarıyla ortaya koymuştur.

Kıbrıs Rum kesiminin uzlaşmaz tutumundan kaynaklanan siyasi sorunlar bir kenara bırakıldığında müzakere süreci teknik düzeyde kesintiye uğramamış; tarama, uyum ve yeni fasılların açılıp kapanması ve müzakeresi devam etmiştir. Fransa ve Almanya gibi bazı AB üyesi ülkelerin muhalefetine rağmen bu süreç bugün de devam etmektedir.

AK Parti hükümetlerinin yürüttüğü dış politikanın, tamamen ülkemizin ve milletimizin yüksek menfaatlerini gözetmeye yönelik olmasına rağmen, iddianamede ve esas hakkındaki görüşte adeta laikliğe aykırılığın kanıtı

olarak sunulmaya çalışılması bu tür iddiaların gerçeklikten kopuk ve hayal mahsulü olduğunu göstermektedir.

Esasen demokrasilerde temel dış politika tercihlerinin belirlenmesi ve bunların uygulanması yetkisi siyasi sorumluluğa sahip olan hükümetlere ait olup, bunların parti kapatma davalarına konu edilmesi de mümkün değildir.

3. Dışişleri Bakanlığı genelgeleri laikliğe ve hukuka aykırı değildir

İddianamede ve esas hakkındaki görüşte Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Dışişleri Bakanı olduğu dönemde dış temsilciliklerimize gönderdiği bazı genelgelerin laikliğe aykırı olduğu iddia edilmektedir. Genelgeler, bakanların şahsî tasarrufları değil, idarenin düzenleyici işlemleridir. Genelgeler esasen idare içi geçerlilik taşıyan işlemlerdir. İdare, kanun hükümlerini yorumlamak ve açıklamak üzere genelge çıkarabileceği gibi kamu hizmetlerinin daha iyi yürütülmesi amacıyla da genelge çıkarabilir. Bu durumda, diğer düzenleyici işlemler gibi genelgeler hakkında da idarî yargı mercilerinde iptal davası açılabilir.

İddianamede laik devlet ilkesine aykırı olduğu ileri sürülen mezkûr genelgelerin tam metinleri gazetelerde yayınlandığı ve çeşitli değerlendirmelere konu olduğu halde hukuka aykırılıkları ileri sürülmemiş ve haklarında bir iptal davası açılmamıştır.

Bazı dış temsilciliklerimizin uygulamaya ilişkin tereddütlerini Dışişleri Bakanlığına intikal ettirmesi üzerine idarenin normal işleyişi içinde Bakanlıktaki kamu görevlilerince hazırlanan ve herhangi bir hukuka aykırılık iddiasına da konu edilmeyen söz konusu genelgelerin, laik devlet ilkesine aykırı bir eylem olarak gösterilmesi ve partimizin kapatılmasına gerekçe yapılmaya çalışılması hukuken kabul edilemez.

Söz konusu genelgelerin çıkarılmasından önce de Dışişleri Bakanlığımızın ve dış temsilciliklerimizin uygulamalarının aynı yönde olduğu ve geçerli olan teamüllerin bu genelgelerle hatırlatıldığı hususu, ilk cevabımızın Anayasa Mahkemesine sunulmasından sonra kamuoyunda yapılan tartışmalarla doğrulanmıştır.

Örneğin, CHP Genel Başkan Yardımcısı Onur Öymen, iddianameye verdiğimiz cevapta, anılan okulları ziyaret eden ve takdirlerini bildiren milletvekilleri arasında adının geçmesi üzerine yaptığı açıklamada, bu okullara daha önce de gittiğini açıklamış ve "Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığım sırasında, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e Azerbaycan

gezisinde eşlik ettiğim için yine Gülen okullarına gittim" diyerek, anılan uygulamayı AK Parti Hükümeti döneminde çıkarılan genelgeye bağlama iddiasının asılsızlığını da ortaya koymuştur (EK- 8)

Öte yandan iddianamenin 66 ilâ 70. sayfaları arasında sıralanan ve laik devlet ilkesine aykırı demeçler olduğu ileri sürülen açıklamaların tamamı insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konusundaki standartlarımızın yükseltilmesi gerektiği yönündeki görüş açıklamalarıdır.

Bu çerçevede; sorunların uzlaşma ortamı içinde çözülmesi gerektiğinin belirtilmesi; çağdaşlığın demokrasi, şeffaflık, hukukun üstünlüğü ve bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınması anlamına geldiğinin ifade edilmesi, İddianamede laik devlet ilkesine aykırı demeçler olarak nitelenmektedir.

Çeşitli siyasî partilerden birçok Devlet adamımızın da değişik vesilelerle yaptığı bu açıklamaların laikliğe aykırılığının ileri sürülmesinin, Anayasamız ve yasalarımız çerçevesinde de, AB standartları ve taraf olduğumuz uluslararası andlaşmalar bakımından da isabetli olmadığı açıktır.

Kaldı ki ilk cevap layihamızda açıkça ortaya konduğu üzere Anayasa'mızın 105'inci maddesinde öngörülen sorumsuzluk kuralı, Cumhurbaşkanın görev döneminde, seçilme öncesi sebeplere dayalı olsa da yargılanamayacağı ve herhangi bir yasaklılık yaptırımına muhatap olamayacağı mutlak ve kesindir. İddianame, bu niteliği ile sistem ve sistemin inşaında var olan kurucu iradeyle tam bir karşıtlık içerisindedir.

4. AK Parti Hükümetine yönelik kadrolaşma ithamının hiçbir dayanağı yoktur

İddianamede kadrolaşma iddiaları ile ilgili olarak ileri sürülenler kamu personel rejimi açısından dayanaksızdır. Personel hukukunda kamu görevinin gerektirdiği nitelikler ve statüler Anayasa ve kanunlarla düzenlenmiştir. Anayasa'nın 70'inci maddesinde "Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir. Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez." kuralı yer almıştır. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili Anayasanın 128'inci maddesi, devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görüleceğini belirledikten sonra, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri,

atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini öngörmüştür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin atanmasında statü hukuku uygulanmaktadır. Buna göre, sınav yapılmaksızın veya şartları taşımayan hiç kimse memur statüsünde göreve getirilemeyeceği gibi, asli ve sürekli görevlerin memur ve diğer kamu görevlileri dışında kişiler (örneğin, işçiler) eliyle yürütülmesi de mümkün değildir.

Öte yandan, hukuken memur statüsünde olan kişilerin kurum içinde ya da kurumlar arası naklen atanmaları yasal şartları taşımaları kaydıyla mümkündür. Bu atama ya da nakiller, idarenin diğer işlemlerinde olduğu gibi yargı denetimine tabidir. Dolayısıyla, Anayasa ve kanuna aykırı biçimde memur ataması yapılamayacağı gibi, kurum içi ya da kurumlar arası nakil yoluyla atama da yapılamaz.

Ayrıca "üst düzey yönetici kamu görevlileri" bakımından da özel düzenlemeler getirilmiştir. Anayasanın 8'inci maddesinde "Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir." denilmekte, 104'üncü maddesinde de "kararnameleri imzalamak" Cumhurbaşkanının yürütme alanındaki görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır. Anayasanın 104'üncü maddesinde sözü edilen "kararnameler", kanun hükmünde kararnameler ile Bakanlar Kurulunun çeşitli kararnamelerinin yanında üst düzey yöneticilerin atanması ile ilgili müşterek kararnameleri de kapsamaktadır. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulunca yerine getirildiğinden, söz konusu kararnamelerin hukuksal geçerliği için her iki tarafın da katılımı gerekmektedir. Anayasa Mahkemesine göre de, "Kamu politikasının tayinine katılan, etkin bir otoriteye sahip olan, kuruluşların amacının gerçekleşmesinde önemli yetki ve sorumluluklarla donatılan, planlama, örgütlenme, personel ve kadrolarını yöneten, denetim ve temsil gibi işlevleri yerine getiren kamu görevlilerinin, üst düzey yönetici konumunda olmaları nedeniyle bunların atamalarının da müşterek kararname ile yapılması Anayasal zorunluluktur." (E. 2005/143, K. 2005/99, K.T. 19.12.2005).

Anayasa ve kanun hükümleri karşısında, hukuki şartları taşıyan kişilerin memurluğa atanmasında ya da memur statüsünü kazanmış kişilerin kurum içi veya kurumlar arası nakil yoluyla atanmalarında hiçbir hukuki engel bulunmamaktadır. Dolayısıyla hukuk devleti ve eşitlik ilkeleri gözetilerek yapılan atamalara Başsavcının kendi kişisel yorumlarıyla başka anlamlar yüklemesi, mevzuat karşısında geçersiz bir yaklaşımdır.

Bütün bu statü ve sorumluluk rejimi Anayasa ve kanunlarda özel biçimde düzenlenmiş olup, buna aykırı biçimde atama ve işlem yapılması da söz konusu değildir. Dolayısıyla Başsavcılığın iddianamedeki "Devlet kadrolarında siyasal İslamcı bir yapının oluşturulması, özellikle üst düzey atamalarda liyakat ve kariyer yerine dini inanç ve aidiyetin ölçüt olarak öne çıkarılması" (s.146) şeklindeki iddiası gerçek dışıdır. Zira atamalarda ölçütler kanunlarda açıkça düzenlenmiştir. Bunun dışında bir ölçüt getirilmesi Anayasa ve kanunlar karşısında zaten mümkün de değildir.

Bu açıklamalar ışığında iddianamede yer verilen AK Parti hükümetleri dönemindeki kadrolaşma iddiaları kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Kadrolaşma suçlaması yapılırken, hiçbir somut delil ortaya konulamamıştır. Kimler, nereye ve niçin atanmıştır? Bu atananların laiklikle ilgili sorunları nedir ve hangi nitelikleri sebebiyle suçlanmaktadır? Bu soruların cevapları iddianamede yoktur. Kişileri hiçbir somut delil göstermeden suçlamak, hukuk devleti anlayışına ve hukuk etiğine uygun düşmemektedir.

Öte yandan gerçekleştirilen tüm bu atamalar idari yargı denetimine tabi olduğundan, Anayasa veya kanunlara aykırı işlemlerin yargı tarafından iptal edilmesi yolu her zaman açıktır. Buna rağmen, yasalara tamamen uygun bir şekilde yapılan, tarafsız Cumhurbaşkanının onayladığı ve birçoğu yargı denetiminden geçmiş olan atamaları belli bir amaca matuf "kadrolaşma" olarak sunmak, hukuk devleti anlayışı ve iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

Sonuç olarak Başsavcılığın partimizin kadrolaşmaya gittiği yönündeki iddialarını destekleyecek en ufak bir delil dahi yoktur. Dolayısıyla bu iddialar tamamen afakidir.

5. "Hastalar için ibadet mekanı" düzenlemesi on yıldır yürürlüktedir

İddianamedeki "Sağlık Bakanlığı'nca hazırlanan Sağlık Kuruluşları Ruhsatlandırma Yönetmeliği Tasarısı'nın 113. maddesinde birinci basamak sağlık kuruluşlarında, hastaların dini gereklerini yerine getirebilecekleri mekânlar ayrılmasının öngörüldüğü" ve bunun iktidarın laiklik ilkesine aykırı bir eylemi olduğuna dair tespitine (s.154) yönelik verdiğimiz cevaba rağmen, esas hakkındaki görüşte de bu hususa ilişkin olarak kelime oyunlarıyla yine bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Başsavcılığın esas hakkındaki görüşüne göre, AK Parti hükümetlerinden önce çıkarılan 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38'inci maddesinde, hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekan ayrılması öngörülmediği halde, AK Parti

iktidarı dönemindeki Yönetmelik Taslağında üçüncü basamak sağlık ocaklarında dahi dini vecibelerin yerine getirilmesi için mekan ayrılması esası getirilmektedir (s.39).

Bu tespit gerçeği yansıtmamaktadır. Nitekim, 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinde de "Dini Vecibeleri Yerine Getirebilme ve Dini Hizmetlerden Faydalanma" başlığını taşıyan 38'inci maddesinde aynen şu ifadeler yer almaktadır: "Sağlık kurum ve kuruluşlarının imkanları ölçüsünde hastalara dini vecibelerini serbestçe yerine getirebilmeleri için gereken tedbirler alınır. Kurum hizmetlerinde aksamalara sebebiyet verilmemek, başkalarını rahatsız etmemek ve personelce düzenlenip yürütülen tıbbi tedaviye hiç bir şekilde müdahalede bulunulmamak şartı ile hastalara dini telkinde bulunmak ve onları manevi yönden desteklemek üzere talepleri halinde, dini inançlarına uygun olan din görevlisi davet edilir. Bunun için, sağlık kurum ve kuruluşlarında uygun zaman ve mekan belirlenir." Görüldüğü gibi 1998 tarihli Yönetmeliğin 38'inci maddesinde hem "mekan" terimi açıkça yer almakta, hem de 38'inci maddenin başlığında "dini vecibeleri yerine getirebilme ve dini hizmetlerden faydalanma" ifadesi bulunmaktadır. Dolayısıyla Başsavcının iddiasının aksine 1998 tarihli Hasta Hakları Yönetmeliğinin 38'inci maddesinde de hastaların sağlık kurum ve kuruluşlarında dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için bir mekan ayrılması öngörüldüğü açıktır.

6. Çocukların din eğitimi özgürlüğünü savunmak bizatihi laikliğin gereğidir

İddianamede partimiz yetkililerinin 15 yaş altındaki çocukların Kur'an eğitimi alması gerektiğine dair sözleri laikliğe aykırı olarak nitelendirilmektedir. Öncelikle, bu yöndeki sözler de başörtüsü konusunda olduğu gibi ifade özgürlüğü kapsamındadır. İkinci olarak, ilk cevabımızda ayrıntılı biçimde belirtildiği üzere çocukların din eğitimi özgürlüğü, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınmıştır.

Türkiye'de çocukların Kuran eğitimi konusundaki yaş sınırlaması, "28 Şubat süreci" olarak adlandırılan dönemde getirilmiştir. Bunu kaldırmaya yönelik girişimler eğer laikliğe aykırı ise, yaş sınırlaması getirilmeden önceki tüm uygulamaların da laikliğe aykırı olduğunu kabul etmek gerekecektir. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi de, 16.8.1997 günlü, 4306 sayılı Kanunla, zorunlu ilköğretim süresinin, kesintisiz sekiz yıla çıkarılmasının, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de yasal temsilcisinin iznine bağlı olan din eğitim ve öğretimini engellemediğini; çocuğun meslekî ve dinî terbiyesine ilişkin

Medenî Kanun ile ana babaya verilen yetkilerin sınırlandırılması veya ortadan kaldırılmasının söz konusu olmadığını belirtmiştir (E.1997/62, K.1998/52, K.T. 16.9.1998).

Anayasanın 90'ıncı maddesinin insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelere yaptığı vurgu ve Anayasa Mahkemesinin yukarıdaki kararı dikkate alındığında Başsavcının bu iddiasının hukuki dayanağının bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Burada çocukların din eğitimini savunmanın laikliğin din ve vicdan özgürlüğü boyutunun bir gereği olduğunu belirtmek gerekir. Bunun iddianamede ileri sürüldüğü biçimde laikliğe aykırılık olarak sunulması, laikliğin din ve vicdan özgürlüğünü özgürlükçü demokrasilerdeki ölçünün dışında aşırı biçimde sınırlandıran versiyonunun uygulandığı biçimiyle değişmezliğini kabul etmek anlamına gelmektedir. Türkiye'nin de taraf olduğu insan hakları sözleşmelerinde ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen kararında çocukların din eğitimi konusunda partimizin savunduğu biçimdeki bir anlayış öngörülmektedir. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerinin gereğini savunan partimiz hakkında laiklik ilkesine aykırılık dolayısıyla kapatma davası açılması iddianamede sıklıkla karşılaşılan çelişkilerden önemli bir tanesidir.

7. Meslek liselerine yönelik katsayı farklılığının kaldırılmasını savunmak eğitimde fırsat eşitliğinin gereğidir

İddianamede, partimizin savunduğu meslek liselerine yönelik fırsat eşitliğinin sağlanması amacının sadece imam hatip liselerine indirgenerek ısrarla bu biçimde kullanılması ve üniversiteye giriş sınavında meslek liselerine uygulanan katsayı eşitsizliğini ortadan kaldırmanın Cumhuriyet öncesi gibi ikili bir öğretimin özendirilmesi olarak sunulması kendi içerisinde tutarsız ve art niyetli bir yaklaşımın tezahürüdür.

Esas hakkındaki görüşte Başsavcılık, katsayı farklılıklarının kaldırılmasının laikliğe aykırı olmadığı yönündeki görüşümüzün "Tehvid-i Tedrisat [Tevhid-i Tedrisat olacak] ve Milli Eğitim Temel Kanunu hükümleri karşısında geçersiz" olduğunu ileri sürmektedir(s.35).

Meslek liselerine yönelik katsayı eşitsizliğinin 1998 tarihli bir YÖK kararı ile başladığı dikkate alındığında, aslında Başsavcılığın yaklaşımına göre, bu tarihe kadar olan dönemde de Tevhid-i Tedrisat Kanununa ve eşitlik ilkesine aykırı olarak Cumhuriyet öncesi dönem gibi ikili bir öğretimin var olduğu kabul edilmiş olacaktır. İddianamede bu konudaki ifadelerin oluşturulmaya çalışılan kurguyu desteklemekten başka hiçbir hukuksal değeri olduğu

söylenemez. Kaldı ki, imam hatip liselerinin müfredatının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından laiklik ilkesine uyum içinde belirlendiği dikkate alındığında, hem iddianame ve esas hakkındaki görüşteki Tevhid-i Tedrisat Kanununa aykırılık iddiası, hem de bu okullardaki öğrencilere yönelik katsayı eşitliğini talep etmenin laikliğe aykırılık olarak nitelendirilmesi geçersiz kalmaktadır.

Danıştay da Başsavcılığın iddiasının aksine, üniversiteye giriş sınavında meslek liselerine yönelik katsayı eşitsizliğini artırmanın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Yükseköğretim Genel Kurulunun bir mesleğe yönelik program uygulayan ortaöğretim mezunlarının aynı alanda bir yükseköğretim programına yerleştirilmesinde ortaöğretim başarı notlarının çarpılarak yerleştirme puanlarına eklenmesinde kullanılan katsayısının 0,24 yerine 0,08 olarak belirlenmesine ilişkin hükmün hukuka aykırı olduğu, kazanılmış hakların hiçe sayıldığı, belli mesleğe yönelen öğrencileri mağdur ettiği gerekçesiyle iptali istemiyle YÖK Başkanlığına karşı açılan davada, Danıştay 8. Dairesi, YÖK Genel Kurulu'nun "katsayısı" belirlemesine yönelik sözkonusu işlemini şu gerekçeyle iptal etmiştir.

"Dava konusu edilen yeni sistemle, 2547 sayılı Yasanın 45. maddesinde yer alan ilkeler çerçevesinde daha önce 1999 yılından beri uygulanmakta olan ve 2003 yılında rakamsal olarak değiştirilen bir mesleğe yönelik program uygulayan lise mezunlarının kendi alanlarında bir yükseköğretim programına yerleştirilirken kullanılan katsayının ek puanının 0,24 den 0,08'e düşürüldüğü görülmekte olup bu durumun daha önce benimsenen ve kabul edilen Milli Eğitim politikası hedefiyle çeliştiği bir başka ifade ile belli bir mesleğe yönelik program uygulayan okulları özendirmek amacıyla lise birinci sınıftan itibaren seçilen mesleğe yönelik programla (alanla) ilgili yükseköğretim programlarını tercih edenlere, geliştirilen bir yöntemle ek puan verilerek öğrencilerin lisenin ilk yıllarından itibaren kendi bilgi, yetenek ve ilgileri göz önünde tutularak daha dikkatli bir alan seçimine yönlendirmenin gözetildiği, yönlendirildikleri alandaki öğrenimlerine ağırlık verilerek daha derinliğine bilgi ve beceri kazanmaları amaçlandığından her adayın ortaöğretim başarı puanının Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen kendi alanındaki yükseköğretim programlarını tercih ettiklerinde daha yüksek katsayı ile çarpılması esası getirilmiş iken, dava konusu işlemle Milli Eğitim politikası hedeflerinin kamu yararı ve hizmet gerçeklerine uygun biçimde gerçekleştirilmesi için uygulamada karşılaşılan olumsuzlukların

giderilmesinin amacının dışına çıkıldığı görülmektedir." (E. 2005/4800, K. 2006/2603, K.T. 21.6.2006).

Öte yandan, partimizin eğitim anlayışının ne derece çağdaş ve reformcu bir perspektife sahip olduğu bu alanda gerçekleştirdiği faaliyetlerden anlaşılabilir. Hükümetlerimiz döneminde üniversite olmayan bütün illerimizde üniversite kurulmuş ve milli eğitim alanında çok önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti mensubu tarafından dile getirilen meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Partinin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması, Anayasanın 2'nci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. İddia makamının bu yaklaşımı, anayasaya aykırılığın söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğini gösteren bir çifte standart örneğidir.

8. Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulması girişimi sosyal devletin bir gereğidir

İddianamede, "Fakir ve başarılı öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasıyla ilgili yönetmelik hakkında Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı verildiği, bunun akabinde aynı konuda çıkartılan 31.7.2003 tarih ve 4967 sayılı Yasanın da Cumhurbaşkanı tarafından bu okullara alınacak öğrenci yapısı ve öğretmenler gözetilerek, devlet niteliklerine aykırılık söz konusu olacağı gerekçesiyle veto edildiği" belirtilerek, Hükümetin bu girişiminin laikliğe aykırı olduğu ileri sürülmüştür (s.107). İlk cevabımızda bu konunun laiklik ilkesi ile ilgili olmayıp sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğunu belirtmemize rağmen, esas hakkındaki görüşte fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına ilişkin girişimin laikliğe aykırı olduğunda ısrar edilmektedir. Bu konuda sıralanan gerekçeler hukuki temelden yoksun olup gerçeği yansıtmamaktadır.

Fakir öğrencilerin Devletçe özel okullarda okutulmasına ilişkin girişim, aslında Anayasanın 42'nci maddesindeki Devletin maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapmasının bir gereği olup Anayasaya uygundur. Anayasanın açık hükmü karşısında Başsavcı, bu konudaki

kanuni düzenlemeye ilişkin Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçesini dayanak olarak göstermiştir. Buna göre; "Eğitimlerinin niteliği ile çağdaşlığı bilinen bazı özel okulların, ilginin yoğun olması nedeniyle kapasitelerini kısa sürede doldurmaları gerçeği de düşünüldüğünde, söz konusu öğrencilerin, kontenjanı dolmayan değişik amaçlarla kurulmuş özel okullara gönderilmesi ve Cumhuriyetin niteliklerine uygun bulunmayan düşünce yapısına sahip kişiler olarak yetiştirilmesi sonucunu doğuracaktır." (s.37) .

Partimiz tarafından fakir ve başarılı öğrencilerin özel okullarda okutulmasına ilişkin olarak gerçekleştirilmeye çalışılan ve sosyal devletin bir gereği olan düzenlemenin kapatma davasında delil olarak sunulmasında eski Cumhurbaşkanının bu konuya ilişkin kanunu geri göndermesine ilişkin gerekçesine dayanılması ilginçtir. Acaba hukuk sistemimizde Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçelerindeki değerlendirmeler normlar hiyerarşisinde Anayasa hükümlerinin üzerinde mi yer almaktadır? Yoksa hukuk sistemimizde Cumhurbaşkanının kanunları iade gerekçelerinin bağlayıcı olduğuna dair Başsavcılığın bildiği ve bizim gözümüzden kaçan bir kural mı vardır?

Öte yandan esas hakkındaki görüşünde Başsavcı, ilk cevabımızda dayanak olarak gösterdiğimiz Anayasa Mahkemesinin kararının (E. 1990/4, K. 1990/6, K.T. 12.4.1990) konu ile ilgili olmayıp, herhangi bir ayrım yapılmaksızın tüm özel öğretim kurumlarının öğrenci kapasitelerinin yüzde ikisinden aşağı olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutulması ile yükümlü tutulmasına ilişkin olduğunu belirtmektedir (s.37-38). İlk cevabımızda söz konusu Anayasa Mahkemesi kararıyla Anayasaya uygun bulunan düzenlemedeki bu farklılık zaten belirtilmişti.

Biraz daha açarak belirtmek gerekirse söz konusu iki düzenleme arasında iki önemli farklılık bulunmaktadır. Ancak bu farklılıklar nedeniyle AK Parti iktidarı döneminde çıkarılmak istenen kanunun da laikliğe aykırı olduğu söylenemez. İlk olarak, söz konusu düzenlemede özel okullarda okutulacak öğrencilerin bir kısmının Devlet tarafından okutulması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesinin iptal istemini reddettiği düzenlemede ise öğrenciler özel okullarca ücretsiz olarak okutulması öngörülmüştü. İkinci olarak, partimizin çıkarmaya çalıştığı kanunla özel okullarda okutulması hedeflenen öğrencilerde Anayasa Mahkemesinin incelediği düzenlemeden farklı olarak "fakir ve başarılı" olma koşulu yer almaktadır. "Fakir ve başarılı" öğrencilerin özel okullarda okutulmasını laikliğe aykırı gören bir anlayışın sosyal devlet ilkesi karşısında bir geçerliliği bulunmamaktadır.

9. Dini bayramların ulusal bayramlardan daha coşkulu kutlandığı iddiası doğru değildir

İddianamede partimize ilişkin deliller arasında yer verilen "Dini bayram ve günlerin ulusal bayramları gölgeleyecek bir tanıtım ve gösteriş içinde kutlanması, her türlü siyasi faaliyette din ve dince kutsal sayılan şeylerin tüm parti kademelerince istismar edilmesi" (s.146) hem gerçeği yansıtmamakta, hem de iddianamedeki laiklik anlayışının dine bakışı ile ilgili ne derece toplumsal gerçeklerden kopuk olduğunu da gözler önüne sermektedir. İktidarımız boyunca milli bayramların coşkulu biçimde kutlanmakta olduğu herkesin malumudur. Gerçekleştirilen törenler izlendiğinde bu coşkulu kutlamalar rahatlıkla fark edilebilir.

Öte yandan dini bayramların kutlanması sadece AK Parti tarafından değil, Türkiye'deki bütün siyasi partiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Hatta partilerin dini bayramlarda birbirlerine heyetler halinde kutlamalarda bulunması geleneksel hale gelmiştir. Bütün partilerde görülen bu biçimdeki kutlamaları istismar saymak hoşgörüsüzlük ve ayrımcılıktır.

Milli bayramlardan farklı olarak dini bayramlar resmi törenlerle kutlanmamaktadır. Öte yandan iddianamede olduğu gibi dini bayram ve günler ile milli bayram ve günleri adeta birbirlerinin alternatifi imiş gibi karşılaştırmanın, milli birlik ve bütünlüğe katkıda bulunamayacağı gibi toplumun zihninde de karmaşıklığa yol açacağı ortadadır. Kaldı ki, Başsavcılığın bu iddiayı hangi kriterlere göre ortaya attığı ve coşkunun derecesin neye göre belirlediği de anlaşılır gibi değildir.

10. İçki yasağının yaygınlaştırılması ile ilgili iddialar asılsızdır

İddianame ve esas hakkındaki görüşte alkollü içki satılması ve tüketilmesine ilişkin mevzuatta yapılan değişikliklerin dini endişelerle ilişkilendirilmeye çalışılması aslında iddianamedeki laiklik yorumunun ne derece sakıncalı sonuçlar doğuracağını göstermesi açısından ilginçtir. Halkın sağlığını, huzurunu ve kamu düzenini korumak ve gençleri kötü alışkanlıklardan korumak amacıyla getirilen düzenlemelerin laikliğe aykırılıkla ilişkilendirilmesi yanlıştır. Aksine, Anayasanın 58'inci maddesinde belirtildiği üzere, gençleri alkol düşkünlüğü, uyuşturucu madde kullanımı, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan korumak için gerekli tedbirleri almak Devletin temel görevlerinden biridir.

Öte yandan Başsavcının içki yasağı konusunda "tüm AKP'li belediyeler" diyerek yaptığı genelleme tamamen gerçekdışıdır. Basında çıkan asılsız birkaç haberden hareketle tüm belediyelerin suçlanması hukuk dışı bir

yaklaşımı yansıtmaktadır. Kaldı ki, kanuni şartları taşımadığı halde keyfi uygulamalar yapılarak hiç kimseye ruhsat verilemez. Bunu kamuoyuna "içki yasağı" ya da "şeriat uygulaması" gibi lanse etmek yasaları bilmemek değilse, kötüniyetin bir ifadesidir.

Nitekim idarenin haklı nedenlerin varlığı halinde içkili yerlere uyguladığı ruhsat iptali biçimindeki yaptırımların hukuka uygun olduğuna ilişkin çok sayıda yargı kararına rastlamak mümkündür. İlk derece mahkemelerinin bu yönde verdiği ve Danıştay tarafından da onanan bu kararlarda kanunda öngörülen koşullardan herhangi birini sağlamayan yerlere içki ruhsatı verilmesinin idarece iptalinde mevzuata aykırılık bulunmadığı açıkça belirtilmektedir. (Danıştay 10. Dairesinin bu yöndeki bazı kararlar için bkz. E. 1984/2783, K. 1986/1338, K.T. 29.5.1986; E. 1982/1970, K. 1983/1184, K.T. 18.5.1983; E. 1988/2465, K. 1990/2622, K.T. 19.11.1990; E. 1995/672, K. 1997/786, K.T. 10.3.1997; E. 1997/394, K. 1998/510, K.T. 4.2.1998; E. 1994/7751, K. 1996/1189, K.T. 6.3.1996; E. 1982/2271, K. 1983/2323, K.T. 16.11.1983; E. 1994/1396, K. 1995/4077, K.T. 4.10.1995).

Öte yandan iddianamede ileri sürülen partimizin içki yasağını genişlettiği iddiası da doğru değildir. İddianamedekinin aksine, 12.11.2003 tarih ve 5002 sayılı Kanunla daha önce meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarına 200 metre olan uzaklık şartı 100 metreye düşürülmüştür. Ayrıca, daha önce belediye ve mücavir alan sınırları dışında içkili yer bölgesi tespit edilemeyeceğine dair sınırlama da kaldırılmıştır.

SONUÇ VE TALEP

Hakkımızda açılan bu davadaki bütün verilerin Başsavcılık tarafından "özgürlük aleyhine" yorumlandığı görülmektedir. Oysa evrensel insan hakları hukukunun temel ilkesi "özgürlük lehine yorum"dur. Başsavcılık özgürlük lehine yorum yapmak bir yana, adeta "niyet okuyuculuğu" yaparak olmayan şeyleri varmış, olmayacak şeyleri de olacakmış gibi gösterme çabası içine girmiştir.

Bu davada partimize yaptırım uygulanmasını gerektirecek haklı hiçbir sebep bulunmamaktadır. Esasen, AK Parti hukuka aykırı eylemlerin değil, millete hizmetin, insan haklarının, demokrasinin, barış ve kardeşliğin, hoşgörünün ve Türkiye sevdasının odağı olmuştur. AK Partinin altı yıllık iktidarı dönemindeki icraatları, onun; demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin teminatı olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Cevap layihalarımızda ve eklerinde ortaya konan ve Yüksek Mahkeme'ce re'sen gözetilecek nedenlerle AK Partinin kapatılması hakkındaki davanın reddine karar verilmesini saygıyla talep ederim."

- Davalı Partinin Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN hakkındaki iddialara yönelik aynı tarihli savunması:

"I) Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne açılan davada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN hakkında 61 adet iddia dile getirmiştir. Bunlardan 60'ı, gazete ve internet sayfalarında yer alan düşünce açıklamalarından oluşmaktadır. Bir tanesi de idari bir düzenleme olan yönetmelik değişikliğine ve düşünce açıklamasına dayanmaktadır.

II) Anayasa'nın 69'uncu maddesinin 6'ıncı fıkrası uyarınca; ancak sınırlı ve belli şartların birlikte varlığı halinde siyasi parti üyelerinin sadece eylemleri, parti kapatma nedenidir. Söylemler, hiçbir şekilde siyasi parti kapatma nedeni veya delili olamaz. Aksinin kabulü, Anayasa'nın açık ihlalidir.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, AK Parti'nin laikliğe aykırı eylemlerin odağı haline gelmesi ile ilgili hiç bir eylemi yoktur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı da iddianamesinde, hiçbir eylemden söz etmemiştir. Bu nedenle yapılan ithamların tamamı, Anayasa'nın 69'uncu maddesine açıkça aykırıdır.

III) Kaldı ki iddia makamının, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'a atfen verdiği beyanların tamamı, Anayasanın tanıyıp teminat altına aldığı "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) kapsamında olup, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan "Demokratik hukuk devleti"nin güvencesi altındadır. Şöyle ki:

1) İddianamenin 27 sayfasında yer alan 1 numaralı iddia, Başbakanın Malezya ziyaretinde yaptığı bir gazetede yer alan mülakata dayandırılmıştır.

İddianın eki (EK-1) deliller incelendiğinde, Malezya'da İngilizce yayınlanan New Straits Times gazetesi'nin 16 temmuz 2003 günlü nüshasından üç adet konduğu; ancak gazetenin Türkçe tercümesinin bulunmadığı, Star Gazetesi 26.06.2003 tarihli nüshasında Sezai ŞENGÜN'ün "Tayyibe Yargı Kıskacı" ve "Türkiye İslam Devleti (mi)?" başlıklı iki adet

makalesi ve Hürriyetim İnternet Sitesinde yer alan 17.06.2003 tarihli "Türkiye İslam Devrimi Olmaz." başlıklı haberin olduğu; iddia makamı, iddianamesinde iddiasını Malezya'da yayınlan İngilizce gazeteye dayandırdığını ifade ettiği halde gerçekte iddiasının bu gazeteye değil de ona müsteniden haber ve yorum yapan Türkçe gazetelere dayandırdığı, açıkça görülmektedir.

İddia makamının bu yaklaşımı, diğer bir ifadeyle delilde yanıltma yapması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasa'nın açık bir ihlalidir.

Başbakanın; "Modern bir İslam Devleti olarak Türkiye, medeniyetlerin uyumuna örnek olabilir." şeklinde bir açıklaması yoktur. Malezya'da İngilizce yayınlanan New Straits Times adlı gazetedeki mülakatta da böyle bir cümle yer almamıştır. Başbakanın söz konusu gazeteye verdiği mülakatın ilgili bölümünün Türkçe tercümesi aynen şöyledir:

"NST: Malezya'yı örnek bir İslam ülkesi olarak görüyor musunuz?

ERDOĞAN: Malezya'nın demokratikleşme sürecinde ilerleme kaydettiğini görüyorum. Bünyesinde barındırdığı pek çok dini ve kültürel yapıyla çok zengin bir ülke, farklı dini ve kültürel yapıya sahip kişilerin kabine ve hükümet içinde, birbirlerine karşı gösterdikleri toleranstan, aynı zamanda, ticari alanda gösterdikleri ahenkten ve dışarıda sokaklarda insanların birbirlerine gösterdikleri saygıdan dolayı takdiri hak ediyor. Bu çok önemli, bu yöndeki yaklaşım ve ulaşılan seviye övgüye değer.

NST: Bugün Müslüman ülkelerin karşılaştığı sorunlar, İslami öğretinin dar yorumundan ve bir dereceye kadar militanca yaklaşımdan kaynaklanıyor. Malezya bu konuda bir istisna değil. **Bir İslami Parti lideri olarak bu konuda ve siyasi İslam konusuna nasıl bakıyorsunuz?**

ERDOĞAN: Her şeyden önce, şunu açıkça belirtmeliyim ki, bu konuyu Dr. Mahathir ile bu geceki yemekte tartıştık. Türkiye'de siyasi partimizi kurduğumuz zaman, bir konuyu açıkça ortaya koyduk. **Türk halkının yüzde 99'u Müslüman, ancak biz dine dayalı bir parti kurmuyoruz.**

Tüm dinlere güven temin edecek, tüm insanların temel hak ve özgürlüklerini genişletecek ve düşünce özgürlüğünü koruma altına alacak bir parti kurduğumuzu açıkladık.

Bizim inancımız şudur: İslam siyasi çıkarlara alet edilecek bir din değildir. İslam hata ve kusurları kabullenmez ve affetmez, ancak bazı kusur ve hatalarımız var.

Eğer kendi bünyesinde Hıristiyan Demokratları bulunan Avrupalılar gibi bizim de İslami Demokratlarımız olursa, tüm hatalarımız ve kusurlarımız bu sefer İslamiyete yüklenecek.

Bir Müslüman, terörist bir faaliyete katıldığı zaman, bunun sorumluluğunu tüm Müslümanlara yüklemek isteyen kişiler mevcut. Aslında, farklı inanışa sahip teröristler var, tüm dinlere mensup insanlar, şöyle ya da böyle bir şekilde terörist faaliyetlerde yer alıyorlar.

Hıristiyan toplumuna mensup teröristler var. Yahudiler arasında hiç mi terörist yok? Ya Budistler? Daha pek çok örnek vermek mümkündür.

NST: Partinizin PAS (Malezya İslam Partisi) ile bir bağlantısı var mı?

ERDOĞAN: İki ay önce, arkadaşlarımdan birkaç kişiyi UMNO (Birleşik Malezya Milli Organizasyonu) ile görüşmeye gönderdim ve yapılan görüşmeler neredeyse sona erdi. **UMNO ile yeni bir ilişki içine giriyoruz, UMNO ile kardeş parti olmak istiyoruz.**

NST: Türkiye'de demokrasi ne oranda istikrarlı?

ERDOĞAN: Türkiye istikrar ve demokrasiye giden bir yol takip ediyor. Tamamen istikrarlı olduğumuzu söylemek doğru olmaz, ancak bu doğrultuda mücadele ediyoruz ve bunu başaracağız. Türkiye demokratikleşme alanında belli oranda mesafe kaydetti. **Dünya üzerinde pratik anlamda demokrasi ile İslam kültürü arasında bir ahenk oluşturabilen çok az ülke var. Türkiye de bunlardan biri. Diğeri ise Malezya**.

NST: O zaman Türkiye'de İslami bir devrim olmayacak mı?

ERDOĞAN: Hayır. Türkiye'de bir İslami devrimin yapılması gibi bir durum söz konusu değil.

NST: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak ne gibi bir rol oynamak ister?

ERDOĞAN: **Türkiye, İslamiyetin ve demokrasinin ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir.** Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen (Samuel) Huntington'un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir.

NST: Müslümanların sorunu nedir? Neden bu kadar bölünmüş bir durumdayız?

ERDOĞAN: Bu çok yerinde bir gözlem. Her şeyden önce, İslamiyet son yıllarda çok farklı biçimde yorumlandı. Ciddi bir otorite eksikliği var, farklı yorumlar ortaya çıktı ve bu yorumlara inananların sayısı arttı.

Siz İslamiyetin bilimi ve bilgiyi en yüksek seviyesine çıkartan bir din olduğunu hayal edebiliyor musunuz? Ve bu dinin ilk emri "Oku"dur. Ancak dünyadaki 1.5 milyar Müslüman'a baktığınız zaman eğitim düzeylerinin ne düzeyde olduğunu görürsünüz. Sanırım insanlarımız ile ilgili en hazin durum bu. Artık düşünen bir toplum değiliz. Oysa başarıya ulaşmak için düşünmemiz gerekiyor.

Düşünmeyenlerin başarılı olma şansı yoktur. Hiçbir şekilde terörizmden yana olamayız, kesinlikle terörizme karşıyız. Terörizme karşı savaşılması için ortak bir platform oluşturulmasına öncülük etmeliyiz, çünkü Türkiye terörde birçok kurban verdi."

Konuşmanın bu bölümünden iddianameye aktarılan kısmın İngilizce orijinali ve Türkçe çevirisi:

"NST: What role would Turkey want to play in global affairs as a modern Muslim nation?

Erdogan: Turkey can serve as a model of how Islam and democracy can coexist in a harmonious way. Turkey will prove (Samuel) Huntington wrong when he said that there would be a clash of civilisations. Turkey can show that harmony of civilisations is possible."

"SORU: Türkiye modern Müslüman bir ülke olarak, ne gibi bir rol oynamak ister?

BAŞBAKAN RECEP TAYYİP ERDOĞAN: Türkiye, İslâmiyet'in ve demokrasinin, ahenkli bir biçimde bir arada bulunabildiğini gösteren bir model olabilir. Türkiye, bir medeniyetler çatışması yaşanabileceğini söyleyen Samuel Huntington'un yanılmış olduğunu kanıtlayacaktır ve medeniyetlerin ahenk içinde yaşamasının mümkün olduğunu gösterebilir." **(EK-1)**

Görüldüğü gibi Başbakan verdiği mülakatta; partilerinin İslamcı bir parti olmadığını, İslam dininin siyasi konulara alet edilmemesi gerektiğini, bunun yapılması halinde kişisel hataların İslamın hatasıymış gibi algılanarak dine zarar verileceğini, Türkiye'nin demokrasi ve çoğulculuk anlayışı içinde birçok farklı düşünce ve inancın kardeşçe yaşadığı bir ülke olduğunu, tüm dinlere eşit mesafede olduklarını, medeniyetler çatışmasını değil medeniyetlerin ittifakını inşa etmek istediklerini, terörün her

türlüsünün karşısında olduklarını açıkça ifade etmiştir. Ama iddianamede yer alan bir ifadeyi kesinlikle kullanmamıştır.

İddia makamı, işin hakikatini araştırmış olsaydı veya kanunun kendine yüklediği görev ve yükümlülüğünün gereği, dayanağı delilin Türkçe tercümesini yaptırdıktan sonra değerlendirme yapmış olsaydı, iddianamesine koyduğu cümlelerin asılsız olduğunu görebilirdi. Ama bunu yapmamış, bunun yerine, Başbakanın New Straits Times gazetesinde yayınlanan mülakatının Türk basınında yer alan çarpıtılmış biçimini gerçekmiş gibi ve hem de gazetenin orjinalinden alınmış gibi iddianamesine koymuştur. Bu tutum, Anayasa ve hukukun evrensel ilkelerinin açık bir ihlalidir, hukuk devletinin yok farzedilmesidir.

2) İddianamenin 27'inci sayfasında yer alan 2 numaralı beyanın delilleri (EK- 2), aynı açıklamaya ilişkin muhtelif gazete haberlerinden oluşmaktadır.

Başbakanın buradaki açıklamaları, Yargıtay Başkanı Eraslan ÖZKAYA'nın 2003 Adli Yılı açılış konuşmasında, "…Sınırsız din ve vicdan özgürlüğü isteyenlerle İslami devlet kurmak isteyenlerin amaçları aynı…" şeklindeki sözlerine ilişkin değerlendirme ve eleştirileri içermektedir.

Başbakanın aynı beyanı içerisinde açıkça; "Din ve vicdan özgürlüğünü savunmak hiç bir zaman din devleti kurmak değildir, bunu böyle değerlendirmek çok yanlıştır" dediği halde iddia makamı, iddianameye alınan metinde bu kısmı "…"şeklinde geçmiş ve iddianameye almamıştır. İddianameye alınmayan bu kısım, iddia makamının iddiasını yalanlamaktadır.

Başbakanın sözlerinin bir kısmını makaslayan iddia makamı, bununla yetinmemiş, daha da ileri giderek Başbakanın açıklamalarını; söylenilen yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin kastına rağmen anlamlandırmış ve bu suretle Başbakanı "Siyasal İslam'a sınırsız bir özgürlük alanı yaratmak" ve "Devleti bir inancın hüküm ve kuralları çerçevesinde yeniden biçimlendirmek ve dönüştürmek" (İddianame, s. 116-117)le itham etmiştir. Halbuki Başbakanın, böyle bir niyeti, böyle bir düşüncesi, böyle bir açıklaması ve böyle bir çalışması yoktur. Beş senelik AK Parti iktidarı ve yaptıkları, bunun tanığıdır. Bu değerlendirme ve yaklaşım, Anayasa ve yasalara uymak ve bunları uygulamakla görevli iddia makamının, iddianameyi hazırlarken Anayasa ve yasaları ihlal ettiğinin somut delilidir.

Hukuk devletinde iddianameler; vehimler, tahminler veya kehanetler üzerine değil, Anayasa ve yasalara uygun somut gerçeklikler üzerine bina edilir.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, hakkında iddianame düzenlediği kişilerin açıklamalarını söylendikleri yer, zaman ve neden bağlamından koparıp, muhatabını görmezlikten gelip, daha da vahimi söyleneni veya yapılanı söyleyen veya yapanın iradesi dışında kendi anlayışına göre değerlendirip, söyleyenin veya yapanın hiç kastetmediği ve hatta aklına bile getirmediği anlamlar yüklemesi ve bundan dolayı sorumlularının tecziyesini talep ve dava etmesi söz konusu olamaz. Aksinin kabulü ve yapılması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır.

Kaldı ki "Yargıtay Başkanın beyanları eleştirilemez." şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Yargıtay Başkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Yargıtay Başkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

3) İddianamenin 27'inci sayfasında yer alan 3 numaralı iddianın delilleri (EK- 3), muhtelif gazete kupürleridir.

İddia makamı, Yüksek Öğretim Kanununda değişiklik öngören tasarının geri çekilmesi ile ilgili Başbakanın "acelemiz yok." şeklindeki açık ve normal bir beyanına, gizli ve anormal bir anlam yüklemiş ve bir kanun tasarısının Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yasalaşma sürecinde yapılanları, Anayasayı da çiğneyerek Anayasa'nın 69'uncu maddesine aykırı görmüştür. Halbuki "Acelemiz yok" denilmesi, gizli bir niyeti değil, açık bir tutumu ortaya koymaktadır. Zira yasa teklifi veya tasarılarının gizli bir yönü bulunmamaktadır. Sadece bir kanun tasarısının yasalaşmasının ertelendiğini ifade için söylenmiş açık bir sözden, gizli anlamlar türetmek, İddia

makamının görev ve yetkisi dahilinde değildir. Hukuk devletinde iddia makamı olmayandan değil olandan hareket eder ve hiçbir zaman olmayanı kendisi ihdas etmez.

İddia makamı, kendi verdiği anlamları, partimizin görüşü olarak takdim edemez.

Özetle iddia, Anayasaya uygun bir biçimde işleyen bir yasama sürecinden, Anayasaya aykırılık türetmeye dayanmaktadır.

Bilindiği gibi yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne aittir (Anayasa, m. 7). Kanun koymak, değiştirmek veya kaldırmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yetki ve görevlerindendir(Anayasa, m. 87). "Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir."(Anayasa, m. 88/1) "Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları onbeş gün içinde yayımlar. (Değişik: 3.10.2001-4709/29 md.) Yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları, bir daha görüşülmek üzere, bu hususta gösterdiği gerekçe ile birlikte aynı süre içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderir…" (Anayasa, m. 89/1-2)

"Kanun tasarı veya tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları İçtüzükle düzenlenir."(Anayasa, m. 88/2) Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük'üne göre; kanun teklifleri, bu yetki kendisine tanınan bakanlar kurulu veya milletvekili tarafından her zaman geri çekilebilir (Anayasa m. 88, m. 95; İçtüzük, m. 75, 88) veya Türkiye Büyük Millet Meclisi ihtisas Komisyonları (İçtüzük, m. 20) gündemine hakim olup (İçtüzük, m. 26) istediği kanun teklif veya tasarısını alt komisyona gönderebileceği gibi, alt komisyona göndermeksizin görüşme yapıp sonuçlandırabilir.

Bu nedenlerle Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunun gündeminde bulanan bir kanun tasarısını Alt Komisyona havale etmesi, tamamen Anayasa ve İçtüzük'e uygun teknik ve geleneksel bir uygulamadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen bir kanunun, Anayasaya aykırılık denetimi ve aykırılığın tespiti halinde iptali, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri arasındadır (Anayasa, m. 148-153).

Anayasa ve İçtüzük'e uygun bir yasama faaliyeti, salt Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddia ve değerlendirmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez, getirilemez. İddia makamının bu yaklaşımının kabulü, yasama çalışmalarını, Cumhuriyet Savcılarının denetimine açmak anlamına gelir.

Hiçbir demokratik ülkede, milli iradenin tecelligahı olan yasama meclisi, Cumhuriyet Savcılarının denetimi altında değildir**.** Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı bu tavrıyla, Anayasanın yalnızca Anayasa Mahkemesi'ne tanıdığı denetim yetkisini devşirmektedir. Oysa "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa, m. 6/3)

Pek çok kanun teklifi veya kanun tasarısı, Meclis İhtisas Komisyonlarında görüşülüp alt komisyonlara havale edildiği veya geri çekildiği halde, hiç birine böyle bir anlam yüklenmeyip, Anayasa ve İçtüzük'e uygun bir komisyon kararını sadece AK Parti ile ilgisi ve Başbakanın "Acelemiz yok" sözünden hareketle laikliğe aykırılık olarak değerlendirmek, oldukça manidardır ve de Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devleti (Anayasa, m. 2) ve eşitlik (Anayasa, m. 10) ilkelerine de açıkça aykırıdır.

Ayrıca yapılan düzenleme, bütün mesleki ve teknik eğitimi ilgilendiren bir düzenleme olup, bunun sadece İmam Hatip Lisesi için yapıldığını söylemek te subjektif bir yaklaşımdır. Subjektif değerlendirmeler, objektif gerçekliği değiştirmez.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Anayasa hükümleri aynı olduğu halde, 1998'e kadar Anayasaya uygun olan bir uygulamanın, 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik ve laik hukuk devleti ilkesi ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkesi ile bağdaşmaz. İddia makamının değerlendirmesi bu gerçekliği ortadan kaldıramaz.

Kaldı ki bu, bir Meclis çalışmasıdır ve bu çalışmalar Anayasa'nın mutlak sorumsuzluk teminatı altındadır (Anayasa, m. 83/1)

4) İddianamenin 28'inci sayfasında yer alan 4 numaralı iddianın ekleri (EK-4), bir gazete kupürü, 13.05.2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve bu kanuna dair Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçesi ile Yargıtay Başkanı Eraslan ÖZKAYA'nın 2003-2004 adli yıl açılış konuşmasıdır. Yargıtay Başkanının konuşmasının, iddia makamının iddiasıyla irtibatı kurulamamıştır.

Bu iddia Başbakanın; 13.05.2004 tarih ve 5171 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanınca Meclise geri gönderme gerekçelerine karşı yaptığı değerlendirme ve eleştirileri içermektedir.

Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçeleri, eleştirilemez düşünce ürünleri değildir. Hiçbir demokratik hukuk devletinde bunun aksi varit değildir. Nitekim Anayasa'nın 89'uncu maddesinin üzerine oturduğu mantık ve anlamda bu doğrultudadır.

Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu" sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulünün, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, adalet terazisinde söyleyene göre tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanmasının doğru olmadığı ifade edilirken, kişi dindar olabilir ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır anlamına gelen sözler de bir gerçeği ifade etmektedir. İnsanların laiklik mi yoksa dindarlık mı gibi bir ikilemde bırakılarak bu ikisinin birbirinin alternatifi gibi yan yana konularak birisini seçmek zorunda bırakılmaları kabul edilemez. Laikliği savunmak adına bu gerçek ifade edilmiştir.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

Kaldı ki "Cumhurbaşkanı eleştirilmez veya Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçelerini eleştirmek Anayasaya aykırıdır" şeklinde ne bir Anayasa ve ne de yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi Cumhurbaşkanının görüşleri de eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Cumhurbaşkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

5) İddianamenin 28'inci sayfasında yer alan açıklama (EK-5), 21.08.2001 tarihli Akşam Gazetesi haberinin bir kısmından oluşmaktadır.

a) Bu beyanında Başbakan, AK Parti kurulmadan yıllar önce (1994) yaptığı bir konuşmada geçen laiklik değerlendirmelerine dair kastının ne olduğunu açıklamaktadır. Bunun yanında aynı haberde Başbakanın; laikliğin bir sistem ve devletin niteliği olduğuna, laikliğin din gibi algılanmasının yanlışlığına, din ile laikliğin bir birinden ayrı şeyler olduğuna dair açıklamaları da vardır. Ne gariptir ki iddia makamı, bu kısımları iddianameye almamıştır. Buradan farklı anlamlar üretmek, ne hukuka ve ne de iddiaya bir değer katar. Bilakis hukuku bozar.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Çünkü laiklik, bir din değildir. İnsanlar iki dinden birini seçmek gibi bir tercih durumunda değildir. Hem dindar olmak hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamak mümkün ve gereklidir. Laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır. Kişilerin dini ve vicdani kanaatlerinden ötürü kınanamaması ve tercihlerinin teminat altına alınması laiklik ilkesi gereğidir.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir

ve kişilerin dinini yaşmasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:"Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanama ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Başbakan da aynı şeyi, yani laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan da laiklik bir sistemdir diyor yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri olduğunu söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesine benimseyebileceğini söylüyor. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakan söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Ayrıca Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, Türkiye Cumhuriyeti'nin laik niteliğini benimsediğini, laikliğin teminatının Ak Parti olduğunu, laikliğin bir sigorta olduğunu ifade eden ve laikliğin önemine vurgu yapan sayısız konuşmaları vardır **(EK-2).** Nitekim iddianamede delil olarak sunulan pek çok konuşma da bunu açıkça göstermektedir:

"Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa'da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. İslam ile

laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz." (İddianame, s. 28, ek- 4)

"Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim." (İddianame, s. 28, ek- 5)

"Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz"…"Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası'nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, 'bütün dinlere eşit mesafede olmak' diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum: Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm. Ama siz laikliği bir din gibi takdim ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye'de 'niyet okuyucuları' haksız isnadlar ortaya atıyor" (İddianame, s. 30, ek- 10)

''Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır." (İddianame, s. 36, ek- 19)

İddianamede yer alan bu açıklamalar, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, laiklik ilkesinden yana olduğunu gösteren ve iddianameyi tekzip eden, iddianameden delillerdir.

b) Ayrıca söz konusu kaset 1994 yılına aittir. Orada açıklanan düşüncelerden dolayı Başbakan yargılanmış ve beraat etmiştir.

Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basınca tekrarı dahi aynı ilkeye tabidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesi açıktır: İsnadın en erken başlama tarihi, partinin kuruluş günüdür. Çünkü henüz kurulmamış olan bir partiye Anayasanın 69'uncu maddesindeki müeyyideleri işletilemez. Anayasa abesle iştigal edemeyeceği gibi, iddia makamı da abesle ne meşgul olmalı ve ne de mahkemeleri abesle iştigal ettirmelidir.

Bilindiği gibi Adalet ve Kalkınma Partisi, yasanın aradığı bildiri ve belgeleri İçişleri Bakanlığına vermek suretiyle (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8) 14 ağustos 2001'de kurulmuştur. Dolayısıyla da hak ve fiil ehliyetini de aynı

gün kazanmıştır (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1, 49; Siyasi Partiler Kanunu, m. 8).

Bu anayasal ve yasal düzenlemelerin içerdiği şart ve gereklilikler dikkate alındığında; AK Partinin kuruluşundan yıllar önce söylendiği iddia edilen beyanlar nedeniyle Başbakanın ve Genel Başkanı olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sorumlu tutulması ve tecziyelerinin talep ve davası, hukuken ve fiilen imkansızdır.

Bütün bu hukuki ve fiili somut gerçekliklere rağmen iddia makamı, AK Parti kurulmadan yıllar önce yapıldığı iddia olunan bu beyanları, iddianamesine delil olarak koymaktan çekinmemiştir. Bu, hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasaların açık bir ihlalidir.

Kaldı ki hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmalar, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez.

6) İddianamenin 28'inci sayfasında yer alan beyanlar (EK-6); Yugoslavya örneğinde olduğu gibi bir etnik çatışmanın Türkiye'de yaşanmayacağını, çünkü Yugoslavya'da yaşayan insanlar arasında din bağı olmadığını, oysa Türkiye'deki etnik unsurları bir birine bağlayan din bağı olduğunu ifade ile dinin etnik gruplar arasındaki birleştiriciliğine dair sosyolojik bir gerçeğin tespit ve ifadesidir.

Başbakan açıklamasında, dinin birleştirici vasfına vurgu yapmış; ancak dini bir üst kimlik olarak kabul ve takdim etmemiştir. İddianamede yer alan 7 ve 8 numaralı iddialardaki beyanlar da bunu doğrulamaktadır. Ancak bu açık gerçekliğe rağmen iddia makamının, hem bu beyanı ve hem de diğerlerini "Dinin üst kimlik" olarak kabul ve takdim edildiği bir biçimde değerlendirmesi, subjektif ve gayri hukuki bir yaklaşımdır, Anayasaya aykırıdır.

Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN, üst kimlik olarak her zaman anayasal vatandaşlığa vurgu yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığının insanlarımızı birleştiren üst kimlik olduğunu konuşmalarında defalarca dile getirmiştir **(EK-3).** Nitekim iddianamede de bunu ifade eden konuşmalar yer almakatadır:

"Herkes kendi kimliğiyle övünebilir. Bu onun en doğal hakkıdır. Kürt Kürtlüğüyle, Türk Türklüğüyle, Çerkez Çerkezliğiyle, Laz Lazlığıyla övünebilir. Etnik kimlik anlamında söylüyorum. **Ama bizi üstte birbirimize**

bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır. Bu ortak paydadır"..." (İddianame, s.28-29)

"Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın bugüne kadar "din bir üst kimliktir" ifadesi kullanmadığını vurgulayarak, "Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor. Yine söylüyorum, din bir çimentodur ve şu anda en önemli birleştirici unsurumuzdur. Tarih boyunca bu böyledir…." (İddianame, s. 29)

İddianamede yer alan bu beyanlar, iddianameyi tekzip etmektedir. Ama ne gariptir ki iddia makamı, Ak Parti Genel Başkanı ve Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı "Düzeltme ve cevap hakkını"(Anayasa, m. 32) kullanarak yaptığı (hakkındaki 7 ve 8 numaralı) açıklamaları dahi, Anayasa'ya rağmen iddianameye almıştır. İddia makamını tekzip eden beyanlar, hiçbir zaman iddiayı teyit eden açıklamalar veya deliller olarak alınamaz ve kullanılamaz. İddia makamının bu yaklaşımı, hukukun genel ilkeleri ve Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Bir Başbakanın, ülkesindeki insanların birlik ve beraberliğine vurgu yapması, bireyleri birleştiren öğelerden biri olan dine vurgu yapması, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır.

7) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan açıklama (EK-7), CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL'ın Türkiye'nin Yugoslavya gibi bölünme tehlikesi ile karşı karşıya bırakıldığına ilişkin açıklaması üzerine Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın yaptığı bir değerlendirme ve tespittir.

Ayrıca bu açıklama, Türkiye'nin sosyolojik ve kültürel gerçekliğine ilişkin bir tespitten ibaret olup, ülkemizin asla bir Yugoslavya olmayacağına işaret etmektedir. Bir ülkede yaşayan insanların ortak değer olarak bir dine mensup olduklarını ve bu değerin de en önemli **birleştirici unsurlardan biri** olduğunu ifade etmenin laiklikle çelişen hiçbir yönü bulunmamaktadır.

Cumhuriyet Savcısının Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'a ait olduğunu tırnak içinde belirttiği 7. iddiadaki beyan, ekinde gösterilen hiçbir belgede bir bütün olarak yer almamaktadır. Burada iddia makamının, değişik gazetelerdeki haberleri parçalayıp kendisine göre birleştirerek ve hatta cümleler arasındaki öncelik ve sonralığı da değiştirerek yepyeni bir metin oluşturmuş ve bu metin Başbakan'a izafe edilmiştir. Şöyle ki:

a)Ekte sunulan delillerden sadece Yeni Şafak ve Milliyet.com.tr.'nin haberi konuyla ilgilidir. Sabah 17.9.2005 - Erdal Şafak "Baykal'la yararlı bir ufuk turu" başlıklı haberin, Başbakanla hiçbir ilgisi yoktur. İddia makamının kurduğu ilgi de tarafımızdan tespit edilememiştir.

b)Bu haber metinleriyle iddianame karşılaştırıldığında; Milliyet.com.tr.'deki haberin ilk cümlesi "Herkesi yaratan Allah'tır. Ayrıma ne gerek var? Üst ortak paydada birleşerek el ele vereceğiz." iken, iddianamede **"Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah'tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz**" *biçimine dönüştürülmüş* – böylelikle metindeki "Herkesi" ibaresi "Hepimizi" şeklinde değiştirilirken, üçüncü cümlenin başına metinde yer almayan "O" zamiri eklenmek suretiyle Allah ortak paydanın öznesi kılınmıştır. Oysa Cumhuriyet Savcısının dayandığı haber metinleri okunduğunda üst ortak paydanın öznesinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olduğu açıktır.

c) "Hepimizi yaratan mutlak yaratıcı Allah'tır. Ayrıma ne gerek var. O üst ortak paydada birleşip el ele vereceğiz" cümlesi haberde, metnin ilk cümlesi olduğu halde, iddianamede son cümle olarak yer almıştır.

Böylece iddia makamı, Başbakana ait metindeki cümlelerin bir kısmını takdim tehir ederek, metne bazı kelimeler ve bir zamir ekleyerek, anlam başkalaştırması, diğer bir anlatımla anlam tahrifi yapmıştır.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı; delilleri değiştiremez, başkalaştıramaz ve delil oluşturamaz, sadece somut delillerden hareket eder. Hukuk tarihi bir delile en olmadık anlamlar yüklendiğine örnekler verebilmektedir; ancak hiç bir hukuk devletinde yargılama unsurlarının iddialarını ispat için kendi fiilleriyle delil ürettiklerine örnek verilemez.

Kaldı ki Başbakan, bugüne kadar yaptığı hiçbir konuşmada "Din üst kimliktir." şeklinde veya bu anlama gelecek bir beyanda bulunmamıştır. Sadece dinin birleştirici vasfına vurgu yapmıştır. Ama Başbakanın, "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı bizi birbirimize bağlayan üst kimliktir." biçiminde ve anlamında sayısız açıklamaları vardır. İşte bu iddiada yer alan "Ama bizi üstte birbirimize bağlayan üst kimlik TC vatandaşlığıdır." (İddianame, sayfa: 29) ifadesi de bunlardan biridir. Buna rağmen bazıları, farklı şekilde değerlendirmeler yapmıştır. Başbakan da bu değerlendirmeleri tekzip etmiştir. Nitekim iddianamede yer alan 8 numaralı iddiada da görüldüğü gibi "Üst kimlik olarak kullandığım ifade; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıdır ve bunun defaatle açıklamalarını yaptık. Ama buna rağmen bazıları anlamak istemiyor…" demek suretiyle Başbakan, bu minval

değerlendirmeleri tekzip etmiş ve tekziplerinin defalarca olduğunu da açıklamıştır.

Bir Başbakan, Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "Cevap ve düzeltme hakkı"(Anayasa, m.32)nı kullandığı ve hatta iddianamede ithamına delil gösterilen beyanlarında olduğu üzere "Benim kastım şudur veya üst kimlik Türk vatandaşlığıdır" diye defalarca açıkladığı halde, iddia makamının bu gerçeklikleri görmemesi veya yok sayması, açık bir Anayasa ihlalidir. Hukuk devletinde hiç bir kişi, söylemediği veya reddettiği düşünceleri söylemiş kabul edilip yargılanmaz.

Bu açık gerçekliğe rağmen, dinin birleştirici fonksiyonuna yapılan vurguların, üst kimlik gibi takdimi kabul edilemez bir tahrif ve çarpıtmadır. Tarihi, siyasi ve sosyolojik gerçekliklerin tespit ve ifadesi, iddia makamının değerlendirilmesiyle Anayasaya aykırı hale gelmez.

8) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 8 numaralı iddiadaki beyanlar (EK- 8); hakkında basında çıkan "Dinin üst kimlik olduğu" yönündeki haberlerin yalanlanması ve bu haberleri yapanların eleştirisidir.

Başbakan açıklamasında; CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL'ın Yugoslavya benzetmesi üzerine dinin etnik unsurları birleştirici vasfına işaret ettiğini, hiçbir zaman "Din üst kimliktir" demediğini, üst kimlik olarak kullandığı ifadenin "Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı" olduğunu, bunu defalarca açıkladığını, ama bazılarının bunu anlamadığını dile getirmiştir.

Başbakanın Atatürk'ün nutkuna atıfta bulunarak ve Yugoslavya'nın durumunu tahlil ederek dinin birleştiriciliğine vurgu yapması ve üst kimliğin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı olduğunu tartışmasız ifade etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Burada anlaşılmaz olan, iddia makamının, iddiasını temelden çökerten bir delile, istinat etmiş olmasıdır. İddianamede yer alan bu delil, delil oluşturma telaşının bir ürünü olup iddia makamının isnadını tamamen çökertmektedir.

9) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 9 numaralı iddiadaki açıklamalar (EK- 9), Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle, CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL ve başkaca kişilerin yaptığı eleştirilere ilişkin değerlendirme, tespit ve eleştirilerini içermektedir.

Başbakan, açıklamasında; "Kaçak Kur'an kursu" diye bir şeyin kanunda olmadığını, söz konusu olanın "Kanuna aykırı eğitim kurumu" olduğunu, değerlendirmelerin kanunun ruhuna aykırı olduğunu, Kur'an öğrenmenin suç olmadığını, halkın % 99'unun Müslüman olduğu bir ülkede herkesin dinin kitabını öğrenme hakkı bulunduğunu, bunun da yasalar içinde yapılması gerektiğini, türban konusunda da toplumun duyarlılığını iyi anladığını belirtmiştir.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Zira din ve vicdan özgürlüğü, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa'nın 24'üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkıdır. Her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). % 99'u Müslüman olan Türk toplumu bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulculuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

Ayrıca bu konuşmasında Başbakan; laikliğin devletin niteliği olduğunu ve kendisinin de laik düzeni korumakla yükümlü olduğunu ifade etmiştir.

10) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 10 numaralı iddiadaki açıklamalar (EK- 10), Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle kamuoyunda yaşanan tartışma ve eleştirilere ilişkin değerlendirme, tespit ve eleştirilerini içermektedir.

Başbakan konuşmasında; laiklikle derdi olmadığını, laikliğin dinlere eşit mesafede olmayı gerektirdiğini, dinin laikliğin güvencesinde olduğunu, kişilerin değil devletin laik olduğunu, laik düzeni korumakla yükümlü

olduğunu, laikliğin din gibi algılanmasının yanlış olduğunu, bir sistem olan laikliğin devletin niteliği olduğu, Müslüman bir kişinin devlet sistemi olarak laikliği benimseyebileceğini ifade etmiş ve ayrıca Türk Ceza Kanunun 263'üncü maddesinde yapılan değişikliğe ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Çünkü laiklik, bir din değildir. İnsanlar iki dinden birini seçmek gibi bir tercih durumunda değildir. Hem dindar olmak hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamak mümkün ve gereklidir. Laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır. Kişilerin dini ve vicdani kanaatlerinden ötürü kınanamaması ve tercihlerinin teminat altına alınması laiklik ilkesi gereğidir.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşmasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:"Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir."

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Başbakan da aynı şeyi, yani laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan da laiklik bir sistemdir diyor, yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri olduğunu söylüyor. Başbakan da aynısını söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını

söylüyor, Başbakan da aynı şeyi söylüyor. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakanın söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Başbakanın Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesi ile ilgili değerlendirmeleri de Anayasa ile uyumludur. Zira Anayasamıza göre; her insanın, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). Müslüman olan Türk vatandaşları bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulculuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

Anayasa'da açıkça yer alan ve herkesin, yani Anayasa Mahkemesi, doktrin, siyasiler, sivil toplum örgütleri, basın ve hukukçular tarafından dile getirilmiş ve halen de dile getirilen konuların Başbakan tarafından söylenmesi ve halen yürürlükte olan bir kanunun lehinde değerlendirmeler yapılmasının, Anayasaya aykırı görülüp parti kapatma nedeni sayılması; Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine tartışmasız bir aykırılıktır.

Ayrıca bu konuşmalarda Başbakan; laikliğin devletin niteliği olduğunu ve kendisinin laik düzeni korumakla yükümlü olduğunu da vurgulamıştır.

11) İddianamenin 29'uncu sayfasında yer alan 11 numaralı iddiadaki açıklamalar (EK- 11), Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinin değiştirilmesi nedeniyle kamuoyunda yaşanan tartışmalar ve kanunla ilgili değerlendirme ve tespitleri içermektedir.

Başbakan açıklamasında; Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesi hakkında değerlendirmelerde bulunuyor ve bu çerçevede Kur'an öğrenimi üzerinde duruyor, ayrıca türban konusunda çözüm için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerekliğini ve şu anda da kurumsal mutabakat olmadığından çözümün zaman alacağını ifade ediyor.

Başbakanın beyanları, laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Zira din ve vicdan özgürlüğü, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa'nın 24'üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkıdır. Her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). % 99'u Müslüman olan Türk toplumu bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümünde değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

12) İddianamenin 31'inci sayfasındaki 12 numaralı iddiadaki beyanlar, iki kısımdan müteşekkildir. Birinci kısım (12 a-), AK Parti tüzel kişilik kazanmadan yıllar önce yapıldığı söylenen beyanlardan, ikinci kısım (12 b-) ise AK Parti'nin kurulmasından sonraki beyanlardan oluşturulmuştur.

Ayrıca bu iddia, ekleri farklı olmakla birlikte beş numaralı iddianın tekrarı niteliğindedir.

a) Hukuk devletinde, yıllar önce yapılmış konuşmaların, konuşmayı yapanın iradesi dışında yeniden yayınlanması, bu konuşmaları bugün yapılmış konumuna getirmez.

Her hangi bir parti üyesinin, partinin kuruluşundan önceki beyanları partiye isnat edilemez. Bu beyanların, partinin kuruluşundan sonra yazılı veya görsel basınca tekrarı dahi aynı ilkeye tabidir.

Anayasa'nın 69'uncu maddesi açıktır: İsnadın en erken başlama tarihi, partinin kuruluş günüdür. Çünkü henüz kurulmamış olan bir partiye Anayasanın 69'uncu maddesindeki müeyyideleri işletilemez. Anayasa abesle iştigal edemeyeceği gibi, iddia makamı da abesle ne meşgul olmalı ve ne de mahkemeleri abesle iştigal ettirmelidir.

Bilindiği gibi Adalet ve Kalkınma Partisi, yasanın aradığı bildiri ve belgeleri İçişleri Bakanlığına vermek suretiyle (Siyasi Partiler Kanunu, m. 8) 14 ağustos 2001'de kurulmuştur. Dolayısıyla da hak ve fiil ehliyetini de aynı gün kazanmıştır (Türk Medeni Kanunu, m. 47/1, 49; Siyasi Partiler Kanunu, m. 8).

Bu anayasal ve yasal düzenlemelerin içerdiği şart ve gereklilikler dikkate alındığında; AK Partinin kuruluşundan yıllar önce söylendiği iddia edilen beyanlar nedeniyle Başbakanın ve Genel Başkanı olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi'nin sorumlu tutulması ve tecziyelerinin talep ve davası, hukuken ve fiilen imkansızdır.

Bütün bu hukuki ve fiili somut gerçekliklere rağmen iddia makamı, AK Parti kurulmadan yıllar önce yapıldığı iddia olunan bu beyanları, iddianamesine delil olarak koymaktan çekinmemiştir. Bu, hukukun evrensel ilkeleri, Anayasa ve yasaların açık bir ihlalidir.

b) 12 b-'de yer alan açıklama, TRT 1'de 21.06.2006'da yayınlanan programdan alınmıştır. Ancak bu programa ait ses ve görüntü kaydı dosyada olmadığı gibi programa ait kaset veya CD'nin çözümü de yoktur.

Bu konuşmasında Başbakan; 1982 Anayasasının laiklik anlayışını benimsediklerini ve parti programlarına koyduklarını, her inanç grubuna aynı mesafede olduklarını, dinin devlete müdahalesine karşı olduklarını, partilerinin din eksenli değil insan eksenli olduğunu, açık ve net bir biçimde ifade etmiştir.

Ancak iddia makamı, iddiasını çürüten bu açıklamalara hiç yer vermemiş, bunun yerine iddiasını destekleyeceğine inandığı bir cümleyi alıp, yorumla iddiasına delil haline dönüştürmek istemiştir.

Başbakanın iddianamede yer alan; "Siyasete girerken farklı, siyasetten sonra farklı bir yaşam tarzı mı uygulayacağım, halkımı mı aldatacağım? Dün neysem bugün de oyum, değişmem, değişmedim." sözleri, Başbakan

olmasının kişisel ve aile yaşantısını değiştirmediğini, değiştirmesi gerektirmediğini, ferdi ve ailevi yaşantısının Başbakan olmadan önce nasılsa şimdi de aynen devam ettiğini ve bundan sonra da devam edeceğini ifade için kullanmıştır. Yoksa Başbakan bu sözleri, düşünce; siyasi anlayış; dünyaya, olaylara ve ülke sorunlarına bakış ve çözüm üretme anlamında değişmediği ve değişmeyeceği anlamında kullanmamıştır. Çünkü Başbakan, hayatı boyunca fikri, siyasi ve her alanda değişimden ve gelişimden yana olmuş ve aksi yaklaşımlara asla prim vermemiştir. AK Partinin tüzüğü ve programı, AK Parti iktidarının söyledikleri ve yaptıkları, Başbakanın Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı sıfatıyla yaptığı eylem ve söylemler ile ortaya koyduğu vizyon bunun tanıklarıdır. Eğer iddia makamı, konuşmanın bir kısmını iddiasını teyit için iddianameye taşıma yerine açıklamayı bir bütün olarak değerlendirseydi, bu hakikati rahatlıkla tespit edebilirdi. Ama iddia makamı, bunu yapmamış, bunun yerine subjektif, Anayasa ve hukuka rağmen bir tavırla sözleri, söylendiği yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, Başbakanın kastı dışında anlamlandırıp, verdiği anlamla da Başbakanı itham etme yolunu tercih etmiştir. Bu; bir hukuksuzluktur, bir keyfiliktir, hukuk devleti ilkesinin yok sayılmasıdır. Anayasa ve yasalar, bu tutumu asla himaye etmez. Zira Anayasa ve yasalarımız, herkesi yasalara uymakla yükümlü tutarken iddia makamına Anayasa ve yasaları çiğneme veya keyfi bir yorumla değiştirme hak ve imtiyazı tanımamıştır.

c) 12 Numaralı iddianın ekleri (12 numaralı ek) arasında; yazar Ergün POYRAZ'a ait, 15.10.2002' Ankara'da yayımlanan 264 sayfadan ibaret "Patlak Ampül" adlı bir kitap fotokopisi yer almaktadır.

İddianamenin hiçbir yerinde bu kitaba yapılmış doğrudan veya dolaylı bir yollama yoktur. Buna rağmen bu kitabın 12 numaralı iddianın ekine konulmuş olması, dikkat çekicidir.

Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN ve AK Parti'ye iftira etmeyi, onlarla ilgili her türlü olay, beyan ve haberi çarpıtarak halkı yanıltmayı kendince kutsal bir vazife edinmiş kişilerden biri olan yazara ait kitabın iddianamenin delili olarak ekler arasına konulmuş olması, Anayasa, yasa ve hukuk tanımazlığın diğer bir ifadesi, hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, birilerinin yaptıkları iftiraları, hakikat gibi kabul edemez, başkasının iftirasını itham ettiği kişinin sözü olarak kabul ve takdim edemez. Ama maalesef iddia makamı, hukukun bütün evrensel kurallarını ve Anayasa ve yasaları çiğneyerek kendisinde böyle bir hak görmüş, hukuk adına hukuku

katletmiştir. İddia makamının bu yaklaşımı ve herhangi bir hukuki ve yasal süzgeçten geçirmeksizin ne varsa AK Parti aleyhine delil gösterme gayreti, hiçbir gerekçe ve hiçbir surette hukuk, Anayasa ve yasalarla bağdaştırılamaz. Ayrıca hiçbir hukuk devletinde iddia makamı; sınırsız, kuralsız ve hukuksuz hareket edemez, o da yasalarla bağlı ve sınırlıdır.

13) İddianamenin 33-34'üncü sayfalarında yer alan 13 numaralı iddia (EK-13), 9 Temmuz 2004'te Kanal D adlı yayın kuruluşunun "Teke Tek" isimli programında Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın yaptığı açıklamalardan yapılmış kısmi alıntılardan oluşmaktadır. Ancak eklerde, bu programın CD'si ve deşifresine yer verilmemiştir. Eklerde sunulan deliller bu programa dair gazete haberleridir. İddia makamının, iddiasını ekte sunduğu gazete kupürlerine dayandırdığı halde, iddianamede Kanal D'de yayınlanan "Teke Tek" programına dayandırdığını belirtmesi, açık bir hukuk ihlali, açık bir delil saptırmasıdır.

Bu açıklamasında Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN; yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunu ve çözümü bağlamında; "Kamusal alan", "Vakıf Üniversitelerinde başörtüyle eğitime devama imkan tanınması", "Başörtülülere devlette görev verilmemesi, özel sektörde çalışması" ve "Din eğitimi ve öğretimi" konularında açıklamalarda bulunmuştur.

Siyasi ve fikri çoğulculuğun egemen olduğu demokratik sistemlerde iktidarda olsun veya olmasın hiçbir siyasi parti, toplumda yaşanan sorunları görmezlikten gelemez; toplumdan yükselen çözüm taleplerine karşı de kayıtsız kalamaz. Aksine bu sorunları topluma faydalı bir biçimde çözmenin yöntemlerini üretip bunu kamuoyu ile paylaşır ve çözümü için milletten yetki ister. Bu, demokrasinin ve demokratik işleyişin bir gereğidir.

Nitekim demokratik bir ülke olan Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorununun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Sorun, demokraside, laiklikte veya hukukta değildir. Sorun, birilerinin laiklik anlayışında, kendi yorumlarını laiklik, demokrasi ve hukuk yerine ikame edişlerindedir.

AK Parti'nin ve onun Genel Başkanı ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanının bu sorunu görmezlikten gelmesi, yok sayması, çözümüne dair bir arayış içinde olmaması beklenemez.

Demokratik hukuk devletinde, siyasetçilerin, demokrasi ve hukuk içinde kalarak ülke sorunlarına çözüm araması, çözüm üretmesi ve iktidarda ise sorunları çözmesi, yadsınamaz ve kınanamaz. Aksinin varit olması, o ülkenin demokratik niteliğine gölge düşürür.

Demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın yaptığı açıklamalar, ülkesinde uzun yıllardır yaşanan, genç kızlarımız aleyhine ayrımcılığa neden olan, hukuk, adalet, demokrasi, eşitlik ve laiklikle örtüşmeyen bir yasağın kaldırılması, bir sorunun çözülmesine dönük düşünce açıklamalarıdır. Bunun laiklikle çatışır, demokrasi ile bağdaşmaz bir yönü yoktur. Aksine bu açıklamalar, demokrasi ve laikliğin gereği olan açıklamalardır.

14) İddianamenin 34'üncü sayfasında yer alan 14 numaralı iddia (EK-14), Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın 2005'te Alman Welt Sontang Gazetesine verdiği bir demeçten alınmış sözlerden oluşmaktadır. Ancak iddia makamı, iddiasının ekine Alman Gazetesinde yer alan röportajın aslını koymadığı gibi, aslının bir çevirisini de koymamış, bunun yerine Türk gazetelerine ait kimi gazete kupürlerini delil olarak sunmuştur. Halbuki iddia makamının, haberin aslı Almanca metni ve Türkçe çevirisini dosyaya eklemesi, delil hukukunun bir gereğidir. Bu gerekliliği yerine getirmeyen iddia makamı, Anayasa ve hukukun evrensel ilkelerini açıkça ihlal etmiştir.

Alman Welt Sontag Gazetesinin haberinin basında çarpıtılarak yansıtılması üzerine, bir tekzip ve düzeltme açıklaması yapılmıştır. Ama iddia makamı, Anayasanın tanıyıp teminat altına aldığı tekzip ve düzeltme (Anayasa, m.32) hakkının kullanımına da itibar etmemiştir. Oysa ki aksi hukuken sabit oluncaya kadar bu tekzip ve düzeltmelere göre hareket etmek, hukuk devleti olmanın asgari bir gereğidir.

Kaldı ki basında yer alan açıklamalar bir bütün olarak incelendiğinde; laiklik ilkesi bağlamında din devlet ilişkileri, dindar bir kişinin de laik devlet yapısını benimseyebileceği, dindarlığın buna mani olmadığı, Türkiye'nin laiklik anlayışının Anglo-Sakson laiklik anlayışına yakın olduğunu, Fransa ve Almanya'nın başörtüsü konusunda yaklaşım ve uygulamalarının farklılığına, AB konusuna, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorununa

dair değerlendirme ve tespitleri içerdiği görülmektedir. Bu değerlendirme ve tespitler, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Çünkü:

a) Laiklik, bir din değildir. İnsanlar iki dinden birini seçmek gibi bir tercih durumunda değildir. Hem dindar olmak hem de devlet yönetiminde laiklik ilkesinin uygulanmasına karşı olmamak mümkündür. Laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün de teminatıdır. Kişilerin dini ve vicdani kanaatlerinden ötürü kınanmaması ve tercihlerinin teminat altına alınması laiklik ilkesi gereğidir.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşamasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir:

"Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Başbakan da aynı şeyi, yani laikliğin bir din olmadığını söylüyor. Herkes laikliğin bir sistem olduğunu vurguluyor. Başbakan da laiklik bir sistemdir diyor, yani aynı şeyi söylüyor. Anayasa da laikliği, bireyin değil Türkiye Cumhuriyeti Devletinin niteliklerinden biri olduğunu söylüyor. Başbakan da aynı şeyi söylüyor. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı

olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesine benimseyebileceğini söylüyor. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakanın söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Nitekim Başbakan verdiği cevaplarında iki ayrı yerde; "… Evet, Türkiye'de din ile devlet kesin bir şekilde birbirinden ayrıdır. Bu, 1923'ten bu yana tüm Anayasalarda yer almıştır ve Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk'ün tasarladığı şekilde modern Türkiye'nin vazgeçilmez bir parçasıdır. Bu hususta hiçbir değişiklik olmayacak…" ve "Türkiye, din ile devleti dünden beri ayırmıyor. Mustafa Kemal'in devleti kurduğu 1923'e kadar giden uzun bir laiklik geleneğimiz var. Bu ilke toplumda yerleşmiştir." demek suretiyle, Anayasamızın belirlediği ve benimsediği anlayış ve uygulamaya açıkça ifade etmiştir. Ne yazıktır ki iddia makamı, bu ifadelere iddianamesinde yer vermemiştir. Bunlar, iddia makamını tekzip eden ifadelerdir.

Başbakanın; 'Kızım, eşim ve ben dindar Müslümanlarız. Kuran'da, kadının halk arasında başörtüsü takmasını emrediliyor. Kızım Kuran'a riayet ettiği için bu emri yerine getiriyor. Dinimizin kurallarına göre yaşıyor."sözleri, "Eğer din ile devletin ayrılığından yanaysanız, kızınızın devlet üniversitelerinde başörtüsü takmaktan vazgeçmesini istemeniz gerekmez miydi?" sorusuna verilmiş bir cevaptır. Başbakan konuşmasının devamında; "Fakat bundan, benim din ile devletin ayrılığına karşı olduğum anlamı çıkmaz. Her ikisi de, yani din ile makam, birbirinden bağımsız olarak yan yana yaşıyor. Her ikisi de yan yana icra edilip buna rağmen birbirinden ayrılabilir. Bu Türkiye'ye ait bir özellik değil, aksine her modern devletin özelliğidir. Ayrıca kızım başörtüsünü çok şık buluyor ve modaya bağlı nedenlerle de takıyor" açıklamasını yaparak, din ve devlet işlerinin ayrılığını, diğer bir anlatımla laikliğin dindarlığa mani olmadığını ifade etmiştir.

Bu açıklama ve değerlendirmeler, laiklik ilkesini zayıflatıcı değil, aksine daha fazla kimse tarafından içselleştirilmesini sağlayarak laikliği kuvvetlendirici niteliktedir.

Ayrıca bir Başbakanın, kendi, eşi ve ailesinin dindar olduklarını ifadesi, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Bir kişinin "Ben dindarım" demesini laiklik ilkesine aykırı değerlendirirsek, asıl o zaman Anayasa ve laiklik ilkesi çiğnenmiş demektir.

b) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın başörtüsü konusundaki değerlendirmesi, ülkesinde uzun yıllardır yaşanan, genç kızlarımız aleyhine ayrımcılığa neden olan, hukuk, adalet, demokrasi, eşitlik ve laiklikle örtüşmeyen bir yasağın kaldırılması, bir sorunun çözülmesine dönük düşünce açıklamalarıdır. Bunun laiklikle çatışır, demokrasi ile bağdaşmaz bir yönü yoktur. Aksine bu açıklamalar, demokrasi ve laikliğin olan gereği açıklamalardır.

Demokratik hukuk devletinde, siyasetçilerin, demokrasi ve hukuk içinde kalarak ülke sorunlarına çözüm araması, çözüm üretmesi ve iktidarda ise sorunları çözmesi, yadsınamaz ve kınanamaz. Aksinin varit olması, o ülkenin demokratik niteliğine gölge düşürür.

Nitekim demokratik bir ülke olan Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

c) İddianamede yer alan; "Biz dini misyonerler değiliz… Türkiye'de laiklik geleneği var. Avrupa bir Hıristiyan kulübü değildir. İslami haçlı seferleri asla olmadı. Bizim topraklarımızdan ne dini, ne de askeri şiddet çıkmayacaktır." ifadeleri, açıkça hem iddiayı ve hem de iddianameyi tekzip etmektedir.

Ama ne gariptir ki iddianamesine aldığı bu cümleleri görmezlikten gelen iddia makamı, aynı konuda basında yer alan sözleri bir bütünlük içinde değerlendirmeyerek, bütünü parçalayıp iddianameye taşıyarak, lehe olan kısımları es geçerek bir tür manipülasyon uygulamıştır. Bu, bir delil sansürüdür.

Ayrıca EK-14' te yazılan hususlar ile EK-91' de yazılan konular aynıdır. Aynı konuyu, aynı şeyleri farklı yerde tekrar edip, ayrı ayrı delil gibi sunmak, açık bir delil saptırmasıdır.

15) İddianamenin 35-36'ıncı sayfalarında yer alan 15 numaralı iddia (EK-15), Başbakan Recep Tayyip ERDOĞAN'ın 2004 yılı ocak ayında New

York'taki Dış İlişkiler Konseyinde yaptığı "Türkiye'nin dış politikası" konulu konuşmadan alınmıştır.

Başbakan bu konuşmasında; -Fransa'daki başörtüsü yasağını hatırlatan bir katılımcının, Türkiye'deki durumu sorması üzerine - başörtüsünün, millet ve devlet kurumlarının ortak sorunu olduğunu, çözümün toplumsal mutabakatta aranması gerektiğini ifade etmiştir.

Başbakan, başörtüsü sorunun varlığına ve çözümüne dair bir değerlendirme ve durum tespiti yapmıştır.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorununun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye'de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

16) İddianamenin 35'inci sayfasında yer alan 16 numaralı iddia (EK-16)daki beyanlar, 8 mart dünya kadınlar günü münasebetiyle (2004'te) Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın yaptığı konuşmadan alınmıştır.

Başbakan bu konuşmasında; günün anlam ve önemine de uygun olarak, kadınların yaşadığı sorunlara değinmiş, kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın

çirkinliğini ifade için "ırkçılıktan daha tehlikeli, cahiliye döneminden kalma" anlayışlar nitelemesini yapmış ve kadına karşı yapılan her türlü ayrımcılıkla mücadele etmenin gerekliliğine işaret etmiştir.

Kadınlara karşı uygulanan her türlü ayrımcılıkla mücadele, sadece Türkiye'nin değil bütün dünyanın ortak sorunudur. Bu nedenle Birleşmiş milletler 1979 senesinde "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"(CEDAW'ı) ni kabul etmiş, Türkiye de bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bugün 170'ten fazla ülke, bu sözleşmeye katılmıştır. Bu, kadına karşı ayrımcılığın, bütün dünya ülkelerinin ortak sorunu olduğunun ve bütün dünyanın bu sorunla mücadelenin gerekliliğine inandığının göstergesidir.

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine taraf olan, Anayasa ve yasalarından kadına karşı ayrımcılık sayılan hükümleri çıkarmak ve kadın lehine düzenlemeler gerçekleştirmek için yasama çalışması yapan Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanın kadına karşı yapılan ayrımcılıktan bahsedip, bununla mücadelenin gerekliliğine vurgu yapması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki kadın erkek ayrımcılığını kaldırmak üzere AK Parti döneminde önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır:

- Anayasa'nın 10'uncu maddesine "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." (07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı kanununla) şeklinde değiştirilmiş ve bu suretle kadın erkek eşitliğini sağlamak, ayrımcılıkları kaldırmak Devletin yükümlülüğü haline getirilmiştir.

- 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan ve kadınları kendi içinde dahi "Kız ve kadın" diye ayıran (Bkz. 765 Sayılı TCK. M.423, 434/1) anlayışa yeni Türk Ceza Kanununda son verilmiştir.

- "Kasten adam öldürme suçunun … Töre saikiyle, işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmü, ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- Töre cinayetleri, dikkate alınarak "Kasten adam öldürme suçunun eşe veya kardeşe karşı … İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmünde yer alan **"… Eş veya kardeşe karşı…"** ifadeleri de ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- "Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar", 765 sayılı Türk Ceza Kanununda 2. Kitap, 8. Bab'ta "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler"

başlığı altında, 414 ila 447'inci maddelerde 6 fasıl halinde düzenlendiği halde, yeni Türk Ceza Kanununda 2. Kitap (Özel Hükümler), 2. Kısım (Kişilere Karşı Suçlar), 6. Bölümde "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Böylelikle Türk Ceza Kanununda yer alan kadına ayrımcı bakış açısına son verilmiştir.

- Cinsel saldırıya uğrayan kadının, saldırganla evlenmesi halinde davanın veya cezanın beş yıl süreyle duracağını öngören anlayışa son verilmiştir. (765 Sayılı TCK. m. 434; 5237 Sayılı TCK. m.102)

Bunlar sadece Anayasa ve Türk Ceza Kanununda yapılan değişikliklerden bazılarıdır. Kadına karşı ayrımcılıkla mücadele adına yaptıklarımızın hepsini buraya almak, bu cevabın sınırlarını çok aşar. Ancak bilinmeli ki AK Parti, kadına karşı ayrımcılıkla kurulduğu günden bugüne tavizsiz mücadele etmiş, bugünden sonra da tam eşitlik sağlanıncaya kadar mücadelesine devam edecektir.

Bu gerçeklikler ve iddianamedeki beyanların açıklığına rağmen iddia makamının, bu beyanı laiklik ve Anayasaya aykırı görmesi ve takdimi, Anayasa ve hukukun dışına çıkmak ve söylenileni; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesi dışında anlamlandırıp, kendi verdiği anlama göre de itham edip, yaptırım talep etmesinden, diğer bir ifadeyle söyleneni arzusuna göre başkalaştırmaktan başka bir şey değildir. Asıl Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı olan budur.

17) İddianamenin 35'inci sayfasında yer alan 17 numaralı iddia (EK-17), Ukrayna'da okuyan iki öğrencinin denklik sorunu ve çözümüne dair sorulan bir soruya verilen cevaptır.

Başbakan öğrencilerin sorusu üzerine yaptığı açıklamada; kendi ailesinden örnekler vermek suretiyle yaşanan sorunu bildiğini, bizzat ailecek bu sorunu yaşadıklarını; ancak sorunun çözümü için uzlaşmanın gerekliliğini, aksinin gerilime yol açacağını ve gerilim olmadan sorunun çözümünden yana olduğunu ifade etmiştir. Başbakanın değerlendirme ve tespiti, halkının derdiyle hemdert olduğunu gösterir.

Bir Başbakanın, halkının derdiyle dertlenmesi ve derdine çözüm araması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Ayrıca 17 numaralı iddiada yer alan Başbakanın;"**Ama sizin bu sorunlarınızın çözümü sadece bizim isteğimizle değil tüm siyasi partilerin katılımı ve uzlaşmasıyla çözülmeli. Bunu tek başımıza getirmek istemiyorum, çünkü o durumda gerginlik çıkıyor. Ben ülkede gerginlik**

yaratmak istemiyorum." şeklindeki beyanları; çoğulcu ve uzlaşmacı siyasal demokrasi literatürüne altın harflerle yazılması gereken bir söylemdir. Buradan Anayasa ve laiklik ilkesine aykırılık değil, aksine tartışmasız bir uygunluk çıkar. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, doğruluğu tartışmasız beyandan, hiçbir şekilde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırılık üretemez.

Bunun yanında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddianamede açıkça ortaya çıkan olumsuzlayıcı yaklaşımı, metne, metinde olmayan cümleyi ekleme marifetiyle de pekiştirilmektedir. Nitekim Başbakana atfedilen 17 numaralı iddiadaki "Kızlarım başını örttükleri için Türkiye'de okuyamadı" son cümlesi, son cümle olarak konuşmanın yer aldığı 17 numaralı Hürriyetim internet ekinde yoktur. Başbakan'a atfedilen metnin içinde var olan bu cümlenin, metnin sonuna, sanki orada da söylenmiş gibi eklenmesi kabul edilemez. Bu, açıkça bir keyfilik ve hukuk dışılıktır. Oysaki iddia makamı, keyfi davranamaz, Anayasa ve yasalarla bağlı olup, hukuk dışına çıkamaz.

18) İddianamenin 35-36'ıncı sayfalarında yer alan 18 numaralı iddia (EK-18) da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorununa dair değerlendirmeler ve tespitlerde bulunmuş, her siyasi partinin mensupları arasında başörtülüler bulunduğunu, CHP Grubuna başörtülüler geldiğinde sorun olmadığı, AK Parti Grubuna geldiğinde sorun olarak görüldüğünü, Türkiye'de başı açık veya başı örtülüler arasında ayrımcılık yapmamak gerektiğini ve her ikisine de saygı duymak gerektiğini, bu konuyu oy zemini olarak görmediğini, çözüm için toplumsal mutabakatın varlığına karşın kurumsal mutabakatın henüz oluşmadığını fakat oluşturulması gerektiğini, kurumsal mutabakat sağlandığında sorunun çözüleceğini ifade etmiştir.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup,

mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik bir hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Ayrıca farklı zamanlarda yapılan ve hukuka hiçbir aykırılık taşımayan konuşmaları, eşzamanlı yapılmış konuşmalar olarak yansıtmak, bu iddianamenin yöntemleri arasındadır. Nitekim 18 numaralı iddianın eklerinin bir kısmı 2005 yılına, diğer bir kısmı ise 2007 yılına ait gazete haberleridir. Aynı iddianın, hem 2005'te ve hem de 2007'de, hem de aynı cümlelerle söylenmesi imkansızdır. Kaldı ki, 2005'te söylenenlerle, 2007'de söylenenler de birbirinden farklıdır. Bunları birleştirip bir yapmak da bu iddianamenin ustalığından olsa gerektir.

19) İddianamenin 36'ıncı sayfasında yer alan 19 numaralı iddiada (EK-19) verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; laikliğin dinin teminatı ve bütün inançlara eşit mesafede olma anlamına geldiğini, Türkiye'nin sigortası olduğunu açıklıkla ifade etmiş, üniversitelerdeki başörtüsü sorununa değinmiş, sorunun çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakat gerektiğini tekraren ifade etmiştir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddianamesine aldığı 19 numaralı iddiada verilen Başbakanın değerlendirme ve tespitinin hangi kelimesi veya cümlesi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır? "Laikliği dinin güvencesi" kabul etmesi mi Anayasa ve laikliğe aykırı? Yoksa "Laikliğin bütün inançlara eşit mesafede olduğunu" söylemesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı? Veya "Laiklik bizim için bir yerde sigortadır." Açıklaması mı Anaysa veya laikliğe aykırı? "Kamusal alanın henüz tanımı yoktur." demek mi Anayasa veya laikliğe aykırı? "Ülkemde başörtüsü sorunun çözümü için mutabakat lazım" değerlendirmesi mi Anayasa ve laikliğe aykırı? Sahi bu açıklamanın hangi kelime veya cümlesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır? Cevabı bizce net ve tartışmasız: Hiç biri Anayasa ve laikliğe aykırı değildir. Anayasa ve laikliğe aykırı olan Başbakanın değerlendirme ve tespiti değil, iddia makamının laiklik yorumudur.

Ayrıca iddia makamı; her bir iddiasının ekine ilgili- ilgisiz gazete kupürleri veya başkaca belge koymuş; ancak hangi iddianın, hangi ekten aynen alındığı belli değil. Daha da kötüsü iddia makamı, Başbakan'a izafe edilen ifadelerin belli bölümleri, belli metinlerde, diğer bölümleri başka metinlerde yer almasına karşın, derleme yoluyla Başbakan adına sanki konuşuyormuş gibi ona izafe ettiği "Özgün" bir metin oluşturmaktadır. Buna tam bir delil tasnii denir. Nitekim 19 numaralı ekte birinci sayfa olarak yer alan 09.05.2005 tarihli Cumhuriyet Gazetesinden herhangi bir pasaj alınmamış, yine ekte 2 nolu sayfa olarak yer alan 09.07.2005 tarihli Milliyet Gazetesinin sondan ikinci paragrafı aynen alınmış, bu alıntı, ekte üçüncü sayfada yer alan metinden birbirini izlemeyen pasajlar üç nokta konmaksızın ve birbirini izliyor görüntüsü içinde iddianameye dercedilmiştir. Bu paragrafa bakıldığında Başbakan'a ait konuşma, farklı sayfalardan kırpma ve birleştirme yoluyla oluşturulduğu halde, tek bir gazeteden alınmış, ekleme ve çıkarma yapılmadan konuşma bütünlüğü içinde aynen verilmiş orijinal bir metin görüntüsü vardır. Ayrıca hiçbir atıf yapılmayan ek sayfalar da vardır. Bunlar, hukukun, Anayasa ve yasaların, keyfi ve subjektif bir yaklaşımla nasıl yok sayıldığının ve nasıl çiğnendiğinin somut kanıtlarıdır.

20) İddianamenin 36-37'inci sayfalarında yer alan 20 numaralı iddia (EK-20)da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Fransa'da yaşanan olayların pek çok sebebi olabileceğini ifade ile bu konuda değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur. Bu açıklama, gazetelerde, Başbakanlık Basın Merkezi açıklamasında ve Parti'nin Meclis Grup Genel Kurulu konuşmasında yer almıştır. Bular birlikte değerlendirildiğinde, Fransa'da yaşanan olayların, bütün boyutlarıyla değerlendirildiği görülecektir.

Ancak basın, bu değerlendirme ve tespitlerden sadece başörtüsünü öne çıkarmış ve adeta olayların tek sebebi göstermiştir. Basının bu çarpıtması karşısında, iddianamede (Sayfa: 37) de yer verildiği üzere, **08.12.2005 tarihli grup toplantısında Başbakan; "… Bu tür sosyolojik hadiseler, tek bir sebebe indirgenemeyecek kadar karmaşık ve derinliklidir. Bunların altında yılların birikimi vardır. Sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin tesiri vardır. Yanlış politika ve anlayışların rolü vardır. Bunların hepsi doğrudur. Bizim söylediğimiz de budur. Yoksa bazı yasakçı uygulamaların bu olaylardaki etkisine dikkat çekerken meseleyi tek bir sebebe indirgemedik, indirgemiyoruz. Ve Fransa'daki bundan aylarca önce başörtüsü ile ilgili yasağının da bugünlere gelinmesindeki, bu süreç**

içersindeki etkenlerden bir tanesi olduğunu ifade etmişizdir, söylediğimiz budur…" diye açıklamada bulunmuş ve basında yer alan haberleri düzeltmiş, değerlendirme ve tespitlerini bir kez daha kamuoyu ile paylaşmıştır.

Açık ve net bir biçimde görüldüğü üzere Başbakanın açıklamaları, Fransa'ya ilişkin gözlem, değerlendirme ve tespitleri içermektedir. Bunların, Türkiye ile hiçbir ilişkisi yoktur, söyleşide de bu durum açıktır.

Buna rağmen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, "Fransa'da yaşanan olayların tek sebebinin başörtüsü olduğunu" ifade etmiş gibi Başbakanı göstermesi ve Başbakanın Fransa'ya dair gözlem, değerlendirme ve tespitleri ile Türkiye arasında bağ kurması, hukukun evrensel ilkelerine ve Anayasa'ya açık aykırıdır.

Kaldı ki Başbakanın değerlendirme ve tespitleri, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa'ya aykırıdır.

21) İddianamenin 37'inci sayfasında yer alan 21 numaralı iddiada(EK-21) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve çözümüne dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm için mutabakatın gerekliliğine vurgu yapmış, toplumda mutabakatın olduğunu, ancak parlamento içinde mutabakatın olmadığını, Parlamentonun halkın iradesini yansıtmadığını, bu sıkıntıyı BAYKAL'ın görmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Başörtüsü sorunu ve çözümü konusunda görüşlerini açıklamamış hiçbir siyasi parti, sivil toplum örgütü, akademisyen, hukukçu, yazar, gazeteci vs.'nin kalmadığı bir ülkede –Bütün bu desteğe rağmen- bir Başbakanın, sorunun çözümü için halkta ve sivil toplumda oluşan mutabakata rağmen Meclis içinde mutabakat araması ve bunun gerekliliğine işaret etmesinin neresi laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır? Başbakanın bu tutumu, çoğunlukçu bir demokrasi anlayışının değil, aksine çoğulcu bir demokrasi anlayışının örneği olarak alkışlanması ve takdir görmesi gerekirken, iddia makamının bunu, Anayasa ve laikliğe aykırı görmesi, ne laiklikle ve ne de Anayasa ile bağdaşır bir durumdur. Burada asıl Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı olan, iddia makamının yaklaşım ve yorumudur.

Ayrıca 21 numaralı iddiada Başbakan'a atfedilen konuşma (Zaman Gazetesinden alıntı) "sıkıntı burada" bölümünde kesilmiştir. Bu konuşmanın devamı, aynı gazetede görüldüğü üzere " Baykal bunu görmesi lazım." cümlesidir. Konuşmanın bütünüyle anlam bağı açık olduğu halde

BAYKAL'dan tasarruf edilmesinin amacı ve anlamını kavramakta zorluk çekiyoruz.

22) İddianamenin 37'inci sayfasında yer alan 22 numaralı iddiada (EK-22) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve çözümü ile ilgili olarak Türkiye'de halkın, halkın temsilcileri ve kurumların mutabakatı gerektiğine, ancak bu mutabakatın henüz oluşmadığına, evrensel hakların dünyanın bir yerinde ayrı diğer yerinde ayrı olamayacağına ve her yerde aynı olduğuna, evrensel hakların kanundan değil hukuktan doğduğuna ve bizim bunları görmezlikten gelemeyeceğimize, mutabakatın oluşumu için çalıştıklarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın, "Başörtüsü sorunu halkın, halkın temsilcileri ve kurumların mutabakatı ile çözülebilir ve şu anda bu mutabakat yok" deyip, sorunun çözümünü zamana ve mutabakata bıraktığını ifade eden açıklaması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Başbakan, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Mustafa BUMİN'in açıklaması üzerine bu değerlendirmeyi ve tespiti yapmış, BUMİN'in açıklamasını da kurumsal mutabakatın oluşmadığını gösteren bir beyan olarak değerlendirmiştir.

Kaldı ki "Anayasa Mahkemesi Başkanının açıklamaları değerlendirilemez, eleştirilemez." şeklinde ne bir Anayasa ve ne de bir yasa kuralı vardır. Herkesin görüşünün değerlendirilmesi ve eleştirisi mümkün olduğu gibi Anayasa Mahkemesi Başkanının görüşleri de değerlendirilebilir ve eleştirilebilir. Demokratik hukuk devletlerinde kişiler tabu olmadığı gibi, kişilerin görüşleri de tabu değildir. Ancak totaliter rejimlerde, eleştirilmez kişiler veya görüşler olabilir. Anayasa Mahkemesi Başkanının başörtüsü konusunda farklı görüşlerini dile getirmesi ne kadar doğal ise Başbakan'ın görüşlerini dile getirmesi de o kadar doğaldır. "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Anayasa Mahkemesi Başkanının görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde değerlendirmek, eleştirmek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Bu açık ve tartışmasız gerçekliğe rağmen iddia makamı, Başbakanın beyanlarını; söylenilen yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparmış, daha da vahimi onun iradesine rağmen kendince anlamlandırmıştır. Ayrıca kendi yüklediği anlamı, sanki Başbakan söylemiş gibi gösterip, onun sorumluluğunu talep etmiştir. Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, böyle bir şey yapmaz ve yapamaz. Aksinin kabulü, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır. Bu değerlendirmesiyle iddia makamı, hem Anayasaya ve hem de hukukun evrensel ilkelerine aykırı davranmıştır.

23) İddianamenin 37'inci sayfasında yer alan 23 numaralı iddiada (EK-23) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; değişik nedenlerle yurt dışında öğrenim gören öğrenciler bulunduğuna, bu nedenler ortadan kaldırıldığında onların da Türkiye'de okuyabileceğine ve bu suretle yurt dışına kaynak transferi olmayacağına dair değerlendirme ve tespitte bulunmuştur.

Türkiye'de okuma imkanı bulamayan binlerce öğrenci, yurt dışında yüksek öğrenimlerini sürdürmektedir. Bunun, pek çok değişik sebepleri vardır.

Bunların yurt dışında okumaları sebebiyle önemli bir kaynak da yurt dışında harcanmaktadır.

Yurt dışında okuyabilmeleri mümkün olduğuna göre bu kişilerin yurt içinde okuyabilmelerinin de sağlanabilmesi mümkün ve meşrudur.

Bu takdirde bu kaynağın ülke içinde kalacağı da izahtan varestedir.

Başbakanın bu değerlendirme ve tespiti, Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı değildir. İddia makamı, yorumla ve hem de Anayasaya rağmen Anayasaya aykırılık üretemez.

24) İddianamenin 37-38'inci sayfalarında yer alan 24 numaralı iddia (EK-24) da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorununun ülkenin bir gerçeği olduğuna, çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerekliliğine işaret eden değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve

bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

b) Başbakanın "Referandum Anayasal bir süreçtir. Gerekirse o da düşünülebilir, gerekirse bu yöne de gidilebilir. Tabii taymingi önemli." sözü de, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Zira Anayasanın 175'inci maddesine göre Anayasa değişikliklerinin, belli şartlarda halkoyuna sunulması, yani referanduma gidilmesi, Anayasamızın kabul ettiği bir hukuk müessesidir. Bu nedenle Başbakanın da ifade ettiği gibi referandum süreci, Anayasal bir süreçtir. Bir Başbakanın, Anayasa da yer alan bir hukuk müessesinden bahsetmesi, Anayasaya aykırılık oluşturmaz. Kaldı ki Başbakan "Referanduma gideceğiz" de dememiş, sadece "Gerekirse referandumun da düşünülebileceğini" ifade etmiştir. Eğer bir Anayasa hükmünü okumak veya irticalen tekrarlamak da Anayasaya aykırı kabul edilirse, işte o zaman bu açıklama Anayasaya aykırı olabilir.

İddia makamının yaklaşım ve değerlendirmeleri karşısında, Anayasa hükmünü tekrarlamak bile Anayasaya aykırı imiş düşüncesine kapılıyor insan. Bu, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından birisi olan "hukuki güvenliğin", iddia makamı tarafından yok sayılması ve açık ihlalidir.

c) Başbakanın "Tabii taymingi önemli." ifadesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddia ettiği gibi "Bir takiyye" değil, açık ve samimi bir ifadedir. Başbakan çok açık ve net bir biçimde düşüncesini açıklıyor, bundan gizli anlam çıkarmak, ancak niyet okumakla, ancak kehanetle mümkündür.

İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

25) İddianamenin 38'inci sayfalarında yer alan 25 numaralı iddiada (EK-25) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; partinin kapalı Grup Genel Kurulu toplantısında, Tokat milletvekili Resul TOSUN'un parti politikalarına dönük eleştirilerini cevaplandırmıştır.

Anayasa ve yasalarımızda, parti içi eleştirilere cevap vermeyi yasaklayan veya bunları laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı olmanın unsuru sayan bir düzenleme yoktur. Kaldı ki, parti içi eleştiriler ve tartışmalar sağlıklı bir demokrasi için gerekli olup, Anayasa ve yasaların teminatı altındadır. Aksi takdirde, konuşamayan, tartışmayan bir siyasal sistem olur ki bu, Anayasa ve yasalara aykırıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde siyasi partilerin Meclis Grup Genel Kurullarının açık veya kapalı bölümlerinde milletvekillerinin yaptıkları konuşmalar ve tartışmalar, mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasanın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

Kaldı ki bu beyanların, Anayasa'nın hiçbir hükmüne aykırılığının bulunmadığı da açıktır.

26) İddianamenin 38-39'uncu sayfalarında yer alan 26 numaralı iddiada (EK-26) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; YÖK, 2B ve başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup,

mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye'de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

b) Başbakanın "Referandum" ifadesinin, sadece YÖK, Kamu Reformu ve 2B yasalarının Anayasa değişikliği gerektirdiğini, bunun için referandumun tartışıldığını ifade etmesinin, başörtüsü ve laiklikle hiçbir ilgisi yoktur. Ayrıca referandum müessesi, Anayasamızın kabul ettiği ve zaman zaman da uygulanmış bir hukuk müessesidir(Anayasa, m. 175) Bir Başbakanın, Anayasa da yer alan bir hukuk müessesinden bahsetmesi, Anayasaya aykırılık oluşturmaz. Kaldı ki Başbakan "Referanduma gideceğiz" de dememiş, sadece "Referandumun da tartışıldığını" ifade etmiştir. Eğer bir Anayasa hükmünü okumak veya irticalen tekrarlamak da Anayasaya aykırı kabul edilirse, işte o zaman bu açıklama Anayasaya aykırı olabilir.

c) Başbakanın "Kesin bir takvimimiz yok. Biraz atmosfer ve zemin olayı" ifadesi, YÖK, Kamu Reformu ve 2 B yasalarıyla ilgilidir. Başörtüsü ile uzaktan ve yakından hiçbir ilgisi yoktur. İddianamedeki metin okunduğunda bu husus, her hangi bir delil veya açıklama gerektirmeyecek açıklıkta görülmektedir.

Başbakan, başörtüsü sorunun bir Anayasa sorunu olmadığını, bu sorunun çözümünde toplumun hassasiyetlerine göre adım attıklarını, bunu şu saatte çözeceğiz diye bir şeyin olmadığını, ekonomik öncelikleri ve parametreleri gözetmeleri gerektiğini açıklamıştır. İddianame metninde geçen "Zemin ve atmosfer el verirse adım atarız" ifadesi; toplumun hassasiyetleri, yakalanan ekonomik parametreler ve ekonomik önceliklerin el vermesi anlamında kullanılmıştır. Bunu, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda

kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

27) İddianamenin 39'uncu sayfasında yer alan 27 numaralı iddiada (EK-27) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; gündemdeki konulara ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın yaptığı değerlendirme ve tespitlerden hiç biri Anayasaya ve laiklik ilkesine aykırı değildir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın iddianamesine aldığı 27 numaralı iddiada verilen Başbakanın değerlendirme ve tespitinin hangi kelimesi veya cümlesi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

''Genciyle, yaşlısıyla, bak buradan bir kez daha açık ve net söylüyorum, başı örtülü, başı örtüsüz, kim olursa olsun bütün benim bayan kardeşlerim canımdır, ciğerimdir." demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Yoksa "Bu ülkede haksız yere ayrımcılık yapıldı. Ama biz asla ayrımcı değiliz. Bu çatı, bütün vatandaşlarımı bir arada toplama çatısıdır. Bunu böyle bilin." demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Veya "Şu anda biliyorum, bazı sıkıntıları yaşıyoruz. Bunu ben de yaşıyorum**.** Gönlümün derinliklerinde yatan hıçkırıklar var." demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Yoksa "Her şey zamana gebe. Zira millet iradesi birçok şeyi halledecektir**.** Ama sabırlı olmaya mecburuz**.** Niçin? Bu toplumda gerilmeyi asla Adalet ve Kalkınma Partisi yaratmayacaktır. Varsın olsun, birileri yaratsın. Onların cevabını birileri veriyor ve verecektir. Ama bu oyuna asla benim kardeşlerim gelmeyecektir ve gelmemelidir." demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Veya "Türkiye'de marjinal siyaset yapan grupların yıllarca başörtüsü üzerinden siyaset yaparak ülkeye nasıl faturalar ödettiklerini biliyorsunuz. Ama Adalet ve Kalkınma Partisi başörtüsü üzerinden siyaset yapmayacak, yapılmasına da müsaade etmeyecek." demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Yoksa "Ülkemizin yüzde 99'u Müslüman. Ve bu ülke bir Müslüman ülkesidir. Halkının yüzde 99'u Müslüman olan ülkemizde şunu unutmayalım ve gerçekleri birbirine hiçbir zaman karıştırmayalım¿ İslam devleti olmak başka bir şey, bir İslam ülkesi olmak başka bir şey. Bir defa bunu çok iyi kavrayacağız, çok iyi anlayacağız ve bu anlayışla yarına bakacağız. Ben teşkilatımızın insanlarını bu hassasiyete özellikle davet ediyorum…" demesi mi Anayasa veya laikliğe aykırı?

Sahi bu açıklamanın hangi kelime veya cümlesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır? Cevabı bizce net ve tartışmasız: Hiç biri, Anayasa ve laikliğe aykırı değildir. Anayasa ve laikliğe aykırı olan Başbakanın değerlendirme ve tespiti değil, iddia makamının laiklik yorumudur.

Başbakanın bu açıklamalarından ayrımcılık, laiklik karşıtlığı, takiyye, İslam devleti çarpıtması, Anayasaya aykırılık ve parti kapatma gerekçesi asla çıkarılamaz.

Aksine Başbakanın bu beyanları, hem Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını ve hem de iddianamesini açıkça tekzip etmektedir.

28) İddianamenin 39-40'ıncı sayfalarında yer alan 28 numaralı iddiada (EK-28) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş ve zamanla bu sorunun çözüleceğini ifade etmiştir.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik

hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Ayrıca bu iddianın ekleri arasında, iddia ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi bulunmayan gazete kupürleri de vardır. Örneğin; Türkiye'den ilk kez BOB (GOP)'a resmi destek geldiğine ilişkin haberler.

29) İddianamenin 40'ıncı sayfasında yer alan 29 numaralı iddiada (EK-29) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Belçika Büyükelçisi Mark Van Rysselberghe'nin Türkiye'deki Fener Rum Patrikhanesi'nin statüsü ve misyonerlik faaliyetleri konusunda Devlet Bakanı Mehmet AYDIN'ın değerlendirmesinin sorulması üzerine, Türkiye'de laikliğin yorumundan kaynaklanan ve her dinin mensuplarının da yaşadığı bazı sorunlar olduğunu, bu meyanda Türkiye'de yaşanan başörtüsü sorununun çözümü için toplumsal ve kurumsal mutabakatın gerektiğini; ancak bunun henüz sağlanamadığını ifade etmiştir.

Başbakanın açıklaması, ne laikliğe ve ne de Anayasaya aykırıdır. Zira Anayasamıza göre Türkiye Cumhuriyeti, laik bir Devlettir(Anayasa, m. 2). Laiklik, bütün dinlere ve inançlara eşit mesafede durmayı gerekli kılar. Laik olan Türkiye Cumhuriyeti Devletinde "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3)

Laiklik, bir dinin mensuplarının sayısı az diye onların haklarının görmezden gelinmesine ve sorunlarına kayıtsız kalınmasına müsaade etmez. Aksine laiklik her din ve inanışa mensup insanların haklarının teminatı ve sorunlarının çözümünün sigortasıdır. Nitekim bizim Anayasamızda, bu hakları tanımış ve teminat altına almıştır.

30) İddianamenin 40-41'inci sayfasında yer alan 30 numaralı iddiada (EK-30) da yer verilen konuşmasında, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; "Kadınların kıyafetine karışılmaması, bu konudaki kararı kendilerinin vermesi gerektiği", "Başörtüsü sorunun çözümü için konsensüse ihtiyaç olduğu", "İmam-Hatipler", "Referandum",

"Kanuna aykırı eğitim" konularında değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın bu açıklamaları Anayasa ile uyumludur. Çünkü:

a) Başbakan, kadınların kıyafet tercihlerine müdahale etmenin yanlışlığına vurgu yapmış, başörtüsü sorunu nedeniyle okuyamayan gençlerin üniversite öğrenimi görmeleri halinde baskılara karşı daha dirençli olacaklarını ifade etmiş, bunun için özel vakıf üniversitelerinde hiç olmazsa bu imkanın önünü açabilir miyiz diye değerlendirmede bulunmuş, kendi ailesinde başı açık ve başı örtülü kadınlar olduğunu ve tek idealinin "Başı açık kız ile başı örtülü kız yan yana okusun, kol kola gezsin…" olduğunu ifade etmiştir. Bu açıklamaların neresi, Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Kaldı ki Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

b) Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Başbakanın açıklamasında, bu soruna değinmesinin Anayasaya aykırı bir yönü yoktur. Bir Başbakanın, ülkesinde var olan bir soruna karşı duyarsız veya kayıtsız kalması düşünebilir mi? Elbette ki düşünülemez.

Bizim katsayı sorununa yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu", sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike olarak gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarf etmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulünün, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan

kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanmasının doğru olmadığı ifade edilirken, kişi dindar olabilir ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır anlamına gelen sözler de bir gerçeği ifade etmektedir. İnsanların laiklik mi yoksa dindarlık mı gibi bir ikilemde bırakılarak bu ikisinin birbirinin alternatifi gibi yan yana konularak birisini seçmek zorunda bırakılmaları kabul edilemez. Laikliği savunmak adına bu gerçek ifade edilmiştir.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

c) Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ıncı maddesine göre; "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Din konusunu bilen görevliler olmadığı takdirde, dini bilgiden yoksun kişilerin topluma din konusunda yanlış bilgiler vereceği, gerçek din bilgisi yerine belki de din dışı bilgilerin din gibi öğrenilmesi ve yaşanmasına yol açacağı, bunun da toplumumuz için zararlı olacağı aşikardır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasa ve kanunun kendine verdiği görevleri yürütürken, Başbakanın; toplumu din konusunda aydınlatmak görevini yerine getirecek görevlilerin yetiştirilmesi, toplumun din konusunda bilgisiz kişilerce yanlış bilgilerle donatılmasının önüne geçilmesi konusunda düşünce ve kanaat serdetmesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı değildir.

d) Başbakanın "Ben referandum yapacağız demedim, gerekirse referanduma da gidebiliriz dedim" demesi de Anayasaya aykırı değildir. Çünkü referandum, Anayasamızın kabul ettiği ve zaman zaman da uygulanmış bir hukuk müessesidir(Anayasa, m. 175) Bir Başbakanın, Anayasada yer alan bir hukuk müessesinden bahsetmesi, Anayasaya aykırılık oluşturmaz. Kaldı ki Başbakan "Referanduma yapacağız" da dememiş, sadece "Gerekirse referanduma da gidebiliriz" demiştir. Eğer bir Anayasa hükmünü okumak veya irticalen tekrarlamak da Anayasaya aykırı kabul edilirse, bu, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarından birisi olan "hukuki güvenliğin", dolayısıyla da Anayasa'nın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin ve de hukukun evrensel ilkelerinin yok sayılması ve yok edilmesidir.

e) Başbakanın, kanuna aykırı eğitim kurumları ile ilgili değerlendirmesi de Anayasa ile uyumludur. Bu değerlendirme, Türk Ceza Kanunun 263'üncü maddesi ile ilgili değişiklik ve bunun tartışılması sırasında yapılmıştır.

Anayasamıza göre; her insanın, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). Müslüman olan Türk vatandaşları bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konu da devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümün de değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Türk Ceza Kanunu'nun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

f) Ayrıca Başbakanın bu açıklamaları, anamuhalefetin eleştirilerine karşı verilmiş bir cevaptır. İktidar partisinin Genel Başkanı ve Başbakanın, icraatlarına, partisine veya şahsına dönük eleştirilere cevap vermesi, Anayasaya aykırı değil, aksine demokratik hukuk devletinin gereğidir ve Anayasa'nın teminatı altındadır.

g) Anayasa Mahkemesi'nin verdiği veya henüz Anayasa Mahkemesi'ne götürülmemiş ama götürülmesi muhtemel konulardaki verilecek muhtemel kararlara dair açıklama yapmak, düşünce özgürlüğü kapsamında olup, laiklikle ilgisi yoktur. Buna rağmen Anayasa Mahkemesi ile ilgili kısmın siyah harflerle yazılmış olması, iddia makamının Anayasa Mahkemesi'ni farklı bir usulle etkileme amacını güttüğü kanaatini uyandırmaktadır.

İddianamenin Başbakan'dan yaptığı alıntılarda özenle uyguladığı metot; kendisine göre önemli bölümleri siyah harfle yazmaktır. Oysa iddia makamı illa bu yöntemi kullanmak zorunda hissediyor ise yapacağı iş, objektif olarak gerekli olan metinlerin altını çizmekle yükümlüdür. İddianame, Cumhuriyet Savcısının keyfilik içinde ördüğü metinler değildir. Bu bölümde iddia makamının; Başbakanın söylediği; "Kızların okullara gönderilmemesi yönünde sosyal baskı var. Bir genç kız üniversiteye gidip eğitim alsa, bu baskılara daha kolay direnemez mi?" veya "Benim idealim hep şu oldu: Başı açık kız ile örtülü kız yan yana okusun, kol kola gezsin." Sözlerinin de altının çizmesi veya siyah yazması gerekmez miydi? Elbette gerekirdi. Ama iddia makamı, iddianamesinin her yerinde olduğu gibi burada da, lehe olan hususu değil de kendince aleyhe olan hususu öne çıkarmıştır. Çünkü anılan cümleler ve metnin tümü, esasında iddiayı ve iddianameyi tekzip etmektedir.

Sonuç olarak; Anayasa'da açıkça yer alan ve herkesin, yani Anayasa Mahkemesi, doktrin, siyasiler, sivil toplum örgütleri, basın ve hukukçular tarafından dile getirilmiş ve halen de dile getirilen konuların Başbakan tarafından söylenmesi ve halen yürürlükte olan bir kanunun lehinde değerlendirmeler yapmasının, Anayasaya aykırı görülüp parti kapatma nedeni sayılması; Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine tartışmasız bir aykırılıktır.

31) İddianamenin 41-42'inci sayfalarında yer alan 31 numaralı iddiada (EK-31) yer verilen konuşmasında, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; bir katılımcının sorduğu soru üzerine başörtüsü sorunu ve çözümü konusunda değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) 31 Numaralı iddianın başında yer alan ve siyah harfler yazılı olan;"**İngiltere, ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına karşın kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de kamu kurumlarında başörtülü çalışılamadığını, başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini**" ibarelerinden oluşan cümleler, Başbakana ait değildir.

Bu cümleler; programdaki bir katılımcının Başbakana sorduğu soruda kullandığı cümlelerdir. Diğer ifadeyle bu cümleler, Başbakana sorulan sorunun cümleleridir. Nitekim bu husus Anadolu Ajansı tarafından verilen haberde; "Başbakan Erdoğan, İngiltere ağırlıklı olarak Hıristiyan ülke olmasına rağmen kamu kurumlarında başörtülü insanların çalışabildiğini, ancak çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'de kamu kurumlarında başörtülü çalışılamadığını ifade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine, başörtüsü konusunun bir insan hakkı olduğunu söyledi." biçiminde yer almıştır. Doğrusu da budur. Hem gazete haberleri ve hem de programın CD'si bunun delilidir. Ayrıca iddianamede siyah harflerle yazılı bu cümlelerin içinde "… İfade eden bir katılımcının, bunu insan hakları bağlamında nasıl değerlendirdiğini sorması üzerine" ibarelerinin bulunduğu, hem ekte yer alan 29 ekim 2005 tarihli Milliyet Com. tr., hem 28 ekim 2005 tarihli Hürriyet Gazetesi ve hem de 29.10.2005 tarihli Star Gazetesi'ndeki haberlerden anlaşılmaktadır. İddia makamının dayandığı bu deliller de, iddia makamını tekzip etmektedir. Bu açıklığa rağmen iddia makamının, Başbakana ait olmayan sözlerin, bizzat Başbakan tarafından sarf edilmiş gibi gösterilmesini, hukukla, Anayasa ile veya herhangi bir yasaya uygunlukla izah etmek mümkün değildir.

Hakikat bu olmasına rağmen iddia makamı, bütün bu gerçekleri göz ardı etmiş ve Başbakana ait olmayan sözleri, Başbakanın sözleri olarak vermiştir. Bu açık bir delil tasniidir. Bir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişinin söylemediği sözü, söylemiş gibi gösterebilir mi? Böylesi bir iddia makamı, iyi niyet kurallarına uygun hareket etmiş midir? Anayasa ve yasaların çizdiği ilkelere uymuş mudur? İddia makamı, belki absürt veya belki akıl almaz yorumlar yapabilir; ama asla yalan söyleyemez ve asla

Başbakana da yalan söyletemez. Bu, iddia makamının hukuk anlayışını ve hukuk tanımazlığını ve keyfiliğini gösteren ibretlik bir vesikadır.

İddia makamı, Başbakanın söylemediği sözleri o söylemiş gibi göstermek suretiyle oluşturulmuş bir delille, Başbakanın kamuda başörtülü çalışmayı savunduğunu ispat edemez. Çünkü: Bir, Başbakanın böyle bir açıklaması yoktur. İki, bunun dışında da başka yerde veya zamanda yapılmış bir açıklaması da yoktur. Üç, aksine Başbakanın başörtülülerin kamuda çalışması gerekmediğini ifade eden sözleri vardır. Dört, yukarıda belirtildiği üzere, bu iddianın dayanağı deliller (EK-31)de böyle bir şey yoktur. Aksine iddia makamını tekzip etmektedir. Hatta iddia makamının Başbakanın ve AK Partinin aleyhinde kullandığı 13 numaralı iddiada geçen bir beyanında Başbakan; "Özel üniversitelerde türbanla eğitimi serbest bırakalım. Devlette görev verilmesin. Özel sektörde çalışsınlar."(İddianame, Başbakan hakkındaki 13 numaralı iddia, Sayfa: 33) demiştir. Bunlar da, iddia makamını tekzip etmektedir.

Bütün bu açıklığa rağmen iddia makamının bu tavrı, yani Başbakan tarafından söylenilmeyen sözlerin sanki kendisi tarafından söylenilmiş gibi gösterilmesi, iddia makamının tarafsızlığı, lehe ve aleyhe olan delilleri birlikte toplama ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını sağlama ödevleriyle de uyuşmamaktadır.

b) Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına saygılı demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletidir(Anayasa, m. 2)

Anayasamıza göre; "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."(Anayasa, m. 12/1), "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz." (Anayasa, m. 13) **"**Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."(Anayasa, m. 17/1) ve "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir." (Anayasa, m. 24/1)

Başbakanın söylediği; Anayasa'nın bir insan hakkı olarak tanıdığı ve teminat altına aldığı din ve vicdan özgürlüğünü, farklı bir üslupla tekraren ifadeden ibarettir.

Bu bağlamda Başbakanın, **"Başörtüsünün insan hakkı olduğunu, türban konusunda toplumsal mutabakata önem verdiklerini**" ifade

etmesinden sonra; **"Biz geldiğimizden beri hep şunu söyledik; seçim öncesinde de ben söyledim; 'bir toplumsal mutabakat sağlandığı anda çözüleceğine inanıyorum' dedim. Bugün de aynısını söylüyorum. Bu konuda toplumsal mutabakat Tükiye'de vardır. Mutabakat yüzde 100 değildir ama yüzde itibariyle, daha önce birçok kurumun yaptığı araştırmalar bu, yüzde 70-80'lerde. Bu konuda mutabakat vardır. Kurumlar arasında mutabakat var mı derseniz, parlamento içi siyasi partilerde henüz bir mutabakat oluşmamıştır. Parlamento içinde bu mutabakat oluştuğu anda parlamentoda bu işi çözeriz.** İnanıyorum ki parlamento dışı kurumlarda da mutabakat büyük ölçüde vardır**. Eğer özgürlükten yanaysak, özgürlükleri savunuyorsak, o zaman 'özgürlüğün bir kısmını kabul ediyorum' deyip, 'bir kısmını kabul etmiyorum' mantığı yanlış bir mantıktır."** demesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasa'ya aykırıdır. Aksine bu sözler, Anayasa ve laiklik ilkesinin teminatı altında söylenmiştir.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunlu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini hem seçimden önce ve hem de seçimden sonra iktidarda ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı olarak nitelendiremez.

32) İddianamenin 42'inci sayfasında yer alan 32 numaralı iddia (EK-32) da yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AİHM'in bilirkişiye müracaat etmeksizin Leyla ŞAHİN hakkında karar verdiğini ifade ile eleştirmiş, yargılamalarda bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, başörtüsü sorunun çözümü için toplumsal mutabakatın olduğu, kurumlarda, müesseselerde ve partilerde mutabakatın olmadığına, mutabakat halinde sorunun kendiliğinden çözüleceğine vurgu yapmıştır.

a) Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin Uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez.. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

b) Ayrıca Başbakan konuşmasında; Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, çözümü teknik ve fenni bilgiyi gerektiren konularda, o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade etmiştir. Mahkemeler de karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasının gerekliliğini farklı bir lisanla ifade etmiştir. Bilirkişilik müessesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanun'unda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemelerin, hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, teknik veya özel bilgiyi gerektiren konularda, hukukumuzda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit,

değerlendirme ve eleştirmenin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

c) Başbakan, AİHM'in kararına farklı anlam yükleyen kişilere dönük eleştirilerde de bulunmuştur. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

d) "İnsanların hukukunun yasalarla yok edilemeyeceği" görüşü de Anayasaya aykırı değildir. Çünkü Anayasamıza göre; "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."(Anayasa, m. 12/1). Yasalar, kişiliğe bağlı, vazgeçilmez ve devredilmez hak ve hürriyetleri ortadan kaldıramaz. Başbakanın bu açıklaması, Anayasa'nın 12'inci maddesinin birinci fıkrasının farklı bir üslupla tekrarından başka bir şey değildir.

33) İddianamenin 42-43'üncü sayfalarında yer alan 33 numaralı iddiada (EK-33) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AİHM'in türban kararına dönük değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, bu kararı genellemek isteyen ve farklı yansıtanlara yönelik eleştirilerde bulunmuştur.

Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin Uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

Ayrıca Başbakan, AİHM'in kararına farklı anlam yükleyen kişilere dönük eleştirilerde de bulunmuştur. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

34) İddianamenin 43'üncü sayfasında yer alan 34 numaralı iddiada (EK-34) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AİHM'in Leyla ŞAHİN hakkındaki kararı ve başörtüsü sorununa dair değerlendirme ve tespitte bulunmuştur.

a) Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye

itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

b) Anayasa'ya göre; "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler." (Anayasa, m. 138/1) "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." (Anayasa, m. 11) Hakimlerin; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun vicdani kanaatlerine göre karar vermesi; Anayasa, kanun veya hukuki değişiklik olduğu zaman önüne gelecek davalarda bu değişikliğe göre karar vermesi Anayasa'nın amir hükmüdür. Nitekim pek çok Anayasa değişikliği sonrası Anayasa Mahkemesi, pek çok Anayasa ve yasa değişiklikleri sonrası Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve ilk derece mahkemeleri bu değişiklikleri uygulamışlar ve değişikliklere uygun kararlar vermişlerdir.

Başbakanın "Anayasa ve yasalar değiştiğinde, mahkeme kararlarının da değişebileceği hususunu" dile getirmesi, Anayasanın bu amir hükümleri ve Mahkemelerimizin yerleşik kararları ile uyumludur. Buradan Anayasaya aykırılık üretilemez.

c) Başbakanın, başörtüsü sorunun çözümüne dair söyledikleri de Anayasaya aykırı değildir.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan

hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunluğu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini hem seçimden önce ve hem de seçimden sonra iktidarda ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı olarak nitelendiremez.

35) İddianamenin 43'üncü sayfasında yer alan 35 numaralı iddiada (EK-35) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; "Türban sorunu ne zaman bitecek" sorusuna, Türkiye'de böyle bir sorunun olduğunu, çözümü için parlamentoda ve diğer kurumlarla mutabakat gerektiği ve mutabakat sağlandığında sorunun çözüleceğine ifade etmiştir.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve

bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunlu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini hem seçimden önce ve hem de seçimden sonra iktidarda ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı olarak nitelendiremez.

36) İddianamenin 43'üncü sayfasında yer alan 36 numaralı iddiada (EK-36) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; İzmir İli Buca İlçe Teşkilatında bir takım değerlendirmelerde bulunmuştur.

a) Bu toplantıda Başbakanın yaptığı konuşma, bazı basın yayın organları tarafından farklı anlamlara çekilmiş ve çarpıtılarak verilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, Başbakanlık Basın Sözcüsü Akif Beki aracılığıyla yaptığı açıklamada, basında çıkan haberleri tekzip etmiş ve kastının ne olduğunu bir kez daha yinelemiştir. Yapılan açıklama şudur:

'' Başbakan, hiç kullanmadığı ifadelerin kendisi tarafından söylenmiş gibi gösterilerek tartışma konusu yapılmasını 'siyasi bir acziyet' olarak

değerlendirmektedir. Bu durumu, siyasetin içine çekildiği tartışma düzeyi açısından da üzüntüyle karşılamaktadır.

Başbakan, toplantıyı izleyen kameraların ve basın mensuplarının kayıt cihazlarının da tespit ettiği gibi 'Gavur İzmir' ifadesini ne kullanmış, ne de ima etmiştir. Sadece siyasi hedeflerini işaret ederken İzmir ile ilgili 'O, zaman zaman bazı ifadeler vardır ya, bu ifadelerin olmadığı görülecektir. Çünkü, İzmir'in aslı bu değildir. O yakıştırmalar değildir. İnşallah bu yakıştırmaları da ilk seçimde silip atacaktır üzerinden' demiştir.

Başbakan'ın bu sözleriyle, İzmir için kullanılan 'Solun Kalesi' gibi bazı siyasi nitelendirmeleri kastettiği açıktır. Başbakan'ın sözleri dinleyiciler tarafından da böyle anlaşılmıştır.''

Ne gariptir ki iddia makamı; Başbakanın Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

b) Başbakan konuşmasında, değişik ülke sorunlarına değinmiş ve bunların çözümü için zamana ihtiyaç olduğunu ifade etmiş; ancak "türban" konusundan hiç bahsetmemiş ve hatta konuşmasında "türban" kelimesini dahi kullanmamıştır. Buna rağmen iddia makamı, yaptığı yorumla konuşmayı türban konusuna indirgemiştir. Bu, hukuken kabul edilmez bir yaklaşımdır. İddia makamının varsayımları, Başbakanın sözleri yerine ikame edilemez. Aksi hukuk devleti ilkesi ve hukukun evrensel ilkelerinin ihlali anlamına gelir.

c) Kaldı ki Başbakanın, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunu ve çözümüne dair değerlendirme ve açıklamalarda bulunması Anayasa'ya aykırı da değildir. Nitekim Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta

bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

d) Başbakanın; Türkiye'nin pek çok çözüm bekleyen sorunları olduğunu, bunların çözümünün zaman aldığını ifadeyle teşkilatlarından "Sabırlı olmalarını" ve "Tahriklere kapılmamalarını" istemesi ve "Her şeyin zamanı olduğunu ve bir yol haritası içinde yürüyeceğini" belirtmesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının iddia ettiği gibi "Bir takiyye" değil, açık ve samimi bir ifadedir. Başbakan çok açık ve net bir biçimde düşüncesini açıklıyor, bundan gizli anlam çıkarmak, ancak niyet okumakla, ancak kehanetle mümkündür. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

37) İddianamenin 44'üncü sayfasında yer alan 37 numaralı iddiada (EK-37) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve AİHM'in Leyla ŞAHİN kararı hakkında değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir.

Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

b) Anayasa'ya göre; "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler." (Anayasa, m. 138/1) "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." (Anayasa, m. 11) Hakimlerin; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun vicdani kanaatlerine göre karar vermesi; Anayasa, kanun veya hukuki değişiklik olduğu zaman önüne gelecek davalarda bu değişikliğe göre karar vermesi Anayasa'nın amir hükmüdür. Nitekim pek çok Anayasa değişikliği sonrası Anayasa Mahkemesi, pek çok Anayasa ve yasa değişiklikleri sonrası Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve ilk derece mahkemeleri bu değişiklikleri uygulamışlar ve değişikliklere uygun kararlar vermişlerdir.

Başbakanın "Anayasa ve yasalar değiştiğinde, mahkeme kararlarının da değişebileceği hususunu" kendisini de örnek vererek dile getirmesi, Anayasanın bu amir hükümleri ve Mahkemelerimizin yerleşik kararları ile uyumludur. Buradan Anayasaya aykırılık üretilemez.

c) Ayrıca Başbakan konuşmasında; Türk hukukunda ve bütün ülke hukuklarında cari olan bilirkişilik müessesinin önemine vurgu yapmış, başörtünsünün dini bir emir olup olmadığı konusuna mahkemelerin karar veremeyeceği ve bu konuda karar oluşturabilmek için o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade için "Söz söyleme hakkı din ulemasınındır." demiş ve bu konuda AİHM'in bilirkişi görüşü almadan karar vermesini eleştirmiştir.

Ancak bu konu, baysın yayın organları tarafından çarpıtılarak ve farklı bir biçimde verilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, Başbakanlık Basın Sözcüsü Mehmet Akif BEKİ aracılığa bir tekzip ve düzeltme açıklaması yapmıştır. Anadolu Ajansında yer alan açıklama aynen şöyledir: "Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın dün yaptığı açıklamada, AİHM'in türban ile ilgili son kararı konusunda, AİHM'in uzmanlık gerektiren bir konuda bilirkişi görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yaptığını belirterek, '' Başbakan'ın dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da'' dedi.

Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, yaptığı yazılı açıklamada, ''Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, dün Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi'nin düzenlediği toplantıda AİHM'in başörtüsü kararına ilişkin yaptığı değerlendirmelerin, bazı gazetelerde maksadı aşan bir şekilde haber ve yorumlara konu yapıldığının görüldüğünü'' ifade etti.

''Bu yayın organları okunduğunda sanki Başbakan, konunun AİHM'in görev alanına girmediğini, yapılan bir başvuru ile ilgili olarak karar alma ve söz söyleme yetkisinin bulunmadığını söylediği şeklinde bir izlenim oluştuğunu'' belirten Beki, şunları kaydetti:

''Bu izlenim kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Başbakan AİHM'in uzmanlık gerektiren bir konuda 'bilirkişi' görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yapmıştır. Dolayısıyla, başörtüsü yasağıyla ilgili uygulama söz konusu olduğunda, İslam dini bilginlerinden görüş istenmeden oluşturulacak kanaat ve görüşlerin 'eksik' kalacağına işaret etmek istemiştir. Mahkeme heyetinin, ihtisas gerektiren bir dosyada kendilerini konunun uzmanı yerine koyarak söz söyleyemeyeceklerine dikkat çekmiştir. Başbakan'ın sözleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. Aksi taktirde, dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da. Başbakan açısından, 'başörtüsü yasağına' ilişkin uygulamaların bir yasal düzenleme konusu olarak mahkemelerin görev ve

yetki alanlarına girdiği hususu açıktır. Ancak uygulamanın muhatabı olan bireylerin dini inanç ve değerlerinin de bu düzenlemeler yapılırken dikkate alınması hukuk felsefesinin bir gereğidir. Başbakan söz konusu değerlendirmesinde açıkça buna vurgu yapmıştır. Yanlış yorum ve maksadı aşan haberlerden kaynaklanabilecek gereksiz gerilim ve tartışmaların önüne geçilmek amacıyla bu açıklamanın yapılmasına gerek duyulmuştur.''

Ayrıca Başbakan da bizzat açıklamada bulunarak, "Ulema" kelimesinin ne anlama geldiğini ifade etmiş ve bunu bilirkişi anlamında kullandığını açıkça ifade etmiştir: "Bakınız günlerdir gündemde maalesef zorla tutulmak istenen bir kelime var. 'Ulema' kelimesi. Denizli'den şimdi cehalet içinde kıvranan bazılarına duyurmak istiyorum. Açsınlar Türk Dil Kurumu'nun lügatını, açsınlar Milli Eğitim Bakanlığı'nın lügatını, açsınlar diğer lügat ve ansiklopedileri 'Ulema' kelimesinin anlamına baksınlar.

Bunlar şecaat arz ederken sirkatin söylüyorlar. Bunlar kendilerini överken açıklarını ortaya koyuyorlar. Ulema, alim kelimesinin çoğuludur. Alim kelimesi, bugünkü ifadeyle bilgindir. Ulema ise bilginler anlamına gelmektedir. Bunu bilmeleri lazım. Fakat bunlar düne kadar katip kelimesinin de karşısındaydılar. Ama katip kelimesini kovdular yerine sekreter kelimesini koydular. Katip kelimesini bir yerden kovarken Dışişleri Bakanlığımızın içinde de hala birinci katipler, ikinci katipler görev yapıyor. Bunların hassasiyetleri maalesef üzüm yemek değil. Bunların hassasiyetleri bağcıyla. Çünkü biliyorlar ki bu iktidar adım adım Türkiye'yi o hedefe götürüyor. O hedef, Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkarma hedefidir. Biz, oraya doğru gidiyoruz. Ama onlar bizi on yıllardır oyaladılar. Hele bu Cumhuriyet Halk Partisi zihniyeti bunun tam markasıdır, ta kendisidir. Çünkü bu ülkede bu zihniyetin çakılı bir çivisi yoktur. Böyle bir zihniyettir. Şu anda da acaba AK Parti iktidarını nasıl yıpratırız? diyorlar. Kendilerine göre payandaları da var. Bu payandaları ile bir şeyler söylemenin gayreti içine giriyorlar. Boşuna gayret etmesinler. Biz attığımız adımları bu ülke için, milletimiz için atıyoruz. Güvenle atıyoruz, inançla atıyoruz.

Şunu da bilmelerini istiyoruz: Biz her zaman söylendiği gibi bir şeyi ifade ederken onun arkasını, önünü keserek istediğimizi cımbızlamak suretiyle, onu kullanma gayretine girecek kadar da adap ilkelerini dışlamış bir iktidar partisi değiliz. Onun için de ne söylediğimizi gayet iyi bilsinler. Şimdi buradan bir şey daha söylüyorum. Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi'nde yaptığımız konuşma incelendiği zaman herkes bunu görür. söylediğimiz; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Müslümanlara ait bir

örtünme konusuyla ilgili karar verirken, bilirkişi noktasında bu iş konusunda kim konuşur? İslam dininin bu konudaki yetkili din bilginleri. Onlara sorması gerekirdi. Yani gerçekten bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi yoksa dinin bir gereği mi? Bunu bir sormaları gerekir. Sorduktan sonra da kararını yine Orası verir. Kaldı ki orada şu ifadeyi de söylemişizdir: Biz Onların verdiği karara uyarız. O ayrı bir olay. Ama işin bu yanı saptırılmamalı. Ve Türkiye'de de bunu saptırma yoluna gitmesin. Olay budur. Ve Türkiye'de 2002 Kasım seçimlerinden önce bizim bu konudaki tavrımız nedir? Biz bunu söyledik. Toplumsal mutabakat dedik, kurumsal mutabakat dedik. İşte bunların başarılması lazım. Bu başarıldığı anda her şey aşılır. Çünkü bu ülkede, burada, Anadolu'nun her yöresinde kimse bizim değerlerimizle oynayamaz. Oynama hakkına da sahip değildir.

Türkiye artık kabuğunu kıran, dünya ülkelerinin gözünü üzerine çevirdiği bir cazibe ülkesi haline getirilmiştir. Din ve vicdan özgürlüğü diyoruz. Bunun gereği neyse bunu hep birlikte yapmak durumundayız. Bunun üzerinden kimse siyaset yapamaz. Biz partimizin programına din üzerinden siyaset yapılmayacağını ilke olarak koymuş bir partiyiz. Bizim programımızda var bu. Kimse AK Parti'yi, bu noktada böyle bir suçlamaya gidemez.''

Nitekim iddianamede yer alan 38 numaralı iddia da bunu açıkça göstermektedir. Esasında 38 numaralı iddia, 37 numaralı iddiayı tekzip etmektedir.

"Tekzip ve düzeltme hakkı" (Anayasa, m. 32), Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı bir haktır. Başbakan, hem bizzat ve hem de Basın Sözcüsü aracılığıyla bu hakkını kullanmış ve basında yer alan haberleri tekzip etmiş ve işin aslını açıklamıştır. İddia makamının bunu dikkate alması Anayasa gereğidir. Ancak iddia makamı; Başbakanın Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate almamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Başbakanın açıklaması Anayasa ve yasa ile de uyumludur. Zira bilirkişilik müessesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanunu'nunda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemeler karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgisi ile çözülmesi mümkün

olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınması, pozitif hukukumuzun bir gereğidir. Bu nedenle Başbakanın; başörtüsünün dini vechesinin çözümünün uzmanlığı gerektiren teknik bir konu olması nedeniyle AİHM'in bütün ülke hukuklarında ve ülkemiz hukukunda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmesinin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

d) Başbakan, AİHM'in kararına farklı anlam yükleyen kişilere dönük eleştirilerde de bulunmuştur. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

e) "İnsanların hukukunun yasalarla yok edilemeyeceği" görüşü de Anayasaya aykırı değildir. Çünkü Anayasamıza göre; "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir."(Anayasa, m. 12/1). Yasalar, kişiliğe bağlı, vazgeçilmez ve devredilmez hak ve hürriyetleri ortadan kaldıramaz. Başbakanın bu açıklaması, Anayasa'nın 12'inci maddesinin birinci fıkrasının farklı bir üslupla tekrarından başka bir şey değildir.

f) Başbakanın, başörtüsü sorunun çözümüne dair söyledikleri de Anayasaya aykırı değildir.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması ve çözümüne dair öneride bulunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye'de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan toplumsal bir sorunun çözümü maksadıyla yasa çıkarabilecek siyasal çoğunlu olduğu halde bu yolu tercih etmeyip, mutabakat arayışı içinde olması ve bu arayışını ifade etmesi ve bu sorunun ancak mutabakatla çözüleceğini ifade etmesinin neresi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır?

Ayrıca hiçbir hukuk devletinde, özgürlük alanının genişletilmesi talebinin dillendirilmesi hukuka aykırı kabul edilemez.

38) İddianamenin 44-45'inci sayfalarında yer alan 38 numaralı iddiada(EK-38) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; "ulema" ifadesi etrafında yapılan tartışmalar nedeniyle, "ulema" kelimesini hangi anlamda kullandığını açıklamak için değerlendirme ve tespitte bulunmuştur.

a) Başbakan konuşmasında; "ulema" kelimesini hangi anlamda kullandığını açıklamış, başörtüsünün dini bir emir olup olmadığı konusuna mahkemelerin karar veremeyeceği ve bu konuda karar oluşturabilmek için o konunun uzmanı bilirkişilere müracaatın gerekliliğini ifade için "İslam'ın din bilginlerine sorması gerekir" demiş ve bu konuda AİHM'in bilirkişi görüşü almadan karar vermesini eleştirmiştir.

Bir önceki iddiaya verilen cevapta da açıklandığı üzere, Başbakanın kullandığı "Ulema" kelimesi, basın yayın organları tarafından çarpıtılarak ve farklı bir biçimde verilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, Başbakanlık Basın Sözcüsü Mehmet Akif BEKİ aracılığa bir tekzip ve düzeltme açıklaması yapmıştır. Anadolu Ajansında yer alan açıklama aynen şöyledir: "Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın dün yaptığı açıklamada, AİHM'in türban ile ilgili son kararı konusunda, AİHM'in uzmanlık gerektiren bir konuda bilirkişi görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yaptığını belirterek, '' Başbakan'ın dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da'' dedi.

Başbakanlık Sözcüsü Akif Beki, yaptığı yazılı açıklamada, ''Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, dün Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi'nin düzenlediği toplantıda AİHM'in başörtüsü kararına ilişkin yaptığı

değerlendirmelerin, bazı gazetelerde maksadı aşan bir şekilde haber ve yorumlara konu yapıldığının görüldüğünü'' ifade etti.

''Bu yayın organları okunduğunda sanki Başbakan, konunun AİHM'in görev alanına girmediğini, yapılan bir başvuru ile ilgili olarak karar alma ve söz söyleme yetkisinin bulunmadığını söylediği şeklinde bir izlenim oluştuğunu'' belirten Beki, şunları kaydetti:

''Bu izlenim kesinlikle gerçeği yansıtmamaktadır. Başbakan AİHM'in uzmanlık gerektiren bir konuda 'bilirkişi' görüşüne başvurma gereği duymadan karar oluşturmasını eleştiri konusu yapmıştır. Dolayısıyla, başörtüsü yasağıyla ilgili uygulama söz konusu olduğunda, İslam dini bilginlerinden görüş istenmeden oluşturulacak kanaat ve görüşlerin 'eksik' kalacağına işaret etmek istemiştir. Mahkeme heyetinin, ihtisas gerektiren bir dosyada kendilerini konunun uzmanı yerine koyarak söz söyleyemeyeceklerine dikkat çekmiştir. Başbakan'ın sözleri bu bağlamda değerlendirilmelidir. Aksi taktirde, dünyevi hukuk alanına giren bir düzenlemenin, din bilginlerine bırakılması gerektiğini söylemesi söz konusu değildir, olmamıştır da. Başbakan açısından, 'başörtüsü yasağına' ilişkin uygulamaların bir yasal düzenleme konusu olarak mahkemelerin görev ve yetki alanlarına girdiği hususu açıktır. Ancak uygulamanın muhatabı olan bireylerin dini inanç ve değerlerinin de bu düzenlemeler yapılırken dikkate alınması hukuk felsefesinin bir gereğidir. Başbakan söz konusu değerlendirmesinde açıkça buna vurgu yapmıştır. Yanlış yorum ve maksadı aşan haberlerden kaynaklanabilecek gereksiz gerilim ve tartışmaların önüne geçilmek amacıyla bu açıklamanın yapılmasına gerek duyulmuştur.''

Bu açıklamaya rağmen tartışmaların bitmemesi ve çarpıtmaların devam etmesi üzerine bu sefer bizzat Başbakan açıklamada bulunarak, "Ulema" kelimesinin ne anlama geldiğini ifade etmiş ve bunu bilirkişi anlamında kullandığını açıkça belirtmiştir: "Bakınız günlerdir gündemde maalesef zorla tutulmak istenen bir kelime var. 'Ulema' kelimesi. Denizli'den şimdi cehalet içinde kıvranan bazılarına duyurmak istiyorum. Açsınlar Türk Dil Kurumu'nun lügatını, açsınlar Milli Eğitim Bakanlığı'nın lügatını, açsınlar diğer lügat ve ansiklopedileri 'Ulema' kelimesinin anlamına baksınlar.

Bunlar şecaat arz ederken sirkatin söylüyorlar. Bunlar kendilerini överken açıklarını ortaya koyuyorlar. Ulema, alim kelimesinin çoğuludur. Alim kelimesi, bugünkü ifadeyle bilgindir. Ulema ise bilginler anlamına gelmektedir. Bunu bilmeleri lazım. Fakat bunlar düne kadar katip kelimesinin de karşısındaydılar. Ama katip kelimesini kovdular yerine sekreter kelimesini koydular. Katip kelimesini bir yerden kovarken Dışişleri

Bakanlığımızın içinde de hala birinci katipler, ikinci katipler görev yapıyor. Bunların hassasiyetleri maalesef üzüm yemek değil. Bunların hassasiyetleri bağcıyla. Çünkü biliyorlar ki bu iktidar adım adım Türkiye'yi o hedefe götürüyor. O hedef, Türkiye'yi muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkarma hedefidir. Biz, oraya doğru gidiyoruz. Ama onlar bizi on yıllardır oyaladılar. Hele bu Cumhuriyet Halk Partisi zihniyeti bunun tam markasıdır, ta kendisidir. Çünkü bu ülkede bu zihniyetin çakılı bir çivisi yoktur. Böyle bir zihniyettir. Şu anda da acaba AK Parti iktidarını nasıl yıpratırız? diyorlar. Kendilerine göre payandaları da var. Bu payandaları ile bir şeyler söylemenin gayreti içine giriyorlar. Boşuna gayret etmesinler. Biz attığımız adımları bu ülke için, milletimiz için atıyoruz. Güvenle atıyoruz, inançla atıyoruz.

Şunu da bilmelerini istiyoruz: Biz her zaman söylendiği gibi bir şeyi ifade ederken onun arkasını, önünü keserek istediğimizi cımbızlamak suretiyle, onu kullanma gayretine girecek kadar da adap ilkelerini dışlamış bir iktidar partisi değiliz. Onun için de ne söylediğimizi gayet iyi bilsinler. Şimdi buradan bir şey daha söylüyorum. Avrupa Hareketi Danimarka Şubesi'nde yaptığımız konuşma incelendiği zaman herkes bunu görür. söylediğimiz; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Müslümanlara ait bir örtünme konusuyla ilgili karar verirken, bilirkişi noktasında bu iş konusunda kim konuşur? İslam dininin bu konudaki yetkili din bilginleri. Onlara sorması gerekirdi. Yani gerçekten bu örtü ideolojik mi, sosyolojik mi yoksa dinin bir gereği mi? Bunu bir sormaları gerekir. Sorduktan sonra da kararını yine Orası verir. Kaldı ki orada şu ifadeyi de söylemişizdir: Biz Onların verdiği karara uyarız. O ayrı bir olay. Ama işin bu yanı saptırılmamalı. Ve Türkiye'de de bunu saptırma yoluna gitmesin. Olay budur. Ve Türkiye'de 2002 Kasım seçimlerinden önce bizim bu konudaki tavrımız nedir? Biz bunu söyledik. Toplumsal mutabakat dedik, kurumsal mutabakat dedik. İşte bunların başarılması lazım. Bu başarıldığı anda her şey aşılır. Çünkü bu ülkede, burada, Anadolu'nun her yöresinde kimse bizim değerlerimizle oynayamaz. Oynama hakkına da sahip değildir.

Türkiye artık kabuğunu kıran, dünya ülkelerinin gözünü üzerine çevirdiği bir cazibe ülkesi haline getirilmiştir. Din ve vicdan özgürlüğü diyoruz. Bunun gereği neyse bunu hep birlikte yapmak durumundayız. Bunun üzerinden kimse siyaset yapamaz. Biz partimizin programına din üzerinden siyaset yapılmayacağını ilke olarak koymuş bir partiyiz. Bizim programımızda var bu. Kimse AK Parti'yi, bu noktada böyle bir suçlamaya gidemez.''

Başbakanın bu açıklaması, basını tekzip eden ve işin gerçeğini ortaya koyan açıklamalardır. Aksi sabit oluncaya kadar buna itibar etmek hukukun ve Anayasanın gereğidir.

Zira "Tekzip ve düzeltme hakkı" (Anayasa, m. 32), Anayasa'nın tanıyıp teminat altına aldığı bir haktır. İddia makamının yapılan tekzipleri dikkate alması Anayasa gereğidir. Ancak iddia makamı; Başbakanın Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yaptığı tekzip ve düzeltmeleri dikkate almamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Kaldı ki Başbakanın açıklaması Anayasa ve yasa ile de uyumludur. Zira bilirkişilik müessesi, başlangıçtan beri Türk hukukunda hem Ceza Muhakemesi Kanunu (M. 63- 73), hem Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (M. 275-286) ve hem de İdari Yargılama Usulü Kanununda (M. 31) düzenlenen ve uygulanan bir müessesedir. Mahkemeler karar verirken, hakimlik mesleğinin genel ve hukuki bilgisi ile çözülmesi mümkün olmayan, çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınması, pozitif hukukumuzun bir gereğidir. Bu nedenle Başbakanın; başörtüsünün dini vechesinin çözümünün uzmanlığı gerektiren teknik bir konu olması nedeniyle AİHM'in bütün ülke hukuklarında ve ülkemiz hukukunda var olan bilirkişilik müessesesini işletmemelerini tespit, değerlendirme ve eleştirmesinin laikliğe, Anayasaya ve yasaya aykırı bir yönü yoktur.

b) Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik hukuk devletinde, kendisini ilgilendiren bir soruna ilişkin uluslararası mahkeme olan AİHM'in verdiği kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme

kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da AİHM'in kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

c) Ayrıca Başbakan, kendi sözlerini çarpıtanları eleştirmiştir. Kişilerin eleştirilmesi, Anayasaya aykırı değil, aksine Anayasanın teminatı altındadır.

39) İddianamenin 45'inci sayfalarında yer alan 39 numaralı iddiada (EK-39) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; günün anlam ve önemine de uygun olarak, kadınların yaşadığı sorunlara değinmiş, kadınlara karşı yapılan ayrımcılığın çirkinliğini ifade için "ırkçılıktan daha tehlikeli, cahiliye döneminden kalma" anlayışlar nitelemesini yapmış ve kadına karşı yapılan her türlü ayrımcılıkla mücadele etmenin gerekliliğine işaret etmiştir.

a) Başbakanın konuşması, Danıştay 2. Dairesi'nin Aytaç Kılınç'a ilişkin verdiği 26.10.2005 gün ve 2004/4051-2005/3366 sayılı kararla ilgili değildir. Başbakan konuşmasında, Danıştay'ın anılan kararından açık veya imalı olarak hiçbir şekil ve surette bahsetmemiştir. Başbakanın açıklamaları; Adalet ve Kalkınma Partisi Kadın Kolları Başkanlığı'nın 3. kuruluş yıldönümü nedeniyle Bilkent Otel'de düzenlenen etkinlikte ekseriyeti kadınlardan oluşan bir topluluğa karşı, toplantının anlam ve önemiyle uyumlu değerlendirme ve tespitleri içermektedir. Gerçek bu iken, iddia makamının konuşmayla Danıştay Kararı arasında bağlantı kurması, hukuken anlaşılır ve kabul edilebilir bir durum değildir. Gazete haberlerinin

bu meyanda olması da, maddi gerçeği araştırmakla ve ona göre hareketle görevli iddia makamını, bu gerçeği aramadığı için haklı çıkarmaz.

Kaldı ki Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural da yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

b) Kadınlara karşı uygulanan ayrımcılıkla mücadele, sadece Türkiye'nin değil bütün dünyanın ortak sorunudur. Bu nedenle Birleşmiş milletler 1979 senesinde "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"(CEDAW'ı) ni kabul etmiş, Türkiye de bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bugün 170'ten fazla ülke, bu sözleşmeye katılmıştır. Bu, kadına karşı ayrımcılığın, bütün dünya ülkelerinin ortak sorunu olduğunun ve bütün dünyanın bu sorunla mücadelenin gerekliliğine inandığının göstergesidir.

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine taraf olan, Anayasa ve yasalarından kadına karşı ayrımcılık sayılan hükümleri çıkarmak ve kadın lehine düzenlemeler için yasama çalışması yapan Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanın kadına karşı yapılan ayrımcılıktan bahsedip, bununla mücadelenin gerekliliğine vurgu yapması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki kadın erkek ayrımcılığını kaldırmak üzere AK Parti döneminde önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır:

- Anayasa'nın 10'uncu maddesine "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." (07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı kanununla) şeklinde değiştirilmiş ve bu

suretle kadın erkek eşitliğini sağlamak, ayrımcılıkları kaldırmak Devletin yükümlülüğü haline getirilmiştir.

- 765 Sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan ve kadınları kendi içinde dahi "Kız ve kadın" diye ayıran (Bkz. 765 Sayılı TCK. M.423, 434/1) anlayışa yeni Türk Ceza Kanununda son verilmiştir.

- "Kasten adam öldürme suçunun … Töre saikiyle, işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmü, ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- Töre cinayetleri, dikkate alınarak "Kasten adam öldürme suçunun eşe veya kardeşe karşı … İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."(TCK. M. 84/(1) j) hükmünde yer alan **"… Eş veya kardeşe karşı…"** ifadeleri de ilk defa Türk Ceza Kanununa konmuştur.

- "Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar", 765 sayılı Türk Ceza Kanununda 2. Kitap, 8. Bab'ta "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler" başlığı altında, 414 ila 447'inci maddelerde 6 fasıl halinde düzenlendiği halde, yeni Türk Ceza Kanununda 2. Kitap (Özel Hükümler), 2. Kısım (Kişilere Karşı Suçlar), 6. Bölümde "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Böylelikle Türk Ceza Kanununda yer alan kadına ayrımcı bakış açısına son verilmiştir.

- Cinsel saldırıya uğrayan kadının, saldırganla evlenmesi halinde davanın veya cezanın beş yıl süreyle duracağını öngören anlayışa son verilmiştir. (765 Sayılı TCK. m. 434; 5237 Sayılı TCK. m.102)

Bunlar sadece Anayasa ve Türk Ceza Kanununda yapılan değişikliklerden bazılarıdır. Kadına karşı ayrımcılıkla mücadele adına yaptıklarımızın hepsini buraya almak, bu cevabın sınırlarını çok aşar. Ama bilinmeli ki AK Parti, kadına karşı ayrımcılıkla kurulduğu günden bugüne tavizsiz mücadele etmiş, bugünden sonra da tam eşitlik sağlanıncaya kadar mücadelesine devam edecektir.

Bu gerçeklikler ve iddianamedeki beyanların açıklığına rağmen iddia makamının, bu beyanı laiklik veya Anayasaya aykırı görmesi ve takdimi, Anayasa ve hukukun dışına çıkmak ve söylenileni; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesi dışında anlamlandırıp, kendi verdiği anlama göre de itham edip, yaptırım talep etmesinden, diğer bir ifadeyle söyleneni arzusuna göre başkalaştırmaktan başka bir şey değildir. Asıl Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı olan budur.

c) Kaldı ki Başbakanın yaptığı değerlendirme ve tespitlerin hiç birisi ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Başbakanın açıklamalarından;

"Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada zulüm ve acı vardır. Tabii ki bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsızdır" ifadesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa "Bütün dünyada, özelde ise Müslüman toplumlarda, kadınların toplumsal hayata katılması ve üretim süreçlerine dahil edilmesiyle ilgili bazı sorunlar yaşanıyor. Hiç kimse bu sorunu yalnız bize özgü bir sorun olarak görmesin. Bu sorun, en gelişmiş ülkelerden, en geri kalmış ülkelere kadar bütün dünyanın gündeminde var" açıklaması mı Anayasaya aykırı?

Veya "Kadına karşı ayrımcılık bizim geleneğimizde cahiliye örneğidir." demesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa "**Kadını özel alana hapseden, kamusal alandan dışlayan,** cinsiyet ayrımcılığına dayanan baskıcı ve tutucu anlayışlar medeni olamaz. "Bazı eksiklerimiz var. Biraz zaman alacak, ama kurumlararası, toplumsal mutabakat sağlanarak elimizden geleni yapacağız. Bu ülke bu sorunu da çözecek …**Sorun adalet sorunu**." değerlendirmesi mi Anayasaya aykırı?

Veya "Bugün kadına karşı adaletsizlikler dünyanın neresinde varsa orada **zulüm** ve acı vardır. **Bu haksızlık ve acıları onaylamak imkânsız."** ifadesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa "Kadına karşı ayrımcılık, kız çocuklarını temel haklarından mahrum bırakmak, kadını üretim sürecinden dışlamak gibi anlayışlar cahiliye geleneği…" açıklaması mı Anayasaya aykırı?

Veya "Günlük hayatta toplumsal ve geleneksel yapıdan kaynaklanan kadınlarımızın halen karşılaştığı sorunları görmezden gelemeyiz. Bu sorunların çözümü için yasal düzenlemeleri yapan bir kurumu, bir duyarlılığı hayata hâkim kılmalıyız." demesi mi Anayasaya aykırı?

Yoksa " Toplumların olduğu gibi devletlerin de kadına karşı ayrımcılığı töre haline getirmesi kabul edilemez." değerlendirmesi mi Anayasaya aykırı?

Veya "Kadına karşı cinsiyet ayrımcılığı en az ırkçılık kadar tehlikeli. Hiçbir mazeret insana karşı şiddet kullanılmasını haklı kılamaz." ifadesi mi Anayasaya aykırı?

Sahi bu değerlendirme ve tespitlerden hangisi Anayasaya aykırı? Cevabı basit, çünkü hiçbirisi Anayasaya aykırı değildir. Aksine hepsi, Anayasa ile

uyumludur. Burada Anayasaya aykırı olan iddia makamının yorumu ve değerlendirmesidir.

c) Başbakan konuşmasında; kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığı reddetmiş ve ayrımcılığın çirkinliğini ve yapılan haksızlığın derecesini ifade için kadına karşı yapılan ayrımcılığı "Irkçılıktan beter" "Cahiliye geleneği", "Adaletsizlik" ve "Zulüm" olarak nitelendirmiştir. Kadına karşı yapılan her türlü ayrımcılığa karşı çıkmak ve bununla mücadele etmek, Anayasanın ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmenin gereğidir.

İddia makamı, Anayasa ve uluslararası sözleşmelerden doğan gereklilikleri yok sayamaz. Başbakan hakkındaki 16 numaralı iddia ve 27 numaralı iddia da kadınlara karşı yapılmış konuşmalar olup, hepsinde de kadına karşı her türlü ayrımcılıkla mücadelenin gerekliliğine vurgu yapılmıştır. 39 Numaralı iddiadaki konuşma ile birlikte (16 ve 27 numaralı iddialar dahil) bu üç konuşma, alkış ve takdiri hak eden ve Anayasaya uyumlu olan konuşmalardır. Buna rağmen iddia makamı tarafından Anayasaya aykırı görülmesi ve delil olarak sunulmasını anlamak ve kabul etmek mümkün değildir. Bu açıklamaları, Anayasaya aykırı kılacak, bir Anayasa hükmü yoktur. Burada Anayasaya aykırı olan, iddia makamının değerlendirme ve tespitleridir.

40) İddianamenin 45'inci sayfalarında yer alan 40 numaralı iddiada (EK-40) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; iktidarları döneminde düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü alanındaki iyileştirmelerden bahsetmiş ve mutabakatla özgürlük alanındaki mağduriyetlerin de giderileceğine işaret etmiştir.

Bilindiği gibi 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5371 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 22. yasama döneminde yasalaşmıştır. Türk Ceza Kanunu yeniden yapılmış; düşünceyi ifade hürriyetiyle ilgili suçlar tanzim edilirken, ifade hürriyetinden yana önemli adımlar atılmış ve özgürlük adına önemli değişimler yapılmıştır. Ceza Muhakemesi Kanunuyla da suçun soruşturulması ve kovuşturulması sırasında, hukuk devletine uygun kişi lehine güvenceler getirilmiştir. Başbakanın konuşmasında bahsettiği özgürlük alanındaki iyileştirmeler, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu ve başkaca kanunlarda özgürlük alanında yapılan iyileştirmelerdir.

Türkiye'de özgürlükler konusunda tam bir mutabakat yoktur. Mutabakat sağlandıkça, özgürlük alanının genişleyeceği de muhakkaktır. Bir Başbakanın, hem de elinde yasa çıkaracak yasal çoğunluğu da olduğu

halde, özgürlük alanının genişletilmesi ve yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi için genel mutabakat arayışının ve bunu alenen ifadesinin neresi Anayasaya aykırıdır? Bu açık ifadeden, gizli anlamlar çıkarmak mümkün değildir. Hukuk devleti, açık sözlerden gizli anlamlar çıkaran ve sonrada çıkardığı gizli anlamlardan dolayı kişileri itham edip sorumluluğunu talep eden devlet değildir. Aksine hukuk devletinde yasalar açıktır, yargılama açıktır, iddia makamı veya başkaca bir yargı makamı gizli anlamlar aramaz, onlar somut ve açık anlamlardan hareket ederler. İddia makamı bu tutumuyla hukuk devleti ilkesini alenen ihlal etmiştir.

Zira çoğulcu demokrasilerin hakim olduğu hiçbir hukuk devletinde, bir siyasi parti liderinin, özgürlük alanını genişletme talebini Anayasa ve yasaya aykırı görülmez. Bunun aksinin kabulü Anayasa ve yasaların alenen ihlalidir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, iddianamede yoğunlukla gözlendiği gibi olağan ve normal olan bir durum ve ifadeyi, anormal gösterme tutumu içindedir. Bu ifadenin iddianameye konulması bunun diğer bir kanıtıdır. İddia makamı, böylesi bir yaklaşımı hukuken benimseyemez ve uygulayamaz. Ancak maalesef, iddianamenin pek çok yerinde bunun örneklerine rastlamak mümkündür. Bu yönüyle iddianame, adeta teyakkuz halindedir. Her şeyden, bu doğru olsa ve hatta Anayasa veya bir yasa hükmünün aynen tekrarı olsa bile bundan Anayasaya aykırılık ve laiklik karşıtlığı üretme gayreti görülmektedir. İddia makamının bu tutum ve yaklaşımı, açık bir Anayasa ihlali olup, ayrıca iyi niyet kurallarıyla da bağdaşmamaktadır.

41) İddianamenin 45-46'ıncı sayfalarında yer alan 41 numaralı iddiaDA (EK-41)yer verilen konuşma; Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının, Büyükelçilikte başörtüsü ile ilgili yaşadıkları sorunu dile getirip çözüm istemesi üzerine Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın; sorunla ilgilenmesi ve bununla ilgili yaşanan diyalogtur.

Bir Başbakanın, yabancı bir ülkede yaşayan vatandaşlarının sorunlarını dinlemesi, bununla ilgili diyaloga girmesi ve çözüm aramasının yadırganması ve bunun parti kapatmanın delili ve sebebi sayılması, iddia makamının hukuk devleti anlayışına kazandırdığı yeni bir perspektif olsa gerektir.

Almanya'nın Berlin kentinde halk toplantısı sırasında bir Türk vatandaşı, Türk Büyükelçiliğinde yaşadığı bir sorunu dile getirmiş, Başbakan, vatandaşın vaki sorununu dinlemiş, konunun araştırılacağını ve

varsa problem giderileceğini ifade etmiştir. Bu sırada Başbakan, soruna dair Büyükelçi'den de bilgi almıştır. Burada Anayasaya aykırı olan ne? Türk vatandaşının yaşadığı bir sorunu kendi ülkesinin Başbakanına aktarması mı? Yoksa Anayasaya aykırı olan, Başbakanın vatandaşını dinleyip, çözümü için gerekeni yapacağını söylemesi mi? veya Anayasaya aykırı olan, Başbakanın işin aslını Büyükelçi'den sorup bilgi alması mı? Bunların hangisi Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırıdır? Hiç biri Anayasaya veya laiklik ilkesine aykırı değildir. Başbakan, bir Başbakandan beklenen davranışı sergilemiştir. Burada varsa Anayasaya aykırılık veya laiklik ilkesine aykırılık, o da iddia makamının tutumu ve konuya dair yaklaşım ve değerlendirmesidir.

42) İddianamenin 46-47'inci sayfalarında yer alan 42 numaralı iddiada(EK-42) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Danıştay'ın muhtelif kararlarını eleştirmiş ve meslek liseleri ile düz lise arasındaki katsayı sorununu ile ülkedeki İmam Hatip açığına değinmiştir.

a) Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes

gibi Başbakanın da Danıştay'ın kararına katılmamak veya gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

b) Meslek liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Başbakanın açıklamasında, bu soruna değinmesinin Anayasaya aykırı bir yönü yoktur. Bir Başbakanın, ülkesinde var olan bir soruna karşı duyarsız veya kayıtsız kalması düşünebilir mi? Elbette ki düşünülemez.

Bizim katsayı sorununa yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu", sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarf etmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı

değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

c) "Efendi bu senin değil Diyanetin işi" ifadesi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personel ihtiyacıyla ilgilidir. "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personel ihtiyacını, ancak Diyanet İşleri Başkanlığı bilir" demenin neresi yanlıştır ve de Anayasaya aykırıdır?

Bilindiği gibi Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ıncı maddesine göre; "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini

yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Din konusunu bilen görevliler olmadığı takdirde, dini bilgiden yoksun kişilerin topluma din konusunda yanlış bilgiler vereceği, gerçek din bilgisi yerine belki de din dışı bilgilerin din gibi öğrenilmesi ve yaşanmasına yol açacağı, bunun da toplumumuz için zararlı olacağı aşikardır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasa ve kanunun kendine verdiği görevleri yürütürken, Başbakanın; toplumu din konusunda aydınlatmak görevini yerine getirecek görevlilerin yetiştirilmesi, toplumun din konusunda bilgisiz kişilerce yanlış bilgilerle donatılmasının önüne geçilmesi konusunda düşünce ve kanaat serdetmesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı değildir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, din hizmetlerinin yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekle görevli ve yetkilidir. Anayasal yetki ve görevi gereği din görevlisi ihtiyacını bilmesi gereken kurum, elbette ki Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Başbakan açıklamasında, buna işaret etmiştir. Ülkenin ne kadar İmam Hatibe ihtiyacı olduğunu Diyanet İşleri Başkanlığı'ndan daha iyi kim bilebilir? Bir yandan hurafelerin yaygınlaşmasından şikayet edip, diğer yandan hurafeleri ortadan kaldırıp doğru din bilgisi ile toplumu aydınlatacak din görevlilerinin alınmasından şikayetçi olmak açık bir çelişkidir. Ve doğru da değildir.

d) Başbakanın; "Biz fani olduğumuzu aklından çıkarmayan bir anlayışın mensuplarıyız. Kalıcı değiliz. Bugün varız, yarın yokuz. Baki kalan bir hoş sada... **Ölümün nerede ne zaman geleceği belli mi? Musalla taşına yatırıldığınız zaman 'Falanca cumhurbaşkanıydı, falanca başbakandı' veya 'Cumhurbaşkanı niyetine ya da başbakan niyetine' demeyecekler**. "Er kişi niyetine' diyecekler. Bu makamlar, bu mevkiler gelip geçici. Bunlar bizleri şımartmasın. Ben tüm Adalet ve Kalkınma Partililere şunları söylüyorum: Mütevazı ol" ifadelerinin, Anayasaya veya laikliğe aykırı yönü neresidir?

Başbakanın bu ifadeleri; laiklik karşıtı veya Anayasa karşıtı bir açıklamanın örneği değil, bir tevazu örneğidir ve Anayasa ile de uyumludur.

43) İddianamenin 47'inci sayfasında yer alan 43 numaralı iddiada (EK-43) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Türkiye'de yaşanan bazı sorunlara ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Bilindiği gibi Anayasamıza göre "Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır." (Anayasa, m. 6/1-2)

Anayasamızın başlangıç bölümünde ise;

"Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu" (Anayasa, başlangıç, 3-4'üncü paragraf) açıklıkla ifade edilmiştir.

Ancak bütün bu Anayasal açıklığa rağmen, kuvvetler ayrımının Anayasanın öngördüğü biçimde işleyişi ile ilgili problemler olduğu ve bunun değişik eleştirilere neden olduğu da bilinen bir gerçektir.

Başbakan konuşmasında farklı bir üslupla Anayasa'da yer alan bu düzenlemeler çerçevesinde bir değerlendirmede bulunmuştur.

b) Başbakan, ülkenin bu gerçekleri karşısında çözemedikleri sorunlar olduğunu ifade ile bunlardan bazılarının ismini vermiştir.

Gerilim olmaksızın, mutabakatla sorunların çözümünü aramak ülke için daha yararlıdır. Ancak bu yaklaşımı, sorunlara duyarsızlık olarak algılayanlar ve eleştirenler de çıkmıştır. Başbakan, bu eleştirilere cevaben; "Eğer **hıçkırıklarımızı içimize atıyorsak, sebepleri var. Gerilim istemiyoruz. Gerilimin faturaları çok ağır oldu**. Ormanı yanmaktan kurtaralım istiyoruz. Onun için üç beş ağaç yanıyor, bunu feda ediyoruz. Anadolu'daki serzenişler. Bunun içinde başörtüsü var, sonra 263 var…" açıklamasını yapmıştır. Başbakanın, gerilim istemediği, faturaları ağır olacağından sorunların bir kısmının çözümünü ertelediğini söylemesinin neresi Anayasaya aykırı?

İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen

mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Başbakanın, kanuna aykırı eğitim kurumları ilgili değerlendirmesi de Anayasa ile uyumludur. Bu değerlendirme, Türk Ceza Kanunun 263'üncü maddesi ile ilgili değişiklik ve bunun tartışılması sırasında yapılmıştır.

Anayasamıza göre; her insanın, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). Müslüman olan Türk vatandaşları bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümün de değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Türk Ceza Kanunun 263'üncü maddesinde yapılan değişiklik, Cumhurbaşkanınca onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, ne Cumhurbaşkanı ve ne de Anamuhalefet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Şu anda yürürlükte olan bir kanun maddesi nedeniyle, partimizin itham edilmesi kabul edilemez.

44) İddianamenin 48'inci sayfasında yer alan 44 numaralı iddiada (EK-44) yer verilen konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; başörtüsü sorunu ve katsayı sorunu ve çözümlerine dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Başbakanın 44 numaralı iddiadaki; "…En büyük dileğim başı kapalı kızlarımızla, başı açıkların el ele dolaştığı bir üniversite, bir ülkedir. Bunun için uğraşıyoruz. Bunu çözmek en büyük aşkımdır (…)Bunun için çalışıyoruz. Bunlar aşama aşama yapılacak şeyler, birden olmuyor. Bazı mutabakatlar aranıyor. Bu konuyu her getirdiğimizde önümüze engel çıkarılıyor. Şu an tek sorunumuz başörtüsü değil. Anayasa meselesi de

var.(…) Bu durumun da sonu gelecek. Üniversitelere özgür, istediğiniz gibi girebileceksiniz.(…) İki oğlumun ikisi de istedikleri üniversiteleri katsayı nedeniyle kaybetti. Bu bana hak mı? Çocuklarım da katsayı kurbanı. Bizim imkânımız var da yurtdışında okutuyoruz(…)" biçimindeki açıklaması, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır.

Başbakanın bu sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı yasaklamıştır. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

45) İddianamenin 48'inci sayfasında yer alan 44 numaralı iddia (EK-44), Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, başarılı ve ödül almaya hak kazanan iki öğrenciyi telefonla araması, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Temel'in başörtülü bir öğrenciye ödül vermesi ve Adıyaman Milletvekili Fehmi Hüsrev KUTLU'nun, ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz vermesi ile ilgilidir.

a) Başbakanın başarılı öğrencileri veya velilerini tebrik etmesi ve kendisine iletilen probleme alaka göstermesi kadar doğal bir şey olamaz. Başbakanın, kompozisyon yarışmasında dereceye giren iki küçük öğrencinin başörtülü oldukları için ödüllerinin verilmeyerek salondan uzaklaştırılmaları neticesi "ağlayarak dışarı" çıkan öğrencilerin anne – babalarını arayarak teselli etmesinin ve öğrencilerin gönüllerini almasının ve başarılarından dolayı öğrencileri ve velilerini tebrik etmesinin, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırı bir yönü vardır. Asıl laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırı olan, Başbakanın bu insani davranışının, iddia makamı tarafından Anayasaya aykırı görülüp, parti kapatmaya delil gösterilmesidir.

İddianamede ileri sürülen ithamları laiklik ilkesi açısından bu şekilde değerlendirildikten sonra şimdi de, en masum özgürlük olan ifade özgürlüğü bakımından da bir tahlile tabidir.

Ayrıca iddia makamının iddia ettiği gibi, bu olaylarla ilgili olarak Başbakanın talimatıyla kamu görevlileri hakkında başlatılmış bir idari inceleme veya soruşturma da yoktur.

Nitekim Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 06.12.2007 tarihli yazı ile Rize Valiliğinden; Cumhuriyet ve Zaman Gazeteleri'nin 04.12.2007 tarihli nüshalarında yer alan "Türbanlıya teselli" ve "Başı hileyle açtırılan öğrenciyle ilgili inceleme" başlıklı haberlerin gerçekliği ile ilgili açılmış bir idari soruşturma varsa sonucundan bilgi verilmesini istemiş, Rize Valiliği, 12.12.2007 tarihli yazı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına cevap vermiş, cevabında; zorla baş açma olmadığını, çıkan haber nedeniyle İnsan Hakları İl Kurulunda incelendiğini bildirmiştir. Yani açılmış bir idari inceleme veya soruşturma olmadığını açıklamıştır. Buna rağmen iddia makamının, iddiasını idari soruşturma açılması talimatı bizzat Başbakan tarafından verilmiş gibi takdimi hukuken kabul edilemez, bir hakikat saptırmasıdır.

b) TUBİTAK tarafından Milli Eğitim Bakanlığı Şura Salonunda düzenlenen ödül töreninde, lise 1. sınıf öğrencisi türbanlı Elif Büşra Doğan'a ödülünü Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Mehmet Temel'in vermesi olayı ile Başbakanın başarılı öğrencileri araması arasında doğrudan veya dolaylı hiçbir ilişki yoktur. Olmayan bir ilişkiyi iddia makamının kurması veya varmış gibi göstermesi de mümkün değildir.

Kaldı ki ödül töreni sırasında salonda bulunan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin ÇELİK olaya tepki göstermiştir. Bu tepki iddianamenin 45 numaralı eklerindeki haberlerde yer aldığı halde iddia makamının sadece, olayın bir yönünü verip diğer yönünü vermemesi, lehe delil yükümlülüğünün ihlali anlamına geldiği gibi, subjektif bir yaklaşım olup iyi niyet kurallarıyla da bağdaşmaz.

c) Adıyaman milletvekili Fehmi Hüsrev KUTLU'nun ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz vermesi olayı ile Başbakanın başarılı öğrencileri araması arasında doğrudan veya dolaylı hiçbir ilişki yoktur. Olmayan bir ilişkiyi iddia makamının kurması veya varmış gibi göstermesi de mümkün değildir.

Kaldı ki Adıyaman milletvekili Fehmi Hüsrev Kutlu'nun, "ödül alan türbanlı öğrenci ile birlikte basın fotoğrafçılarına poz vermesi"nin laiklik ilkesine aykırı olarak değerlendirilmesi, ayrı bir hukuk garabetidir. Bir milletvekilinin, başarılı bir öğrenci ile fotoğraf çektirmesi ve onu başarısından dolayı tebrik etmesi, ne laikliğe ve ne de Anayasanın herhangi bir hükmüne aykırıdır. Burada söz konusu olan, başarılı öğrencileri

kutlamak ve onları daha çok çalışmaya teşvik etmektir. Kaldı ki, Fehmi Hüsrev Kutlu yalnızca türbanlı öğrenciyi değil başarılı çok sayıda öğrenciyi kutlamış ve onların isteği üzerine de birlikte fotoğraf çektirmiştir. Anayasaya asıl aykırı olan, başarılı bir öğrenci ile bir milletvekilinin fotoğraf çektirmesini, sırf öğrencinin başörtüsü nedeniyle yadırgamak ve bunu laikliğe aykırı değerlendirmektir. Onun için bu değerlendirmenin de hiçbir hukuki değeri ve dayanağı yoktur.

d) İddianamenin 45 numaralı ekleri arasında yer alan Milliyet Gazetesi yazarı Fikret BİLA'nın "Etnik terörizmin psikolojisi" adlı köşe yazısının, ne 45 numaralı iddia ile ne de iddianamenin diğer kısmı ile ilişkisi vardır. Bu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının delil konusundaki keyfiliğini ve kural tanımazlığını göstermesi bakımından önemlidir.

46) İddianamenin 48-49'uncu sayfalarında yer alan 46 numaralı iddiada (EK-46) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; yeni Anayasa tartışmaları ve yükseköğrenimde yaşanan kılık kıyafete dayanan hak yoksunluğu üzerinde durmuştur.

a) Başbakan "2. AB-Afrika Zirvesi"ne katılmak üzere Lizbon'a giderken "Yeni Anayasa'da türbanla üniversiteye girişi serbest bırakacak mısınız?" şeklindeki soruyu; "Benim özellikle üzüldüğüm konu şu: Anayasa tartışmalarını başörtüsüne niye indirgiyoruz? *Eğitim özgürlüğü başka bir şey, din ve vicdan özgürlüğü başka bir şey."* demek suretiyle yeni Anayasa çalışmalarını ve tartışmalarını sadece türbana indirgeyenleri eleştirmiştir. Başbakanın, yeni Anayasa çalışmalarını sadece türbana indirgemek suretiyle yapılan işi küçümseyenleri veya engellemek isteyenleri eleştirmesi, ne laiklik ilkesiyle ve ne de Anayasa ile çatışır bir durumdur. Bu açıklamalar, düşünce ve düşünceyi ifade hürriyeti kapsamında olup Anayasanın teminatı altındadır.

b) Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta

bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

c) Başbakan konuşmasında; "Zaten pazarda çarşıda bu insanlar arasında bir problem yok. Problem seçkincilerin kafasında. Hizmet alanlar noktasında genelde sorun yok. Gerçi bazı yerlerde son zamanlarda maalesef sorun başladı ama genelde sorun yok. **Eğitime gelince, ülkemizde eğitim özgürlüğü noktasında kızlarımızın bu sıkıntısının aşılması gerekir diye düşünüyorum. Türban yüzünden kızlarımız eğitim hakkından yararlanamıyor.** İmkánı olanlar yurtdışına gidiyor, olmayanlar **ilkokuldan sonra** eğitimi bırakmak zorunda kalıyorlar. Üniversitede nasıl olsa önüm tıkanıyor diyerek liseye de gitmiyorlar. Ben buna üzülüyorum. Dünyanın hiçbir yerinde olmayan uygulama başka ülkelere de örnek teşkil ediyor. Bazı Batı ülkelerinde eyalet düzeyinde de olsa 'Siz Müslüman ülkesiniz, bakın sizin ülkenizde türban yasağı var' diyerek böyle bir uygulamaya gidiyorlar. Bunu bir yerden çözmemiz lazım ama hep beraber çözmemiz lazım. Rejim elden gidiyor diyorlar, rejim niye elden *gitsin? Bu hepimizin rejimi, hep beraber koruruz."* sözleri bir gerçeğin tespiti ve ifadesidir. İddia makamının bazı kelimeleri siyah harflerle yazması, bu gerçeği ortadan kaldırmaz. Ve bu ifade biçiminde de ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırılık vardır.

d) Ayrıca iddia makamının; **"Eğitime gelince, ülkemizde eğitim özgürlüğü noktasında kızlarımızın bu sıkıntısının aşılması gerekir diye düşünüyorum. Türban yüzünden kızlarımız eğitim hakkından yararlanamıyor."** ifadesini siyah harflerle yazıp öne çıkarırken, iddianamenin 46 numaralı bölümünün son cümlesi olarak yer alan **"…Bu hepimizin rejimi, hep beraber koruruz."** şeklinde Başbakanın rejime bağlılığını ve rejimi koruma iradesini içeren cümleleri siyah harflerle yazmamış olması ve öne çıkarmaması anlamlıdır.

Yine Başbakanın bu değerlendirmenin yer aldığı 9 aralık 2007 tarihli

Hürriyet Gazetesi okunduğunda aynı haber içerisinde; "… Açık söylüyorum, bizim 3 kırmızı çizgimiz var:

Bölgesel milliyetçiliği kabul etmiyoruz.

Etnik milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı hepimizin ortak paydasıdır. Etnik olarak sen yine Kürt ol ama Anayasal kimlik olarak Türk vatandaşısın, bunu da kabul et, sana bundan getiren götüren bir şey yok.

Dinsel milliyetçiliği kabul etmiyoruz. Burada laiklik tanımı önem arz ediyor. Biz 1982 Anayasası'nın gerekçeli kararındaki laiklik tanımını parti programımıza da aldık, yeni Anayasa çalışmasında da var. Bu noktada laikliği en büyük güvence olarak görüyoruz. Devlet tüm inanç gruplarına karşı eşit mesafededir." açıklaması da yer almaktadır.

Ne var ki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, açıklamanın bu kısmını iddianameye bile almamıştır. Oysa konuşma metninin iddianameye alınmayan bu kısmı, iddianameyi bir bütün olarak çökertici niteliktedir. Hukuk devletinde bir konuşma metni, hukuk açısından da bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Bütünlükten kopararak alıntı yapılıp, bu alıntı üzerine iddianamenin temellendirilmesi, hukuka aykırı olduğu gibi iddia makamının yansızlığını da yok etmektedir. Bu durum, iddia makamının lehe delil yükümlülüğünü ihlal etmesi anlamına geldiği gibi, iyi niyet ve tarafsızlık kurallarıyla da bağdaşmamaktadır.

47) İddianamenin 49'uncu sayfasında yer alan 47 numaralı iddiada (EK-47) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Türkiye'de yaşanan başörtüsü sorununun, bir insan hakkı ve özgürlük sorunu olduğuna vurgu yapan, kimi çevrelerin "siyasi simge" nitelemelerinin, sorunun karakterini değiştirmediğini belirten, kaldı ki simge ve sembollerin bile yasaklanamayacağını dile getiren bir değerlendirme ve tespittir.

a) İddia makamı, Başbakanın sözlerinde "Türban" kelimesi geçmediği halde, iddianamedeki 47 numaralı iddia metninde yer alan "Velev ki" kelimesinden sonra parantez açıp içine (Türban) kelimesi yazmak suretiyle, tırnak içinde verilen Başbakanın sözüne bir ilave yapmıştır. Görüldüğü üzere iddia makamı, konuşma metninde "Başörtüsü" tabiri kullanıldığı halde bunun yerine "Türban" kelimesini ikame ederek, türbanın "siyasi bir simge olması" ve sadece AK Parti tarafından kullanılıyor gibi gösterilerek kapatma kurgusu desteklemeye çalışmaktadır. Bu, hukuken kabul edilemez. Hukuk devletinde iddia makamı, tırnak "…" içinde verilen sözlere parantez

açıp izahat getiremez. Orijinal konuşma metinlerini istediği gibi değiştirip anlamlandıramaz. Orijinal metin ne ise onu aynen vermek zorundadır.

b) Başörtüsü siyasi bir simge değildir. Başörtüsü kullanan bayanlar, başlarını inançları gereği örttüklerini ifade etmektedirler. Ancak buna rağmen başörtüsünün kullanılmasına karşı olanlar, başörtüsünün siyasi bir simge olarak kullanıldığını iddia etmektedirler.

Başörtüsü kullanmak, herhangi bir siyasi partiye mensubiyeti veya siyasi tercihlerde yeknesaklığı göstermez. Bugün bütün siyasi partilerin hem üyeleri ve hem de oy verenleri arasında başörtülü bayanlar vardır. Bu, tartışmadan uzak bir gerçeklik olup, bunun aksini savunan da bugüne kadar çıkmamıştır. Bu tespitin doğruluğu, başörtüsünün siyasi bir simge olduğu iddiasını da çürütmektedir.

c) Başbakan da konuşmasında, başörtüsünün siyasi bir simge olduğunu kesinlikle söylememiştir. Aksine Başbakan, başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını açıklıkla ifade etmiş, bunun delili olarak ta her partide başörtülü bayanların olmasını göstermiş ve başörtüsünün siyasi simge olduğu yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığına dikkat çekmiştir.

İddianamedeki konuşma incelendiğinde görülecektir ki Başbakan; "***… Dinin bir gereği olarak başını örttüğüne inanan ve bunu bu şekilde uygulayana"*** ve neden örttüğünü de açıklayan bayanlara, ***"Sen bunu siyasi simge olarak takıyorsun"*** diye diretilmesini, inancı gereği başını örten bayanların da bu ısrarlı itham ve itiraza karşı; "***Hayır ben bunu siyasi simge olarak takmıyorum"*** demeye devam etmesine rağmen, siyasilerin ve bu itham sahiplerinin bu açık beyanlara itibar etmeleri gerekirken, bunu yapmayıp kendi bildiklerini okumaya devam etmelerini eleştirmektedir. Çünkü, başörtüsü siyasi bir simge değildir.

Kamuoyunda konunun Başbakanın iradesi dışında tartışılması ve basında farklı yansıması üzerine Başbakan; ''Bir defa şimdi, bunun siyasi simge olması için sadece AK Parti'nin çatısı altında, başörtüsü veya başörtülülerin olması lazım. CHP çatısı altında veya CHP'ye oy verenlerin arasında başörtülü, türbanlı olan yok mu, MHP'de yok mu? DP'sinde, ANAP'ında yok mu, DTP'sinde yok mu? Hepsinde var. Dolayısıyla kimse kalkıp da burada birbirine çamur atmaya kalkmasın. Her vatandaş siyasi iradesini sandıkta ortaya koyuyor, başörtülüsü de başörtüsüzü de koyuyor. Ama başörtülülerin içinde çok değişik partilere dağılmış bir irade var. Kalkıp da başörtülülerin içerisinden AK Parti'ye oy verenleri cezalandırma yetkisini kim kendinde buluyor? Veyahut da başı açık olan vatandaşlarımın

değişik partilere oy kullanması kimleri, niçin rahatsız eder? Bunu anlamakta zorluk çekiyoruz. Böyle şey olamaz. Herkesin buna saygı duyması gerekir, bizim vatandaşlarımızın tümünü ayırt etmeksizin saygı duyduğumuz gibi.'' açıklamasında bulunmuştur. Ancak iddia makamı, bu açıklamaya da itibar etmemiştir.

Konuşmanın bütünlüğünde, başörtüsü yasağı taraftarları ile bizzat bu pratiği gerçekleştirenler (başörtülüler) arasındaki diyalog verilmektedir. Bu diyalogda, başörtülüler bunu dini gerekçelere dayandırırken, karşı taraftakiler, bir anlamda onların kafasının içini biliyormuş gibi, siyasi simge olarak taktıklarını iddia ederek yasağı savunmaktadırlar.

Başbakanın soru biçimindeki değerlendirmesi ise bu noktada, başörtüsünü siyasi simge olarak takmanın suç kabul edilemeyeceği, simgelere ve sembollere yasak getirilemeyeceği; özgürlükler noktasında dünyanın hiçbir yerinde böyle bir yasağın olmadığıdır.

d) İddianın ekleri arasında CD var; ama deşifresi yok.

Ayrıca CD izlendiğinde, 22 Temmuz seçimleri öncesi NTV'de yapılan programın CD'si olduğu ve iddianamede tırnak içinde yazılı metinle ilgisinin bulunmadığı açıktır.

47 Numaralı iddiada, 22 Temmuz seçimlerinden önce yapılmış bir konuşma, Ocak 2008'de yapılmış bir konuşma olarak sunulmuştur. Bu, iddianamenin Türk yargılama hukukuna önemli bir katkısıdır.

48) İddianamenin 49'uncu sayfasında yer alan 48 numaralı iddiada (EK-48) yer alan konuşma; Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın; yükseköğrenimde kılık kıyafete dayalı olarak Türkiye'de yıllardır yaşanan hak mahrumiyeti sorununun çözümünde, parlamentoda oluşan mutabakat üzerine Başbakanın yaptığı bir değerlendirmedir.

a) Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta

bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik hukuk devleti olan bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye'de, ne demokrasi, ne laiklik, ne hukuk başörtülü öğrencilerin yükseköğrenim hakkına manidir.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan ve herkesin konuştuğu bir sorunu konuşması ve çözümüne dair değerlendirmede bulunmasının ve beraberce bu sorunu aşarız demesinin neresi Anayasaya aykırıdır?

b) Başbakanın; "Yeni Anayasayı beklemeye gerek yok, onun çözümü çok kolay. Oturup beraber mutabık kaldığımız bir cümleyle çözülür.(…) bizim kafamız gayet nettir. Karmaşıktır diyenler, kendi kafalarının durumunu düşünsünler.(…) Türkiye hala bu sorunu çözemiyorsa bu özgürlükler noktasında ciddi sıkıntıdır. Bunu beraber aşarız." ifadeleri, muhalif siyasi partilerin bu konuda yaptıkları eleştirilere cevaptır.

Aynı zamanda AK Parti Genel Başkanı olan Başbakanın, şahsına ve partisine dönük olarak siyasi partilerin yaptıkları eleştirilere cevap vermesi veya onları eleştirmesi, demokratik hukuk devletinin gereği olup Anayasanın teminatı altındadır.

İddia makamının, Başbakanın başka partilere dönük eleştirisinin ve cevabını, laiklik karşıtı veya Anayasa ihlali sayması, açık bir Anayasa ihlalidir. Hukukumuzda "Ak Parti, muhalifi siyasi partileri eleştiremez, eleştirirse laikliğe veya Anayasaya aykırı olur ve kapatılır." diye bir Anayasa hükmü veya yasa hükmü de yoktur.

Başbakanın bu sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki

metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

49) İddianamenin 49'uncu sayfasında yer alan 49 numaralı iddiada (EK-49) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Anayasa'nın 10'uncu ve 42'inci maddelerinin değiştirilmesi konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinde oluşan siyasal mutabakat ve bu mutabakat çerçevesinde başlatılan Anayasa değişikliği girişimi üzerine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, Danıştay Başkanının ve Yargıtay Başkan Vekili'nin bir birlerini izleyen basın açıklamaları nedeniyle değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) İddia makamı, Başbakanın konuşmasını tam vermemiş, bazı bölümlerini kırpmıştır. Başbakanın konuşmasının ilgili bölümünün tamamı aşağıdaki gibidir: ''Onların işi gücü başörtüsü; şu, bu... Türkiye nereden nereye geldi, bunu yazsana kardeşim. Bu ülkede, milletin kılığıyla kıyafetiyle kimsenin uğraşma hakkı yok. Olmamalı... Bu, insanların, vatandaşların bireysel tercihidir. Bırak, bireysel tercihi olarak nasıl giyiniyorsa öyle giyinsin. Sen ne karışıyorsun buna. Bu 'din ve vicdan özgürlüğü'ne girmezmiş. Ne özgürlüğüne girer? Bizim önümüze ikide bir Anayasa'yı çıkartmasınlar. En az onlar kadar Anayasayı biz de biliriz.

Bu ülkede eğer kuvvetler ayrılığı varsa, bu ülkede yasama, yürütme, ve yargı erki birbirine müdahale etmeyecekse, herkes yerini, konumunu gayet iyi bilmeli. Kimse yasama, yürütme organının üstünde kendini göremez, bulamaz. Özellikle de kimse ihsası reyde bulunamaz. Yargı makamı ihsası rey makamı değildir. Onlar da görevini, Anayasanın tayin ettiği şartlar içerisinde yapmaya mecburdur. Demokratik hayatın temel unsurları olan siyasi partileri, baskı altına almaya kimse gayret etmesin.

Bizim gayemiz, Atatürk'ün ifade ettiği, muasır medeniyet seviyesine Türkiye'yi çıkarmak.''

b) Anayasaya göre; **"**Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.

Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz. (Anayasa, m. 6)

"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez." (Anayasa, m. 7)

"Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir." (Anayasa, m. 8)

"Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." (Anayasa, m. 9)

"Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; Bakanlar Kurulunu ve bakanları denetlemek; Bakanlar Kuruluna belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek; bütçe ve kesinhesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek; para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmektir." (Anayasa, M. 87)

"Kanun teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.

Kanun tasarı ve tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları İçtüzükle düzenlenir." (Anayasa, m. 88)

"Anayasanın değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilebilir. Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki teklifler Genel Kurulda iki defa görüşülür. Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir.

Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları, bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Meclis, geri gönderilen Kanunu, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bu Kanunu halkoyuna sunabilir.

Meclisce üye tamsayısının beşte üçü ile veya üçte ikisinden az oyla kabul edilen Anayasa değişikliği hakkındaki Kanun, Cumhurbaşkanı tarafından Meclise iade edilmediği takdirde halkoyuna sunulmak üzere Resmî Gazetede yayımlanır.

Doğrudan veya Cumhurbaşkanının iadesi üzerine, Meclis üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile kabul edilen Anayasa değişikliğine ilişkin kanun veya gerekli görülen maddeleri Cumhurbaşkanı tarafından halkoyuna sunulabilir. Halkoylamasına sunulmayan Anayasa değişikliğine ilişkin Kanun veya ilgili maddeler Resmî Gazetede yayımlanır.

Halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların yürürlüğe girmesi için, halkoylamasında kullanılan geçerli oyların yarısından çoğunun kabul oyu olması gerekir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların kabulü sırasında, bu Kanunun halkoylamasına sunulması halinde, Anayasanın değiştirilen hükümlerinden, hangilerinin birlikte hangilerinin ayrı ayrı oylanacağını da karara bağlar.

Halkoylamasına, milletvekili genel ve ara seçimlerine ve mahallî genel seçimlere iştiraki temin için, kanunla para cezası dahil gerekli her türlü tedbir alınır." (Anayasa, m. 175)

"Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmaya yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu" (Anayasa, Başlangıç, 3-4'üncü paragraf)

"Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." (Anayasa, m. 11)

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğu ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Başkanvekili ve Danıştay Başkanı hem bu kurallara uymak ve hem de uygulamakla

yükümlü olduğu halde, kuvvetler ayrılığı ilkesini çiğneyerek Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yasama yetkisine müdahale sayılabilecek açıklamalarda bulunmuşlardır.

Halbuki yukarıda verilen Anayasa hükümlerinde de açıkça görüleceği gibi Anayasa'yı değiştirme (Tali kurucu iktidar) yetkisi, mutlak şekilde siyaset kurumuna ve bu kurumun doruğundaki yasama organına tanınmıştır. Bu yetki, monopol bir yetkidir ve paylaşılamaz. Değişiklik sırasında vatandaşların ve kurumların görüş bildirmelerinden doğal bir şey olamaz. Ancak, girişimi önlemeye yönelik ve kendini kurucu iktidar yetkisinin üstünde gören anlayışa dayalı açıklamalar ve yönlendirmeler, kimden ve hangi kurumdan gelirse gelsin hiçbir normatif değeri olamaz. Demokratik hukuk devletinde, kurucu iktidarın üzerinde hiçbir güç ve kurum yoktur.

Başbakan, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı ve Yargıtay Başkanvekiline Anayasa'nın bu hükümlerini farklı bir üslupla hatırlatarak eleştiride bulunmuş ve herkesi Anayasal sınırlar içerisinde görevini yapmalarını istemiştir. Başbakanın bu tavrı, siyasete emsal olabilecek bir tavırdır. Bu itibarla, yüksek yargı organlarımız dahil, hiçbir dinamik Anayasayı değiştirme iktidarı konusunda kendisine özel bir misyon biçemez.

b) Anayasa veya yasalarımızda "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı veya Yargıtay Başkanvekili ve görüşleri eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin ve görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi onların ve de görüşlerinin eleştirisi de mümkündür.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş, kurum veya makam yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş, kurum veya makam olabilir.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı veya Yargıtay Başkanvekilinin veya mensubu oldukları kurumun görüşlerine katılmamak veya gerektiğinde onları eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia

makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başkanı veya Yargıtay Başkanvekili'ni eleştirdi veya onların görüşlerine katılmadı diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamının, hakkında iddianame düzenlediği kişilerin açıklamalarını söylendikleri yer, zaman ve neden bağlamından koparıp, muhatabını görmezlikten gelip, daha da vahimi söyleneni veya yapılanı söyleyen veya yapanın iradesi dışında kendi anlayışına göre değerlendirip, söyleyenin veya yapanın hiç kastetmediği ve hatta aklına bile getirmediği anlamlar yüklemesi ve bundan dolayı sorumlularının tecziyesini talep ve dava etmesi söz konusu olamaz. Aksinin kabulü ve yapılmaması, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ayaklar altına alınmasıdır.

50) İddianamenin 50'inci sayfasında yer alan 50 numaralı iddiada (EK-50) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; laiklik ilkesi ile ilgili değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

a) Başbakan, laiklik ilkesinin hem Müslümanlar ve hem de diğer dinlere mensup olanlar için eşit davranmayı gerekli kıldığını, Müslüman'a farklı laiklik uygulaması, diğer din mensuplarına farklı laiklik uygulamasının yanlışlığını ifade için bu değerlendirmeleri yapmıştır.

Başbakanın bu değerlendirmeleri Anayasamızda ifadesini bulan laiklik ilkesiyle de uyumludur.

Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşamasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir: "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Nitekim Anayasamıza göre de laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrin dahil herkes laikliğin, her dine, her inanca ve her mezhebe eşit mesafede olmayı gerektirdiğini, din ve vicdan özgürlüğünün tam manada laikliğin teminatı altında olduğunu açıklıkla ifade etmiştir. Herkes laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını söylüyor, Başbakan da laikliğin din, inanç ve ibadet hürriyetinin teminatı olduğunu ve dindarlığa mani olmadığını, dindar bir kişinin de laiklik ilkesini benimseyebileceğini söylüyor.

Başbakan, **"**Bir taraftan din ve vicdan özgürlüğü diyeceksiniz**, öbür taraftan kalkıp Müslüman için böyle bir defans uygulayacaksın. Bu defansı uygulamaya bir defa kimsenin hakkı yok**" ifadelerini, laiklik ilkesiyle bağdaşmayan uygulamalar için söylemiş ve laikliğin doğru uygulanması gerektiğine vurgu için kullanmıştır. Özetle ifade etmek gerekirse Başbakanın söylediği, Anayasa, Anayasa Mahkemesi ve doktrinin söylediklerinin, farklı bir üslupla tekrar ve ifadesidir.

Başbakanın bu sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca iddia makamı, delillerin toplanmasında tarafsızlık ve ciddiyet ilkesine sadık kalsaydı, lehe delilleri de toplama konusundaki yasal yükümlülüğüne riayet etmiş olsaydı, Başbakanın o konuşmasında geçen ve gazetelerde de yer alan;

" Halkı Müslüman, demokratik ve laik bir ülke olarak medeniyetler arasında iletişim kurulmasında önemli bir rol oynayabileceğimiz gerçektir."

"Partimizi kurduğumuzda programımıza yerleştirdiğimiz ilke şudur: bizim partimiz din eksenli bir parti değildir. Bizim partimiz muhafazakar demokrat bir partidir ve süreci bu şekilde çalıştırırken halkımızın da yaklaşık %99'u müslümandır."

"Her dinin mensupları arasında aşırılar çıkabilir. Ama gelin biz bu aşırılıklara karşı çıkalım. Aşırılıkların karşısında hep birlikte beraber olalım. Dayanışma içinde olalım."

Şeklindeki beyanlarını da görebilir ve daha sağlıklı sonuca varabilirdi. Başbakanın bu ifadeleri, iddia makamının iddiasını temelden çökertmekte, onu tekzip etmektedir. Ancak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın gerçeği arama kaygısına dayanmayan hedefi ve önyargısı, bütün konuşmalarda olduğu gibi bu delilde de kırpma yöntemini uygulamıştır.

51) İddianamenin 50'inci sayfasında yer alan 51 numaralı iddiada (EK-51) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; mesleki ve teknik eğitime büyük önem verdiklerine ve meslek liselerine uygulanan katsayı sorunun çözüleceğine dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu" sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir

yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene

veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanması doğru değildir. Kişi dindar olabilir; ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır.

Dolayısıyla bu sözlerde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

Bir Başbakanın, hem de eğitimle ilgili bir kampanyanın başlatılması sırasında mesleki ve teknik eğitime verdiği önemi belirtmesinin ve de yaşadıkları katsayı sorununun çözümüne dair açıklamada bulunmasının neresi laiklik ilkesine aykırıdır? Laiklik ilkesine asıl aykırı olan, Başbakanın sözlerinden, onun iradesi dışında gizli anlamlar çıkarmak ve bundan da onun sorumluluğu cihetine gitmektir.

52) İddianamenin 50-51'inci sayfalarında yer alan 52 numaralı iddia (EK-52), İdarenin düzenleyici bir işleminin seyrine dair haberlerden ve Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN konuya dair bir açıklamasından oluşmaktadır.

a) Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ıncı maddesine göre; "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal ve yasala görevlerini yerine getirirken, yasalardan aldığı yetkiye müsteniden yönetmelikler çıkarabilir. Nitekim pek çok yönetmelik çıkarmıştır.

b) Anayasa'nın 69'uncu maddesinin altıncı fıkrasına göre; belli şartların varlığı halinde sadece siyasi partinin üyelerinin veya doğrudan ve kararlılık içinde siyasi partinin yetkili organlarının yaptıkları eylemleri, parti kapatma nedenidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, yürütmenin içinde yer alan ve yürütme görevi yapan bir Anayasal kuruluştur. AK Parti'nin üyesi değildir.

Yürütme içinde yer alan bir Anayasal kuruluşun iş ve işlemleri, AK Partiye bağlanamaz. Zira yürütme ayrı bir Anayasal organdır, AK Parti ayrı bir tüzelkişiliktir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının bu iddiası da açık bir Anayasa ihlalidir.

c) Başbakanın "Öğrencilerin önündeki eğitim engellerinin kaldırılması gerektiğini" ifadesi de laiklik ve Anayasa ile uyumludur. Zira din ve vicdan özgürlüğü, evrensel temel hukuk metinlerine girmiş ve Anayasa'nın 24'üncü maddesinde düzenlenerek teminat altına alınmış bir insan hakkıdır. Her Türk vatandaşının, inandığı dine ait kutsal kitabı öğrenme hakkı din ve vicdan özgürlüğünün bir gereği olup, laiklik ilkesinin de teminatı altındadır (Anayasa, m. 2, 24). % 99'u Müslüman olan Türk toplumu bakımından Kur'an öğrenim hakkı da evleviyetle böyledir. Ayrıca bu konuda devletin de pozitif yükümlülüğü vardır. Bir Anayasal kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın (Anayasa, m. 136, özel yasa) normatif misyonlarından birisi de budur.

Din ve vicdan özgürlüğü kapsamında olan Kur'an öğreniminin, Tevhid-i Tedrisat Kanunun sınırları içerisinde nasıl gerçekleştirileceği sorunu, elbette ki bir eğitim politikası sorunudur. Bu sorunun çözümü de değişik partilerin değişik politika ve proje üretmeleri, siyasal çoğulcuğun ve siyasal düşünce özgürlüğünün gereğidir. Bu konuda farklı görüşlerin serdedilmesini Anayasaya aykırı sayan bir anlayış, savunulamaz.

Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığının açtığı ve işlettiği Kur'an Kursları, yasal ve resmi Kur'an Kurslarıdır. Bunların işleyişi de yeni değil eskidir. Devletin gözetim ve denetiminde yapılan bir faaliyete dair Başbakanın açıklamada bulunması ve sorunlarının çözüleceğini söylemesinin neresi Anayasa ve laiklik ilkesine aykırıdır?

53) İddianamenin 51'inci sayfasında yer alan 53 numaralı iddiada (EK-53) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Yükseköğretim Kanunu ve Yükseköğretim Personel Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu'nun Cumhurbaşkanı tarafından bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne geri gönderilmesinin ardından yeniden gündeme alınmamasıyla ilgili eleştirilere cevap vermiştir.

a) Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu" sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı

değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanması doğru değildir. Kişi dindar olabilir; ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır.

Başbakanın bu sözlerinde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

b) Başbakan konuşmasında; ''Bugün çok şükür Türkiye'nin geleceğini masaya yatıracak, Türkiye'nin yarınları adına umutlarımızı tazeleyecek bir zihin ve ufuk açıklığı dönemini yaşıyoruz.

20 aylık bir iktidarın başı olarak, aldığımız bu pozitif mesafelerden ve eşiğinde olduğumuz bu yeni sıçrama noktasından, sıkıntılarıyla beraber de olsa büyük bir haz duymaktayız.

Her şeyden önce bakışımız tepki içerikli olmamalı, bakışımız aklın, ilmin, tecrübenin gerektirdiği neyse buna dayalı olmalıdır. Eğer tepkisel bakışlarla yarınların adımlarını atacak olursak, kazanımlarla değil her geçen gün kayıplarla yola devam ederiz. Sadece kişisel, kurumsal kayıplar değil, devlet, millet olarak kayıplar değil, tarih olarak da gelecek nesilleri bile kayba uğratırız. Burada çok hassas olmaya mecburuz. Aklı, ilmi, tecrübeyi, netice alacak şekilde değerlendirmemiz lazım… Hükümet olarak yönetim anlayışımızın anahtarı şeklinde nitelediğimiz değişim reformunun sadece biz ve sizlerin değil, bu toplumun tamamının ortak iradesi ve beklentisi olduğu aşikardır…Türkiye'nin aydınlık bir geleceğe yürümek adına vizyonunu belirlerken, bu ortak irade doğrultusunda rota izlemeyi görev bildiklerini'' açıklıkla vurgulamıştır. Ancak iddia makamı, Başbakanın konuşmasının bu kısmını iddianameye almamıştır.

Bir Başbakanın ülke sorunlarını konuşurken, "Bakışımız tepki içerikli olmamalı", "Bakışımız aklın, ilmin, tecrübenin gerektirdiği neyse buna dayalı olmalıdır", "Eğer tepkisel bakışlarla yarınların adımlarını atacak olursak, kazanımlarla değil her geçen gün kayıplarla yola devam ederiz. Sadece kişisel, kurumsal kayıplar değil, devlet, millet olarak kayıplar değil, tarih olarak da gelecek nesilleri bile kayba uğratırız.", "Burada çok hassas olmaya mecburuz. Aklı, ilmi, tecrübeyi, netice alacak şekilde değerlendirmemiz lazım…" ve "Hükümet olarak yönetim anlayışımızın anahtarı şeklinde nitelediğimiz değişim reformunun sadece biz ve sizlerin değil, bu toplumun tamamının ortak iradesi ve beklentisi olduğu aşikardır…Türkiye'nin aydınlık bir geleceğe yürümek adına vizyonunu belirlerken, bu ortak irade doğrultusunda rota izlemeyi görev bildiklerini'' ifade etmesinin neresi laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır? Bu ifadeler, çoğulcu demokratik bir toplumda kınanacak değil takdir edilip alkışlanacak sözlerdir.

b) Başbakanın iddianamede geçen **"Şunu hatırlatmak isterim, biz bunun ikincisini de yaparız, yapardık. Ama bunun bedelini siz ödemeye hazır mısınız? Bunun bedeli var. Biz hükümet olarak bu bedeli ödemeye hazır değiliz. Çünkü daha önce ödenen bedeller var. Biz şimdi bu meslek liselerinde okuyanlara da aynı bedeli ödetemeyiz. Bunun için de bu adımı atamayız. Toplum buna hazır olduğu zaman bu adım atılır.''** sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün

değildir. Halka açık bir toplantıda alenen yapılan konuşmadan alınmış bu sözleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Başbakanın bu sözleri, toplum huzurunu, istikrarını ve toplumsal barışı koruyucu niteliktedir.

Ayrıca bu sözler, Başbakanın, kendisinden önce konuşanların eleştirilerine cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale dönüşmez.

c) İddia makamı, iddiasını verirken, Cumhurbaşkanının geri göndermesine özenle vurgu yaparak, adeta Cumhurbaşkanın geri göndermesini ve buna dair değerlendirme yapmayı laiklik ilkesine aykırı imiş gibi gösterme gayreti de görülmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği kanunları bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanının Türkiye Büyük Millet Meclisine geri göndermesi, Anayasa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük'üne uygun

usuli bir işlemdir (Anayasa, m. 89; İçtüzük, m. 81). Anayasa ve İçtüzük'e uygun iş ve işlemlerden Anayasaya aykırılık üretilemez.

Cumhurbaşkanı ve geri gönderme gerekçeleri, eleştirilemez değildir. Bütün demokratik hukuk devletlerinde bunun aksi varit değildir. Nitekim Anayasa'nın 89'uncu maddesinin üzerine oturduğu mantık ve anlamda bu doğrultudadır.

54) İddianamenin 51-52'inci sayfalarında yer alan 54 numaralı iddiada (EK-54) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; meslek liseleri, katsayı sorununa değinmiş ve başörtüsü sorununa ilişkin durum tespiti yapmakta ve çözüm yollarına değinmekte ve YÖK sisteminin bilim ve performans ekseni dışında kalan ideolojik uygulamalarını eleştirmektedir.

a) Başbakan konuşmasının bir kısmında; İmam hatip ve meslek liseleriyle diğer düz liseler arasında üniversiteye girişte uygulanan katsayı farkını doğru bulmadığını, YÖK'ün bu konuda ayrımcılık yaptığını, YÖK'ün ayrımcılık yapma hakkı olmadığını, dünyanın hiçbir ülkesinde düz liseli meslek liseli ayrımı olmadığını, Türkiye'de böyle bir ayrımcılığın yanlış olduğunu, İmam Hatip Liselerini bahane ederek diğer meslek liselerinin de mağdur edildiğini, katın adil bir yaklaşım olmadığını ve Türkiye'nin bu sorunu aşacağını … ifade etmiştir.

YÖK'ün uygulamaların eleştirilmesi, katsayı sorununa dair tespitler ve eleştiriler yapılarak zamanla bu sorunların aşılacağının Başbakan tarafından söylenmesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Kaldı ki Meslek Liselerinde yaşanan katsayı sorunu, Türk eğitimimin ortak sorunudur. Bizim konuya yaklaşımımız, İmam-Hatip Liseleri özelinde değildir, genel bir yaklaşımdır. Cumhurbaşkanının bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderdiği tasarı da sadece İmam Hatip Liselerini değil bütün mesleki ve teknik eğitimi kapsamaktadır. Ancak bu sorunda taraf olanlar, her vesile ile "Meslek liselerindeki katsayı sorununu" sadece İmam-Hatip Lisesi sorununa indirgemişlerdir. Biz, bizim dışımızda yapılan bu değerlendirmelere karşı olduğumuzu her defasında ifade ettik. Eşitlikçi bir bakışı benimsedik.

Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir. Laikliğin toplumdaki herhangi bir insanı, üstelik resmi bir okulda okumasından ötürü dışlayan ve tehlike gösteren bir gereği varmış gibi gösterenlerin asıl olarak laikliğe zarar verdiğini ifade eden bir

yaklaşımdır. Bu yaklaşım laikliğe karşıtlık değil, laikliğin gerçek anlamı ile kullanılmasına yöneliktir.

İmam Hatip Liseleri de diğer liseler gibi Devletin kurduğu, giderlerini karşıladığı, öğretmenlerini atadığı, yönetimi icra ettiği, program ve kitaplarını tespit edip uygulattığı, öğrencisini devletin kaydettiği ve mezununa diplomasını verdiği, kısaca devletin gözetim ve denetimi altında faaliyet gösteren bir okuldur. Bir yandan bu okulların faaliyetini sürdürmeyi Anayasaya uygun bir devlet görevi sayarken, diğer yandan bu okulların ve burada okuyan öğrencilerin sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmayı ve sorunların giderilmesi için çaba sarfetmeyi Anayasaya aykırı saymak ve işin vahimi bu kabulün dayanağı olarak Anayasayı göstermek, hakla, hukukla ve Anayasa ile izahı kabil olmayan yaman ve temel bir çelişkidir. Devlet, kendi eğitim-öğretim kurumlarına ikircikli bakmaz ve bakılmasına da müsaade etmez. Ne gariptir ki iddianame, bu okullara ikircikli yaklaşmamayı Anayasa ihlali ve parti kapatma nedeni sayan, hukuk dışı bir yaklaşıma sahiptir.

Üniversiteye girişte uygulanan katsayı adaletsizliğinin kaldırılmasını savunmak ve bu yönde çalışma yapmak, Anayasaya kesinlikle aykırı değildir. Bunun aksinin kabulü, 1998 senesine kadar böyle bir uygulama olmaması nedeniyle, bütün hükümetlerin ve idarenin Anayasayı ihlal ettiği anlamına gelir ki bu doğru değildir. Zira meslek liseleri, 1998 yılına kadar üniversite sınavlarında farklı katsayı uygulamasına tabi değildi. Farklı katsayı uygulaması, 1998'de başladı. 1998'e kadar Anayasaya ve laikliğe aykırı olmayan üniversiteye giriş sistemindeki puan hesaplama usulü, meslek liseleri bakımından hem de Anayasa değişmediği halde 1998'den sonra Anayasaya aykırı hale gelmesi veya getirilmesi ve daha da kötüsü bunun bir siyasi partinin kapatılmasının nedeni gösterilmesi, Anayasadan kaynaklanmamakta, Anayasaya rağmen yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Pek çok siyasetçi, akademisyen, araştırmacı, yazar, gazeteci, sivil toplum örgütü ve siyasi parti tarafından dile getirilen Meslek liselerine uygulanan katsayı adaletsizliği sorunu, onlar için Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülmez iken, aynı sorunları AK Parti'nin dile getirmesi halinde Anayasa ve laiklik ilkesine aykırı görülüp Anayasanın 69'uncu maddesine göre kapatılma nedeni sayılması ve hakkında dava açılması, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik devlet ilkesi ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesine açık bir aykırılıktır. Bu, bir çifte standarttır. Anayasaya aykırılığın, söylenene veya yapılana göre değil de söyleyene

veya yapana göre belirlendiğinin ispatıdır. Hukuk devletinde sözler veya fiiller, söyleyene göre adalet terazisinde tartılmaz.

Kişilerin dindar olmasından veya resmi okulda din eğitimi ağırlıklı okumayı tercih etmiş olmasından hareketle laik olmamakla suçlanması doğru değildir. Kişi dindar olabilir; ama devlet laiktir. Kişi bakımından sırf dindar diye laik olmamakla suçlamak haksızlıktır.

Başbakanın bu sözlerinde laikliğe karşı bir anlam ve laiklik ilkesine yönelik bir saldırı yoktur. Tam tersine laiklik ilkesinin kuvvetlendirmeye ve onu istismar edenlerin ellerinden kurtarmaya çalışarak laiklik ilkesinin hiç kimseyi dışlamadığına dair bir değerlendirme ve tespittir.

Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, kendince anlam yükleme veya anlamı başkalaştırma yoluyla delil uyduramaz.

b) Başbakanın, **"Katsayı adil bir yaklaşım değil. Bir defa üniversiteye girecek olan öğrencilerin önüne böyle bir katsayı zulmünü koymak çok büyük bir adaletsizlik." ve "…**Şu anda bir **zulme** dayalı olarak maalesef devam ediyor…" ifadelerinde geçen "Zulüm" kelimesi, uygulanan haksızlığın derecesini ifade için kullanılmıştır.

Konuşmada geçen "Zulüm ve adaletsizlik" kavramlardan hareketle Başbakanın sözlerinden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. Halka açık bir toplantıda alenen yapılan konuşmadan alınmış bu sözleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Başbakan da konuşmasında, başörtüsünün siyasi bir simge olduğunu kesinlikle söylememiştir. Aksine Başbakan, başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını açıklıkla ifade etmiş ve **"Diyorlar ki, bu bir siyasi simge. Ne siyasi simgesi, ne alakası var?** Bu siyasi simge ise bu başörtülü vatandaşım sadece Adalet ve Kalkınma Partisi de mi var? Diğer siyasi parti mensupları arasında başörtülü yok mu? Milleti bölme yoluna gitmeyiniz. Bu ülkede başı

açık olan da örtülü olan da benim canım, ciğerim, kardeşimdir'' ifadelerini de başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını açıklamak için kullanmıştır

Başbakan, başörtüsünün siyasi bir simge olmadığını başkaca konuşmalarında da açıklıkla ifade etmiştir. Nitekim 47 numaralı iddianın cevabında da verildiği üzere bir konuşmasında Başbakan; ''Bir defa şimdi, bunun siyasi simge olması için sadece AK Parti'nin çatısı altında, başörtüsü veya başörtülülerin olması lazım. CHP çatısı altında veya CHP'ye oy verenlerin arasında başörtülü, türbanlı olan yok mu, MHP'de yok mu? DP'sinde, ANAP'ında yok mu, DTP'sinde yok mu? Hepsinde var. Dolayısıyla kimse kalkıp da burada birbirine çamur atmaya kalkmasın. Her vatandaş siyasi iradesini sandıkta ortaya koyuyor, başörtülüsü de başörtüsüzü de koyuyor. Ama başörtülülerin içinde çok değişik partilere dağılmış bir irade var. Kalkıp da başörtülülerin içerisinden AK Parti'ye oy verenleri cezalandırma yetkisini kim kendinde buluyor? Veyahut da başı açık olan vatandaşlarımın değişik partilere oy kullanması kimleri, niçin rahatsız eder? Bunu anlamakta zorluk çekiyoruz. Böyle şey olamaz. Herkesin buna saygı duyması gerekir, bizim vatandaşlarımızın tümünü ayırt etmeksizin saygı duyduğumuz gibi.'' açıklamasında bulunmuştur. Ancak iddia makamı, bu ve benzeri açıklamalara da itibar etmemiştir.

d) Başbakanın, YÖK'ün katsayı uygulamasını eleştirmesi, bu uygulamanın haksızlığını dile getirmesi, üniversitelerimizin dünya üniversiteleri arasındaki konumunu değerlendirmesi, başörtüsü ve katsayı sorununa değinmesi ve bu konuların hepine ilişkin eleştiri ve tespitlerde bulunup, zamanla çözüleceğini ifadesi de ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır.

Anayasa ve yasalarımızda, "YÖK ve uygulamaları ile üniversiteler eleştirilemez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır." veya "Siyasiler ülke sorunlarını konuşamaz, bunlara dair çözümlerini söyleyemez, eleştirilerde bulunamaz; aksi laiklik ilkesine aykırıdır" diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da YÖK'ü, YÖK'ün uygulamalarını, üniversiteleri, başörtüsü ve katsayı gibi ülke insanlarının sorunlarını

konuşmak, bunlara dair eleştiri, tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu veya bazı kurumları eleştirdi diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

Ayrıca Başbakanın sözlerinin muhatabı YÖK, üniversiteler ve halktır. Sözlerin muhatabı Anayasal düzen veya laiklik ilkesi değildir. İddia makamı, yapılan konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

55) İddianamenin 52'inci sayfasında yer alan 55 numaralı iddiada (EK-55) yer alan konuşmasında Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; AK Parti'yi laiklik karşıtı gösterenleri eleştirmekte; AK Parti'nin laiklik karşıtı gösterilemeyeceğini ifade etmekte; sürekli irticanın gündeme getirilmesinin ve dinin siyasete alet edilmesinin yanlışlığını ve dindar insanların da siyaset yapma hakkı olduğunu belirtmektedir.

Başbakanın bu değerlendirmeleri, ne laiklik ve ne de Anayasa aleyhinedir. Aksine bu konuşma, laiklik konusundaki hassasiyete bir örnektir.

a) Anayasa'ya göre "Türkiye Cumhuriyeti,… lâik … bir … Devletidir." (Anayasa, m. 2)

"Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir." (Burhan Kuzu, Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul – 1993, S. 3)

Anayasa'nın benimsediği laiklik anlayışının gereği olarak; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.

Din ve ahlâk eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlâk öğretimi ilk ve orta-öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcisinin talebine bağlıdır.

Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz."

Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN; Anayasa'nın kabul ettiği laik devlet niteliğine bağlı olup, yine Anayasa'nın 24'üncü maddesinde açıklıkla ifade edildiği üzere; "Herkesin, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğuna", "Anayasanın koyduğu sınırlamalar hariç olmak üzere ibadet, dini ayin ve törenlerin serbest olduğuna", ""kimsenin ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağına; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağına", "kişilerin dinlerini öğrenmelerinin laikliğin gereği ve laikliğin teminatı altında olduğuna", "Kimsenin, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemeyeceği ve kötüye kullanamayacağına ve bunları yapmasının yanlışlığına", "laikliğin dindar olmanın da teminatı olduğuna" inanmakta ve bu inancını da kararlı bir biçimde uygun her platformda tekrar edip kamuoyu ile açıklıkla paylaşmaktadır.

Nitekim iddianamede delil olarak sunulan pek çok konuşma da bunu açıkça göstermektedir:

"Laiklik çok farklı bir konudur. Laik olduğumuz Anayasa'da belirtilmiştir. İnsanlar dini gereklerini böylece yerine getirebilir. İslam ile laikliği yan yana tanım olarak getirmek yanlış olur. Kişiler laik olmaz." (İddianame, s. 28, ek- 4)

"Bazıları laikliği din gibi algılıyor. Laiklik din olursa aynı anda Müslüman olunamaz. İnsan iki dine mensup olamaz. Asıl itibarıyla laiklik bir sistemdir ve fertlerin değil, devletin laikliği söz konusudur. Dine mensupluksa ferdi bir tasarruftur. O manada söyledim." (İddianame, s. 28, ek- 5)

"Laikliği din haline getirirseniz halkı üzersiniz"…"Bizim laiklikle derdimiz yok. 1982 Anayasası'nın laikliği düzenleyen maddesinin gerekçesinde bir tanım mevcut. Gerekçe, 'bütün dinlere eşit mesafede olmak' diyor. İnançlar, devlet güvencesinde. Tekrar ediyorum: Ben insan olarak laik değilim; devlet laiktir. Buna mukabil laik düzeni korumakla yükümlüyüm. Ama siz laikliği bir din gibi takdim ederseniz, bu ülkenin halkını üzersiniz. Türkiye iyiye gidiyor, hükümet başarılı, laikliği gündeme getirip, bundan nemalanmak isteyenler var. Türkiye'de 'niyet okuyucuları' haksız isnadlar ortaya atıyor" (İddianame, s. 30, ek- 10)

''Laik toplumda din, laik yönetimin güvencesindedir. Laiklik, tüm inanç gruplarına eşit mesafede olmak şeklinde tanımlanmıştır ve zaten bu temin edildiği içindir ki, laiklik bizim için bir yerde sigortadır." (İddianame, s. 36, ek- 19)

Bunlar, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, laiklik ilkesinden yana olduğunu gösteren iddianameden bir kısım delillerdir. Ayrıca Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, laiklik ilkesi ile ilgili başkaca sayısız açıklaması da vardır**(EK-2).**

b) Başbakan ve AK Parti Genel Başkanın karşı olduğu şey, laiklik değil, birilerinin laikliği yanlış yorumlayarak, laikliğin bütün toplum kesimleri tarafından tam anlamıyla benimsenmesine mani olucu tavır, davranış ve söylemleridir.

Hangi saikle olursa olsun birilerinin AK Partiyi laiklik karşıtı göstermesi, hem AK Parti'yi ve hem de AK Partiye oy vermiş milyonlarca kişiyi rencide eder ve onlar sanki laiklik karşıtı imiş gibi haksız bir algıya yol açar. Bu haksız eleştiri ve tutum karşısında AK Parti Genel Başkanının; "Bu yanlıştır. 14 milyon kişinin oyunu almış ve iktidar olmuş bir parti, laiklik karşıtı olarak bu sahneye çıkmadı…" demek suretiyle haksız ithama karşı çıkıp kendisini, partisini ve partisine oy vermiş milyonlarca seçmenin hak ve hukukunu savunması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Bu söylemiyle AK Parti Genel Başkanı; kendisi, partisi ve partisine oy verenler hakkındaki bu haksız yaklaşım ve ithama ve laiklik ilkesini kullanarak

birilerinin yürüttüğü haksız mücadeleye karşı çıkarak, laiklik lehinde ve laiklik ilkesi yanında tavır koymuştur. Bu tavrın yanlış anlaşılıp, iddianameye alınması ise ayrı bir hukuk ve Anayasa ihlalidir.

c) Anayasamıza göre laiklik; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ayrılmaz ve değiştirilmez bir vasfı (Anayasa, m.2,4) olup, hiçbir zaman dinsizlik değildir ve kişilerin dinini yaşamasına veya dindar olmasına da mani değildir. Aksine laiklik; bütün dinlerin, inançların ve ibadetlerin teminatı, bu konulardaki hürriyetin ifadesidir. Bu husus, Anayasanın 2'inci maddesinin gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir: "Hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca, mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dini inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tabi kılınmaması anlamına gelir."

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü bir hak olarak tanımış ve teminat altına almıştır. Anayasa'da yer alan; "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.

Kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz." (Anayasa, m. 24/1-3) ifadeleri, bunun delilidir.

Anayasanın bu açık ve amir hükümlerine rağmen, kimileri; kişileri dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınamayı veya suçlamayı adeta laikliğin bir gereği gibi yansıtmaktan vazgeçmemişlerdir. "İrtica ile dindar insanı bir tutma", "Dinin gereklerini yapan birinin siyaset yapmasını, dini siyasete alet etme" ve "Dindar bir kişinin laik devlet yapısını benimsemeyeceği" gibi sakat, temelsiz yaklaşımlar, Anayasaya aykırıdır.

AK Parti Genel Başkanı;; "…Önce irticanın bir tanımını yapın**? Eğer irtica dini siyasete alet etmekse, Türkiye'de dini siyasete kimlerin alet ettiği bellidir. Ama eğer siz dindar insanları siyasetten alıkoymak için bunu konuşuyorsanız, bu millet de sizi affetmez. Bunu böyle bilin. Bu ülkede dindar insanların da siyaset yapma hakkı vardır.** " demek suretiyle "İrtica" ile "Dindar insanın" karıştırılmasına, "Dindarlık" ile "Devletin laik niteliğini kabul etmenin" bir arada olamayacağı anlayışına ve dindar kişinin siyaset yapmasını dini siyasete alet etmek olarak kabul ve takdim eden yanlış anlayışlara karşı çıkmıştır. Bu açıklamalar, laikliğin doğru anlaşılması bakımından yapılmış değerlendirmeleri içermektedir.

d) Bu değerlendirmelerden Anayasa veya laiklik karşıtı bir anlam çıkarmak da hukuken mümkün değildir. İddianame metninde geçen bu ifadeleri, niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekmek veya buna gizli anlamlar yüklemek, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. İddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder, söylenilen sözü, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandıramaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

e) AK Parti Genel Başkanının konuşmasında, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in ismi hiç geçmemiş ve ona dönük bir eleştiri de yapılmamıştır.

Konuşma ile Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in açıklaması arasında bağ kurulması, tamamen basın mensupları tarafından yapılmış, iddia makamı da bunun doğru olup olmadığını araştırmadan olduğu gibi iddianameye almıştır. Bu açık bir hukuka aykırılıktır.

Kaldı ki Anayasa ve yasalarımızda, "Cumhurbaşkanı ve görüşleri eleştirilmez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır." diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

56) İddianamenin 52-53'üncü sayfalarında yer alan 56 numaralı iddiada (EK-161) yer alan konuşma; AK Parti'ye dönük haksız isnatlarda bulunan bir medya grubuna ve "Akibeti Menderes gibi olacak" diye bizzat Başbakana karşı imalı tehditte bulunan CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL'a verilmiş, demokrat bir cevaptan ibarettir. Ancak konuşmada herhangi bir medya grubunun ismi anılmamıştır.

a) İddianamedeki;"Bunların derdi laiklik değil, menfaat hesabı. Bunlar köşeye sıkıştırma metotları. Tehditle bizden bir şey alamazsınız. Bunların istediği düzen demokrasi değil, diktatoryal düzen" ifadeleri, 'basında yer alan bir kısım haber ve eleştirilere dönük cevap ve eleştirilerdir. AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan, bazı basın yayın organlarının laiklik derdinde olmadığını ve menfaat hesabıyla haber ve yorum yaparak hükümeti sıkıştırdıklarını ifade etmiştir. Bir Başbakanın "Bunların derdi laiklik değil, menfaat hesabı…" demesinin, kendisine ve hükümetine ve partisine dönük eleştirilerde bulunanlara cevap vermesinin, neresi laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır. Olabilir mi böyle bir şey veya böyle bir kabul? Elbette ki olamaz. Aksi, basının siyasiler tarafından eleştirilmesinin Anayasaya aykırılığı noktasına bizi götürü ki bu, açık bir Anayasa ihlalidir.

b) İddianamede geçen; "İdam sehpasının yolunu gösteriyor. Biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. **Biz o beyaz çarşaflarla beraber yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız.** Bu konuda rahatız." (iddianame, s. 53) ifadelerinin muhatabı, CHP Genel Başkanıdır. Bu husus konuşmanın ilgili bölümünün tam metninde daha açık görülmektedir. Şöyle ki: ''İşte buyurun daha şimdiden, daha Cumhurbaşkanı değerlendirmesini yapmadan hemen bakıyorsunuz anamuhaletin başı, şimdiden ahkam kesmeye başladı. Şimdiden yargıya akıl vermeye başladı, şimdiden yönlendirme yapmaya başladı. İstikamet veriyor ve idam sehpasının yolunu gösteriyor. Sen nasıl demokratsın ya...Sen nasıl demokratsın, sen nasıl demokratsın? Ama biz şuna inanıyoruz; biz bu yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşaflarla beraber yola çıktık, biz bu konuda bedel ödemeye hazırız, bu konuda rahatız.'' (Anadolu Ajansı, 12.02.2008) (EK-)

Bu açıklama; demokrat olmayan, hukuku hiçe sayan ve demokratik siyasi çoğulculuğun gerekleriyle bağdaşmayan bir üslupla imalı bir biçimde AK Parti Genel Başkanını bizzat idam ile tehdit eden CHP Genel Başkanına, AK Parti Genel Başkanının verdiği, demokrat bir cevaptır. Bu cevap, demokrat bir yaklaşım olup, cumhuriyetimizin değişmez ve değiştirilmesi

teklif edilemez "Demokratik … bir… devlet" (Anayasa, m. 2) niteliğine sahip çıkma ve onu savunmadır.

Türk demokrasi tarihinde, "Bayramlık elbise - idamlık elbise" ifadesi, Başbakanlar tarafından bir demokrasi savunusu olarak sürekli kullanılagelmiştir. Bu, bir demokrasi retoriğidir.

Kendisini ölümle tehdit eden, kendisine haksız isnatlarda bulunan anamuhalefet liderine Başbakanın verdiği cevabı laiklikle ilişkilendirmek ve daha da ileri giderek, konuşmada muhataplar açıkça ifade edilmiş ve iddianameye konulan metinde de yer almasına rağmen iddia makamının; "…Başbakan bu söylemiyle de yetinmeyerek partisinin grup toplantısında yaptığı bir konuşmada, *"…Biz şuna inanıyoruz; biz yola çıkarken daha önce de demokrasiye inanmış insanların söylediğini söylüyoruz. Biz o beyaz çarşaflarla yola çıktık. Biz bu konuda bedel ödemeye hazırız…"* demiş, kefen veya idam gömleğiyle özdeşleşen "beyaz çarşaf" betimlemesiyle devleti ve toplumu dönüştürme kararlılığını ve bu uğurda neleri göze aldığını vurgulamış, ölüm ve idam çağrıştırmalarıyla halkın bir kısmını laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavrını sürdürmüştür." (Sayfa: 135, paragraf: 3) değerlendirmesinde bulunması, anlamı yoruma gerek kılmayacak derecede açık olan bir beyandan; "Beyaz çarşaf" kelimelerinden hareketle "Devleti ve toplumu dönüştürme", "Laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavır" hüküm veya isnadını üretmesi, tam bir çarpıtma ve delil başkalaştırması olup, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasanın açık bir ihlalidir.

Halka açık bir toplantıda alenen yapılan ve laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, "Devleti ve toplumu dönüştürme" ve "Laik devlet aleyhine kışkırtıcı tavır" hükmüne varması, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, açık bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca bu sözler, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın kendisine, politikalarına ve icraatlarına dönük eleştirilere cevap mahiyetindedir ve

muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

Anayasa ve yasalarımızda, "Basın veya anamuhalefet lideri eleştirilemez ve bir başbakan kendine dönük eleştirilere cevap veremez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır." diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

d) Ayrıca bu konuşma, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ve AK Parti Grup Genel Kurulunda yapılmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Partilerin Grup Genel Kurullarında yapılan konuşmalar ve aksi kararlaştırılmadıkça bunların basında yer alması ve dışarıda tekrarlanması

mutlak yasama sorumsuzluğu kapsamında olup, Anayasa'nın 83'üncü maddesinin teminatı altındadır.

57) İddianamenin 53'üncü sayfasında yer alan 57 numaralı iddiada (EK-162) yer alan konuşmada; AK Parti'nin ayrımcılık yapmadığı ve yapmayacağı, insanımıza eşit gözle baktığı ve hizmet ettiği, CHP ve basında bazılarının bunu farklı göstermelerinin yanlışlığı anlatılmakta, laikliğin önemi vurgulanmakta, CHP Genel Başkanı ve basın eleştirilmektedir.

a) İddia makamı, konuşmayı bütününden koparıp, sadece bir kısmını vermiştir. Konuşma metninin kendince aleyhe olduğunu kabul ettiği kısmını almış, kendince lehe olduğunu düşündüğü kısmı almamıştır. Bu, yasal olarak lehe ve aleyhe delilleri toplamakla yükümlü ve görevli iddia makamının bu yükümlülük ve görevini yapmaması, subjektif bir yaklaşım olup, iyi niyet kurallarıyla bağdaşmaz. Konuşmanın bir bütünlük içinde değerlendirilmesi için, Anadolu Ajansında çıkan konuşma metnini aynen veriyoruz: "ANKARA (A.A) - 13.02.2008 - AK Parti Genel Başkanı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, ''Bizim ilkelerimizde başı örtülü, başı açık diye bir ayrım yoktur olamaz. Bunu böyle bilin. Başı açık olan kardeşim, kardeşim. Başı örtülü olan kardeşim, o da kardeşim'' dedi.

''(Bizi çarşafa sokacaklar) diyorlar. Ya insaf... Affedersiniz, gazetelerinin baş köşelerinde bu toplumun ahlak değerleriyle tamamen ters düşen çırılçıplak kadın resimlerini siz basıyorsunuz. Basıyorlar mı? Basıyorlar. Affedersiniz, ilavelerinizde her şey tamamıyla ortada. Bugüne kadar ne yapıldı, hangi müdahale yapıldı, yasama ve yürütme olarak?'' diyen Erdoğan, vatandaşa, ''Halkımızı seviyoruz. Onun için bunların 'başı açık olanların geleceği garanti altında olmaz' gibi safsatalarına asla uymayın'' diye seslendi.

"Başbakan Erdoğan, partisinin il başkanları toplantısında yaptığı konuşmada, AK Parti'nin siyasete sadece yeni bir soluk değil, yeni bir siyaset tarzını da getirdiğini ifade etti. Erdoğan, ''biz ve diğerleri'' şeklinde ayrım yaparak, marjinal kalıplarına çekilen bir siyasetin doğurduğu olumsuz sonuçları iyi bildiklerini söyledi. Bu işin içinde pişe pişe geldiklerini belirten Erdoğan, şöyle konuştu:

''Tespitlerimiz, teşhislerimiz oradan geliyor. Çözüm önerilerimizi bu hassasiyet içinde ortaya koyuyoruz. **Bu yüzden toplumumuzun her kesiminin her sorununu siyasetimizin konusu yaptık. Her kesimi aynı samimiyetle kucakladık, her soruna aynı duyarlılık ile yaklaştık.**

1994'te İstanbul gibi bir kentin belediye başkanlığını yaptım ve arkadaşlarımızla beraber orada tüm İstanbullulara hizmet verdim. Aynı dönemde Melih Bey Ankara'da belediye başkanıydı. O belediye başkanlığımız döneminde halkımızın hangi katmanları bizden olumsuz bir yaklaşım gördü? Acaba onların yaşam tarzlarına yönelik olarak biz hangi olumsuz yaklaşımı ortaya koyduk. Bunu bize ispatlayabilirler mi? Cımbızlaya cımbızlaya kenarda köşede bulabildikleri birçok olaylarla kendilerine göre gazetelerinde haberler yapmaya çalıştılar ama tutmadı. Bunu neye dayanarak söylüyorum, çünkü halkımız bizi büyüttükçe büyüttü ve bugünlere geldik. AK Parti de böyle iktidar olmuştur.

Dün de söyledim, Antalya CHP'nin kalesi... Şu anda AK Partili bir belediye başkanı var. Acaba kimin yaşam tarzına biz orada dokunduk? AK Parti zihniyeti orada ne yaptı? Orada tüm halka hizmeti götürmüyor mu? Antalya'nın tarihinde acaba böyle bir hizmet Antalya'ya verilebilmiş midir? Baykal, dikili ağacın var mı senin Antalya'da? Bunu bize göster. **Allah aşkına, Baykal yatıyor, kalkıyor, laiklik, laiklik, laiklik... Başka bir şey konuştuğu yok. Laiklik, laiklik diyerek bu ülkede laikliği yozlaştırdı Baykal. Laiklik bu değil. Laiklik bu değil ki. Laiklik toplumun tüm katmanlarına, inanç gruplarına aynı mesafede olmak, eşit mesafede olmak, onları güvence altına almaktır. Ama Baykal akşam yatıyor başka, sabah kalkıyor başka. Sen hizmet için ne yaptın bu ülkede, Allah aşkına bunu söyle. İnsanlar arasında ayrım yapmak varsa bu senin kitabında var. Senin yaşam tarzında var. Ama bizim yaşam tarzımızda bu yok. Biz bütün vatandaşlarımıza aynı mesafedeyiz. Aynı hizmeti verdik, vermeye de devam edeceğiz. Eksiklerimiz olabilir, yanlışlarımız olabilir ama ben size somut örnek veriyorum. İşte İstanbul'da, Ankara'da, Antalya'da, Adana'da, Gaziantep'te, Samsun'da, Bursa'da, Erzurum'da, Konya'da, Kayseri'de AK Partili belediye var. Ne gördünüz ayrımcılık adına soruyorum?''**

İrili ufaklı bin 800'e varan AK Partili belediye bulunduğunu anlatan Erdoğan, ''Somut olarak ne gördünüz vatandaşlarımız arasında ayrımcılık olarak, hizmetten başka, insanları sevmekten başka? Hizmet sevgiyle olur, lafla olmaz. Hizmet saygıyla olur, lafla olmaz. İşte bunu biz başardık'' diye konuştu. Başbakan Erdoğan, şöyle devam etti:

''Ben yine sesleniyorum: Bizim ilkelerimizde başı örtülü, başı açık diye bir ayrım yoktur olamaz. Bunu böyle bilin. Başı açık olan kardeşim, kardeşim. Başı örtülü olan kardeşim, o da kardeşim. Biz yaratılanı yaratandan ötürü sevme anlayışıyla bu yolda hizmete devam ediyoruz.

Kusura bakmasın, Baykal ve benzerleri gibi değil. Bunu böyle bilin. Ve onlarla aynı istikameti de paylaşan kusura bakmasınlar, medya gruplarıyla da aynı düşünmüyoruz.

Ne yazarlarsa yazsınlar, ne resmederlerse etsinler, halkımız her şeyi gayet iyi biliyor. 'Bizi çarşafa sokacaklar' diyorlar. Ya insaf. Affedersiniz, gazetelerinin baş köşelerinde bu toplumun ahlak değerleriyle tamamen ters düşen çırılçıplak kadın resimlerini siz basıyorsunuz. Basıyorlar mı? Basıyorlar. Affedersiniz, ilavelerinizde her şey tamamıyla ortada. Bugüne kadar ne yapıldı, hangi müdahale yapıldı, yasama ve yürütme olarak? Bizim yaptığımız veya yapacağımız herhangi bir şey mi var? Yaptık mı, hayır. O zaman nedir bu feryat? Biz ne diyorduk? Ne haliniz varsa görün. Halk zaten sizi nereye getirecekse getirir, ne kadar gazetenizi alacaksa alır. Beğenirse alır, beğenmezse almaz. Daha ne istiyorsunuz? Yoksa gazetelerinizi toptan biz mi satın alacağız? Bunu mu bekliyorsunuz?''

Şu anda bu hizmeti kararlı bir şekilde, sadece halkın hizmetkarı olma anlayışı ile sürdürdüklerini ifade eden Erdoğan, ''Halkımızı seviyoruz. Onun için bunların 'başı açık olanların geleceği garanti altında olmaz' gibi safsatalarına asla uymayın'' dedi. Erdoğan, şunları kaydetti:

''Bu tuzağa benim halkım düşmez biliyorum ama sakın bu oyuna gelmeyin. Biz ilk defa bu ülkede iktidarda değiliz. 1994'te yerel yönetimlerde görev yaptık. 2002'de 58 ve 59. hükümetleri kurduk. Şimdi 60. Hükümet olarak varız. Merkezi yönetimde varız, yerel yönetimlerde varız. Nasıl şu ana kadar hiçbir başı açık kardeşim bu ülkede bizden olumsuz bir şey görmediyse bundan sonra da görmez, göremez. Çünkü onların yaşam şekli de bizim güvencemiz altındadır.

Kimse bizi bu tuzağa düşürme gayreti içine de girmesin. Bu konuda hassasiyetlerimiz var. Çok açık konuşuyorum. AK Parti grubu ortada. Bizim yüzde 10'a yakın kadın milletvekilimiz var. CHP'nin yüzde kaç? Parmak sayısını geçmez. Hani kadına değer veriyordun, ispat et. Bizim her şeyimiz ortada uygulama ile ispat ediyoruz. Şu anda böyle. Önümüzdeki dönemde çok daha farklı konuma geleceğiz. Bunların kadın hakları anlayışına da inanmayın. Bunların kadın hakları noktasında da böyle bir hassasiyetleri yok. Onun için kısa kısa geliyorlar, asıl kesenler onlar. Yani başı örtülü olarak bu ülkede eğitim-öğrenim hakkının önünü kesme... Bunun laiklikle yakından uzaktan ne alakası olabilir? Bunu gündeme getirenler bunlar. Ne alakası var? Dünyada laiklik bir bizde mi var arkadaşlar? Batı ülkelerinin bir çoğu laik sistem. Amerika da laik ama Anglosakson laiklik uyguluyor, İngiltere öyle uyguluyor. Ama laikliği uyguluyor. Var mı bir sıkıntı? Yok.

Şimdi bakıyorsunuz, 'batı gazetelerinden haberler' diye köşe yazıları alıyorlar. Bir incelettim, arkadaşlar büyük bir çoğunluğu yalan, yalan ve uydurma haberler. Şu anda arkadaşlarım onların üzerinde de çalışıyorlar. Arkadaşlarımız orijinalini de koyarak bunları ilan edecekler. Çünkü Türkiye'de bir ayrımcılığı ortaya koymak suretiyle kafaları bulandırmaktan başka bir dertleri yok.''

Öfkeli olduğu yönünde eleştiriler bulunduğuna da işaret eden Erdoğan, ''Öfkeli olduğumu söylüyorlar. Öfke bir hitabet sanatıdır. Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de asla sevemem. Kusura bakmasınlar, yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz. Bunu da bilmeleri lazım'' diye konuştu.

Erdoğan, şu ana kadar politikalarını böyle sürdürdüklerini, bundan sonra da böyle sürdüreceklerini vurgulayarak, ''Biz karşımızdakilere saygı gösterirken karşımızdakilerin de bize saygı göstermeleri gerekiyor'' dedi.

''Bir yanağına vur, öbür yanağını çevirirsin'' anlayışına da sahip olmadıklarını ifade eden Erdoğan, ''Kusura bakmasınlar, öyle yanak bizde yok. Böyle yanak bizde yok. Çünkü adalet bu değildir'' dedi. Başbakan Erdoğan, onun için adaleti, kalkınmayı, özgürlükleri, demokrasiyi sadece kendileri için istemediklerini, Türkiye'nin her bölgesine, her şehrine, toplumun tüm kesimlerine aynı samimiyetle kucak açtıklarını söyledi. Erdoğan, ''Enerjimizi belli bazı sorunlara yoğunlaştırıp umumun sorunlarına kayıtsız kalmadık. Adalet isteyeceksek herkes için istemek, özgürlükleri genişleteceksek herkes için genişletmek durumundayız. Bizler Türkiye'nin sorunlarının sağlam bir siyasi iradeyle çözülebileceğini iyi biliyoruz'' diye konuştu." (Anadolu Ajansı, 13.02.2008)

Bu sözlerden hangisi, laiklik ilkesine veya Anayasaya aykırıdır? "**Bu yüzden toplumumuzun her kesiminin her sorununu siyasetimizin konusu yaptık. Her kesimi aynı samimiyetle kucakladık, her soruna aynı duyarlılık ile yaklaştık."** demesi mi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Yoksa "**1994'te İstanbul gibi bir kentin belediye başkanlığını yaptım ve arkadaşlarımızla beraber orada tüm İstanbullulara hizmet verdim. Aynı dönemde Melih Bey Ankara'da belediye başkanıydı. O belediye başkanlığımız döneminde halkımızın hangi katmanları bizden olumsuz bir yaklaşım gördü? Acaba onların yaşam tarzlarına yönelik olarak biz hangi olumsuz yaklaşımı ortaya koyduk. Bunu bize ispatlayabilirler mi? Cımbızlaya cımbızlaya kenarda köşede bulabildikleri birçok olaylarla**

kendilerine göre gazetelerinde haberler yapmaya çalıştılar ama tutmadı. Bunu neye dayanarak söylüyorum, çünkü halkımız bizi büyüttükçe büyüttü ve bugünlere geldik. AK Parti de böyle iktidar olmuştur." açıklaması mı Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Veya "**Allah aşkına, Baykal yatıyor, kalkıyor, laiklik, laiklik, laiklik... Başka bir şey konuştuğu yok. Laiklik, laiklik diyerek bu ülkede laikliği yozlaştırdı Baykal. Laiklik bu değil. Laiklik bu değil ki. Laiklik toplumun tüm katmanlarına, inanç gruplarına aynı mesafede olmak, eşit mesafede olmak, onları güvence altına almaktır. Ama Baykal akşam yatıyor başka, sabah kalkıyor başka. Sen hizmet için ne yaptın bu ülkede, Allah aşkına bunu söyle. İnsanlar arasında ayrım yapmak varsa bu senin kitabında var. Senin yaşam tarzında var. Ama bizim yaşam tarzımızda bu yok. Biz bütün vatandaşlarımıza aynı mesafedeyiz. Aynı hizmeti verdik, vermeye de devam edeceğiz. Eksiklerimiz olabilir, yanlışlarımız olabilir ama ben size somut örnek veriyorum. İşte İstanbul'da, Ankara'da, Antalya'da, Adana'da, Gaziantep'te, Samsun'da, Bursa'da, Erzurum'da, Konya'da, Kayseri'de AK Partili belediye var. Ne gördünüz ayrımcılık adına soruyorum?"** değerlendirme ve eleştirisi mi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Yoksa **"Ben yine sesleniyorum: Bizim ilkelerimizde başı örtülü, başı açık diye bir ayrım yoktur olamaz. Bunu böyle bilin. Başı açık olan kardeşim, kardeşim. Başı örtülü olan kardeşim, o da kardeşim. Biz yaratılanı yaratandan ötürü sevme anlayışıyla bu yolda hizmete devam ediyoruz. Kusura bakmasın, Baykal ve benzerleri gibi değil. Bunu böyle bilin. Ve onlarla aynı istikameti de paylaşan kusura bakmasınlar, medya gruplarıyla da aynı düşünmüyoruz."** demesi mi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırı?

Veya **"Bu tuzağa benim halkım düşmez biliyorum ama sakın bu oyuna gelmeyin. Biz ilk defa bu ülkede iktidarda değiliz. 1994'te yerel yönetimlerde görev yaptık. 2002'de 58 ve 59. hükümetleri kurduk. Şimdi 60. Hükümet olarak varız. Merkezi yönetimde varız, yerel yönetimlerde varız. Nasıl şu ana kadar hiçbir başı açık kardeşim bu ülkede bizden olumsuz bir şey görmediyse bundan sonra da görmez, göremez. Çünkü onların yaşam şekli de bizim güvencemiz altındadır."** açıklaması mı Anayasa veya laikliğe aykırı?

Bu açıklamanın hangi kelime veya cümlesi Anayasa veya laiklik ilkesine aykırıdır? Cevabı bizce net ve tartışmasız: Hiç biri, Anayasa ve laikliğe

aykırı değildir. Anayasa ve laikliğe aykırı olan Başbakanın değerlendirme ve tespiti değil, iddia makamının laiklik yorumudur.

Başbakanın bu açıklamalarından ayrımcılık, laiklik karşıtlığı, Anayasaya aykırılık ve parti kapatma gerekçesi asla çıkarılamaz.

Aksine Başbakanın bu beyanları, iddianameyi açıkça tekzip etmektedir.

b) "Zira bize de inanan, güvenen bir kitle var. O kitle, sessiz yığınlar olarak yıllar yılı bekledi. O dille tercüman olacak siyasetçiler olarak bizi buraya gönderdi." ifadeleri, laiklik karşıtı ve gizli anlam yüklü ifadeler değildir.

Demokrasilerde her siyasi parti, tüzük ve programıyla milletin karşısına çıkar ve milletten oy ister. İnsanlar; tüzüğünü, programını ve projelerini beğendikleri partilere oy verirler. Her partiye güvenip oy veren insanlar olduğu gibi AK Partiye oy veren ve güvenen insanların olması çoğulcu demokrasinin gereğidir. Demokrasilerde, bir partiye oy verenleri, diğer partiye oy verenlerin karşısına dikecek bir anlayış ve yaklaşımı benimsemek veya insanların farklı siyasi partilere oy vermesine şüphe ile bakmak ve onları potansiyel bir tehlike gibi kabul etmek ve böyle göstermek, demokrasinin ruhu ile bağdaşmaz. Aksine demokratik hukuk devletlerinde milletin tercihleri kıymetli olup, siyasi partilerin iktidara gelmesinde ve iktidardan ayrılmasında tek belirleyici kriterdir.

1961 Anayasası ve 1982 Anayasası'nın 2'inci maddesine göre, "Türkiye Cumhuriyeti … demokratik … bir … devlettir…"

"Demokratik devlet, egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından, belli sınıflar yararına kullanılmadığı, serbest ve genel seçimin iktidara gelmede ve iktidardan ayrılmada tek yol olarak kabul edildiği ve iktidarın bütün millet yararına kullanıldığı… bir idare biçimidir." (Anayasa Mahkemesi, 1963/173 E., 26.09.1965 Tarih ve 1965/40 K., AMKD, S. 4, S. 301)

"Hürriyetçi demokratik rejimin özellikleri, ülkeden ülkeye bazı değişiklikler göstermekle beraber, bu rejimin vazgeçilmez, asgari şartı olarak kabul edilmesi gereken bazı unsurlar da vardır. Bunların en önemlileri, siyasal sistemdeki temel siyasal karar organlarının genel oya dayanan serbest seçimlerle oluşması, serbestçe örgütlenen siyasal partiler arasında eşit şartlarla yürütülen iktidar yarışması ve tüm vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin tanınmış ve hukuki güvence altına alınmış olmasıdır…" (Ergun ÖZBUDUN, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, Ankara – 2002, S. 82)

Bu bilimsel, Anayasal ve yargısal gerçeklik karşısında AK Parti Genel Başkanının kendi partisine oy veren ve güvenen bir kitlenin olduğunu söylemesi, demokrasilerde yadırganmaz ve bu ifadelerin altında gizli anlamlar aranmaz. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz.

"Öfkeli olduğumu söylüyorlar, öfke de bir hitabet sanatı. Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de sevmem. Yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz…" ifadeleri de, laiklik karşıtı ve gizli anlamlar yüklü ifadeler değildir. Bu sözler; AK Parti'ye veya icraatlarına karşı haksız veya saygı sınırlarını aşan eleştiriler karşısında sessiz kalınmayacağını belirtmek için kullanılmıştır. Haksızlık karşısında susmanın yanlışlığını ifade eden, "Çünkü ben zulmü alkışlayamam, zalimi de sevmem. Yumuşak başlıysak uysal koyun değiliz…" sözü ile saygının karşılıklı olduğunu vurgulayan ''Biz karşımızdakilere saygı gösterirken karşımızdakilerin de bize saygı göstermeleri gerekiyor'' cümlesi, bunu açıkça göstermektedir.

Ayrıca halka açık bir toplantıda alenen yapılan ve laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca bu sözler, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın kendisine, politikalarına ve icraatlarına dönük eleştirilere cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve

teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

Anayasa ve yasalarımızda, "Basın veya anamuhalefet lideri eleştirilemez ve bir başbakan kendine dönük eleştirilere cevap veremez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır." diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

58) İddianamenin 53'üncü sayfasında yer alan 58 numaralı iddiada (EK-163) yer alan konuşma; başörtüsü sorunu ve çözümüne yönelik bir değerlendirmedir.

a) Konuşma, başörtüsü sorunu ve çözümüyle ilgili bir değerlendirmedir.

Türkiye'de, yükseköğrenimde yaşanan başörtüsü sorunun varlığını kabul etmeyen ve çözümüne dair görüşlerini kamuoyu ile paylaşmayan hiçbir siyasi parti yoktur. Bazı siyasi partiler sorunun çözümünü parti programına koyarken, bazıları milletvekillerine kanun teklifi verdirmiş ve bazıları ise sorunu çözmek amacıyla yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, bu sorunu incelemek üzere bir Araştırma Komisyonu kurmuştur.

Ayrıca Türkiye'de sivil toplum örgütleri, üniversiteler, hukukçular, öğrenciler, yazarlar, gazeteciler ve pek çok kişi de bu soruna dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuş, çözüm önerileri sunmuştur. Hatta bu sorun, Anayasa Mahkemesi ve İdari Yargı'da dava konusu olup, mahkemelerce de tartışılmıştır. Bu dava dahi, böyle bir sorunun varlığının delilidir.

Herkesin varlığını kabul edip çözümünü tartıştığı bir sorunu Başbakanın dile getirmiş olması, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ve 10'uncu maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine açık bir aykırılıktır.

Kaldı ki demokratik bir ülkede demokrasi, hukuk devleti olan bir ülkede hukuk ve laik devlet yapısına sahip bir ülkede laiklik, öğrenim hakkının teminatıdır.

Bir Başbakanın, ülkesinde yaşanan ve herkesin konuştuğu bir sorunu konuşması ve çözümüne dair değerlendirmede bulunmasının ve beraberce bu sorunu aşarız demesinin neresi Anayasaya aykırıdır?

b) Konuşmada geçen; "Ben ülkemde üniversiteye gidemiyorum, neden?' 'başörtüm olduğu için gidemiyorum' işte bunu aşabilmenin gayreti içinde, bundan sonraki beklentilere yönelik olarak Türkiye'de yasalar zaten belli. (…) Kurumsal mutabakatı yüzde yüz bekleyenler bir defa yanlışın içindeler. Hiçbir zaman mutabakat yüzde yüz olur diyemezsiniz. (…) Her şeyden önce sessiz duran yığınların bir temsilcisiyim. Bakın alanlara, belli insanlar gelip toplanıyor. Onlar da benim vatandaşım ve oralarda bazı senaryolar düzenleniyor. Sabırla izliyorum. Bulunduğum makam nedeniyle. Ama şu anda böyle bir şeyin karşısında eğer gerilim taraftarı olsam o meydanlara 10 katını biz toplarız. (…) 5 yıl başörtüsü konusunda ses çıkarmadık. Hep sabır sabır dedik. (…) Din İşleri Yüksek Kurulu 1980'de Kuran-ı Kerim'den bir ayeti alıyor şöyle diyor: Cenab-ı Hak bu ayeti ile celile ile cahiliye devrinin bu adetini kesinlikle yasaklamış. Müslüman kadınların başörtülerini, saçlarını, başlarını, kulaklarını, boyun ve gerdanlarını örtecek şekilde yakalarının üzerine salmalarını emretmiştir." ifadeleri de, laiklik karşıtı ve gizli anlamlar yüklü ifadeler değildir.

Laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve

delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı yasaklamıştır. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) Ayrıca bu sözler, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın kendisine, politikalarına ve icraatlarına dönük eleştirilere cevap mahiyetindedir ve muhatapları da eleştirenlerdir. Yani konuşmanın muhatapları bellidir. İddia makamının muhatabı belli olan bir konuşmaya, laiklik ilkesini muhatap kılması hukuken kabul edilemez. Çünkü iddia makamı, yapılan bir konuşmayı, konuşulan yer, zaman, neden ve muhatap bağlamından koparıp, söyleyenin iradesine rağmen anlamlandırıp, sonra da bu anlamdan dolayı konuşanı itham edip hukuki sorumluluğunu talep ve dava edemez. Bunun aksi, hukukun evrensel ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulan ve teminat altına alınan hukuk devleti ilkelerinin alenen çiğnenmesidir. Maalesef iddia makamı burada, bu ilkelerin tamamını ihlal etmiştir.

Kaldı ki bir kişinin kendisine dönük eleştirilere cevap vermesi, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Aksine eleştirilere cevap verme hakkı, Anayasa'nın teminatı altındadır. Başbakanın, Anayasanın teminatı altında bulunan bir hakkı kullanması, Anayasaya aykırı değildir. İddia makamının iddiasıyla da Anayasaya uygun bir şey, Anayasaya aykırı hale gelmez.

Anayasa ve yasalarımızda, "Bir başbakan kendine dönük eleştirilere cevap veremez, aksi halde laiklik ilkesi ihlal edilmiş sayılır." diye herhangi bir kural yoktur. Aksine demokratik bir hukuk devleti (Anayasa, m. 2) olmanın gereği olarak "Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ile "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi AK Parti Genel Başkanı da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, AK Parti Genel Başkanından esirgediği düşünülemez. Herkes gibi AK Parti Genel Başkanı da ülke gündeminde ki sorunları dile getirmek, kendisine, partisine ve politikalarına dönük eleştirilerle ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunarak düşüncelerini açıklamak ve cevap vermek hak ve yetkisi vardır.

İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, görüş ve düşüncelerini açıkladı, ülke sorunlarına dair değerlendirme ve tespitlerde bulundu diye laiklik karşıtı gösteremez ve bunu yapanların siyasi yasaklı hale gelmesini talep ve dava edemez.

c) Diyanet İşleri Başkanlığı, Anayasal bir kuruluştur. Anayasa'nın 136'ıncı maddesine göre; "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, lâiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasî görüş ve düşünüşlerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir." Anayasanın bu hükmüne müsteniden kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş kanuna göre; "İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur." (22.06.1965 Tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, m. 1)

Anayasal bir kuruluş olan Diyanet İşleri Başkanlığının bir görüşünün AK Parti Genel Başkanı tarafından okunup dile getirilmesi, ne Anayasaya ve ne de laiklik ilkesine aykırıdır. Aksinin kabulü, Anayasa'dan aldığı yetkiye göre görev ifa eden ve yetkisini kullanan Diyanet İşleri Başkanlığı, hukuk dışı hale getireceği gibi, hukuk sınırları içinde bu kurumun görevlerini yerine getirmesi imkansız hale gelir ve vatandaşların bu kurumun görüşünü istemesi veya olan görüşünü okuması da hukuk dışı olur. Bu, Anayasada ifadesinin bulan hukuk devleti ilkesinin ve laiklik ilkesinin açık bir ihlalidir.

59) İddianamenin 53-54'üncü sayfalarında yer alan 59 numaralı iddiada (EK-164) yer alan "Sizin üniversitelerinizin rektörleri de ÜAK Üyesi. Ancak bildiriye imza atanlar oldu. Bu konuda daha ilkeli tavır bekliyoruz. Bu bildiriye niye karşı çıkmıyorsunuz? Tavır göstermenizi beklerdik." sözleri, Başbakan ve AK Parti Genel Başkanına ait değildir.

Başbakan ile Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyeleri arasında yapılan görüşmede, başörtüsü konusu hiç görüşülmemiş ve konuşulmamıştır. İddianın delili olarak sunulan gazete, bu hususu açıklıkla ifade etmektedir. Başbakan ve görüşmeye katılan Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyelerinden hiçbiri, böyle bir açıklama yapmamıştır.

Başbakanlık koridorunda böyle bir konuşmanın geçtiğine dair de ne Başbakanın ve ne de herhangi bir Vakıf Üniversiteleri Birliği Üyesinin

açıklaması vardır. İddianamede yer alan cümlelerin söylendiğini, sadece gazete muhabiri iddia etmektedir.

İşin aslını araştırmak ve ona göre işlem yapmakla görevli iddia makamının, bu görevini yapmadan, aslı olmayan bir gazete haberini delil olarak sunması, Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Kaldı ki haberde geçen cümleler, ne laiklik ilkesine ve ne de Anayasaya aykırıdır. Olmayan bir sitemden, laiklik karşıtı anlamlar çıkarmak, izahı mümkün olmayan bir durumdur.

60) İddianamenin 54'üncü sayfasında yer alan 60 numaralı iddiada (EK-165) yer alan konuşma; af konusunda sorulan bir soruya verilmiş cevaptır.

Türk hukukunda affın kim tarafından çıkarılabileceği ve sonuçlarının ne olacağı, Anayasa ve yasayla düzenlenmiştir. Anayasaya göre, üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına, Türkiye Büyük Millet Meclisi görevli ve yetkilidir (Anayasa, m. 87). Türk Ceza Kanununa göre affın hüküm ve sonuçları; "Genel af halinde, kamu davası düşer, hükmolunan cezalar bütün neticeleri ile birlikte ortadan kalkar (1). Özel af ile hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verilebilir veya infaz kurumunda çektirilecek süresi kısaltılabilir ya da adli para cezasına çevrilebilir(2). Cezaya bağlı olan veya hükümde belirtilen hak yoksunlukları, özel affa rağmen etkisini devam ettirir(3). (Türk Ceza Kanunu, m. 65)

AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkisinde olan af yetkisinin, kişilere verilmesini hiçbir zaman savunmamıştır. Aksine AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan; "Cuma günü Uşak'ta yaptığı af ile ilgili konuşmasının farklı yönlere çekildiğini belirtti. Af konusunun hukuken, devletin ve Meclis'in iradesinde olduğunu, ancak kendilerinin bundan bahsetmediğini dile getiren Başbakan Erdoğan, … AK Parti iktidarı, bu tür bir affı, parlamentoda gücü yettiği sürece çıkarmaz, çıkaramaz.'' (Anadolu Ajansı, 09.03.2008) açıklamasıyla, af yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde olduğunu, parlamentodan af çıkarma gücüne sahip AK Parti'nin af çıkarmayacağını açıkça ifade etmiştir.

İddianamede geçen **"… "Af yok mu?" diye seslenen bir vatandaşa, "..Af yok, suç işleyen cezasını çeker, Devlet katili affetme yetkisine sahip değildir. Katili affetme yetkisi aslında maktulün varislerine aittir. Öyle olması lazım…"** sözleri, laiklik karşıtı ve gizli anlamlar yüklü sözler değildir. Bu sözler, af konusunda bir hukuki düzenleme yaparken, bunun

kamu vicdanına uyup uymadığına, toplumun yüreğini sızlatıp sızlatmadığına dikkat etmek ve tarafların hassasiyetlerini gözetmenin, devletin görevi olduğunu vurgulamak için kullanılmıştır. Hiçbir biçimde çok hukukluluğu veya şeriat hukukunu savunmak için söylenmemiştir.

Bu gerçekliğe rağmen konu, basın yayın organları tarafından çarpıtılmış ve sözler amacı dışında değerlendirilmiştir. Bunun üzerine Başbakan, basında çıkan haberleri tekzip etmiş ve kendi maksadını bizzat kendisi açıklamıştır. "Partisinin İzmir İl Kadın Kongresine katılan Başbakan Erdoğan, Cuma günü Uşak'ta yaptığı af ile ilgili konuşmasının farklı yönlere çekildiğini belirtti. Af konusunun hukuken, devletin ve Meclis'in iradesinde olduğunu, ancak kendilerinin bundan bahsetmediğini dile getiren Başbakan Erdoğan, şöyle konuştu. ''Kamu vicdanında bunun nasıl bir etki doğuracağı da önemlidir. Devlet düzenleme yaparken bunu da hesaba katmalıdır. Bir hukuki düzenleme yaparken, bunun kamu vicdanına uyup uymadığına, toplumun yüreğini sızlatıp sızlatmadığına dikkat etmek, tarafların hassasiyetlerini gözetmek, devletin görevidir. Biz bunu dile getiriyoruz, ama onlar onu başka yerlere çekiyor. Hangi insan, ailesinde en sevdiği babası, hanımı, evladı öldürülmüş olsa, bunlar affedilerek karşısına çıksa, buna katlanabilir mi? Buna dayanabilir mi, soruyorum sizlere? Neymiş? Devlet af çıkarmış... Olur mu böyle bir şey? AK Parti iktidarı, bu tür bir affı, parlamentoda gücü yettiği sürece çıkarmaz, çıkaramaz.'' (Anadolu Ajansı, 09.03.2008) Bu açıklamalar, konunun çarpıtıldığını açıkça göstermektedir.

Görüldüğü üzere AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan, Anayasa'nın 32'inci maddesinin tanıyıp teminat altına aldığı "Düzeltme ve cevap hakkı"nı da kullanmıştır. Ancak iddia makamı, Anayasa ile tanınıp teminat altına alınan "düzeltme ve cevap hakkı"na (Anayasa, m. 32) istinaden yapılmış tekzip ve düzeltmeleri dikkate alması gerekirken bunu yapmamış, aksine gerçeğe aykırı gazete haber ve yorumlarına itibar etmiştir. Bunlar, açık ve tartışmasız bir Anayasa ihlali olduğu gibi hukukun temel ilkelerinin de ayaklar altına alınmasıdır.

Kaldı ki Türkiye, değişik zamanlarda muhtelif genel veya özel af kanunları çıkarmıştır. Pek çok kişi ve siyasetçi; mağdurun ve mağdur yakınlarının mağduriyetini ve hissiyatını gözetmediği gerekçesiyle çıkarılan af kanunlarını ve bunları çıkaranları eleştirmişler ve hatta AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın bu sözlerinin benzerlerini farklı üsluplarla tekrar etmişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanakları ve basın arşivleri buna dair açıklamalarla doludur.

"Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturmanın yapılmaması" ve "suçtan zarar görenin şikayetten vazgeçmesinin davayı düşürmesi" (Türk Ceza Kanunu, m. 73) ile soruşturma ve kovuşturma evresinde mağdur ve şikayetçiye yasanın tanıdığı haklar(Ceza Muhakemesi Kanunu, m. 233-243), dünyanın modern ceza hukuklarında olan ve Türk Ceza hukuku alanında da uygulanan müesseseler olup, bunların tamamı, mağdurun veya yakınlarının haklarına ve hissiyatına önem veren düzenlemelerdir. 1.3.1926 tarih ve 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 4.4.1949 tarih ve 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunlarında da olan bu müesseseler, bizim hukukumuzda da suç mağdurları ve yakınlarının hak ve hissiyatına önem verildiğinin açık birer delilidir. Hukukumuzdaki bu müesseseleri, İslam'ın öngördüğü müesseseler olarak görebilir miyiz? Göremeyiz. Bunları yasalaştıran ve uygulayanları şeriat devleti istedikleri için bunu yapıyorlar diyebilir miyiz? Diyemeyiz. Çünkü, bu müesseseler, modern ceza hukukunun müesseseleri olup, nerdeyse bütün dünya ülkelerinde uygulanmaktadır.

b) İddia makamı, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakan hakkındaki 2, 50 ve 60 numaralı iddiaları birlikte değerlendirerek (İddianame, s. 116-117) 60 numaralı iddia ile ilgili; **"…** ikinci söylemiyle de laik hukuk sistemini yok sayarak, adam öldürme suçuna şeriat hukukundaki 'kısas' uygulamasını ifade etmekte, "öyle olması gerekir" cümlesiyle de, sistemin şeriat hukukuna dönüşmesine olan özlem ve niyetini açığa vurmaktadır. Başbakanın bu yaklaşımlarına göre dini inancın bütün vecibeleri din ve vicdan özgürlüğü kapsamındadır ve kısıtlanamaz. Bu yoruma göre, özel ve kamusal yaşamın tümünü kapsama iddiasındaki İslam şeriatı için hiçbir kısıtlama öngörülemeyecek, ceza hukuku uygulamalarında da şeriat hukukunun kapıları açılacaktır. Bu bakış açısıyla türban bir dini vecibedir ve dini vecibelere kısıtlama getirilemez. Yine din kurallarının uygulanması dini vecibe (dini ödev) kabul edildiğinde, bu kuralların tüm özel ve kamusal alanlarında da (aile, miras, ceza, ticaret hukuku vb.) yaşanması talebi kendiliğinden ortaya çıkacak, aksini savunanlar yine İslam şeriatının yaptırımlarına maruz kalabilecektir…" sonucuna ulaşmaktadır. Bunlar, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözleri değildir. Bu sözler, iddia makamına aittir. Maalesef İddia makamı, somut bir delile dayanmak yerine, yorumlarını AK Partinin görüşü gibi takdim edip, aleyhimize delil olarak ikame etmektedir. İddia makamının bu tutumu, hukuk devleti anlayışını yok saymaktır.

Kaldı ki iddia makamının 2, 50 ve 60 numaralı iddiaları birlikte değerlendirmesi, ne hukuk metodolojisine, ne yorum metotlarına ve ne de bilimsel metotlara uygundur. İddia makamı, tamamen kendince ve subjektif bir yaklaşımla, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözlerinin; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenin iradesine rağmen kendince anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları sanki o söylemiş gibi takdim etmiş ve bu sözlerden dolayı onun sorumluluğunu talep ve dava etmiştir. Bu, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Oysa ki bir Başbakanın veya bir partinin siyasetine bağlı olarak kesin sonuçlara ulaşabilmek için tablonun tümünü birden ele almak lazımdır. Parti ve Başbakan bütün söylemlerinde dinsel milliyetçiliğe karşı olduğunu vurgulamasına, hukukun din referansıyla temellendirilmesini mümkün olmadığını açıkça belirtmesine ve İslami devlet tanımlamasına karşı çıkmasına rağmen, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının "Şeriatçı" damgasını bu kimliğe yakıştırma gayreti, bu siyasi harekete karşı objektiviteden uzak subjektif ve iyi niyet kurallarıyla bağdaşmayan bir yaklaşımla hareket ettiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

61) İddianamenin 54'üncü sayfasında yer alan 61 numaralı iddiada (EK-178)yer alan konuşma; Anayasa Mahkemesinin Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak verdiği karar hakkındaki eleştiri ve değerlendirmeyi içermektedir.

Anayasa veya yasalarımızda "Mahkeme kararları eleştirilemez" diye bir kural yoktur. Herkesin görüşünün eleştirisi mümkün olduğu gibi mahkeme kararları da eleştirilebilir.

Demokratik hukuk devletlerinde; eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararı yoktur. Sadece otoriter veya totaliter rejimlerde eleştirilmez kişi, görüş veya mahkeme kararları olabilir.

Demokratik bir hukuk devletinde, ülkeyi ilgilendiren bir soruna ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi'nin verdiği bir kararın tartışılması, değerlendirilmesi ve eleştirilmesinden daha doğal bir şey olamaz. Anayasa Mahkemesi dahil, bütün mahkeme kararları eleştirebilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Başkanları, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluş günlerinde açıkça ifade ettikleri üzere; yüksek mahkeme dahil mahkeme kararlarının eleştirilmesi pozitif bir hak ve katkıdır, bu hak siyasetçilerden esirgenemez.

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı gerek siyasiler ve gerekse akademik çevrelerce yoğun şekilde ve çok yönlü eleştirilmiştir. Bu konudaki kısa eleştiri monografisi şöyledir: "Prof.Dr. Eroğul, Cem.2007 Cumhurbaşkanı Seçimi Bunalımından Çıkarılabilecek Dersler. (AÜSBFD.Yavuz Sabancu'ya Armağan Özel Sayısı.Temmuz-Eylül 2007.62/3. s.141 ve dev. Prof.Dr.Turhan,Mehmet. Anayasanın Hak Temelli Yorumu ve Anayasa Yargısı. Aynı Dergi.s.379 ve dev.), Yrd. Doç.Dr.Uluşahin, Nur. Cumhurbaşkanı Seçiminin Düşündürdükleri ya da Hukukun Siyasallaşması (Ankara Barosu Dergisi)(Bahar 2007.s.18 ve dev.) Prof.Dr. Arslan,Zühtü. Gerekçeli 367 kararının düşündürdükleri (Zaman Gazetesi). Dr. Ergül,Ozan. age.s.260 ve dev. Prof.Dr.Selçuk,Sami.2007'nin Hukuk Olayı Anayasa Mahkemesi'nin 367 kararı.Ank.2008 (eserin tamamı).

Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ve buna dayalı olarak uygulanma zorunluluğu farklı bir şeydir, ancak o kararın doğru olmadığını ya da hukukun uygun yorumuna dayanmadığını söylemek farklı bir şeydir. Herkes Mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Ancak mahkeme kararlarına uyma zorunluluğu, onların eleştirilemeyeceği anlamına gelmez. Demokratik hukuk devletinde hiç kimse; mahkeme kararını eleştirdi veya mahkemenin kabulüne aykırı tespit ve değerlendirmelerde bulundu diye itham edilemez ve sırf bu nedenle bir düşünce açıklaması Anayasaya aykırı hale gelmez.

"Düşünce ve kanaat hürriyeti (Anayasa, m. 25) ve "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" (Anayasa, m. 26) Anayasamızın tanıyıp teminat altına aldığı, hak ve hürriyetlerdendir. Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu gibi Başbakan da sahiptir. Anayasanın herkese tanıdığı bir hak ve hürriyeti, Başbakandan esirgediği düşünülemez. Herkes gibi Başbakanın da Anayasa Mahkemesi'nin kararına katılmamak veya

gerektiğinde eleştirme hak ve yetkisi vardır. İddia makamının bu hak ve yetkiyi, yok sayma veya yok etme hak ve yetkisi yoktur.

Hiçbir hukuk devletinde iddia makamı, bir kişiyi, mahkeme kararındaki kabulün tersine konuştu veya mahkeme kararını eleştirdi diye siyasi yasaklı hale gelmesini talep etmez ve edemez.

b) İddia makamı, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın; *" Bu bitmedi, çok konuşulacak.* ***Bu yargı için bir talihsizliktir, yüz karasıdır.****(…) Açık net ortada olduğu halde zorlamayla, dayatmayla bu karar verilmiştir*" sözlerinden hareketle, "Başbakan Erdoğan ve diğer partililerin laiklik ilkesini savunanlara ve Yargının laiklik ilkesini koruyan kararlarına karşı takındıkları sert üslup" ve "Çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmak" olarak nitelendirmiştir. Bunlar, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözleri değildir. Bu sözler, iddia makamına aittir. Maalesef İddia makamı, somut bir delile dayanmak yerine, yorumlarını AK Partinin görüşü gibi takdim edip, aleyhimize delil olarak ikame etmektedir. İddia makamının bu tutumu, hukuk devleti anlayışını yok saymaktır.

Kaldı ki iddia makamının iddia ettiği gibi Anayasa Mahkemesi'nin Cumhurbaşkanı seçimi nedeniyle verdiği karar, laiklik ilkesinin korunmasıyla ilgili bir karar olmayıp, Cumhurbaşkanı seçiminde toplantı yeter sayısının ne olduğunu tespit eden (Anayasa'nın 102'inci maddesiyle ilgili) bir karardır. Bu kararın laiklikle ilgisini kurmak ve laiklik savunusu olarak bu kararı değerlendirmek, hukuken ve fiilen mümkün değildir. Ancak iddia makamı, fiilen ve hukuken mümkün olmayanı yapmış, Anayasa ve hukuk dışına çıkarak, Cumhurbaşkanı seçiminin toplantı yeter sayısıyla ilgili bir kararın laiklikle irtibatını kurmuştur. Bu, Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin ve hukukun evrensel ilkelerinin açık bir ihlalidir.

Bu eleştiriden iddia makamının, "Çoğulcu demokrasinin güçler ayrılığı ilkesine dayandığı gerçeğini adeta reddederek totaliter bir anlayışın savunuculuğunu yapmak" sonucunu çıkarması da mümkün değildir. "Mahkeme kararına yanlıştır veya hukuka uygun değildir" demekle totaliter rejimi savunmak arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Bu eleştiri, bizatihi kendisi, totaliter rejimi reddeden bir anlayışın ürünüdür. Mahkeme kararlarını eleştirmek değil, mahkeme kararlarını eleştirilmez saymak totaliter rejimin özelliğidir.

İddia makamının bu değerlendirmesi, ne hukuk metodolojisine, ne yorum metotlarına ve ne de bilimsel metotlara uygundur. İddia makamı, tamamen kendince ve subjektif bir yaklaşımla, AK Parti Genel Başkanı ve Başbakanın sözlerini; söylenilen yer, neden, zaman ve muhatap bağlamından koparmış, söylenenleri söyleyenin iradesine rağmen kendince anlamlandırmış ve kendi verdiği anlamları sanki o söylemiş gibi takdim etmiş ve bu sözlerden dolayı onun sorumluluğunu talep ve dava etmiştir. Bu, hukukun evrensel ilkelerinin ve Anayasada ifadesini bulan hukuk devleti ilkesinin alenen ihlalidir.

Ayrıca laiklik karşıtlığıyla açık veya gizli hiçbir ilgisi bulunmayan bir açıklamadan hareketle iddia makamının, açık bir ifadede gizli anlam araması veya niyet okumak suretiyle başka anlamlara çekilmesi mümkün olmayan açıklamalara gizli anlamlar yüklemesi, aleni bir anlam tahrifi ve delil tasnii olup, hem hukuken ve hem de fiilen mümkün değildir. Hukuken mümkün değildir, çünkü Anayasa ve hukukun evrensel ilkeleri, niyet okumayı menetmiştir. Fiilen mümkün değildir, çünkü iddianamedeki metinde bunun ne anlamda kullanıldığı yoruma ve tevile imkan bırakmayacak açıklık ve netliktedir. İddia makamı, niyet okuyucu değildir, olamaz da. Hukuk devletinde iddia makamı, somut gerçeklikten hareket eder. Aksinin kabulü, Anayasanın 2'inci maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

c) İddia makamının bu konuşmayı iddianameye alırken, "**Bu yargı için talihsizliktir, yüzkarasıdır**." ve "**Her şey art niyetli**." Cümlelerini öne çıkararak vermesi, Anayasa Mahkemesi'ni etkileme ve mahkemeyi AK Parti Genel Başkanı ve AK Parti aleyhine etkileme gayretinden başka bir şey değildir. Yüksek Mahkeme üyeleri, bu gayreti görecek ve sezinleyecek tecrübeye sahiptir."

- Davalı Partinin parti mensupları hakkındaki iddialara yönelik aynı tarihli savunması:

Siyasi Parti Kapatma Kararları Dizini

Karar	Esas	Karar Tarihi	R.G. Tarihi	R.G. No	Dava Türü	Sayfa
2008/1	2002/1	29.01.2008	01.07.2008	26923	Hak ve Özgürlükler Partisi Kapatma	2077
2008/2	2008/1	30.07.2008	24.10.2008	27034	Adalet ve Kalkınma Partisi Kapatma	2159

Anayasa Maddeleri Dizini*

Başlangıç: 2154
m. 2: 2154
m. 3: 2154
m. 10: 2155
m. 11: 2155
m. 13: 2150
m. 14: 2154, 2155
m. 68: 2150, 2151, 2154, 2155, 2157, 2158
m. 69: 2154, 2156, 2157, 2158
m. 90: 2157, 2158
m. 126: 2154
m. 138: 2158
m. 149: 2152, 2156
m. 152: 2150
Geçici 15. m: 2150

* Anayasa maddeleri, kararların değerlendirme aşamasından itibaren indekslenmiştir.